HERMAN MELVILLE

MOBY DICK

Çeviri: CAN ÖMER KALAYCI

can klasik

HERMAN MELVILLE
MOBY DICK

Herman Melville'in Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Kâtip Bartleby, 2019

HERMAN MELVILLE, 1819'da New York'ta doğdu. İhracatla uğraşan babası 1830'da iflas etti, iki sene sonra da öldü. Melville de amcasının çiftliğinde ve bir bankada çalıştıktan sonra, ağabeyinin yanında işe girdi. Ailenin başına geçen ağabeyi de tıpkı babası gibi iflas ettiğinde Melville için yeni bir hayat başladı. *St. Lawrence* isimli gemide kamarotluk yaptı. 1838'de Lansingburgh Akademisi'nde mühendislik öğrenimi gördü. 1841'de *Acushnet* gemisiyle bir defa daha denizlere açıldı. On sekiz aylık bir yolculuğun sonunda gemi mürettebatıyla birlikte Marquesas Adaları'nda yerlilere tutsak düştü. Bu sırada yaşadıkları, insanın yeryüzündeki macerasının, tutkularının ve inançlarının anlamını ansiklopedik boyutlarda dramatize ettiği ve pek çoklarınca Amerikan edebiyat tarihinin en mükemmel romanı kabul edilen *Moby Dick*'in düşünsel altyapısını oluşturdu. Önemli eserlerinden biri olan *Kâtip Bartleby* ilk kez 1853'te *Putnam's Monthly Magazine*'de yayımlandı. Melville 1891'de çok kısıtlı bir çevrenin tanıdığı adsız sansız bir yazar olarak öldü. 20. yüzyıla gelindiğinde keşfedilip klasik Amerikan romanının büyük isimlerinden biri olarak kabul gördü.

CAN ÖMER KALAYCI, 1963'te doğdu. İstanbul Amerikan Robert Lisesi ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları dalında uzmanlığını, doçentliğini ve 2003 yılında profesörlüğünü aldı. "Çocuk Alerjisi ve Astım" alanında yan dal uzmanlık eğitimini Hacettepe Üniversitesi ve New York State

Üniversitesi'nde tamamladı. 2000-2002 yıllarında iki yıl süreyle Harvard Üniversitesi'nde astım konusunda çalıştı. Halen Ankara'da serbest hekim olarak çalışmaktadır. Can Yayınları'ndan diğer çevirileri: *Baskerville'lerin Köpeği*, *Gulliver'in Seyahatleri*, *Atını Sürüp Giden Kadın*, *Quinx ya da Kusursuz Adamın Öyküsü*, *Türkiye'de Şark Garp ve Amerikan Tesirleri II*.

Bu kitabı dehasına hayran olduğum NATHANIEL Hawthorne'a ithaf ediyorum.

ETİMOLOJİ

(Bir gramer okulunun[1] veremli öğretmen yardımcısı tarafından sağlanmıştır.)

Ceketi, kalbi, vücudu ve beyni eprimiş, kendisi sararıp solmuş bir öğretmen yardımcısı; ben onu yeni görüyorum. Sanki alay edercesine dünyanın bilinen bütün ülkelerinin neşeli bayraklarıyla süslenmiş eski sözlüklerinin ve gramer kitaplarının durmadan tozunu alıyordu tuhaf bir mendille. Bayılıyordu eski gramer kitaplarının tozunu almaya; bu ona bir şekilde hafiften kendi faniliğini anımsatıyordu.

"Başkalarını eğitme ve onlara bizim dilimizde balina balığına ne dendiğini öğretme işini üstlenirken tek başına nerdeyse kelimenin tüm anlamını yüklenen H[2] harfini cahillikten atlarsanız, doğru olmayan bir şey vermiş olursunuz."

Richard Hakluyt

1. Eskiden İngiltere'de genellikle üniversiteye hazırlık olarak Latince ve Yunanca eğitim veren okullar. (Ç.N.)

2. İngilizcede balina anlamındaki *whale* kelimesinin okunuşunda h harfi belli belirsiz telaffuz edilir. (Ç.N.)

"*WHALE*: İsveççe ve Danimarkaca *hval.* Bu hayvanın adı yuvarlaklıktan ve yuvarlamadan gelir; çünkü Danimarkacada *hvalt* kemerli veya kubbeli demektir."

Webster's Dictionary

"*WHALE*: Daha çok doğrudan Felemenkçe ve Almanca *Wallen* kelimesinden gelir; *Walw-ian*, yuvarlamak, yuvarlanmak."

Richardson's Dictionary

KETOS	*Yunanca*
CETUS	*Latince*
WHOEL	*Anglosakson*
HVALT	*Danca*
WAL	*Flemenkçe*
HWAL	*İsveççe*
WHALE	*İzlandaca*
WHALE	*İngilizce*
BALEINE	*Fransızca*
BALLENA	*İspanyolca*
PEKEE-NUEE-NUEE	*Fijice*
PEHEE-NUEE-NUEE	*Erromango dili*

ÖZLÜ SEÇMELER

(Kütüphaneci yardımcısının yardımcısı tarafından sağlandığı şekliyle)

Kütüphane yardımcısının yardımcısı, bu zavallı kitap kurdu, birazdan görüleceği gibi Vatikan'daki kütüphanelerin de sokak sergilerinin de altını üstüne getirmiş, baktığı kitap ve benzeri şeyler içinde balinalarla ilgili gelişigüzel ne bulduysa, ister kutsal ister bayağı, hepsini toplamış. Bu nedenle balinayla ilgili bu seçmelerdeki karman çorman sözlerin, en azından hepsini, ne kadar özgün olurlarsa olsunlar balina bilminin kutsal hakikatleri olarak düşünmemelisiniz. Hiç alakası yok. Burada gördüğünüz eski yazarlar ve şairlerin özlü seçmelerinin değerli veya eğlendirici taraflarının ve daha önce Leviathan hakkında bizimki dahil birçok ülkenin ve neslin karmakarışık bir şekilde söylediği, düşündüğü, hayal ettiği ve şarkılarında söylediği şeylerin bir kuşbakışıyla ortaya koyulmasıdır.

Haydi sana güle güle, sözlerini aktardığım zavallı yardımcının yardımcısı. Sen bu dünyadaki hiçbir şarabın içini ısıtamadığı o umutsuz, beti benzi solmuş kavimlerdensin; sizlere beyaz İspanyol şarabının en hafifi bile aşırı sert gelir; ama yine de insan bazen sizlerle oturup, sizin gibi zavallı hissetmeye, gözyaşları dökerek neşelenmeye, dolu

gözler ve boş kadehlerle, öyle sevimsiz bir üzüntüye de kapılmadan dobra dobra vazgeçin ey yardımcıların yardımcıları demeyi ister. Sizler dünyayı mutlu etmek için ne denli çok acıya katlanırsanız o kadar çok nankörlük görürsünüz! Keşke sizin için boşaltabilsem Hampton Court'la Tuileries'i! İçinize atın gözyaşlarınızı ve çıkın yukarılara, babafingo direklerinin tepesine, yüreklerinizle; çünkü sizden önce giden dostlarınız yedi kat gökleri temizliyor; ve sizin gelişiniz nedeniyle kovuyorlar ezelden beri şımartılmış başmelekler, Cebrail, Mikail ve Rafael'i. Burada olsa olsa parçalanmış kalplerinizi tokuşturursunuz, oradaysa parçalanmaz kadehlerinizi tokuşturacaksınız.

ÖZLÜ SEÇMELER

"Ve Tanrı büyük balinalar yarattı."

"Yaratılış"

"Leviathan arkasında ışıldayan bir yol bırakır; beyaz olduğunu zanneder insan derinlerin."

Eyüp Peygamber

"Yunus'u yutması için büyük bir balık yarattı Tanrı."

Yunus Peygamber

"İşte gidiyor gemiler; işte Leviathan, orada oynasın diye yarattığın."

"Mezmurlar"

"O gün gelince, Tanrı öfkeli, büyük ve güçlü kılıcıyla o suları delen, o çarpık çurpuk yılanı, o Leviathan'ı cezalandıracak ve denizdeki ejderhayı yok edecek."

"Yeşaya"

"Bu canavarın ağzındaki karmaşanın içine ne girerse girsin, ister bir hayvan, ister bir kayık veya taş, o iğrenç ve koca yutkunuşuyla hepsi rahatça aşağı iner ve işkembesinin dipsiz boşluklarında yok olur gider."

Plutarkhos

"Dünyada en çok balık ve balıkların en büyükleri Hint Okyanusu'nda yetişir; bunlar arasında Balaene denilen balina ve girdaplar dört dönümlük toprak kadar yer kaplar."

Plinius

"Daha denizde iki gün bile yol almadan gündoğumunda bir sürü balina ve başka deniz canavarı göründü. Balinaların içinde bir tanesi korkunç büyüklükteydi. Bu balina ağzını açmış, çevresinde kocaman dalgalar yaratarak önündeki denizi köpürte köpürte üzerimize doğru geliyordu."

The True History [Gerçek Tarih], William Tooke

"Bu ülkeyi ziyaret ederken aklında diş kemikleri nedeniyle çok değerli olan denizaygırı yakalamak da vardı; bunlardan bir kısmını kralına götürdü... Kimisi kırk-elli metre uzunluktaki en iyi balinalar kendi ülkesinde yakalanıyordu. Kendisi iki günde altmış balina öldüren altı kişiden biri olduğunu söyledi."

Other veya Ochter adındaki Norveçli denizicinin ağzından Kral Alfred tarafından aktarılmıştır, MS 890

"İster hayvan ister tekne, bu canavarın (balinanın) ağzının korkunç boşluğuna giren her şey bir anda gözden kaybolup yutulurken, küçük kayabalığı balinanın ağzına güvenle yerleşir ve orada uyur."

Apologie de Raymond Sebond [Raymond Seband'un Savunması], Montaigne

"Kaçalım, kaçalım! Soylu Musa Peygamber'in sabırlı Eyüp'ün hayatını anlattığı kitabındaki Leviathan değilse bu, şeytan alsın canımı."

Rabelais

"Bu balinanın karaciğeri iki araba doldurur."

Annales [Tarihî Olaylar], John Stowe

"Denizleri kazan gibi kaynatan Leviathan."
"Mezmurlar", Lord Bacon'ın yorumlamasıyla

"Balinanın ya da katil balinanın o korkunç kütlesine gelince, kesin bir şey bilmiyoruz. Giderek o kadar aşırı yağlanırlar ki tek bir balinadan muazzam miktarda yağ çıkarılır."
Agy., "Hayatın ve Ölümün Öyküsü".

"İçimizdeki yara bereler için dünyadaki en etkili ilaç ispermeçet yağıdır."
Kral Henry, William Shakespeare

"Tam bir balina gibi."
Hamlet, William Shakespeare

"İyileştiremez onu en yetenekli hekimler
Hiçbir şeyin yararı yok geriye dönmekten başka
Yüreğini çizip acılarını doğuran
Okuyla yarasını açan aşka
Tıpkı yaralı bir balina gibi
Derinlerden geri dönen kıyıya."
The Faerie Queene [Periler Kraliçesi],
Edmund Spenser

"Devasa vücudunun hareketiyle dingin denizleri fokurdatan balina kadar iriydi."
Gondibert'in önsözü, Sir William Davenant

"Bilge Hosmannus bile otuz yılda yazdığı *Lexicon Universale* sözlüğünde açıkça *Nescio quid sit*[1] dedikten

1. (Lat.) Bunun ne olduğunu bilmiyorum. (Ç.N.)

sonra, ispermeçetin ne olduğunu tam anlamamakta insanlık yerden göğe haklı."

Of Sperma Ceti and the Sperma Ceti Whale [İspermeçet Yağı ve İspermeçet Balinası Üzerine], Bkz. *Pseudodoxia Epidemica* [Bayağı Hatalar], Sir T. Browne

Gürzüyle dehşet saçan Spenser'in Talus'u[1] gibi
Tepemizde yok etmeye hazır devasa kuyruğu bizi

...

"Böğründe taşınır saplanan mızraklar
Sırtında bir orman olmuş sanki kargılar"

Battle of the Summer Islands [Yaz Adaları Savaşı][2], Edmund Waller

Cumhuriyet ya da devlet dediğimiz (Latincesi Civitas) yüce Leviathan, tamamen bir sanat ürünüdür ve yapay bir insandan başka bir şey değildir.

Leviathan'ın açılış cümlesi, Thomas Hobbes

"Aptal Mansoul çiğnemeden yuttu, balinanın ağzındaki bir çaçabalığına yaptığı gibi."

Çarmıh Yolcusu, John Bunyan

"O deniz canavarı Leviathan,
Tanrı'nın yarattığı eserler arasında
Okyanuslardaki akıntılarda yüzenlerin en büyüğüdür."

Kayıp Cennet, John Milton

"İşte Leviathan
Yaşayan varlıkların en büyüğü, derinlerde
Uzanır bir burun gibi, uyur ya da yüzer

1. The *Faerie Queene*'de insanları cezalandıran karakter. (Ç.N.)
2. Bermuda Adaları hakkında bir şiir. (Ç.N.)

Hareket eden bir kara gibidir ve solungaçlarında
Alır koca bir denizi içine ve nefes verip püskürtür
dışarı."
Agy.

"Koca balinalar sulardan bir denizde yüzerler, içlerinde de yüzen yağdan bir deniz vardır."
The Holy State and the Profane State
[Saygısız ve Kutsal Devlet], Thomas Fuller

"Hemen bir burnun arkasında yatmış
Avına saldırmayı bekliyor koca Leviathan
Açtıkça çenesinin yolunu şaşıran balıkları
Kovalamadan yutacak koca Leviathan."
"Annus Mirabilis" [Muhteşem Yıl], John Dryden

"Geminin kıç tarafında su üstünde dururken, balinanın kafasını keserler ve bir sandalla mümkün olduğunca kıyıya çekerler; ama üç-dört metrede karaya oturur."
"Thomas Edge's Ten Voyages of Spitzbengen"
[Thomas Edge'in Spitzbergen'e On Yolculuğu],
Samuel Purchas'ın kitabından

"Yollarının üzerinde okyanusta oynaşan bir sürü balina gördüler, doğanın omuzlarına yerleştirdiği borulardan ve hava deliklerinden kayıtsızca sular fışkırtıyorlardı."
Some Years, Travels into Africa and Asia
[Sir T. Herbert'in Asya ve Afrika'ya Yolculukları],
John Harris

"Burada öylesine büyük balina sürüleri gördüler ki, gemileriyle onlara çarpmak korkusuyla son derece dikkatle ilerlemek zorunda kaldılar."
The Sixth Circum-Navigation [Dünya Çevresinde Altıncı Seyahati], William Cornelison Schouten

"*Balina İçinde Yunus* isimli gemide Elbe'den kuzeydoğuya yelken açtık. Bazıları balinanın ağzını açamadığını söylerler ama bunlar boş laflardır. Bunlar bir balina görebilmek için sık sık direklerin tepesine tırmanırlar, çünkü balinayı ilk gören çektiği acıların karşılığında bir duka alır. Bir keresinde Shetland yakınlarında avlanan bir balinanın karnından bir fıçıdan fazla ringa balığı çıktığını duymuştum. Bizim zıpkıncılarımızdan biri bana her tarafı bembeyaz olan bir balina yakaladığını söylemişti."

A Voyage to Greenland [Grönland'a Seyahat], Friedrich Martens

"Bu kıyıya (Fife) 1652 yılında birçok balina geldi, yirmi dört metrelik balenli balina dedikleri cinsten bir tanesi (bana dediklerine göre) muazzam miktarda yağdan başka 250 kilo balen verdi. Bu balinanın çene kemiğinden Pitferren bahçelerine giriş kapısı yapıldı."

Fife and Kinross, Sir Robert Sibbald

"Bu ispermeçet balinasını öldürme işinde ustalaşıp öldürmeyi denemeye karar verdim; çünkü bu cins balinalar öyle azgın ve hızlıdır ki hiç onu öldüren birini duymadım."

"Letter from the Bermudas" [Bermudalar'dan Mektup] Richard Strafford

"Denizdeki balinalar Tanrı'nın sesine itaat ederler."

New England İlkokul kitabı

"Burada bir çok büyük balina gördük, diyebilirim ki bu büyük balinalar güney denizlerinde kuzeye göre bire yüz daha fazladır."

Voyage round the Globe [Dünya Çevresinde Seyahat], Kaptan Cowley

"...balinanın nefesinde bazen öyle dayanılmaz bir koku olur ki insan kafayı üşütür."

South America [Güney Amerika], Antonio de Ulloa

"Bakirelerin koruyucusu elli seçilmiş periye
Emanet edilidi bu iç etek,
Kasnaklarla ve balina kaburgalarıyla donatılmış
Yedi katlı çitlerin başaramadığını bildiğimiz bu görev."

Bukleye Tecavüz, Alexander Pope

"Kara hayvanlarını büyüklük bakımından denizlerin derinliklerinde ikamet edenlerle karşılaştıracak olursak, bu karşılaştırmada rezil olduklarını görürüz. Hiç kuşkusuz balina yaratılmış hayvanların en büyüğüdür."

Natural History [Doğa Tarihi], Oliver Goldsmith

"Küçük balıklarla bir masal yaratacak olursanız onları büyük balinalar gibi konuşturursunuz."

Goldsmith'den Samuel Johnson'a

"Öğleden sonra kaya sandığımız bir şey gördük, ama bunun Asyalıların öldürüp kıyıya çektikleri bir balina olduğu anlaşıldı. Onları görmeyelim diye arkasına gizlenmeye çalışıyorlardı."

Kaptan Cook'un Gezileri, Pierre Marc ve Jindra Capek

"Balinaların daha büyüklerine saldırmaya nadiren cesaret ederler. Bazıları öylesine korkarlar ki denize açıldıklarında bunların adını bile ağızlarına almazlar ve onları korkutup yaklaşmalarını engellemek için teknelerinde gübre, kireçtaşı, ardıç ve buna benzer şeyler taşırlar."

Banks ve Solander'in 1772'deki İzlanda seyahatleri üzerine Uno Von Troil'in mektupları

"Nantucket'lıların bulduğu ispermeçet balinası, hareketli, korkutucu bir hayvandır ve onu öldürecek balıkçının yetenekli ve cesur olması gerekir."

Thomas Jefferson'ın 1778'de Fransız bakana yazdığı balina çözümlemesi

"Ve lütfen efendim, dünyada bunun bir eşi benzeri var mı?"

Edmund Burke'nin Nantucket Balina Endüstrisi'yle ilgili sözleri

"İspanya, Avrupa kıyılarında karaya vurmuş büyük bir balina."

Edmund Burke

"Kralın her zamanki gelirinin onda biri, denizlerin korsanlardan ve hırsızlardan korunmasına dayandırılan mersinbalığı ve balinadan oluşan kraliyet balıkları üzerindeki hakkından gelir. Bunlar karaya vurduklarında veya kıyıya yakın yerlerde yakalandıklarında kralın malıdır."

Blackstone

"Yakında başlayacaklar tayfalar ölüm oyununa:
Tartıyor kaldırmış başının üstünde
Şaşmaz Rodmond her zaman işleyen kancalı zıpkınını"

"Shipwreck" [Gemi Enkazı], William Falconer

"Parlıyor ışıl ışıl çatılar, kubbeler, kuleler
Kendiliğinden fırlıyor havai fişekler
Bir an olsun asmak için ateşlerini
Gökyüzünün kemerlerine
Ateşle suyu kıyaslamak için
Çıkar okyanuslar göklere

Balina sularını püskürterek
Muazzam neşesini gösterdiğinde."
"On the Queen's Visit to London" [Kraliçenin Londra'yı Ziyareti], William Cowper

"Kalbin her vuruşunda müthiş bir hızla dışarı on veya on beş galon kan pompalanır."
Bir balinanın anatomisinin incelenmesi, John Hunter

"Bir balinanın aortunun çapı Londra Köprüsü'ndeki ana su borusundan büyüktür ve bu borudan gürüldeyerek çıkan suyun gücü ve hızı da balinanın kalbinden pompalanarak çıkan kanınkinden düşüktür."
Natural Theology [Doğal Teoloji], William Paley

"Balina arka ayakları olmayan bir memeli hayvandır."
Baron Georges Cuvier

"40 derece güneyde ispermeçet balinaları gördük ama bir Mayıs'a kadar tek bir tane yakalayamadık; ondan sonra deniz ispermeçet doluydu."
James Colnett'in ispermeçet avcılığını geliştirmek amacıyla yaptığı seyahatlerden

"Altımdaki özgür ortamda yüzüyor,
Debelenip dalıyor,
Oyunlarda, kovalamada, savaşta
Balıklar her renkte, cinste, şekilde;
Hiçbir dilde anlatılmaz, hiçbir denizci görmemiştir;
Koruyucu Leviathan'dan
Her dalgayı dolduran milyonlarca böceğe.
Toplanırlar yüzen koca adalar gibi sürüleriyle
Dolanırlar gizemli içgüdüleriyle

Issız ve bilinmez yerlerde
Dört bir yandan saldırısına uğradıkları halde
Açgözlü düşmanların
Balinalar, köpekbalıkları ve canavarların
Silahlarıyla, alınlarında, çenelerinde
Kılıçlarla, testerelerle, boynuzlarla veya kancalı dişlerle."

"The World before the Flood" [Tufandan Önce Dünya], James Montgomery

"Eyo! Zafer Şarkıları! Eyo! Söyleyin
Kralına o yüzgeçli milletin.
Bundan güçlü bir balina
Yoktur koca Atlantik Okyanusu'nda
Ondan şişman bir balık
Dolanmaz Kutup Denizi'nin etrafında."

"The Triumph of the Whale" [Balinanın Zaferi], Charles Lamb

"1690 yılında birkaç kişi yüksek bir tepeden balinaların püskürtülerini ve birbiriyle oynamalarını izlerken içlerinden biri denizi işaret ederek dedi ki: İşte çocuklarımızın torunlarının ekmek parası için gidecekleri çayırlar."

History of Nantucket [Nantucket'ın Tarihi], Obed Macy

"Susan'la kendime bir kulübe inşa ettim ve bir balinanın çene kemiğinden gotik kemer şeklinde bir giriş kapısı yaptım."

Twice Told Stories [İki Kere Söylenmiş Öyküler], Nathaniel Hawthorne

"En az kırk yıl önce Pasifik'te bir balinanın öldürdüğü ilk aşkı için bir anıt yapılmasını rica etmeye gelmişti."

Agy.

"Hayır efendim, bu bir Doğru balina," diye yanıtladı Tom; püskürtüsünü gördüm; tam bir Hıristiyanın görmeyi isteyeceği bir çift gökkuşağı fırlattı havaya. Gerçek bir yağ fıçısı bu arkadaş!"

The Pilot: A Tale of the Sea [Kılavuz],
James Fenimore Cooper

"Gazeteler geldiğinde *Berlin Gazette*'de balinaların burada da sahneye çıktığını gördük."

Yaşamının Son Yıllarında Goethe ile Konuşmalar,
Johann Peter Eckermann

"'Aman Tanrım! Sorun ne, Mr. Chace?' 'Bir balina gemiyi göçertti.'"

Pasifik Okyanusu'nda büyük bir ispermeçet balinası tarafından saldırıya uğrayıp sonunda yok edilen Nantucket'lı balina gemisi *Essex*'in enkaz haline getirilişinin öyküsü."

Sözü edilen teknenin birinci zabiti Nantucket'lı
Owen Chace, New York, 1821

"Bir gece bir denizci oturmuştu çarmıkta
Uğulduyordu rüzgâr başıboş etrafında;
Kâh parlayıp kâh sönüyordu soluk bir ay ışığı
Giderken denizde bata çıka
Fosfor gibi parlıyordu balinanın dümen suyu."

Elizabeth Oakes Smith

"Tek bir balinanın yakalanması işiyle uğraşan teknelerdeki halatın toplam uzunluğu 9.500 metre yani yaklaşık altı İngiliz miliydi... Bazen balina havada salladığı devasa kuyruğunu kamçı gibi öyle bir şaklatır ki sesi üç-dört mil ötede yankılanır."

William Scoresby

"En son saldırılardan acıyla çılgına dönen zıvanadan çıkmış balina kendi etrafında yuvarlanıp duruyordu; devasa başını arkaya atıp sonuna kadar açtığı çenesiyle çevresinde ne varsa kapıyordu; başıyla sandallara saldırıyordu; sandallar müthiş bir hızla önünde sürükleniyor ve bazen tamamen parçalanıyordu... İspermeçet balinası gibi ilginç ve ticari bir bakış açısıyla bu kadar önemli bir hayvanın alışkanlıklarının incelenmesinin böylesine göz ardı edilmesi veya birçoğu son derece yetkin gözlemciler olan çok sayıda insanda böylesine az merak uyandırması çok şaşılacak bir şeydir; özellikle son yıllarda balinaların davranış biçimlerini izlemek için böylesine bol ve elverişli koşullar varken."

History of the Sperm Whale [İspermeçet Balinasının Öyküsü], Thomas Beale, 1839

"Kaşalot, yani ispermeçet balinası Gerçek balinadan (Doğru balina ya da Grönland balinası) yalnızca vücudunun her iki ucunda daha korkunç silahlarla donatılmış olmakla kalmaz; aynı zamanda bunları saldırı için öylesine ustaca, cesur ve hınzır bir şekilde kullanır ki bu, bilinen balina ırklarının en tehlikeli saldırısı olarak kabul edilir."

Whaling Voyage Round the Globe [Dünya Etrafında Balina Avı Seyahati], Frederick Debell Bennett, 1840

"13 Ekim. 'İşte püskürtüyor,' diye bağrıldı direk başından.

'Ne tarafta?' diye sordu kaptan.

'Pruvadan üç derece rüzgâraltına, efendim.'

'Sıkı tut dümeni. Doğru!'

'Doğru, efendim.'

'Hey direk başı! Balinayı görüyor musun hâlâ?'

'Evet efendim! Bir ispermeçet balinası sürüsü! İşte püskürtüyor! İşte fırladı sulardan!'

'Bağır! Her gördüğünde bağır!'

'Peki efendim! İşte püskürtüyor! İşte – işte – işte püskürtüyor! İşte yay gibi bükülüyor!'

'Ne kadar uzakta?'

'İki buçuk mil.'

'Şimşekler aşkına! O kadar yakında ha! Toplayın bütün tayfaları!'"

Etchings of a Whaling Cruize [Bir Balina Avı Seyahatinden İzlenimler], J. Ross Browne, 1846

"Biraz sonra anlatacağım korkunç olayların gerçekleştiği *Dünya* isimli balina gemisi Nantucket Adası'na kayıtlıydı."

Dünya İsyanı'nın anlatımı, hayatta kalan Lay ve Hussey tarafından anlatılmıştır, 1828

"Yaraladığı bir balık onu kovalarken saldırıyı bir süre mızrağıyla savuşturdu; ama kudurmuş canavar sonunda sandala yetişti; hem kendisi hem de yoldaşları saldırının kaçınılmaz olduğunu anlayınca ancak suya atlayarak canlarını kurtardılar."

Missionary Journal of Tyerman and Bennett [Tyerman ve Bennett'in Misyonerlik Günlüğü]

"'Nantucket'ın kendisi,' dedi Mr. Webster, 'ulusal çıkarların çok çarpıcı ve önemli bir parçasıdır. Burada, denizde yaşayan ve her yıl ulusal gelire sanayinin en gözüpek ve en çetin kolu aracılığıyla büyük katkıda bulunan sekiz-dokuz bin kişilik bir nüfus vardır.'"

Daniel Webster'ın ABD Senatosu'nda Nantucket'a bir dalgakıran yapılmasıyla ilgili konuşması

"Balina tam üstüne düştü ve muhtemelen ânında öldürdü."

The Whale and His Captors, or The Whaleman's Adventures and the Whale's Biography: As Gathered on the Homeward Cruise of the Commodore Preble
[Balina ve Avcıları veya Balina Avcılarının Maceraları ve Balinanın Biyografisi: Amiral Preble'ın Eve Dönüş Seferinden Derlenmiştir],
Rahip Henry T. Cheever

"'Çıt çıkarırsanız,' diye yanıtladı Samuel, 'sizi cehennemin dibine yollarım.'"

İsyancı Samuel Comstock'un hayatı. Balina gemisi *Dünya*'daki isyanın bir başka yorumu,
Samuel'in kardeşi William Comstock

"Felemenklerle İngilizlerin Kuzey Okyanusu'na seyahatlerinin amacı eğer mümkünse Hindistan'a bir suyolu keşfetmekti; esas amaçlarında başarıya ulaşamadılar ama balinaların uğrak yerlerini öğrendiler."

McCulloch'un ticaret sözlüğü

"Bu işler karşılıklıdır; top çarptığı gibi tekrar ileri sıçrar; balinaların uğrak yerlerini keşfetmekle balina avcıları dolaylı olarak mistik kuzeybatı suyollarıyla ilgili ipuçları elde ettiler."

Yayımlanmamış bir kaynaktan

"Okyanusta bir bakışta sizi etkilemeyecek bir balina gemisiyle karşılaşmak olanaksızdır. Yelkenlerini kısmen indirmiş, direk başlarında gözcülerinin büyük bir hevesle çevresindeki geniş alanı taradığı bir geminin sıradan bir sefer yapan gemiye göre bambaşka bir havası vardır."

Currents and Whaling, US. Ex. Ex.
[Akıntılar ve Balina Avcılığı, ABD Keşif Seferleri]

"Londra yakınlarında ve başka yerlerdeki yayalar, kocaman kavisli kemiklerin toprağa gömülüp giriş kapılarında ya da ufak odaların girişinde kemerler oluşturduğunu gördüklerini anımsayacaklardır; belki de onlara bunların balina kaburgaları olduğu söylenmiştir."

Bir Balina Gemisinin Kutup Denizlerine
Seyahatinin Öyküleri

"Sandallar balinaları kovalamaktan dönene kadar beyazlar mürettebatın içindeki vahşilerin lanet olası gemiyi ele geçirdiklerini fark etmemişti."

Balina gemisi *Hobomack*'ın ele geçirilmesi ve
kurtarılışıyla ilgili gazete haberinden

"Hemen herkesin bildiği gibi balina gemilerinin (Amerikan) mürettebatından ancak birkaçı ayrıldıkları gemiyle geri dönerler."

Bir balina gemisi seferinden

"Aniden suyun içinden devasa bir kütle çıktı ve dimdik havaya fırladı. Bu bir balinaydı."

Miriam Coffin veya Balina Balıkçısı

"Balina tabii ki zıpkınlandı; ama düşünün bir, güçlü ve vahşi bir tayı kuyruğunun köküne bir halat bağlayarak nasıl dizginleyebilirsiniz ki."

Ribs and Trucks adlı dergiden balina
avcılığıyla ilgili bir bölüm

"Bir keresinde bu canavarlardan (balinalardan) ikisini, muhtemelen bir erkek ve bir dişi, kıyıdan bir taş atımı öteden de yakın bir yerde yavaş yavaş peş peşe yüzerken gördüm (Tierra del Fuego'da), kıyıdaki ağaçların dalları balinaların üzerine uzanıyordu."

The Voyage of the Beagle [Beagle Yolculuğu],
Charles Darwin

"'Herkes kıç tarafa!' diye bağırdı zabit, başını çevirip kocaman bir ispermeçet balinasının kendilerini yok etmeye hazırlanan çenesini sandalın başında ağzına kadar açılmış görünce."

Wharton the Whale Killer [Balina Avcısı Wharton],
Harry Halyard

"Neşelenin dostlarım, içiniz ferah olsun,
Bırakın cesur zıpkıncılar balinayı vursun!"

Nantucket şarkısı

"Ey olağanüstü balina
Dört yanında bora fırtına
Güçlünün haklı olduğu
Okyanustaki evinde
Güçlü bir devsin sen
Ve sınırsız denizlerin kralı."

Balina şarkısı

1. Bölüm
Puslu Görüntüler

İsmael deyin bana. Birkaç yıl önce, tam olarak ne kadar önce olduğunu boş verin, cüzdanımda beş kuruş yokken ve karada beni özel olarak ilgilendiren hiçbir şey olmadığı için bir yelkenliyle biraz dolaşıp dünyanın sulu kısmını göreyim diye düşündüm. Bu, benim kafamı dağıtma ve bünyemi düzenleme yöntemimdir. Ne zaman suratım asılsa, ruhumda nemli ve yağmurlu bir kasım hüküm sürse, ne zaman farkında olmadan cenaze levazımatçılarının önünde dursam ve rastladığım her cenazenin ardına takılsam, özellikle içimdeki sıkıntılar ne zaman beni kıskıvrak yakalasa ve sokaklara çıkıp bile bile insanların kafalarına birer tane patlatmaya ancak güçlü terbiyem sayesinde engel olabilsem, işte o zaman en kısa zamanda denize açılma vaktimin geldiğini anlarım. Bu benim tüfeğim ve mermimdir. Cato[1] süslü laflar ederek

1. Marcus Porcius Cato Uticensis (MÖ 95-46): Romalı devlet adamı. İçsavaşta Caesar'a yenilince onun yönettiği dünyada yaşamamak ve ona kendisini affetme yüceliğini bahşetmemek için intihar etti. (Ç.N.)

kendini kılıcının üstüne atar, bense sessizce gemiye binerim. Bunda şaşılacak bir şey yoktur. Bir bilebilseler, aslında erkeklerin hemen hemen hepsi kendi çapında şu ya da bu zaman okyanus için benimle aynı duyguları beslerler.

İşte şurada, mercan kayalıklarıyla çevrili Hint adaları gibi rıhtımlarla kuşatılmış Manhattan'lıların ada şehri... Ticaret onu dalgalarıyla sarmalar. Sağlı sollu sokakların hepsi suya çıkar. Şehrin en dip noktası, birkaç saat öncesine kadar karadan gözükmeyen, dalgaların yıkadığı ve rüzgârların serinlettiği mendirekteki Batarya'dır.[1] Orada denizi seyreden şu yığınlara bakın.

Rüya gibi bir Şabat öğleden sonrası şehrin etrafını dolanın. Corlears Hook'tan Coenties Slip'e oradan da Whitehall'un yanından kuzeye. Ne görüyorsunuz? Sessiz gözcüler gibi şehre dağılmış, okyanus hülyalarına dalıp gitmiş binlerce faninin dikilip durduğunu. Kimi kazıklara dayanmış, kimi rıhtımın ucunda oturmuş, kimileri Çin'den gelen gemilerin küpeştelerine bakıyor, kimileri sanki denizi daha iyi gözetlemek için yukarıda çatılarda. Ama bunların hepsi kara adamı; hafta içinde sıva ve çıtalar içinde hapsolmuş – tezgâhlara bağlanmış, sıralara çivilenmiş, yazı masalarına yapışmış. Nasıl oluyor bu? Yok mu oldu yeşil alanlar? Ne işleri var bunların burada?

Ama bakın! İşte doğrudan suya ulaşmak için yürüyen, görünüşe bakılırsa denize atlamaya giden kalabalıklar geliyor. Tuhaf! Karanın en ucuna varmak dışında hiçbir şey onları tatmin etmeyecektir, şuradaki ardiyelerin

1. Manhattan'ın güney ucu 17. yüzyıldan beri Battery Park olarak bilinir. Burada şehri denizden gelen saldırılara karşı korumak için askerî bir batarya bulunurdu. (Ç.N.)

gölgeli korunaklarında gezinmek onlara yetmeyecektir. Hayır. İçine düşmeden suyun gidebilecekleri kadar yakınına gitmeliler. Ve orada dururlar – sıra sıra, küme küme. Hepsi iç bölgelerden, anayollardan ve ara yollardan, sokaklardan ve caddelerden gelirler – kuzeyden, doğudan, güneyden ve batıdan. Ama sonunda hepsi burada birleşir. Gemilerin pusula iğnelerinin manyetik etkileri midir onları buraya çeken, söyleyin bana.

Şimdi, diyelim kırsaldasınız; göllerle dolu bir yaylada. Hangi yolu seçerseniz seçin, bu yol sizi büyük olasılıkla bir dere boyunca aşağıya götürür ve akıntının yanında bir birikintiye ulaştırır. Bu işte bir sihir vardır. En derin hülyalara dalmış, aklı beş karış havada bir adamı alın, o adamı iki ayağı üzerine kaldırın, yürümeye başlasın, sizi kaçınılmaz bir şekilde suya götürecektir – sanki o bölge tamamen suyla kaplıymış gibi. Büyük Amerikan çölünde susuz kalırsanız ve olur da kafilede bir metafizik profesörü varsa bu deneyi yapmayı bir deneyin. Evet, meditasyon ve suyun sonsuza dek ayrılmaz bir ikili olduğunu herkes bilir.

İşte bir sanatçı. Size tüm Saco Vadisi'ndeki en olağanüstü, en koyu gölgeli, en sessiz, en büyüleyici romantik manzara parçasının resmini yapmak istiyor. Kullandığı temel öğe nedir? İşte şurada ressamın, oyuk gövdelerinin içinde inzivaya çekilmiş biri ve bir çarmıh varmış gibi görünen ağaçları duruyor; şurada çayırları uyukluyor ve orada sığırları uyukluyor; ötedeki kulübeden uykulu bir duman tütüyor. Bir yol ormanların derinliklerine kıvrılarak ilerleyip yamaçları maviliklere bürünmüş tepelerin birbirinin üzerine katlanan sıralarına ulaşıyor. Manzara ne kadar dingin uzanırsa uzansın ve şu çam ağacı, yapraklarını çobanın kafasına ne kadar pıtır pıtır dökerse döksün, çobanın gözü önündeki büyülü dereye takılıp kalmadıkça hepsi nafile. Haziranda diz boyu kaplan leylak-

ları arasında kilometrelerce yürüyebileceğiniz Praries'e gidin, eksik olan tek güzellik nedir? Su. Orada tek damla su yoktur. Eğer Niagara kumdan bir şelale olsaydı onu görmek için binlerce mil gider miydiniz? Tennessee'nin zavallı şairi eline aniden iki avuç gümüş geçtiğinde son derece gereksinim duyduğu bir palto almakla Rockaway Plajı'na yürüyerek bir yolculuk yapmak arasında neden kararsız kaldı? Neden içinde diri bir ruhu olan hemen her zinde, sağlıklı oğlan şu ya da bu zaman denize gitmek için çıldırır? Yolcu olarak ilk seyahatinizde sizin ve geminizin artık karadan görünmeyecek kadar uzaklaştığı size ilk kez söylendiğinde neden öylesine gizemli bir titreşim hissettiniz? Neden eski Persler denizi kutsal sayarlardı? Neden Yunanlar denize ayrı bir tanrı verdiler, hem de Jove'un öz kardeşini. Bunların hepsinin kesinlikle bir anlamı var. Hatta pınarda gördüğü ıstıraplı, tatlı görüntüyü yakalamak için suya atlayan ve boğulan Narkissos'un öyküsünün daha da derin bir anlamı var. Ama işte o görüntünün aynısını, biz kendimiz bütün nehirlerde ve okyanuslarda görürüz. Bu, hayatın yakalanamaz hayaletinin görüntüsüdür ve bu her şeyin anahtarıdır.

Şimdi, görüntüm bulanmaya ve akciğerlerimden sesler duymaya başladığımda denize açılma alışkanlığım olduğunu söylerken bundan denize bir yolcu olarak açıldığım anlamının çıkarılmasını istemem. Çünkü yolcu olarak gitmek için insanın bir çantası olmalıdır ve bir çanta da içinde bir şey yoksa bir paçavradan başka bir şey değildir. Ayrıca yolcuları deniz tutar, kavgacı olurlar, geceleri pek uyumazlar ve genel bir kural olarak hoş vakit geçirmezler – hayır, asla yolcu olarak gitmem; deneyimli bir denizci olmama rağmen filo ya da gemi kaptanı olarak da gitmem. Bu mevkilerin şan ve şöhretini onlardan hoşlananlara bırakırım. Kendi açımdan bütün bu onurlu, saygıdeğer uğraşlardan, çabalardan, sıkıntıların

her türlüsünden tiksinirim. Gemilerle, üç, iki, tek direkli yelkenlilerle ve daha bir sürü şeyle ilgilenmeden ancak kendime bakabilirim. Bir aşçı olarak gitmeye gelince, aşçı güvertede bir nevi gemi zabiti olduğundan bu işte büyük bir şan şöhret olduğunu kabul etmekle beraber –pişirilip güzelce yağlandığında ve uygun şekilde tuzu biberi konduğunda kızartılmış kümes hayvanlarına karşı benden daha saygılı, hatta hürmetle bahsedecek birisi de olmamakla birlikte– yine de hiçbir zaman kümes hayvanlarını pişirmeyi hayal etmedim. Eski Mısırlıların kızarmış kümes hayvanı ve nehir atı[1] etine karşı olan putperest düşkünlüğü nedeniyle bu hayvanların mumyalarını ancak piramit denilen büyük pişirme evlerinde görürsünüz.

Ben denize açıldığımda basit bir denizci olarak giderim, yelkenin tam önünde, aşağıda başkasarasının tam altında ve yukarıda babafingo direğinde. Bana bazı emirler verip beni çayırdaki mayıs çekirgeleri gibi direkten direğe hoplattıkları doğrudur. İlk başta böyle bir şey yeterince tatsızdır. İnsanın gururuna dokunur, özellikle Van Rensselaer'ler veya Randolph'lar veya Hardicanute'ler gibi yerleşik bir toprak ailesine mensupsanız. Hele ki eğer elinizi zift fıçısına sokmadan[2] hemen önce bir köy okulunda tanrı gibi bir okul müdürlüğü yapıyor ve çocukların en uzunlarını bile önünüzde put gibi durduruyorduysanız. Sizi temin ederim ki okul müdürlüğünden gemiciliğe geçiş keskin bir değişimdir ve buna katlanmak ancak Seneca'yla stoacılarda görülen güçlü kadercilikle mümkün olur. Ama bu bile zamanla geçer.

1. Hipopotam. (Ç.N.)

2. Gemi tahtalarını sudan ve halatlarını hava koşullarından korumak için kullanılan zift sürme görevi acemi gemicilere verilirdi. (Ç.N.)

Ya zorba bir kaptan bozuntusu bir süpürge alıp güverteleri süpürmemi emrederse ne olacak? Bu gurursuzluk ne anlama gelir yani ne kadar önemlidir Yeni Ahit'in ölçülerinde? O an için o yaşlı zorbanın emirlerine harfiyen ve saygıyla boyun eğdiğim için Başmelek Cebrail'in benim hakkımda kötü düşüneceğini mi sanırsınız? Hem hangimiz köle değiliz ki? Söyleyin bana. Öyleyse bu yaşlı kaptanlar bana ne kadar emir yağdırsalar da ne kadar itip kaksalar da bunun bir sorun oluşturmadığını düşünürüm, herkesin fiziksel ya da metafizik anlamda şöyle ya da böyle aşağı yukarı aynı muameleyi gördüğünü bilmenin huzurunu duyarım, böylece evrensel olarak bu itip kakmaları herkes birbirine aktarır ve birbirinin sırtını sıvazlayıp mutlu olur.

Yine, ben her zaman bir denizci olarak denize çıkarım çünkü zahmetlerim için bana para öderler, oysaki yolculara tek bir kuruş ödediklerini duymadım. Aksine yolcuların kendilerinin ödemeleri gerekir. Ve ödemekle ödenmek arasında dünya kadar fark vardır. Ödeme işi belki de şu iki bahçe hırsızının[1] üzerimize yıktığı en rahatsız edici sıkıntıdır. Ama ya *ödenmek*, onunla ne kıyaslanabilir? Paranın bütün dünyevi kötülüklerin anası olduğuna yürekten inandığımızı ve paralı birinin asla cennete giremeyeceğini düşünürsek insanın şehirdeki faaliyetleri karşılığında para kazanması gerçekten acayiptir. Kendimizi ne kadar da mutlulukla bırakırız lanetlenmenin kucağına!

Son olarak, başkasarasının sağlıklı egzersizleri ve tertemiz havası nedeniyle denize her zaman denizci olarak çıkarım. Çünkü bu dünyada önden gelen rüzgârlar, kıçtan gelen rüzgârlardan çok daha baskındır (ya-

1. Âdem ile Havva. (Ç.N.)

ni, Pythagoras'ın[1] kurallarını asla çiğnemezsiniz), böylece zabit güvertesindeki filo kaptanı havasını başkasarasındaki denizcilerden ikinci el olarak alır. O ilk kendi soluduğunu düşünür ama öyle değildir. Tıpkı aslında sıradan insanlar liderlerini yönettiği halde liderlerinin bundan pek kuşkulanmaması gibi. Denizi birçok kez ticaret gemilerinde denizci olarak kokladıktan sonra balina avına çıkmanın da nereden aklıma estiğini en iyi yanıtlayabilecek olan, beni sürekli gözetim altında tutan, gizlice izleyen ve anlaşılmaz bir şekilde etkileyen kaderin görünmez polisidir. Benim bu balina avına çıkışım kuşkusuz Tanrı tarafından uzun zaman önce alnıma yazılan büyük programın bir parçasıdır. Bu, büyük gösterilerin arasında bir nevi kısa bir ara, bir solo olarak ortaya çıktı. Sanırım afişin bu kısmı şöyle görünüyor olmalı:

"Birleşik Devletler Başkanlığı İçin
Çekişmeli Büyük Seçim"
"İSMAEL DİYE BİRİNİN BALİNA AVI SEYAHATİ"
"AFGANİSTAN'DA KANLI SAVAŞ"

Başkaları büyük trajedilerin müthiş bölümlerine, hoş komedilerin kolay bölümlerine ve sulu komedilerin neşeli bölümlerine yerleştirilirken, Kaderler denen bu sahne amirlerinin, beni neden bu balina avı seyahatlerinin uyduruk bölümlerine koyduklarını size tam olarak açıklayamam – tam olarak açıklayamam, ama şimdi koşulları anımsadığımda, kararımı kendi tarafsız irademe ve titiz değerlendirmem sonucu aldığım yanılsamasıyla beni aldatmaktan başka, oynadığım bölümü oynatmaya iten ve bana çeşitli şekillerde gizlenmiş ola-

1. Pythagoras gaz yaptığı için fasulye yenmemesini salık vermiştir. Melville balina gemilerinin ön taraflarındaki küçük tuvaletlerle ilgili espri yapıyor. (Ç.N.)

rak kurnazca sunulan sebepleri ve dürtüleri biraz sezebiliyorum.

Bu dürtülerin içinde en önemlisi büyük balinanın kendisinin karşı konulmaz düşüncesiydi. Böylesine müthiş ve gizemli bir canavar bende müthiş bir merak uyandırıyordu. Sonra ada gibi koca kitlesini dolandırdığı vahşi ve uzak denizler, balinanın eşi bulunmaz, tarifi olanaksız tehlikeleri, bunlara eşlik eden binlerce muhteşem Patagonya görüntüsü ve sesi de aklımı çeldi. Başkaları için belki de böyle şeyler pek teşvik edici olmaz ama bana gelince ben uzaktaki şeylere duyulan arzunun bitmek bilmeyen işkencesi altındayımdır. Yasak denizlere yelken açmaya ve vahşi topraklara çıkmaya bayılırım. Güzel olan şeyleri ıskalamadan şiddeti hem kolayca algılarım hem de onunla dost olurum –bana izin verirlerse tabii– çünkü insanın birlikte kaldığı yerdeki yoldaşlarıyla arkadaşça ilişkilerde olması iyi bir şeydir.

Bu nedenlerle bu balina avı yolculuğuna çok memnun oldum; büyülü dünyanın su kapakları ardına kadar açılmıştı ve beni amacıma yönlendiren vahşi düşüncelerde, tam ortalarında koca kafalı bir hayaletin karlı bir zirve gibi durduğu sonsuz bir balina alayı, ruhumun derinliklerine işlemişti.

2. Bölüm
Heybe

Eski heybeme bir-iki gömlek tıkıştırdım, heybemi koltuğumun altına sıkıştırdım ve Boynuz Burnu ve Pasifik'e doğru yola koyuldum. O eski, güzelim Manhatto şehrini geride bırakıp beklendiği gibi New Bedford'a

vardım. Nantucket'a giden küçük yelkenli postanın çoktan ayrıldığını ve ertesi pazartesiye kadar oraya varmanın bir yolu olmadığını öğrenince büyük bir hayal kırıklığı yaşadım.

Balina avcılığının acılarına ve cefalarına aday olan gençlerin çoğu yolculuklarına başlamak için tam da bu New Bedford'a geldikleri halde benim böyle bir şey yapmaya hiç mi hiç niyetim yoktu. Ben bir Nantucket teknesine binmek dışında bir şey düşünmüyordum çünkü bu eski, ünlü adayla ilişkili olan her şeyde benim çok hoşuma giden güzel, şamatalı bir taraf vardı. Ayrıca New Bedford'ın son zamanlarda yavaş yavaş balina avcılığı işini tekeline almasına ve bu konuda zavallı Nantucket'ın şimdi New Bedford'un çok gerisinde kalmasına karşın, Nantucket bu işin ilk başladığı yerdi –Kartaca'nın Sur'u– ilk ölü Amerikan balinasının karaya çıkarıldığı yer. Bu yerli balina avcıları –Kızılderililer– sanki Nantucket'tan başka bir yerden mi kanolarına binip bu Leviathan'ı[1] kovalamaya gittiler? Hikâyeye göre, cıvadradan zıpkınlamayı deneyecek kadar yaklaştıklarını anlamak için gemilerine başka yerlerden yükledikleri kaldırım taşlarını balinalara fırlatan maceracı ilk küçük şalopa sanki Nantucket'tan başka bir yerden mi kalktı?

Şimdi gideceğim liman için gemiye binmeden önce New Bedford'da geçireceğim bir gece, bir gün ve bir gece daha olduğu için bu sırada nerede yiyip yatacağım konusunda endişelenmeye başladım. Güven vermemek bir yana, çok karanlık, kasvetli ve neşesiz bir geceydi, insanı ısıran bir soğuk vardı. Kimseyi tanımıyordum. Kaygılı kancalarla[2] ceplerimi yokladım ve yalnızca birkaç parça

1. İlk olarak Eski Ahit'te söz edilen deniz canavarı. Melville, kitap boyunca balinaları tanımlamak için bu terimi kullanır. (Ç.N.)

2. Parmaklar. (Ç.N.)

gümüş bulup çıkardım. Böylece omzumda çantamla iç karartıcı bir sokağın ortasında durmuş kuzeydeki kasvetle güneydeki karanlığı kıyaslarken, "İsmael," dedim kendi kendime, "nereye gidersen git, bu gece aklınla nerede kalmaya karar verirsen ver sevgili İsmael, kesinlikle fiyatını sormayı ihmal etme ve çok da seçici olma."

Duraksayan adımlarla sokakları arşınladım ve "Çapraz Zıpkınlar" levhasının yanından geçtim ama orası aşırı pahalı ve şık gözüktü. Daha ileride "Kılıçbalığı Hanı"nın parlak kırmızı pencerelerinden gelen ışık huzmeleri öylesine coşkuluydu ki hanın önündeki sıkıştırılmış karı eritmiş gibiydi çünkü diğer yerlerdeki buzlaşmış kar, asfalt gibi bir kaldırım şeklinde otuz santim kalınlığındaydı – ayağımı bu sert çıkıntılara çarpmak beni canımdan bezdiriyordu çünkü zorlu ve acımasız kullanımdan botlarımın tabanı acınılacak kadar berbat durumdaydı. Aşırı pahalı ve şık diye düşündüm tekrar, bir an için durup sokaktaki göz kamaştırıcı parıltıyı izleyip içeriden gelen bardakların çınlamasını dinlerken. "Devam İsmael," dedim sonunda, "duymuyor musun? Çekil kapıdan. Yamalı botların yolu kapatıyor." Böylece devam ettim. İçgüdülerimle beni suya götüren sokakları izledim çünkü en keyiflisi olmasa da en ucuz hanlar kuşkusuz oradaydı.

Ne kasvetli sokaklar! Her iki yanda ev değil de karanlık bloklar vardı ve sanki bir mezar içinde dolanan mumlar gibi şurada burada bir mum görülüyordu. Gecenin bu saatinde, haftanın son gününde şehrin bu bölümü neredeyse tamamen ıssızdı. O anda kapısı davetkâr bir şekilde açık duran alçak, geniş bir binadan çıkan dumanlı bir ışıkla karşılaştım. Sanki halka açık bir yermiş gibi özensiz bir görünüşü vardı, girdiğimde ilk iş olarak verandadaki kül sandığına tosladım. "Hah!" diye düşündüm havada uçuşan parçacıklardan nefesim daralarak, "Bu küller şu yıkılmış şehir Gomorra'dan mı? Ama ya 'Çapraz Mızraklar'

ve 'Kılıçbalığı?' – O zaman bu 'Tuzak'ın tabelası olmalı." Ama kendimi topladım ve içeriden yüksek bir ses duyunca içerideki ikinci kapıyı itip açtım.

Sanki büyük Kara Meclis[1] Tofet'ta[2] toplanmıştı. Yüz siyah surat, oturdukları sıralarından dönüp bana baktı, ötede kara bir lanet meleği minberde bir kitaptan parçalar paralıyordu. Burası bir zenci kilisesiydi ve vaizin metni, karanlığın karalığı ve oradaki ağlama, inleme ve diş gıcırdatması hakkındaydı. "Hah İsmael!" diye mırıldandım girmekten vazgeçip "Tuzak" tabelasında sefil bir eğlence.

İlerleyerek sonunda rıhtımdan pek de uzak olmayan bir yerde dışarıya sızan loş bir ışığa geldim ve ne idüğü belirsiz bir gıcırtı duydum; kafamı kaldırıp baktığımda kapının üstünde üzerinde beyaz boyayla yukarıya doğru dümdüz çıkan puslu bir püskürtünün belli belirsiz betimlendiği ve altında "Püskürten Balina Hanı – Peter Coffin[3]" yazan, sallanan bir tabela gördüm.

Tabut... Püskürten Balina... Bu bağlamda oldukça uğursuz işaretler diye düşündüm. Ama söylediklerine göre bu Nantucket'ta sık rastlanan bir isimdi ve sanırım bu Peter da oralı bir göçmendi. Işık gayet loş ve o an için yer yeterince sessizdi, küçük harap binanın kendisi de sanki yangın bölgesinden buraya taşınmış gibi gözüküyordu ve sallanan levhada da bir nevi fukaralığın hışmına uğramış bir gıcırtı vardı ki buranın ucuz gecelemeler ve nohut kahvesinin en iyisi için en uygun yer olduğunu düşündüm.

Tuhaf bir yerdi – bir tarafı sanki felçli gibi hüzünlü

1. İskoç kralı Robert'in 1320 yılında kendisini öldürmeyi amaçlayan suikastçılara karşı topladığı meclis. (Ç.N.)

2. Eski Ahit'te adı geçen bu şehrin sakinleri çocukları canlı canlı yakarak kurban etmişlerdi. Kelime aynı zamanda cehennem anlamında da kullanılır. Eski Ahit, "Yeremya", 7:31. (Ç.N.)

3. (İng.) Tabut. (Ç.N.)

bir şekilde yan yatmış piramit çatılı eski bir binaydı. Şu sert poyrazın zavallı Paul'ün[1] savrulan teknesindekinden daha beter bir uğultuya yol açtığı sivri bir köşedeydi. Aslında içeride yatmadan önce ayaklarını ateşe uzatıp ısıtan biri için poyraz son derece tatlı bir esintidir. Eserlerinden yalnızca günümüze ulaşan bir kopyasına sahip olduğum eski bir yazar, "Poyraz denen şu şiddetli rüzgârı değerlendirirken," der, "ona dondurucu soğuğun dışarıda kaldığı bir pencereden bakmakla her iki yanda dondurucu soğuğun bulunduğu, ölüm denen ruhun yegâne camcı olduğu, çerçevesi bile olmayan bir pencereden bakmak muazzam bir fark yaratır." Bu bölüm aklıma gelince gerçekten doğru diye düşündüm – kara harfler,[2] sen iyi düşünürsün. Evet, bu gözler pencere ve şu benim vücudum da bina. Kırıkları ve çatlakları kapatmamaları, orayı burayı biraz tiftikle tıkamamaları ne fena. Ama artık tadilat için çok geç. Kâinat tamamlanmış, duvar taşı yerleştirilmiş ve bir milyon yıl önce yongaları taşınmış. Şuradaki zavallı Lazarus,[3] yastık niyetine kullandığı kaldırım taşında dişleri zangırdayıp, titreye titreye çaputlarını silkelerken iki kulağına paçavralar tıkayıp ağzına bir mısır koçanı yerleştirse bile bu şiddetli poyraza engel olamaz. "Poyraz!" der yaşlı Dives[4] kırmızı ipek pelerininin içinde – (daha sonra daha kırmızı bir pelerini oldu) Vay, vay! Ne hoş dondurucu bir gece! Orion nasıl da parıldıyor, ne güzel Kuzey ışıkları! Bırakın insanlar sonu gelmeyen seralarının Doğu yaz iklimlerinden söz etsin, bana

1. Malta açıklarında havarilerden Pavlus'un gemisini tehdit eden sert rüzgâr. (Ç.N.)

2. Ortaçağ'da kullanılan gotik harfler. (Ç.N.)

3. Acımasız zengin, cehennem ateşinde yanarken meleklerin cennette İbrahim Peygamber'in kucağına taşıdığı dilenci. (Ç.N.)

4. Lazarus ve zengin adam meselindeki zengin adam. (Ç.N.)

kendi kömürlerimden kendi yaz gecelerimi yapma şerefini verin.

Ama Lazarus ne düşünür? Morarmış ellerini büyük Kuzey ışıklarına uzatarak ısıtabilir mi? Lazarus burada olmaktansa Sumatra'da olmayı istemez miydi? Uzaklarda ekvator çizgisinde bir yerde boylu boyunca uzanmayı tercih etmez miydi? Tabii, tabii, hey Tanrım! Cehennemin dibine mi gitmek lazım bu dondurucu soğuktan kaçmak için?

Lazarus'un şurada Dives'in kapısı önünde kaldırımda karaya oturması bir buzdağının Maluku Adaları'ndan[1] birine demir atmasından çok daha muhteşemdir. Ama Dives'in kendisi, o da donuk nefeslerden yapılmış bir buz sarayında bir çar gibi yaşar ve Yeşilaycı bir derneğin başkanı olarak yalnızca yetimlerin ılık gözyaşlarını içer.

Bu kadar zırvalama yeter, artık balina avına çıkıyoruz, önümüzde avlanacak daha çok balina var. Donmuş ayaklarımızdan buzları kazıyalım ve bakalım bu "Püskürten Balina" ne menem bir yermiş.

3. Bölüm
Püskürten Balina Hanı

Piramit çatılı Püskürten Balina Hanı'na girdiğinizde kendinizi lanetlenmiş eski bir teknenin küpeştesini anımsatan, eski moda lambrili, geniş, alçak, biçimsiz bir girişte bulursunuz. Bir yanda asılı olan devasa yağlıboya tablonun her tarafı öylesine islenmiş ve örselenmiştir ki bir-

1. Endonezya'nın doğusunda, "Baharat Adaları" olarak da bilinen takımadalar. (Ç.N.)

birine çapraz gelen ışıkların yarattığı şaşırtmacada tabloya baktığınızda ancak çok titiz bir inceleme, tabloya düzenli birkaç gidişgeliş ve diğer müşterileri dikkatlice sorgulama sonucunda amacının ne olduğuna dair bir görüşe varabilirsiniz. Öylesine anlaşılmaz gölgeler ve gölgelikler vardır ki ilk başta neredeyse New England cadıları zamanında genç ve hırslı bir sanatçının kaosun çılgınlığını betimlemeye çabaladığını düşünürsünüz. Fakat derin ve ciddi düşünmeler ve tekrar tekrar kafa yormalar sayesinde ve özellikle girişin arkasına doğru olan küçük pencereyi açarak nihayet böyle bir fikrin, çılgın da olsa o kadar da mesnetsiz olmadığı sonucuna varırsınız.

Ama insanı en çok şaşırtan ve kafasını karıştıran, tablonun ortasında tarifi olanaksız maya gibi bir şeyin üzerinde yüzen üç mavi, soluk, dikey çizginin tepesinde asılı duran uzun, toparlak, uğursuz siyah bir şeyin kütlesiydi. Gerçekten sinirli bir adamın dikkatini dağıtacak kadar çamurlu, vıcık vıcık, karmaşık bir tabloydu. Öte yandan bu muhteşem tablonun, ne anlama geldiğini keşfetmeye ister istemez ant içene kadar önünde çakılıp kalmanıza yol açan, bir çeşit belirsiz, tam ulaşılamayan, hayal edilemeyen bir yüceliği de vardı. Arada sırada parlak ama ne yazık ki aldatıcı bir fikre kapılıyordu insan. Azgın bir gece yarısı fırtınasında Karadeniz. Dört asal elemanın doğal olmayan savaşı. Mahvolmuş bir fundalık. Hyperboreoi'den[1] bir kış manzarası. Zaman nehrinin buzlarının kopması. Ama bütün bu düşünceler önünde sonunda tablonun ortasındaki olağanüstü şeye götürüyordu insanı. Bu şeyin ne olduğu bir keşfedilse gerisi kolay. Ama bir dakika, bunun devasa bir balığa hafif bir benzerliği yok mu? Hatta büyük Leviathan'ın ta kendisine?

1. Kuzey rüzgârının ardındaki hayalî güneş ve bereket ülkesi. (Ç.N.)

Aslında sanatçının tasarımı şöyle gözüküyordu: Bu, kısmen bu konuyla ilgili olarak konuştuğum birçok yaşlının görüşlerinin birleştirilmesine dayandırdığım son teorimdir. Bu tablo müthiş bir fırtınada bir *Cape-Horner*'ı[1] temsil eder, yalnızca dağılmış yelkenleriyle direklerinin gözüktüğü yarı batmış gemi debelenmekte ve gemide bahar temizliğini hedefleyen çileden çıkmış bir balina üç direğin ucuna asılmak için müthiş bir savaş vermekte.

Bu girişin karşı duvarı boydan boya ne Hıristiyanlığı ne de Yahudiliği kabul eden vahşilere ait gibi duran bir dizi sopa ve mızrakla kaplıydı. Bazıları fildişi testerelere benzer biçimde parlayan dişlerle bezeliydi; bir kısmının üzerinde küme küme insan saçı vardı; bir tanesi orak biçimindeydi ve kocaman sapıyla birlikte, uzun kollu bir orakçının taze biçtiği çimen üzerinde açtığı boşluğa benziyordu. Baktıkça insan titriyordu ve hangi canavar yamyamın ve vahşinin böylesine parçalayıcı, korkunç bir aletle ölüm hasadına gidebilmiş olduğunu düşünüyordu. Bunların arasında tümü kırık dökük ve çarpık çurpuk, paslanmış balina mızrakları ve zıpkınları da vardı. Bazılarının tarihî önemi vardı. Bir zamanlar uzunken artık vahşice kırılıp ortasından çarpılmış mızrakla elli yıl önce Nathan Swain gündoğumundan günbatımına kadar on beş balina öldürmüş. Ve şimdi bir burguya dönmüş şu zıpkın Java denizlerinde fırlatılmış ve onu sırtında taşıyan balina yıllar sonra Blanco Burnu açıklarında öldürülmüş. Zıpkın ilk olarak kuyruktan girmiş, bir insanın vücuduna batıp ilerleyen bir iğne gibi balinanın sırtında on iki metre yol almış ve sonunda sırtında bulunmuş.

Bu karanlık girişi geçip ortasında eskiden muhtemelen etrafı şöminelerle çevrili büyük bir baca olan alçak

1. Boynuz Burnu'nu dolanacak kadar zorlu bir seyahati gerçekleştirebilecek gemi. (Ç.N.)

kemerli yerden ilerleyince herkesin oturduğu salona gelirsiniz. Burası, tepesindeki alçak yerleşimli hantal kirişler ve altındaki keçeleşmiş tahtalarla öylesine karanlık bir yerdir ki sanki köşeden demirlemiş, şiddetle sarsılan eski bir teknenin alçak güvertesine, hem de uğuldayan bir gecede ayak bastığınızı düşünürsünüz. Bir kenarda üzeri, içleri bu koca dünyanın en uzak köşelerinden toplanmış eşine az rastlanır tozlu güzelliklerle dolu kırık cam kâselerle bezeli uzun, alçak, raf gibi bir masa duruyordu. Odanın öbür ucundan doğru balina[1] başından bozma uyduruktan bir bar çıkıyordu. Uyduruktan da olsa balinanın çenesinin devasa kemerli kemiği oradaydı, o kadar genişti ki altından bir fayton geçebilirdi. İçinde, üzerinde eski karaflar, şişeler ve fıçıların sıralandığı kırık dökük raflar vardı ve süratle yok edebilen bu çenelerin içinde lanetlenmiş Yunus Peygamber'e benzeyen (gerçekten de adama bu adı takmışlardı), çökmüş yaşlı bir adam koşuşturuyor, denizcilere para karşılığı memnuniyetle çılgınlık ve ölüm satıyordu.

İçine zehrini boşalttığı bardaklar iğrençti. Dışarıdan gerçek bir silindir gibi gözükse de içine bakınca iğrenç yeşil, şişe dibi kalınlığındaki cam, aldatıcı bir koni şeklinde aşağı doğru hileci bir dibe ilerliyordu.[2] Bu soyguncu kadehlerin etrafı, içine kaba saba kazınmış yuvarlak çemberlerle çevriliydi. *Bu* çizgiye kadar doldurursan borcun yalnızca bir penny, *şuna* kadar bir penny daha ve böylece tam doldurup bir şiline yuvarlayabileceğiniz "Boynuz Burnu" ölçüsü.

1. Grönland balinasının bulunduğu *balaenidae* familyası içindeki *eubalaena* sınıfından, Kuzey Atlantik, Kuzey Pasifik ve güney denizinde bulunan, giyim eşyalarındaki balen yapımında kullanıldığı için çubuklu adı verilen, büyük kafalı, üç türü bulunan siyah balina. Bunların öldürülmesi ya da avlanması doğru bulunduğu için balina avcıları "doğru balina" adını takmışlardır. (Y.N.)

2. Görünenden daha az içki sunmak için başvurulan bir hile. (Ç.N.)

İçeri girer girmez bir masanın etrafında toplanmış, loş ışıkta balina kemiği ya da dişinden yapılmış süs eşyalarından örnekler inceleyen denizciler buldum. Han sahibini arayıp ona bir oda istediğimi söylediğimde cevap olarak hanın tamamen dolu olduğu, boş tek bir yatak olmadığı cevabını aldım. "Ama dur," diye ekledi alnına vurarak, "bir zıpkıncının battaniyesini paylaşmaya bir itirazın yoktur, değil mi? Sanırım balina avına çıkıyorsun, öyleyse böyle şeylere alışman gerekir."

Ona bir yatakta iki kişi uyumaktan hiç hoşlanmadığımı ve eğer mutlaka gerekirse bunun zıpkıncının kim olduğuna bağlı olduğunu ve onun (hancının) gerçekten de benim için başka yeri yoksa ve zıpkıncı da kesinlikle uygunsuz biri değilse, böylesine berbat bir gecede tuhaf bir kasabada daha fazla dolanmaktansa düzgün bir adamın battaniyesinin yarısına katlanmayı tercih edeceğimi söyledim.

"Ben de öyle düşünmüştüm. Tamam, otur. Yemek? Yemek istiyor musun? Yemek şimdi hazır olacak."

Battery'deki bir bank gibi her tarafı oyulmuş eski bir sıraya oturdum. Bir ucunda düşüncelere dalmış bir denizci eğilmiş, çakısıyla iki bacağının arasındaki bölmeyi itinayla süslüyordu. Pupa yelken bir gemi yapmaya çalışıyordu ama bana kalırsa pek de doğru dürüst bir şey becerebilmiş değildi.

Nihayet dördümüz, beşimiz yandaki odaya yemeğe çağrıldık. İzlanda kadar soğuktu –hiç ateş yoktu– hancı masrafı karşılayamadığını söyledi. Her biri eriyip donmuş bir mum üstüne oturmuş içyağından iki kasvetli mum dışında hiçbir şey yoktu. Mecburen gocuklarımızın önünü ilikleyip yarı donmuş parmaklarımızla kaynar bir yudum çay götürdük dudaklarımıza. Ama yemek en kralındandı – yalnızca et ve patates değil mantı da vardı, aman Tan-

rım! Akşam yemeği için mantı! Yeşil gocuklu genç bir adam mantılar hakkında iğrenç şeyler söyledi.

"Oğlum," dedi hancı, "bu gece kesinlikle ölümcül kâbuslar göreceksin."

"Hancı," diye fısıldadım, "zıpkıncı bu değil, değil mi?"

"Ah, hayır," dedi, bir nevi şeytani gülümsemeyle, "zıpkıncı, esmer tenli bir adam. Asla mantı yemez, asla – yalnızca biftek yer ve az pişmişini sever."

"Vay canına," dedim. "Nerede bu zıpkıncı? Burada mı?"

Yanıt, "Çok geçmeden gelir," oldu.

Elimde olmadan bu "esmer tenli" zıpkıncıdan kuşkulanmaya başladım. Her halükârda eğer en nihayetinde beraber uyuyacaksak onun benden önce soyunup yatağa girmesi gerektiğine karar verdim.

Yemek bitip, yemektekiler bar odasına geri döndüklerinde ne yapacağımı bilemediğimden gecenin geri kalanını gözlemci olarak geçirmeye karar verdim.

O anda dışarıdan sanki isyan çıkmış gibi bir gürültü geldi. Hancı yerinden fırlayıp, "Bu Katil Balina'nın mürettebatı. Bu sabah onu açıkta gördüm, üç yıllık yolculuk ve dolu bir gemi. Yaşasın millet, şimdi Fiji'den son haberleri alacağız!" diye bağırdı.

Girişten deniz çizmelerinin sesi geldi, kapı ardına kadar açıldı ve içeri bir grup yabani denizci doluştu. Kalın gözcü paltolarına bürünmüş ve kafaları yün başlıklarla örtülü, her tarafı yamalı, yırtık pırtık ve sakalları buzdan kaskatı olmuş bir halde Labrador'dan kopup gelmiş bir ayı sürüsüne benziyorlardı. Gemilerinden henüz inmişlerdi ve bu ilk girdikleri yerdi. Tabii ki dosdoğru, buruş buruş, yaşlı Yunus'un hepsine ağzına kadar dolu birer bardak içki koyduğu görev yerine, balinanın ağzına –bara– dümen kırdılar.

Birisi kötü bir soğuk algınlığından yakınınca Yunus

ona ne kadar uzun sürerse sürsün veya ister Labrador açıklarından ister bir buz adasının kuvvetli havasından kapılmış olsun, her nevi soğuk algınlığı ve nezle için mükemmel bir deva olduğuna yemin ettiği cin ve şekerkamışı şurubundan zift gibi bir iksir hazırladı.

İçki, denizden yeni gelen en namlı ayyaşlarda bile her zaman görüldüğü üzere kısa sürede başlarına vurdu ve büyük bir yaygara koparark hoplayıp zıplamaya başladılar.

Fakat birinin biraz uzakta durduğunu, ayık kafasıyla denizci arkadaşlarının neşesini berbat etmek istemiyor gibi görünmekle beraber, diğerleri kadar gürültü çıkarmaktan da sakındığını gözledim. Bu adam derhal ilgimi çekti ve deniz tanrıları onun yakında benim gemici yoldaşım olacağını alnıma yazdığından (bu öyküde yalnızca uyku arkadaşım olsa da) burada onun kısa bir tarifine girişeceğim. Tastamam bir seksen boyundaydı, heybetli omuzları ve koferdam[1] gibi bir göğsü vardı. Böylesine esmerlik görmemiştim. Koyu esmer ve yanık yüzüyle tezat oluşturan beyaz dişleri göz kamaştırıyor, gözlerinin derin gölgelerinde ona pek de mutluluk verir gibi gözükmeyen anılar yüzüyordu. Sesinden bir Güneyli olduğu hemen anlaşılıyordu, hoş endamından Virginia'daki Alleghanian Sıradağları yöresinden olduğunu düşündüm. Arkadaşlarının şamatası zirve yaptığında bu adam dikkat çekmeden sıvıştı ve denizde yoldaşım olana kadar bir daha onu görmedim. Ancak birkaç dakika içinde gemici arkadaşları yokluğunu fark etti ve anlaşılan, bir sebepten onların en sevdiklerinden biri olduğu için, "Bulkington! Bulkington! Bulkington nerede?" diye bağrıştılar ve onu bulmak için handan dışarı fırladılar.

Saat dokuz sularıydı ve bu vahşi eğlenceden sonra

1. Gemilerin yan tarafında su seviyesinin altındaki onarımları gerçekleştirmek için yapılmış su geçirmez bölme. (Ç.N.)

oda neredeyse doğal olmayacak kadar sessiz göründüğünden kendimi denizciler gelmeden hemen önce aklıma gelen bir plandan dolayı kutlamaya başladım.

Hiç kimse bir yatakta iki kişi yatmayı tercih etmez. Hatta kendi kardeşiyle bile. Nedendir bilmem ama insanlar uyurken kendi mahremiyetinde olmak ister. İş tanımadık bir yabancıyla, tuhaf bir handa tuhaf bir kasabada uyumaya gelince hele bir de bu yabancı bir zıpkıncıysa insanın itirazı katlanır. Ayrıca bir denizci olarak benim başkalarından daha fazla, bir yatakta iki kişi yatmamı gerektiren akla yatkın hiçbir sebep de yoktu çünkü denizciler denizde, bekâr kralların karada yattığından daha fazla çift kişi yatmazlar. Tabii ki aynı yerde hep birlikte yatarlar ama herkesin kendi hamağı vardır ve herkes üzerine kendi battaniyesini örter ve kendi postu içinde uyur.

Bu zıpkıncı hakkında düşündükçe onunla birlikte uyuma fikrinden giderek daha çok tiksindim. Bir zıpkıncı olduğundan çarşaflarının da iç çamaşırlarının da doğru dürüst olmadığını, hele kesinlikle en iyisinden olmadığını düşünmek haksızlık olmazdı. Her yanım seğirmeye başladı. Ayrıca geç olmuştu ve benim bu zıpkıncım efendi bir adam olsaydı şu anda gelip yatağa yollanıyor olurdu. Gece gelip üstüme yıkıldığını düşünün bir – hangi rezil delikten geldiğini nereden bilebilirim?

"Hancı! Zıpkıncıyla ilgili fikrimi değiştirdim. Onunla yatmayacağım. Buradaki sırayı deneyeceğim."

"Nasıl istersen. Döşek olarak sana bir masa örtüsü bile veremeyeceğim için üzgünüm ama burası oldukça zorlu, sert bir tahtadır," dedi, üzerindeki budak ve çentikleri elleyerek. "Ama dur bir dakika, oymacı ustası. Şurada barda bir marangoz rendem var – bekle, seni rahat ettireceğim." Böyle deyip rendeyi getirdi ve önce eski ipek mendiliyle tozunu aldıktan sonra sırıtarak bir may-

mun gibi yatağımı kuvvetle rendelemeye başladı. Rendenin demiri ortadan kaldırılamayacak bir çentiğe gelene kadar talaşlar sağa sola uçuştu. Hancıya Tanrı aşkına durmasını, yatağın benim için yeterince yumuşak olduğunu ve dünyanın rendesini de yapsa bir çam kalasından nasıl olup da kuştüyü bir yatak yapılacağını anlamadığımı söyledim. Yeni bir sırıtışla talaşları toplayıp odanın ortasındaki büyük sobaya atarak kendi işine koyuldu ve beni derin düşüncelerimle baş başa bıraktı.

Sıranın boyunu ölçtüm ve otuz santim kısa olduğunu gördüm ama bu bir sandalyeyle halledilirdi. Ama otuz santim de dardı ve odadaki diğer sıra, rendelenenden yaklaşık on iki santim daha yüksekti yani hizalamak olanaksızdı. İlk sırayı duvardaki tek boş yere uzunlamasına yerleştirdim, sırtımı yerleştirebilmek için arada küçük bir boşluk bıraktım. Ama hemen ardından pencerenin altından üzerime öylesine bir soğuk hava geldiğini fark ettim ki hele bir de çürük çarık kapıdan gelen bir cereyanla, pencereden gelen karşılaşıp ikisi bir arada geceyi geçirmeyi planladığım yerin hemen yakınında bir dizi küçük hortumlar oluşturduğu için bu plan asla işlemezdi.

Zıpkıncıyı şeytan alsın diye düşündüm ama dur bakalım, ben tez davranarak kapıyı içeriden kilitleyip yatağa girsem ve kapı yıkılsa da uyanmasam olmaz mıydı? Fena fikir gibi gözükmüyordu ama tekrar düşününce vazgeçtim. Çünkü ertesi sabah ben odadan başımı uzatır uzatmaz zıpkıncının beni yere yıkmak için girişte hazır beklemeyeceğini kim bilebilirdi?

Yine de etrafıma bakınıp bir başkasının yatağında yatmadan dayanılabilir bir gece geçirme şansımın olmadığını görerek, neticede bu tanınmadık zıpkıncıya karşı mazur görülmeyecek önyargılar besliyor olabileceğimi düşünmeye başladım. "Biraz bekleyeceğim," diye düşündüm, "çok geçmeden damlayacaktır. O zaman onu iyice

incelerim ve belki de sonunda çok iyi yatak arkadaşı oluruz, kim bilir?"

Ancak handa kalan diğerleri birer ikişer gelip yattıkları halde benim zıpkıncıdan eser yoktu.

"Hancı," dedim, "bu ne biçim bir adam – hep böyle geç saatlerde mi gelir?" Saat tam on ikiyi vurmuştu.

Hancı tekrar gevrek gevrek kıkırdadı, benim kavrayamadığım bir şey tarafından gıdıklanıyor gibiydi. "Hayır," diye yanıtladı, "genellikle erkencidir –erken yatar erken kalkar– evet, erken kalkıp yol alan birisidir. Ama bu akşam işportaya çıktı, anlarsın ya, onun geç kalmasına neden olan şey nedir bilmiyorum, eğer kafasını satamamışsa."

"Kafasını satmak mı? Bu nasıl bir hikâye, benimle kafa mı buluyorsun?" dedim tepem atarak. "Yani bu zıpkıncının bu mübarek cumartesi akşamı veya daha doğrusu pazar sabahı, kasabada dolanıp kafa sattığını mı söylemeye çalışıyorsun, hancı?"

"Aynen öyle," dedi hancı, "ben de ona burada satamayacağını, piyasada stok fazlası olduğunu söyledim."

"Neyin?" diye bağırdım.

"Kafaların tabii ki dünyada çok fazla kafa yok mu?"

"Ben sana söyleyeyim ne olduğunu, hancı," dedim oldukça sakin bir şekilde, "maval okumayı bıraksan iyi olur, safın teki değilim."

"Değilsindir herhalde," dedi bir çomak çıkarıp bir kürdan yontarak, "ama eğer zıpkıncı kafasına çamur attığını duyarsa senin için pek de hoş olmaz sanırım."

"O kafasını kırarım ben," dedim, hancının bu garip saçmalıkları karşısında öfkelenerek.

"Zaten kırık," dedi.

"Kırık," dedim –"*kırık* mı demek istiyorsun?"

"Kesinlikle ve satamamasının nedeni de bu sanırım."

"Hancı," dedim, bir kar fırtınasındaki Hecla Dağı[1] gibi soğuk bir şekilde ona doğru giderek, "hancı, kes şu yontmayı. Sen ve ben, ne dediğimizi anlamalıyız karşılıklı, hem de derhal. Ben senin hanına geliyorum ve bir yatak istiyorum, sen de bana yalnızca yarım yatak verebileceğini ve diğer yarının zıpkıncının birine ait olduğunu söylüyorsun. Ve benim henüz görmediğim bu zıpkıncı hakkında en gizemli ve can sıkıcı öyküler anlatmakta ısrar edip yatak arkadaşım olarak –ki bu en üst düzeyde samimi ve güvenilir bir ilişkidir hancı– düşündüğün bu adam hakkında huzursuz edici hisler duymama sebep oluyorsun. Şimdi bana bu zıpkıncının ne ve kim olduğunu ve geceyi onunla geçirmenin benim için her bakımdan güvenli olup olmadığını söylemeni istiyorum senden. Her şeyden önce kafa satma hakkındaki hikâyeyi lütfedip geri alacaksın ve eğer doğruysa bunu zıpkıncının zırdeli olduğuna iyi bir delil olarak kabul edeceğim ve bir deliyle uyumaya da hiç niyetim yok ve sen, beyim, yani *sen*, hancı, *sen*, beyim, bilerek böyle bir şey yapmaya beni itelediğin için cezai kovuşturmayla karşı karşıya kalabilirsin."

"Peki," dedi hancı derin bir nefes alarak, "ara sıra patlayan biri için oldukça uzun bir vaaz. Ama sakin ol sakin, sana sözünü ettiğim bu zıpkıncı güzel merhemlere bulanmış bir sürü Yeni Zelanda kafası[2] (bilirsin şu çok ilginç olanlardan) satın aldığı güney denizlerinden yeni geldi ve biri hariç hepsini sattı ve bu akşam satmaya çalıştığı işte o, çünkü yarın pazar ve insanlar kiliseye gider-

1. Dışarıdan soğuk ama içinde hiddetli. İzlanda'daki Hecla Dağı 1845'lerde aktif bir yanardağdı. (Ç.N.)

2. *Mokomakai*. Maori yerlilerinin dövmelerle süslü kafaları öldükten sonra mumyalama gibi bir dizi işlemle korunup saklanırmış. Bunlar 1820'lerde değerli eşyalarla değiştokuş yapılan birer ticaret malıydı. (Ç.N.)

ken sokaklarda insan kafası satmak olmaz. Geçen pazar satmak istedi ama soğanlar gibi ipe dizilmiş dört kafayla tam kapıdan çıkarken onu durdurdum."

Bu açıklama başka türlü açıklanamayacak gizemi aydınlattı ve son tahlilde hancının beni aldatmak gibi bir niyetinin olmadığını gösterdi – öte yandan bir cumartesi gecesi kutsal Şabat zamanı dışarıda kalıp ölü putperestlerin başlarını satmak gibi yamyamca bir işle uğraşan bir zıpkıncı hakkında ne düşünebilirdim?

"Şuna inan hancı, bu zıpkıncı tehlikeli bir adam."

"Ödemesini aksatmaz," diye sertçe yanıtladı. "Gel, çok geç oldu, yatağa dalsan iyi olacak – güzel bir yataktır, evlendiğimizde Sal ile bu yatakta yatmıştık. O yatakta iki kişinin tepişmesi için yeterince yer vardır, çok büyük bir yataktır. Neyse, vazgeçmeden önce Sal bizim Sam'imizi ve küçük Johnny'i ayakucuna koyardı. Ama bir gece yayılmış yatıp rüyalar görmeye başladığımda bir şekilde Sam yere düştü ve neredeyse kolunu kırıyordu. Ondan sonra Sal bu iş olmayacak, dedi. Gel buraya sana ışık tutayım," diyerek bir mum yaktı, bana doğru tuttu ve yolu göstermeyi önerdi ama ben kararsız kaldım. O, köşedeki saate bakarak, "Artık pazar olmuş!" diye bağırdı. "Zıpkıncıyı bu akşam görmezsin artık, bir yere demir atmıştır – o zaman gel, hadi gel, gel hadi, gelmiyor musun?"

Bir an için durumu değerlendirdim, sonra merdivenlerden yukarı çıktık ve bir midye kadar soğuk, mobilyalı ve gerçekten de neredeyse dört zıpkıncının yan yana uyuyabileceği kadar devasa bir yatağın olduğu küçük bir odaya götürüldüm.

"İşte," dedi hancı, mumu, hem lavabo hem de masa olarak çift görev yapan kırık dökük eski bir denizci sandığının üzerine koyarak, "İşte, rahatına bak, sana iyi geceler." Bakışlarımı yataktan çevirip geri döndüm ama gitmişti.

Yatak örtüsünü katlayıp yatağa doğru eğildim. Gördüğüm en şık yatak olmamakla beraber yakından incelememde sınavı geçti. Sonra odaya göz gezdirdim, karyola ve orta masasından başka, kaba saba bir raf, dört duvar, balina vuran bir adamın resmedildiği kâğıtla kaplı şömine rafı dışında odaya ait mobilya yoktu. Odaya pek ait görünmeyen şeyler arasında iple bağlanmış ve bir köşeye atılmış bir hamak, belli ki bir kara sandığı yerini tutmak üzere zıpkıncı giysileri içeren büyük bir denizci torbası vardı. Aynı şekilde şöminenin üzerinde tuhaf kemik oltalar içeren bir paket ve yatağın başında duran uzun bir zıpkın vardı.

Ama sandığın üzerindeki bu şey de nedir? Alıp ışığa doğru tuttum, yokladım ve kokladım ve bu şey hakkında doyurucu bir sonuca varmak için mümkün olan her yolu denedim. Bunu kenarlarından sarkan Kızılderili mokaseni etrafındaki boyalı kirpi dikeni gibi tıngırdayan küçük saçaklarıyla süslenmiş, büyük bir paspastan başka bir şeye benzetemedim. Bu paspasın ortasında aynı Güney Amerika pançolarındaki gibi bir delik veya bir yırtık vardı. Ama ayık bir zıpkıncının bu paspasın içine girip bir Hıristiyan kasabasının sokaklarında böylesine bir kılıkta dolaşması mümkün müydü? Giyip denedim, alışılmamış şekilde kaba tüylü ve kalın olduğundan ve sanki bu gizemli mızrakçı onu yağmurlu bir günde giymiş de nemlenmiş olduğundan diye düşündüm, ağırlığı bir sepet gibi üstüme çöktü. Üstümdekiyle, duvara yaslanmış bir ayna parçasının önüne gittim, hayatımda böyle bir görüntüyle karşılaşmamıştım. Yırtarcasına öyle bir telaşla çıkardım ki boynumu incittim.

Yatağın kenarına oturdum ve bu kafa-işportacısı zıpkıncıyı ve paspasını düşünmeye başladım. Yatağın kenarında bir süre düşündükten sonra kalkıp gocuğumu aldım ve sonra odanın ortasında durup düşündüm. Sonra

gocuğumu çıkarıp biraz da gömleğimle düşündüm. Ama böyle yarı soyunuk halde üşümeye başlayınca ve hancının, zıpkıncının bütün gece hana gelmeyeceğini söylediğini anımsayınca çok geç olduğundan başka hazırlıklar yapmaksızın pantolonumu, çizmelerimi çıkardım, mumu söndürüp yatağa girdim ve kendimi cennetin şefkatine bıraktım.

Döşeğin içinde mısır koçanı mı vardı yoksa kırık çanak çömlek mi bilemem ama epey dönüp durdum ve uzun süre uyuyamadım. Nihayet hafif bir uykuya daldım ve uyku ülkesine doğru tam güzelce açılmıştım ki koridorda sert bir ayak sesi duydum ve kapının altından odaya zayıf bir ışık geldiğini gördüm.

Tanrı beni korusun, diye düşündüm; bu, zıpkıncı olmalı, şu cehennemlik kafa satıcısı. Ama çıt çıkarmadan yattım ve o bana bir şey diyene kadar tek kelime etmemeye karar verdim. Yabancı, bir elinde ışık, diğerinde de Yeni Zelanda kafasıyla odaya geldi, yatağa doğru bakmaksızın mumunu benden epey uzakta bir köşede yere koydu ve daha önce odada olduğunu söylediğim büyük torbanın düğümlü iplerini çözmeye başladı. Yüzünü çok merak ediyordum ama torbanın ağzını açmaya çalışırken yüzünü hep diğer tarafa dönük tuttu. Bu işi becerdikten sonra döndü – aman Tanrım! O ne görüntü! Ne yüz! Koyu, morumsu sarı renkteydi ve şurasına burasına büyük siyahımsı kareler yapışmıştı. Evet, tam da düşündüğüm gibi, korkunç bir yatak arkadaşı; bir kavgaya bulaştı, yüzünde feci kesikler oluştu ve işte şimdi cerrahın yanından çıkıp buraya geldi. Ama o anda tesadüfen başını ışığa öyle dönünce yüzündekilerin, yanaklarındaki şu siyah karelerin, yapışmış yara bantları olamayacağını açıkça gördüm. Bunlar bir çeşit lekeydi. İlk başta ne olduğunu bilemedim ama sonra gerçeği sezdim. Bir beyaz adamın öyküsünü anımsadım –hem de balina avcısı– yamyamla-

rın arasına düşmüş ve onlar tarafından dövmeler yapılmıştı. Bu zıpkıncının da uzak yerlere seyahatleri esnasında, başından benzer bir macera geçtiği sonucuna vardım. "Nihayetinde ne olmuş ki," diye düşündüm. "Bu yalnızca adamın dışı, insan her türlü deri içinde dürüst olabilir." Ama öte yandan yattığım yerden, "Ya bu esrarengiz cilde ne demeli?" dedim, yani dövme karelerinden tamamen ayrı olarak işin bu kısmına. Şüphesiz güzel bir tropik bronzlaşma dışında bir şey olmayabilir ama kızgın güneşin beyaz bir adamı morumsu sarı renge bronzlaştırdığını hiç duymamıştım. Ama ben güney denizlerine hiç gitmedim, belki de güneş orada cilt üzerinde olağanüstü etkiler yapıyordur. O anda tüm bu düşünceler yıldırım gibi kafamdan geçerken bu zıpkıncı benim farkıma bile varmadı. Ama torbasını açmakta biraz zorlandıktan sonra içini karıştırmaya başladı ve bir çeşit *tomahawk*[1] ve fok derisinden, tüyü üzerinde bir cüzdan çekip çıkardı. Bunları odanın ortasındaki eski sandığın üzerine koyduktan sonra Yeni Zelanda kafasını aldı –yeterince korkunç bir şey– ve çantaya tıktı. Sonra şapkasını –kunduz kürkünden yeni bir silindir şapka– çıkardı, şaşkınlıktan neredeyse bağıracaktım. Başında hiç saç yoktu –en azından sözü edilecek kadar– alnında kıvrılmış bir tutam kıl dışında hiçbir şey. Morumsu kel başı şimdi aynı küflenmiş bir kafatasına benziyordu. Eğer bu yabancı benimle kapı arasında duruyor olmasaydı yemeğe saldırdığımdan bile daha hızlı sıvışırdım oradan.

Bu durumda bile pencereden sıvışmayı düşündüm ama ikinci katın arkadaki bir odasıydı. Korkak değilimdir fakat bu kafa satan işportacıyla ne yapacağımı bilemiyordum. Bilgisizlik korkunun anasıdır ve tamamen şaş-

1. Bir ucu balta (savaş) diğer ucu tütün ağızlığı (barış) olan Kızılderili baltası. (Ç.N.)

kına dönmüş ve kafam karışmış olduğundan gecenin yarısında odama giren bu yabancıdan şeytanın ta kendisiymiş gibi korktuğumu itiraf ediyorum. Gerçekten de ondan öylesine korkmuştum ki onunla konuşacak ve onun bu esrarengiz hali hakkında doyurucu bir yanıt isteyecek kadar bile cesaretim yoktu.

Bu sırada soyunma işine devam etti, sonunda göğsü ve kolları çıktı meydana. Vay canına! Örtülü yerleri de yüzüyle aynı karelerle damalanmış, sırtının da tamamı siyah karelerle kaplı, sanki Otuz Yıl Savaşları'nda bulunmuş da oradan üstüne yapışan bir bandajla yeni kaçmış gibi. Dahası, bacakları da genç palmiyelerin gövdelerinden tırmanan bir grup yeşil kurbağa görüntüsü gibi benekliydi. Artık güney denizlerindeki bir balina gemisiyle gönderilen iğrenç bir vahşi olduğu ve böylece bir Hıristiyan ülkesine geldiği apaçık ortadaydı. Bunu düşününce ürperdim. Aynı zamanda bir kafa satıcısı – belki de kendi erkek kardeşlerinin kafaları. Ya benimki de hoşuna giderse – Tanrım! Şu *tomahawk*'a bak!

Ama titremeye zaman yoktu çünkü vahşi son derece merakımı çeken bir şeye kalkıştı ve gerçekten de kâfir olduğuna beni inandırdı. Daha önce sandalyeye astığı ağır gocuk veya palto veya abaya giderek ceplerini karıştırdı ve sonunda tam üç günlük bir Kongo bebeği renginde sırtı kamburlu, bozuk şekilli küçük, garip bir şey çıkardı. Güzel kokulu merhemlere bulanmış başı hatırlayınca ilk başta neredeyse bu siyah cücenin benzer şekilde saklanmış gerçek bir bebek olduğunu düşündüm. Ancak esnek olmadığını ve cilalanmış fildişi gibi parladığını görünce bunun tahta bir puttan başka bir şey olmadığı sonucuna vardım ki gerçekten öyle çıktı. Vahşi, boş şömineye doğru gitti ve kâğıt kaplı şömine tahtasını çıkararak bu küçük kambur heykeli bir kuka gibi demir ocak altlığının arasına yerleştirdi. Bacanın pervazı ve içe-

rideki tuğlaların hepsi çok isliydi ve bu şöminenin bu Kongo putu için çok uygun bir mabet veya küçük bir kilise oluşturduğunu düşündüm.

Şimdi gözlerimi yarı gizli görüntüye doğru çevirdim, huzursuzluk içinde bundan sonra ne olacak diye izlemeye başladım. Önce parkasının cebinden iki avuç dolusu talaş aldı ve onları dikkatle putun önüne koydu, sonra üzerlerine bir parça peksimet koyup lambadaki alevi kullanarak talaşı bir kurban alevi şeklinde tutuşturdu. Şimdi de birkaç kere hızla tutup tutup bırakarak ve parmaklarını geri çekerek (bu sırada onları fena yakmış gibi görünüyordu) sonunda peksimeti çekip çıkarmayı başardı, sonra üfleyerek hem soğutup hem de biraz külleri uzaklaştırdıktan sonra peksimeti kibarca küçük zenciye ikram etti. Ancak küçük şeytan bu kuru yiyeceği pek beğenmedi, dudaklarını hiç kıpırdatmadı. Bütün bu antikalıklara, bu fanatiğin çıkardığı ve hu çekmeye veya bir putperest mezmuru söyleyerek dua etmeye benzer daha da tuhaf gırtlak sesleri eşlik ediyor ve bu esnada yüzü çok tuhaf bir şekilde seğiriyordu. Sonunda ateşi söndürerek gayet törensiz bir şekilde putu eline aldı ve sanki ölü bir ağaçkakanı torbasına koyan bir avcı gibi özensizce parkasının cebine koydu.

Bütün bu tuhaf gelişmeler huzursuzluğumu artırdı ve onun işini bitireceğine ve yanıma, yatağa gireceğine dair güçlü belirtiler göstermeye başladığını görünce artık ışık söndürülmeden önce epeydir beni ele geçiren büyüyü kırmanın tam zamanı olduğunu düşündüm, ya şimdi ya hiç.

Fakat ne söyleyeceğime karar vermek için geçirdiğim süre ölümcüldü. *Tomahawk*'ını masadan alıp bir an için kafasını inceledi, sonra ışığa tutarak ağzını sapına götürerek büyük bulutlar halinde sigara dumanı çıkardı. Hemen ardından mum söndürüldü ve bu vahşi yamyam,

dişlerinin arasındaki *tomahawk*'la yatağa yanıma sıçradı. Ben bağırdım, artık elimde değildi; ani bir şaşkınlık homurtusu çıkararak o da beni yoklamaya başladı.

Ne olduğunu kendim bile anlamadığım bir şeyler mırıldanarak ondan öteye yuvarlanıp duvara yaslandım ve sonra, her neyse veya her kimse ses çıkarmamasını ve kalkıp tekrar mumu yakmama izin vermesini rica ettim. Ama gırtlağından gelen yanıtlar beni yanlış anladığına ânında ikna etti.

Kırık İngilizcesiyle, "Sen de kimsin, Allahın belası?" dedi sonunda. "Söyle yoksa gebertirim." Ve böyle derken yakılmış olan *tomahawk* karanlıkta etrafımda parıldamaya başladı.

"Hancı, Tanrı aşkına, Peter Coffin!" diye bağırdım. "Hancı! Bak! Coffin! Melekler! Kurtarın beni!"

Tomahawk'ın iğrenç ışıltıları sıcak tütün küllerini etrafa saçıp ben neredeyse çarşaflarımı tutuşturacak diye düşünürken, "Konuş! Söyle, kimsin, yoksa gebertirim!" diye hırladı yamyam. Ama Tanrı'ya şükür tam o anda hancı elinde mumla odaya geldi ve yataktan fırlayıp ona koştum.

"Korkma," dedi tekrar sırıtarak, "Queequeg'den saçının teline bile zarar gelmez."

"Kes şu sırıtmayı," diye bağırdım, "ve neden bana bu cehennemlik zıpkıncının yamyam olduğunu söylemedin?"

"Bildiğini düşünmüştüm, sana kasabada kafa sattığını söylemedim mi? Gir de yatağa uyu. Queequeg bana bak, ne dediğimi iyice anla, sen bu adamla uyuyacaksın, anladın mı?"

"Her şeyi anladım," diye homurdandı Queequeg yatağın kenarında oturup piposunu tüttürerek.

"Gir yatağa," diye ekledi *tomahawk*'ıyla işaret edip giysilerini bir kenara fırlatarak. Bunu gerçekten yalnızca

uygar değil aynı zamanda kibar ve şefkatli bir şekilde yaptı. Bir an durup ona baktım. Bütün dövmelerine karşın genel olarak temiz, sakin görünen bir yamyamdı. Neydi bütün bu kopardığım patırtı diye düşündüm kendi kendime – adam aynı benim gibi bir insanoğlu, onun da benden korkması için benimki kadar sebebi var. Ayık bir yamyamla uyumak sarhoş bir Hıristiyanla uyumaktan evladır.

"Hancı," dedim, "söyle şuna şu *tomahawk*'ını veya adı her neyse onu öteye koysun, kısacası tütün içmeyi kesmesini söyle, ben de onunla yatayım. Ama birisinin yatakta tütün içmesinden hoşlanmıyorum. Tehlikeli. Hem sigortalı da değilim."

Bu, Queequeg'e söylenince hemen kabul etti ve tekrar bana kibarca yatmamı işaret etti – öte yana dönerken, "Kılına dokunmam," dedi.

"İyi geceler, hancı," dedim, "gidebilirsin."

Yattım ve hayatımda hiç bu kadar iyi uyumamıştım.

4. Bölüm

Yatak örtüsü

Ertesi sabah gün ağarırken uyandığımda en sevecen ve şefkatli haliyle Queequeg'in kolunun bana sarılmış olduğunu gördüm. Öyle ki neredeyse benim onun karısı olduğumu düşünürdünüz. Yatak örtüsü canlı renkli, tuhaf küçük kareler ve üçgenlerle dolu yama işindendi; kolu, sanırım denizde kâh güneşte kâh gölgede tutmasına ve gömleğinin kollarını gelişigüzel kıvırmasına bağlı olarak hiçbir iki bölmesi aynı koyulukta olmayan sonsuz Girit labirentine benzer bir şekille baştan sona dövmeyle

kaplıydı – yine aynı kolu tıpkı kırkyama işi bir yorgana benziyordu. İlk uyandığımda kol yorganın üzerinde uzanırken renklerinin tonu birbiriyle öylesine iç içe geçiyordu ki kolla yorganı güçlükle birbirinden ayırt edebildim ve yalnızca kolunun ağırlığı ve baskısı sayesinde Queequeg'in bana sarıldığını anladım.

Tuhaf şeyler hissettim. Açıklamaya çalışayım. Bir çocukken başıma gelen benzer bir durumu çok iyi anımsıyorum, gerçek miydi yoksa rüya mıydı asla tam olarak ayırt edemedim. Durum şuydu. Neşeyle hoplayıp zıplıyordum – birkaç gün önce bir baca temizleyicisinden gördüğüm gibi sanırım bir bacadan yukarı tırmanmaya çalışıyordum. Beni her zaman havadan sudan nedenlerle kırbaçlayan ya da aç biilaç yatağa yollayan üvey annem, bacaklarımdan tutup bacadan dışarı çekti ve saat bizim yarı küredeki en uzun gün olan 21 Haziran'ın öğleden sonra ikisi olmasına rağmen yatağa postaladı. Çok kötü hissettim. Ama çaresiz üçüncü kattaki küçük odama gittim, zaman öldürmek için mümkün olduğunca yavaş soyundum ve acı bir iç çekişle çarşafların arasına girdim.

Üzgün bir halde orada yatıp diriliş umut edebilmeme kadar geçmesi gereken on altı saati hesapladım. Yatakta on altı saat! Düşündükçe belime ağrılar giriyordu. Ve o kadar aydınlıktı ki! Güneş pencerede parlıyor, sokaklardan arabaların şahane tıkırtısı geliyor ve evin her tarafından mutlu sesler duyuluyordu. Giderek daha kötü hissettim – sonunda kalkıp giyindim ve çoraplı ayaklarımla usulca indim, üvey annemi aradım ve aniden ayaklarına kapanıp bir iyilik olarak terbiyesizliğim için terliğiyle bana iyi bir dayak atması ve yeter ki beni bu kadar dayanılmaz bir süre yatağa mahkûm etmemesi için yalvardım. Ama o üvey annelerin en iyisi ve en vicdanlısıydı ve gerisingeri odama gitmek zorunda kaldım. Saatlerce gözümü kırpmadan öncekinden de hatta daha sonraki en

kötü yaramazlıklarımdan bile daha kötü hissederek yattım. Sonunda karabasanlarla dolu hafif bir uykuya dalmış olmalıyım ve karabasanlardan hafif terlemiş bir halde usulca uyanıp gözlerimi açtığımda önceden ışıl ışıl olan oda dışarının karanlığına gömülmüştü. Ânında tepeden tırnağa bir şok hissettim, görünen ya da duyulan bir şey yoktu ama doğaüstü bir el elimi tutmuştu. Kolum yatak örtüsünün üzerindeydi ve elin ait olduğu adı olmayan, hayal edilemeyen, sessiz görüntü ya da hayalet yatağımın kenarında hemen yanı başımda oturuyor gibiydi. Asırlar gibi gelen bir süre elimi çekmeye cesaret edemeden orada korkudan donmuş bir halde yattım, bir yandan da bir milim bile kımıldayabilsem korkunç büyünün bozulacağını düşünüyordum. Bu histen nasıl sıyrıldığımı bilmiyorum ama sabah uyandığımda titreyerek hepsini anımsadım ve sonra günler, haftalar ve aylar boyunca bu sırrı açıklamak için kendimi karmaşık bir çaba içinde buldum. Şimdi bile buna hâlâ kafa patlatırım.

Korkuyu bir tarafa bırakırsak doğaüstü eli elimde hissetmemle, uyanıp Queequeg'in kolunu bana sarılı bulmam arasında tuhaflık bakımından pek fark yoktu. Tamamen uyandıktan sonra geçen geceki olayların hepsini olanca gerçekliğiyle bir bir anımsayıp bu komik açmazın gerçekliğiyle yüzleşerek yattım. Kolunu kaldırıp damat kelepçesini açmaya çalıştım ama uykusunda hâlâ bizi ölüm dışında hiçbir şey ayıramazmış gibi bana sımsıkı sarılmaya devam etti. Onu uyandırmaya çalıştım: "Queequeg!" Ama tek yanıtı horlamak oldu. Sonra öte yana döndüm, boynuma sanki hamut vurulmuş gibiydi ve aniden bir şeyin battığını hissettim. Yatak örtüsünü açtığımda *tomahawk*, vahşinin yanı başında ince uzun suratlı bir bebek gibi uykuya yatmış duruyordu. "Tatlı bir yaramaz gerçekten," diye düşündüm, "burada şu tuhaf handa yanı başımda bir yamyam ve *tomahawk*'la

güpegündüz yataktayım!" "Queequeg! Tanrı aşkına Queequeg, uyan!" Nihayet, dürtüklemelerim ve başka bir erkeğe sanki evliymiş gibi sarılmanın uygunsuzluğu konusunda yüksek sesle ve durmaksızın yaptığım uyarılar sayesinde bir homurtu çıkarttırmayı başardım, kolunu çekti, yeni sudan çıkmış bir Newfoundland köpeği gibi silkelendi, bilincinde benimle ilgili bir şeyler bildiğine dair belli belirsiz bir ışık yavaş yavaş yanıyor olsa da nasıl olup da benim orada bulunduğumu kesinlikle anımsamıyormuş gibi gözlerini ovuşturarak sopa yutmuş gibi dimdik yatağın kenarında oturdu. Bu sırada içimde ciddi bir kaygı olmaksızın, böylesine ilginç bir yaratığı yakından izlemeye kararlı bir şekilde sessizce onu gözledim. Sonunda sanki bu gerçeğe alışıp kafasında yatak arkadaşıyla temas etmeye karar verdiğinde yataktan yere atladı ve bazı işaretler ve seslerle istersem önce kendisinin giyinip ardından odanın tamamını giyinmek için bana bırakacağını anlamamı sağladı. "Bu şartlar altında Queequeg," diye düşündüm, "bu çok uygar bir öneri. Ne derseniz deyin gerçek şu ki bu vahşilerin tabiatında bir incelik vardır ve aslında bu denli kibar olmaları da çok hoş bir şeydir. Queequeg'e bu iltifatı özellikle borçluyum çünkü o an için merakım terbiyeme üstün gelip ben yataktan ona bakıp kişisel temizlik hareketlerini izleyerek büyük bir kabalık suçu işlerken o bana büyük bir incelik ve saygı gösterdi. Her neyse, Queequeg gibi adamlara her gün rastlanmaz ve onun tavırları sıra dışı bir ilgilenmeyi hak eder."

Giyinmeye silindir şapkasını –bu arada çok uzun bir şapkaydı– takarak başladı ve sonra hâlâ pantolonsuz bir vaziyette çizmelerini arandı. Ne halt etmeye böyle yaptı bilmiyorum ama bir sonraki hareketi, elinde çizmeleri, kafasında şapkasıyla kendini yatağın altına tıkıştırmak oldu. Bildiğim hiçbir görgü kuralına göre çizmeler giyi-

lirken yalnız olmak gerekmediği halde, oradaki şiddetli birtakım soluklanma ve çabalardan çizmelerini giymek için yırtındığını çıkardım. Ama Queequeg geçiş dönemindeki bir yaratıktı, bilirsiniz, ne tırtıl ne kelebek. Bu tuhaflıklarıyla mümkün olan en acayip şekilde caka satacak kadar da uygardı. Henüz eğitimi tamamlanmamıştı. Bir lisans öğrencisiydi. Az buçuk uygar olmasa çizmelerini muhtemelen mesele yapmazdı, öte yandan hâlâ bir vahşi olmasaydı çizmelerini giymek için yatağın altına girmeyi düşünmezdi. Sonunda şapkası çukurlaşmış ve gözlerinin önüne kadar inmiş bir halde çıktı ve acı bir sabah soğuğunda ilk başta ayaklarına vuran ve ona işkence eden –muhtemelen ısmarlama olmayan– çizmelerine, şu ıslak, buruşuk inek derisi çizmelerine, sanki pek alışık değilmiş gibi, tahtaları gıcırdatıp topallayarak odanın içinde yürümeye başladı.

Pencerede perde olmadığını, sokağın çok dar ve karşıdaki evin odanın içine olduğu gibi hâkim olduğunu fark edip üzerinde başka hiçbir şey olmadan çizmeleri ve şapkasıyla ortalıkta dolanan Queequeg'in münasebetsizleşen görüntüsünü izledikçe ondan temizlenmeyi biraz hızlandırmasını ve özellikle mümkün olduğunca çabuk pantolonunu giymesini elimden geldiğince rica ettim. Razı oldu ve yıkanmaya başladı. Her Hıristiyan, sabahın o saatinde yüzünü yıkar ama Queequeg, beni şaşırtarak yıkanmasını göğsü, kolları ve elleriyle sınırladı. Sonra yeleğini giydi ve ortadaki masanın üstündeki lavabodan bir kalıp sabun alarak suya batırdı ve köpürterek yüzünü sabunladı. Ben tıraş bıçağını nerede bulundurduğunu görmek için izlerken bir de baktım ki yatağın köşesinden zıpkını aldı, uzun tahta kundağını sıyırdı, başını kınından çıkardı, çizmesi üzerinde biraz bileyledi ve duvara yaslanmış ayna parçasına ilerleyip yanaklarını kuvvetle kazımaya, daha doğrusu zıpkın-

lamaya başladı. Bu sanki Roger'ın[1] en iyi bıçağını büyük bir hiddetle kullanmaya benziyor, diye düşündüm. Sonradan zıpkın başının ne kadar iyi çelikten yapılmış olduğunu ve uzun düz kenarlarının keskinliğinin ne kadar müthiş korunduğunu görünce bu girişime daha az şaşırdım.

Kısa sürede temizliğinin geri kalanını bitirip gocuğuna sarındı ve zıpkınını bir mareşal asası gibi kullanarak gururla odadan çıktı.

5. Bölüm
Kahvaltı

Çabucak Queequeg'in peşinden aşağı, bar odasına giderek sırıtan hancıyı kibarca selamladım. Yatak arkadaşım konusunda benimle epeyce dalga geçtiği halde ona hiç kin tutmamıştım.

Fakat iyi bir kahkaha kadar harika bir şey yoktur ve bu iyi şey ne yazık ki çok nadirdir. Yani bir insan, birisine efendice şaka yapacaksa ona engel olmayın, bırakın mutlu bir şekilde istediği kadar, gücü tükenene kadar yapsın. Ve emin olun ki komik birisinin içinde düşündüğünüzden çok daha fazla şey vardır.

Bar odası bir önceki akşam gecelemek için damlamış ve o âna kadar dikkatle bakmamış olduğum insanlarla doluydu. Hemen hepsi balina avcısıydı; birinci zabitler, ikinci zabitler, üçüncü zabitler, deniz marangozları, fıçı ustaları, deniz demircileri, zıpkıncılar, gemi muhafızları; çalı sakallı, esmer, adaleli adamlar; ropdöşambr

1. Amerikan çatal bıçak markası. (Ç.N.)

niyetine gemici ceketlerini giymiş saçı sakalı birbirine karışmış, derbeder bir grup.

Her birinin ne kadar zamandır karada olduğunu açıkça görebilirdiniz. Şu genç adamın sağlıklı yanaklarının rengi güneşte kızarmış bir armut ve onun kadar mis kokulu gibi duruyor, Hindistan yolculuğundan geleli üç günden fazla olamaz. Onun yanındaki adam birkaç ton daha açık, onun maun havası taşıdığı söylenebilir. Bir üçüncünün cildinde tropikal bir gündoğumunun izleri hafif açılmış olmakla birlikte hâlâ sürmekte, birkaç haftayı kıyıda geçirdiğine kuşku yok. Ama birbirine zıt iklimleri, kuşak kuşak tek bir demette sergileyen, And Dağları'nın batı yamaçları gibi rengârenk çizgiler Queequeg'den başka kimde var ki?

"Haydi, hoop!" diye bağırdı hancı kapıyı itip açarak ve kahvaltı için içeri doluştuk.

Dünyayı görmüş adamların hallerinin huzurlu olduğu, insanlar arasındayken sakin davrandıkları söylenir. Ama her zaman değil: Ledyard, New England'lı büyük gezgin ve Mungo Park, şu İskoç olan, kibar salonlarda en az huzurlu olan bunlardı. Ama belki de Ledyard'ın yaptığı gibi Sibirya'yı köpeklerin çektiği bir kızakla geçmek veya zavallı Mungo'nun yaptıklarının tümünün bir özeti olan aç karnına ve tek başına Afrika'nın kalbinde zenciler arasında uzun bir yürüyüşe çıkmak – bu tip seyahatler cilalı bir kibarlık elde etmenin en iyi yöntemi olmayabilir. Yine de bu tür şeyler nerede olsa elde edilebilir.

Bu düşünceler, hepimiz masanın etrafında toplandığımızda benim hoş balina öyküleri dinlemeyi umut etmemden çıktı ama hayret, neredeyse herkes beni şaşırtacak şekilde derin bir sessizlik içindeydi. O kadarla kalsa iyi ama aynı zamanda utanmış gözüküyorlardı. Evet, işte çoğu engin denizlerde daha önce hiç görmedikleri balinalara hiç çekinmeden yanaşıp gözlerini kırpmadan onlarla boğuşmuş bir grup deniz kurdu; burada bir kahval-

tı masasında toplanmışlar; hepsi aynı meslekten, hepsi benzer zevklere sahip; sanki Green Dağlar'daki ağıllarından hiç uzaklaşmamışçasına birbirlerine koyun gibi bakıyorlardı. İlginç bir görüntüydü bu utangaç ayılar, bu ürkek, savaşçı balina avcıları!

Queequeg'e gelince; onların arasında oturuyordu, hem de her nasılsa masanın başında, buz gibi soğuk. Görgüsü hakkında fazla bir şey söyleyemem elbette. En büyük hayranı bile zıpkınını kahvaltıya getirmesini ve merasime kaçmadan kullanmasını, birçok kafayı tehlikeye atma pahasına zıpkınıyla uzanıp masadan bir şeyler almasını ve biftekleri yakalamasını samimiyetle haklı görmezdi. Fakat Queequeg *bunu* gayet serinkanlılıkla yapıyordu ve bir şeyi serinkanlılıkla yapmanın kibarca yapmakla aynı şey olduğunu herkes bilir.

Burada Queequeg'in tuhaflıklarından, kahve ve sıcak ekmek somunlarından nasıl uzak durup tüm dikkatini az pişmiş bifteklere yoğunlaştırdığından söz etmeyeceğiz. Yalnızca kahvaltı bittiğinde diğerleri gibi oturma odasına çekilip *tomahawk* piposunu yaktığını ve ben dışarı gezmeye çıktığımda başından hiç çıkarmadığı şapkasıyla oturmuş sessizce yediklerini hazmedip sigara içtiğini söylemekle yetineceğim.

6. Bölüm
Sokak

Queequeg gibi acayip birinin uygar bir kasabanın kibar toplumu içinde dolaşmasından ilk başta şaşkına dönsem de bu şaşkınlığım New Bedford sokaklarında gündüz vakti yaptığım ilk gezintide geçti.

Her büyük limanda, rıhtımın çevresindeki yollarda yabancı yerlerden gelen en acayip görünümlü, ne idüğü belirsiz tiplere rastlamak mümkündür. Broadway ve Chestnut Caddesi'nde bile Akdenizli denizciler bazen korkmuş hanımefendileri taciz ederler. Regent Caddesi, Hintli ve Malakkalı denizcilere yabancı değildir; Bombay'da Apollo Green'de kanlı canlı Yankee'lerin sık sık yerlileri korkuttuğu olmuştur. Ama Water Street ve Wapping'in tamamı, New Bedford'un eline su dökemez. Bu ikisinde yalnızca denizcileri görürsünüz ama New Bedford'da gerçek yamyamlar, vahşiler sokak köşelerinde muhabbet ederler, bunlar hakiki vahşilerdir, birçoğu tepeden tırnağa günaha batmıştır. Yabancılar bakakalır bunlara.

Feegeean'lılar, Tongatobooan'lılar, Erromanggoan'lılar, Pannangian'lılar ve Brighggian'lılar[1] gibi sokaklarda göze batmadan salına salına dolaşan balinacılık zanaatının vahşi örneklerinin yanı sıra daha ilginç ve kesinlikle daha komik görüntülere rastlarsınız. Bu kasabaya her hafta yeşiller diyarı Vermont ve New Hampshire'dan balıkçılıktan kazanç ve ün sağlamak peşinde çok sayıda adam gelir. Bunlar çoğunlukla genç ve güçlü kuvvetli, ormanları kesmiş, şimdi de baltayı bırakıp onun yerine balina zıpkınını kapmaya heveslenmiş adamlardır. Çoğu geldikleri "Green Dağlar" kadar saftır. Bazılarının doğalı birkaç saatten fazla olmadığını düşünürsünüz. Şuraya bakın! Kasım kasım yürüyerek köşeden dönen şu adama. Silindir şapka ve frak giymiş, bir denizci kemeri ve kınında bir bıçak kuşanmış. İşte gemici şapkası ve bombazen[2] peleriniyle bir tane daha geliyor.

Hiçbir şehir züppesi bir köy züppesinin eline su dö-

1. Kurmaca olan Brighggian dışında diğerleri güney denizleri adalarıdır. (Ç.N.)
2. İpekli, yünlü kumaş. (Ç.N.)

kemez –şu tam hödük olanları kastediyorum– cehennem sıcaklarında on dönüm yeri elleri bronzlaşmasın diye güderi eldivenler takıp biçenleri. Böyle bir köy züppesi kendisine seçkin bir isim yapmayı kafaya koyup balina avcılığına katıldığında limana gelişinde yaptığı komik şeyleri görmelisiniz. Bunun denizci giysilerinden söz etmişken yeleklerine zil şeklinde düğmeler sıralar, kanvas pantolonlarına askılar takar. Ah zavallı köylü! Fırtınanın içine yuvarlanırken bütün bu askılar, düğmeler, nasıl da patlayacak uğuldayan ilk sert rüzgârda.

Ama bu ünlü kasabanın ziyaretçilerine yalnızca zıpkıncılar, yamyamlar ve hödük köylüler sunduğunu düşünmeyin. Kesinlikle değil. Yine de New Bedford tuhaf bir yerdir. Biz balinacılar olmasaydık buradaki arazi şimdiye çoktan Labrador kıyıları kadar ıssız bir yer olurdu. Şu anki haliyle bile arkadaki arazinin bir kısmı insanı ürkütecek kadar ıssızdır. Kasabanın kendisi belki de bütün New England'da yaşanacak en güzel yerdir. Buranın bir yağ memleketi olduğu doğru ama mısır ve şarap ülkesi Kenan'a benzemez. Sokaklarından ne süt akar ne de bahar zamanı sokaklara taze yumurtalar döşenir. Ama yine de her şeye rağmen Amerika'nın hiçbir yerinde New Bedford'daki kadar soylularınkine benzeyen evler, daha gösterişli parklar, bahçeler bulamazsınız. Nereden çıktı bunlar? Bir zamanlar çorak olan bu yerde nereden bitti bunlar?

Gidip şu azametli konağın etrafındaki amblem gibi demir zıpkınlara bakmak bütün sorularınızı yanıtlayacaktır. Evet, bütün bu şahane evler ve çiçekli bahçeler Atlantik, Pasifik ve Hint Okyanusu'ndan geldi. Her biri denizin dibinden zıpkınlanıp buraya getirildi. Böyle bir marifeti Herr Alexander[1] bile yapamaz.

New Bedford'da babaların kızlarına çeyiz diye bali-

1. 1840'larda Amerika'da gösteriler yapan Alman sihirbaz. (Ç.N.)

nalar, yeğenlerinden her birine de birkaç yunus verdiği söylenir. Şahane bir düğün görmek için New Bedford'a gitmelisiniz çünkü her evde bir yağ deposu olduğu ve her gece ispermeçet mumlarını umursamadan dibine kadar yaktıkları söylenir.

Yazın kasaba çok hoştur; akçaağaçlarla dolu, yeşil ve altın sarısı uzun caddeler. Ve ağustosta her yerde dalları göklere yükselen şamdan gibi atkestaneleri, gelip geçenlere dik duran kozalaklar gibi açmış çiçek demetlerini sunarlar. Ah ustalık, sen nelere kadirsin; işte New Bedford'un birçok yerinde, yaradılışın son gününde bir kenara fırlatıp atılmış, çorak, işe yaramaz kayaların üzerini parlak çiçek taraçalarıyla donatmış.

Ve New Bedford'un kadınları, kendi yetiştirdikleri kırmızı güller gibi açarlar. Ama güller yalnız yazın, yanaklarının tatlı karanfilleri ise cennetin yedinci katındaki gün ışığı gibi dört mevsim açar. Salem dışında hiçbir yerde kadınların yanaklarının böyle çiçek açmadığı söylenir, orada genç kızların nefeslerinden çıkan misk kokularını kıyıdan millerce uzaktan duyan sevgilileri Puritenlerin yerleştiği kumsallara değil de mis kokulu Maluku Adaları'na yanaştıklarını zannederlermiş.

7. Bölüm
Kilise

İşte bu New Bedford'da Balinacılar Kilisesi vardır ve yakında Hint ya da Pasifik Okyanusu'na açılacak balıkçılardan birkaç huysuz dışında buraya pazar ziyaretini ihmal eden yoktur. Ben de ihmal etmedim.

İlk sabah gezintimden dönerken bu özel görev için

tekrar dışarı çıktım. Sabahki açık, soğuk gökyüzü, yerini sulusepkene ve sise bırakmıştı. Ayı derisi denen kaba, yünlü ceketime sarınıp zorlu fırtınayla savaşarak yürüdüm. İçeri girdiğimde denizcilerden ve denizci karılarıyla dullarından oluşan dağınık, küçük bir cemaat gördüm. Yalnızca zaman zaman fırtınanın tiz uğultusuyla kesilen, bastırılmış bir sessizlik hüküm sürüyordu. Sessizce dua edenlerin her biri, hepsinin yası kendineymiş ve paylaşılamazmış gibi, bilinçli olarak birbirlerinden ayrı oturuyordu. Papaz henüz gelmemişti ve bu sessiz erkek ve kadın grupları, minberin her iki yanında duvar içine yerleştirilmiş siyah kenarlı mermer yazıtları sabit bakışlarla süzerek oturuyordu. Üçünde mealen şöyle bir şeyler yazıyordu:

1 Kasım 1836'da
Patagonya açıklarında Desolation Adası yakınlarında
güverteden düşüp kaybolan on sekiz yaşındaki
John Talbot'un aziz ruhu anısına.
Bu yazıt kız kardeşi tarafından dikilmiştir.

31 Aralık 1839'da
Pasifik'te Ground kıyıları açıklarında
bir balina tarafından sürüklenip gözden yiten
ELIZA gemisinin mürettebatından
Robert Long, Willis Ellery, Nathan Coleman,
Walter Canny,
Seth Macy ve Samuell Gleig'in aziz ruhları anısına.
Bu mermer hayatta kalan denizci arkadaşları
tarafından dikilmiştir.

3 Ağustos 1833'te
Japonya kıyılarında
kayığının pruvasında
bir ispermeçet balinası tarafından öldürülen
müteveffa Kaptan Ezekiel Hardy'nin aziz anısına.
Bu yazıt geride kalan dul eşi tarafından dikilmiştir.

Buzlanmış şapka ve ceketimden karları silkeleyip kapının yanına oturdum ve kafamı çevirip Queequeg'i görünce şaşakaldım. Ortamın vakarının etkisiyle yüzünde kuşkucu bir merakla etrafına bakınıyordu. Oradakilerden benim varlığımı fark eden tek kişi bu vahşiydi; çünkü okuma bilmeyen tek kişi oydu ve bu nedenle duvardaki o soğuk yazıları okumuyordu. Orada isimleri yazılan denizcilerin akrabalarından cemaat içinde kimse var mıydı bilmiyorum ama balıkçılıkta kayıtlara geçmemiş o kadar çok kaza vardır ki oradaki kadınların birçoğunun yüzünde bitmek tükenmek bilmeyen bir matemi açıkça sergileyen takılar olmasa da[1] yüz ifadelerinden, o kasvetli yazıtların, karşımda toplanan insanların kalplerinde bir türlü iyileşmeyen eski yaraların deşilmesine yol açtığına emindim.

Ah ölüleri yeşil çayırların altında yatanlar! Çiçeklerin arasında durup – *burada*, işte burada yatıyor sevdiğim diyebilenler! Sizler bu insanların bağrında yatan hüznü bilemezsiniz. Altında külleri bile olmayan şu siyah kenarlı mermerlerde kim bilir ne acılar gizli. Şu donuk yazılarda kim bilir ne hüzünler var. Şu satırlardaki hangi ölümcül boşluklar ve istenmeyen sadakatsizlikler

1. *Hamlet*'e göndermeler. (Ç.N.)

bütün inançları kemirerek bir mezar taşı bile olmadan yersiz yurtsuz yitip giden bu insanların yeniden dirilişine engel olur! Bu yazıtlar ha burada durmuş ha Elephanta Mağaraları'nda![1]

Hangi nüfus sayımında ölüler de sayılmıştır? Goodwin Kumlukları'ndan[2] daha fazla sır taşıdıkları halde neden evrensel bir mesel ölülerin konuşmadığını söyler; nasıl oluyor da daha dün öbür dünyaya göç etmiş birinin isminin önüne böylesine anlamlı ve kâfirce bir ek koyduğumuz halde bu dünyadaki en ücra Hint Adası'na gitmeye kalkışana bu unvanı layık görmüyoruz; neden hayat sigortası şirketleri ölümsüz ruhların ölüm teminatını ödüyor; hangi ebedî felç ve ölümcül, umutsuz bir trans içinde yatıyor altmış yüzyıl kadar önce ölen antik Âdem; nasıl oluyor da bulundukları yerde tarifsiz mutluluklar içinde olduklarını düşündüklerimiz için teselli bulamıyoruz; neden bütün canlılar ölüleri susturmaya bu denli çabalıyor; neden bir mezardan gelen tıkırtılar bütün bir kasabayı dehşete düşürür? Bütün bunların bir anlamı olmalı.

Ama inanç, bir çakal gibi mezar taşları arasında beslenir ve en canlı umutlarını bile bu ölü kuşkulardan devşirir.

Nantucket seyahatimin arifesinde hangi hislerle bu mermer yazıtlara ne gözle baktığımı ve o karanlık, kasvetli günün loş ışığında benden önce gitmiş balina avcılarının kaderini okuduğumu anlatmaya bile gerek yok. Evet İsmael, sen de aynı kaderi paylaşıyor olabilirsin. Fakat bir şekilde tekrar neşelendim. Gemiye binmek için insanın aklını çelecek bir sürü güzel şey, yükselmek için güzel olanaklar, görünüşe göre balinanın hışmına uğra-

1. Bombay Körfezi'nde ünlü bir mağara tapınak. (Ç.N.)

2. Thames Nehri'nin ağzında birçok gemiye mezar olan sığlıklar. (Ç.N.)

mış bir gemi sayesinde ölümsüzlük diplomam olacak. Evet, bu balina avcılığı işinde ölüm de var – insan, dilinin tutulmasına neden olacak kadar büyük bir karmaşayla derdest edilip sonsuza gönderilir. E peki sonra? Bence bu yaşam-ölüm meselesinde büyük bir hata yapıyoruz. Bence gölgem olduğu söylenen şey benim esas varlığım. Bence manevi şeylere bakışımız denizin içinden güneşe bakan ve üzerlerindeki kalın su tabakasının yalnızca ince bir hava tabakası olduğunu düşünen istiridyeler gibi. Bence vücudum varlığımın iyi tarafının bir posasından öte bir şey değil. Hatta isteyen alsın vücudumu, samimiyim, o ben değilim. Ve böylece yaşasın Nantucket, varsın balinazede bir tekne gelsin alsın vücudumu, yeter ki dokunmasınlar Jüpiter'in kendisinin bile alamadığı ruhuma.

8. Bölüm
Minber

Oturalı çok geçmemişti ki insanda saygı uyandıracak kadar babayiğit görünümlü bir adam girdi içeriye, fırtınanın dövdüğü kapı kapanıp içeri girdiği anda tüm cemaatin ona saygıyla bakışı bu endamlı adamın kilisenin papazı olduğunu kanıtlamaya yetiyordu. Evet, bu balinacılar arasında çok sevilen, balıkçıların arasındaki adıyla, ünlü Rahip Mapple'dı. Gençliğinde denizcilik ve zıpkıncılık yapmış ama uzun yıllardır hayatını rahipliğe adamıştı. Bunları yazdığım sıralarda Rahip Mapple sağlıklı bir yaşlılığın dirençli kışını yaşıyordu, ikinci bahara kavuşan türden bir yaşlılıktı bu, kırışıklıklarının arasındaki ince çatlaklarda yeni açan tomurcukların canlılığı parlıyordu – şubat karının altından çıkan bahar sürgün-

leri gibi. Öyküsünü önceden duymamış olan biri onu ilk gördüğünde dikkatle bakmadan edemezdi çünkü onda yaşadığı maceralı deniz hayatından kalma, bir rahipte alışılmadık bazı özellikler vardı. İçeri girdiğinde şemsiye taşımadığını ve arabasıyla da gelmediğini fark ettim; çünkü eriyen karlar muşamba şapkasından aşağı akıyordu ve üzerindeki denizci paltosu, emdiği suyun ağırlığıyla neredeyse onu yere bastırıyor gibiydi. Şapka, palto ve şosonlar birer birer çıkarıldı ve yandaki köşede küçük bir yere asıldı, ardından düzgün takım elbisesi içinde sessizce kürsüye yaklaştı.

Eski moda minberlerin çoğu gibi bu da azametli bir şeydi ve zeminle olan uzun açısı nedeniyle sıradan bir merdiven zaten küçük olan kiliseyi daha da daraltacağından mimar anlaşılan Rahip Mapple'ın önerisi üzerine kürsüyü merdivensiz yapmış, onun yerine kayıktan tekneye çıkmak için kullanılanlar gibi yandan dik bir merdiven koymuştu. Bir balina gemisinin kaptanının karısı bu merdiven için kiliseye güzel kırmızı yün iplikten bir çift vardamana[1] armağan etmişti; merdivenin baş tarafının hoşluğu ve maun rengine boyanmış olmasıyla tasarımın tümü, kilisenin tarzı düşünüldüğünde kiliseyle kesinlikle zevkli bir uyum içindeydi. Rahip Mapple merdivenin dibinde bir an için duraklayıp iki eliyle birden vardamananın süslü düğümlerini kavrayarak yukarıya bir bakış attı ve sonra gerçek bir denizci gibi fakat saygı uyandıran bir ustalıkla, tutuna tutuna gemisinin grandi direğine çıkar gibi basamakları tırmandı.

Bu yan merdivenin dikey kısımları, sallanan merdivenlerde genellikle olduğu gibi, bezle kaplanmış halattandı, yalnızca basamakları tahtadandı ve böylece her basamakta bir ek yeri vardı. İlk bakışta bu ek yerleri her ne

1. Gemilerde korunma ve tutunmaya yarayan kalın halat. (Ç.N.)

kadar bir gemi için kullanışlı olsalar da şimdiki durumda gereksiz diye düşünmüştüm. Çünkü Rahip Mapple'ın yukarı çıkıp yavaşça döndükten sonra minberden eğilip basamak basamak yukarı çekerek merdivenin tamamını içeri almasını ve böylece kendi küçük Québec'inde[1] zapt edilmez konuma gelmesini beklemiyordum.

Bir süre derin derin düşündüysem de tam olarak bunun sebebini anlamadım. Rahip Mapple'ın içtenliği ve kutsallığı öylesine ünlüydü ki birtakım ayak oyunlarıyla dikkat çekmeye çalışmasına ihtimal veremedim. Hayır, diye düşündüm; bunun daha makul bir sebebi olmalı; hatta bizim bilmediğimiz bir şeyi sembolize ediyor olmalı. Acaba bu fiziksel soyutlanma ile o an için her türlü dünyevi bağ ve ilişkiden uzaklaşmayı mı ifade ediyor? Tanrı kelamının eti ve şarabıyla beslenen Tanrı'nın inançlı bir kulu için bu minberin, duvarlarının içinde hiç kurumayan kuyusuyla soylu Ehrenbreitstein[2] gibi tam bir sığınak olduğunu gördüm.

Buradaki tek tuhaf şey rahibin önceki deniz seferlerinden kalan yan merdiven değildi. Minberin iki yanındaki temsilî mezar taşlarının arasında kalan duvar, kara kayalar ve karlı bir dalgakıranın koruduğu bir kıyıya doğru korkunç bir fırtınayla savaşarak ilerleyen cesur bir tekneyi resmeden büyük bir tabloyla kaplıydı. Uçuşan köpüklerin ve yuvarlanan karabulutların üzerinde, ışık saçan bir melek yüzünün çıktığı küçük bir güneş ışığı kümesi süzülüyordu; meleğin ışıldayan yüzü teknenin sallanan güvertesinde Nelson'un öldüğü *Victory*'nin güvertesine konan gümüş plakaya benzeyen belirgin bir ışık halesi oluşturuyordu. Sanki melek, "Ah, soylu gemi!"

1. Québec'teki St. Lawrence Nehri'nin üzerindeki kaleye gönderme yapılıyor. (Ç.N.)

2. Koblenz'de Ren Nehri'ne bakan kale. (Ç.N.)

diyordu. "İlerle, ilerle ey soylu gemi, sıkı tut dümenini! Bak güneş açıyor; bulutlar açılıyor, dingin bir gökyüzünün eli kulağındadır."

Minberin kendisinin de merdiven ve tablonun sağladığı deniz atmosferinden aşağı kalır yanı yoktu. Minberin tablalı ön kısmı tıpkı geniş, düz burunlu bir gemi pruvasına benziyordu ve kutsal İncil, bir geminin keman başına benzeyen burnu gibi yapılmış kıvrımlı bir çıkıntıda duruyordu.

Bundan daha anlamlı ne olabilir? Minber dünyanın en önde duran kısmıdır, geri kalan her şey onun arkasındadır, minber dünyanın önderidir. Tanrı'nın ani gazabı ilk oradan fark edilir ve ilk darbelere karşı koyan pruvadır. İyi ve kötü rüzgâr tanrılarına güzel rüzgârlar için ilk olarak oradan dua edilir. Evet, dünya sefere çıkmış bir gemidir, tamamlanmış bir yolculuk değil; ve minber de onun pruvasıdır.

9. Bölüm

Vaaz

Rahip Mapple ayağa kalktı, yumuşak ve alçakgönüllü bir otorite içeren sesiyle dağınık duran insanları safları sıklaştırmaya çağırdı. "Şuradaki, sancak iskele! İskeleye yanaş – iskele sancağa! Teknenin ortasına! Ortasına!"

Sıraların arasında ağır denizci çizmelerinin alçak perdeden tok sesi ve kadın ayakkabılarının daha hafif tıkırtısı duyuldu, sonra tekrar tam bir sessizlik oldu ve bütün gözler vaize çevrildi.

Rahip Mapple biraz bekledi, sonra minberin önünde diz çökerek koca ellerini göğsünde kavuşturdu, kapa-

lı gözlerini açtı ve öylesine yürekten inançlı bir dua okudu ki sanki denizin dibinde diz çökmüş de dua ediyormuş gibiydi.

Dua, siste su alıp batan bir geminin sürekli çalan çanı gibi yankılanarak uzun, hüzünlü bir sesle sonlandı sonra aynı ses tonuyla ama kıtaların sonuna doğru değişip art arda çalan bir çanın sevinç ve mutluluğu gibi coşarak aşağıdaki ilahiyi okumaya başladı.

Balinanın içinde kaburgalar ve dehşet,
Kedere boğdu beni,
Akarken Tanrı'nın güneşli dalgaları,
Derin bir lanete gömdü beni.

Gördüm açılan kapısını cehennemin
İçeride sonsuz acı ve hüzün;
Onu ancak çeken bilir
Umutsuzluğa gömüldüm.

Derin bir ıstırapla seslendim
Neredeyse reddettiğim Tanrıma
Kulak verdi yakınmalarıma
Yutmadı beni balina

Son hızla koştu imdadıma,
Sanki göz alıcı bir yunus üzerinde,
Saygıdeğer ama parlak,
Şimşekler ışırken Mesih Tanrımın yüzünde

Şarkılarımda yaşayacak sonsuza dek
O korkunç, o coşkulu an;
Şükrederim Tanrıma
Hikmetine, gücüne.

Neredeyse herkesin katılarak söylediği ilahi, fırtınanın uğultusunu bastırdı. Ardından kısa bir sessizlik oldu, rahip usulca İncil'in yapraklarını çevirdi ve sonunda aradığı sayfayı bulunca ellerini sayfanın üzerinde kavuşturup konuştu: "Sevgili gemici yoldaşlar, Yunus'un ilk bölümünün son ayetine demir atın: 'Ve Tanrı Yunus'u yutsun diye büyük bir balık yarattı.'

Yoldaşlar, yalnızca dört bölüm –dört halat ipliği– içeren bu fasıl, Kutsal Kitap'ın güçlü palamarındaki en ufacık halatlardan biridir. Buna karşın ruhun ne kadar derinlerine iner Yunus'un uzun iskandili! Bizim için ne anlamlı bir derstir bu peygamber! Ne soyludur balığın karnındaki o ilahi! Ne kadar da benzer dev dalgalara ve muhteşemdir onlar gibi! Üzerimizden seller gibi akan suları hissederiz, yosunlarla bezeli deniz diplerine gideriz birlikte, her yanımız deniz yosunlarıyla ve balçığıyla kaplı! Fakat *nedir* Yunus'un kitabının bize öğrettiği? Yoldaşlar iki uçlu bir derstir bu, bir ucu derstir biz günahkârlara ve diğer ucu yaşayan Tanrı'nın dümencisi olarak bana. Günahkârlar olarak hepimize bir derstir bu çünkü günahın bir öyküsüdür, taş kalpliliğin, aniden uyanan korkuların, tez cezalandırmaların, tövbenin ve nihayet Yunus'un kurtulmasının ve coşkusunun. İnsanların arasındaki bütün günahkârlar gibi Amittai'nin oğlunun da günahı, Tanrı'nın buyruğuna bile bile itaatsizliktir, boş verin bu buyruğun ne olduğuna ve nasıl iletildiğine, ona zor gelmiş işte. Ama unutmayın, Tanrı'nın yaptırmak istediği her şey zordur bizim için ve onun içindir ki bizi ikna etmeye çalışmaktansa buyurur. Ve Tanrı'ya itaat edersek kendimize itaatsizlik etmemiz gerekir ki Tanrı'ya itaatin zorluğu tam da burada, kendimize itaatsizlikte yatar.

İçindeki bu itaatsizlik günahıyla ondan kaçmaya çalışarak daha da karşı gelir Tanrı'ya Yunus. Kul yapısı bir geminin kendisini, Tanrı'nın değil yalnızca bu dünyanın

kaptanlarının hüküm sürdüğü ülkelere götüreceğini düşünür. Yopa'nın rıhtımlarında gizlice dolaşır ve Tarşiş'e giden bir gemi aranır. Belki de burada önceden gözden kaçmış bir mana saklıdır. Eldeki tüm bilgilere göre Tarşiş bugünkü Cadiz'den başka bir yer olamaz. Okumuş insanların görüşü budur. Ve Cadiz neredediр yoldaşlar? İspanya'da, Atlantik'in neredeyse bilinmeyen bir deniz olduğu eski günlerde, Yunus'un Yopa'dan deniz yoluyla gidip gidebileceği en uzak yerde. Çünkü Yopa, yani bugünkü Yafa yoldaşlarım, Akdeniz'in en doğusunda Suriye'dedir ve Tarşiş ya da Cadiz oranın iki bin mil batısındadır, Cebelitarık Boğazı'nın hemen dışında. O zaman yoldaşlar göremiyor musunuz Yunus'un Tanrı'dan dünya yüzünde köşe bucak kaçtığını? Sefil adam! Ah! Rezil ve her türlü aşağılanmayı hak eden bu adamın kıvrık şapkası ve suçlu gözleriyle Tanrısından gizlenerek adi bir hırsız gibi sinsi sinsi gemilerin arasına dolaşıp bir an önce denizleri aşmaya uğraştığını. Bakışları öylesine perişan, öylesine suçluydu ki polis olsaydı o zamanlarda, hemen kötü bir şey olduğundan şüphelenir ve tutuklarlardı onu daha güverteye adımını atmadan. Bir kaçak olduğu ayan beyan ortadaydı! Ne bir eşya ne bir çanta ne bir bavul ne bir denk – ne de rıhtımda vedalarıyla ona eşlik eden bir dost. Sonunda gizli gizli bir sürü arayıştan sonra son yüklerini alan *Tarşiş* gemisini bulur ve kamarasındaki kaptanı görmek için gemiye binerken gemicilerin hepsi yabancının kem gözlerine bakmak için bir anlığına yüklemeye ara verir. Yunus bunu görür, boş yere rahat ve kendine güvenli görünmeye çalışır, boş yere sefil gülümsemesini takınır. Güçlü sezgileriyle denizciler onun masum olamayacağını anlarlar. Kendilerine özgü neşeli ama ciddi halleriyle birbirlerine, 'Jack, bu adam dul bir kadını soymuş' ya da 'Joe fark ettin mi, adam iki karılı' veya 'Harry dostum, bu adam Gomore'deki hapishaneden kaçan cani

veya belki de Sodom'dan kaçan katillerden biri,' diye fısıldarlar. Bir diğeri, geminin bağlı olduğu kazıklardan birine yapıştırılmış, bir ana baba katilini tarif edip yakalayana beş yüz altın lira vaat eden ilanı okur. Adam bir ilana bir Yunus'a bakar, onunla aynı düşünceyi paylaşan gemici yoldaşları şimdi Yunus'u enselemeye hazır halde etrafına toplanırlar. Korkan Yunus titrer ve tüm cesaretini toplayıp renk vermemeye çalışır ama daha da korkak görünür. Kuşku uyandırdığını fark etmemiş gibi davranır ama bu, kuşkuları daha da artırır. Vaziyeti idare eder ve denizciler ilandaki adam olmadığını anlayınca onu bırakırlar ve o da aşağı kamaraya iner.

'Kim var orada?' diye gürler kaptan, kalabalık masasında telaşla gümrük evraklarını hazırlarken, 'Kim var orada?' Ah! Bu zararsız soru Yunus'u nasıl da perişan eder. Bir an için neredeyse tekrar dönüp kaçacaktır. Ama kendini toplar. '*Tarşiş* gemisinde bir yer arıyorum, ne zaman yelken açacaksınız efendim?' O âna kadar işiyle meşgul olup adam önüne gelip dikildiği halde başını kaldırmamış olan kaptan, boğuk sesi duyar duymaz baştan aşağı inceleyerek bakar. Sonunda usulca, 'Denizin bir sonraki yükselişinde yelken açarız,' der yavaş yavaş, onu hâlâ dikkatle süzerken. 'Daha erken olmaz mı efendim?''Yolcu olarak gelen her dürüst insan için bu yeterince erken.' Ah Yunus! Bu da sana yeni bir hançerlenme. Ama Yunus derhal kaptanı bu havasından çıkarır. 'Sizinle geleceğim,' der, 'yol parası ne kadar? Şimdi ödeyeceğim.' Çünkü gemici yoldaşlarım, önemsenmeyecek bir şey değilmiş gibi özellikle yazılmıştır öyküde 'ücretini gemi yelken açmadan ödedi' ve öykü bütünlüğü içinde değerlendirildiğinde anlam yüklüdür bu.

Yunus'un kaptanı yoldaşlarım, suçluyu gözünden anlayacak sezgilere sahipti ama onu yalnızca beş parasız olanlarda açığa vuracak kadar da açgözlüydü. Bu dünya-

da yoldaşlarım, parasını ödeyen günah özgürce seyahat edebilir hem de pasaportu bile olmadan; öte yandan erdem şayet fakirse her sınırda durdurulur. Böylece Yunus'un kaptanı onu açıkça yargılamadan önce kesesinin büyüklüğünü anlamaya çalışır. Ondan normalin üç katı ücret ister ve kabul edilir. O zaman anlar kaptan, Yunus'un bir kaçak olduğunu ama geçtiği yollara altın döşeyen bir kaçağa yardım etmeye razı olur. Yine de safça açtığında Yunus kesesini, kuşkular kemirir kaptanın içini. Sahtesini bulmak için her akçeyi çınlatır. En azından kalpazan değil diye mırıldanır ve yolculuk için kaydedilir Yunus. 'Bana kamaramı gösterin efendim,' der Yunus, 'yol yorgunuyum uykuya gereksinimim var.' 'Görünüşünden belli,' der kaptan, 'işte odan.' Yunus odaya girer ve kapıyı kilitlemeye yeltenir ama kapının kilidi yoktur. Kapıyı aptal aptal kurcaladığını duyan kaptan kıs kıs güler ve kendi kendine mahkûmların hücrelerinin asla içeriden kilitlenmediği hakkında bir şeyler mırıldanır. Üzerinin tozuyla olduğu gibi atar kendini yatağa Yunus ve kamaranın tavanının neredeyse kafasına değeceğini fark eder. Hava öylesine ağırdır ki Yunus'un nefesi daralır. O daracık delikte, hem de su seviyesinin altında, adeta balinanın onu bağırsaklarının o en küçük koğuşlarında hapsedeceği o boğucu ânının habercisidir bu Yunus'a.

Duvarın bir kenarına vidalanmış sallanan lambanın ışıkları Yunus'un odasında titreşir; yüklediği son balyaların ağırlığıyla iskeleye doğru yan yatmış olan gemide lamba, alev, hepsi birden hafiften hareket halinde, odaya göre sabit bir eğimde durur; aslında lambanın kendisi kesinlikle dümdüz olduğu halde asıldığı yerdeki yüzeylerde yalancı bir çarpıklık ortaya çıkarır. Lamba Yunus'u telaşlandırıp korkutur, yattığı yerden ıstırap dolu gözleri odada dolanır ve o âna değin başarılı olmuş bu kaçak, huzursuz bakışlarına bir sığınak bulamaz. Lambadaki bu

çelişki onu giderek daha ürkütür. Zemin, tavan, duvarlar tümü çarpıktır. 'Ah! Vicdanım da aynı lamba gibi içimde asılı!' diye homurdanır, 'alevi dik yanar ama ruhumun odaları hep yamuk yumuk!'

Sarhoş bir gece âleminden sonra kendini yatağa atmış biri gibi bir yandan hâlâ sallanır ama çelik mahmuzlar böğrüne battıkça ileri atılan Romalı yarış atları gibi vicdanı onu hâlâ iğneler; bu sefil durumda acılar içinde kıvranıp bu nöbet geçene kadar yok olmak için Tanrı'ya yakaran biri gibidir; nihayet hissettiği acılar sarmalının ortasında, kan kaybından ölen biri gibi derin bir sersemleme hali onu ele geçirir çünkü onun yarası vicdanıdır ve kanamasını durduracak hiçbir şey yoktur; böylece ranzasında acılar içinde dönüp durduktan sonra olağanüstü sıkıntılar Yunus'u boğarcasına uykunun derinliklerine çeker.

Sular yükselir, gemi palamarını çözer, Tarşiş'e giden gemi arkasından tek bir uğurlayanı olmadan ıssız rıhtımdan denize süzülür. O gemi, dostlarım, tarihin yazdığı ilk kaçakçılardır; kaçak mal da Yunus. Ama deniz isyan eder, sırtına binen bu aşağılık yükü taşımaz. Korkunç bir fırtına başlar, gemi neredeyse parçalanacaktır. Ama lostromo herkesi geminin yükünü hafifletmeye çağırır; kutular, balyalar ve fıçılar güvertede tangır tungur yuvarlanır; rüzgâr çığlıklar atar; adamlar avaz avaz bağırır ve döşemenin her tahtası Yunus'un tepesinde ayak sesleriyle gümbürderken tüm bu kargaşada Yunus iğrenç uykusunu sürdürür. Ne karabulutları ne kudurmuş denizi görür ne sallanan güverteyi hisseder ne de daha şimdiden ağzını açmış denizleri yara yara onun peşine düşmüş kudretli balinanın telaşına kulak verir. Ah gemici yoldaşlarım, Yunus geminin dibindeki bordasında, kamaradaki ranzasında ölü gibi uyur. Ama korkudan ödü kopmuş kaptan gelip onun sağır kulağına, 'Bu da ne demek oluyor, seni uykucu! Kalk!' diye haykırır. Bu korkunç haykı-

rışla sıçrayarak uyanan Yunus sersemleyerek ayağa kalkar ve sendeleyerek güverteye çıkıp yelkenden bordaya uzanan bir halata tutunup denize bakar. Tam o anda devasa bir dalga küpeştenin üzerinden aşıp Yunus'a çarpar. Birbiri ardı sıra gemiye yüklenen dalgalar taşacak yer bulamayınca neredeyse gemi batmadan tayfaları boğacak kadar gemi içinde yükselerek ileri geri çalkalanır. Ay tepedeki karanlığın derin yarıklarından korkmuş beyaz yüzünü gösterdiğinde dehşet içindeki Yunus küpeştenin dimdik yükseldiğini ve ardından tekrar aşağıya lanetlenmiş derinliklere gömüldüğünü görür.

Yunus'un ruhunda korkular çığlıklar atarak birbirini kovalar. Tüm dalkavuk tavırlarıyla Yunus'un bir Tanrı kaçağı olduğu artık ayan beyan ortadadır. Gemiciler Yunus'u mimlerler, kuşkuları giderek artar ve nihayet tamamen emin olmak için konuyu cennete havale edip bu fırtınanın hangi amaca hizmet başlarına geldiğini anlamak için kura çekmeye karar verirler. Kura Yunus'a çıkar, bunu keşfedince hiddetle onu sorulara boğarlar. 'Ne iş yaparsın? Nerelisin? Memleket neresi? Kimlerdensin?' Yoldaşlarım, zavallı Yunus'un davranışına dikkatinizi çekerim. Meraklı denizciler ona yalnızca kim olduğunu, nereden geldiğini sorarlar ancak Yunus'tan yalnızca bu sorulara değil, aynı zamanda sormadıkları bir soruya da yanıt alırlar ama istenmeden verilen bu yanıt Tanrı'nın Yunus'un üzerindeki kudretli elinin zoruyladır.

'Ben bir Museviyim,' diye bağırır ve sonra, 'denizi ve kuru toprağı yaratan Tanrı'dan, göklerin Tanrısından korkarım!' der. Korkarsın öyle mi ey Yunus! Peki neden *o zaman* korkmadın Tanrı'dan! Artık her şeyi itiraf eder Yunus, bunun üzerine denizcilerin dehşeti giderek artar, ama hâlâ ona merhamet ederler. Tanrı'nın çöllerinin karanlığını bilen Yunus henüz Tanrı'dan aman dilemez ama büyük fırtınanın *kendi* yüzünden gönderildiğini bildiğin-

den gemicilerden onu alıp denize atmalarını istediğinde gemiciler bütün merhametleriyle onu bırakıp gemiyi kurtarmanın başka yollarına bakarlar. Ama hepsi boşunadır, kudurmuş rüzgârın uğultusu giderek artar, sonra gemiciler bir ellerini yakarırcasına Tanrı'ya çevirip diğer elleriyle istemeden de olsa Yunus'un yakasına yapışırlar.

İşte bakın Yunus bir çapa gibi yakalanıp denize atılır, atılır atılmaz doğudan yağ gibi bir dinginlik denizde süzülerek gelir ve Yunus fırtınayı kendisiyle birlikte derine sürükleyip giderken geride durgun sular bıraktığında deniz sakinleşir. Öylesine kontrolsüz bir kargaşanın girdabında dibe gider ki kocaman açılmış onu bekleyen bir ağzın içine paldır küldür düştüğü ânı fark etmez bile ve balina bembeyaz dişlerinin tümünü sanki hepsi beyaz birer sürgüymüş gibi arka arkaya tutsağının üzerine kapatır (zindanına indirir). Sonra Yunus balığın karnından Tanrı'ya yakarır. İyi izleyin Yunus'un duasını ve okkalı bir ders alın. Tüm günahkârlığına rağmen Yunus ağlayıp sızlamaz hemen bırakılmak için. Bu korkunç cezanın adil olduğunu hisseder. Kendini Tanrı'nın yargılamasına bırakır ve bununla yetinip tüm acılarına ve sızılarına rağmen Tanrı'nın kutsal mabedine döner yüzünü. Gerçek ve imanlı tövbe tam da budur yoldaşlarım, affedilmek için yaygara yapmayıp cezasına şükrediyor. Yunus'un bu davranışının Tanrı'nın ne kadar hoşuna gittiği sonunda deniz ve balinadan kurtuluşundan bellidir. Yoldaşlarım, Yunus'u size günahlarını taklit etmeniz için değil, tövbesi örnek olsun diye anlatıyorum. Günah işlemeyin ama olur da işlerseniz Yunus gibi tövbe etmeye bakın."

Dışarıda gürleyip duvarlara çarpan fırtınanın uğultusu, Yunus'un kasırgasını anlatırken kendisi de sallanan vaizin sözlerinin gücünü daha da artırıyordu sanki. Geniş göğsü sanki bir dip dalgasıyla inip kalkıyor, sallanan kolları sanki savaşan silahlara benziyordu; kara kaşların-

dan yayılan gök gürlemeleriyle gözlerinden fışkıran ışık, kendi halindeki dinleyicilerinin alışık olmadıkları bir korkuyla ona bakmalarına neden oluyordu.

Kutsal Kitap'ın yapraklarını bir kere daha usulca çevirirken bakışlarına bir dinginlik geldi ve sonunda kapalı gözlerle hareketsiz dururken bir an için Tanrı ve kendisiyle konuşur gibiydi.

Sonra tekrar cemaate doğru eğildi ve başını önüne eğip çok derin ama eril bir alçakgönüllü tavırla şu sözleri söyledi: "Gemici yoldaşlarım, Tanrı'nın yalnızca bir eli sizin üzerinizde ama bana iki eliyle birden baskı yapıyor. Puslu bir ışıkta bakıldığında pekâlâ bana da ait olabilecek bir ders, Yunus'un bütün günahkârlara, yani size hatta sizden daha büyük bir günahkâr olduğum için bana öğrettiği bir ders okudum sizlere. Ve şimdi bu direğin tepesinden inip sizin oturduğunuz ambar kapaklarında oturmaktan ve Yunus'un *bana* öğrettiği bu ve diğer daha da berbat dersi içinizden birinin *bana* okumasından, yaşayan Tanrı'nın bir kaptanı olarak ne kadar memnun olurdum. Vaftiz edilmiş bir rehber-peygamber veya gerçeklerin sözcüsü olarak ve Tanrı'nın aşağılık Ninovalıların kulaklarına, hoşlarına gitmeyecek gerçekleri söylemesi için görevlendirdiği Yunus nasıl olur da sebep olacağı düşmanlıklardan dehşete kapılıp Yopa'dan kalkan bir gemiye binerek görevinden ve Tanrısından kaçtı. Ama Tanrı her yerdedir, Yunus Tarşiş'e asla varmadı. Gördüğümüz gibi Tanrı, Yunus'a balina olarak geldi ve onu yutup lanetin canlı boşluklarına gönderdi ve hızla yana yatırarak onu süratle girdapların binlerce kulaç derinlere sürüklediği deniz yosunlarının başına dolandığı ve dünyanın bütün kederli sularının onu kaldırıp dibe vurduğu denizlerin orta yerine gönderdi. Fakat her tür iskandilin menzilinin dışında –cehennemin en dibinde– balina okyanusun kemiklerinin üzerine oturduğunda o zaman

bile Tanrı, yutulmuş, tövbe etmiş peygamberin yakarışını duydu. Sonra Tanrı balıkla konuştu; balina denizin titreten soğuğu ve karanlığından sıcak ve tatlı güneşe ve havanın ve dünyanın tüm güzelliklerine doğru yükseldi ve 'Yunus'u kuru toprağa kustu' Tanrı'nın buyruğu ikinci kere geldiğinde ve her tarafı morarmış ve hırpalanmış, bir çift deniz kabuğuna benzeyen kulakları hâlâ okyanusun türlü türlü mırıltılarıyla dolu olan Yunus ulu Tanrı'nın buyruğunu yerine getirdi. Peki, neydi bu buyruk gemici yoldaşlarım? Yalana karşı doğru için vaaz vermek. İşte buydu.

İşte diğer ders buydu gemici yoldaşlar ve yazıklar olsun yaşayan Tanrı'nın bunu önemsemeyen kılavuzuna! Yazıklar olsun dünya nimetlerine kapılıp Kutsal Kitap'tan şaşana! Yazıklar olsun Tanrı'nın fırtınalara çevirdiği dalgaların üzerine yağ dökmeye çalışana! Yazıklar olsun yıldırmaktansa memnun etmeye çalışana! Yazıklar olsun şöhretine iyilikten daha fazla önem verenlere! Yazıklar olsun bu dünyada onursuzluğa yaltaklanana! Yazıklar olsun yanlış olmak kurtuluş olduğunda bile doğru olmayana! Evet, büyük kılavuz Paul'un dediği gibi, yazıklar olsun başkalarına vaaz verip kendileri serseri olanlara."

Rahibin başı önüne düştü ve bir an için kendini kaybetti, sonra tekrar yüzünü onlara doğru çevirdi ve ilahî bir şevkle cemaate seslenirken gözlerinde derin bir coşku vardı. "Gemici yoldaşlarım! Her kederin sancağında mutlaka bir sevinç vardır, bu sevinç ne denli fazlaysa kederin dibi de o denli derinde demektir. Geminin ana direkleri ne kadar yüksekse iç omurgası da o kadar aşağıda değil midir? Ne mutlu –en yüksek, en içten bir ne mutlu– bu dünyanın kibirli tanrılarına ve amirallerine boyun eğmez benliğiyle karşı duranlara. Ne mutlu aşağılık adi dünyanın gemisi ardında batarken güçlü kollarının des-

teğiyle yukarıda kalanlara. Ne mutlu amansızca doğruluk için çabalayanlara ve senatörlerin ve yargıçların cüppelerinin içinden çıkarmak gerekse bile, tüm günahları yok edip yakıp yıkanlara. Ne mutlu –en babafingosundan ne mutlu– Tanrı'dan başka yasa ve efendi tanımayıp yalnızca Tanrı katının savaşçısı olanlara. Ne mutlu denizlerin dev dalgalarının ve taşkın kalabalıkların, bu Çağlar boyu Güvenli Gemiden[1] silkeleyip atamadıklarına. Ebedî mutluluk ve güzellik, omurgasını kızağa çekmeye geldiklerinde son nefesinde şunu diyenindir: 'Ah Tanrım – elindeki sopasından tanırım– ister fani ister ebedî, işte ölüyorum. Hep senin olmaya çalıştım, bu dünyanın ya da kendimin olmaktan çok. Ama bu ne ki? Sonsuzluğu sana bırakıyorum, insan kim ki Tanrısından daha uzun yaşasın!'"

Rahip başka bir şey söylemedi ancak eliyle cemaati usulca kutsayarak elleriyle yüzünü örttü ve dizlerinin üzerine çöküp herkes gidip de orada tek başına kalana kadar öylece durdu.

10. Bölüm
Can Dostu

Kiliseden Püskürten Balina Hanı'na döndüğümde Queequeg'i orada yapayalnız otururken buldum, kutsama duasından önce kiliseden ayrılmıştı. Ateşin karşısındaki bir bankta, ayaklarını şömineye uzatmış oturuyor, bir eliyle yüzüne götürdüğü şu küçük zenci putuna göz-

1. Tanrı'yı kastediyor. (Ç.N.)

lerini dikmiş bakıyordu, çakısıyla hafif hafif putun burnunu yontarken bir yandan da kendi kendine putperestçe bir şeyler mırıldanıyordu.

Ben araya girince putu bir kenara bıraktı; hemen ardından masaya gidip oradan kocaman bir kitap aldı ve kucağına yerleştirip sayfaları belli bir düzende saymaya başladı; her elli sayfada bir –öyle sanıyorum– bir an için duraksıyor, boş boş etrafına bakınıp şaşkınlığını belirten hırıltılı uzun bir ıslık koyuveriyordu. Ardından bir sonraki elliye başlıyordu, sanki elliden yukarı sayamıyormuş gibi her seferinde birden başlıyordu ve o kadar çok sayıda ellinin bir arada bulunması, sayfaların çokluğundan duyduğu şaşkınlığı daha da artırmıştı.

Büyük bir ilgiyle oturup onu izledim, tüm vahşiliğine ve yüzünün iğrenç görünüşüne karşın –en azından benim zevkime göre– ifadesinde kesinlikle rahatsız edici olmayan bir şey vardı. Ruhu gizleyemezsiniz. Korkunç dövmelerinin arasından sade, dürüst bir kalbin izlerini gördüğümü düşündüm; iri, derin, alev alev yanan siyah ve cesur gözlerinde binlerce şeytana meydan okuyacak bir ruhun izleri görülüyordu. Ayrıca bu putperestin tüm görmemişliğinin bile tamamen bozamadığı heybetli bir duruşu vardı. Hiç el etek öpmemiş ve hiç kimseye borçlanmamış birine benziyordu. Kafasını kazıtmış olduğu için alnının daha çıkık ve kabarık gözükmesinden mi bilinmez, aslında olduğundan daha koca kafalı gözüküyordu, buna karar veremeyeceğim ama kafasının frenolojik[1] olarak mükemmel olduğuna kuşku yoktu. Biraz aptalca gelebilir ama bana General George Washington'ın şu her taraftaki büstlerinin kafasını anım-

1. Kafatasının şeklinden kişinin karakterinin ve suça yatkınlığının belirlenmesi. (Ç.N.)

sattı. Kafası, aynı onunki gibi kaşlardan yukarı her iki yandan düzgün bir eğimle geriye doğru yükseliyor ve tepesi sanki yoğun ağaçla kaplı iki çıkıntı oluşturuyordu. Queequeg, George Washington'ın yamyama dönüştürülmüş haliydi.

Ben onu bu şekilde yakından inceleyip bir yandan da pencereden fırtınaya bakıyormuş gibi yaparken o benim varlığıma hiç aldırış etmeyip, gözucuyla bile bakmaya zahmet etmeden, kendini tamamen o muhteşem kitabın sayfalarını saymaya kaptırmıştı. Bir önceki akşam nasıl arkadaşça birlikte uyuduğumuz ve özellikle sabah uyandığımda boynuma dolanmış şefkatli kol düşünüldüğünde bu kayıtsızlığını çok tuhaf buldum. Ama vahşiler tuhaf varlıklardır, bazen onlar hakkında ne düşüneceğinizi bilemezsiniz. İlk başta korkutucudurlar; dingin, sakin sadelikleri Sokratik bir bilgeliği andırır. Queequeg'in handaki diğer denizcilerle hiç takılmadığını veya çok az takıldığını da fark etmiştim. İnsanlara hiç sokulmuyor, tanıdık çevresini genişletmeye hiç istekli görünmüyordu. Bu bana son derece kendine has bir şey gibi geldi ama sonradan bunda neredeyse bir yücelik olduğunu düşündüm. Boynuz Burnu üzerinden düşünüldüğünde –ki oraya varmanın tek yolu buydu– evinden yirmi bin mil uzakta bir adam duruyordu karşımda; kendisine Jüpiterliler kadar yabancı insanların arasına savrulmuş, ancak tamamen huzurlu, tüm dinginliğini koruyan, kendi kendine yeterli, asla çizgisini bozmayan biri gibi görünüyordu. Kendisinin filozof diye bir laf duymadığına hiç kuşku yoktu ama bu halinde kesinlikle inceden bir filozofluk vardı. Ancak belki de gerçek bir filozof olmak için biz fanilerin filozofça yaşadığımızın ya da filozofça çabalar gösterdiğimizin bilincinde olmamamız gerekir. Ne zaman falanca şahsın filozofluk tasladığını duysam ha-

zımsızlık çeken yaşlı bir kadın gibi bağırsaklarını bozduğunu düşünürüm.

Ateş, ilk harlı haliyle havayı ısıttıktan sonra parıltısı azalmış, sadece seyirlik olarak usul usul o mülayim haliyle yanarken akşamın gölgeleri ve hayaletleri pencerelerin etrafında toplanıp ikimizin sessiz, yalnız haline bakıyordu; dışarıda fırtına tüm heybetiyle kabarmış gümbürderken ben ısısız odada oturmuş, tuhaf hislere kapılmaya başlamıştım. Sanki içim eriyordu. Parçalanmış kalbim ve çılgın ellerim bu yırtıcı dünyaya düşman değildi artık. İnsana huzur veren bu vahşi iyileştirmişti bu dünyayı. Uygar riyakârlıkların ve kişiliksiz hilekârlıkların gizlenmediği bir kayıtsızlığı anlatan haliyle işte karşımda oturmuştu. Vahşinin tekiydi, görülmeye değer bir şeydi ve ben esrarengiz bir şekilde beni ona çeken bir şey olduğunu hissetmeye başladım. Çoğu insan için itici olan şeyler beni bir mıknatıs gibi ona çekiyordu. Hıristiyan iyiliğinde içi boş bir nezaketten başka bir şey görmediğimden bir de putperest biriyle arkadaşlık kurmayı deneyeyim bari diye düşündüm. Bankımı ona doğru çektim ve dostça bazı işaretler ve hareketler yapıp onunla konuşmak için elimden geleni yaptım. İlk başta bu yaklaşımlarıma pek aldırış etmedi ama sonra ben dün akşamki konukseverliğinden söz edince bana bu akşam da aynı yatağı paylaşıp paylaşmayacağımızı sordu. Ben de evet dedim, bundan memnun göründü hatta belki de biraz iltifat edilmiş gibi hissetti.

Sonra kitabı birlikte karıştırırken ona bu kitapta yazılanların ve içindeki birkaç resmin amacını anlatmaya çalıştım. Bir süre sonra ilgisini uyandırdım ve ondan sonra bu ünlü kasabanın görülmeye değer yerleri hakkında elimizden geldiği kadar gevezelik ettik. Hemen sonra karşılıklı birer tane tüttürmeyi önerdim ve tütün kese-

siyle *tomahawk*'ını çıkarıp usulca bana da bir nefes ikram etti. Ardından acayip piposundan bir o bir ben sırayla nefes çekerek oturduk.

Şayet bu putperestin içinde bana karşı bir kayıtsızlığın buz gibi soğukluğu saklıysa bile bu hoş, dostça içtiğimiz tütün, tüm buzları eritti ve bizi iki kafadar yaptı. O da beni benim onu gördüğüm kadar doğal ve teklifsiz görüyor gibiydi ve tütün içmemiz bittiğinde alnını benimkine yasladı, belime sarıldı ve bundan böyle evli olduğumuzu söyledi ki bu, kendi anadilinde can dostu olduğumuz ve gerekirse benim için seve seve canını vereceği anlamına geliyordu. Bu ani dostluk parlaması kendi hemşerilerim arasında çok vakitsiz bulunurdu ve güvenilmeyecek bir şey olarak algılanırdı ama bu basit vahşide o eski kurallar işlemezdi.

Akşam yemeğinden ve karşılıklı muhabbet edip tütün içtikten sonra birlikte yukarı odamıza çıktık. Bana mumyalı kafayı hediye etti, devasa tütün kesesini çıkardı ve tütünün altına elini uzatıp yaklaşık otuz gümüş[1] dolar çıkardı, sonra bunları masanın üzerine yayıp eliyle iki eşit parçaya böldü ve yarısını bana doğru iteleyerek onun benim olduğunu söyledi. İtiraz edecek oldum ama dolarları pantolonumun ceplerine doldurarak beni susturdu. Ben de artık uzatmadım. Ardından akşam dualarına geçti, putunu çıkardı ve şöminenin önündeki kâğıt kaplı paravanı kaldırdı. Bazı belirtiler ve işaretlerden ona katılmam konusunda hevesli olduğunu hissettim ancak bunun ardından neyin geleceğini iyi bildiğimden eğer beni davet ederse kabul edip etmeyeceğimi düşündüm bir an için.

Ben iyi bir Hıristiyandım, yanılmaz şaşmaz Presbi-

1. Rahiplerin İsa'ya ihanet etmesi için Yehuda'ya ödedikleri miktar. (Ç.N.)

teryen Kilisesi'nin bağrında doğup büyümüştüm. O zaman nasıl olur da bu vahşi putperestle birlikte bir tahta parçasına tapınırdım? Peki ama tapınmak ne demek, diye düşündüm. İsmael, göklerin ve dünyanın –putperestler falan da dahil– yüce gönüllü Tanrısının önemsiz bir tahta parçasını kıskanabilmesinin mümkün olduğunu mu sanırsın? Olanaksız. Peki ama tapınmak ne demek? Tanrı'nın buyruğunu yerine getirmek – *budur* işte tapınmak. Peki Tanrı'nın buyruğu nedir? Bana nasıl davranılmasını istiyorsam kardeşlerime öyle davranmak – *budur* Tanrı'nın buyruğu.

Artık Queequeg benim kardeşim. Bu Queequeg'in benim için ne yapmasını isterim? Tabii ki benimle birlikte Presbiteryen âdetleriyle tapınmasını. Dolayısıyla ben de onunkine katılmalıyım yani bir putpereste dönüşmeliyim. Böylece ben de talaşları tutuşturdum, küçük masum putun ocağa yaslanmasına yardım ettim, Queequeg'le birlikte ona yanık peksimet sundum, önünde iki-üç kez selam durdum; burnunu öptüm, bu işler bitince üstümüzü çıkarıp kendi vicdanımızla ve tüm dünyayla barışık halde yattık. Ama yatmadan önce biraz çene çalmayı ihmal etmedik.

Nedendir bilmem ama arkadaşların birbirlerine sırlarını açması için yatak gibisi yoktur. Karıkocanın birbirlerine yüreklerinin ta derinliklerini yatakta açtığı söylenir, bazı çiftler yatıp neredeyse sabaha kadar geçmiş zamanları yâd ederlermiş. Yani anlayacağınız Queequeg ve ben samimi, sevecen bir çift gibi kalplerimizin balayında yattık.

11. Bölüm
Gecelik

Yatakta kâh laflayıp kâh kestiriyorduk ve Queequeg kahverengi dövmelerle kaplı bacağını arada bir şefkatle benimkinin üzerine atıyor sonra geri çekiyordu yani son derece samimi ve teklifsizdik, nihayet zaten az olan uykumuz gevezelik etmekten hepten kaçtı ve gün ışımasına daha epey olmasına rağmen kalkmak istedik.

Evet, cin gibi olmuştuk; sırtüstü yatmaktan bıktık ve yavaş yavaş doğrulduğumuzun farkına vardık; çarşaflara iyice sarınmış, dizkapaklarımız sanki birer kömürlü termoformuş gibi dört diz de yan yana göğsümüze çekili ve iki burun dizlerin üzerine eğilmiş şekilde yatağın başına yaslanmıştık. Gayet keyifli ve rahattık, özellikle de hem dışarısı hem de ateş yanmadığı için çarşafların dışında odanın buz gibi olmasından keyfimiz daha da artıyordu. Daha da artıyordu diyorum çünkü insanın vücudunun sıcak olmasının gerçekten tadını çıkarması için bazı yerlerinin soğuk olması gerekir ki zaten bu dünyada tam zıddıyla kıyaslanmadan değeri ortaya çıkan bir şey yoktur. Hiçbir şey kendi başına var olmaz. Eğer tepeden tırnağa huzurlu olduğunuzu sanıyorsanız ve uzun zamandır böyleyseniz o zaman artık huzurlu olduğunuz söylenemez. Ama Queequeg ve benim yatakta olduğumuz gibi burnunuzun ucu ya da başınızın tepesi hafiften donmuşsa işte ancak o zaman en hoş ve kuşku götürmez şekilde ısındığınızı hissedersiniz bilincinizde. Bu nedenle yatak odasında asla ateş olmamalı, bu da zenginlerin konforlu rahatsızlıklarından biridir. Bu rahatlığın daha fazla tadına varmanın yolu kendiniz ile rahatlığınız ve dışarıdaki havanın soğukluğu arasında yorgan dışında bir şey olmaması-

dır. İşte o zaman kutuplardaki bir buzulun tam ortasındaki sıcak bir kıvılcım gibi yatarsınız.

Bir süre böyle büzülmüş oturduktan sonra aniden gözlerimi açmaya karar verdim çünkü gece de gündüz de ister uykuda ister uyanık olayım, çarşafların arasında olmanın rahatlığına daha da çok odaklanmak için gözlerimi hep kapalı tutmak âdetimdir. Çünkü hiç kimse kendi kişiliğini gözleri kapalı olmadan doğru algılayamaz, ışık toprak yanımızla daha uyumlu olsa da sanki karanlık gerçekten de özümüzün en has parçasıymış gibidir. Gözlerimi açıp kendi yarattığım hoş karanlıktan, gece yarısı on ikinin dayatılmış ve kaba, ışıksız kasvetine daldığımda kendimi berbat hissettim. Queequeg'in madem uykumuz tamamen kaçtı en iyisi ışığı açmak olacak yollu imasına da itiraz etmedim ayrıca *tomahawk*'ından birkaç nefes almaya da can atıyordu. Bir gece önce yatakta pipo içmesinden şiddetle tiksinmiş olmama rağmen sevgi işin içine girdiğinde katı önyargılarımız nasıl da eğilip bükülerek esneyiveriyordu. Öylesine huzurlu ve evcimen bir mutlulukla doluydu ki yatakta bile olsa o anda Queequeg'in yanımda pipo içmesinden daha hoşuma gidecek bir şey düşünemiyordum. Hancının yangın sigortası poliçesiyle gereksiz yere ilgilenmekten vazgeçmiştim. Farkında olduğum tek şey, gerçek bir dostla bir pipo ve yatak çarşaflarını paylaşmanın sağladığı bize özel huzurdu. Omzumuzda kalın ceketlerimizle az önce yakılan lambanın alevinin aydınlatmasıyla üzerimizde dumandan mavi bir tente oluşana kadar *tomahawk*'ı sırayla birbirimize vererek içtik. Bu vahşinin uzaklara dalıp gitmesine yol açan şey dalgalanan tente miydi bilemem ama kendi adasından söz etmeye başladı, ben de öyküsünü dinlemeye can attığımdan devam edip anlatması için neredeyse yalvardım. Memnuniyetle olur, dedi. O zamanlar bazı laflarını pek anlayamasam da kırık dökük konuşmasına alış-

tıktan sonra anlattıklarıyla birleştirince öykünün tamamını şimdi anlatacağım ana iskeletiyle sunabiliyorum.

12. Bölüm
Hayat Hikâyesi

Queequeg batı ve güneye doğru, uzakta bir ada olan Kokovoko'luydu.[1] Bütün diğer gerçek yerler gibi burası da hiçbir haritada gösterilmez.

Yumurtadan henüz çıkmış bir vahşiyken memleketindeki ağaçlıklarda ottan bir çaput içinde, onu genç bir fidan sanıp arkasından didikleyen keçilerle birlikte koşarken bile Queequeg'in hırslı ruhunda Hıristiyan âleminden numunelik bir-iki balinacıdan daha fazlasını görme isteği gizliymiş. Babası bir büyük şef, bir kral; amcası yüce rahip; anne tarafından övündüğü teyzeleriyse yenilmez savaşçıların karılarıymış. Damarlarında mükemmel bir kan var – asil bir şey ama korkarım bu asil kan gençliğin cehaletiyle içinde beslediği yamyam eğilimlerden maalesef kirlenmişti.

Queequeg, Sag Harbor'dan babasının koyuna gelen bir gemiyi Hıristiyan topraklarına bir geçit olarak görmüş. Ama mürettebatı eksiksiz olan gemi isteğini geri çevirmiş ve kral babasının etkisi de işe yaramamış. Ama Queequeg ant içmiş. Kanosuna atlayıp tek başına geminin adadan ayrılmak için mutlaka geçmesi gereken uzak bir boğaza kürek çekmiş. Bir tarafta bir mercan kayalığı diğer tarafta suya doğru bir dil gibi uzanan mangrovlarla

1. Gerçekte olmayan, Melville'in kurguladığı bir ada. (Ç.N.)

kaplı küçük bir kara parçası varmış. Çalıların arasında yüzen kanosunun kıçında, burnu denize doğru elinde kürekle hazır beklemiş ve tam gemi geçerken ok gibi fırlayıp geminin kenarına yanaşmış; geriye doğru bir ayak darbesiyle kanoyu devirip batırmış; zincirlerden tırmanmış; kendini boylu boyunca güverteye fırlatıp halkalı civatalardan birine yapışmış ve onu paramparça etseler bile bırakmamaya yemin etmiş.

Kaptan onu gemiden atmakla tehdit etmiş, çıplak bileklerinin üzerine palasını dayamış ama hepsi nafile, Queequeg bir kral oğluymuş ve Queequeg kılını bile kıpırdatmamış. Muazzam gözüpekliğinden ve Hıristiyan âlemini ziyarete duyduğu delice arzudan etkilenen kaptan sonunda merhamet etmiş ve ona rahatına bakmasını söylemiş. Ama bu genç vahşi – bu denizlerin Galler prensi, kaptanın kamarasını bir kere bile görmemiş. Onu gemicilerin arasına yerleştirmişler ve ondan tam bir balinacı yaratmışlar. Ama yabancı şehirlerin tersanelerinde ırgatlık etmeye razı olan Çar Petro gibi, cahil vatandaşlarını aydınlatma gücünü sağlayacağını düşünüp hiç zül etmemiş kendine bunu. Bana dediğine göre esasen onu harekete geçiren şey Hıristiyanlar arasında bir şeyler öğrenmeye, halkını olduğundan daha mutlu, hatta daha da önemlisi, daha iyi insanlar yapacak yöntemleri öğrenmeye duyduğu güçlü arzularmış. Ama heyhat! Balina avcılarının yaptıkları, çok geçmeden Hıristiyanların, babasının putperestlerinin topundan katbekat hem sefil hem zalim olabileceklerine inandırmış onu. Sonunda emektar Sag Harbor'a varıp orada denizcilerin neler yaptığını, oradan da Nantucket'a gidip paralarını nasıl harcadıklarını görünce zavallı Queequeg Hıristiyanlıktan umudunu kesmiş. Dünyanın her yanı kötü, putperest doğdum putperest ölürüm diye düşünmüş. Böylece yürekten bir putperest olarak Hıristiyanlar arasında yaşamış, onlar

gibi giyinmiş ve onların bozuk dilini konuşmaya çalışmış. Bu tuhaf halleri de epeydir evinden uzakta oluşundanmış.

Ağzını yoklayarak, artık babası muhtemelen öldüğüne veya en azından artık çok yaşlı ve düşkün olduğuna göre geriye dönüp taç giymeye niyeti olup olmadığını sordum. Hayır, henüz değil, diye yanıt verdi ve Hıristiyanlığın daha doğrusu Hıristiyanların yüzünden daha önce otuz putperest kralın çıktığı saf ve lekesiz tahta çıkmaya layık olmamaktan korktuğunu ekledi. Ama zamanla kendisini tüm günahlarından arınmış hisseder hissetmez döneceğini söyledi. Şimdilik denizlere yelken açmak ve dünyanın dört denizinde kurtlarını dökmek niyetindeydi. Onu zıpkıncı yapmışlardı ve o kancalı demir artık onun için bir kral asasıydı.

İlk hedefinin, ilk yapacağının ne olduğunu sordum. Eski işi olan zıpkıncılık yaparak denize açılmak, diye yanıtladı. Bunun üzerine benim de planımın balina avı olduğunu söyledim ve maceracı bir balina avcısının işe girişeceği en gelecek vaat eden liman olan Nantucket'tan bir gemiye binme niyetimden söz ettim. Ânında bana eşlik etmeye, aynı gemiye binmeye, aynı vardiyaya kalıp aynı kayığa binmeye, benimle düşüp kalkmaya, kısaca aynı kaderi paylaşmaya, benimle el ele her iki dünyanın sofrasına cesurca dalmaya karar verdi. Bütün bunlara büyük bir mutlulukla razı oldum çünkü artık Queequeg için hissettiğim sevginin yanı sıra, o deneyimli bir zıpkıncı olduğu için benim gibi, deniz ticaretinden denizi gayet iyi tanıdığı halde balina avcılığının sırlarına tamamen yabancı olan birine çok yararlı olacağı açıktı.

Öyküsü, sönen piposundan aldığı son nefesle birlikte sona ererken Queequeg bana sarılıp alnını alnıma dayadı ve ışığı söndürüp birbirimize sarılıp bir o yana bir bu yana dönerek çok geçmeden uykuya daldık.

13. Bölüm
El Arabası

Ertesi sabah, pazartesi, mumyalanmış kafayı bir berbere peruk kalıbı olarak okuttuktan sonra kendimin ve dostumun hesabını kapattım ama dostumun parasıyla. Peter Coffin'in uydurduğu fantastik öyküler şimdi yârenlik ettiğim adama karşı önceleri beni çok korkutmuş olduğu için sırıtan hancıya da handa kalanlara da benimle Queequeg arasında ansızın doğan dostluk gülünç geliyordu.

Bir el arabası ödünç alıp benim eski püskü heybem ve Queequeg'in bez torbasıyla hamağı da dahil olmak üzere eşyalarımızı yükleyip rıhtımda demirleyen küçük Nantucket uskunası Moss'a doğru yola koyulduk. Biz yürürken insanlar dönüp dönüp bakıyorlardı ama sokaklarda onun gibi yamyamlara alışık olduklarından Queequeg'in kendisinden çok ikimizin samimiyetine şaşırıyorlardı. Onlara pek aldırış etmeden el arabasını sırayla iterek yürümeye devam ederken Queequeg ara sıra durup zıpkın kancalarının kılıfını düzeltiyordu. Kıyıya giderken ona balina gemilerinde zaten zıpkın verilmiyor mu, sen neden zıpkınını sırtında yük ediyorsun, diye sordum. Aslında benim söylediğimde doğruluk payı olduğunu ama kendi zıpkınına özel bir sevgi beslediğini, çünkü bu zıpkının ölümüne savaşlarda denenmiş, garantili bir şey olduğunu ve balinaların ciğerini bildiğini söyledi. Yani sözün kısası, kesinlikle gerekmediği halde çiftçilerin tarlalarına kendi tırpanlarıyla giden birçok orakçı gibi Queequeg de özel sebeplerinden kendi zıpkınını yeğliyordu.

El arabasını benden devralırken bana ilk gördüğü el arabasıyla ilgili komik bir öykü anlattı. Öykü Sag Har-

bor'da geçiyordu. Gemisinin sahipleri Queequeg'e ağır sandığını hana taşıyabilmesi için bir el arabası ödünç vermişler. El arabasının nasıl kullanıldığı konusunda hiç bilgisi olmadığı halde cehaletini açık etmemek için Queequeg sandığını arabaya koymuş, sımsıkı bağlamış ve el arabasını sırtına vurup rıhtım boyu yürümüş. "Şu işe bak," dedim. "Queequeg, bu kadarını da akıl edemedin mi! Kim bilir herkes nasıl gülmüştür?"

Bunun üzerine bana bir öykü daha anlattı. Queequeg'in adası Kokovoko'nun halkı düğün törenlerinde körpe hindistancevizlerinin hoş kokulu sularını bir punç kâsesine benzeyen boyalı büyük bir su kabağının içine boşaltırlarmış, bu punç kâsesi ziyafetin olduğu örme yaygının ortasındaki ana süs olurmuş. Günün birinde büyük bir ticaret gemisi Kokovoko'ya yanaşmış ve söylenenlere bakılırsa en azından bir gemi kaptanı için çok ihtişamlı ve merasim meraklısı bir beyefendi olan kaptanı, Queequeg'in henüz on yaşına girmiş güzel bir genç prenses olan kız kardeşinin düğün törenine davet edilmiş. Konukların hepsi gelinin bambu kulübesinde toplandığında bu kaptan içeri girmiş ve şeref konuğu olarak kabul edildiğinden punç kâsesinin tam karşısına başrahiple majesteleri Queequeg'in babası büyük kralın arasına geçip oturmuş. Dualar okunduktan sonra –o insanların da bizler gibi duaları varmış ve böyle zamanlarda biz başımızı öne eğip tabaklarımıza bakarken Queequeg'in dediğine göre onlar aksine ördekler gibi başlarını yukarı kaldırıp tüm törenlerin tanrısına bakarlarmış– ne diyordum, dualardan sonra başrahip adanın çok eski zamanlardan kalma bir töreniyle ziyafeti başlatmış yani, kutsal içecek dağıtılmadan kutsanmış ve kutsayan parmaklarını kâseye daldırmış. Töreni izlemek için başrahibin yanına oturtulan ve koskoca bir gemi kaptanı olarak basit bir adanın kralından, hem de kralın kendi evinde üstün ol-

duğunu düşünen kaptan, punç kâsesini el tası sanmış ve havalı bir şekilde ilerleyerek ellerini punç kâsesinde yıkamaya başlamış. "Peki," dedi Queequeg, "buna ne dersin? Bizimkiler buna gülmemiş midir?"

Nihayet ücretini ödeyip eşyalarımızı da emniyete aldıktan sonra uskunanın güvertesine çıktık. Yelken açıp Acushnet Nehri'nden aşağı süzüldük. Bir yanda pırıl pırıl soğuk havada parıldayan buz kaplı ağaçlarıyla sıra sıra sokaklar halinde New Bedford yükseliyordu. Rıhtımların bazısı birbiri üstüne dağ gibi yığılmış fıçılarla doluydu ve dünyayı dolaşan gemiler nihayet güvenle demirlemiş, sessiz sedasız yan yana duruyorlardı; marangozlarla fıçıcıların, körüklerin aleviyle demirci ocağının gürültüsüne karışan sesleri, gemilerin yakında yola çıkacağını haber veriyordu; bir tehlikeli yolculuk biter bitmez ikincisi başlıyor ikincisi bitince bir üçüncüsü ve böyle böyle sonsuza kadar gidiyordu. İşte böyle bir şeydir sonsuzluk, tüm dünyevi çabaların çekilmezliği.

Açık denize çıkınca rüzgâr tazelendi, küçük *Moss* burnundan soluyan genç bir tay gibi pruvasından köpükler saçarak ilerledi. Nasıl çektim içime o Tatar havasını! Nasıl da silkinip kurtuldum o toprak yollardan, her yanı kölelerin ayak ve toynak izleriyle çakır çukur olmuş yollardan ve dönüp baktım hayran hayran, denizin üzerinde hiçbir iz tutmayan yüceliğine.

Aynı köpüklü çeşmeden benimle birlikte Queequeg de içip yalpalıyordu. Esmer burun kanatları kocaman açılmıştı, keskin sivri dişleri görünüyordu. Kanatlanmış uçuyorduk ve engin denize açılınca *Moss* rüzgâra saygı gösterdi, sultan huzurundaki bir köle gibi pruvası batıp çıkıyordu. Şimdi yan yatmış, yan yan ok gibi gidiyorduk; iplerin her biri bir tel gibi vınlıyor, iki uzun gemi direği kara fırtınasına tutulmuş Kızılderili sopası gibi sallanıyordu. İleri doğru hızla giden cıvadrada durmuş, bu baş dön-

dürücü manzaraya öylesine dalmıştık ki acemi çiftçilere benzeyen bir grup yolcunun iki ahbabın bu kadar samimi olmasına hayret eden alaycı bakışlarına epey bir süre dikkat etmedik; sanki beyaz adam badanaya boyanmış bir zenciden daha asil bir şeymiş gibi. Acemiliklerine bakılırsa otlakların tam göbeğinden kopup gelmiş bazı sersemler ve enayiler vardı. Queequeg, arkasından taklidini yapan körpe fidanlardan birini yakaladı. Bu enayinin son saatinin çaldığını düşündüm. Güçlü vahşi, mızrağını bırakıp adamı kollarından kıskıvrak yakaladı ve neredeyse doğaüstü bir maharet ve kuvvetle adamı olduğu gibi havaya fırlattı; havada perende atarken kıçına da bir tane hafifçe patlattı ve adam ciğeri patlar gibi ayaklarının üstüne çakılırken Queequeg ona sırtını dönüp *tomahawk*'ını yaktıktan sonra bir nefes çekmem için bana uzattı.

"Kaptan, kaptan!" diye bağırarak ona doğru koştu bizim enayi. "Kaptan, kaptan işte şeytan burada."

"Hey, sen beyim," diye bağırarak Queequeg'e doğru yürüdü sıska bir ıskarmoza benzeyen kaptan: "Ne halt ettiğini sanıyorsun? Çocuğu neredeyse öldürecektin, görmüyor musun?"

"Ne diyor bu?" dedi Queequeg her zamanki melez İngilizcesiyle hafifçe bana dönerken.

"Diyor ki," dedim, "adamı neredeyse öldürüyordun." Titreyen çaylağı işaret ederek.

"Öldürmek mi?" diye bağırdı Queequeg, dövmeli yüzünü aşağılayıcı bir ifadeyle buruşturarak. "Şunu, şu küçük balığı mı? Queequeg küçük balıkları öldürmez, Queequeg koca balinaları öldürür!"

"Bana bak," diye gürledi kaptan, "bu numaralarına devam edecek olursan ben de *seni* gebertirim, seni yamyam seni, kolla kendini."

Ama tam da o anda asıl kaptanın kendini kollamasını gerektiren bir şey oldu. Ana yelkendeki korkunç geril-

me nedeniyle ipi kopunca devasa seren bir o yana bir bu yana savrulup güverteyi süpürmeye başladı. Queequeg'in hırpaladığı genç çocuk da güverteden aşağı süpürüldü, tayfalar panik içinde yelkeni bir ucundan tutup sabitlemeye çalışıyordu ama bu tam bir çılgınlıktı. Neredeyse saatin her tık tıkında seren bir sağdan sola, bir soldan sağa uçuyordu ve her an parçalara ayrılacak gibiydi. Kimse bir şey yapmadı, bir şey yapılabilecek gibi de durmuyordu, güvertedekiler telaşla pruvaya doğru koşuşturdular ve sereni sanki çileden çıkmış bir balinanın çenesiymişçesine izlemeye koyuldular. Bu kargaşanın ortasında Queequeg sakin bir ustalıkla dizlerinin üzerine çöktü ve serenin savrulma yolunun altında sürünerek bir ipe elini dolayıp tutundu, bir ucunu küpeşteye tutturdu ve diğer ucunu bir kement gibi savurarak kafasının üstünden geçerken sereni tümüyle yakaladı ve bir sonraki salınımında seren o yanda sabitlendi ve her şey duruldu. Uskuna rüzgâra karşı durdu ve tayfalar kıç taraftaki sandalı kaldırıp denize indirirken Queequeg beline kadar soyunup havada bir uzun yay gibi kıvrılarak teknenin kenarından sıçradı. Üçbeş dakika kadar bir köpek gibi ara sıra esmer omuzları dondurucu köpüklerin üstüne çıkarak ve uzun kollarını önüne ata ata yüzdüğü görüldü. Bu görkemli ve muhteşem adama baktım ama kurtarılacak kimse görmüyordum. Çaylak dibe gitmişti. Queequeg suyun üstüne dimdik çıkarak bir an için etrafına bakındı ve sanki olan biteni kavramış gibi daldı ve derinlikte kayboldu. Birkaç dakika sonra suyun yüzüne çıktı ve bir eliyle kulaç atarken diğeriyle cansız bir kitleyi çekiyordu.

Hemen onları sandala çektiler. Zavallı çaylak kendine geldi. Tayfalar Queequeg'i kahraman ilan ettiler, kaptan Queequeg'den özür diledi. O andan itibaren Queequeg'e midye gibi yapıştım, ta ki zavallı Queequeg son uzun dalışını yapan dek.

Kendi kıymetinin bu kadar farkına varmayan birisi görülmüş müdür? Hiçbir zaman insancıl ve yüce cemaatlerden bir madalya almayı hak ettiğini düşünmedi. Su istedi yalnızca – tuzunu akıtmak için duru su, onu hallettikten sonra üzerine kuru giysiler geçirdi, piposunu yaktı ve küpeşteye yaslanıp etrafına çaktırmadan göz gezdirirken kendi kendine şöyle der gibiydi: "Bu dünya dört bir yanda hepimizin ortak sermayesi. Biz yamyamlar bu Hıristiyanlara yardım etmeliyiz."

14. Bölüm
Nantucket

Daha sonra yolculukta kayda değer bir şey olmadı ve rahat bir seyirden sonra sağ salim Nantucket'a vardık.

Nantucket! Haritanızı çıkarıp da bir bakın Nantucket'a. Bakın da görün dünyanın bir köşesinde sapasağlam duruşunu, nasıl da duruyor orada, kıyılardan uzakta, Eddystone Feneri'nden bile daha yalnız. Şuna bakın – sadece bir tepecik ve bir kıvrım kum, ne bir kayalık ne toprak, her yanı kumsal. Kurutma kâğıdı yerine kullanılsa yirmi yıl yetecek kadar kum var orada. Kimi uydurukçulara göre Nantucket'ta ot bitmezmiş, devedikeni ithal edilir, bir yağ fıçısındaki sızıntıyı durdurmak için tapa bile deniz ötesinden getirtilirmiş; Nantucket'ta tahta parçaları Roma'daki gerçek haçın parçaları kadar kutsalmış; yazın, gölgesine sığınabilmek için insanlar evlerinin önüne şapkalı mantar dikerlermiş; bir sap ot vaha, üç sap ot çayırlık yerine geçermiş ve ancak bir günde varılırmış; Lapon'ların kar ayakkabılarına benzeyen bataklık ayakkabıları giyerlermiş; öylesine kapalı, kuşatılmış, her ta-

raftan öylesine çevriliymiş ki midyeler aynı deniz kaplumbağalarının sırtına yapıştıkları gibi sandalye ve masalara yapışırmış. Tabii ki bu tür saçmalıklar olsa olsa yalnızca Nantucket'ın bir Illinois olmadığını gösterir.

Bu adaya Kızılderililerin nasıl yerleştiğine dair şahane bir öykü anlatacağım şimdi. Çok eskiden bir kartal New England kıyısında aniden dalıp bir Kızılderili bebeği pençeleriyle kapıp götürmüş. Ana baba ağıtlarıyla yeri göğü inletirken çocukları vahşi suların ötesinde gözden kaybolmuş. Peşine düşmeye karar vermişler. Kanolarına binip tehlikeli bir yolculuktan sonra bu adayı keşfetmişler ve adada da fildişinden boş bir tabut bulmuşlar – zavallı küçük Kızılderili'nin iskeleti.

Kumsalda doğup büyüyen bu Nantucket'lıların geçimlerini denizden sağlamalarında da şaşılacak bir şey yoktur. İlk başta kumdan yengeç ve midye toplamışlar; sonra cesaretleri artmış ve suya girip ağlarıyla uskumru peşine düşmüşler; deneyimlendikçe botlarına atlayıp orkinos yakalamış en sonunda denize büyük teknelerden bir filo indirip suların dünyasını keşfe çıkmışlar, dünyanın çevresini bir kuşak gibi gemilerle çevrelemişler, Bering Boğazı'na bir göz atmışlar, dört mevsimde ve dört okyanusta tufandan kurtulanların en hayvansı, en canavar olanlarıyla savaşmışlar, o şuursuz kudretin uğursuzluğunu kuşanmış, paniğe kapıldığı zaman en korkusuz ve zalim saldırılarından bile daha korkulası hale gelen o devasa tuzlu su Himalaya mastodonlarıyla.[1]

Böylece bu baldırı çıplak Nantucket'lılar, bu deniz keşişleri, denizdeki karınca yuvalarından çıkıp sanki binlerce İskender gibi dört bir yanına yayılarak su dünyasını

1. On bin yıl önce Kuzey ve Orta Amerika'da yaşamış mamut benzeri bir hayvan. (Ç.N.)

ele geçirmişler; Polonya'daki korsan güçler gibi[1] Atlantik, Pasifik ve Hint Okyanusu'nu parsellemişler. Amerika Meksika'yı Texas'a katsa, Küba'yı da Kanada'ya eklese, Hindistan'ın tamamına İngilizler doluşup güneşte parıldayan sancaklarını çekse, bu karaların ve suların küresinin üçte ikisi hâlâ Nantucket'lılarındır. Çünkü nasıl ki imparatorluklar imparatorlarındır, deniz de onlarındır; diğer denizcilerin yalnızca geçiş hakları vardır. Ticaret gemileri birer köprüden, silahlı gemiler birer yüzer kaleden başka bir şey değildir, hatta çapulcu korsanlar ve hükümetlerin kendilerine hizmet etmesi için tuttuğu korsanlar bile ekmeğini denizin sonsuz derinliklerinden çıkarmak yerine at üstündeki eşkıyalar gibi diğer gemileri, kendilerine benzeyen yerleri yağmalarlar. Yalnızca Nantucket'lı denizde yaşar ve denizde savaşır; yalnızca o, İncil'de dendiği gibi gemileriyle denizlerin derinliklerine gider, sanki kendi toprağıymış gibi sürer denizi. Evi *oradadır*, işi *oradadır*, Çin'deki milyonları boğan Nuh'un tufanı bile dokunamaz ona. Nasıl ki çayır horozu çayırda yaşar o da denizde yaşar, dalgaların arasında gizlenir, dağkeçisi avcılarının Alpler'e tırmandığı gibi tırmanır dalgalara.

Yıllar yılı kara yüzü görmeden yaşar ve sonunda karaya çıktığında ayın bir dünyalıya koktuğundan bile daha tuhaf, başka bir dünya gibi kokar ona kara. Akşam çöktüğünde güneş batarken kanatlarını toplayıp dev dalgalar arasında sallanarak uyuyan martılarla birlikte Nantucket'lı da uçsuz bucaksız denizlerin ortasında yelkenini katlayıp onu da dinlenmeye bırakırken yastığının altında denizayılarıyla balinalar cirit atar.

1. 18. yüzyıl sonunda Polonya'yı paylaşan Rusya, Avusturya ve Prusya. (Ç.N.)

15. Bölüm
Balık Çorbası

Küçük *Moss* sağ salim demir attığında vakit oldukça geçti ve Queequeg ile karaya çıktık, yemek ve yatak dışında o gün halledebileceğimiz bir iş yoktu. Püskürten Balina Hanı'nın sahibi bize Nantucket'ın en bakımlı otellerinden olduğunu iddia ettiği kuzeni Hosea Hussey'in Yağ Kazanı'nı[1] tavsiye etmiş ve ayrıca, onun tabiriyle Kuzen Hosea'nın balık çorbasının meşhur olduğunu söylemişti. Kısaca Yağ Kazanı'nda bulduğumuza razı olmaktan başka çare olmadığını ima etmişti. Bize verdiği yol tarifine göre, iskele tarafımızda beyaz bir kilise görene kadar sarı bir depoyu sancağımıza alıp yürüdükten sonra, üç derece sancağımızda bir köşeye gelene kadar depoyu iskelemizde tutacak, bunu da halledince ilk gördüğümüz adama soracaktık. Bu acayip tarif başlangıçta bizi şaşırttı, özellikle de ilk başta Queequeg başlangıç noktamız olan sarı deponun iskele tarafında olduğunu iddia ettiği, ben de Peter Coffin'in söylediğine göre o depo sancak tarafında diye anladığım için. Ama karanlıkta biraz sağda solda dolanarak ve ara sıra sessiz sakin vatandaşlardan birine sorarak sonunda tam da aradığımız yere geldik. Siyah boyalı devasa iki tahta kazan eski bir kapı girişinin önüne dikilmiş bir gabya direğinin gurcetalarına eşek kulağına benzeyen iki kulpundan asılmış sallanıyordu. Bu gurcetaların uçları öyle kesilmişti ki gabya direkleri sanki darağacı gibi duruyordu. Belki de o zamanlar bu tür görüntülere aşırı hassastım ama bu darağaçlarına tuhaf bir endişey-

1. Balina teknelerinin güvertelerinde balina yağı çıkarmakta kullanılan dev kazanlar. (Ç.N.)

le bakmaktan kendimi alamıyordum. Gurcetanın öteki iki ucuna baktığımda boynumda bir nevi kasılma hissettim; evet *iki* tane, biri Queequeg biri de benim için. Bu kötüye işaret diye düşündüm. İlk balina limanımdaki hancım bir tabut, balinacıların kilisesinde bana bakan mezar taşları ve şimdi de darağaçları ve üstüne üstlük bir çift devasa kara kazan. Yoksa bu kazanlar çaktırmadan cehennemi mi anımsatıyor?

Donuk kırmızı rengiyle kan oturmuş bir göze benzeyen, sallanan bir lambanın altında, sarı saçları ve sarı geceliğiyle hanın verandasında durmuş, mor renkte yün gömlekli bir adamı azarlamakta olan çilli bir kadının görüntüsüyle bu düşüncelerden uyandım.

"Git başımdan," dedi adama, "başlatma beni şimdi!"

"Hadi yürü Queequeg," dedim. "Tamam. Bu kesin Mrs. Hussey.[1]"

Gerçekten de öyleydi. Mr. Hosea Hussey evde değilken bütün işlere bakmayı becerikli karısına bırakmıştı. Bir yatak ve yemek istediğimizi söyleyince şimdilik azarlamayı erteleyerek bizi küçük bir odaya götürdü ve yeni kalkılmış bir sofranın artıklarıyla dolu bir masaya oturtup, "Midye mi, morina mı?" diye sordu.

"Morina mı dediniz efendim?" dedim, olanca nezaketimle.

"Midye mi, morina mı?" diye tekrar etti.

"Akşam yemeğinde midye mi? Soğuk midye, bunu mu demek istiyorsunuz Mrs. Hussey?" dedim. "Soğuk bir kış günü için bu çok soğuk ve cıvık bir karşılama değil mi Mrs. Hussey?"

Girişte bekleyen mor gömlekli adamı azarlamak için sabırsızlanan ve "midye" dışında hiçbir lafımı duy-

1. Hussey, New England bölgesinde sık rastlanan bir isim olmakla beraber *hussy* İngilizcede arsız, küstah, şirret, düşük sınıflı kadın anlamındadır. (Ç.N.)

mamışa benzeyen Mrs. Hussey mutfağa açılan kapıya doğru aceleyle gitti ve azarlar gibi, "İki tane midye," deyip kayboldu.

"Queequeg, sence bir midyeyle akşam yemeği geçer mi?"

Fakat mutfaktan gelen iştah açıcı kokular bizim umutsuz düşüncelerimizi haksız çıkardı. Dumanı üstünde tüten çorba önümüze geldiğinde işin esrarı hoş bir şekilde aydınlandı. Ah, sevgili dostlar! Dinlemelisiniz şunu. Fındık büyüklüğünde dolgun midye parçacıklarını gemi peksimeti kırıntıları ve ince kıyılmış tuzlanmış domuz etiyle karıştırmışlar, hepsini tereyağıyla lezzetlendirip bolca tuz ve biberle terbiye etmişler. Dondurucu bir yolculukla iştahımızın kabarması üstüne bir de Queequeg en sevdiği balık yemeğini önünde görünce bu muhteşem çorbayı göz açıp kapayana kadar yuttuk, arkamıza yaslanıp Mrs. Hussey'in midye ve morina duyurusunu düşününce küçük bir deney yapmaya karar verdim. Mutfak kapısına ilerleyip üstüne basa basa, "Morina," dedim ve yerime döndüm. Birkaç dakika sonra o iştah açıcı koku tekrar başladı ama bu kez farklı bir tattaydı ve hemen ardından güzelim morina çorbası önümüze kondu.

Hemen işe koyulduk ve çalakaşık yerken ben de bir yandan kendi kendime bunun aklımıza bir zarar verip vermediğini düşünüyordum. Kalın kafalı insanlarla ilgili söylenen o aşağılayıcı laf neydi? "Queequeg bak, bak şu çorbandaki canlı bir yılanbalığı değil mi? Zıpkının nerede senin?"

Yağ Kazanı balıklı yerlerin en balıklısıydı ve ismini tam olarak hak ediyordu çünkü çömleklerde her zaman kaynayan bir balık çorbası vardı. Kahvaltıda balık çorbası, öğle yemeğinde balık çorbası, akşam yemeğinde balık çorbası; vücudundan balık kılçığı çıkana kadar balık çorbası. Evin çevresi midye kabuklarıyla döşeliydi. Mrs.

Hussey'nin boynunda morina omurlarından yapılma bir kolye vardı ve Hosea Hussey hesap defterlerini köpekbalığı derisinden yapılma bir dosyada saklıyordu. Sütte bile bir balık kokusu vardı ki bir sabah balıkçı teknelerinin arasında gezerken Hosea'nın benekli ineğinin balık artıklarıyla beslenip kum içinde ayakları morino kafalarına batıp çıkarak şapşal şapşal yürüdüğünü görene kadar buna akıl erdirememiştim.

Akşam yemeği tamamlandığında Mrs. Hussey'den bir lamba ve yatağa giden en kestirme yolun tarifini aldık fakat tam Queequeg önümden merdivenleri çıkarken hanımefendi uzanıp kolundan yakaladı ve zıpkınını istedi, odalarında zıpkına izin vermiyordu. "Neden izin vermiyorsunuz?" dedim. "Gerçek balinacılar zıpkınıyla uyurlar – neden?" "Tehlikeli olduğundan," dedi. "Genç Stiggs'in dört buçuk yıl süren o uğursuz yolculuğundan yalnızca üç fıçı yağla dönüp birinci katımın arka odasında böğrüne zıpkını saplanıp ölmesinden beri hiç kimsenin bu tehlikeli silahları odaya çıkarmasına izin vermiyorum. Yani Mr. Queequeg (ismini öğrenmişti), bu demiri alıp sizin için yarına kadar burada tutacağım. Çorbaya gelince kahvaltıya midye mi morina mı beyler?"

"İkisi de," dedim, "çeşit olsun diye biraz ringa balığı da olsa iyi olur."

16. Bölüm
Gemi

Yatakta uzanırken ertesi gün ne yapacağımızı kararlaştırdık. Biraz da kaygılanarak öğrendim ki meğerse Queequeg her şeyi titizlikle Yojo'ya, şu küçük siyah tan-

rısına danışırmış ve Yojo da ona, rıhtımda balina filolarının arasında birlikte dolanıp gemimizi birlikte seçmek yerine gemi işine tek başıma benim karar vermemi hem de iki-üç kere ısrarla buyurmuş ve bu konuda kesinlikle direterek esasen bize yardım etmek istediğini ve bunun için kendisinin çoktan bir gemi seçtiğini, bu işi bana, yani İsmael'e bırakmakla, dünyada onca gemi arasında esasen kendisinin seçmiş olduğu gemiyi sanki tesadüfen karşılaşmışım gibi şıp diye bulacağımı ve Queequeg olsun olmasın derhal o gemiye yazılmam gerektiğini söylemiş.

Söylemeyi unuttum, Queequeg birçok şeyde Yojo'nun yargılarının mükemmelliğine ve şaşırtıcı kehanetlerine son derece güveniyordu ve Yojo'yu her konuda iyi niyetli olan ama iyiliksever niyetlerinde her zaman da başarıya ulaşamayan iyi bir tanrı olarak görüyor ve büyük bir saygıyla onu el üstünde tutuyordu.

Queequeg'in, daha doğrusu Yojo'nun bizim gemi seçimimiz konusundaki planına gelince bu planı hiç beğenmemiştim. Doğrusu, kendimizi ve kaderimizi güvenle teslim etmek için en uygun geminin hangisi olduğuna karar vermede Queequeg'in sağduyusundan zerre kadar şüphe etmiyordum. Ama itirazlarımın Queequeg'e hiç etkisi olmadı ve boyun eğmek zorunda kaldım, kararlı ve heyecanlı bir canlılıkla harekete geçip bu ufak işi halletmeye hazırlandım. Ertesi sabah erkenden Queequeg'i küçük odamızda Yojo'yla baş başa, Queequeg'i piposunu içip orucunu tutmaya ve Yojo'yu da kutsal yonga alevinde ısınmaya bırakarak gemiler arasında dolaşmaya çıktım çünkü o gün Queequeg ve Yojo için ramazan ya da Paskalya'dan önceki büyük perhiz gibi bir çeşit oruç, kibrinden arınma ve dua etme günüydü ama tam olarak *nasıl* olduğunu bir türlü anlayamadım çünkü ne kadar çaba sarf etsem de Queequeg'in ayinlerini ve XXXIX.

maddesini[1] bir türlü tam olarak anlayamamıştım. Epey bir süre aylak aylak dolaştıktan ve gelişigüzel birkaç kişiye sorduktan sonra üç yıllık bir seyahate hazırlanan üç tane gemi olduğunu öğrendim – *Devil-dam*, *Tit-bit*[2], *Pequod*. *Devil-dam*'in nereden çıktığını bilmiyorum, *Tit-bit*'in ne olduğu zaten belli, *Pequod* ise bildiğiniz üzere antik Med İmparatorluğu gibi çoktan yok olmuş meşhur bir Massachusetts Kızılderili kabilesi. Önce *Devil-dam*'e bir göz atıp bakındım, sonra *Tit-bit*'e geçtim, en sonunda da *Pequod*'un güvertesine çıkıp etrafı şöyle bir kolaçan ettim ve bizim gemimizin *Pequod* olduğuna karar verdim.

Herhalde siz de hayatınızda birçok acayip gemi görmüşsünüzdür; kare yelkenli küçük tekneler, dağ gibi düz tabanlı Japon yelkenlileri, hem kürek hem yelkenle giden küçük kadırgalar, daha bir sürü acayip şey ama inanın bu acayip *Pequod* kadar acayibini görmemişsinizdir. Eski model gemilerden biriydi, biraz daha küçüktü; eski moda mobilyalardaki aslanpençelerine benzer bir görüntüsü vardı. Görmüş geçirmiş, dört bir denizin fırtınalarında ve sakin limanlarında rengi ağarmış, eski omurgası Napoléon'un Mısır ve Sibirya'da el bombası fırlatan askerleri gibi kararmıştı. Asil pruvasından sanki sakallar sarkıyordu. Bir fırtınada denizde kaybettiği ilk direkleri yerine Japon kıyılarında bir yerde yapılmış direkleri, Köln Katedrali'ndeki üç kralın[3] omurgası gibi dimdik duruyordu. Eski güvertesi Canterbury Katedrali'nde Becket'in katledildiği yerdeki, hacıların kutsal taşı gibi

1. 1563 yılında İngiliz Kilisesi'nin Protestan Reformasyonu'na yanıt olarak ilan edilmiş resmî amentüsü. (Ç.N.)

2. (İng.) Sırasıyla; şeytanın anası ve çerez. (Ç.N.)

3. Bebek İsa'ya hediyeler getiren ve kalıntılarının Köln Katedrali'nde olduğuna inanılan üç müneccim kral. (Ç.N.)

yıpranmış, kırış kırış olmuştu. Bütün bu eskiliklerine yarım yüzyıldan fazladır sürdürdüğü çılgın işle ilgili yeni ve harika özellikler eklenmişti. Kendi gemisinin kaptanlığına başlamadan uzun yıllar *Pequod*'un birinci zabitliğini yapmış, artık emekli bir denizci ve bu geminin ana sahiplerinden biri olan ihtiyar Kaptan Peleg, işte bu ihtiyar Peleg, birinci zabitliği sırasında geminin acayipliğine acayiplik eklemiş, her tarafını ancak Thorkill Hake'in[1] oymalı kalkanı ve karyolasının aşık atabileceği nesneler ve aletlerle döşemişti. Boynu barbar bir Habeş imparatoru gibi parlak fildişi kolyelerle bezeliydi. Ganimetlerin gemisiydi. Avladığı düşman kemikleriyle süslenmiş bir yamyam gemisi. Çepeçevre açık küpeştesi, yekpare bir balina çenesi gibi bir kaşalotun uzun keskin dişleriyle donatılmış, yıllanmış kendirden kasları ve tendonları bağlamak üzere bu dişler oraya çivi gibi yerleştirilmişti. Bu kaslar karadan getirilen kalasların etrafına değil de bu marifetli denizin dişlerinden yapılmış çarkların etrafına dolanıyordu. *Pequod* döner dümeni küçük görüp onun yerine ebedî düşmanının altçenesinden yekpare kesilmiş direk şeklinde bir dümen taşıyordu. Fırtınada bu dümeni kullanan dümenci, azgın atını çenesinden kavrayıp dizginleyen Tatar gibi hissederdi. Asil ama aynı zamanda çok da melankolik bir tekneydi. Zaten asil olan her şeyin melankolik bir havası da yok mudur?

Kendimi bir yolcu adayı olarak tanıtmak için zabit güvertesinde yetkili birini arandığımda ilk başta kimseyi görmedim ama ana direğin arkasında hafif eğilmiş tuhaf bir nevi çadır, daha ziyade bir Kızılderili çadırı gözümden kaçmadı. Yalnızca gemi demirliyken kullanılan geçici olarak dikilmiş bir şey gibi geldi bana. Yaklaşık üç met-

1. Yaptığı savaşların tasvirlerini yatağına ve mobilyalarına kazıyan İzlandalı savaşçı. (Ç.N.)

re boyunda koni şeklindeydi, bir balinanın çenesinin orta ve en tepesinden alınmış esnek siyah kemiklerden yapılmış devasa plakalardan oluşmuştu. Plakalar geniş uçlarından güverteye çakılmış, daire şeklinde birbirlerine tutturulmuş ve karşılıklı plakalar birbirlerine doğru eğilmişti ve en tepede plakaların kümelenip birleştiği yerde saçak şeklinde gevşek iplikler bir Pottowottamie reisinin başlığının tepesindeki topuzun saçları gibi ileri geri dalgalanıyordu. İçeride duran biri, çadırın pruvaya doğru üçgen şeklindeki açıklığından ön tarafı olduğu gibi görüyordu.

Sonunda bu tuhaf gecekondunun içinde, görüntüsüne bakılırsa yetkili birine benzeyen ve öğlen vaktinde gemide işlerin durmasıyla, kumanda etmenin sıkıntısından bir an için kurtulmuş olmanın keyfini çıkaran birini görür gibi oldum. İlginç oymalarla her yanı kıvrım kıvrım eski moda meşe bir sandalyede oturmuştu ve sandalyenin örgülü oturma yeri çadırınkiyle aynı, dayanıklı esnek maddeden yapılmıştı.

Yaşlı adamın görünüşünde pek dikkat çeken bir şey yoktu; bütün yaşlı denizciler gibi esmer ve güçlü kuvvetliydi ve Quaker tarzında kesilmiş mavi kaptan giysisine sıkıca sarınmıştı; gözlerinin etrafında herhalde zorlu fırtınalarda sürekli rüzgâra karşı seyretmekten oluşmuş dantel gibi incecik, neredeyse mikroskopik kırışıklıklardan bir ağ vardı çünkü rüzgâr göz etrafındaki kasları büzüştürür. Bu kırışıklıklar sert bakışlar için birebirdir.

"*Pequod*'un kaptanı siz misiniz?" dedim, çadırın kapısına doğru ilerleyip.

"Farz edelim ki öyle, ne istiyorsun?" diye sordu.

"Sefere çıkmayı düşünüyordum."

"İstiyorsun, öyle mi? Pek Nantucket'lıya benzemiyorsun – daha önce balinazede bir teknede bulundun mu hiç?"

"Hayır efendim, hiç bulunmadım."

"Balinacılık hakkında da hiçbir şey bilmiyorsun sanırım ha?"

"Hiçbir şey efendim ama hemen öğreneceğimden kuşkum yok. Ticaret gemileriyle birçok yolculuğa katıldım ve sanırım..."

"Lanet olsun ticaret gemilerine. Kes bu saçmalıkları. Şu bacağı görüyor musun? Bir daha ticaret gemisi lafını edersen yersin kıçına tekmeyi. Ticaret gemisiymiş! Herhalde pek gururlusundur bu ticaret gemilerinde çalışmaktan. Şu işe bak! O zaman ne demeye balina avcılığına kalkışıyorsun şimdi? Bu işte bir bit yeniği var gibi duruyor bana, ha? Korsan falan olmayasın? Son kaptanını da soymadın? Denize açılınca süvarileri öldürmeyi de düşünmüyorsundur herhalde."

Bunların aklımın ucundan bile geçmediğini söyleyerek karşı çıktım. Bu yarı şaka yarı ciddi dokundurmalarının maskesinin ardında, Nantucket'lı yalnız bir Quaker olan bu yaşlı gemicinin dar görüşlü önyargılarla dolu olduğunu, Cape Cod ya da Vineyard'dan gelmedikçe hiçbir yabancıya güvenmediğini anladım.

"İyi de nereden sardırdın şimdi balina avcılığına? Seni sefere götürmeyi düşünmeden önce bilmem lazım."

"Şey, efendim, balina avcılığının ne olduğunu görmek istiyorum, dünyayı görmek istiyorum."

"Balina avcılığının ne olduğunu görmek istiyorsun, öyle mi? Sen hiç Kaptan Ahab'la karşılaştın mı?"

"Kaptan Ahab kim, efendim?"

"Anlaşıldı, tahmin etmiştim zaten. Kaptan Ahab bu geminin kaptanı."

"Demek ki yanılmışım. Ben kaptanın kendisiyle konuştuğumu sanıyordum."

"Sen Kaptan Peleg'le konuşuyorsun – konuştuğun kişi Kaptan Peleg, delikanlı. *Pequod*'un seyahate hazır

hale gelmesinden ve mürettebat dahil gereksinimlerin sağlanmasından ben ve Kaptan Bildad sorumluyuz. Biz yarı ortak yarı acenteyiz. Diyeceğim şu ki söylediğin gibi balina avcılığını öğrenmek istiyorsan hiç bu işe kalkışmadan balina avcılığını öğrenmenin bir yolunu göstereyim sana, iş işten geçmeden. Git de Kaptan Ahab'a bir göz at delikanlı, tek bacaklı olduğunu fark edeceksin."

"Ne demek istiyorsunuz, efendim? Öbür bacağı balinaya mı kaptırdı?"

"Kaptırmak da laf mı! Yanaş şöyle delikanlı: Tarihte bir tekne parçalamış en canavar ispermeçet tarafından koparılıp çatır çatır çiğnenip yutuldu! Ah, ah!"

Anlatışındaki heyecandan endişelenmiş, aynı zamanda en sonundaki ahları da yüreğimi sızlatmıştı ama yine de elimden geldiğince sakin bir şekilde, "Söylediğinizin doğruluğundan şüphem yok efendim ama bir balinada böylesine bir canavarlık olacağını düşünemem ve herhalde bunun bir kazadan olduğunu düşünürdüm."

"Bana bak delikanlı, çıtkırıldım bir şeye benziyorsun, konuşman da pek hanım evladı gibi. *Gerçekten* de daha önce denize açıldın mı?"

"Efendim," dedim, "sanırım size daha önce dört kere ticaret..."

"Bırak bu boş lafları. Başlatma şimdi ticaret gemilerinden –attırma benim tepemi– hiç dinlemem. Gel karşılıklı anlaşalım. Anlattım sana balina avının ne demek olduğunu, hevesli misin hâlâ bu işe?"

"Evet efendim."

"Pekâlâ. Balinanın boğazına zıpkını saplayıp ardından atlayabilir misin? Cevap ver, çabuk!"

"Evet efendim, şayet kesinlikle gerekliyse başka yolu yoksa yani ama herhalde vardır."

"Bu da iyi. O zaman yalnızca balina avına çıkmak, balina avını yaşamak değil, aynı zamanda dünyayı da

görmek istiyorsun değil mi? Öyle demedin mi? Evet öyle. O zaman git bak bakalım pruvadan rüzgâra, sonra da gelip söyle ne gördüğünü."

Şaka mı ciddi mi anlayamadığım bu ilginç istek karşısında bir an için ne yapacağımı bilemeyip dondum kaldım. Ama Kaptan Peleg gözlerini kısıp etrafındaki kırışıklıkları iyice yoğunlaştırarak kaşlarını çattı ve beni postaladı.

İleri gidip pruvanın rüzgâr alan kısmından bakınca geminin yükselen gelgitle beraber çapasına doğru sallandığını ve sonunda eğik bir şekilde burnunu açık denize döndüğünü gördüm. Denizde görüş mesafesi sonsuz, ama son derece monoton ve ürkütücüydü; görünürde en ufak bir hareket yoktu.

Geri döndüğümde, "Peki, rapor ver bakalım?" dedi Peleg. "Ne gördün?"

"Pek bir şey görmedim," diye yanıtladım, "su dışında hiçbir şey; göz alabildiğince bir ufuk ve bir de sanırım bir fırtına çıkacak."

"Peki o zaman nasıl görecekmişsin dünyayı? Boynuz Burnu'ndan dolanıp daha fazlasını mı görmek istiyorsun? Durduğun yerden dünyayı göremiyor musun?"

Biraz bocaladım ama balina avına gitmeliydim ve gidecektim, *Pequod* da bu iş için herhangi bir gemi kadar iyiydi ve bence en iyisiydi, bütün bunları Peleg'e tekrar söyledim. Benim bu kadar kararlı olduğumu görünce beni gemiye kabul etmeye razı oldu.

"Madem öyle, kâğıtları da hemen şimdi imzalayabilirsin," diye ekledi, "gel benimle." Ardından önüme düşüp beni güverteden kamaraya götürdü.

Geminin kıç tarafındaki kirişin üzerinde bana göre en acayip ve şaşırtıcı adamlardan biri oturuyordu. Meğer bu da Kaptan Peleg'le birlikte teknenin büyük hissedarlarından biri olan Kaptan Bildad'mış; diğer hisseler bu

limanlarda bazen olduğu gibi yıldan yıla gelir alan insanlara aitti: dullar, babasız çocuklar, mahkeme vesayetinde olanlar; her birinin gemide bir omurga tahtası veya bir borda kaplaması veya bir-iki çivi değerinde hissesi vardı. Aynı sizlerin iyi faiz getiren devlet tahvillerine yatırdığınız gibi Nantucket'lılar da paralarını balina avı teknelerine yatırırlar.

Bildad da Peleg de aslında birçok Nantucket'lı gibi adaya ilk yerleşen tarikat olan Quaker'lardandı ve adanın bu sakinleri Quaker'ların genel olarak tüm tuhaflıklarını eşine az rastlanacak şekilde günümüze kadar sürdürmüşler, yalnızca bazı tamamen yabancı ve farklı şeyler ufak tefek pek de normal olmayan değişikliklere yol açmıştı. Hatta yine aynı Quaker'lardan bazıları denizcilerin ve balina avcılarının en eli kanlılarındandı. Bunlar savaşçı Quaker'lardı bunlar Quaker'ların en azılılarıydı.

Bunlar arasında adada âdet olduğu üzere isimlerini Kutsal Kitap'tan alan ve çocukken doğal olarak Quaker dilinin o eski ihtişamlı laflarını özümsemiş bazı adamlar vardı; ileriki hayatlarının atak, cesur ve sınır tanımayan maceralarıyla bu geçmeyen acayiplikleri tuhaf bir şekilde harmanlanınca ortaya bir Viking kralı ya da putperest romantik bir Romalıyı aratmayan gözüpek bir karakter çıkardı. Ve bütün bu özellikler zaten doğuştan üstün bir güce sahip, eksiksiz bir beyni ve mangal gibi yüreği olan, aynı zamanda burada, kuzeyde eşine rastlanmayan yıldızların altındaki uzak sularda sayısız uzun gece nöbetlerinin dinginliği ve yalnızlığı sayesinde alışılagelmişin dışında ve bağımsız düşünen, doğanın sunduğu tüm tatlı ve vahşi etkileri doğrudan onun bakir, gönüllü ve güvenilir göğsünden alan ve esasen bu sayede ama biraz da tesadüflerin sağladığı avantajlarla cesur, asabi ve mağrur bir lisan öğrenen –ki bu onu koca bir millet içinde eşsiz kılar– bir adamda birleşince ortaya soylu trajediler için yaratılmış

son derece gösterişli bir yaratık çıkıyordu. Doğuştan gelen ya da başka bir sebepten doğasının derinliklerinde yarı bilinçli bir şekilde bu özelliklerini geçersiz kılacak bir sakatlığa benzeyen bir şey çıksa da bunların trajedi kahramanlığına halel gelmez. Çünkü trajedi kahramanlarının tümü bu sakatlıklarla yücelir. Şundan emin ol ki ey filizlenen ihtiras, fani yüceliklerin hepsi bir hastalıktan başka bir şey değildir. Ama şimdilik böyle birisiyle değil, tamamen farklı birisiyle karşı karşıyayız ancak bu adamın acayipliği yaşadığı bireysel koşulların farklılığından doğan, Quaker'lığın bir başka evresinde olmasındandır.

Kaptan Peleg gibi Kaptan Bildad da varlıklı, emekli bir balina avcısıydı. Ciddi denen şeylerde bile telaş nedir bilmeyen, hatta aynı ciddi şeyleri en ıvır zıvır şeylerin bile en önemsizi sayan Kaptan Peleg'in aksine, Kaptan Bildad, Nantucket Quaker'lığının en katı mezhebinin kurallarına göre yetiştirilmekle kalmamış, sonraki okyanus hayatı ve Boynuz Burnu etrafında karşılaştığı bir sürü çıplak tatlı yaratıkların görüntüsü bile doğuştan Quaker olan bu adamı zerre kadar etkilememiş, kılını dahi kıpırdatmamıştı. Yine de bütün bu katılığa rağmen saygıdeğer Kaptan Bildad'da birbirini tutmayan bazı şeyler vardı. İstilacılara karşı silahla karşı koymayı vicdanen reddetse de kendisi hiç sınır tanımadan Atlantik ve Pasifik'i istila etmişti, insan kanı dökülmemesine ant içmiş olduğu halde dümdüz kesimli ceketine fıçılarca Leviathan kanı sıçramıştı. O günlerin derin düşüncelere daldığı gecelerinde dini bütün Bildad'ın hatırladıklarını nasıl içine sindirdiğini bilmiyorum ama bu onu pek kaygılandırmışa benzemiyordu ve büyük olasılıkla uzun zaman önce insanın dininin bir şey, gerçek dünyasının ise bambaşka bir şey olduğuna dair bilge ve makul bir sonuca varmıştı. Gerçek dünya temettü dağıtır. Kabaların kabası kumaştan kısa pantolonlar içindeki miçoluktan geniş yelekler içinde bir

zıpkıncıya, oradan da kayık başkanlığına, birinci zabitliğe, kaptanlığa ve nihayet gemi sahipliğine yükselen Bildad daha önce de çıtlattığım gibi, altmış yaşın tatlılığında maceracı kariyerini tamamlayarak aktif hayattan hepten emekli olmuş ve kalan günlerini alnının teriyle kazandığı parayı huzur içinde tahsil etmeye adamıştı. Üzülerek söylemeliyim ki Bildad iflah olmaz bir yarma ve denizcilik günlerinde zalim, katı bir amir olarak ün salmıştı. Biraz garip bir öykü olmakla beraber bana Nantucket'tan *Categut*'la[1] sefere çıktığında eve dönen mürettebatının çoğunun feci şekilde bitap ve haşat vaziyette hastaneye kaldırıldığını anlattılar. Dini bütün bir adam, özellikle de bir Quaker için, en hafif tabirle oldukça taş kalpliydi. Söylediklerine göre adamlarına asla küfür etmezmiş fakat bitmek bilmeyen, haddinden fazla iş yükleyip onların canını çıkarırmış. Bildad birinci zabitken donuk kahverengi gözlerini size diktiğinde son derece huzursuz olur ve hemen bir çekiç veya kavilya kapıp çılgın gibi işe koşarmışsınız, artık ne iş olursa. Tembellik ve aylaklık kitabında yazmazmış. Uzun, sıska vücudunda fazladan bir dirhem et, gereksiz bir sakal yoktu, çenesinin ucunda geniş kenarlı şapkasının yıpranmış tüyleri gibi yumuşak seyrek sepelek tüyler vardı.

Kaptan Peleg'in arkasından kamaraya indiğimde geminin kıç tarafındaki kirişte oturan işte böyle biriydi. Güverteler arasındaki alan küçüktü ve orada yaşlı Bildad her zamanki gibi ceketinin etekleri kırışmasın diye asla eğilmeden dimdik oturuyordu. Geniş kenarlı şapkası hemen yanı başındaydı, ayak ayak üstüne atmıştı, mat kahverengi giysisi boğazına kadar iliklenmişti, burnuna düşmüş gözlükleriyle kalın bir cilt kitaba gömülmüş gözüküyordu.

1. İsveç ve Danimarka arasındaki Kattegat Boğazı'na sefer yapan balina gemisi. (Ç.N.)

"Bildad," diye bağırdı Kaptan Peleg, "yine mi aynı şey? En azından benim bildiğim son otuz yıldır Kutsal Kitap'ı okuyorsun. Neresine geldin?"

Eski gemici yoldaşının bu saygısız konuşmasına sanki çoktan alışmış gibi, Bildad o andaki saygısızlığına aldırış etmeden usulca başını kaldırıp baktı ve beni görünce sorgularcasına tekrar Peleg'e baktı.

"Tam bize göre bir adam olduğunu söylüyor," dedi Peleg, "sefere çıkmak istiyor."

"Öyle mi?" dedi Bildad boğuk bir sesle bana doğru dönerek.

"Evet," dedim gayriihtiyari, öylesine koyu bir Quaker'dı ki.

"Nasıl buldun onu Bildad?" dedi Peleg.

"İdare eder," dedi Bildad beni süzerek ve ardından dışarıdan duyulacak şekilde kitabını hecelemeye devam etti.

Şimdiye kadar gördüğüm en tuhaf yaşlı Quaker olduğunu düşündüm, özellikle de arkadaşı ve gemi yoldaşı Peleg tam bir kabadayıyken. Ama sesimi hiç çıkarmadan sadece dikkatle etrafa bakındım. Peleg bir dolabı açtı ve geminin sözleşmelerini çıkarıp önüne bir kalemle mürekkep koydu. Hangi şartlarda bu seyahate katılmaya razı olacağıma karar vermenin tam zamanı olduğunu düşünmeye başladım. Balina işinde ücret ödemediklerinin zaten farkındaydım ama kaptan dahil tekmil tayfa belli bir kâr payı alıyordu ve bu kâr payı gemi şirketindeki görevlere ait önemlilik derecesine göre değişiyordu. Balina avında henüz bir çaylak olduğumun ve benim payımın pek büyük olmayacağının da farkındaydım ama denize alışkın olduğum, bir gemiyi idare edebileceğim, halatları birbirine ekleyebileceğim falan düşünülürse duyduklarımdan en azından 275'te bir kâr payının teklif edilmesi gerektiğinden kuşkum yoktu – yani seyahatin

net kârının, o her ne kadara denk gelirse 275'te biri. Her ne kadar bu 275'te bir kâr payına daha ziyade *kâfi pay* dense de hiç yoktan iyiydi, tek kuruş ödemeyeceğim için üç yıllık yeme içme ve yatmanın yanı sıra eğer yolculukta şansımız yaver giderse neredeyse eskittiğim giysilerin yenisini almamı da karşılardı. Hatırı sayılır bir servet biriktirmek için bunun pek zavallı bir yöntem olduğu düşünülebilir – ki öyleydi, gerçekten de pek zavallı bir yöntem. Ben asla büyük servetler peşinde olamayanlardanım ve Fırtına Bulutu denen bu uğursuz handa kaldığım sürece dünya bana bir lokma yiyecek ve yatacak yer versin yeter. Kısacası bu 275'te bir kâr payının adil olduğunu düşündüm ama yine şu babayiğit halimle bana 200'de birini teklif etseler şaşırmazdım.

Bununla birlikte cömert bir kâr alma konusunda beni kuşkuya düşüren bir şey vardı: Kıyıda Kaptan Peleg ve onun sorumsuz kafadarı Bildad hakkında bir şey duymuştum; *Pequod*'un ana malikleri olduklarından, daha önemsiz ve dağınık diğer sahipler geminin neredeyse bütün işlerinin idaresini bu ikisine bırakmıştı. Hele de onu *Pequod*'da sanki kendi evinde şömine başındaymış gibi İncil'ini okurken gördükten sonra bu yaşlı pinti Bildad'ın tayfa ayarlama konusunda edecek bir sürü lafı olduğunu biliyordum. Peleg çakısıyla tüy kalemini anlamsızca yontarken yaşlı Bildad da bu işlerle esas ilgilenen kişi olduğunu düşünürsek tam da beklediğim gibi, bize hiç aldırış etmeden kendi kendine kitabından mırıldanmayı sürdürdü: "Yeryüzünde kendinize hazineler biriktirmeyin. Burada güvelerden..."[1]

"Evet Kaptan Bildad," diye araya girdi Peleg, "ne dersin, bu delikanlıya kârdan ne kadar pay verelim?"

1. Yeryüzünde kendinize hazineler biriktirmeyin. Burada güve ve pas onları yiyip bitirir, hırsızlar da girip çalarlar. Yeni Ahit, "Matta", 6:19. (Ç.N.)

"Sen daha iyi bilirsin," diye kasvetli bir yanıt verdi, "yedi yüz yetmiş yedide bir[1] çok fazla olmaz değil mi? – o hazineler ki güvelerden ve pastan çürür, hazineleri cennette topla..."

Topla toplamasına, hem de ne toplama diye düşündüm. Seni yaşlı Bildad, anlaşılan burada güvelerden ve pastan çürüyen kârlar biriktirmememde kararlısın. Yeterinden fazla bir ücretmiş, aman ne fazla; rakamın büyüklüğüne bakarak bir kara adamı kolayca aldanabilir tabii, ama *bilmem kaçta birini* kazandığında anlarsın ki çeyrek penny'nin yedi yüz yetmiş yedide biri yedi yüz yetmiş yedi İspanyol altınına göre çok azdır; öyle düşündüm o zaman.

"Hay gözün kör olsun Bildad," diye bağırdı Peleg, "sen bu adamı yolmak mı istiyorsun! Tabii ki daha fazla almalı!"

"Yedi yüz yetmiş yedide biri," dedi Bildad tekrar gözlerini kaldırmadan, sonra mırıldanmayı sürdürdü: "Çünkü hazinenin olduğu yerde yüreğin de olacaktır."

"Ben ona üç yüzde bir yazıyorum," dedi Peleg, "duyuyor musun Bildad! Üç yüzde bir pay dedim."

Bildad kitabını kenara koydu ve büyük bir ciddiyetle Peleg'e doğru dönerek, "Kaptan Peleg, çok cömert bir yüreğin var ama bu geminin öteki sahiplerine karşı görevlerin olduğunu da düşünmelisin –bir sürü dul, yetim– ve bu delikanlının emeklerini haddinden fazla ödüllendirirsen bu dullarla yetimlerin ekmeğinden çalmış olursun. Yedi yüz yetmiş yedide bir pay Kaptan Peleg."

"Hay senin Bildad!" diye gürledi Peleg kamaranın içinde ayaklarını takırdatarak dolanırken, "Allah senin belanı versin, bu konularda senin tavsiyelerini dinleseydim

1. "Lemek [Nuh Peygamber'in babası] toplam yedi yüz yetmiş yedi yıl yaşadıktan sonra öldü." Eski Ahit, "Yaratılış", 5:31. (Ç.N.)

eğer, şimdiye kadar çektiğim vicdan azabı Boynuz Burnu'nu dolaşan tüm gemileri batıracak kadar ağır olurdu."

"Kaptan Peleg," dedi Bildad istifini bozmadan, "senin vicdanın ne kadar su kaldırır, on inç mi on kulaç mı, onu bilemem ama bu iflah olmaz halin ve su sızdıran vicdanınla korkarım sonunda batıp cehennemin dibini boylayacaksın."

"Cehennemin dibi! Cehennemin dibi, ha! İşte bu hakaretin tahammülümü aşar. Bir insana cehennemi boylayacağını söylemek hakaretlerin en büyüğüdür. Lanetler ve cehennem alevleri! Bildad hele bir daha söyle şunu bana, attır cıvatalarımı da gör bak nasıl yutuyorum bir keçiyi kıllarıyla boynuzuyla bütün bütün. Çık kamaradan dışarı, çık da hesaplaşalım seni ciğeri beş para etmez soluk suratlı herif!"

Bir yandan böyle gürlerken Bildad'a doğru atıldı ama Bildad harika bir bükülme ve çeviklikle saldırıyı atlattı.

Geminin iki esas ve sorumlu sahibi arasındaki bu patlamadan dehşete düşerek sahibinin bile doğru dürüst belli olmadığı ve böylesine idareten kumanda edilen bir gemide yola çıkma fikrinden neredeyse vazgeçerek Peleg'in kudurmuş gazabından kurtulmaya can atacağını düşündüğüm Bildad'a yol açmak için yana çekildim. Fakat hayretler içinde gördüm ki geri çekilmeye en ufak bir niyeti olmaksızın kirişin üzerinde sakin sakin oturmaya devam etti. İflah olmaz Peleg'e ve onun bu hallerine alışkın görünüyordu. Peleg'e gelince kızgınlığı geçince içinde bir şey kalmadı ve o da hâlâ hafif sinirli ve tedirginmiş gibi kaş göz oynatmakla beraber kuzu gibi oturuyordu. Sonunda, "Huff," diye ünledi, "sonunda rüzgâraltından çıktık galiba. Sen eskiden zıpkın sivriltmekte ustaydın Bildad, şu kalemi de sivriltiver bakalım. Benim çakının da bilenmeye ihtiyacı var. Teşekkürler, teşekkürler Bildad.

Peki delikanlı, adın İsmael demiştin değil mi? Tamam o zaman imzala şurayı, üç yüzde bir pay için."

"Kaptan Peleg," dedim, "benimle birlikte sefere çıkmak isteyen bir dostum var – yarın onu da getireyim mi?"

"Elbette," dedi Peleg, "yarın getir de bakalım."

"O ne kadar pay istiyor?" diye homurdandı Bildad, yeniden gömüldüğü kitaptan kafasını kaldırarak.

"Sen bu işle ilgilenme Bildad," dedi Peleg. "Daha önce hiç balina avına çıkmış mı?" dedi bana dönerek.

"Sayısız balina öldürmüş Kaptan Peleg."

"Peki, getir o zaman."

Kâğıtları imzaladıktan sonra çıktım, o sabah iyi bir iş çıkardığıma ve Yojo'nun Queequeg'le beni Boynuz Burnu'nun etrafından dolandırmak için sağladığı geminin *Pequod* olduğuna kuşkum yoktu.

Çok uzaklaşmadan birlikte seyre çıkacağımız kaptanı henüz görmediğimi fark ettim, aslında çoğu zaman kaptan ortaya çıkıp kumandayı almadan önce balina gemileri tam takım hazır olup bütün mürettebat gemide yerini alırdı çünkü bazen bu seyahatler o kadar uzardı ve kıyıda, evde geçirilen zaman o kadar kısa olurdu ki eğer kaptanın bir ailesi veya ilgilenmesi gereken bir şey varsa limandayken gemisiyle pek ilgilenmez ve onu sefere hazır olana kadar sahiplerine bırakırdı. Yine de kendinizi geri dönülmez bir şekilde onun ellerine bırakmadan önce kaptanı hiç olmazsa şöyle bir görmek iyidir. Geri dönüp Kaptan Peleg'le konuşup Kaptan Ahab'ın nerede bulunabileceğini sordum.

"Ne yapacaksın Kaptan Ahab'ı, ne istiyorsun? Her şey tamam, gemiye kabul edildin ya."

"Evet ama yine de onu görmek istiyorum."

"Şu an görebileceğini sanmam. Tam olarak derdinin ne olduğunu bilmiyorum ama kendini eve kapattı, bir nevi hasta gibi ama hasta da gözükmüyor. Aslında hasta

değil ama öte yandan iyi de değil. Her neyse delikanlı beni bile her zaman kabul etmiyor seni göreceğini hiç sanmam. Kaptan Ahab tuhaf bir adamdır, bazıları öyle düşünür ama iyi adamdır. Onu seveceksin korkma. Heybetli bir adamdır, tanrıtanımaz ama Tanrı gibi bir adamdır Kaptan Ahab, pek konuşmaz ama konuştu mu dinlemelisin. Şimdiden söylüyorum sonra demedi deme; Ahab sıra dışı biridir; üniversitelerde de bulunmuştur, yamyamlar arasında da; dalgalardan bile derin mucizelere alışıktır; balinalardan daha güçlü, daha tuhaf düşmanlara saplamıştır zıpkınını. O zıpkını! Ah, adalarımızın en keskin ve en isabetli zıpkını! O ne Kaptan Bildad'a ne de Kaptan Peleg'e benzer, *o Ahab'dır oğlum* ve Ahab da bildiğin gibi başında tacıyla bir kraldır.[1]"

"Hem de alçak bir kral. O iğrenç kral katledildiğinde köpekler bile kanını yalamadı."

"Gel buraya – buraya, buraya," dedi Peleg gözlerinde beni şaşırtan bir ciddiyetle. "Bana bak ahbap, *Pequod*'a bindiğin zaman asla bu lafı etme. Bunu hiçbir yerde söyleme. Kaptan Ahab adını kendi koymadı. On iki aylıkken ölen kaçık dul annesinin cahilce aptal bir kaprisiydi. Fakat Gay Head'deki yaşlı Kızılderili kadın Tistig bu ismin bir şekilde peygamberlere layık olduğunu söylemişti. Ve belki onun gibi başka ahmaklar da aynı şeyi söylerler. Seni uyarmak isterim. Bu yalandır. Kaptan Ahab'ı iyi tanırım. Birinci zabiti olarak yıllarca birlikte yelken açtık. Onun ne olduğunu bilirim –iyi bir adam– dindar değil ama iyi bir adam, Kaptan Bildad gibi ama yemin ederim iyi bir adam –benim gibi bir şey– yalnızca fazlası var. Tamam, asla neşeli bir adam değildi; eve dönerken neredeyse aklını yitirdiği bir nöbet geçirdiğinin de farkında-

1. MÖ 871-852 yıllarında hüküm sürmüş, zalimliğiyle bilinen İsrail'in yedinci kralı. (Ç.N.)

yım ama herkesin görebileceği gibi bunun sebebi kopuk, kanayan bacağındaki şiddetli ağrıydı. Son seferde bacağını o lanet balinaya kaptırdığından beri huysuz – feci şekilde huysuz ve hatta bazen vahşi olduğunu ben de biliyorum ama bunların hepsi geçecek. Ama ilk ve son kez sana şunu söyleyeyim ve seni temin edeyim ki delikanlı, gülen kötü bir kaptanla seyretmektense huysuz ama iyi bir kaptanla seyretmek evladır. Haydi sana güle güle ve yalnızca adının kötü ünü nedeniyle sakın Kaptan Ahab'a haksızlık etme. Ayrıca oğlum, Ahab'ın bir de karısı var –evlenmesinin üstünden üç sefer bile geçmedi– tatlı, uysal bir kız. Hele bir düşün; o tatlı kızdan bu yaşlı adamın bir de çocuğu var; o zaman Ahab'ın içini kaplamış, umutsuz bir kötülük olabileceğini düşünür müsün hiç? Hayır oğlum hayır, vurulmuş, hırpalanmış olabilir ama Ahab'ın insaniyeti vardır!"

Düşüncelere dalarak oradan ayrıldım, Kaptan Ahab' la ilgili olarak tesadüfen öğrendiklerim içimi onunla ilgili tuhaf bir ıstırapla doldurdu; o zamanlar, nasıl olduysa onun için hem sempati hem de üzüntü duydum; bu, şayet korkunç bir şekilde kaybettiği bacağı için değilse nedeni neydi bilmiyordum. Aynı zamanda ona karşı korkuyla karışık tuhaf bir saygı hissettim, aslında bu tam olarak saygı da denemeyecek tarifte zorlandığım bir saygıydı, ne olduğunu ben de bilmiyorum. Ama böyle bir şey hissettim ve bu beni ondan soğutmadı ama o zaman bildiğim yarım yamalak şeylerden onun bu gizemli gibi gözüken hallerine karşı bir huzursuzluk hissettim. Sonunda düşüncelerim başka şeylere kaydı ve o an için esrarlı Ahab aklımdan çıktı.

17. Bölüm

Ramazan

Queequeg'in ramazanı ya da oruç ve arınması gün boyu süreceği için onu hava kararana kadar rahatsız etmek istemedim çünkü ne kadar komik olursa olsun herkesin dinî vecibelerine saygım büyüktür ve zehirli bir mantara tapan karınca cemaatini veya başka gezegenlerde eşine rastlanmayacak bir yalakalıkla, sahip olduğu topraklar hâlâ onun adına kiraya veriliyor diye, ölmüş bir toprak ağasının heykelinin önünde eğilen dünyamızdaki yaratıkları da aşağılamak içimden gelmez.

Bizim gibi iyi Presbiteryen Hıristiyanlar bu işlerde engin gönüllü olmalı ve kendilerini neredeyse yarı meczup bir şekilde bu konulara kaptırmış olan diğer fanilerden, putperestlerden, şundan bundan çok da üstün görmemeli derim ben. Şu bizim Queequeg, Yojo ve ramazan konusunda kesinlikle en ipe sapa gelmez düşüncelere sahipse ne olmuş yani? Queequeg ne olduğunun farkındadır sanırım, içi rahat görünüyor, bırakalım kaçırmayalım huzurunu. Onunla istediğimiz kadar tartışalım bir yararı olmaz, bırakalım öyle kalsın, Tanrı'nın merhameti ister Presbiteryen ister putperest hepimizin üzerinde olsun çünkü hepimiz fena halde kafadan çatlağız ve maalesef hepimizin tamire gereksinimi var.

Akşama doğru bütün gösterilerinin ve törenlerinin bittiğine emin olduğumu hissettiğim zaman odasına çıkıp kapısını çaldım ama yanıt yoktu. Açmaya çalıştım ama içeriden kilitliydi. Anahtar deliğinden usulca, "Queequeg," dedim – ses seda yok. "Queequeg, sana söylüyorum. Neden ses vermiyorsun? Benim ben, İsmael." Ama değişen bir şey olmadı. Endişelenmeye başladım. Ona törenleri için o kadar uzun zaman bırakmıştım ki

belki de bir nöbet geçirdi diye düşündüm. Anahtar deliğinden baktım ama kapı odanın olmadık bir köşesine açıldığından görüntü çarpık çurpuk kötü bir şeyden ibaretti. Yalnızca yatağın ayakucunun bir kısmıyla duvarın bir kenarından başka bir şey göremedim. Bir akşam önce odaya çıkmadan otel sahibesinin Queequeg'den aldığı zıpkının sapının duvara yaslanmış olduğunu görünce şaşırdım. Bu çok tuhaf diye düşündüm ama her halükârda zıpkın orada durduğuna ve Queequeg de zıpkınsız nadiren, hatta asla dışarı çıkmadığına göre içerilerde bir yerde olmalı, başka türlüsü olanaksız diye düşündüm.

"Queequeg! Queequeg!" ses seda yok. Başına bir şey gelmiş olmalı. Nöbet! Kapıyı kırmaya çalıştım ama çok sağlam çıktı. Merdivenlerden aşağı koşup ilk karşıma çıkan oda hizmetçisine çabucak kuşkularımı anlattım. "Eyvah eyvah!" diye bağırdı. "Bir sorun olduğunu düşünmüştüm. Kahvaltıdan sonra yatağı yapmaya gittiğimde kapı kilitliydi, içeriden bir fare tıkırtısı bile gelmiyordu, o zamandan beri de ses seda yok. Belki de dedim, ikiniz birden gittiniz ve bavullarınızı emniyete almak için kapıyı kilitlediniz. Eyvah eyvah! Efendim! Hanımım! Cinayet! Mrs. Hussey! Beyin kanaması!" diye çığlık çığlığa mutfağa doğru koştu, ben de peşinden.

Kısa süre sonra, bir elinde hardal kâsesi diğerinde sirke şişesiyle masalardaki çeşnilikleri tamamlama işini bırakıp gelirken bir yandan da küçük bir zenci oğlanı azarlayan Mrs. Hussey göründü.

"Odunluk," diye bağırdım, "odunluk ne tarafta? Allah aşkına koşun, kapıyı kırmak için bir şey getirin – balta! Bir balta! Bir nöbet geçirmiş olmalı, muhakkak!" diyerek telaşla ellerim bomboş merdivenden yukarı fırlarken Mrs. Hussey hardal kâsesi, sirke şişesi ve yüzünün tüm çeşnisiyle yolumu kesti.

"Derdin ne senin delikanlı?"

"Baltayı getirin! Ben kapıyı kırarken Allah rızası için birisi doktor çağırsın!"

"Bana bak," dedi otelci kadın, sirke şişesini kenara koyup bir elini boşaltarak, "bana bak, sen benim kapılarımdan birini mi kırmaktan söz ediyorsun?" diyerek koluma yapıştı. "Derdin ne senin? Gemici, derdin ne senin?"

Mümkün olduğunca sakin fakat çabucak durumu anlattım. Sirke şişesini gayriihtiyari bir şekilde burnunun bir yanına yapıştırarak bir an için düşünüp taşındı, ardından, "Hayır! Oraya koyduğumdan beri görmedim o şeyi," dedi. Merdiven altındaki küçük dolaba koştu içeri bir göz atıp döndü ve bana Queequeg'in zıpkının kaybolduğunu söyledi. "Kendini öldürmüş!" diye bağırdı. "Al sana bir başka Stiggs – gitti bizim bir yatak örtüsü daha – zavallı annesinin Tanrı yardımcısı olsun – bu benim otelin sonu olur. Zavallı adamın bir kız kardeşi var mıydı? Nerede şu kız? Hah, Betty, şu tabelacı Snarles'a git söyle, bana 'intihar etmek yasaktır ve salonda sigara içmek yasaktır' yazan bir tabela yapsın, bir taşla iki kuş vuralım. Öldürmek mi? Tanrı ruhunu affetsin. Bu gürültü de ne? Sen, delikanlı, dur bakalım!"

Peşimden koşup ben kapıyı zorlamaya çalışırken beni yakaladı.

"Buna izin vermiyorum, otelimi mahvetmene izin vermeyeceğim. Git bir çilingir çağır, bir mil ötede var bir tane. Ama kes artık!" Elini yan cebine soktu, "Al sana bir anahtar, sanırım uyacak, bir görelim bakalım," diyerek anahtarı kilitte döndürdü ama heyhat Queequeg'in ilave kilidi içeriden takılı kalmıştı.

"Kırmam gerek," dedim ve iyice yüklenmek için gerilirken otelci kadın yerini yıkmamam için yalvararak beni yakaladı ama kendimi ondan kurtarıp ok gibi fırlayarak hedefe yüklendim.

Kallavi bir gürültüyle kapı açıldı ve tokmağı duvara

çarparak sıvayı tavana fırlattı ve aman Tanrım! Queequeg oracıkta oturuyordu, tamamen serinkanlı ve sakin; odanın tam ortasında, çömelip oturmuştu Yojo da başının üstünde. Sağa sola bakmadan, en ufak bir hayati belirti göstermeksizin sanki oyma bir heykel gibi oturuyordu.

Gidip, "Queequeg," dedim, "Queequeg, derdin ne senin?"

"Bütün gün öyle oturmuyordu, değil mi?" dedi otelci kadın.

Ama ne dediysek ondan tek kelime çıkmadı; neredeyse içimden onu şöyle bir itip pozisyonunu değiştiresim geldi çünkü o kadar acı verici ve anormal derecede zorlama bir pozisyonda görünüyordu ki neredeyse tahammül edilmezdi; özellikle de muhtemelen öyle direk gibi sekiz-on saat aç acına oturduğu için.

"Mrs. Hussey," dedim, "her halükârda hayatta, o yüzden isterseniz siz gidin ben bu tuhaf işle kendim ilgileneyim."

Kapıyı otelci kadının arkasından kapatıp Queequeg'i sandalyeye oturması için ikna etmeye çalıştım ama nafile. Orada oturup durdu ve bütün kibarca ricalarıma, dil dökmelerime karşın kılını kıpırdatmadan, tek laf etmeden, yüzüme bile bakmadan hatta orada olduğumu dahi fark etmeksizin oturmak dışında bir şey yapmadı.

Acaba bu onun ramazanının bir parçası olabilir mi diye düşündüm, memleketinde böyle dizlerinin üstüne oturarak mı oruç tutuyorlar? Herhalde öyledir; evet, itikadının bir parçasıdır sanırım; tamam o zaman otursun bakalım, er ya da geç kalkacaktır kuşkusuz. Neyse ki sonsuza kadar oturamaz, ramazanı da yılda bir gelir ve hep de aynı zamana geldiğini de sanmam.

Aşağı akşam yemeğine indim. Uzun bir süre oturup kendi tabirleriyle muhallebi gibi bir yolculuktan, yani iki

direkli bir gulet veya bir seren yelkenliyle yalnızca Atlantik Okyanusu'nda ekvatorun kuzeyine doğru yapılan kısa balina avından gelmiş gemicilerin uzun öykülerini dinledikten sonra, Queequeg'in ramazanını artık kesinlikle nihayete erdirmiş olduğunu düşünerek yatmaya yukarı çıktım. Ama nerede, bıraktığım gibi duruyordu, bir milim kımıldamamıştı. Sinirlenmeye başlamıştım, kafasında bir tahta parçasıyla bütün bir gün ve bir gecenin yarısı boyunca soğuk bir odada dizüstü oturmak bana düpedüz anlamsız ve delilik gibi geliyordu.

"Allah aşkına Queequeg kalk ve kendine gel, kalk da bir şeyler ye. Açlıktan öleceksin, kendini öldüreceksin." Ama tek kelimeyle bile cevap vermedi.

Queequeg'den umudu kesip yatıp uyumaya karar verdim, kuşkusuz çok geçmeden beni izleyecekti. Ama yatmadan önce ayı postundan ceketimi aldım ve üzerine örttüm çünkü çok soğuk bir gece olacağa benziyordu ve üstünde her zamanki kısa ceketinden başka bir şey yoktu. Ne kadar uğraşsam da bir süre gözüme uyku girmedi. Mumu söndürmüştüm ve Queequeg'in bir metreden bile yakında o rahatsız pozisyonda yapayalnız karanlıkta ve soğukta oturduğu düşüncesi bile beni berbat hissettiriyordu. Bir düşünsenize, bütün gece tamamen uyanık dizüstünde oturan bir putperestle bu kasvetli, garip ramazanda aynı odada uyuyorsunuz!

Bir şekilde sonunda uyuyakalmışım ve ta ki gün ışıyıp yatağın kenarından sanki yere vidalanmış gibi oturan Queequeg'i görene kadar hiçbir şey anımsamıyorum. Ama güneşin ilk ışıkları pencereden girer girmez kaskatı olmuş ve takırdayan eklemlerle ama yüzünde mutlu bir ifadeyle yerinden kalktı, topallaya topallaya yattığım yerde bana doğru geldi, alnını benim alnıma dayadı ve ramazanının sona erdiğini söyledi.

Daha önce de söylediğim gibi hangi dinden olursa

olsun kişi bir başkası aynı şeye inanmadığı için onu öldürüp aşağılamadıkça kimsenin dinine karışmam. Ama birinin dini gerçekten zıvanadan çıkıp kendisi için tam bir eziyet haline gelir ve sonunda şu dünyamızı içinde yaşanmayacak bir hana çevirirse işte o zaman o kişiyi kenara çekip tartışmanın zamanı gelmiş demektir.

İşte Queequeg'le yaptığım tam da buydu. "Queequeg," dedim, "şimdi gir yatağa, yat ve beni dinle." Sonra ilkel dinlerin çıkışı ve gelişmesiyle başlayıp günümüzün çeşitli dinlerine gelerek devam ederken Queequeg'e bütün bu Paskalya oruçları, ramazanlar, soğuk kasvetli bir odada uzun uzadıya öyle çömelip oturmaların hepsinin saçmalığın daniskası, sağlık için kötü, ruh için gereksiz olduğunu ve kısaca hijyen ve sağduyunun en bariz kurallarına aykırı olduğunu anlattım. Bir de diğer şeylerde böylesine olağanüstü makul ve bilge bir vahşi olduğu halde, bu saçma ramazanında nasıl olup da böylesine acınacak kadar aptalca davrandığını görmenin bana ıstırap verdiğini hem de derin bir ıstırap verdiğini de söyledim. Ayrıca açlığın insanı ve dolayısıyla ruhu çökerttiğini, açlıktan doğan her düşüncenin de kaçınılmaz olarak açlıktan yarı ölü olabileceğini ileri sürdüm. Hazımsız dincilerin çoğunun öteki dünyayla ilgili melankolik görüşlere sarılmasının sebebi de budur dedim. Tek kelimeyle, Queequeg dedim, biraz da gereksiz bir şekilde, cehennem denilen şey ilk olarak hazmedilmemiş bir elma tatlısından doğmuş bir fikirdir; ondan sonra da ramazanlardan beslenip nesilden nesile aktarılan hazımsızlıklarla devam etmiştir.

Sonra Queequeg'e kendisinin hiç hazımsızlıktan mustarip olup olmadığını sordum, sorarken de iyice anlayabilmesi için fikrimi çok basitçe ifade ettim. Hayır dedi, yalnızca anlatmaya değecek tek bir sefer. Saat ikiye kadar elli düşman askerinin öldürüldüğü büyük bir savaş

kazanıldığında kral babasının verdiği büyük bir şölenden sonraymış ve her şey pişirilip o akşam yenmiş.

"Kes artık Queequeg," dedim, "bu kadarı yeter." Daha fazla konuşmadan sonucun nereye varacağını kestirmiştim. Önceden o adayı ziyaret etmiş bir denizci bana büyük bir savaş kazanıldığında adanın göreneklerine göre öldürülenlerin tümünün savaşı kazananın avlusunda veya bahçesinde ızgarada pişirildiğini, sonra hepsinin tek tek büyük tahta tepsilere konup etrafının etli pilav gibi ekmekağacı ve hindistanceviziyle süslendiğini, ardından da ağızlarına biraz maydanoz sıkıştırılıp zafer kazanan kralın sevgileriyle sanki bu hediyeler birer Noel hindisiymiş gibi bütün arkadaşlarına gönderildiğini söylemişti.

Sonuç olarak din hakkındaki görüşlerimin Queequeg üzerinde pek etki yaptığını sanmıyorum. Çünkü her şeyden önce kendi bakış açısından olmadıkça bu önemli konuda bir şeyler duymaktan sıkılıyor gibiydi, ayrıca ne kadar basit anlatırsam anlatayım söylediklerimin üçte birinden fazlasını anlamıyordu ve son olarak da hiç kuşku yok ki gerçek din hakkında benden daha bilgili olduğunu düşünüyordu. Bana sanki, benim gibi aklı başında bir gencin putperestliğin yüce dindarlığını böylesine umutsuzca ıskalaması ne kadar da yazık der gibi bir çeşit küçümseyici kaygı ve merhametle bakıyordu.

Nihayet kalkıp giyindik ve otelci kadın ramazan orucu sayesinde fazladan kazanç sağlamasın diye Queequeg envai çeşit balık çorbalarından muazzam bir kahvaltı etti, sonra çıkıp bir yandan pisibalığı kılçıklarıyla dişimizi karıştırarak dolana dolana *Pequod*'a binmek için yola koyulduk.

18. Bölüm
Queequeg'in Mührü

Elinde zıpkınıyla Queequeg'le birlikte rıhtımın ucundan gemiye doğru yürürken Kaptan Peleg boğuk sesiyle çadırından bağırarak arkadaşımın bir yamyam olacağının hiç aklına gelmediğini ve eğer evraklarını[1] gösteremezse bir yamyamı gemiye asla almayacağını söyledi.

"Ne demek istiyorsunuz siz Kaptan Peleg?" dedim yoldaşımı rıhtımda bırakıp küpeşteye sıçrarken.

"Demek istediğim şu ki," diye yanıtladı, "belgelerini göstermeli."

Peleg'in arkasından kafasını çadırdan uzatarak, "Evet," dedi Kaptan Bildad yankılanan sesiyle. "Din değiştirdiğini kanıtlaması lazım. Karanlıkların çocuğu," diye ekleyerek Queequeg'e döndü: "Halihazırda herhangi bir Hıristiyan kilisesinin cemaatinden misin?"

"Tabii," dedim, "İlk Cemaat Kilisesi'ne üye." Burada, Nantucket gemilerinde seyreden dövmeli vahşilerin çoğunun, sonunda bu kiliselerde Hıristiyanlığa döndüğünü de belirtmeliyim.

"İlk Cemaat Kilisesi," diye bağırdı Bildad. "Ne! Şu ibadetlerini Diyakoz Deuteronomy Coleman'ın evinde yapanlar mı?" dedi ve cebinden çıkarıp koca sarı bandanasıyla sildiği gözlüğünü özenle taktı ve çadırından çıkıp küpeşteye yaslanarak Queequeg'i uzun uzun dikkatle süzdü.

"Ne zamandan beridir üye," dedi bana dönerek, "pek uzun süre olmasa gerek sanırım delikanlı."

"Hayır," dedi Peleg, "doğru dürüst vaftiz de edilmemiştir bu, yoksa yüzündeki şeytan mavisi silinmiş olurdu."

1. Kilise üyesi olduğunu kanıtlayan belgeler. (Ç.N.)

"Söyle bana," diye bağırdı Bildad. "Bu Filistinli[1] gerçekten Diyakoz Deuteronomy'nin toplantılarının devamlı üyesi mi? Ben her pazar giderim, hiç görmedim bunun oraya gittiğini."

"Ben ne şu Diyakoz Deuteronomy'yi ne de onun toplantısını bilirim," dedim. "Tek bildiğim şu Queequeg'in doğuştan İlk Cemaat Kilisesi üyesi olduğudur. Kendisi de bir diyakozdur, yani Queequeg'in kendisi."

"Delikanlı," dedi Bildad sertçe, "anlaşılan sen benimle alay ediyorsun, ne demek istiyorsun açıkça söyle, seni Hititli seni. Hangi kiliseymiş bu? Söyle bakayım."

Köşeye sıkışmış bir halde yanıtladım: "Demek istediğim şu ki efendim, sizin ve benim, şuradaki Kaptan Peleg'in ve buradaki Queequeg'in ve hepimizin ve her ana evladının ve ruhlarımızın ait olduğu şu en eski Katolik Kilisesi; şu tüm inançlı dünyanın büyük ve ezelî İlk Cemaat Kilisesi; hepimiz o kiliseye bağlıyız yalnızca bazılarımız bu muhteşem inanca yakışmayan bazı acayip düşünceler besleriz ama kilisede ellerimizi birleştiririz."

"Kenetleniriz, el ele *kenetleniriz* demek istiyorsun herhalde," diye bağırdı Peleg yanaşarak. "Delikanlı tayfa olacağına misyoner olsan daha iyi, daha iyi bir vaaz duymadım. Diyakoz Deuteronomy – o Rahip Mapple ki önemli adamdır, ondan bile iyi. Gelin bakalım gemiye, gelin bakalım, belge işini boş verin. Şu Quohog'a da – ne demiştin adına? Quohog'a da söyle gelsin. Aman Allah, o ne biçim bir zıpkın öyle! İyi bir şeye benziyor ve işinin ehli olduğu tutuşundan belli. Hey Quohog ya da adın her neyse sen hiç kayığın başında durup balina vurdun mu?"

Queequeg tek kelime etmeden kendine özgü çılgın

1. Melville, Filistin ve Hitit derken Yahudilere düşman putperest barbarları kastediyor. (Ç.N.)

hareketlerle önce küpeşteye oradan da yan tarafta asılı duran kayıklardan birinin pruvasına sıçradı, sonra sol dizinden bir eliyle destek alıp zıpkını elinde şöyle bir tarttı ve şuna benzer bir şeyler haykırdı:

"Kaptan sudaki şu küçük katran damlasını görüyor musun? Görüyor musun ha? Onun balinanın tek gözü olduğunu farz et, tamam mı!" dedikten sonra dikkatle nişan aldı ve demir çubuğu yaşlı Bildad'ın şapkasının geniş kenarının üzerinden geminin güvertesini aşırarak fırlattı ve parıldayan katranı tam isabetle ortasından vurup yok etti.

"Artık," dedi Queequeg zıpkının ipini yavaş yavaş çekerken, "şu gördüğün balina gözü var ya, artık o ölü bir balina."

"Çabuk ol Bildad," dedi burnunun dibinden uçan zıpkından ödü patlayıp kamaranın girişine kaçmış olan Peleg arkadaşına. "Çabuk diyorum sana Bildad, hemen koş geminin evraklarını getir. Hedgehog'u yani Quohog'u hemen kayıklardan birine almalıyız. Bana bak Quohog sana doksanda bir pay veririz ve şimdiye kadar Nantucket'ta hiçbir zıpkıncıya bu kadar pay verilmedi."

Aşağı kamaraya indik ve benim yazıldığım gemiye Queequeg'in de katılması beni çok mutlu etti.

Ön hazırlıklar bitip Peleg her şeyi imzaya hazır hale getirdiğinde bana dönüp, "Sanırım şu Quohog'un yazması yoktur herhalde, değil mi? Quohog, Allahın belası! İmza mı atacaksın mührünü mü basacaksın?"

Bu söru üzerine daha önce iki-üç kere benzer törenlere katılmış olan Queequeg hiç alınmadı, ona uzatılan kalemi alıp kâğıtta tam da uygun yere kolundaki tuhaf yuvarlak şeklin aynısını kopyaladı, böylece Kaptan Peleg'in inatla ısrar ettiği hatasıyla yazdığı isminin hemen yanında imza şöyle gözüküyordu:

onun mührü

Bu esnada Kaptan Bildad ciddi ve sabırlı bir şekilde oturmuş Queequeg'i süzüyordu ve sonunda resmî bir havayla doğruldu ve geniş etekli soluk kahverengi ceketinin kocaman ceplerini karıştırarak bir demet risale çıkardı ve içlerinden "Kıyamet Günü Yakındır veya Kaybedecek Zaman Yok" başlıklı bir tanesini aldı, Queequeg'in avucuna koydu ve her iki eliyle hem Queequeg'in ellerine hem de kitaplara sarılıp samimiyetle gözlerine bakarak konuştu: "Karanlıkların oğlu, sana karşı görevimi yerine getirmeliyim, ben bu geminin sahiplerinden biriyim ve kendimi tüm mürettebatın ruhundan sorumlu hissediyorum; eğer hâlâ benim korktuğum gibi putperest usullerine dört elle sarılırsan, yalvarırım sana uyma şeytanın oğluna. İt elinin tersiyle Bel denen putu ve korkunç ejderhayı[1]; sakın kendini Tanrı'nın gazabından dikkat et, aç gözünü derim; aman Tanrım! Kır dümeni cehennem ateşinden uzaklara."

İhtiyar Bildad'ın sözlerinde tuzlu denizden bir şeylerle Kutsal Kitap'ın ve halkın ifadeleri birbirine karışmıştı.

"Dur bakalım, işte orada dur bakalım Bildad, bırak artık zıpkıncımızı hırpalamayı," diye bağırdı Peleg. "Dindar mızrakçılardan iyi gemici çıkmaz – içindeki köpekbalığını öldürür, içinde biraz köpekbalığı olmayan zıpkıncı da beş para etmez. Nat Swaine diye bir genç vardı, bir zamanlar tüm Nantucket ve Vineyard'ın en gözüpek sandalbaşıydı; bir toplantıya katıldı da bir daha iflah ol-

1. Eski Ahit'in ilk Yunanca metninde "Daniel'in Kitabı"na eklenmiş apokrif metin. Daniel'in ejderhayı öldürerek Tanrı Bel'e tapmayı reddetmesini ve putların sahteliğini anlatır. (Ç.N.)

madı. Baş belası ruhundan o kadar endişeleniyordu ki gemi batıp denizin dibini boylarsa cehennem ateşinde yanmaktan korkup içine kapandı da elini eteğini çekti balinalardan."

"Peleg! Peleg!" dedi Bildad hem gözlerini hem de ellerini kaldırarak, "Senin de benim gibi ne tehlikeler geçti başından, ölüm korkusu nedir bilirsin, nasıl olur da bu tanrısızların ağzıyla konuşursun. Sen kendi yüreğini yalancı çıkarıyorsun Peleg. Söyle bakalım şu bizim *Pequod*'un üç direği birden Japonya'daki borada yıkıldığında hani şu senin Kaptan Ahab'la birlikte çıktığın yolculukta, o zaman düşünmedin mi ölümü, kıyameti?"

"Şunun söylediklerine bakın, söylediklerine bakın şunun," diye haykırdı Peleg, kamaranın içinde bir baştan bir başa yürüyüp ellerini hırsla ceplerinin dibine kadar sokarken, "bir bakın söylediklerine, hepiniz. Bir düşünün bakalım. Her an gemi ha battı ha batacak diye düşünürken. Ne ölümü ne kıyameti. Ne? Direklerin üçü birden bordaya güm gümbür düşerken, denizler üstümüze yıkılmışken baştan kıça. Böyle zamanda ölüm ve kıyameti düşünecekmişiz. Hayır! Ölümü düşünmenin zamanı değil bu. Hayattı Kaptan Ahab'ın ve benim düşündüğümüz; tayfayı nasıl kurtaracağımız, yedek direği nasıl kuracağımız, en yakın limana nasıl ulaşacağımız, işte bunlardı benim düşündüğüm.

Bildad başka bir şey söylemedi, ceketini ilikleyip güvertede usulca ilerledi, biz de peşinden. Orada durdu, çıt çıkarmadan geminin ortasında gabya yelkeni onaran yelkencileri izledi. Arada sırada durup eğilerek ziyan olmasın diye yerden yamalık bir kumaş parçası ya da katranlanmış bir urgan ucu topluyordu.

19. Bölüm
Peygamber

"Gemiciler, siz şu gemiye mi yazıldınız?"

Önümüze gelip duran bir yabancı, kocaman işaret-parmağını söz konusu gemiye doğru uzatarak bize yukarıdaki lafları ettiğinde Queequeg'le *Pequod*'dan henüz ayrılmış, ikimiz de kendi dünyamıza dalmış bir halde dolana dolana içerilere doğru ilerliyorduk. Eprimiş bir ceket ve yamalı bir pantolon giymiş pejmürde kılıklı biriydi, boynuna paçavra gibi siyah bir mendil dolamıştı. Birbiriyle birleşmiş çiçekbozuğu lekeleri yüzünün her tarafını kaplamıştı ve bu haliyle yüzü sular çekildikten sonra geriye kalan çakır çukur bir sel yatağına dönmüştü.

"Yazıldınız mı?" diye tekrarladı.

"Şu *Pequod*'u kastediyorsunuz sanırım," dedim gözlerimi ayırmaksızın onu iyice inceleyebilmek için biraz zaman kazanmaya çalışarak.

"Evet, *Pequod* – şuradaki gemi," dedi, kolunu olduğu gibi geriye çekip ardından hızla dümdüz ileri uzatınca uzattığı parmağı bir süngü gibi tam gemiye nişan almıştı.

"Evet, az önce imzaladık kâğıtları."

"Ruhlarınızla ilgili bir şey var mıydı o kâğıtlarda?"

"Neyle ilgili dedin?"

"Belki de yoktur sizde ruh denen şey," dedi çabucak. "Neyse fark etmez, ruhu olmayan çok adam tanırım, onlara kolay gelsin, hem kim bilir belki de böylesi daha iyidir onlar için. Ruh dediğin arabanın beşinci tekeri, stepnesi gibidir."

"Ne geveleyip duruyorsun sen arkadaş?" dedim.

"O *adamda* herkesin eksikliğini tamamlayacak kadar ruh vardır nasıl olsa," dedi yabancı aniden, sinirli bir şekilde "o adam" lafının üstüne basa basa.

"Queequeg," dedim, "yürü gidelim, bu adam herhalde bir yerlerden kaçmış olmalı, bilmediğimiz, tanımadığımız bir şeyden bahsediyor."

"Durun," dedi yabancı. "Doğru söylüyorsun, Yaşlı Gök Gürültüsü'nü görmedin daha, değil mi?"

"Yaşlı Gök Gürültüsü de kim?" dedim, halindeki ciddiyetten tekrar yerime çivilenerek.

"Kaptan Ahab."

"Ne! Bizim geminin, *Pequod*'un kaptanı mı?"

"Evet, bizim gibi eski kurtlar arasındaki ismi budur Onu henüz görmediniz, değil mi?"

"Hayır görmedik. Hasta olduğunu ama düzeldiğini, çok geçmeden tamamen iyileşeceğini söylediler."

"Tabii tabii, çok geçmeden!" diye güldü yabancı, tam bir alaycılıkla. "Kaptan Ahab ancak şu sol kolum iyileştiğinde iyileşir."

"Sen ne biliyorsun onun hakkında?"

"Onun hakkında size neler anlattılar? Siz esas onu söyleyin bana."

"Pek fazla bir şey söylemediler, yalnızca iyi bir balina avcısı ve mürettebatına iyi davranan bir kaptan olduğunu duydum."

"İşte bak bu doğru, bu doğru, evet yeterince doğru. Ama bir emir verdiğinde hemen fırlamalısın. Gelir ve homurdanır, homurdanıp homurdanıp gider. Kaptan Ahab'ın konuşması böyledir. Size hiç söz ettiler mi uzun zaman önce Boynuz Burnu açıklarında başına gelen, üç gün üç gece ölü gibi yatmasına neden olan şu şeyden; ya da İspanyol'la Santa'daki mihrabın önünde ölümüne dövüşmesinden – bunlar hakkında bir şey duymadınız öyle mi? Şu içine tükürdüğü gümüş tastan da söz etmediler. Ve son seferinde aynı kehanetteki gibi bacağını kaybetmesinden. Bunlar hakkında tek kelime duymadınız mı ve başka şeyler hakkında? Anlaşılan duymadınız, nasıl

duyabilirdiniz ki? Kim biliyor bunları? Herhalde bütün Nantucket değil. Her neyse, herhalde bacağı duymuşsundur ve onu nasıl kaybettiğini; en azından onu duymuşsundur herhalde. *Bunu* hemen herkes bilir – yani tek bacaklı olduğunu, diğerini bir ispermeçetin kaptığını."

"Dostum," dedim, "neler saçmalıyorsun bilmiyorum, umurumda da değil, çünkü bana öyle geliyor ki hafif kafadan çatlaksın. Ama şuradaki geminin, *Pequod*'un Kaptan Ahab'ından söz ediyorsan kaptırdığı bacak hakkında her şeyi biliyorum."

"*Her şeyi* ha – emin misin? Her şeyi?"

"Hemen hemen."

Parmağı *Pequod*'a uzanmış, gözüyle de ona hizalanmış dilenciye benzeyen yabancı bir an için şanki sıkıntılı bir şey düşünüyormuş gibi durdu; sonra biraz ilerleyip döndü ve, "Yazıldınız değil mi? İsimleriniz de kayda geçti değil mi? İmza imzadır ve olacak olan olur, öte yandan kim bilir belki de olmaz," dedi. "Her neyse anlaşılan her şey çoktan ayarlanmış; öyle ya da böyle, birileri sefere çıkmalı onunla, siz ya da başkaları. Tanrı onlara acısın! Size iyi sabahlar gemiciler, iyi sabahlar; Tanrı sizi korusun; sizi durdurduğum için kusura bakmayın."

"Bana bak arkadaş," dedim, "varsa bize söyleyeceğin önemli bir şey söyle de kurtul, eğer niyetin bizi işletmekse başka kapıya, başka lafım yok."

"Gayet güzel konuştun, böyle açık konuşanları severim, tam ona göre bir adamsın, sen ve senin gibiler. Size iyi sabahlar gemiciler, iyi sabahlar. Gidince söyleyin, karar verdim ben bu işte yokum."

"Ah sevgili dostum, bizi böyle kandıramazsın, kandıramazsın. Dünyadaki en kolay şeydir böyle içinde bir sır saklıyormuş gibi görünmek."

"Size iyi sabahlar gemiciler, iyi sabahlar."

"Sana da iyi sabahlar," dedim. "Yürü Queequeg, bı-

rakalım bu deliyi. Bir dakika, ismin neydi senin, söyler misin?"

"Elijah."[1]

Elijah demek! İkimiz de kendi usulümüze göre bu hırpani denizci hakkında yorumlar yaparak yürüdük ve onun bir felaket habercisi olmaya çalışan bir şarlatandan başka bir şey olmadığına karar verdik. Daha yüz metre bile gitmeden bir köşeyi dönerken dönüp bir de baktım ki Elijah peşimizde ama mesafesini koruyarak. Elijah gözüme iliştiğinde onun peşimizde olduğundan Queequeg'e söz etmeden yoldaşımla yürümeye devam ederken bu yabancının bizim peşimizden aynı köşeyi dönüp dönmeyeceğini merakla gözlüyordum. Döndü de işte o zaman bana bizi izliyor gibi geldi ama ne sebeple izlediğini ölsem tahmin edemezdim. Onun bu ne idüğü belirsiz, yarı gizli yarı açık esrarengiz yürüyüşüyle birleşince bu durum bende hepsi de *Pequod*'la ve Kaptan Ahab'la ve kaybettiği bacakla ve Boynuz Burnu olayıyla ve gümüş tasla ve bir gün önce gemiden ayrılırken Kaptan Peleg'in onun hakkında söyledikleriyle ve Kızılderili kadın Tistig'in kehanetiyle ve bizi bekleyen, katılmaya söz verdiğimiz seferle ve daha yüzlerce belirsiz şeyle ilgili tuhaf meraklara ve hafif endişelere yol açtı.

Bu kılıksız Elijah'nın gerçekten bizi izleyip izlemediğini anlamaya kararlıydım ve bu niyetle Queequeg'le birlikte yolun karşı tarafına geçtik ve geriye doğru yürümeye başladık. Fakat Elijah bizi hiç fark etmemiş gibi geçti gitti. Ben de rahatladım ve içimden bir kere daha onun tam bir şarlatan olduğuna karar verdim.

1. İlyas Peygamber. Kral Ahab İsraillilerin Tanrısı yerine Baal adındaki puta tapıyordu. İlyas Peygamber, Ahab'ı uyarıp lanetlerin peşini bırakmayacağını söyledi. Tanrı, Ahab'ı yıllar süren kuraklıklar ve salgın hastalıklarla cezalandırdı. (Ç.N.)

20. Bölüm
Hazırlık Telaşı

Bir-iki gün sonra *Pequod*'un güvertesinde büyük bir hareket başladı. Yalnızca eski yelkenler onarılmakla kalmıyor, yeni yelkenler, top top yelken bezi, kangal kangal halat gemiye geliyordu yani kısacası her şey hazırlıkların artık hızla sona yaklaştığına işaret ediyordu. Kaptan Peleg hemen hemen hiç kıyıya çıkmayıp Kızılderili çadırında oturarak tayfaları sıkı bir gözetim altında tutuyordu, bütün alışveriş ve malzeme teminini Bildad yapıyordu, ambarda ve yelken takımlarında görevli adamlar gece geç vakte kadar çalışıyordu.

Queequeg'in kâğıtları imzalamasının ertesi günü gemi mürettebatının kaldığı bütün hanlara geminin her an hareket edebileceği ve sandıklarının akşamdan önce gemide olması gerektiği duyuruldu. Biz de Queequeg'le öyle yaptık ama son âna kadar karada uyumaya karar verdik. Fakat anlaşılan bu gibi durumlarda uyarıyı çok önceden yapıyorlardı çünkü gemi birkaç gün daha sefere çıkmadı. Öyle olması da boşuna değildi, zira *Pequod*'un tam teçhizat hazır olması için daha yapılacak bir sürü iş, düşünülmesi gereken bir sürü şey vardı.

Bir evi çekip çevirmede, yatakların, tavaların, çatal bıçakların, küreklerin, maşaların, peçetelerin, fındık kıracaklarının ve daha başka bir sürü ıvır zıvırın ne kadar zaruri olduğunu herkes bilir. Balina avı da uçsuz bucaksız okyanusta bakkallardan, seyyar satıcılardan, doktorlardan, fırıncılardan ve bankacılardan uzakta üç yıl ev idaresi gibidir. Aslında bu bütün ticari gemiler için geçerlidir ama diğer gemiler bu bakımdan balina gemilerinin eline su dökemez. Balina seyahatinin çok daha uzun olmasından başka, balıkçılığın kendine özgü bir sürü alet

edevatı olduğu ve ücra limanlarda bunları yenilemenin olanaksızlığı; balina gemilerinin bütün gemiler içinde en fazla kazaya uğrayan gemiler olduğu ve bu kazalarda da özellikle de seferin başarısının doğrudan bağlı olduğu şeylerin zarar gördüğü veya kaybolduğu unutulmamalıdır. İşte bu yüzden yedek kayıklar, yedek serenler, yedek halatlar, zıpkınlar ve yedek kaptanla, yedek bir gemi dışında her şeyin yedeği vardır.

Biz adaya vardığımız zaman *Pequod*'un et, ekmek, su, yakıt, demir kasnaklar ve tahta çıtalardan oluşan yüklemesinin büyük bölümü tamamlanmıştı. Ama daha önce de dediğim gibi irili ufaklı envai çeşit bir sürü ıvır zıvır alınıp gemiye taşınıyordu.

Alım satım ve taşıma işini yapanların başında, yorulmak bilmez ve kararlı ama iyi kalpli kişiliğiyle, bir kere denize açıldıktan sonra *elinden geldiğince Pequod*'da tek bir şeyin bile eksik olmamasına kararlı olan Kaptan Bildad'ın zayıf, yaşlı kız kardeşi geliyordu. Kimi zaman kamarotun kileri için elinde bir turşu kavanozuyla, kimi zaman birinci zabitin seyir defterini yazdığı masası için bir demet kaz tüyü kalemle, bir başka zaman birinin romatizma sancıları için bir fanilayla gemiye gelirdi. *Charity*[1] ismini ondan daha çok hak eden kimse yoktu ve herkes ona Charity Teyze derdi. Geçekten de Charity Teyze kendini hayır işlerine adamış bir rahibe gibi, tüm gücü ve yüreğini sevgili kardeşi Bildad'ın sorumlu olduğu ve kendisinin de güçbela biriktirdiği yirmi-otuz dolarını yatırdığı gemideki herkesin emniyeti, rahatı ve teselisi için sunmaya hazır, hiç durmadan şuraya buraya koşuştururdu.

Bu altın kalpli Quaker'ın son gün bir elinde bir yağ

1. (İng.) Hayırseverlik, hamiyet. (Ç.N.)

kepçesi diğer elinde ondan da uzun bir balina zıpkınıyla çıkagelmesi görülesi bir şeydi. Hem Bildad'ın kendisi hem de Peleg dur durak dinlemeden koşuşturuyordu. Bildad elinde gerekli malzemelerin olduğu uzun bir listeyle dolaşıyordu ve ne zaman yeni bir şey gelse listede onun karşısına bir işaret koyuyordu. Peleg de arada bir balina iskeletinden yapılı deliğinden aksaya aksaya çıkıp önce ambardaki adamlara, sonra direğin başındaki halatçılara kükrüyor, ardından da son olarak yine kükreye kükreye çadırına dönüyordu.

Bu hazırlık günlerinde Queequeg'le birlikte sık sık gemiyi ziyaret ediyorduk ve ben sık sık Kaptan Ahab'ı, nasıl olduğunu ve ne zaman gemiye geleceğini soruyordum. Bu sorularıma her geçen gün biraz daha iyileştiğini ve her an gemiye gelmesinin beklendiğini söyleyerek yanıt veriyorlardı, bu zaman içinde kaptanlar Peleg ve Bildad gemiyi sefere hazır hale getirecek her şeyle ilgilenebilirlerdi. Şayet kendime karşı tamamen dürüst olsaydım gemi açık denizlere açılır açılmaz onun mutlak diktatörü olacak adamı bir kere bile görmeden böylesine uzun bir yolculuğa çıkmaya kalkışmanın yarı hayalperestlik olduğunu yüreğimde açıkça hissederdim. Ama insan bir şeylerin yanlış olduğundan kuşkulandığında eğer işe zaten bulaşmışsa kuşkularını farkında olmadan kendisinden bile gizlemeye çalışır. Bana da aynı böyle olmuştu. Hiçbir şey söylemedim ve hiçbir şey düşünmemeye çalıştım.

Sonunda geminin ertesi gün kesinlikle yola çıkacağı duyuruldu. Ertesi sabah Queequeg ve ben de erkenden yola koyulduk.

21. Bölüm

Gemiye Biniş

Gri renkli, puslu bir şafakta rıhtıma yaklaştığımızda saat altıya geliyordu. Queequeg'e, "Yanlış görmüyorsam şu ileride koşuşturan denizciler var," dedim, "gölge değil herhalde bunlar, gündoğumuyla gemi kalkıyor sanırım, hadi yürü."

"Dur!" diye bağırdı bir ses ve aynı anda sesin sahibi de yanımıza gelip omuzlarımıza elini koydu ve ikimizin arasına girip öne doğru hafif eğilerek yarı aydınlanmış seher vaktinde bir Queequeg'e bir bana tuhaf tuhaf baktı. Elijah'dı bu.

"Biniyor musunuz gemiye?"

"Çeker misin şu ellerini üstümüzden," dedim.

"Bana bak," dedi Queequeg elini üstünden silkeleyerek, "çek git şuradan!"

"Gemiye binmiyorsunuz anlaşılan."

"Biniyoruz," dedim, "ama sana ne bundan? Biraz terbiyesizlik yaptığının farkında mısın, Mr. Elijah?"

"Hayır, hayır, hiç farkında değilim," dedi Elijah yavaşça ve merakla bir bana bir Queequeg'e son derece garip bir şekilde bakarak.

"Elijah," dedim, "yolumuzdan çekilirsen arkadaşımla beni çok memnun edersin. Hint ve Pasifik Okyanusu'na gidiyoruz ve yolumuzdan alıkonmamayı tercih ederiz."

"Öyle mi, öyle mi? Kahvaltıdan önce dönecek misiniz?"

"Bu adam kafadan çatlak, Queequeg," dedim, "yürü gidelim."

Henüz birkaç adım gitmeden, "Hey!" diye seslendi Elijah yerinden kımıldamadan.

"Aldırma şuna," dedim. "Yürü gidelim Queequeg."

Ama tekrar bize yetişti ve elini aniden omzuma vurarak, "Bir süre önce o gemiye giden adamlara benzeyen bir şey gördün mü?" dedi.

Bu sade ve sıradan sorudan birden şaşkına dönüp, "Evet, dört-beş kişi gördüğümü sandım ama aşırı karanlıkta emin olamadım."

"Çok karanlık, çok karanlık," dedi Elijah. "Size iyi sabahlar."

Bir kere daha ondan ayrıldık ama bir kere daha usulca arkamızdan geldi ve tekrar omzuma dokunarak, "Bak bakalım onları şimdi bulabilecek misin, tamam mı?" dedi.

"Kimi bulabilecek miyim?"

"Size iyi sabahlar!" Bir yanımıza gelip bir uzaklaşıyordu. "Ah, sizi uyaracaktım şeye karşı –neyse boş ver, boş ver hepsi bir, aile içinde– bu sabah sıkı ayaz var, değil mi? Haydi size güle güle. Uzun zaman görüşmeyeceğiz sanırım, şayet Kıyamet Günü'nde karşılaşmazsak." Adam sonunda bu çatlak lafları söyleyerek uzaklaşırken o an için bu zıvanadan çıkmış küstahlığından hayrete düşmüştüm.

Sonunda *Pequod*'un güvertesine ayak bastığımızda her şeyi derin bir sessizlik içinde bulduk, ortalıkta dolanan tek bir kişi yoktu. Kamaraların girişi içeriden kilitliydi, ambar ağızlarının hepsi kapalıydı ve kangal kangal halatla tıka basa doluydu. Başkasarasına ilerleyince lombozun sürgüsünün açık olduğunu fark ettik. Bir ışık görüp aşağı indiğimizde yalnızca yırtık pırtık bir denizci paltosuna bürünmüş yaşlı bir armador[1] gördük. İki sandık üzerine boylu boyunca yüzükoyun uzanmış ve kıvırdığı kollarının içine büzüşmüştü. En derin uykulardan birini uyuyordu.

1. Geminin direk, seren, yelken, ip vb. donanımını düzenleyen usta. (Ç.N.)

"Queequeg, şu gördüğümüz gemiciler nereye gitmiş olabilirler?" dedim uyuyan adama kuşkuyla bakarak. Ama anlaşılan, rıhtımdayken Queequeg benim sözünü ettiğim şeye dikkat etmemişti ve şayet Elijah'nın başka türlü açıklanamayacak sorusu olmasaydı bu konuda görsel bir yanılgıya uğradığımı düşünürdüm. Neyse pek üstünde durmadım ve tekrar uyuyan adama dönerek Queequeg'e şaka yollu belki de en iyisinin ölüyü beklemek[1] olduğunu ve buna uygun şekilde davranmasını söyledim. Queequeg sanki yumuşak olup olmadığını kontrol ediyormuş gibi elini uyuyan adamın kalçasına koydu, sonra hiç telaş etmeden usulca üstüne oturdu.

"Aman Tanrım Queequeg kalk şuradan," dedim.

"Oh! Çok iyi bir oturak," dedi Queequeg, "bizim memlekette âdet böyledir, suratına bir zarar gelmez."

"Surat mı?" dedim, "Sen buna adamın suratı mı diyorsun? Pek müşfik bir yüz ifadesi var o zaman, bak nasıl da zor nefes alıyor, kalkmaya çalışıyor; kalk adamın üstünden Queequeg, çok ağırsın, zavallının yüzünü paralayacaksın. Kalk üstünden Queequeg. Bak şimdi atacak seni üstünden. Hâlâ nasıl uyanmadı hayret."

Queequeg kalkıp uyuyan adamın başucuna oturdu ve *tomahawk* piposunu yaktı. Ben ayakucuna oturdum. Uyuyan adamın üzerinden pipoyu aramızda elden ele dolaştırdık. Bu arada onu sorguladığımda Queequeg kırık dökük konuşmasıyla bana memleketinde kanepe koltuk gibi şeyler olmadığından krallar, şefler ve genel olarak büyük adamların düşük sınıftan bazı insanları koltuk niyetine kullanmak için şişmanlattıklarını; bu bakımdan evi rahat bir şekilde döşemek için yapılması gereken tek şeyin tembellerinden sekiz-on adam satın

1. Geleneklere göre cenaze evinde ölünün yanında oturularak onun hakkında güzel sözler söylenirmiş. (Ç.N.)

alıp duvarların kenarlarına, odaların girintilerine yerleştirmek olduğunu anlattı. Ayrıca seyahate giderken de bu çok kullanışlıymış, katlanıp baston haline gelen bahçe iskemlelerinden çok daha iyiymiş, yeri geldiğinde şef hizmetçisini çağırır ve gölgelik bir ağaç altında hatta nemli bataklık gibi bir yerde kendisinden bir kanepeye dönüşmesini istermiş.

Bunları anlatırken pipoyu benden her aldığında *tomahawk*'ının balta tarafını uyuyan adamın başı üstünde sallıyordu.

"Bu da ne demek şimdi Queequeg?!"

"Çok kolay, öldürmek çok kolay."

Uyumakta olan armador tekrar dikkatimizi çektiğinde Queequeg halen *tomahawk* piposuyla ilgili çılgın anılarını anlatmayı sürdürüyordu ve anlattıklarından *tomahawk*'ın her iki işlevini de kullandığı, hem düşmanlarının kafasında patlattığı hem de ruhunu yatıştırdığı anlaşılıyordu. Piponun keskin kokusu daracık alanı tamamen doldurduğundan adamı fena etkilemeye başladı. Boğuk boğuk nefes alıyordu, sonra burnu tıkanmaya başladı, ardından da bir-iki kere sağa sola döndükten sonra kalkıp oturdu ve gözlerini ovuşturdu.

"Aha!" diye nefes aldı sonunda. "Kimmiş burayı böyle dumana boğanlar?"

"Gemiye yazılan adamlar," dedim, "ne zaman yola çıkacak bu gemi?"

"Anlaşıldı siz de bu gemidesiniz, öyle mi? Bugün yola çıkacak. Kaptan dün akşam geldi gemiye."

"Ne kaptanı, Ahab mı?"

"Başka kim olacaktı?"

Tam ben ona Ahab hakkında başka sorular soracaktım ki güverteden bir gürültü duyduk.

"Hah! Starbuck harekete geçti," dedi armador. "Çok hayat dolu bir birinci zabittir, iyi adamdır ve dindardır,

şimdi tüm gemi canlandı, ben de gitmeliyim." Böyle diyerek güverteye çıktı, biz de peşinden.

Artık güneş hepten doğmuştu. Az sonra tayfalar ikişer, üçer gemiye geldi, armadorlar harekete geçti, zabitler işe koyuldular, kıyıda da bir sürü insan hâlâ gemiye son yüklemeleri yapmakla meşguldü. Bütün bunlar olup biterken Kaptan Ahab gözlerden uzak, kamarasının kutsal mabedine kapanmıştı.

22. Bölüm
Mutlu Noeller

En sonunda öğleye doğru armadorlar gemiden inip *Pequod* rıhtımdan dışarı çekildikten ve düşünceli Charity bir balina kayığının içinde son hediyesiyle geldikten sonra –kayınbiraderi ve üçüncü zabit Stubb için birer uyku takkesi ve kamarot için yedek İncil– kaptanlar Peleg ve Bildad kamaralarından çıktı ve Peleg birinci zabite dönüp, "Mr. Starbuck her şeyin tamam olduğundan emin misiniz?" dedi. "Kaptan Ahab da hazır –az önce konuştum onunla– kıyıdan alınacak başka bir şey de yok değil mi? Tayfaların hepsini çağır. Hepsi toplansın burada – lanet olasıcalar!"

"Ne kadar acelen olsa da küfürlü konuşmaya gerek yok Peleg," dedi Bildad, "fakat hadi dostum Starbuck, yap şu dediğimizi."

Vay vay! Seferin ta en başında Kaptan Peleg ve Kaptan Bildad limanda öyle görünmelerinden başka sanki denizde de ortaklaşa kumanda edeceklermiş gibi kıç güvertesinde işi sıkı tutmaya başlamışlardı. Kaptan Ahab'a gelince henüz hiç ortada görünmemişti, yalnızca kama-

rada olduğunu söylüyorlardı. Esasen yola çıkmak ve gemiyi açık denizlere çıkarmak için Kaptan Ahab'a ihtiyaç yoktu. Gerçekten de bu, onun değil kılavuz kaptanın işiydi ve dediklerine göre henüz tam olarak sağlığına kavuşmadığı için Kaptan Ahab aşağıda kalmıştı. Bütün bunlar olağan görünüyordu, özellikle ticari gemilerde demir aldıktan sonra kaptanların çoğu uzun süre güvertede görünmez, karadaki arkadaşları kılavuz kaptanla birlikte gemiden temelli ayrılana kadar kamaralarındaki masanın başında onlarla hoşbeş ederek vedalaşırlardı.

Ama şimdi bunları düşünecek zaman değildi çünkü Kaptan Peleg bütün enerjisiyle iş başındaydı. Konuşan, emirleri veren Bildad değil, Peleg'di.

"Kıç tarafa, sizi orospu çocukları!" diye bağırdı, gemiciler ana direğin orada oyalanırken. "Mr. Starbuck yolla şunları kıç tarafa."

Bir sonraki emir, "Toplayın şu çadırı!" oldu. Daha önce de söylediğim gibi, balina kemiğinden çadır, liman dışında asla çatılmazdı ve otuz yıldır *Pequod*'da demir almanın hemen ardından çadırın toplanması emrinin geleceğini herkes bilirdi.

Bir sonraki emir, "Hey oradakiler bocurgatın başına! Kopartırım kafanızı! Çabuk!" şeklindeydi ve tayfalar derhal manivelayı kapıp koştular.

Limandan çıkarken kılavuz kaptan genellikle geminin ön tarafında dururdu. Orada Bildad'la beraber duran Peleg'in diğer işlerine ilave olarak limanın lisanslı kılavuz kaptanlarından biri olduğu bilinirdi ve yalnızca sorumlu olduğu gemilerde bu işi yaptığından herkes onun kendi gemilerini Nantucket kılavuzluk ücretinden kurtarmak için kılavuz olduğundan kuşkulanırdı. – Ne diyordum, Bildad bir yandan çıkan çapayı pruvadan dikkatle gözlerken bir yandan da bocurgatın başındaki tayfaları neşelendirmek için ara ara hüzünlü bir ilahi

dörtlüğüne benzeyen bir şeyler söylüyordu ama tayfalar koca sesleriyle coşkuyla koro halinde Booble Alley'deki[1] kızlar hakkında bir şarkı tutturmuşlardı. Bildad onlara özellikle de limandan çıkmaktayken *Pequod*'da edepsiz şarkılara izin verilmediğini söyleyeli üç gün bile olmamıştı ve kız kardeşi Charity de gemicilerin her birinin yatağına ilahi yazarı Isaac Watts'ın ilahiler kitabını koymuştu.

Bu esnada Kaptan Peleg geminin arka tarafına bakarak, bağırıp korkunç küfürler savurmaya başladı. Neredeyse demir almadan gemiyi batıracak diye düşündüm, istemeye istemeye manivelayı bıraktım, Queequeg'e de aynısını yapmasını söylerken böyle şeytan gibi bir kılavuz kaptanla sefere başlamanın tehlikelerini düşünüyordum. Bir yandan da yedi yüz yetmiş yedide bir payına rağmen Bildad'ın dindarlığında bir kurtuluş bulacağımı düşünerek kendimi rahatlatıyordum, o anda arka tarafımda aniden sert bir darbe hissettim ve arkamı döndüğümde Kaptan Peleg'in hemen yanı başımdan bacağını geri çekmekte olan görüntüsünden dehşete kapıldım. Bu yediğim ilk tekmeydi.

"Ticaret gemilerinde böyle mi vira edersiniz?" diye kükredi. "Fırla seni koyun kafalı; fırla, çalış, kır belini! Hepinize diyorum fırlayın yerinizden, fırlayın! Quohog! Sen kızıl sakallı; fırla sen de İskoç şapkalı, sen yeşil pantolonlu. Fırlayın diyorum hepinize, gözünüzü de dört açın!" Böyle diyerek Peleg, bocurgat boyunca önüne gelene tekmeler savurarak ilerlerken Bildad hiç istifini bozmadan ilahilerine devam etti. Kaptan Peleg bugün herhalde bir şeyler içmiş olmalı, diye düşündüm.

Sonunda demir aldık, yelkenler açıldı ve açıklara doğ-

1. Liverpool'da batakhane mahallesi. (Ç.N.)

ru süzülmeye başladık. Erkenden kararan, soğuk bir Noel günüydü; bu kısa kuzey günü geceye kavuşurken kendimizi engin bir kış okyanusunun ortasında bulduk; okyanusun püsküren dondurucu damlaları bizi sanki buzdan cilalı bir zırhın içine hapsetmişti. Küpeştedeki sıra sıra dişler ay ışığında parlıyor, kavisli devasa buz saçakları da dev bir filin dişleri gibi pruvadan sarkıyordu.

Kılavuz olarak ilk vardiyanın başkanı Lank Bildad'dı ve yaşlı tekne yeşil suların derinliklerine doğru dalıp dondurucu buz parçacıklarını etrafa saçıyor, rüzgâr uğulduyor ve halatlar çın çın ötüyorken Bildad'ın her zamanki ilahilerinden biri duyuldu:

Yükselen sel sularının arkasında verimli tarlalar
Yeşil canlı elbiselere bürünmüş
Akarken aradan Ürdün Nehri
Kenan ülkesi Yahudilere böyle görünmüş.

Bu tatlı sözler bana bir daha hiç o zamanki kadar tatlı gelmedi. Umut ve mutluluk doluydu. Vahşi Atlantik'te dondurucu bir kış gecesine rağmen, ıslak ayaklarıma ve ondan da ıslak ceketime rağmen, o zamanlar beni hâlâ hoş limanların ve baharda fışkırıp yaz ortasında bile hiç ayak basılmamış gibi taze, sonsuza dek yeşil çayır ve ormanların beklediğini düşünmüştüm.

Sonunda artık her iki kılavuza da gerek kalmayacak kadar açıldık. O zamana kadar bize eşlik etmiş olan sağlam yelkenli de gemiye yanaştı.

Peleg ve Bildad'ın özellikle de Kaptan Bildad'ın bu durumdan nasıl etkilendiğini görmek hem ilginç hem de hoştu. Ayrılmaya gönlü el vermiyordu; hele fırtınalı iki burnun ötesine böylesine uzun ve tehlikeli bir yolculuğa çıkan; güçbela kazandığı birkaç bin doları yatırdığı, neredeyse kendi akranı ve bir kere daha acımasız bir çenenin

dehşetiyle karşılaşmaya hazırlanan eski bir dostunun kaptanı olduğu gemiyi, geri dönmemek üzere terk etmeye iyice gönülsüzdü; her bakımdan tüm benliğiyle onu ilgilendiren bir şeye veda etmeye gönülsüzdü – zavallı Bildad oyalanıp duruyordu, kaygılı adımlarla güvertede bir aşağı bir yukarı dolanıyor; aşağıya kamaraya koşturup bir-iki veda lafı ediyor; sonra tekrar güverteye gelip yüzünü rüzgâra çeviriyor; bir göze görülmeyen Doğu Kıtalarının sınırladığı engin ve sonuz sulara, bir karaya bakıyordu; havaya bakıyordu, sağa sola bakıyordu, hem her yere bakıyor hem hiçbir yere bakmıyordu; nihayet bir halatı bilinçsizce armaduraya dolayıp iriyarı Peleg'in elini sımsıkı kavradı ve elinde tuttuğu feneri kaldırıp bir an için Peleg'in yüzüne yiğitçe bakarken sanki, "Her neyse dostum Peleg dayanıyorum, evet dayanabiliyorum," der gibiydi.

Peleg'e gelince o bu durumu daha filozofça karşıladı ama bütün filozofluğuna rağmen fener yakınına gelince gözünde parıldayan bir damla yaş görülüyordu. O da kamaradan güverteye az koşuşturmadı, bir aşağıdakilerle iki çift laf ediyordu bir yukarıda birinci zabit Starbuck'la.

Sonunda etrafına son kezmiş gibi bakıp yoldaşına döndü, "Kaptan Bildad hadi eski dostum, gitmemiz gerek! Toplayın şu ana sereni da yavaşlasın gemi! Yanaştırın kayığı! İyice yanaştır da bekle. Dikkat et, dikkat et! Hadi Bildad, söyle son sözünü. Yolun açık olsun Starbuck, yolun açık olsun Mr. Stubb, yolun açık olsun Mr. Flask, elveda ve yolunuz açık olsun hepinizin – üç yıl sonra bu gün Nantucket'ta sizler için dumanı tüten sıcacık bir yemek hazırlayacağım. Oley ve güle güle."

"Tanrı size korusun, Allah'a emanet olun," diye mırıldandı yaşlı Bildad neredeyse anlaşılmaz bir şekilde. "Umarım hava güzel olur da Kaptan Ahab çıkar yanınıza – ona tek gereken tatlı bir güneş ve zaten gittiğiniz tro-

pik yolculukta da ondan bol bol var. Ava çıkarken dikkatli olun dostlar. Zıpkıncılar gereksiz yere çarpmayın kayıkları balinalara; iyi, beyaz sedir tahtasının fiyatı bir yılda yüzde üç arttı. Dualarınızı da ihmal etmeyin. Mr. Starbuck dikkat et de fıçıcı ziyan etmesin yedek fıçı tahtalarını. Hah! Yelken iğneleri de yeşil dolapta. Pazar günleri, Tanrı'nın gününde, çok avlanmayın ama iyi bir fırsatı da kaçırmayın; bu Tanrı'nın hediyesini reddetmek olur. Pekmez fıçısına bir bak Mr. Stubb, sanırım biraz sızdırıyordu. Adalara yanaşırsanız şayet Mr. Flask, dikkat et adamların zinaya dalmasın. Güle güle, güle güle! Mr. Starbuck peyniri çok fazla tutma depoda, yoksa bozulur. Tereyağına dikkat – bir poundu yirmi sentti ve dikkat edin de."

Peleg, "Hadi artık yürü Kaptan Bildad, kes şu palavraları da yürü!" dedi ve Bildad'ı acele acele kenara götürdü ve ikisi birden kayığa atladılar.

Kayıkla gemi birbirinden ayrıldı, soğuk ve rutubetli gece rüzgârı esti ikisinin arasında, bir martı uçtu tepelerinden çığlık atarak, teknelerin gövdeleri çılgınca yalpaladı, biz de hüzünle üç kere bağırdık sağ ol diye ve ardından atıldık ıssız Atlantik'e kaderimizmiş gibi.

23. Bölüm
Rüzgâraltındaki Kıyı

Birkaç bölüm önce New Bedford'daki handa rastladığım Bulkington adında, seferden yeni dönmüş uzun boylu bir denizciden söz etmiştim.

İnsanı titreten o kış gecesinde, *Pequod* pruvasını intikam alırcasına hançer gibi soğuk, kindar dalgaların içi-

ne saplarken dümende kimi görsem beğenirsiniz, Bulkington'u! Kış ortasında dört yıllık tehlikeli bir yolculuktan döner dönmez daha soluk almadan yeni bir fırtınalı döneme atılan bu adama hem sevecen bir saygıyla hem de biraz ürkerek baktım. Sanki kara ayaklarını yakıyordu. En güzel şeyler kelimelerle anlatılamaz, en derin anıların yazıtları yoktur, kitabımın on beş santimlik şu bölümü Bulkington'un taşsız mezarıdır. Şu kadarını söyleyeyim ki onun yolculuğu, fırtınanın vurup rüzgâraltına sürüklediği gemininki gibiydi. Liman imdada koşmaya heveslidir, liman merhametlidir, liman güvendir, rahatlıktır, ateşin sıcaklığıdır, akşam yemeğidir, sıcak battaniyedir, dostlardır, biz fanilere iyi gelen her şeydir. Ama fırtınada liman ve kara, gemi için en korkunç tehlikedir; limanın tüm konukseverliğinden uzak durmalıdır gemi; karaya bir dokunuş yalnızca omurgayı sıyırsa bile gemiyi iliklerine kadar zangırdatır. Bütün gücüyle tüm yelkenlerini açıp kıyıdan uzaklaşır gemi; onu karaya vurmaya hevesli rüzgârlarla savaşır böylece; kudurmuş denizin karasızlığının peşindedir; sığınmak için umutsuzca tehlikeye doğru koşar; tek dostuna, en azılı düşmanına doğru.

Şimdi anladınız mı Bulkington'un kim olduğunu? Öldürecek kadar dayanılmaz gerçeği; samimi düşüncelerin, ruhun denizinin bağımsızlığını korumak için yılmaz bir çabadan başka bir şey olmadığını; cennetin ve dünyanın en azgın rüzgârlarının onu hain ve aşağılık kıyılara sürüklemek için ne dolaplar çevirdiğini bir parça görebildiniz mi?

Ama gerçeklerin en yücesi yalnızca karasızlıktadır, kıyısızlık, Tanrı kadar sonsuzluktur, bu muazzam sonsuzlukta yok olmak, daha güvenli olsa da sütliman bir kıyıda şerefsizce hırpalanmaktan evladır! Ödlekçe karaya sürünmek solucan gibiler içindir! Korkunç şeylerin

dehşeti! Bütün bu ıstıraplar boşuna mı? Cesur ol, cesur ol ey Bulkington! Dayan, dayan bütün gücünle, ey yarı tanrı! Yok olan okyanusunun damlalarından dosdoğru yukarı yükselir senin ilahlığın!

24. Bölüm
Avukat

Queequeg'le ben artık bu balina avı işine iyiden iyiye giriştiğimiz ve bu balina avı işi karada yaşayanlar arasında bir şekilde oldukça kaba saba ve itibarsız bir uğraş olarak değerlendirildiği için sizi, yani sizin gibi karada yaşayanları bize, yani balina avcılarına yapılan haksızlığa inandırmaya çalışırken son derece huzursuzlanıyorum.

Her şeyden önce bu balina avı işinin halk arasında genel olarak serbest meslek denen şeylerden biri olarak değerlendirilmediğini söylemek bile neredeyse gereksizdir. Yabancının biri büyük bir şehrin insanlarına tanıştırılırken mesela zıpkıncı olarak tanıtılsa bu onun insanların gözündeki değerini olsa olsa azıcık artırır, deniz zabitlerine öykünüp kartvizitine İ.B.A. (ispermeçet Balina Avcılığı) yazdırsa bu durum haddini bilmezliğin âlâsı ve aptallığın daniskası olarak değerlendirilir.

Kuşkusuz dünyanın biz balinacılara saygı göstermeyi reddetmesinin en önde gelen sebeplerinden birisi şudur: Bizim işimizin taş çatlasa ancak kasaplık türünden bir iş ayarında olduğunu ve işimizin başındayken etrafımızda bin bir türlü pisliğin olduğunu düşünürler. Kasap olmasına kasap olduğumuz doğru. Ama kasaplar, hem de en kanlıları dünyanın şaşmaz bir şekilde şerefler bahşettiği komutanlar olmuşlardır. Bizim işimizin sözde pis-

liğine gelince şimdi daha önce bilmediğiniz ve ispermeçet balina avcılığını büyük bir gururla bu intizamlı dünyanın en temiz şeyleri arasına yerleştirecek gerçeklerle karşılaşacaksınız. Yöneltilen suçlamaların doğru olduğunu farz etsek bile, balina gemisinin dağınık kaygan güvertesi olsa olsa anlatılamayacak kadar iğrenç cesetlerle dolu savaş alanlarıyla kıyaslanabilir ki oradaki askerlerin birçoğu savaş alanlarından dönünce hanımefendilerin takdirleri arasında içkilerini yudumlarlar. Eğer şu tehlike kavramı askerlik mesleğinin halk arasındaki tafrasını artırıyorsa sizi temin edeyim ki savaşa gözü kapalı giden yaşlı kurtların birçoğu, bir ispermeçet balinasının devasa kuyruğunun başının üstündeki havayı girdap gibi çevirdiğini gördüklerinde kaçacak delik ararlar. Tanrı'nın dehşeti ve mucizeleriyle kıyaslandığında insanoğlunun yarattığı aklımızın erdiği dehşet nedir ki!

Bütün dünya biz balina avcılarını alaya alsa da farkında olmadan bize büyük saygı duyar, evet muazzam bir hayranlık! Yerkürede yanan her fitil, her lamba ve her mum mabetlerde yananlar gibi bizim şerefimize yanar.

Fakat bu işe farklı açılardan da bakın, her türlü terazide tartın; neymişiz biz balina avcıları, neler yapmışız bir görün.

Neden De Witt zamanında Hollandalıların balina filolarının başında amiraller vardı? Neden Fransa'nın XVI. Louis'i kendi cebinden donattı Dunkirk'teki balina gemilerini ve kibarca davet etti o kasabaya şu bizim Nantucket adamızdan otuz-kırk aileyi? Neden Britanya 1750 ile 1788 yılları arasında kendi balina avcılarına bir milyon sterlinden fazla prim ödedi? Ve son olarak nasıl oluyor da Amerika'nın balina avcıları olan bizlerin sayısı şimdi dünyadaki tüm tescilli balina avcılarının toplamından daha fazla; yedi yüzden fazla gemiyle sefere çı-

kıyor, on sekiz binden fazla mürettebatı var, yılda dört milyon dolar tüketiyor, seyr-ü sefer halindeki gemilerin değeri yirmi milyon dolar ve limanlarımıza her yıl hakkıyla hasat ettiği yedi milyon dolardan fazla ürün getiriyor. Eğer balina avcılığı böyle muhteşem bir şey olmasa nasıl olurdu bütün bunlar?

Bu söylediklerim işin yarısı bile değil, şimdi bakın.

Rahatlıkla iddia edebilirim ki dünyadaki filozoflardan hiçbiri, şu koca dünyada son altmış yılda balinacılık denen muazzam ve kudretli işten daha etkin bir şekilde faaliyet gösteren tek bir barışçı etki gösteremez. Öyle veya böyle, balina avcılığı öylesine olağanüstü olaylara yol açmış, öylesine önemli artçıl sonuçlar doğurmuştur ki balinacılık, rahminden gebe yavrular çıkan Mısırlı ana gibi düşünülebilir.[1] Bütün bunları sınıflamaya çalışmak beyhude bir çaba olur. En iyisi bir avuç örnekle yetinmek. Geçtiğimiz yıllar boyunca balina gemileri dünyanın en gözden ırak, en bilinmeyen yerlerini keşfetmede öncü olmuştur. Onlar, Cook'ların, Vancouver'ların yelken açmadığı, haritalarda görülmeyen denizleri, takımadaları keşfetmiştir. Amerika'nın, Avrupa'nın savaş gemileri bir zamanların vahşi ve yabani limanlarına şimdi barış içinde gidebiliyorlarsa onlara bu yolu açan ve vahşilerle aralarını bulan balina gemilerinin şanına şerefine top atışları yapmalılar. Sizin Cook'larınız Krusenstern'leriniz kahraman kâşifler olarak kutlansınlar istedikleri kadar, bana göre Nantucket'tan yola çıkan onlarca isimsiz kaptanın sizin Cook'unuz ve sizin Krusenstern'inizden aşağı kalır yanı yoktur ve hatta onlardan da büyüktür. En ufak yardım olmadan tek başlarına, köpekbalıklarının kaynadığı dinsiz sularda, mızraklı vahşi-

1. Mısır mitolojisinde Nut, Osiris ve ikiz kız kardeşi İsis'in anasıdır. Osiris, İsis'i anne karnındayken gebe bırakmıştır. (Ç.N.)

lerin adı sanı duyulmamış kıyılarında, Cook'un bütün askerlerinin topuyla tüfeğiyle savaşmaya cesaret edemeyeceği, insanı hayrete düşüren görülmemiş belalarla savaştılar. Güney denizleri seyahatleriyle ilgili anlatılan bütün o süslü öyküler bizim kahraman Nantucket'lılar için sıradan şeylerden öteye gitmez. Bu adamlar, Vancouver'ın üç bölüm ayırdığı maceraları seyir defterine yazmaya bile değer bulmamışlardır. Ah şu dünya! Ah şu dünya!

Balina avcıları Boynuz Burnu'nu dönene kadar, Avrupalılarla İspanya'nın Pasifik kıyılarındaki uzantısı olan zengin alanlar arasında yalnızca sömürge tipi ticaret ve alışverişten başka ne bir ticaret ne bir iletişim vardı. İspanyol hükümdarının bu kıskanç politikasını ilk defa delip geçerek bu kolonilere ulaşan balina avcılarıydı ve eğer yeterli yerim olsaydı size Peru, Şili ve Bolivya'nın Eski İspanya boyunduruğundan kurtulmasını bu balinacıların nasıl başlattığını ve buralarda ebedî demokrasinin yerleşmesini nasıl sağladığını açıkça gösterirdim.

Yerkürenin diğer yanındaki büyük Amerika olan Avustralya'yı aydın dünyaya veren balina avcılarıdır. Bir Hollandalı tarafından yanlışlıkla keşfinden sonra bütün diğer gemiler tehlikeli derecede vahşi buldukları için bu kıyılardan uzak dururken balina avcıları gitmiştir oralara. Oradaki şu anki güçlü toplumun gerçek anası balina gemisidir. Ayrıca ilk Avustralya yerleşimcilerinin emekleme döneminde, birçok kereler o sularda şans eseri demir atan balina gemisinin cömert peksimetleri sayesinde göçmenler açlıktan ölmekten kurtulmuştur. Polinezya'nın sayısız adaları da aynı gerçeği kabul eder ve misyonerlere ve tüccarlara yolu açan ve birçok zaman ilk misyonerleri hedeflerine ulaştıran balina gemilerine ticari anlamda saygıda kusur etmezler. Şu kapalı kutu Japonya günün birinde kapılarını açacak olursa ki neredeyse aç-

mak üzeredir, bu yalnızca balina gemileri sayesinde olacaktır.[1]

Ama yine de bütün bu anlattıklarıma rağmen hâlâ balinacılığın hem estetik hem soylu tarafları olmadığını söylerseniz sizinle karşılıklı elli mızrak paramparça etmeye ve her seferinde kafanızdaki miğferi kırarak sizi attan düşürmeye hazırım.

Şimdi siz ne balinanın ünlü bir yazarı ve ne de balina avcılığının ünlü bir tarihçisi olmuş diyeceksiniz.

Balinanın ünlü yazarı balina avcılığının da ünlü tarihçisi olmamış, öyle mi? Leviathan'ımızla ilgili ilk makaleyi kim yazdı? Kudretli Eyüp değil mi? Balina seferinin ilk öyküsünü yazan kim peki? Zamanın Norveçli balina avcısı Other'ın kelimelerini asil kalemiyle kâğıda döken koskoca Prens Büyük Alfred'den başkası mıydı? Parlamentoda bize parlak övgüler düzen kimdi? Edmund Burke değil miydi?

Bütün bunlar doğru ama yine de balinacıların kendileri, hepsi birer sefildir diyeceksiniz; damarlarında asil bir kan dolaşmaz.

Damarlarında asil kan dolaşmaz, öyle mi? Onların damarlarında asil kandan da iyi bir şey vardır. Benjamin Franklin'in annesi Mary Morrel'di, evlenince Mary Folger oldu, Nantucket'taki en eski yerleşimcilerden biri ve Folgerlar'ın uzun soyağacının ve zıpkıncıların atasıdır, hepsi soylu Benjamin'e hısım akrabadır ve o zamandan günümüze dünyanın bir ucundan diğerine kancalı demirlerini sallamaktadırlar.

İyi hoş ama yine de herkes balina avcılığının saygın olmadığını söyler.

Balinacılık saygın değil, öyle mi? Balinacılık krallara

1. Gerçekten de Japonya *Moby Dick*'in yayımlanmasından beş yıl sonra kapılarını Batı'yla ticarete açmıştır. (Ç.N.)

layık bir iştir! Eski İngiliz devlet yasalarına göre balina "kralların balığı" kabul edilmiştir. Ah, bu yalnızca laf olsun diye! Balinanın kendisinin hiç de öyle muhteşem bir anlamı olmamış.

Balinanın hiç muhteşem bir anlamı olmamış, öyle mi? Romalı bir generalin muazzam zaferlerinden birini kutlamak üzere dünyanın başkentine girişinde ta Suriye kıyılarından getirilen balina kemikleri o çalgılı tören alayındaki en göze çarpan şeylerdi.

Öyle diyorsanız öyledir, ne derseniz deyin ama balinacılık onurlu bir iş değildir.

Balinacılık onurlu bir iş değil, öyle mi? Tanrılar şahittir bizim mesleğimizin onuruna. Güney Yarım Küre'de bir takımyıldızının adıdır Cetus.[1] Çar'ın önünde şapkanı giy ama Queequeg'e şapkanı çıkar. İşte o kadar. Hayatında üç yüz elli balina avlamış bir adam tanıyorum. Benim için bu adam, kalelerin içinde korunmuş bir o kadar şehri zapt etmekle böbürlenen eski zamanların muhteşem kaptanlarından daha onurludur.

Bana gelince eğer benim içimde henüz keşfedilmemiş bir cevher varsa; bu küçük ve sessiz sedasız dünyada makul bir hırsla kovaladığım ve övünebileceğim bir şöhreti hak edersem; bundan sonra bir adamın yarım bırakmaması gereken bütün işleri tamamlamak için elimden gelen her şeyi yaparsam öldüğümde vasilerim, daha doğrusu alacaklılarım, yazı masamda değerli elyazmaları bulurlarsa bunun bütün şanını şerefini bugünden balina avcılığına atfediyorum çünkü balina gemisi benim Yale'ım, benim Harvard'ımdı.[2]

1. Balina takımyıldızı. (Ç.N.)

2. Melville, hayatında hiç üniversiteye gitmemiştir. (Ç.N.)

25. Bölüm[1]

Ek

Balina avcılığının itibarı konusunda kanıtlanmış gerçekler dışında başka hiçbir şey anlatmak istemezdim. Fakat bir avukat kendi gerçeklerini ortaya koyduktan sonra, savunduğu davaya etki edecek pek de mantıksız olmayan bir fikri tamamen hasıraltı etse böyle bir avukat kusurlu sayılmaz mı?

Krallarla kraliçelerin, hatta modern kral ve kraliçelerin bile, taç giyme törenlerinde görevlerine hazırlanmaları için kereste yapmak için oduna su vermeye benzer bir işlemden geçirildiklerini herkes bilir. Bunun bir tuzluk denilen aşaması belki bir de biberlik aşaması vardır. Tuzu tam olarak nasıl kullandıklarını Allah bilir. Ama şundan eminim ki taç giyme töreninde kralın başı tıpkı bir marul göbeği gibi ciddi bir şekilde yağlanır. Acaba aynı bir makine gibi iç kısmının daha iyi çalışmasını sağlamak için yağlıyor olabilirler mi?

Bu kraliyet işleminin gerçekten ne kadar saygın olduğu uzun uzadıya tartışılabilir çünkü günlük hayatta kafasını yağlayan ve belirgin bir şekilde yağ kokan birisi hakkında çok kötü ve aşağılayıcı şeyler düşünürüz. Aslında yetişkin bir adam tıbben gerekmediği halde saçına yağ sürüyorsa o adamın bir yerinde tuhaf bir şey vardır. Genel bir kural olarak bu adamlar beş para etmez.

Burada düşünülmesi gereken tek şey taç giyme törenlerinde ne tür bir yağ kullanıldığıdır. Zeytinyağı kesinlikle olamaz, briyantin, hint yağı, ayı yağı, çubuklu

1. Kitabın İngiltere'deki ilk basımında kraliyete saygısızlığı engellemek için bu bölüm çıkarılmıştır. (Ç.N.)

balina yağı, morina yağı da olamaz. O zaman bu yağların en tatlısı hiç işlenmemiş, kirlenmemiş haliyle ispermeçet balinasının yağından başka ne olabilir?

Ey sadık Britanyalılar, bir düşünün bakalım! Sizin kral ve kraliçelerinizin taç giyme töreninin malzemesini biz balina avcıları sağlıyoruz.

26. bölüm
Şövalyeler ve Yaverleri

Pequod'un birinci zabiti Starbuck, Nantucket'lıydı ve atadan bir Quaker'dı. Sağduyulu, ağırbaşlı bir adamdı ve aslında dondurucu kıyılarda doğmuş olmasına rağmen sıcak iklimlere uyum sağlamış, cildi çifte kavrulmuş peksimet gibi sertleşmişti. Hint Adaları'na giderken bile hayat dolu kanı şişelenmiş bira gibi asla bozulmazdı. Ya genel bir kuraklık ya da kıtlık zamanı veya eyaletinin meşhur oruç günlerinin birinde doğmuş olmalıydı. Herhalde geçirdiği otuz kadar kurak yaz onun bünyesindeki bütün gereksiz şeyleri kurutmuştu. Fakat bu durum, yani deyim yerindeyse zayıflığı, ne onu yiyip bitiren kaygıların ve sorumlulukların ne de vücudundaki bir hastalığın işareti gibi duruyordu. Bu daha ziyade insanın yoğunlaşmasıydı. Kesinlikle hasta gibi görünmüyordu, hatta görüntüsü tam aksiydi. Kusursuz, sıkı cildi, üstüne mükemmelen oturmuştu ve bu Starbuck, cildin sarıp sarmaladığı iç güzelliği ve kudretiyle sanki yeniden canlanmış bir Mısır mumyası gibi, önündeki uzun asırlara aynı şimdi olduğu gibi sonsuza kadar dayanmaya hazırdı ve ister kutbun karında ister yakan kavuran güneşte olsun, içindeki canlılık güçlü bir kronometre misali her iklimde mükemmelen çalış-

maya garantili görünüyordu. Gözlerinin içine bakınca hayatı boyunca soğukkanlılıkla karşıladığı binlerce tehlikenin halen silinmemiş görüntülerini görür gibi olurdunuz. Hayatı, akıllı uslu konuşmaların yer aldığı bir kitap bölümünden çok, eylemlerle dolu çarpıcı bir pandomim olan ağırbaşlı, sağlam bir adamdı. Bütün bu ağırbaşlılığına ve yürekliliğine rağmen geri kalan şeyleri kimi zaman etkileyen hatta bazen de altüst eden bazı özellikleri vardı. Bir denizcide rastlanmayacak kadar insaflı bir karakteri ve içinde barındırdığı derin saygı, vahşi sulardaki yalnızlığının onu batıl inançlara yöneltmesine neden olmuştu fakat bu batıl inançlar bazı insanlarda olduğu gibi cehaletten değil de akıldan kaynaklanıyordu. Onunki dış dünyaya doğru kehanet, iç dünyaya doğru önseziydi. Bu batıl inançlar demirden ruhunu zaman zaman yumuşatıyor; hele bir de sert tabiatı Cape'deki genç karısı ve çocuğunun uzak anılarıyla daha da eridiğinde, açık yürekli insanların gözüpek atılganlığını baskılayan, başkalarınınsa ancak balina avının en tehlikeli anlarında hissettiği ve ruhunda bir yerde saklı duran etkilere daha hassas hale geliyordu. "Kayığımda balinadan korkmayan adam istemiyorum," dedi Starbuck. Böyle demekle yalnızca en güvenilir ve yararlı cesaretin karşılaşılan tehlikenin doğru algılanmasından doğduğunu değil, aynı zamanda son derece gözü kara bir adamın bir korkaktan çok daha tehlikeli olduğunu anlatıyordu.

"Emredersiniz," dedi ikinci zabit Stubb, "balıkçılıkta şu Starbuck'tan daha titizi yoktur." Ama "titiz" sözcüğünün Stubb gibi bir adam veya herhangi başka bir balina avcısı tarafından kullanıldığında ne anlama geldiğini ileride göreceğiz.

Starbuck tehlikelerin peşinden koşan biri değildi; cesaret onun içinde bir duygu değil, yalnızca yararlı olan bir şeydi ve gerektiğinde kullanılmak üzere hep elinin

altındaydı. Ayrıca belki de bu balina avcılığı işinde cesaret bir geminin eti, ekmeği gibi en temel malzemelerindendir ve boşa harcanmamalıdır diye düşünürdü. Bu nedenle günbatımından sonra balina avı için kayığını mayna etmek istemez, ısrarla savaşan bir balinayla savaşmakta ısrar etmezdi. Çünkü bu tehlikeli okyanusa geçimim için balina avlamaya geldim, onların yaşaması için yem olmaya değil diye düşünürdü Starbuck, hem yakından tanıdığı yüzlerce adam böyle ölmüştü. Öz babasının sonu böyle olmamış mıydı? Öz kardeşinin kollarını bacaklarını hangi dipsiz derinliklerde bulabilirdi?

Böylesine anılar ve daha önce söylediğim gibi onca batıl inanca rağmen şu Starbuck'ta hâlâ bu cesaret olduğuna göre bu aşırı bir cesaret olmalıydı. Ancak böylesine ayağı yere basan ve onun gibi korkunç deneyimleri ve anıları olan birisinde bu yaşadıklarının, içinde gizlenip kalması tabiata aykırıdır; uygun koşullar oluştuğunda kapatıldığı yerden çıkıp bütün cesaretini yakıp kül eder. Cesur olmasına cesurdu ama esasen bu, gözü kara adamlarda görülen ve genellikle denizlerle veya rüzgârlarla ya da balinalarla veya dünyanın diğer akıl almaz dehşetleriyle olan çatışmalarda dimdik ayakta duran, ancak kimi zaman güçlü ve öfkeli bir adamın çatık kaşlarından çıkan daha güçlü manevi korkulara dayanamayan türden bir cesaretti.

Ancak anlatacağım hikâye herhangi bir yerinde zavallı Starbuck'ın cesaretinin hepten aşağılandığını gösterecek olsaydı bunu yazmaya yüreğim elvermezdi çünkü ruhun yiğitliğinin yıkıldığını açığa vurmak en üzücü hatta en iğrenç şeydir. İnsanlar anonim şirketler ve uluslar olarak iğrenç olabilirler; dolandırıcı, budala ve katil olabilirler; insanların zalim ve meymenetsiz suratları olabilir ama ideal olarak insan öylesine soylu ve ışıl ışıldır ki öylesine muhteşem ve parlak bir yaratıktır ki en pahalı giysileriyle koşup örtmelidir yoldaşları üstündeki her

türlü aşağılayıcı lekeyi. İçimizde hissettiğimiz o tertemiz adamlık öylesine derindedir ki dışa vuran karakterimiz kaybolup gitse bile o sağlam kalır ve cesareti yıkılmış bir adamın çıplak görüntüsü karşısında derin bir elemle kanar. Böylesine insanı utandıran bir görüntü karşısında dindarlar bile buna izin veren kaderi azarlamaktan kendini alamaz. Fakat sözünü ettiğim bu saygıdeğer yücelik, kralların ve cüppelerin yüceliği değil, üniforması olmayan zengin bir yüceliktir. Onun kazma sallayan ya da çivi çakan kolda parladığını görürsünüz, bu bütün ellerde Tanrı'dan sonsuzluğa kadar ışıyan demokratik bir yüceliktir. Tanrı'nın kendisidir bu. Mutlak, ulu Tanrı. Bütün demokrasilerin hem merkezi hem çevresi. O, her yerde bulunandır; o, ilahî eşitliğimizdir.

Zalim denizcilere, dininden dönenlere ve serserilere kötü olsalar da yüksek değerler biçersem dokursam çevrelerinde acıklı iyilikler; içlerinde en kederli belki de en gururu kırılmış olanı bile yükseltirsem yüceliklerin en yüce katına dokunursam şayet o işçinin koluna uhrevi bir ışıkla örtersem felaketle gelen günbatımının üzerini gökkuşağıyla; bütün fani eleştirilere karşı arkamda dur, benim gibilerin üzerine insanlığın kutsal örtüsünü örten Eşitliğin Adil Ruhu! Arkamda dur ey yüce demokrat Tanrı! Sen ki mahkûm olmuş yanık tenli Bunyan'a bile çok görmedin o soluk şairane inciyi[1], sen ki Cervantes'in güdük ve fukara kolunu çifte dövülmüş en iyi altın yapraklarla sarıp sarmaladın.[2] Sen ki Andrew Jackson'ı bu-

1. John Bunyan, Protestanlar arasında son derece etkili olan ve muhalif görüşleri nedeniyle hapsedilen rahip. Bilgeliğin her yerde bulunabileceği özlü sözüyle ünlüdür: "İstiridyenin içinde bulunan inci bir kurbağanın kafasında da büyüyebilir."(Ç.N.)

2. Cervantes sol kolunun hareket yeteneğini 1571 Eylül'ünde Kutsal İttifak'la Osmanlılar arasında Patras Körfezi'nde gerçekleşen İnebahtı Savaşı'nda yitirmiştir. (Ç.N.)

lup çıkardın çakıltaşları arasından ve bindirdin onu bir savaş atına ve çıkardın onu gök gürültüleri arasında tahtlardan da yücelere. Sen bütün yüceliğinle, dünyadaki her adımınla, en seçkin şampiyonlarını bulur çıkarırsın kralardan farkı olmayan sıradan insanlar arasından, arkamda dur ey Tanrım!

27. Bölüm
Şövalyeler ve Yaverleri

Stubb ikinci zabitti. Cape Cod'un yerlisiydi, yani yerel dilde ona Cape-Cod'lu denirdi. Gamsız tasasız; ne korkak ne yiğit, tehlikeleri umursamaz bir havada karşılayan biriydi; balina kovalamanın en kritik ânında sanki bir yıllığına işe alınmış vasıfsız bir ahşap doğramacısı kadar sakin ve sessiz çalışıp çabalardı. İyi huylu, huzurlu, kaygısız biriydi ve en ölümcül karşılaşması sanki bir akşam yemeği ve davetliler de mürettebatıymış gibi yönetirdi kayığını. Kayığında kendi bölümünün rahatlığı konusunda, yaşlı bir fayton sürücüsünün oturduğu yerin rahatlığında olduğu kadar titizdi. Balinaya yaklaştıkça tam savaşın ölüm kalım ânında acımasız zıpkınını, ıslık çalarken çekicini vuran bir kalaycı kadar soğukkanlılıkla ve doğal bir şekilde kullanırdı. Canavarların en azgınıyla göğüs göğse çarpışırken ıslıkla her zamanki monoton ezgilerini mırıldanırdı. Çok uzun zaman önce ölümün çenesi onun için artık rahat bir koltuk olmuştu. Ölüm hakkında ne düşünüyordu, işte bunu kimse bilemez. Ölümü düşünüp düşünmediği bile belli değildi ama güzel bir yemekten sonra aklı azıcık o tarafa kayacak olursa hiç kuşku yok ki her iyi gemici gibi o da bunu, vardiyası ge-

lip çağrılınca güverteye fırladığı ve ancak zamanı gelip uyguladığında ne olduğunu anlayacağı bir emir gibi algılardı.

Belki de Stubb'ı böylesine uyumlu, korkusuz bir adam yapan, sırtındaki yüklerle iki büklüm olmuş suratsız seyyar satıcılarla dolu şu dünyada, hayatın yükünü sırtlayıp böylesine mutlu dolaşmasını sağlayan, neredeyse zındık denecek iyi huyluluğunu ortaya çıkaran o şey, diğer şeylerin yanı sıra piposu olmalıydı. Burnu gibi, siyah küçük piposu da sanki yüzünün doğal bir parçasıydı. Yataktan burunsuz kalkması ne kadar beklenirse piposuz kalkması da ancak o kadar beklenirdi. Bir dizi pipoyu doldurulmuş, kullanıma hazır bir şekilde bir rafa dizili olarak her an elinin altında tutardı ve yatmaya gitmeden birini diğerinden yakarak hepsini içer sonra tekrar hazır olmaları için doldururdu. Çünkü giyinirken bile, daha pantolonunu ayağına geçirmeden piposunu ağzına alırdı.

Dediğim gibi tuhaf yaradılışının sebeplerinden en az biri, durmadan pipo içmesi olmalı çünkü ister denizde ister karada olsun bu dünyanın havası onu soluyarak ölen sayısız faninin tarif edilmez ıstıraplarıyla berbat bir şekilde kirlenmiştir, nasıl kolera zamanında bazı insanlar ağızlarına kâfurlu mendiller örtüp dolaşıyorlardıysa Stubb'ın tütün dumanı da her türlü insani müsibete karşı bir dezenfektan görevi yapmış olabilir.

Üçüncü zabit Flask'tı, doğma büyüme Martha's Vineyard'daki Tisbury'liydi. Kısa, tıknaz, kanlı canlı bir gençti, iş balinalara gelince çok kavgacıydı ve sanki bir şekilde en büyük Leviathan'ların kişisel ve kalıtımsal olarak ona hakaret ettiklerini düşünüyordu ve bu nedenle ne zaman karşılaşsa onları ortadan kaldırmak onun için bir şerefti. Onların haşmetli görünüşleri ve mistik hallerinin ihtişamına en ufak bir saygısı yoktu ve onlarla karşılaşmaktan doğacak tehlikelerden de en ufak bir kaygı his-

setmiyordu; onun naçizane görüşüne göre bu muhteşem balina bir çeşit büyük fare veya bir su sıçanından başka bir şey değildi; yalnızca onu öldürmek ve kaynatmak biraz zaman alıcı, zahmetli ve bazı numaralar gerektiren bir işti. Bu cahilce, bilinçsiz cesareti onu balinalar konusunda şakacı biri yapmıştı; bu balıkları eğlence olsun diye izlerdi ve Boynuz Burnu'nun etrafında üç yıllık bir yolculuk onun için tam o kadar sürecek bir eğlenceydi. Nasıl ki marangozların çivileri dövme demirden yapılanlar ve makineyle kesilenler diye ikiye ayrılıyorsa insanoğlu da aynı şekilde ayrılıyor olmalı. Küçük Flask elle yapılanlardandı, sımsıkı perçinlenen ve uzun ömürlü olanlardan. *Pequod*'dakiler ona "Baba" derlerdi çünkü şekil olarak tam da Kuzey Kutbu balina gemilerinde aynı adla bilinen ve kenarlarından dışarı doğru çıkan yan kalaslar sayesinde bu vahşi denizlerdeki buzlarla çarpışmalarda gemiyi destekleyen kare şeklindeki ahşap silindire benziyordu.

Bu üç zabit – Starbuck, Stubb ve Flask geminin önemli adamlarıydı. Uluslararası talimatlara uygun olarak *Pequod*'un kayıklarından üçünü sandalbaşı olarak kumanda edenler bunlardı.

Kaptan Ahab'ın kuvvetlerinin önüne düşüp balinalara saldırdığı o muhteşem savaş düzeninde bu üç sandalbaşı birer bölük komutanı gibiydi. Ya da uzun, keskin balina zıpkınlarını kuşanmış, seçilmiş, mızraklı bir süvari üçlüsüne benziyorlardı; zıpkıncılar da mızrak fırlatan askerlere.

Bu ünlü gemide, her zabitin ya da sandalbaşının yanında aynı eski zamanların gotik şövalyelerinin yaverleri gibi mutlaka bir kayık dümencisi ya da mızrakçısı olurdu ve zıpkını saldırıda kırılınca veya büküldüğünde bunlar sandalbaşına yenisini verirlerdi ayrıca bu ikisi arasında sıkı bir samimiyet ve dostluk gelişirdi, bu nedenle şimdi

oturup *Pequod*'un zıpkıncılarından ve hangi sandalbaşına bağlı olduklarından söz etmenin tam sırası.

En başta birinci zabit Starbuck'ın kendi yaveri olarak seçtiği Queequeg. Ama onu zaten biliyorsunuz.

Ondan sonraki Tashtego, Martha's Vineyard'ın en batıdaki burnu Gay Head'den kızıl adamlardan hâlâ geride birkaç tanesinin kaldığı ve çok uzun zamanlardan beri komşu Nantucket adasına en gözüpek zıpkıncılarının çoğunu sağlayan bir köyden safkan bir Kızılderili'ydi. Balinacılık işinde bunların hepsine genel olarak Gay Head'liler denirdi. Tashetego'nun uzun, seyrek, simsiyah saçları, çıkık elmacıkkemikleri, iriliğiyle bir Doğuluya, ışıl ışıl bakışlarıyla bir kutupluya benzeyen ve bir Kızılderili için fazla kara, yuvarlak gözleri vardı; bütün bunlar onun, ellerinde oklarla New England'ın çatal boynuzlu geyiklerinin peşinde, ezelden beridir var olan ormanları arşınlayan mağrur savaşçıların kanının su katılmamış bir mirasçısı olduğunu yeterince kanıtlıyordu. Ancak artık ağaçlık arazide vahşi canavarların izini sürmüyor, denizin ulu balinalarının girdaplarında avlanıyordu; oğlun hedef şaşmaz zıpkını, atalarının yanılmaz okunun yerini almıştı. Kara sarı, yılan gibi kıvrak uzuvlarına bakınca insanın ilk puritenlerin batıl inanışlarına hak verip neredeyse bu vahşi Kızılderili'nin göklerin gücünün prensi[1] olduğuna inanası gelirdi. Tashtego ikinci zabitin yaveriydi.

Zıpkıncıların üçüncüsü Daggoo, dev gibi, yürüyüşü Pers kralı Ahasuerus gibi aslanlara benzeyen, kömür karası vahşi bir zenciydi. Kulaklarından asılı olan altın halkalar öylesine büyüktü ki denizciler onlara anele derler ve gabya yelken serenini ona bağlamaktan söz ederlerdi

1. Yeni Ahit, "Efesliler". 2:1-2. (Ç.N.)

takılmak için. Daggoo gençliğinde memleketinde ıssız bir körfezde demirlemiş bir balina gemisine gönüllü yazılmış. Dünyada Afrika, Nantucket ve balina avcılarının uğrak yerleri olan putperest limanlardan başka yer görmediği ve çalıştırdıkları adamların huyuna suyuna son derece özen gösteren gemi sahiplerinin yanında yıllardır balina avcılığının gözüpek yaşamını sürdürdüğü için vahşi erdemlerinin tümünü korumuştu ve bir doksan beş boyuyla bir zürafa gibi olanca ihtişamıyla güvertede dimdik dolanırdı. İnsan, kafasını kaldırıp Daggoo'ya baktığında kendisini vücutça aşağılanmış hissederdi, yanında duran beyaz adam da bir kaleye barış dilenmek için gelen beyaz bir bayrak gibi görünürdü. İşin garibi imparator görünümlü bu zenci, Ahasuerus Daggoo, yanında satranç piyonu gibi duran küçük Flask'ın yaveriydi. *Pequod*'un geri kalan mürettebatına gelince şunu söylemeliyim ki günümüzde Amerikan balina avcılığında görevli deniz zabitlerinin neredeyse tümüne karşın binlerce tayfanın yarısı bile Amerika doğumlu değildir. Bu bakımdan Amerikan balina avcılığı, Amerikan ordusu, askerî ve ticari gemicilik filoları ve Amerikan kanallarıyla demiryollarının yapımında görevli mühendislik şirketleriyle aynıdır. Aynı diyorum çünkü bütün bunlarda Amerikalılar bol miktarda işin beyin kısmını, dünyanın geri kalan kısmıysa aynı cömertlikte kas gücünü sağlar. Balinacılık tayfasının pek de azımsanamayacak bir bölümünü Nantucket'lı balina avcılarının mürettebat toplamak için sık sık gittiği Azorların kayalık sahillerinin güçlü kuvvetli köylüleri oluşturur. Benzer biçimde Hull ya da Londra'dan yelken açan Grönland balinacıları da mürettebatını tamamlamak için Shetland Adaları'na uğrarlar. Eve dönerken de bunları tekrar memleketlerine bırakırlar. Nedendir bilinmez ama en iyi balinacılar hep adalılardan çıkar. *Poquod*'daki tayfanın neredeyse tümü ada-

lıydı hem de *İsolatolu*'ydu[1]; böyle derken insanların hep bir arada yaşadığı kıtaları değil de her *İsolatolu*'nun kendi kıtasında yaşamasını kastediyorum. Ama şimdi tek bir tekne omurgası boyunca dizilince bunlardan müthiş bir takım oluşmuştu. Denizlerin tüm adalarından ve dünyanın dört bucağından gelen Anacharsis Clotz[2] heyetleri pek az insanın geri döneceği bir mahkemeye tüm dünyanın şikâyetlerini dökmek için İhtiyar Ahab'a eşlik ediyordu. Küçük zenci Pip –hiç geri dönemedi– en ön saflardaydı. Alabama'lı zavallı çocuk. Gaddar *Pequod*'un güvertesinde göreceksiniz onu tefini çalarken; sonsuz zamanın habercisi, göklerdeki üst güverteden çağrıldığında meleklerle birlikte çalması istenecek ve o zaman çalacak tefini ahiret mutluluğuyla; burada bir korkak, orada bir kahraman olarak!

28. Bölüm
Ahab

Nantucket'tan ayrıldıktan sonraki birkaç gün Kaptan Ahab ambar ağzından burnunu bile çıkarmadı. Zabitler birbirlerinden nöbeti devralarak vardiyaları paylaştılar ve alışılagelenin aksine geminin yegâne komutanları gibiydiler, yalnızca bazen kamaradan öylesine ani ve otoriter emirler verilirdi ki bu işi vekâleten yaptıkları

1. Melville İngilizce izole (isolated) ve ada (*island*) kelimelerinden Isolato kelimesini türetmiş. (Ç.N.)

2. Prusyalı Baron de Cloots 1790'da Fransız Devrimi'ne dünyanın desteğini sunmak için değişik ulus ve ırklardan oluşan bir delegasyonla Fransız Ulusal Meclisi'ne katılmış, sonradan baron unvanı yerine Anacharsis'i kullanmıştır. (Ç.N.)

hemen belli olurdu. Kamaranın kutsal sığınağına izinsiz hiçbir göz giremediği halde, evet, her şeye kadir efendileri ve diktatörleri oradaydı.

Aşağıdaki vardiyamdan güverteye çıkar çıkmaz ilk işim yeni bir yüz var mı diye kıç tarafta bakmaktı çünkü bu ilk yolculuğumda meçhul kaptanla ilk defa karşılaşmamla ilgili duyduğum huzursuzluk, denizlerin ıssızlığında iyiden iyiye bir endişeye dönüşmüştü. Şu hırpani Elijah'nın şeytanca saçmalıkları daha önce hiç duyumsamadığım bir şekilde ve hiç istemediğim halde ara ara sinsice aklıma düştüğü zamanlar bu hissim daha da artıyordu. Rıhtımların bu garip kâhininin büyük bir ciddiyetle söylediği ve keyfimin yerinde olduğu zamanlarda gülüp geçeceğim saçmalıklara şimdi zor tahammül ediyordum. Bu hissettiğime ister endişe, ister kuruntu ne derseniz deyin ama kendi etrafıma şöyle bir göz gezdirdiğimde gemide böyle duygulara kıymet vermemek gerektiğini anlıyordum. Bu hislerimi, zıpkıncılar ve tayfaların çoğunun, daha önceki deneyimlerimde tanıştığım ticari gemilerin terbiyeli tayfalarına kıyasla çok daha barbar, dinsiz ve birbirinden farklı adamlardan oluşan bir takım olmalarına, bodoslama daldığım bu İskandinav mesleğinin kendine özgü korkutucu doğasına bağlıyordum ki bunda da haklıydım. Bu anlamsız evhamımı giderip içimde bir güven ve huzur oluşturan en önemli şey, geminin üç zabitinin tutumuydu. Bunlardan daha iyi üç deniz zabiti ve insan kolay kolay bulunmazdı ve her biri Amerikalıydı; biri Nantucket'lı, biri Vineyard'lı biri de Cape'li. Gemi limandan Noel'de demir aldığı için bir süre donduran kutup havasında seyrettik ama sürekli olarak güneye doğru yol alıp kutup havasından hep biraz daha uzaklaştığımız için kat ettiğimiz her enlem derecesi ve dakikasında merhametsiz kışı ve onun tahammül edilmez havasını arkamızda bıraktık. Bir yerden bir yere geçişin insanı her zaman-

kinden daha az hüzünlendiren ama yine de yeterince sıkıntılı ve kasvetli sabahlarından birinde gemi gayet uygun bir rüzgârda sanki intikam alırcasına ve melankolik bir hızla suları yararak ilerlerken, güvertede dikilmiş sabah sekiz-on iki vardiyasının çağrılmasını izliyordum ki gözümü kıç küpeştesine doğru hizaladığımda sanki olacakların habercisiymiş gibi beni tepeden tırnağa bir titreme aldı. Gerçek, endişenin önüne geçti; Kaptan Ahab zabit güvertesinde duruyordu.

Üzerinde bünyevi bir hastalığa ya da bir hastalıktan henüz iyileştiğine dair hiçbir belirti yoktu. Alevlerin kollarını bacaklarını tamamen ortadan kaldırmadan yaktığı ya da yaşlılığa rağmen sapasağlam duran vücudunun bir parçasını kopardığı kazıktan kurtarılmış bir adama benziyordu. Uzun boylu, yapılı haliyle sanki Cellini'nin Perseus'u gibi değişmez bir kalıp içine dökülerek biçimlendirilmiş, yekpare tunçtan bir heykel gibi duruyordu. Kır saçından aşağı, esmer, kavruk yüzünün ve boynunun bir yanından giysilerinin içine kadar uzanan ip gibi ince uçuk beyazımsı bir yara izi vardı. Bu haliyle dümdüz ulu gövdesinde yıldırımın incecik tek bir dala bile zarar vermeden kabuğunu sıyırdığı ve yukarıdan aşağı, toprağa kadar oluk gibi bir iz oluşturduğu, hâlâ yeşil ve canlı ama damgalanmış bir ağaca benziyordu. Bu iz doğuştan mı vardı yoksa kötü bir yaraya mı aitti, bunu kimse bilemezdi. Sanki hiç konuşmadan vardıkları bir uzlaşıyla bu yaradan yolculuk boyunca kimse, özellikle de zabitler hiç söz etmedi. Yalnızca bir kere Tashtego'dan daha yaşlı Gay Head'li Kızılderili bir tayfa Ahab'ın kırk yaşına gelene kadar böyle bir iz taşımadığını, yani buna göre bunun ölümcül bir savaş sırasında değil de denizde basit bir çatışmada oluştuğunu söyledi. Bu Kızılderili'nin acayip lafları mezarlık kaçkınına benzeyen ve daha önce hiç Nantucket dışına sefere çıkmadığı için vahşi Ahab'ı daha

önce hiç görmemiş kır saçlı bir Man'lının söylediği şeylerle hiç uyuşmuyordu. Eski deniz gelenekleri ve ezelden beri var olan boş inançlar bu yaşlı Man'lıyı herkesin gözünde doğaüstü sezgileri olan biri yapıvermişti. Bu nedenle bu adam, Kaptan Ahab'ın huzur içinde toprağa verileceği gün geldiğinde –olacağını sanmam ama diye mırıldandı– ölü için son görevi yerine getirecek kişinin ondaki doğum izinin ta tepesinden tırnağına kadar uzandığını göreceğini söylediğinde kimse karşı çıkmadı.

Ahab'ın bu katı görünüşü ve soluk beyazımsı çizgi şeklindeki damgası beni öylesine etkiledi ki ilk birkaç dakika bu ezici katılığının önemli bir kısmının kısmen üzerinde durduğu kaba saba beyaz bacağa bağlı olduğuna dikkat etmemiştim. Bu kemik bacağın bir ispermeçet balinasının çene kemiğinden parlatılıp yapıldığını önceden duymuştum. Bir keresinde, "Japonya açıklarında kırdırmıştı direğini," demişti yaşlı Gay Head'li Kızılderili, "ama kırık direkli teknesi gibi eve dönmeden kendisine yenisini yaptırdı. Daha bundan bir sürü var onda."

Acayip duruşundan etkilenmiştim. *Pequod*'un zabit güvertesinin her iki yanında mizana çarmıklarına yakın yerde kalasın içine oyulmuş bir-iki santimlik bir delik vardı. Kemik ayağını oraya sabitleyip bir kolunu kaldırmış çarmığı tutarak dimdik durmuş, gözünü ayırmadan geminin hiç durmadan inip kalkan burnunun ilerisine bakıyordu. Bu sabit ve korkusuz bakışta en sağlamından sonsuz bir cesaret, asla boyun eğmeyen bir irade ve bir adanmışlık vardı. Ne tek kelime konuşuyor ne de zabitleri ona tek bir laf ediyordu ama yüzlerindeki en ufak mimik, en ufak ifade bile açıkça belalı bir efendinin gözünün üzerlerinde olmasının verdiği huzursuzluğun hatta ıstırabın bilincinde olduklarını açıkça gösteriyordu. Yalnızca bu kadarla kalmıyor, Ahab eğer huysuzluğu üstündeyse yüzünde çarmıha gerilmiş gibi bir ifadeyle,

derin bir acının onu ezen, tarifi olanaksız vakarıyla duruyordu.

Çok geçmeden açık havaya ilk çıkışını tamamlayıp kamarasına döndü. Ama o sabahtan sonra sık sık gösterdi yüzünü tayfaya, ya takma bacağını kalastaki deliğe sokmuş duruyor ya balina kemiğinden taburesinde oturuyor veya ağır adımlarla güvertede yürüyordu. Gökyüzünün kasveti dağıldıkça, hatta yavaş yavaş şenlenmeye başlayınca Ahab da sanki gemi ilk sefere çıktığında onu inzivada tutan tek şey kışın soğuğuymuş gibi giderek daha az kuytusuna çekildi. Yavaş yavaş zamanının tamamını dışarıda geçirmeye başladı ama nihayet güneşe kavuşan güvertede ilave bir direk ne kadar gerekliyse söylediği ve yaptığı elle tutulur şeyler ancak o kadar gerekliydi. Şimdi *Pequod* yalnızca denizde gidiyor ama henüz hedefine doğru ilerlemiyordu, balina avı için denetlenmesi gereken tüm hazırlıkları gemi zabitleri mükemmelen hallettiği için Ahab'ın kendinden başka ilgilenmesi gereken ve onu heyecanlandıracak hiçbir şey yoktu ve böylece arayış sürerken birikip kümelenmek için en ulu zirveleri seçen bulutlar her zamanki gibi bu kez de kat kat Ahab'ın kaşlarının üzerinde kümelenmişlerdi. Neyse ki çok geçmeden ulaştığımız o ılık, şıkır şıkır, tatlı bayram havası Ahab'ın mutsuz halini yavaş yavaş neşelendirdi. Kırmızı yanaklı dansçı kızları çağrıştıran nisan ve mayıs, insanlardan nefret eden kış ormanlarına nasıl girerse en çıplak, en çetin, en fazla yıldırım çarpmış yaşlı meşe bile bu şen yürekli ziyaretçilerini birkaç yeşil tomurcukla nasıl karşılarsa Ahab da sonunda bu kız gibi havanın neşeli cazibesine aynı şekilde karşılık verdi. Birden fazla kere yüzünde sanki çiçek açacakmış gibi bir ifade belirdi ki aslında bir başkasında bu tam açmış bir çiçek gibi bir gülümsemeye dönerdi.

29. Bölüm
Ahab Girer, Stubb Yanına Gider

Birkaç gün geçmiş ve *Pequod* buzları ve buzdağlarını geride bırakmış, tropiklerin bitmek bilmeyen ağustos başı havasının hüküm sürdüğü Quito[1] baharında süzülüyordu. Ilıkça serin, berrak, şıkır şıkır, mis gibi kokan, coşkun ve hep birbirinin aynı günler, Perslerin tepesine kadar gülsuyu karıyla dolu kristal şerbet kâselerini andırıyordu. Yıldız dolu görkemli geceler, bir zamanlar kalplerini fethetmiş ve artık yanlarında olmayan kontlarının o altın miğferli güneşlerinin anılarına dalmış, mücevherlerle bezeli kadifeler içindeki burnu büyük hanımlara benziyordu. Uyuyan birisi için böylesine çekici günlerle insanı günaha davet eden geceler arasında seçim yapmak zordu. Tekdüze güzelliğini koruyan havanın cazibesi, yalnızca insanın çevresindeki dünyaya yeni sihirler ve güçler katmakla kalmıyordu. Özellikle akşamın o ılıman saatlerinde insanın içine işliyor ve sonra anılar en sakin seherlerdeki berrak buz taneleri gibi kristalleşiyordu. Bütün bunlar inceden inceye Ahab'ın içine işliyordu.

Yaşlılar az uyurlar, sanki hayatla bağlantısı ne kadar uzarsa ölümle ilgisi o kadar azalırmış gibi. Gemi kaptanlarından da ancak saçı sakalı ağarmış olanlar yataklarını bırakıp gecenin karanlığında sık sık güverteye çıkar. Ahab da öyleydi, yalnızca son zamanlarda o kadar çok dışarıdaydı ki işin doğrusu ziyaretleri kamaradan güverteye olmaktan çok güverteden kamarayaydı. "İnsan san-

1. Ekvador'un başkenti. "Sonsuz baharlar ülkesi" diye bilinir. *Pequod*'un rotasının gerçek Quito'yla ilgisi yoktur. (Ç.N.)

ki kendi mezarına gidiyormuş gibi oluyor," diye mırıldanırdı kendi kendine, "benim gibi yaşlı bir kaptan bu daracık lombar ağzından inip mezardan bozma yatağına gidince."

Böylece her yirmi dört saatte bir, gece vardiyaları başlayıp güvertedeki ekip aşağıdakilerin uyuklamasının nöbetini tutarken; başkasarasına bir halat çekilirken tayfalar gündüz yaptıkları gibi halatı hoyratça yere fırlatmak yerine uyuklayan arkadaşlarını rahatsız etme korkusuyla dikkatle yere bıraktıklarında böylesine bir tekdüze sükûnet hüküm sürmeye başladığında, sessiz dümenci gayriihtiyari lombar ağzını gözetlemeye başlardı ve çok geçmeden yaşlı adam topal adımlarına destek olsun diye demir tırabzana tutuna tutuna yukarı çıkardı. Böyle zamanlarda kemik topuğunun yirmi santim ötesinde dinlenmeye çalışan tayfalar bu kemiksi adımların takırtısının yankısından rüyalarında köpekbalıklarının çatırdayan çenelerini görmesin diye kaptan güvertesini arşınlamaktan kaçındığı için bazıları Ahab'ın içinde hâlâ bir insanlık kırıntısı kaldığını düşünürdü. Ama huysuzluğu üzerinde olup başkalarını umursamadığı bir gün kıç küpeştesinden ana direğe kadar olan bölüm arasında ağır ağır volta atarken ikinci zabit, yaşlı Stubb yukarı çıktı ve ürkek bir şekilde şaka yollu Kaptan Ahab güvertede yürümek istiyorsa buna kimsenin hayır diyemeyeceğini, ama gürültüyü bastırmanın bir yolu olduğunu söyledi; bunu derken korka korka belli belirsiz Ahab'ın kemik topuğunu bir çaputa sarmasını ima ediyordu. Ah Stubb, sen hiç tanımamışsın bu Ahab'ı.

"Ben bir top güllesi miyim Stubb," dedi Ahab, "beni öyle çaputla tıkalayacaksın? Hadi git işine, unutmuşum. Git şu her akşamki mezarına, kefenlerin arasında uyuduğun yere, git de sarmalasın seni kefenler. Aşağı, seni köpek, hadi kulübene!"

Ahab'ın son laflarıyla hiç beklemediği şekilde aşağılanınca şaşkına dönen yaşlı adamın bir an için nutku tutuldu; sonra heyecanlı bir şekilde, "Benimle böyle konuşulmasına alışkın değilim efendim, bundan pek hoşlanmadım, efendim," dedi.

Ahab sanki aşırı bir öfkeye kapılmaktan kaçınmak için aniden uzaklaşırken dişlerinin arasından, "Aganta!" diye hırlıyordu.

"Hayır, efendim, henüz değil," dedi Stubb, babalanarak, "bana köpek demenizi kuzu kuzu kabul edemem."

"O zaman on misli eşek, on misli katır, on misli merkep diyorum; defol şuradan yoksa tozunu atarım senin şu dünyadan!" Ahab bunları söylerken üzerine öylesine bir hiddetle yürüdü ki Stubb ister istemez geriledi.

"Böyle bir muameleyle karşılaşıp da bir tane patlatmadığım görülmemiştir," diye mırıldanan Stubb kendini kamaraya inerken buldu. "Çok tuhaf. Dur, Stubb; şimdi geri dönüp şuna bir tane çaksam mı yoksa diz çöküp onun için dua mı etsem, bilemedim. Aklıma ilk gelen bu ama o zaman hayatımda ilk defa dua etmiş olacağım. Acayip, hem de çok acayip, adamın kendisi de acayip; yaşlı Stubb'ın sefere çıktığı başından kıçına en acayip adam bu. Nasıl da parlayıverdi bana! Gözleri patlamaya hazır barut gibiydi! Acaba deli mi bu? Çatırdayan bir güverte gibi kafasından iki tahta eksik herhalde! Şimdi yatağında değil, günde üç saatten fazla da yatmıyor; hem yatınca da uyumuyor. Şu Hamur Oğlan, kamarot bana bu yaşlı herifin yatak kıyafetlerini her sabah kırış kırış, çarşaflarını ayakucunda, yatak örtüsünü neredeyse düğüm düğüm ve yastığını da sanki kızgın tuğla konmuş gibi insanı ürkütecek kadar sıcak bulduğunu söylememiş miydi? Ateşli herif! Sanırım bu, karadakilerin vicdan dedikleri şey olsa gerek; bir çeşit yüz nevraljisi dedikleri –

diş ağrısından da beter. Nedir bilmiyorum ama Tanrı beni korusun bundan. Adam tam bir bilmece gibi; şu Hamur Oğlan'ın dediğine göre her gece şu kıç tarafındaki ambara gidiyor; acaba neden, ah bir bilsem. Ambarda onunla buluşan kim? Bu acayip bir şey değil mi yani? Allah bilir ne yaptığını, eski numara. En iyisi biraz kestirmek. Şöyle hemen uykuya dalabilmek için bile bu dünyaya gelmeye değmiyorsa eğer Tanrı belamı versin. Şimdi düşünüyorum da bebeklerin doğar doğmaz ilk yaptıkları şey uyumak ve aslında bu da biraz tuhaf. Lanet olsun, düşününce aslında her şey tuhaf. Fakat bu benim prensiplerime aykırı. Düşünmemek, bu benim on birinci emrim; fırsatını bulunca uyumak, bu da on ikincisi. Hadi bakalım. İyi de nasıl? Daha şimdi bana köpek demedi mi? Lanet olsun! On misli eşek demedi mi bana, hem de üstüne de bindirdikçe bindirdi. Pekâlâ bir tekme sallayıp işimi bitirebilirdi de. O suratından öylesine şaşkına dönmüştüm ki belki de vurmuştur da ben fark etmemişimdir. Sanki iyice beyazlatılmış bir kemik gibi parlıyordu suratı. Neler oluyor bana böyle? Ayaklarımın üzerinde duramıyorum. Şu adamla çarpıştığımdan beri içim dışıma çıktı sanki. Hey Tanrım, rüya görmüş olmalıyım ama – nasıl? Nasıl? Nasıl? Yapılacak tek şey içine atmak en iyisi gidip yatmak, sabahleyin gün ışığında düşünürüz neyin nesiymiş bu adi kalleşlikler."

30. Bölüm

Pipo

Stubb gittikten sonra Ahab bir süre küpeşteye dayanarak durdu ve sonra son zamanlarda âdet edindiği üze-

re vardiyadan bir gemici çağırıp balina dişinden taburesiyle piposunu istedi. Pusula dolabındaki lambadan piposunu yakıp taburesini de güvertenin rüzgâr tarafına yerleştirdikten sonra oturup piposunu tüttürmeye başladı. Eski Norveç'te deniz âşığı Danimarka krallarının tahtları geleneksel olarak denizgergedanlarının dişlerinden yapılırmış. Mümkün mü o zaman insanın kemikten üç ayaklıda oturan Ahab'a bakıp onun simgelediği asaleti düşünmemesi? Güvertenin hakanı, denizlerin kralı ve Leviathan'ların efendisiydi Ahab.

Kısa kısa ve sürekli çektiği piposundan çıkan kalın dumanın tekrar yüzüne gelip çarptığı kısa bir süre geçti. Sonunda ağzından piposunu çekerek, "Nasıl oluyor da," dedi kendi kendine, "artık bu pipo beni hiç yatıştırmıyor. Ah sevgili pipom! Eğer artık senden de hoşlanmıyorsam durumum fena demektir! Burada durmuş zevk almıyorum da bilinçsizce çabalıyorum – evet sadece, dumanımı umarsızca durmadan savuruyorum rüzgâra doğru; ölmeden önce en güçlü ve en dertli püskürtmelerini yapan bir balina gibi. Ne yapıyorum ben bu pipoyla? Bu meret yumuşak ak saçlar arasından yumuşak beyaz dumanlar çıkararak huzur versin diye içilir, benimki gibi yıpranmış demir kırı saçların içinden çıksın diye değil. Daha da içmeyeceğim bunu."

Hâlâ tüten pipoyu denize fırlattı. Pipo dalgalar arasında tıslayarak sönerken aynı anda gemi de batan piponun oluşturduğu baloncuğun yanından ileri atıldı. Yana yatırdığı geniş kenarlı şapkasıyla Ahab sallana sallana güverteyi arşınlamaya devam etti.

31.Bölüm

Kraliçe Mab[1]

Ertesi sabah Stubb, Flask'a yanaştı.

"Ne acayip bir rüyaydı bu Baba, hiç böylesini görmemiştim. Şu ihtiyarın balina dişi bacağını biliyorsun, rüyamda o bacakla beni tekmelediğini gördüm; ben de onu tekmelemeye çalıştığımda sevgili dostum, aman Yarabbi, bacağım yerinden koptu. Sonra, presto! Ahab bir piramide benziyordu ve ben de tam bir aptal gibi ona vurmaya devam ettim. Daha da ilginç olanı Flask –rüyaların ne kadar ilginç olduğunu bilirsin– bütün bu hiddetim sırasında sanki kendi kendime neticede Ahab'ın bu tekmesinin o kadar da aman aman bir hakaret olmadığını düşünüyordum, 'Kıyameti koparmanın âlemi yok,' diye düşündüm, 'hem zaten gerçek bir bacak da değil yalnızca takma. Canlı bir tekmeyle ölü bir tekme arasında da dağlar kadar fark vardır. Zaten bu yüzden bir tokada tahammül etmek bir sopaya tahammül etmekten elli misli daha zor gelir insana. Canlı bir insan parçası, hakareti de canlı yapar sevgili dostum. Her şey o denli çelişkiliydi ki bir yandan ayağımı şu lanetli piramide vururken bir yandan da kendi kendime, 'Bu adamın bacağı dediğin ne ki bir baston, balina kemiğinden bir baston. Tabii ya,' diye düşündüm, 'bu şakadan okşamak aslında, bana şu balina kemiğiyle yaptığı aslında öyle esaslı bir tekme de değil, ayrıca,' diye düşündüm, bir baktım, bacağın sonu, yani ayak kısmı pek de ufak bir şeymiş; eğer şöyle koca ayaklı bir çiftçi beni tekmeleseydi işte o şey-

1. *Romeo ve Juliet*'te olduğu gibi herkese uygun rüyayı veren periler kraliçesi. (Ç.N.)

tani, kocaman bir hakaret olurdu. Fakat bu hakaret yalnızca tek bir noktadan ibaret. Ama şimdi rüyanın en komik kısmına geliyorum Flask. Ben piramide güm güm vururken porsuk saçlı yaşlı, kambur bir deniz adamı beni omuzlarımdan tuttuğu gibi çevirdi. 'Ne halt ediyorsun?' dedi. Allah kahretsin! Ödüm koptu. O ne surattı öyle! Ama nasıl olduysa korkumu hemen yendim. 'Ne halt mı ediyorum?' dedim sonunda. 'Sana ne bundan, söyle bakalım Bay Kambur? *Sen* de mi bir tekme istiyorsun?' Aman Tanrım Flask, bunu der demez kuyruğunu bana çevirip eğildi ve kıçına bir bez niyetine sardığı bir sürü yosunu kavradı, bir de ne göreyim? Kuyruğuna takılmış, kaması dışarıda bir sürü kavela.[1] 'İyice düşündüm de,' dedim, 'sanırım seni tekmelemeyeceğim ihtiyar.' Sürekli, 'Aferin Stubb, aferin Stubb,' diye dudaklarını kemiren yaşlı bir kocakarı gibi sürekli mırıldanıyordu. Baktım, 'Aferin Stubb, aferin Stubb,' demeyi bırakmayacak ben de tekrar piramidi tekmelemeye başlayayım dedim. Ama tam ayağımı kaldırmıştım ki gürledi, 'Kes şu tekmeyi,' 'Hey, şimdi ne oldu ihtiyar?' 'Bana bak, gel şu hakaret işini konuşalım. Kaptan Ahab sana tekme attı, değil mi?' 'Evet attı,' dedim, 'işte *tam şuraya*,' 'Çok iyi,' dedi, 'balina dişi bacağıyla, değil mi?' 'Evet, öyle,' dedim. 'Peki o zaman, ne var bunda şikâyet edecek? Büyük bir adam balina dişi bacağıyla sana tekme atmış Stubb. Bu bir onurdur. Ben bunu bir onur olarak kabul ediyorum. Dinle Stubb akıllısı. Eski İngiltere'de en büyük lordlar, kraliçeden tokat yemenin en büyük şan ve şeref olduğunu düşünürler ve neredeyse bunu kraliçenin kılıçla omuzlarına dokunup onları şövalye ilan etmesiyle eş tutarlardı; Ahab tarafından tekmelenip bilge birisi yapıldığın için

1. Halat ucundaki kolları açmaya, düğüm çözmeye yarayan, geçici bir tutacak olarak da kullanılan kama şekilli bir denizci aracı. (Ç.N.)

kendinle iftihar etmelisin. Dediğimi unutma, Ahab'dan tekme ye, onun tekmelerini onur say, asla ona tekmeyle karşılık verme, zaten başka çaren de yok bilge Stubb. Şu piramidi görmüyor musun?' Bunu der demez tuhaf bir şekilde havaya karışıverdi. Horladım, yan döndüm ve bir de baktım ki yatağımdayım. Ne dersin bu rüyaya Flask?"

"Bilemiyorum bana biraz aptalca geliyor ama."

"Belki, belki: Ama bu rüya beni daha bilge birisi yaptı. Ahab'ı görüyor musun, şurada dümenin üstünden yana bakıyor. En iyisi bu ihtiyara hiç bulaşmamak Flask; hiç konuşma onunla, bırak o ne derse desin. Hayda! Ne bağırıp duruyor şimdi? Sus Dinle!"

"Hey orada direk tepesindeki. Dört açın gözünüzü, hepiniz! Buralarda balinalar dolanır! Beyaz bir tane görürseniz avazınız çıktığı kadar bağırın."

"Buna ne dersin Flask? Burada hafiften de olsa tuhaf bir şey yok mu? Beyaz bir balina – dikkat ettin mi? Bak şimdi, havada bir gariplik seziyorum. Bekle bakalım. Ahab'ın kafasında var bir şeyler, uğursuz bir şeyler. Neyse aman sus, bu tarafa geliyor."

32. Bölüm

Setoloji[1]

Artık korkusuzca derinlere açılmıştık ve bir süre sonra bu derinliklerin kıyısız, limansız sonsuzluklarında iyiden iyiye kaybolacaktık. İşte dananın kuyruğunun kopacağı, *Pequod*'un yosunlu gövdesi ve Leviathan'ın de-

1. Cetus (Yunanca balina). Balina, yunus ve musurları inceleyen deniz biyolojisi dalı. (Ç.N.)

niz kabuklarıyla kaplı gövdesinin dalgaların arasında yan yana yuvarlanacağı yer burasıydı; birazdan anlatacağım Leviathan'lara özgü konuların ve açıklamaların tam olarak anlaşılabilmesi için bazı hususlara daha işin başında mutlaka değinmek gerekir.

Şimdi balinaların kendi geniş aileleri içindeki yerini sistematik bir şekilde gözlerinizin önüne sereceğim. Fakat bu öyle kolay bir iş değildir. Burada anlatacağım şey büyük bir karmaşanın bileşenlerinin sınıflamasından başka bir şey değildir. Bakın bakalım bu konudaki en büyük otoriteler en son neler söylemiş.

"Zoolojinin hiçbir dalı setoloji kadar karmaşık değildir," der Kaptan Scoresby, yıl MS 1820.

"Bu işi becerebilecek olsam dahi, deniz memelilerini gruplara ve ailelere ayırmanın doğru yöntemini saptamak gibi bir şeye kalkışmaya niyetim yok. Bu hayvanları (ispermeçet balinası) inceleyen tarihçiler arasında muazzam bir fikir uyuşmazlığı vardır," der Doktor Beale, yıl MS 1839.

"Dipsiz sularda araştırmalarımızı sürdürmek için yeterli olmamak." "Balina ailesinin üzerindeki aşılamaz örtü." "Dikenlerle kaplı bir tarla." "Bütün bu yetersiz tanımlamalar biz doğabilimcilere işkence etmekten başka bir işe yaramaz."

Zoolojinin ve anatominin yıldızları büyük Cuvier, John Hunter ve Lesson, balinayla ilgili olarak bunları söylemişler. İşin gerçeğiyle ilgili bilgimiz az olsa da hakkındaki kitaplar pek çoktur, vesetoloji veya balina biliminde de bir dereceye kadar durum böyledir. Küçüğünden büyüğüne, eskisinden yenisine, kara adamından deniz adamına az ya da çok bir şeyler yazan bir sürü insan vardır. Birkaçını gözden geçirecek olursak: İncil'in yazarları; Aristoteles, Pliny, Aldrovandi, Sir Thomas Browne, Gesner, Ray, Linnaeus, Rondelet, Willoughby, Green,

Artedi, Sibbald, Brisson, Marten, Lacepede, Bonnaterre, Desmarest, Baron Cuvier, Frédéric Cuvier, John Hunter, Owen, Scoresby, Beale, Bennett, J. Ross Browne, Miriam Coffin'in yazarı, Olmstead, Rahip T. Cheever. Bütün bu yazılanlardan çıkan genel sonucun ne olduğunu yukarıda sıralanan alıntılar gösterecektir.

Balina yazarlarının bu listesinden yalnızca Owen'dan sonrakiler gerçek bir balina görmüştür ve içlerinden yalnızca biri gerçek bir zıpkıncı ve balinacıydı. Kaptan Scoresby'yi kastediyorum. Tamamen farklı bir konu olan Grönland balinası yani çubuklu balina konusunda yaşayan en büyük otoritedir. Ama Scoresby büyük ispermeçet balinası hakkında ne bir şey bilir ne de bir şey söyler ki ispermeçet balinasıyla kıyaslanınca Grönland balinasının lafı bile edilmez. Burada şunu da söylemeliyim ki Grönland balinası denizlerin tahtını zorla ele geçirmiştir. Hiçbir şekilde balinaların en irisi bile değildir. Ama yıllardır söylene söylene ve yetmiş yıl önceye kadar o muhteşem ve tamamen gizemli ispermeçet balinasını çevreleyen ve günümüzde de halen bazı bilimsel gruplar ve balina limanları dışında hüküm süren derin cehalet nedeniyle, bu gasp her bakımdan amacına ulaşmıştır. Geçmiş zamanların büyük şairlerinin eserlerindeki Leviathan'lara ilişkin tüm göndermeler Grönland balinasının onların gözünde denizlerin kralı olduğuna sizi ikna edecektir. Ama artık yeni bir duyurunun zamanı geldi. Burası Charing Cross[1]; duyduk duymadık demeyin ey iyi insanlar, Grönland balinasının hükmü sona erdi – artık yüce ispermeçet balinasının saltanatı başladı!

Günümüzde ispermeçet balinasından söz edermiş gibi yapan iki kitap vardır ve bunlar da bu çabalarında

1. Tahta geçecek kralın kim olduğu Londra'nın Charing Cross Meydanı'nda halka ilan edilir. (Ç.N.)

başarılı olmaktan çok uzaktır. Bunlar, her ikisi de kendi zamanlarında güney denizi balina gemilerinin askerî doktorluğunu yapan ve her ikisi de titiz ve güvenilir adamlar olan Beale ve Bennett'in kitaplarıdır. Kitaplarında ispermeçet balinasından söz eden bölüm ister istemez küçük tutulmuştur ama yalnızca bilimsel tanımlamalarla sınırlı olmakla beraber yazıldığı kadarıyla mükemmeldir. Ancak şimdiye kadar ister bilimsel ister şiirsel olsun ispermeçet balinası hiçbir kitapta tam olarak yaşamamıştır. Avlanan diğer tüm balinaların ötesinde onunki yazılmamış bir hayattır.

Çeşitli balina türlerinin herkesin anlayabileceği bir çeşit kapsamlı sınıflamaya gereksinimi vardır, şimdilik bu yalnızca basit bir taslak olsa da daha sonra bu işe gönül verenler tarafından bu sınıflamanın alt bölümleri doldurulacaktır. Benden daha iyileri bu işi ele almadığı için burada ben kendi mütevazı çabalarımı sunuyorum. Dört başı mamur bir şeye söz vermiyorum çünkü mükemmel olması gereken insan yapımı her şey, tam da bu sebepten yani böyle hatasız olmaya çalışmaktan dolayı kaçınılmaz olarak kusurlu olur. Çeşitli türlerin ayrıntılı anatomik tanımlamalarına kalkışmayacağım hatta –en azından burada– hiç tanımlamaya kalkışmayacağım. Buradaki hedefim bir setoloji sınıflaması taslağının projesini oluşturmaktır. Ben mimarım inşaatçı değil.

Fakat bu meşakkatli bir iştir ve postanede sıradan bir mektup ayırma işine benzemez. Balinaların peşinden denizlerin dibine körlemesine dalmak; ellerini dünyanın o tarifi olanaksız temellerine, kaburgalarına ve kalça kemiklerine daldırmak; bu korkutucu bir şeydir. Ben kim oluyorum ki bu Leviathan'ın burnuna olta takmaya çalışayım. Eyüp Peygamber'in kitabındaki alaycı sözleri de beni pekâlâ ürkütebilir. "Hiç varır mı Leviathan seninle bir anlaşmaya? Boşunadır ondan bunu beklemek." Ben

ki onca kütüphanelerde yüzdüm ve onca okyanuslardan geçtim gemilerle, şu gördüğünüz ellerimle uğraştım balinalarla, çok ciddiyim ve çabalayacağım. Ama önce halledilmesi gereken bazı şeyler var.

İlk olarak: Setoloji biliminin bu belirsiz, oturmamış durumu daha en başından bazı çevrelerde balinanın bir balık olup olmadığının halen tartışma konusu olmasından bellidir. MS 1776'da *Doğanın Sistemi* kitabında Linnaeus şöyle der: "Ben balinaları balıklardan ayırırım." Linneus'un bu aceleci hükmüne rağmen kendi bilgilerimden Leviathan'ın 1850 yılına kadar köpekbalıklarıyla, tirsi balıklarıyla, ringa balıklarıyla aynı okyanusları paylaştığını biliyorum.

Linnaeus, balinaları büyük bir mutlulukla okyanuslardan kovmasını dayandırdığı temeli şöyle anlatır: "Çift gözlü kalpleri, akciğerleri, hareket ettirebildikleri gözkapakları, oyuk kulakları, *penem intrantem feminam mammis lactantem*[1] olduğu" ve nihayet "*ex lege naturae jure meritoque*[2] olduğu için." Bütün bunları bir sefer esnasında birlikte tayfalık ettiğimiz Nantucket'lı arkadaşlarım Simeon Macey ve Charley Coffin'e söylediğimde öne sürülen sebeplerin yetersiz olduğu konusunda birleştiler. Hatta Charley daha da kaba bir şekilde bunun şarlatanlık olduğunu ima etti.

Şunu bilmelisiniz ki bütün bu tartışmalar bir yana ben balinanın bir balık olduğunu savunan geleneksel görüşün tarafındayım ve aziz Yunus'u beni desteklemeye çağırıyorum. Bu esas konuyu hallettikten sonra, bir sonraki konumuz balinanın hangi iç organları bakımından balıktan farklı olduğudur. Yukarıda Linnaeus bunları an-

1. (Lat.) Memelerinden süt veren dişiye giren penis. (Ç.N.)
2. (Lat.) Doğanın kurallarından, doğru olarak ve layıkıyla. (Ç.N.)

lattı. Ama kısaca özetlersek: Akciğerler ve sıcakkanlılık, diğer balıkların hiçbirinde akciğer yoktur ve hepsi soğukkanlıdır.

Sonra, balinayı bariz dış görünüşüyle nasıl tarif edelim ki bundan böyle sonsuza kadar hiçbir belirsizliğe mahal vermeden tanımlanmış olsun? O zaman kısaca balina yatay kuyruklu su püskürten bir balıktır. İşte o kadar. Kısa da olsa bu tanım uzun ve derin düşüncelerin bir ürünüdür. Bir denizaygırı da aynı bir balina gibi su püskürtür ama denizaygırı bir balık değildir çünkü amfibiktir. Bu tanımın ikinci terimi ilkine kıyasla daha inandırıcıdır. Kara adamlarının aşina olduğu balıkların tümünde düz değil dikey ya da yukarıdan aşağı bir kuyruk olduğunu herkes bilir. Öte yandan su püskürten balıklarda kuyruk, şekli diğer balıklarla aynı olsa da hep yatay bir konum benimser.

Yukarıdaki balina tanımımla, en bilgili Nantucket'lıların Leviathan camiasıyla önceden ilişkilendirilmiş olduğu hiçbir deniz yaratığını kesinlikle dışlamıyorum; ya da otoritelerin tamamen tür dışı kabul ettikleri bir balıkla bağlantılamıyorum.[1] Yani daha küçük, su püskürten ve yatay kuyruklu bütün balıklar setolojinin bu temel planına dahil edilmelidir. Şimdi balina ordusunun ana bölümlerine gelelim.

İlk olarak: Büyüklüklerine göre balinaları büyük küçük balinaların hepsini kapsayan üç ana KİTABA (BÖLÜMLERE ayrılabilen) ayırıyorum, bu bölümler:

1. Günümüze değin *Lamantin*'ler ve *Dugong*'ların (Nantucket'taki Coffin'lerin domuzbalığı ve dişi domuzbalığı dedikleri) birçok doğabilimcisi tarafından balinalara dahil edildiğinin farkındayım. Fakat bu domuzbalıkları kötü kokulu ve aşağılık yaratıklar olup çoğunlukla ırmak ağızlarında saklanıp ıslak otlarla beslendiklerinden, özellikle de su püskürtmedikleri için onların yeterlilik belgelerini geçersiz sayarım ve onlara pasaportlarını verip Setoloji Krallığı'ndan postalarım. [Aksi belirtilmedikçe dipnotlar yazara aittir.]

I. *FOLIO* BALİNALAR; II. *OCTAVO* BALİNALAR; III. *DUODECIMO* BALİNALAR

FOLIO olarak *ispermeçet balinasını*, *OCTAVO* olarak *katil balinayı*, *DUODECIMO* olarak *domuz balığını* örnek verebilirim.

FOLIO'LAR. Bunlara şu bölümleri dahil ediyorum: I. *ispermeçet balinası* II. *Doğru balina;* III.*Sırtı kanatlı balina;* IV. *Kambur balina;* V. *Ustura sırtlı balina*[1]; VI. *Kükürt karınlı balina.*[2]

I. KİTAP (*Folio*) I. BÖLÜM (*ispermeçet balinası*) Eski İngilizlerin kabaca *Trumpa* balinası ve *Physeter* balinası veya örs kafalı dedikleri bu balina, günümüzde Fransızların kaşalot, Almanların çanak balığı ve Yunanların koca kafa dedikleri balinadır. Kuşkusuz dünyanın en iri sakini; balinalar içinde karşılaşılması en ürkütücü olanı; görünüş olarak en heybetlisi; *spermaceti* denilen şu değerli maddenin, yani balina yağının elde edildiği tek balina olduğu için de ticari açıdan açık ara en değerlisidir. Yeri geldiğinde bütün bu özelliklerine ayrıntılarıyla değineceğim. Şimdi esasen ismi üzerinde duracağım. Filolojik açıdan düşünüldüğünde saçma bir terimdir. Birkaç yüzyıl önce henüz kendi kimliğiyle bilinmezken ve yağı karaya vuran balıklardan tesadüfen elde edildiğinde, *spermaceti*'nin İngiltere'de Grönland balinası veya doğru balina olarak bilinen türlere benzeyen bir yaratıktan elde edildiğine yaygın olarak inanılıyordu. Aynı zamanda ilk iki hecesi nedeniyle *spermaceti*'nin Grönland balinasına can veren sıvı olduğu düşünülüyordu. O zamanlarda *spermaceti* son derece nadir bulunan bir şeydi ve yalnızca ışık için değil ayrıca merhem ve ilaç olarak da kullanılıyordu. Şimdiler-

1. Muhtemelen *Balaenopteraphysalus.* Günümüzde Fin balinasıyla eşanlamlı olarak kullanılır. (Ç.N.)

2. Mavi balina. (Ç.N.)

de sizlerin ravent almanız gibi yalnızca eczacıdan elde edilirdi. Düşünüyorum da zamanla *spermaceti*'nin gerçekte ne olduğu anlaşıldığında da nadir bulunmasından öte, anlamının da önemini kullanarak değerini artırmak isteyen tüccarlar ilk ismini kullanmayı sürdürdüler. Yani bu isim balinaya gerçekten *spermaceti*'nin ondan elde edilmiş olmasından dolayı verilmiş olmalı.

I. KİTAP (*Folio*), II. BÖLÜM (*Doğru balina*). İnsanoğlunun düzenli olarak avladığı ilk balina olduğu için bir bakıma Leviathan'ların en saygıdeğer olanıdır. Halk arasında balina kemiği veya balen denilen nesnenin ve balina yağı denilen ticari değeri az olan yağın elde edildiği balinadır. Balıkçılar arasında gelişigüzel bir şekilde şu isimlerle tanımlanır: Balina, Grönland balinası, siyah balina, büyük balina, gerçek balina, doğru balina. Böylesine çeşitli isimlerle vaftiz edilmiş bir türün kimliği konusunda büyük bir belirsizlik vardır. Peki, benim *folio*'larıma ikinci tür olarak dahil ettiğim balina neyin nesidir? O, İngiliz doğabilimcilerinin *mistiketus*, İngiliz balinacılarının Grönland balinası, Fransız balinacılarının *baleine ordinaire*, İsveçlilerin *Growlands Walfish* dedikleri balinadır. Bu, Felemenklerle İngilizlerin Kutup denizlerinde iki yüzyıldan fazladır avladıkları balinadır; bu Amerikalı balıkçıların "doğru balinanın gezinti sahaları" dedikleri Hint Okyanusu'nda, Brezilya kıyılarında, kuzeybatı sahillerinde ve dünyanın çeşitli yerlerinde uzun zamandır kovaladıkları balinadır.

Bazıları İngilizlerin Grönland balinasıyla Amerikalıların "doğru balina"sı arasında bir fark olduğunu iddia ederler. Balinanın temel özellikleri konusunda tamı tamına hemfikirdirler, köklü bir ayrımı dayandıracak tek bir somut gerçek de gösterilememiştir. Doğa tarihinin bazı bölümleri hiç de ikna edici olmayan bazı farklılıklara dayanan sonsuz alt sınıflamalarıyla işi itici bir şekilde

çetrefilli hale getirmiştir. "Doğru balina" ispermeçet balinasını daha iyi aydınlatmak için daha sonra ayrıntılı ele alınacaktır.

I. KİTAP (*Folio*), III. BÖLÜM (*Sırtı kanatlı balina*). Bu başlık altında sırtı kanatlı, yükseğe püskürten ve Long John gibi çeşitli adları olan, hemen her denizde görülmüş ve püskürttüğü sular New York'a giden posta vapurlarının içinde Atlantik'i geçen yolcular tarafından çok uzaklardan seçilebilen balina olan canavarı ele alıyorum. Ulaştığı boyu ve ağzındaki baleni bakımından sırtı kanatlı balina, doğru balinaya benzer ancak bel kısmı daha az dolgundur ve rengi daha açıktır, zeytine çalar. Kırış kırış koca dudakları, birbirine dolanmış, eğilip bükülmüş kablolara benzer. En ayırıcı özelliği olan ve adını aldığı kanat çok dikkat çekici bir nesnedir. Doksan ile yüz yirmi santim boyundaki bu kanat balinanın sırtının arka kısmından dikey olarak çıkar, üçgen şeklindedir ve sipsivri bir köşesi vardır. Bu yaratığın en ufak bir kısmı bile görünmezken bazen yalnızca kanadı suyun yüzünden çıkıntı şeklinde görülür. Deniz hafif durgun ve yüzeyinde halkalar şeklinde minik dalgalar varken, güneş saatinin koluna benzeyen bu kuyruk dikilip denizin buruşuk yüzeyine gölgesi düştüğünde kuyruğu çevreleyen su halkası, üzerinde dalgalanan ibreleriyle tıpkı bir saat kadranına benzer. Ahaz'ın bu güneş saatinde gölge çoğu zaman geri gider.[1] Kanatlı balina topluluklar halinde yaşamaz. Nasıl bazı insanlar diğerlerinden nefret ederse bu da diğer balinalardan nefret eder. Çok utangaçtır; hep tek başına dolaşır; hiç beklenmedik bir anda en uzak, en kasvetli sularda yüzeye çıkar; dümdüz, tek bir su sütunu halinde püskürttüğü suları, çorak bir ovadaki yalnız bir mızrak gibi

1. Ahaz'ın güneş saatindeki gölgenin gösterdiği saat Tanrı tarafından geri alınır. Eski Ahit "Yeşeya", 38:8. (Ç.N.)

yükselir; sanki insanoğlunun tüm kovalamalarına kafa tutması için muhteşem bir yüzme gücü ve hızı bahşedilmiştir ona; bu Leviathan kendi ırkının sürgün edilmiş ve zapt edilmez Kabil'i gibidir, mührü de sırtındaki ibredir. Ağzındaki baleni nedeniyle kimi zaman doğru balinayla birlikte *kemikli balinalar* adı verilen teorik bir türe, yani balenli balinalara dahil edilir. Kemikli balinalar grubunda birçok değişik tip olmakla beraber çoğu hakkında pek az bilgi vardır. Bazı çeşitlerine balıkçıların verdiği isimler yassı burunlu balina, ibikli balina, mızrak kafalı balina, taraklı balina, altçeneli balina, gagalı balinadır.

Kemikli balina unvanıyla ilgili olarak belirtilmesi gereken önemli konulardan biri de her ne kadar bu tür bir isimlendirme bazı balina türlerinin anlatılmasında kolaylık sağlasa da Leviathan'ın baleni veya kamburuna veya kanadına veya dişlerine dayanan bir sınıflamaya kalkışmanın nafile olduğudur; öte yandan balinaların vücutlarının bu göze çarpan bölümleri ve özelliklerinin, balinaların genel olarak sahip olduğu vücut özelliklerinden çok daha iyi bir setoloji sistemine olanak tanıyacağı da açıktır. Peki o zaman ne olacak? Balen, kambur, sırt kanadı ve dişler; bunlar balinaların diğer önemli özellikleriyle bir bağlantısı olmadan bütün balinalar arasında rasgele dağılmış özellikleridir. Yani ispermeçet balinasının da kambur balinanın da sırtında kambur vardır ama benzerlikleri işte orada biter. Bu kambur balinanın da Grönland balinasının da ağzında balenleri vardır ama işte yine benzerlik orada biter. Yukarıda belirtilen özelliklerde de durum aynıdır. Çeşitli balinalarda bu özelliklerin gelişigüzel bir şekilde bir arada bulunması veya bazen de tek başına bir özelliğin bulunması bunlara dayanarak bir sınıflama yapmayı tamamen olanaksız kılar. Bu kayaya bütün balina bilimcileri toslamıştır.

Balinanın iç kısmından, yani anatomisinden, belki

doğru sınıflamaya ulaşabileceğimiz düşünülebilir. Ama hayır, örneğin Grönland balinasının anatomisinde baleninden daha çarpıcı bir şey var mıdır? Fakat gördük ki Grönland balinasını balenine göre doğru bir şekilde sınıflamak olanaksızdır. Buna göre Leviathan'ların bağırsaklarına inecek olursak farklılık, yukarıda sıralanan dış görünüşe göre elli kat daha azdır. O zaman balinaları vücut olarak olanca hacimleriyle değerlendirip onları sınıflandırmaktan başka geriye ne kalıyor? Burada kullandığımız bibliyografik sistem de budur ve tek pratik olan sistem bu olduğu için başarılı bir sınıflama ancak bu şekilde olasıdır. Devam edelim.

I. KİTAP (*Folio*) IV. BÖLÜM (*Kambur*). Bu balinaya en çok Kuzey Amerika kıyılarında rastlanır. Sık sık orada yakalanıp kıyıya çekilmiştir. Sırtında gezgin satıcı gibi kocaman bir çuval vardır, ona "fil ve mahfe[1]" balinası da diyebilirsiniz. Her halükârda yaygın olarak kullanılan ismi onun diğer türlerden yeterince ayırt etmez çünkü daha küçük olmakla beraber ispermeçet balinasının da bir kuyruğu vardır. Yağı pek değerli değildir. Baleni vardır. Balinaların en oyuncusu ve en gamsızıdır ve hepsinden daha fazla neşeli köpükler ve beyaz sular oluşturur.

I. KİTAP (*Folio*), V. BÖLÜM (*Ustura sırtlı*). Bu balina hakkında ismi dışında fazla bir şey bilinmez. Ben onu bir keresinde Boynuz Burnu açıklarında uzaktan görmüştüm. İçine kapanık tabiatıyla hem avcılardan hem de filozoflardan uzak durur. Korkak olmamasına rağmen uzun keskin bir çıkıntı şeklinde yükselen sırtı dışında hiçbir yerini göstermemiştir. Bırakalım gitsin. Onun hakkında benim de başkasının da daha fazla bir şey bildiği yoktur.

I. KİTAP (*Folio*), VI. BÖLÜM (*Kükürt karın*). İçine

1. Ortaçağ resimlerinde filler, sırtlarında içlerinde asker taşımaya yarayan mahfelerle betimlenmiştir. (Ç.N.)

kapanık bir diğer beyefendi, kuşkusuz ki kükürt rengini derinlerde yüzerken sürtündüğü Tatar kiremitlerinden[1] almış. Nadiren göze görünür, en azından ben onu uzak güney denizleri dışında görmedim, o zaman da yüzünü inceleyemeyeceğim kadar uzaktaydı. Kimse peşine düşmez, halatı tuttuğu gibi kaçar gider. Hakkında mucizeler anlatılır. *Adieu*, kükürt karın! Senin hakkında doğru dürüst başka bir şey bilmiyorum, Nantucket'lıların en yaşlısı da bilmiyordur.

I. KİTAP'ın sonuna geldik, şimdi sıra II. KİTAP'ta (*Octavo*).

OCTAVO'LAR. Orta büyüklükte balinaları kapsar ve şu şekilde sıralanabilir. I. *Grampus* (*Boz yunus*); II. *Kara balık*; III. *Denizgergedanı*; IV. *Katil Balina*; *V. Döven balina*. II. KİTAP (*Octavo*), I. BÖLÜM (*Grampus, boz yunus*). Hırıltılı nefesi, daha doğrusu üflemesiyle, kara adamlarına bir deyim kazandırmış olan bu balık derinlerin herkesçe çok iyi bilinen bir sakini olmakla beraber yaygın olarak insanlar onu balinaların arasında sınıflamaz. Ama Leviathan'ların bütün tanımlayıcı özelliklerine sahip olduğu için doğabilimcilerinin çoğu onu balina olarak kabul eder. Orta boy bir *octavo*'dur, boyu dört ile sekiz metre arasında değişir ve karın çevresi de boyuna uygun boyuttadır. Sürüler halinde gezer ve hatırı sayılır miktarda yağı olmasına ve ışık için oldukça iyi olmasına rağmen hiçbir zaman düzenli olarak avlanmamıştır. Bazı balıkçılar onun ortaya çıkmasının büyük ispermeçet balinasının gelişinin habercisi olduğunu düşünürler.

II. KİTAP (*Octavo*), II. BÖLÜM (*Kara balık*). Bu balıklar için balıkçılar arasında kullanılan adları veriyorum çünkü genel olarak en iyisi bunlardır. Şayet bir ad

1. Tartarian ya da Tartarean: Yunan mitolojisinde Hades'in altındaki cehennem. (Ç.N.)

anlaşılmaz veya anlamsızsa bunu belirtip başka bir tane önereceğim. Şimdi kara balık konusunda bunu yapacağım çünkü balinalarda siyahlık neredeyse bir kuraldır. Böylece isterseniz ona sırtlan balığı deyin. Doymak bilmezliğiyle ünlüdür ve dudaklarının iç kenarının yukarı kıvrık olmasından yüzünde sürekli Mephisto gibi haince bir sırıtma vardır. Bu balinanın boyu ortalama beş-altı metre civarındadır. Hemen hemen bütün sularda bulunur. Yüzerken Romalı burnuna benzeyen arka çatalkuyruğu tuhaf bir şekilde dışarı çıkar. ispermeçet avcıları daha kârlı bir iş bulamadıklarında ev içi kullanımda ucuz yağ sağlamaya devam edebilmek için bazen sırtlan balina yakalarlar çünkü bazı tutumlu ev kadınları yanlarında kimse olmayıp kendi başlarına kaldıklarında güzel kokan mum yerine iğrenç kokulu donyağı kullanırlar. Yağları çok ince olduğu halde bu balinaların bazılarından yüz yirmi kilodan fazla yağ çıkar.

II. KİTAP (*Octavo*), III. BÖLÜM (*Denizgergedanı*) *Narwhale*, yani *burun deliği balinası*. İlginç adlandırılmış bir balina örneği daha, sanırım tuhaf boynuzunun ilk başlarda sivri bir burun sanılmasından böyle adlandırılmış. Bu yaratığın kendisi yaklaşık beş metre, boynuzu ise ortalama bir buçuk metre boyundadır ama bazılarınınki üç metreyi geçer ve hatta beş metreye bile ulaşanları vardır. Doğrusunu söylemek gerekirse bu boynuz uzun bir dişten başka bir şey değildir ve yanlarından basık bir şekilde çeneden düz hat şeklinde çıkar. Yalnızca sol tarafta bulunur ve bu durum sahibinin beceriksiz bir solak gibi görünmesine yol açarak tuhaf bir etki yaratır. Bu kemik boynuz veya zıpkının hangi amaca hizmet ettiğini söylemek güçtür. Kılıçbalığı veya deniz turnasının kılıcına benzer bir şekilde kullanılır gibi durmaz ama bazı denizciler bana denizgergedanının bunu yiyecek bulmak amacıyla bir tırmık gibi deniz tabanını altüst etmek için

kullandığını söylemişlerdi. Charley Coffin buzu delmek için kullanıldığını söylemişti, denizgergedanı Kutup denizlerinde yüzeye çıktığında buzla kaplı olduğunu görüp boynuzuyla delip geçermiş. Fakat bu tahminlerin hiçbirinin doğruluğunu kanıtlayamazsınız. Benim kişisel görüşüm, bu tek taraflı boynuz denizgergedanı tarafından nasıl kullanılırsa kullanılsın, kitapları okurken sayfaları açmak için kesinlikle çok kullanışlı bir şey olduğudur. Denizgergedanına sivri dişli balina, boynuzlu balina ve tek boynuzlu balina dendiğini duydum. Hayvanlar âleminin hemen hemen her sınıfında bulunan tek boynuzluluğun kesinlikle ilginç bir örneğidir. İnzivaya çekilmiş eski yazarlardan bu tek boynuzlunun boynuzunun eski zamanlarda en etkin zehir antidotu kabul edildiğini ve böylece ondan hazırlanan ilaçların muazzam bir kazanç sağladığı bilgisini edinmiştim. Aynı zamanda, tıpkı erkek geyiklerin boynuzundan amonyak üretilmesi gibi bayılan kadınları ayıltmak için uçucu tuzlara damıtılırmış. İlk başta çok merak uyandıran bir nesne olarak kabul edilirmiş. Siyah Mektup[1] bana Sir Martin Frobsicher o seferden döndüğünde cesur gemisi Thames'de seyrederken Kraliçe Bess'in mücevherli elini Greenwich Şatosu'nun penceresinden gösterişli bir biçimde salladığını söylemişti. "Sir Martin o seferden döndüğünde," demişti Siyah Mektup, "dizlerinin üzerine çöküp majestelerine daha sonra uzun süre Windsor'daki şatonun duvarında aslı kalan devasa bir denizgergedanı boynuzu sunmuştu." İrlandalı bir yazar da Leicester kontunun da aynı şekilde dizlerinin üzerinde majestelerine bu sefer karadaki tek boynuzlu canavarlardan birine ait bir boynuz sunduğunu iddia etmişti.

1. Melville tarafından yaratılmış hayalî bir yazar. İkinci bölümde sözü edilen eski yazıların yazarı. (Ç.N.)

Denizgergedanının sütbeyaz zemin üzerinde yuvarlak ve yumurta şekilli siyah beneklerle bezeli, leopar gibi pek güzel bir görüntüsü vardır. Yağı çok üstün niteliklidir ama çok az yağ çıktığı için nadiren avlanır. En çok kutup çevresindeki denizlerde bulunur.

II. KİTAP (*Octavo*), IV. BÖLÜM (*Katil balina*). Nantucket'lılar bu balina hakkında pek az şey bilirler, sözde doğabilimcileri ise hiçbir şey bilmezler. Uzaktan gördüğüm kadarıyla büyüklüğü boz yunus kadardı. Çok vahşidir – bir nevi Fiji balığıdır.[1] Bazen koca *folio* balinalarını dudaklarından yakalar ve bu güçlü canavar korkudan ölene kadar bir sülük gibi orada yapışıp kalır. Katil hiç avlanmaz. Ne çeşit bir yağı olduğunu da hiç duymadım. Bu balinaya verilen ada ayırt edici olmaması nedeniyle itiraz edebilirsiniz. Hepimiz birer katiliz çünkü, karada da, denizde de; Bonaparte'lar ve köpekbalıkları dahil.

II. KİTAP (*Octavo*), V. BÖLÜM (*Döven balina*). Bu beyefendi düşmanlarını dövmek için bir sopa gibi kullandığı kuyruğuyla ünlüdür. *Folio* balinasının sırtına biner ve aynı bazı okul müdürlerinin benzer bir işlemle bu dünyada geçinip gittiği gibi o da *folio* balinası yüzerken onu kamçılayarak yolunu bulur. Döven balina hakkında katilden de daha az şey bilinir. Her ikisi de kanun kaçağıdır, hem de kanunsuz denizlerde bile.

II. KİTAP'ın sonuna geldik, şimdi sıra III. KİTAP'ta (*Duodecimo*).

DUODECIMO'LAR. Bu grupta daha küçük balinalar yer alır. I. *Hurra domuzbalığı;* II. *Cezayir domuzbalığı;* III. *Ağzı unlu domuzbalığı.*

Boyları bir-bir buçuk metreyi geçmeyen bu balıkların, halk arasında yüceliği çağrıştıran bir kelime olan BA-

1. Fiji Adası'nın yerlileri o dönemde çok vahşi yamyamlar olarak bilinirdi. (Ç.N.)

LİNALAR sınıfında sayılması, bu konuyla özel olarak ilgilenmeye fırsatı olmamış olanlara acayip gelebilir. Ama yukarıda *duodecimo*'lar olarak belirttiğim yaratıklar benim tanımıma göre kesinlikle balinadırlar – yani su püskürten ve yatay kuyruklu.

III. KİTAP (*Duodecimo*), I. BÖLÜM (*Hurra domuzbalığı*). Dünyanın her yerinde rastlanan sıradan domuzbalığıdır. Bu ad benim yakıştırmamdır çünkü domuzbalığının birden çok çeşidini birbirinden ayırt etmek için bir şeyler yapmak gerekir. Dört Temmuz kutlamalarında havaya fırlatılan şapkalar gibi engin denizlerde göklere doğru fırlayıp durdukları, şamatacı sürüler halinde gezdikleri için bu adı verdim. Onların görünmesinden denizciler çok hoşlanır. Neşeyle doludurlar ve her zaman esintili dalgalardan gelip rüzgâra doğru giderler. Rüzgâra karşı yaşayan delikanlılar bunlardır. Uğur getirdiklerine inanılır. Bu hayat dolu balıkları gördüğünüzde üç kere hurra diye bağırmadan durabiliyorsanız Tanrı yardımcınız olsun, içinizde Tanrı'nın bahşettiği neşeli ruhtan eser kalmamış demektir. İyi besili tombul bir hurra domuzbalığından dört kilo kadar yağ çıkar. Ama çene kemiğinden elde edilen ince, narin sıvı son derece değerlidir. Mücevheratçılar ve saatçiler tarafından kullanılır. Denizciler onu usturalarını biledikleri taşların üzerine sürerler. Biliyorsunuz domuzbalığının eti çok lezzetlidir. Bir domuzbalığının su püskürttüğü hiç aklınızdan geçmemiştir. Gerçekten de püskürtmesi o kadar küçüktür ki kolay kolay fark edilmez. Ama bir fırsatını bulup izlerseniz büyük ispermeçet balinasının minyatürünü görürsünüz.

III. KİTAP (*Duodecimo*), II. BÖLÜM (*Cezayir Domuzbalığı*). Tam bir korsandır. Çok vahşidir. Sanırım yalnızca Pasifik'te bulunuyor. Hurra domuzbalığından biraz daha büyüktür ama genel yapıları hemen hemen aynıdır. Hele bir damarına basın derhal bir köpekbalığı-

na dönüşür. Onun için kaç kere sandal indirdim ama bugüne kadar yakalandığını görmedim.

III. KİTAP (*Duodecimo*), III. BÖLÜM (*Ağzı Unlu Domuzbalığı*). En büyük domuzbalığı, bilindiği kadarıyla yalnızca Pasifik'te bulunur, Şimdiye kadar ona verilen tek İngilizce ad doğru balina *folio*'sunun yakınlarında yaşadığı için balıkçıların verdiği ad doğru balina domuzbalığı olmuştur. Görünüş olarak hurra balinasından biraz farklıdır ve ondan daha az tombul ve neşeli olduğu için oldukça düzgün ve tam bir beyefendi görünümündedir. Sırtında kanadı yoktur (domuzbalıklarının çoğunda vardır), çok tatlı bir kuyruğu ve Hint güzeli, duygulu ela gözleri vardır. Fakat unlu ağzı her şeyi berbat eder. Sırtının tümü yan kanatlarına kadar koyu siyah olmakla beraber, geminin suya batan kısmını işaretleyen çizgi kadar belirgin ve "parlak kemer" adı verilen bir sınır çizgisi baştan kıça uzayarak onu iki ayrı renge böler, yukarısı siyah, aşağısı beyaz. Başının bir kısmı ve ağzının tamamı beyaz kısımdadır ve bundan dolayı sanki bir un çuvalından yeni hırsızlık yapıp kaçmış izlenim verir. Son derece berbat ve unlu bir durum. Yağı sıradan bir domuzbalığının yağı gibidir.

* * *

Bu sınıflama sistemi *DUODECIMO*'dan daha ileriye devam etmez çünkü domuzbalığı balinaların en küçüğüdür. Yukarıda kayda değer tüm Leviathan'ları bulabilirsiniz. Fakat bunun dışında Amerikalı bir balina avcısı olarak benim, adını duyup şahsen görmediğim bir sürü ne idüğü belirsiz, kaçak, yarı gerçek yarı hayal ürünü balinalar da vardır. Üst güvertede söylenen isimleriyle sıralayacağım onları çünkü böyle bir liste benim yalnızca başlattığım bu işi gelecekte tamamlayacak araştırmacılar için değerli olabilir. Sıralayacağım balinalardan herhangi

biri yakalanıp sınıflanacak olursa büyüklüklerine göre *folio, octavo ve duodeciomo* sistemine kolaylıkla dahil edilebilir: şişe burunlu balina, hurda balina, muhallebi kafalı balina, deniz burnu balinası, lider balina, savaş topu balinası, boyunlu balina, bakırlı balina, fil balina, buzdağı balina, pelte balina, mavi balina vs. İzlandalı, Felemenk ve İngiliz otoriteler tanımlanmamış balinalara ait kaba saba isimlerle dolu başka listeler de vermiş olabilirler. Ben bunların tamamen işe yaramaz olduğunu düşünerek dikkate bile almıyorum, bunların yalnızca Leviathan'cılıkla dolu sesler olduğundan ve hiçbir şey ifade etmediklerinden kuşkulanmaktan kendimi alamıyorum.

Son olarak ilk başta bu sistemin bir çırpıda mükemmel olmayacağını söylemiştim. Sözümde durduğumu görebilirsiniz. Aynı Köln Katedrali'nin kulesinin üzerinde bir vinçle yarım bırakıldığı gibi ben de setolojik sistemimi bitmemiş olarak bırakıyorum. Küçük yapılar ilk mimarları tarafından bitirilebilir ama büyük olanlarda, gerçek olanlarda, son taşın konulması geleceğe bırakılır. Bu kitap bir taslaktan öte bir şey değildir – hayır, hatta taslağın da taslağı. Ah Zaman, Kudret, Para ve Sabır!

33. Bölüm
Specksynder

Balina gemilerinin görevlilerine gelince esasen balina filoları dışında hiçbir denizcilik işinde bulunmayan zıpkıncıların gemideki varlığından kaynaklanan kendine has bazı iç özelliklerden söz etmenin şimdi tam sırası.

İki asırdan daha fazladan beri Felemenklerde bir balina gemisinin komutasının tek başına şimdilerde kaptan

dediğimiz kişiye verilmeyip kaptanla *specksynder* denilen bir zabit arasında bölünmüş olması zıpkıncılık işine verilen önemi açıkça gösterir. *Specksynder*, kelime anlamı yağ-kesen olmakla beraber zamanla başzıpkıncıyla eş anlamlı hale gelmiştir. O günlerde kaptanın otoritesi seyrüsefer ve teknenin genel idaresiyle sınırlıydı, balina avı kısmı ve avla ilgili işlerin tümünde *specksynder* yani başzıpkıncının sözü geçerdi. İngiliz Grönland balıkçılığında bu eski Felemenk rütbesi çarpıtılmış şekilde *sepecksioneer* olarak devam etti ancak eski itibarından çok şey kaybetti. Günümüzde yalnızca kıdemli zıpkıncı rütbesindedir ve böyle olunca da kaptanın astlarından başka bir değeri olmaktan öteye geçmez. Yine de bir balina seferinin başarısı büyük oranda zıpkıncının marifetine bağlı olduğu ve Amerikan balıkçılığında yalnızca gemide önemli bir zabit olmakla kalmayıp bazı durumlarda (avlanma sahasında gece nöbeti gibi) güvertenin kumandası da onda olduğu için denizin yüce politik kuralları, esasen yelken görevi yapan tayfadan ayrı tutulmasını ve profesyonel olarak bir şekilde onların üstü olmasını gerektirirken neredeyse tayfalar hemen her zaman onu sosyal olarak kendilerine eşit görmüşlerdir.

Bir zabitle denizdeki tayfa arasındaki en büyük fark şudur: İlki kıç tarafta yaşar, ikincisi burunda. Hem balina gemilerinde hem de ticari gemilerde zabitlerin kamaraları kaptanla aynı yerdedir ve Amerikan balina gemilerinin çoğunda kıç tarafta yerleşirler yani yemeklerini kaptan kamarasında yerler ve dolaylı olarak onunla temasta olabilecekleri bir yerde uyurlar.

Güney denizlerine yapılan uzun seferler (insanoğlunun şimdiye kadar gerçekleştirdiği açık ara en uzun yolculuk), yolculuğun kendine özgü tehlikeleri ve şirketin toplu çıkarları, bunların hepsiyle ilgili sağlanacak menfaatler, sabit ücretlerden ziyade az ya da çok paylaşılan kısmetle-

re, tehlikelere karşı birlikte uyanık olmaya, cesarete ve sıkı çalışmalara bağlıdır; bütün bu şeyler bazı durumlarda genel olarak ticaret gemilerindeki tayfalarda olduğundan daha az disiplin uygulanmasını gerektirse de bu balina tayfası bazı ilkel durumlarda bir Mezopotamya ailesi gibi bir arada yaşasa da zabit güvertesindeki resmiyet nadiren gevşetilse bile asla tamamen ortadan kalkmaz. Gerçekten de birçok Nantucket gemisinde kaptanın bir donanma gemisinde bile rastlanmayan bir ihtişamla kaptan güvertesini arşınladığını, yırtık pırtık bir kaptan elbisesi değil de sanki Roma imparatorunun mor ihramını kuşanmış gibi etraftan zorla saygı beklediğini görebilirdiniz.

Pequod'un kaptanı bu tür sığ gösterişlere kapılacak adam değildi ve beklediği tek saygı, ânında ve koşulsuz itaatti; kimseden kaptan güvertesine çıkmadan ayakkabılarını çıkarmasını beklemezdi ama bundan sonra ayrıntılarıyla anlatacağım olaylarla ilişkili bazı tuhaf durumlarda adamlarına kimi zaman tepeden bakarak kimi zaman *in terrorem*[1] veya başka şekilde olağandışı laflar ettiği olmuştur ama Kaptan Ahab'ın bile denizin yüce gelenek ve göreneklerini gözetmediği söylenemezdi.

Bu gelenek ve göreneklerin arkasına gizlendiğini ve onları esasen hizmet etmesi beklenen amaçlar için değil de kendi özel çıkarları için kullandığını ileride anlamakta gecikmeyeceğiz. Beyninde kendini açık etmeden bekleyen bir sultanlık hırsı vardı ve bu sultanlık merakı gelenekler nedeniyle karşı koyulmaz bir diktatörlüğe dönüşüyordu. Ne kadar entelektüel yetkinliği olursa olsun bir insan, kendileri de değersiz ve aşağılık olan dış mihraklı oyunlar ve bağlantıların yardımı olmadan asla gerçek anlamda başka insanlara bir üstünlük sağlayamaz.

1. (Lat.) Tehdit ederek, uyararak. (Ç.N.)

Tanrı, imparatorluğunun gerçek prenslerini dünyadaki krallıkların başına geçmekten sonsuza kadar alıkoyan, bu dünyanın bahşedeceği en büyük şerefleri, şöhretleri sıradan insanlara olan üstünlüklerinden çok bir avuç seçkin insana karşı hissettikleri sonsuz aşağılık duygusuna borçlu olan kişilere terk etmelerine neden olan, işte budur. Politikanın aşırı ve boş inançları tarafından kuşatıldığında büyük faziletler bile küçük şeyler içinde kaybolup gider ve krallıklarda bile gücü bazen en ahmak ve en aptallara teslim eder. Fakat Çar Nikolay'da olduğu gibi coğrafik imparatorluğun tacı muhteşem bir kral beynini çevrelediğinde işte o zaman ayaktakımı sürüleri bu muazzam merkezî güç karşısında boyun eğip sinerler. Ölümü göze alan bir boyun eğmezliği her şeyiyle ve olanca heyecanıyla anlatacak trajedi yazarı burada anlatılan bu önemli ayrıntıyı asla unutmamalı.

Ama işte Ahab, kaptanım, Nantucket'lılara özgü sert ve kaba saba haliyle karşımda duruyor; imparatorlarla krallardan bahsettiğim bu bölümde aslında yalnızca onun gibi yaşlı ve fakir bir balina avcısıyla ilgilendiğimi saklamamalıyım; şaşaalı mücevherlerle, kaftanlarla işim yok benim. Ey Ahab, öylesine büyüktür ki içindeki yücelik, o ancak göklerden indirilebilir, denizlerin en derinlerinden çıkarılabilir ve elle tutulmaz havanın boşluğunda hayal edilebilir.

34. Bölüm

Kaptan Sofrası

Öğlen vakti olmuştu ve Hamur Oğlan, beyaz ekmek somununa benzeyen kafasını lombozdan uzatarak

geminin arkasındaki sandalda oturmuş, her gün yaptığı gibi güneşi gözleyerek balina dişi bacağının üzerine yerleştirdiği madalyon biçimindeki pürüzsüz tablete bakarak sessizce bulundukları enlemi hesaplayan efendisine yemeğin hazır olduğunu söylüyordu. Çağrılara hiç kulak asmadığına bakıp huysuz Ahab'ın hizmetkârını hiç duymadığını düşünebilirdiniz. Fakat tam o anda Ahab mizana çarmıklarından birini yakalayıp güverteye atlarken neredeyse coşkulu bir sesle "Yemek, Mr. Starbuck," diyerek kamaranın içinde gözden kayboldu.

Birinci Emir Starbuck, sultanın ayak seslerinin son yankıları da dinip onun masaya oturduğuna kanaat getirdiğinde huzur içinde oturduğu yerden kalktı; güvertede birkaç sefer dolandı ve pusula dolabının içine şöyle bir göz attıktan sonra hoş bir sesle "Yemek, Mr. Stubb," dedi ve lombar ağzından aşağı indi. İkinci Emir Stubb gemi teçhizatının arasında bir süre tembel tembel dolandıktan sonra bu önemli halatın sağlamlığını tartmak için pırasayayı hafiften salladı ve o da aynı nakaratı tekrarlayarak çabukça "Yemek, Mr. Flask," diyerek öncülerini izledi.

Ama üçüncü Emir birdenbire kendini kıç güvertesinde yapayalnız bulunca sanki üzerindeki tuhaf baskıdan kurtulmuş gibi her tarafa bilgiç bakışlar atıp ayakkabılarını fırlatıp attı ve aşağıdaki Türk sultanının tam tepesinde aniden coşkun ama sessiz bir gemici dansı tutturdu, ardından ustaca bir el hareketiyle sanki bir rafa fırlatırcasına şapkasını mizana direğine fırlattı ve güverteden görülebildiği yere kadar gülüp oynayarak ilerledi ve böylece tören alaylarında alışılagelenin tersine müziği alayın arkasından götürmüş oldu. Aşağıda kamaraya girmeden önce kapının önünde durakladı, tamamen farklı bir surat takındı ve başına buyruk neşeli küçük Flask gitti ve Ahab'ın huzuruna onun yerine bir emir kulu, bir köle girdi.

Denizciliğin yapmacık âdetlerinin en tuhaflarından biri de güvertenin açık havasındayken damarlarına basıldığında cesurca ve meydan okurcasına komutanlarına karşı çıkan zabitlerin, bir dakika sonra kamarasındaki her zamanki yemeklerine indiklerinde sofranın başına oturmuş aynı komutanlarının karşısında hemen boynu bükük mazlum hallerine bürünmeleridir; şaşırtıcı hatta komik bir şeydir bu. Nedendir bu değişiklik? Bir sorun mu? Herhalde değil. Babil kralı Baltazar olmak ve kibirli değil seviyeli bir Baltazar olmak, işte bunun için kesinlikle dünyevi bir yücelik gerekir. Kim ki hem bir kral gibi hem de bilge bir ruhla sofrasının başında oturur, onun karşı konulmaz bir gücü ve krallığının bireyler üzerinde muazzam etkisi vardır ve o adamın krallığı Baltazar'ınkinden de üstündür çünkü Baltazar en büyük kral değildir. Dostlarıyla yalnızca bir kere sofraya oturan kişi sezarlığın tadını almış demektir. Bu, kimsenin karşı koyamayacağı kadar çekici sosyal bir çarlıktır. Bunun üzerine bir de gemi kaptanının hâkimiyetini eklerseniz deniz yaşamının az önce sözünü ettiğim tuhaflığının kökenine inebilirsiniz.

Ahab sanki bir mercanadasının kıyısındaki yeleli sessiz bir denizaslanı gibi etrafındaki savaşçı fakat itaatkâr yavrularıyla balina dişi kakmalı masasının başında oturdu. Her zabit sırası geldiğinde yemeğinin verilmesini bekliyordu. Hepsi Ahab'ın karşısında küçük birer çocuk gibiydi ama Ahab'ın içinde gizlenen en ufak bir kibir bile yoktu. Söz birliği etmişçesine hepsinin dik bakışları, önündeki ana yemeği kesen yaşlı adamın bıçağına odaklanmıştı. Bence dünyayı verseler hava durumu gibi doğal bir konudan bahsederek bile o âna saygısızlık etmezlerdi. Hayır! Kestiği biftek dilimini sıkıştırdığı çatal bıçağını uzatarak Starbuck'ın tabağını kendisine doğru işaret etti ve onu bir sadaka gibi kabul eden birinci zabit eti kibar-

ca kesti ve bıçak tabağı sıyırınca irkilip ihtiyatı elden bırakmadan sessizce çiğneyip yuttu. Alman imparatorunun yedi seçmen prensle yemek yediği Frankfurt'taki önemli taç giyme törenindeki gibi bu kaptan yemekleri de berbat bir sessizlik içinde yenen törensel yemeklerdi, aslında yaşlı Ahab yemekte sohbeti yasaklamamıştı ama yalnızca kendisi suskundu. Neredeyse boğazı sıkılmış gibi hisseden Stubb aşağıdan gelen bir fare tıkırtısıyla rahatladı. Zavallı Flask ailenin en küçük oğlu ve bu bezgin aile toplantısının en küçüğüydü. Onun payına tuzlanmış etin incik kemiği düşmüştü, tavuk olsaydı but olurdu. Kendi yemeğini almaya kalkması, onun için neredeyse birinci derecede hırsızlıkla aynı anlama gelirdi. Yemeğini kendi almış olsaydı namuslu dünyada asla bir daha başı dik dolaşamazdı, ne gariptir ki Ahab kendi yemeğini almasını asla yasaklamamıştı. Eğer Flask kendi yemeğini alsa muhtemelen Ahab bunun farkına bile varmazdı. Hele tereyağına uzanıp almayı aklından bile geçirmezdi. Berrak, güneş gibi parlayan yüzünün donuklaşmaması için gemi sahiplerinin ona tereyağını yasakladığını düşündüğünden mi, yoksa tek bir çarşı pazarın olmadığı sulardaki bu uzun yolculukta tereyağı altın değerinde olup onun gibi alt düzeyde birisi için uygun olmadığını düşündüğünden mi, her nedense en nihayetinde Flask tereyağsız bir adamdı işte!

Bir diğer şey! Yemeğe son gelen de yukarı ilk çıkan da Flask'tı. Düşünün bir! Böylece Flask'ın yemeği iki arada bir derede sıkışmıştı. Strabuck ve Stubb'ın her ikisi de ondan önce başladıkları halde ondan sonra da sofranın keyfini çıkarma ayrıcalığına sahiptiler. Flask'tan olsa olsa bir kademe daha üstte olan Stubb'ın iştahsız olacağı tutar da yemeğini bitirme işaretleri verecek olursa, Flask'ın o gün iki lokma bile yemeden hemen harekete geçmesi gerekirdi çünkü Stubb'ın Flask'tan önce gü-

verteye çıkması gemiciliğin kutsal kurallarına aykırıydı. Bu nedenle bir keresinde ikimiz baş başa konuşurken zabit rütbesine yükseltildiği andan itibaren hemen hemen açlık dışında bir şey görmediğini itiraf etmişti. Çünkü yedikleri açlığını gidermiyor, yalnızca açlığının içinde ölümsüz kalmasını sağlıyordu. Huzur ve tatmin sonsuza dek midemi terk etti diye düşündü Flask. Ben bir zabitim ama yelken direğinin önündeki bir tayfayken yaptığım gibi başkasarasının altında şöyle bir parça eski usul biftek kapabilmeyi ne kadar isterdim. İşte terfi etmenin meyveleri, işte şan şöhretin havası, işte hayatın saçmalığı! Hatta öyle ki şayet *Pequod*'un sıradan bir tayfasının zabitliği yüzünden Flask'a bir hıncı varsa intikam hissini doyurmak için yapması gereken tek şey akşam yemeği vaktinde kıç güvertesine gitmek ve kamaranın camdan sızan loş ışığında korkunç Ahab'ın önünde şaşkına dönmüş bir halde aptal aptal oturan Flask'ı izlemek olurdu.

Ahab ve üç zabiti *Pequod*'un kamarasında birinci masa dènebilecek sofrayı oluştururdu. Gelişlerinin tersine bir sırayla ayrıldıklarında kanvas masa örtüsü temizlenir ya da daha ziyade beti benzi atık kamarot tarafından alelacele şöyle bir toplanırdı. Ardından üç zıpkıncı sofranın mirasçıları olarak şölene çağrılırdı. Onların gelişiyle kaptanın asil ve kudretli kamarası bir uşaklar odasına dönerdi.

Kaptan sofrasındaki neredeyse dayanılmaz baskı ve gözle görülmeyen, tarifi olanaksız zorbalığın aksine alt tabaka zıpkıncıların masasında neredeyse zıvanadan çıkmış bir demokrasi, herkesin kaygısızca davranma ve gevşeme izni vardı. Efendileri, yani zabitler, neredeyse kendi çenelerinin gıcırtısından bile korkarken zıpkıncıların yemeklerinin tadını çıkara çıkara yemeleri görülecek şeydi. Krallar gibi yiyorlardı, gün boyu baharat yüklenen Hint gemileri gibi karınlarını yiyecekle dolduruyorlardı. Que-

equeg ve Tashtego'nun öylesine muazzam iştahı vardı ki bir önceki öğünden kalan boşlukları doldurmak için Hamur Oğlan bütün bir sığırdan kesilmiş gibi duran koca bir but tuzlanmış et getirmek zorunda kalırdı. Eğer elini çabuk tutup fişek gibi bir fırlayışta gidip gelmezse Tashtego pek de kibar olmayan bir şekilde sırtına bir zıpkın gibi fırlattığı çatalla onu hızlandırmasını bilirdi. Bir keresinde Daggoo'nun aniden tepesi atınca Hamur Oğlan'ın hafızasını tazelemek için kafasını tuttuğu gibi tahtadan boş bir tabağın üstüne bastırırken Tashtego da elindeki bıçağıyla kafa derisini yüzmeden önce çevresini işaretliyordu. Hamur suratlı kamarot, haliyle korkudan tir tir titreyen bu küçük adam, iflas eden bir fırıncıyla bir hemşirenin yavrusuydu. Sürekli gözünün önünde dikilip duran Ahab'ın korkunç, karanlık görüntüsü ve üç vahşinin aksatmadan gerçekleştirdiği paldır küldür ziyaretlerle Hamur Oğlan'ın hayatı hep dudak titremesiyle geçiyordu. Zıpkıncıların isteklerini yerine getirdikten sonra sık sık onların cenderesinden bitişikteki mutfakçığına kaçar ve kapıdaki perdenin arkasından korku içinde her şey bitene kadar onları gözetlerdi. Queequeg'in Tashtego'nun karşısına oturup törpülenmiş dişlerini Kızılderili'ninkiyle yarıştırması; onların çaprazında, kafasındaki cenaze arabasını çeken atların kuyruğuna benzeyen saçları alçak tavana değeceğinden Daggoo'nun sıraya oturamayıp yere oturması ve ızbandut bacaklarının her hareketinin kamara tahtalarını sanki gemide bir Afrika fili varmış gibi titretmesi görülecek şeydi. Her şeye rağmen bu koca zenci hayran olunacak kadar kanaatkâr, hem de zarif bir adamdı. Vücudunun iriliğinin yanında bu küçücük sayılabilecek lokmalarla o iri, heybetli ve muhteşem gövdesinin canlılığını koruması neredeyse olanaksız gibi duruyordu. Kuşkusuz bu asil vahşi havadan beslenip havadaki şeyleri bol bol içiyordu, geniş burun kanatlarından dünyaların

havaya dönüşmüş tüm hayatını soluyordu. Devler etten ve ekmekten yapılmamıştır, onlarla da beslenmezler. Ama Queequeg yemek yerken ağzını ölümlüler, barbarlar gibi öylesine iğrenç sesler çıkararak şaplatırdı ki korkudan titreyen Hamur Oğlan neredeyse kendi sıska kollarında diş izi kalıp kalmadığına bakardı. Tashtego seslenip onu çağırdığında yarım akıllı kamarot kemiklerinin ısırılacağı korkusuyla neredeyse havale geçirir gibi öyle bir sarsılırdı ki mutfakçığındaki tencereler, tavalar zangır zangır titrerdi. Zıpkıncıların mızrakları ve diğer silahları için ceplerinde taşıdıkları ve akşam yemeğinde gösteriş için bıçaklarını biledikleri bileme taşının çıkardığı gacırtı da zavallı Hamur Oğlan'ı hiç mi hiç sakinleştirmezdi. En azından adadaki günlerinde Queequeg'in afiyetle yemek için adam öldürmekten suçlu bulunduğunu nasıl unutabilirdi ki? Eyvah! Hamur Oğlan! Yamyamlara hizmet eden garsonun da işi çok zordu. Kolunda peçete değil de kalkan taşımalı. Neyse ki bu üç tuzlu su savaşçısı kısa sürede kalkıp gider ve onun da içine sevinç dolardı, onların her adımda zangırdayan asker kemikleri Hamur Oğlan'ın masallara alışkın saf kulaklarına kınında zangırdayan mağribi kılıçları gibi gelirdi.

Bu barbarlar kamarada yemek yedikleri ve sözde orada yaşadıkları halde uyuşukluk dışında her türlü alışkanlıkları olduğu için yalnızca yemek saatinde kamarada bulunur ve bir de kendi özel yerlerine yatmaya giderken oradan geçerlerdi.

Bu konuda Ahab'ın geminin bu kamarasının kaptana ait olduğunu ve herhangi birinin herhangi bir zamanda oraya ancak kaptanın lütfuyla kabul edilebileceğini düşünen diğer Amerikalı kaptanlardan hiçbir farkı yoktu. Böylece aslında *Pequod*'un zabitleri ve zıpkıncılarının kamaranın içinde değil de dışında yaşadıklarını söylemek daha doğru olur. Çünkü kamaraya girişleri sanki bir sokak

kapısının açılması gibi olurdu, bir an için kapı içeri doğru açılırdı, hemen ardından da dışarı, böylece esasen kalıcı olarak yaşadıkları yer dışarıdaki açık havaydı. Bundan da pek bir şey kaybetmiş olmazlardı, çünkü kamarada pek ahbaplık olmazdı, Ahab sosyal anlamda ulaşılmaz biriydi. Kâğıt üzerinde Hıristiyanlık âlemine dahil gözükse de aslında tamamen yabancıydı Hıristiyanlığa. Artık insanların yerleştiği Missouri'deki boz ayıların sonuncusu gibi yaşıyordu bu dünyada. İlkbahar ve yaz geçtiğinde ormanların vahşi Kızılderili şefi Logan kendini bir ağacın kovuğuna gömer, pençesini emerek kışı geçirirdi; yaşlılığının o soğuk ve uğultulu günlerinde Ahab'ın ruhu da vücudunun kovuğuna kapanıp kendi kasvetinin gamlı pençeleriyle besleniyordu.

35. Bölüm
Direk Başı

İlk direk başı nöbet sırası bana geldiğinde bayağı güzel bir hava vardı.

Amerikan balina gemilerinin çoğunda, esas avlanma bölgesine gelinmesine on beş bin milden daha fazla olsa bile gemi limanı terk eder etmez direk başlarına adam yerleştirilir. Üç, dört, beş yıllık bir yolculuk sonunda eve yaklaşırken bile şayet gemide boş bir şey varsa, bu tek bir boş fıçı bile olsa son dakikaya kadar direk başında adam bulundurulur ve ta ki üst yelkenin ucu liman kulelerinin arasına girene kadar fazladan bir balina daha yakalamaktan umut kesilmez.

İster karada ister denizde olsun direk başında durma işi çok eski ve ilginç bir iş olduğundan burada bir nebze

ayrıntısıyla yazalım. Bence direk başında ilk nöbet tutanlar eski Mısırlılardı çünkü tüm araştırmalarımda bu işi onlardan önce yapanlara rastlamadım. Onların öncülerinin, yani Babil Kulesi'ni dikenlerin, kuleleriyle tüm Asya ve Afrika'daki en yüksek direkleri bile gölgede bırakmaya niyetlendiklerinden kuşku yok ama taştan yelkenlerinin tepesine kapele bile çekilmeden Tanrı'nın gazabıyla fırtınada yıkıldığı için Babil Kulesi'ni yapanların Mısırlılardan önce geldiğini söyleyemeyiz. Mısırlıların bir direk başı ulusu olduğu, arkeologlar arasında ilk piramitlerin astronomik amaçlarla yapıldığına dair yaygın inanışa dayanan bir tahmindir. Bu teoriyi destekleyen yegâne şey bu gösterişli binaların dört yanındaki merdiven gibi oluşumlardır, böylece bu eski astronomlar dev adımlarıyla piramitlerin en tepesine çıkar ve yeni yıldızları kaydederlermiş, aynı modern bir geminin gözcülerinin yaklaşan bir başka gemiyi, görülen bir balinayı bağırarak bildirmesi gibi. Çölde kendisine taştan devasa bir sütün yapıp hayatının geri kalan kısmının tamamını bunun zirvesinde geçiren eski zamanların ünlü Hıristiyan keşişi Aziz Stylites, yiyeceğini aşağıdan bir makara düzeneğiyle çekermiş; direk başı nöbetçilerinin en gözüpek olanıdır bu keşiş; onu yerinden ne sis oynatabilirmiş ne dondurucu soğuk ne yağmur ne dolu ne de kar; son âna kadar her şeye yiğitçe göğüs gererek kelimenin tam anlamıyla nöbet yerinde ölmüş. Modern zamanlardaki direk başı nöbetçileri cansız bir gruptan öte bir şey değil; taştan, demirden, bronzdan adamlar; bu adamlar yaman bir fırtınaya karşı koyabilirler ama tuhaf bir şey gördüklerinde seslenerek uyarmak işinde tamamen beceriksizdirler. İşte Napoléon, Vendome Sütunu'nun tepesinde yerden kırk beş metre yukarıda kollarını kavuşturmuş duruyor; aşağıdaki güverteleri kimin yönettiği umurunda değil; ister Louis Philippe ister Louis Blanc ister Şey-

tan Louis[1] fark etmez. Büyük Washington da Baltimore'da yükselen grandi direğinin tepesinde durur ve onun sütunu da Herakles sütunları gibi yalnızca birkaç faninin aşabileceği insan yüceliğini simgeler. Amiral Nelson da Trafalgar Meydanı'nda granitten yapılmış sütununun üstünde durur, Londra'nın meşhur sisinin gizlediği zamanlarda bile gizli bir kahramanın orada olduğu bilinir çünkü ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Tepeden baktıkları güvertedeki telaşlı dostlarının yakarışları ne kadar çılgınca olursa olsun ne büyük Washington ne Napoléon ne de Nelson, gelen bu çağrılara yanıt verebilir ancak ruhları belki de geleceğin koyu sisinin, pusunun içinden geçip hangi kumluklardan hangi kayalıklardan sakınılması gerektiğini bulup çıkarıyordur.

Karadaki direk başı nöbetçileriyle denizdekileri herhangi bir bakımdan eşleştirmek saçma görülebilir ama aslında öyle olmadığı Nantucket'ın yegâne tarihçisi Obed Macy'ye atfedilen şu yazıdan kolaylıkla anlaşılabilir. Kıymetli Obed'e göre balina avcılığının erken dönemlerinde gemiler düzenli olarak balinaların peşine düşmeden önce o adanın insanları deniz kıyısına uzun direkler diker, gözcüler de kümes hayvanlarının kümeste yukarı çıkması gibi direklere çakılan takozlardan yukarı tırmanırlarmış. Birkaç yıl önce Yeni Zelandalı körfez balinacıları da aynı sistemi yerleştirmişler ve balinaları fark edince kıyıya yakın yerde içinde adamlarla hazır bekleyen teknelere işaret vermişler. Ama artık bu yöntem terk edildi, şimdi tekrar balina gemisindeki gerçek direk başına dönelim. Üç direk başının hepsinde gündoğumundan

1. Louis Philippe 1830-1848 yılları arasındaki Fransız kralı. Louis Blanc (1811-1882): Sosyalist Fransız siyaset adamı ve gazeteci. Şeytan Louis ise Louis Napoléon, 1848'deki devrimden sonra sürgünden Fransa'ya dönen bir Bonaparte. (Ç.N.)

günbatımına kadar nöbetçi bulundurulurdu; tayfalar, tıpkı dümende olduğu gibi düzenli olarak iki saatte bir nöbet değiştirirlerdi. Tropiklerin sakin havasında direk başı son derece hoştur, hayallere, düşüncelere dalmayı seven birisi içinse harikadır. Orada, sessiz güvertenin otuz metre yukarısında dururken sanki yelkenler devasa cambaz ayaklarıymış da denizin derinlerinde yürüyormuşsunuz ve bir zamanlar gemilerin Rodos'taki ünlü *Colossus* heykelinin çizmeleri arasında yüzdüğü gibi denizin en büyük canavarları bacaklarınızın arasında yüzüyormuş gibi gelir. Dalgaların hışırtısı dışında hiçbir şey olmaksızın denizin sonsuz enginliğinde kaybolmuş bir halde durursunuz. Gemi kendinden geçmiş bir halde tembel tembel seyreder, uykulu alize rüzgârları eser, her şey insanı rehavete gark eder. Tropiklerdeki bu balinacılık hayatında insanı olaysızlığın huzuru sarıp sarmalar, ne bir haber duyar ne bir gazete okursunuz, gazetelerin alelade şeyler hakkındaki şaşırtıcı hikâyelerinin yer aldığı ikinci baskılarıyla asla gereksiz heyecanlara kapılmazsınız, ne memleket felaketleri işitirsiniz ne iflas haberleri ne de hisse senetlerinin değer kaybettiğini, akşam ne yiyeceğinizi dert etmezsiniz çünkü üç yıl hatta daha fazla yiyeceğiniz azıklar güvenli bir şekilde fıçılara yerleştirilmiştir ve yemek listeniz hiç değişmez.

Güney denizlerinde çıkılan balina avlarında sık sık olduğu gibi, üç-dört yıllık bir seferde direk başında geçirdiğiniz saatleri toplasanız aylar eder. Ne yazık ki hayatınızın bu denli önemli bir bölümünü adamış olduğunuz yer, insanın içini ısıtacak bir rahatlıktan hiç nasibini almamıştır ya da insanın kendini etraftan geçici de olsa tamamen soyutlayacağı şöyle bir yatak, bir hamak, bir cenaze arabası, bir nöbetçi kulübesi, bir vaiz kürsüsü, bir fayton veya buna benzer diğer küçük ve rahat icatların verdiği huzur hissini sağlayacak şekilde ayarlanmamıştır.

Tüneyebileceğiniz en tuhaf yer babafingo gurcetası denilen ve balina gemilerine özgü birbirine paralel iki ince kalastan ibaret babafingo çubuğunun tepesidir. Burada sağa sola sallanan acemi tayfalar kendilerini bir boğanın boynuzunda oturmuş kadar huzurlu hissederler. Soğuk havalarda bir gözcü gocuğundan ibaret olan evinizi de yukarı taşıyabilirsiniz ama doğrusunu söylemek gerekirse gözcü gocuğunun en kalını bile eve benzeme yönünden çıplak bir vücudun kendisinden daha iyi değildir çünkü insan ruhu etten barınağının içine yapışmıştır ve kışın Alpler'i geçmeye çalışan cahil bir hacı gibi yok olma riskini göze almadan ne içinde rahatça hareket edebilir ne de dışına çıkabilirsiniz; yani gözcü gocuğu bırakın ev olmayı, olsa olsa insanı sarmalayan basit bir kılıf veya ilave bir deriden başka bir şey değildir. Ne vücudunuza bir raf ya da bir sandık yerleştirebilir ne de gözcü gocuğunuzdan kullanışlı bir dolap yapabilirsiniz.

Güney denizlerinde seyreden balina gemilerinde, Grönland'daki balina gemilerindeki gözcüleri dondurucu denizlerin acımasız havasından koruyan *karga yuvası* denilen o imrenilesi küçük çadırları veya pruva korkulukları yoktur. Kaptan Sulusepken'in[1] insanın içini ısıtan ve hayranlık uyandıran *Grönland Balinasının ve Bu Vesileyle Eski Grönland'daki Kayıp İzlanda Kolonilerinin Peşinde Buzullar Arasında Seyahat* adlı kitabında *Glacier* isimli asil gemisinde direk başında duran herkesin hizmetine, o zamanlarda icat edilen bir *karga yuvası* verildiği ayrıntılarıyla tatlı bir şekilde anlatılır. Kendisine atfen ona *Sulusepken'in karga yuvası* ismini vermiştir; *karga yuvası*nın

1. Sözcük anlamı "sulusepken" olan Sleet, Meliville'in İngiliz balina avcısı ve kutup kâşifi William Scoresby Junior'a taktığı isimdir. *Karga yuvası*nın mucidi onun babasıdır. Melville, *Moby Dick*'i yazarken Scoresby'nin *Kutupların Anlatımı* adlı kitabından yararlanmıştır. (Ç.N.)

mucidi ve patent sahibi olarak her türlü saçma sapan sahte alçakgönüllülükten azade olarak nasıl ki çocuklarımıza kendi ismimizi veririz (esas mucit ve patent sahibi bizler, yani babalardır), kendi yarattığımız her alet edevata da kendi adımızı vermeliyiz. Sulusepken'in karga yuvası görünüş olarak büyük bir fıçı ya da boruya benzer, tepesi açıktır ama şiddetli bir fırtınada insanın kafasının rüzgârdan korunabilmesi için yana doğru hareket edebilen bir kapakla donatılmıştır. Karga yuvası direğin tepesine sabitlenmiş olduğu için tabanındaki küçük ambar kapağından girilip çıkılır. Diğer kenarında, yani dümene yakın tarafında, altında şemsiyeler, battaniyeler ve paltolar için bir dolap olan rahatça oturulabilecek bir yer vardır. Ön tarafta megafonun, piponun, dürbünün ve diğer deniz aletlerinin konduğu deriden yapılmış bir raf bulunur. Kaptan Sulusepken'in bizzat kendisi direk başında kendi karga yuvasında durduğunda yolunu kaybetmiş denizgergedanlarını veya başıboş gezen tek boynuzluları tepelemek için yanında her zaman bir barutluk ve kurşunla birlikte bir tüfek bulundurduğunu söylerdi (rafa sabitlenmiş olarak) çünkü suyun direnci nedeniyle onlara güverteden başarıyla ateş edip avlayamazsınız ama yukarıdan ateş edince durum değişir. Kaptan Sulusepken kendi karga yuvasının küçük ayrıntılarını anlatmaya bayılırdı; çoğunun iyice ayrıntısına girer ve karga yuvasındaki deneylerinin bilimsel bir anlatısını gerçekleştirirdi; orada bulundurduğu küçük bir pusulayla, pusula dolabındaki mıknatısların birbirleriyle etkileşiminden doğan ve "yerel etkileşim" denen hataları düzeltmeye çalışırdı; bu hatalar geminin gövdesindeki yatay demirlerin pusula dolabına yakın komşuluğundan ve belki de *Glacier*'in mürettebatında bir sürü bitkin demircinin bulunmasından kaynaklanıyordu; bence kaptan Sulusepken bütün bu "pusula dolabı sapmaları", "pusula istikamet açısı gözlemleri" ve

"yaklaşık hatalar" konularında gayet sağduyulu ve bilimsel olmakla beraber, bu derin manyetik düşünceler, karga yuvasının bir kenarına güzelce yerleştirilmiş, her zaman elinin altında duran ve bittikçe doldurulan içki şişesinin cazibesine ara sıra kapılmasına engel olmazdı. Genel olarak bu cesur, dürüst ve bilgili kaptanı son derece takdir etmeme ve hatta sevmeme rağmen ellerinde eldivenleri ve kafasında beresiyle yukarıdaki kuş yuvasında direkten üç-dört kuş sıçraması[1] ötede matematik hesapları yaparken öylesine sadık ve insanın içini rahatlatan bir dost olduğunu gördüğüm şu içki şişesinden söz etmeyi tamamen göz ardı etmesini de çok tuhaf buluyorum.

Bizim gibi güney denizi balinacıları yukarıda Kaptan Sulusepken ve Grönland avcıları kadar rahat değilsek bile bu olumsuzluk, bizim gezindiğimiz, insanı baştan çıkaracak kadar harika denizlerin Grönland'la taban tabana zıt dinginliğiyle dengelenir. Ben hiç telaş etmeden halatlardan yukarı tırmanır tepede durur, Queequeg'le veya orada nöbeti olmayan her kim varsa onunla laflardım; sonra biraz daha yukarı çıkar bir bacağımı gabya yelkeninin sereninin üzerine tembel tembel uzatır, sudan çayırlara şöyle bir göz atar ve en sonunda nihai hedefime tırmanırdım.

Şunu itiraf etmeliyim ki pek de iyi nöbet tutmazdım. İçimde bütün kâinatın dönüp durması gibi bir sorunum varken ve insanın düşüncelere dalmasına yol açan böylesine bir yükseklikte tamamen kendimle baş başayken, balina gemilerinin tüzüğüne olsa olsa ancak hafiften uymak dışında ne yapabilirdim ki, "Gözünü dört aç ve bir şey görür görmez haber ver."

Ey Nantucket'lı gemi sahipleri, sizi burada içtenlik-

1. Bir kuş sıçraması yaklaşık beş metrelik bir uzunluk ölçüsü birimidir. (Ç.N.)

le uyarayım. Gemilerinizin uyanık tayfaları arasına ince kaşlı, çukur gözlü, olur olmaz zamanlarda düşüncelere dalan ve kafasında Bowditch değil de Fedon[1] olan birini almaktan sakının. Sakının böyle birisinden derim, balinaların öldürülmeden önce görülmesi gerekir ve bu çökük gözlü Platon'cu sizi dünyanın çevresinde on defa dolandırır da yarım litre bile yağ kazandırmaz. Bu uyarılarımı yabana atmayın. Çünkü bu günlerde balina avcılığı birçok romantik, melenkolik, aklı bir karış havada, dünyanın dertlerinden iğrenmiş ve katran ve balık yağında teselli arayan bir delikanlı için tam bir sığınak yeri sağlar. Childe Harold nasipsiz, hayal kırıklığına uğramış bir balina gemisinin direk başına sık sık tüneyip karamsar sesiyle haykırır:

> Dalgalan, ey derin ve koyu mavi okyanus, dalgalan durmadan
> Nafile tarar üzerini on binlerce yağ avcısı[2]

Bu gemilerin kaptanları, bu aklı bir karış havada filozofları azarlayıp sefere yeterince "ilgi" göstermedikleri için haşlarlarken onurlu hedeflerin her türüne kayıtsız olduklarını ve ruhlarının gizli derinliklerinde aslında balina görmek bile istemediklerini üstü kapalı olarak söylerler. Ama hepsi boşuna; bu genç Platon'cular gözlerinin iyi görmediğine, miyop olduklarına inanırlar; o zaman görme sinirlerini boş yere ne diye zorlamalı? Zaten opera dürbünlerini de evde unutmuşlardır.

Bir zıpkıncı bunlardan birine, "Seni maymun seni,"

1. Nathaniel Bowditch'in *American Practical Navigator* (1802) ve Platon'un *Fedon* isimli kitapları. (Ç.N.)

2. Lord Byron'ın "Childe Harold'un Hac Yolculuğu" isimli şiirinden. Melville, özgün şiirdeki "filolar"ı "yağ avcıları"yla değiştirmiştir. (Ç.N.)

dedi "sağlam üç yıldır seyrüseferdeyiz, henüz tek bir balina bile göremedin. Sen yukarıdayken sanki tavuk dişi kadar zor bulunur bir şey oluveriyorlar." Belki de öyledir ya da belki de ufukta sürüleri vardır ama bu dalgın delikanlı dalgaların düşüncelerine karışan ahengiyle sanki afyon yutmuş gibi öylesine boş, bilinçsiz bir hayal dünyasına dalmıştır ki sonunda unutuverir kimliğini; ayaklarının dibinde uzanan gizemli okyanusu, insanlığı ve doğayı sarıp sarmalayan kendi derin, hüzünlü ve dipsiz ruhunun görüntüsü zanneder; dikkatini dağıtan her tuhaf şey, yarım yamalak gördüğü, deniz yüzeyinde kayan güzel şeyler, ne olduğunu tam anlayamadığı tuhaf şekilli her balık kanadı, ona içinde hiç durmadan çırpınarak ruhunu dolduran anlatılması zor düşüncelerinin vücuda gelmesi gibi görünüyordur. Bu büyülenmiş ruh halinde insanın ruhu geldiği yere döner, zaman ve boşlukta dağılır gider, Wickliff'in[1] etrafa saçılmış panteist külleri gibi dünyanın dört bir yanındaki kıyıların en azından bir parçasını oluşturur.

Nazlı nazlı süzülen geminin sallantısının verdiği hayat dışında bir hayat yoktur içinde; geminin verdiği, denizden; denizin verdiği, Tanrı'nın gizemli akıntılarından ödünç alınmış. Üzerindeyken bu uyku, bu rüya, ayağını ya da elini birazcık oynatınca tuttuğun yeri biraz gevşetince anımsarsın esas kimliğini dehşet içinde. Descartes'ın girdapları üzerinde gezinip durursun. Belki de günün ortasında, en iyi havada, yarı boğuk bir çığlıkla berrak havanın içinden düşersin yaz denizine, bir daha yüze çıkmamacasına. Ey panteistler sakın unutmayın bunu!

1. 14. yüzyılda yaşamış reformcu İngiliz din adamı. Cesedi mezarından çıkarılarak yakılmış ve bir dereye atılmıştır. Daha sonra tarihçi Thomas Fuller bu küllerin din adamının görüşleri gibi okyanuslardan tüm dünyaya yayıldığını hayal etmiştir. (Ç.N.)

36. Bölüm

Kaptan Güvertesi

(*Önce Ahab girer, sonra herkes*)

Pipo meselesinin üzerinden henüz çok zaman geçmemişken bir sabah kahvaltının hemen ardından âdeti olduğu üzere Ahab, kamarasının merdiveninden güverteye çıktı. Toprak sahibi beyefendilerin kahvaltıdan sonra bahçede birkaç tur atmaları gibi gemi kaptanlarının çoğu da o saatte güvertede dolanırlar.

Kısa süre sonra, yürürken bıraktığı tuhaf izlerle her yanı jeolojik taşlar gibi çakır çukur olmuş gemi bordasında, her zamanki rotasında ileri geri arşınlayan balina dişinden düzenli adımları duyuldu. Kırış kırış ve çopur alnına dikkatle bakarsanız orada daha da tuhaf ayak izleri görürsünüz – asla uyumayan, sürekli gezinen tek bir düşüncenin ayak izleri.

O sabah Ahab'ın sinirli adımları daha derin izler bırakırken alnındaki kırışıklıklar da daha derin görünüyordu. Bu düşünce, içinde öylesine yer etmişti ki grandi direği ile pusula dolabının arasında tekdüze bir şekilde yaptığı her dönüşte kafasındaki o düşüncenin de kendisiyle birlikte döndüğünü, o yürürken onunla birlikte yürüdüğünü görebilirdiniz neredeyse; bu düşünce onu öylesine ele geçirmişti ki dışa vuran her hareketin içerideki kalıbı gibiydi.

"Görüyor musun Flask?" diye fısıldadı Stubb, "içindeki civciv kabuğa vuruyor. Yakında çatlatıp çıkar dışarı."

Saatler geçti, Ahab yüzünde kararlılığının o bağnaz ifadesiyle kendisini bir kamaraya kapatıyor bir güverteyi arşınlıyordu.

Neredeyse akşam oluyordu. Küpeştenin orada aniden durdu ve kemik bacağını oradaki deliğe soktu, bir eliyle çarmıklardan birini tutup Starbuck'a herkesi kıç tarafa yollamasını emretti.

Bazı olağanüstü haller dışında gemide nadiren verilen veya asla verilmeyen bu emirle şaşkına dönen zabit, "Emredersiniz!" dedi.

"Herkesi yolla," diye tekrarladı Ahab, "direk başları, siz de! Aşağı!"

Bütün mürettebat toplanıp ufukta yaklaşan bir fırtınanın habercisi gibi duran Ahab'ı meraklı ve pek de endişesiz olmayan yüzlerle süzerken Ahab küpeştenin üzerinden önce şöyle bir baktı ve ardından gözlerini adeta birer ok gibi mürettebatın üzerine saplayarak sanki etrafında hiç kimse yokmuşçasına durduğu yerden tekrar keskin dönüşlerine başladı. Başını öne eğmiş ve şapkası gözünün önüne yarı düşmüş bir halde, merakla mırıldanan adamların arasında, onlara aldırış etmeden Stubb, Flask'a Ahab'ın onları bir yürüyüş gösterisi sunmak için toplamış olduğunu ihtiyatla fısıldayana kadar güverteyi adımlamayı sürdürdü. Ama bu uzun sürmedi. Öfkeyle durarak bağırdı:

"Bir balina gördüğünüzde ne yaparsınız?"

"Haber veririz," diye yanıtladı hiç düşünmeden yirmi kadar adam hep bir ağızdan.

"Güzel," diye bağırdı Ahab sesinde hırçın bir onama tonuyla, bu beklenmedik sorusunun bir mıknatıs gibi adamlar arasında coşkun bir hareketliliğe yol açtığını gördü.

"Sonra ne yaparsınız?"

"Sandalı indirip peşine düşeriz!"

"Kürekleri çekerken adamlarınızla ne dersiniz?"

"Ya ölü bir balina ya parçalanmış bir kayık."

Yaşlı adamın yüzü her bağrışla giderek daha tuhaf

ve daha korkutucu bir şekilde mutlu ve onaylayıcı bir ifadeye bürünürken denizciler böylesine amaçsız sorularla kendilerinin nasıl olup da galeyana geldiklerine hayret edercesine merakla birbirlerine bakıyorlardı.

Fakat Ahab bir eliyle uzanıp çarmığı sarsılırcasına sımsıkı tutarak kendi etrafında yarım bir dönüş yaptığında hepsi tepeden tırnağa tekrar şevkle dolmuştu. Ahab onlara hitaben, "Hey siz direk başı gözcüleri, hepiniz daha önce duydunuz beyaz balinayla ilgili verdiğim emirleri. Bakın buraya! Görüyor musunuz şu altından İspanyol sikkesini?" dedi, büyük parlak lirayı güneşe doğru tutarak. "Tam on altı dolarlık bir sikke. Görüyor musunuz? Mr. Starbuck ver şu tokmağını bana."

Zabit çekici alırken Ahab konuşmaksızın altın lirayı cilalar gibi yavaş yavaş ceketinin eteğine sürtüyor ve bir yandan da ağzından tek kelime çıkmadan alçak perdeden kendi kendine bir şeyler mırıldanarak öylesine boğuk ve anlaşılmaz bir ses çıkarıyordu ki duyan bunu içindeki gücün çarklarından gelen mekanik uğultu zannederdi.

Ahab, Starbuck'tan çekici alıp elinde dimdik tutarak grandi direğine doğru ilerledi ve diğer elindeki altını göstere göstere yüksek perdeden bağırdı: "Her kim bana beyaz başlı, kırışık alınlı ve çarpık çeneli balinayı gördüğünü söylerse; her kim bana kuyruğunun sancak tarafında üç delik açılmış beyaz kafalı balinayı gördüğünü söylerse –bakın buraya– aranızdan kim bana şu beyaz balinayı bildirirse, bu altın lira onundur evlatlarım."

"Yaşa! Yaşa!" diye bağırdı tayfalar, altının direğe çakılmasını kutlamak için berelerini havada sallayarak.

"Tekrar ediyorum bu beyaz bir balina," diye devam etti Ahab, çekici yere fırlattı. "Beyaz bir balina. Dört açın gözünüzü çocuklar, denizin köpürdüğünü kaçırmayın gözünüzden, tek bir baloncuk bile görseniz haber verin."

Bütün bunlar olup biterken Tashtego, Daggoo ve Queequeg herkesten daha ilgili ve şaşkın şaşkın bakıyorlardı; kırışmış alın ve çarpık çene lafı geçince sanki hepsi aynı şeyi hatırlamış gibi irkildiler.

"Kaptan Ahab," dedi Tashtego, "bu beyaz balina Moby Dick dedikleri balina olmalı."

"Moby Dick mi dedin?" diye bağırdı Ahab. "O zaman sen bu beyaz balinayı biliyor musun, Tash?"

"Dibe dalmadan kuyruğunu komik bir şekilde yelpaze gibi sallar mı, efendim?" diye yanıtladı Gay Head'li inadına.

"Su püskürtmesi de ilginç," dedi Daggoo, "bir ispermeçet için bile çok geniş hem de çok hızlı, değil mi Kaptan Ahab?"

"İçinde de bir, iki, üç, bir sürü de demir saklı kaptan," diye bağırdı Queequeg alakasız bir şekilde, "hepsi böyle döne döne bir şey, şey" doğru kelimeyi bulmak için çırpınırken elini de sanki bir şişe mantarını açar gibi çevirip duruyordu.

"Türbişon!" diye bağırdı Ahab. "Evet Queequeg, içinde eğilip bükülmüştür zıpkınlar; evet Daggoo püskürtmesi çok büyüktür, koca bir buğday demeti gibidir ve bizim her yılki büyük koyun kırkma şenliğindeki Nantcuket yününden bir yığın kadar da beyazdır; evet Tashtego fırtınada kırılmış flok yelkeni gibi yelpazeler kuyruğunu. Allah kahretsin! Gördüğünüz Moby Dick işte! Moby Dick, Moby Dick!"

Stubb ve Flask'la birlikte artan bir şaşkınlıkla amirini izleyen ve sonunda aklına bütün bu şaşkınlığını açıklayan bir şey gelmiş gibi duran Starbuck, "Kaptan Ahab," dedi, "Moby Dick'i ben de duymuştum – bacağınızı da alıp götüren Moby Dick değildi, değil mi?"

"Kim söyledi sana bunu?" diye bağırdı Ahab; sonra durdu "Evet Starbuck, evet sevgili tayfalarım, Moby

Dick'ti yelkenimi kıran, bu ölü kütüğün üzerinde durmama sebep Moby Dick'tir. Evet, evet," diye bağırdı o korkunç, kaba sesiyle bir hayvan gibi böğürerek kalbinden vurulmuş bir geyik gibi. "Evet, evet! O melun beyaz balinaydı beni mahveden sonsuza dek tahta bacaklı acemi bir denizci olmama sebep olan!" Sonra iki elini birden havaya kaldırıp bağıra çağıra lanetler okumaya başladı: "Onu Ümit Burnu'na, Boynuz Burnu'na, Norveç girdaplarına kadar kovalayacağım, cehennemin dibine de gitse vazgeçmeyeceğim. Siz de bunun için alındınız bu gemiye tayfalar! Kıtanın iki yanındaki okyanuslarda ve dünyanın dört bucağında o kan püskürtene kadar, kuyruğu kopana kadar beyaz balinayı kovalamak için. Ne diyorsunuz tayfalar, el ele verecek misiniz bunun için? Hepiniz cesur adamlara benziyorsunuz."

"Evet, evet!" diye bağırdı zıpkıncılar ve tayfalar heyecanla yaşlı adama yaklaşarak. "Beyaz balina için keskin gözler, Moby Dick için keskin bir mızrak."

"Tanrı sizi korusun," dedi Ahab, yarı hıçkırır, yarı bağırır gibi. "Tanrı sizi korusun evlatlarım. Kamarot! Koş bol içki getir. Bu surat asma da neyin nesi Mr. Starbuck, sen beyaz balinayı kovalamayacak mısın? Sen Moby Dick işinde yok musun?"

"Bu çarpık çenede de ölümün çenesinde de varım Kaptan Ahab ama yalnızca işimizin bir parçasıysa varım; ben buraya balinaları avlamaya geldim, komutanımın intikamını değil. Şayet onu avlarsan kaç varil doldurur senin intikamın Kaptan Ahab? Nantucket pazarında pek para getirmez sana."

"Nantucket pazarı ha! Yuh! Gel şöyle yanıma Starbuck! Sana bu işi daha iyi anlatmam lazım. Eğer ölçü para olsa ve dünyadaki bütün muhasebeciler dünyanın çevresinin her santimine bir altın lira dizip hesaplasalar yine de sana diyeceğim o ki *burada* fazla çeker benim intikamım!"

"Göğsünü yumrukluyor," diye fısıldadı Stubb, "neyin nesi bu şimdi? Çok ses çıkarıyor ama içi boş."

"Yalnızca kör içgüdüleriyle sana saldıran aptal bir vahşiden öç almak ha!" diye bağırdı Starbuck, "Çılgınlık! Böylesine aptalca bir şeyden hiddete kapılmak Kaptan Ahab, neredeyse kâfirliktir."

"Kulak ver bana – seni küçük adam. Göze görünen nesneler karton maskeden başka bir şey değildir. Ama her durumda –işin aslında, gerçek olayda– bilinmeyen ama düşünen bir şey o düşünmeyen maskenin ardından ortaya koyar yüzünün kalıbını. Vuracaksan eğer maskenin ardına vuracaksın. Duvarı yıkmadan nasıl dışarı çıkar bir tutsak? Benim duvarım o beyaz balina, üstüme kapanan. Bazen bundan öte bir şey yok diye düşünüyorum. Ama bu bana yetiyor. Beni yoruyor, çöküyor üzerime; onda gizemli bir melanetin güç verdiği muazzam bir kuvvet görüyorum. Benim esas nefret ettiğim de bu gizemli şey; beyaz balina ister aracı olsun ister esas suçlu, tüm nefretimi yıkmalıyım üzerine. Bana kâfirlikten dem vurma, güneşe bile vururum bana hakaret ederse. Güneş bana yaparsa ben de ona yaparım, burada bir çeşit adil oyundan söz ediyoruz, her şeyin üzerindedir rekabet. Ama bu adil oyun bile benim efendim değildir. Kim benden üstündür? Gerçek, sınır tanımaz. Çek şu bakışlarını üstümden! Düşmanca bakışlardan bile daha dayanılmazdır aptal bakışlar! Bak, bak; kıpkırmızı oldun betin benzin attı; benim ateşim eritti senin öfkenin parıltısını. Bak Starbuck, kızgınlıkla söylenen şeyler gerçekten söylenmiş sayılmaz. Öyle insanlar vardır ki öfkeyle söyledikleri şeyler dokunmaz. Niyetim seni kızdırmak değildi. Boş ver. Bak görüyor musun şu ilerideki güneş yanığı lekeli vahşi Türk yanaklarını, güneşin boyadığı nefes alan, yaşayan resimleri. Putperest leoparlar – korku nedir bilemeyen, ibadet etmeden yaşayan şeyler; arayış

içinde olan, içlerinde hisettikleri ihtiraslı yaşam için hiçbir sebep olmayanlar. Mürettebat oğlum, mürettebat. Bu balina meselesinde Ahab'ın yanında değil mi hepsi? Stubb'a bak! Nasıl da gülüyor! Şu ötedeki Şililiye bak, balinanın düşüncesi bile onu kahkahalara boğuyor. Senin harap olmuş fidanın bu fırtınanın orta yerinde ayakta kalamaz Starbuck! Nedir bu? Düşün bir. Yalnızca bir balık kanadını vurmaya yardım etmek, Starbuck için aman aman bir iş değil. Başka ne ki? Pruva direğindeki her tayfa bileğitaşına yapışmışken Nantucket'ın en iyi zıpkını bundan geri duracak değil herhalde. Ah! Bakıyorum zorunluluklar sarıp sarmaladı seni! Kapıldın dev dalgalara! Konuş, konuşsana! Tamam, tamam! Sessizliğin anlatıyor ne demek istediğini." (*Kendi kendine*) "Burnumdan soluduklarımı çekti içine. Artık avucumun içindedir Starbuck, karşı çıkamaz bana, yitirdi itaatsizliğini."

"Tanrım sen beni koru! Hepimizi koru!" diye mırıldandı Starbuck usulca.

Birinci zabitinin efsunlanmış gibi ses çıkarmadan boyun eğmesinden duyduğu coşkuyla, onun kötü bir şey olacağını sezmiş gibi çıkan yakarışını duymadı Ahab; ambardan gelen kalın sesli kahkahayı da rüzgârın halatlardaki kötüye alamet titreşimini de orta kısımları pırpırlayan yelkenlerin direklerde yankılanan sesini de duymadı. Hemen ardından Starbuck'ın hüzünlü bakışları hayatın verdiği inatçılıkla tekrar parıldadı, ambardan gelen boğuk kahkaha dindi, rüzgâr esmeyi sürdürdü, yelkenler rüzgârla doldu, gemi eskisi gibi ine çıka yoluna devam etti. Ey nasihatlar ve uyarılar! Neden hemen kayboluverirsiniz göründüğünüzde? Ey gölgeler, yoksa uyarı değil de yalnız birer belirti misiniz siz! Siz hariçten gelen öngörülerden çok, içimizdeki şeylerin dışa vurmuş görüntülerisiniz. Çünkü hariçten bizi sınırlayan bir şey yoksa içimizdeki gereksinimlerdir bizi sürükleyen.

"İçki! İçki!" diye bağırdı Ahab.

Ağzına kadar dolu olan maşrapayı aldı ve zıpkıncılara dönüp silahlarını çıkarmalarını emretti. Sonra üç zabiti birden ellerinde zıpkınlarıyla yanı başında dururken zıpkıncıları ellerinde zıpkınlarıyla bocurgatın yanında önüne dizdi, geminin geri kalan mürttebatı halka şeklinde etraflarında dizildiğinde durdu ve bir an için tayfalardan her birini gözüyle tek tek taradı. Bizon kovalayan çakalların, avlarının peşine düşmeden önce kan çanağına dönmüş gözleriyle liderleriyle göz göze gelmesi gibi gemiciler de vahşi gözleriyle Ahab'la göz göze geldiler ama heyhat! Kızılderililerin o gizli kapanlarına yakalanacaktı bu bakışlar.

"İç ve yanındakine geçir!" diye bağırdı Ahab ağzına kadar dolu maşrapayı yanındaki tayfaya uzatırken. "Şimdi tayfanın içme zamanı. Dolaşsın elden ele, dolaşsın! Küçük yudumlarla, tadını çıkararak için çocuklar; şeytan ateşi kadar sıcak. İşte böyle, mükemmel, dolaştırın elden ele! İçinizde kıvrıla kıvrıla gider, yılan gibi kırpıştırır ve şimşekler çaktırır gözünüzde çatal çatal. Aferin, neredeyse buldunuz dibini. O tarafa gitti, bu tarafa geliyor. Verin şunu bana – işte içi bomboş! Yıllara benziyorsunuz, kabından taşan hayat bir yudumda içilip bitirilmiş. Kamarot, doldur tekrar!

"Toplanın, cesur adamlarım. Hepinizi topladım bu bocurgatın etrafında; zabitlerim, gelin şöyle yanıma mızraklarınızla; zıpkıncılar durun şurada demirden zıpkınlarınızla ve siz sadık denizciler gelin şöyle etrafıma ki yeniden canlandırabileyim balıkçı atalarımın soylu geleneğini. Daha göreceksiniz çocuklar! Hey çocuk geldin mi? Sahte para sahibine er geç geri dönermiş. Ver şunu bana. İşte taşırmışssın yine maşrapayı, nedir bu Aziz Vitus'un çocuğu gibi kıvrılıyorsun, yıkıl karşımdan seni sıtmalı seni.

"Zabitler, yaklaşın! Çatın mızraklarınızı önümde. İşte böyle! Dokunayım şu mızrakların mihverine." Böyle dedikten sonra kolunu uzatıp üç mızrağı tam çatıldığı noktadan kavradı ve yakalar yakalamaz aniden sinirli bir şekilde salladı; bu esnada keskin bakışlarını Starbuck'tan Stubb'a, Stubb'dan Flask'a gezdiriyordu. Sanki içindeki meçhul bir istek kendisinin Leyden kavanozuna[1] benzeyen hayatının öfkeli duygularını onların içine de akıtmak istiyordu. Zabitlerin üçü de Ahab'ın gücünden asla bir şey kaybetmeyen, kuvvetli ve mistik hali karşısında sinmişlerdi. Stubb ve Flask bakışlarını ondan kaçırırken Strabuck'ın dürüst gözleri doğruca yere çevrildi.

"Boşuna!" diye bağırdı Ahab. "Ama belki de böylesi daha iyi. Eğer siz üçünüz bir kere bile içimdeki tam gücü alsanız o zaman benim içimdeki bu elektrik şeyi, *işte o* belki yok olur giderdi içimden. Bir ihtimal sizi de gebertirdi bu. Belki de buna ihtiyacınız yoktur. İndirin mızrakları! Ve şimdi kaptanlar, siz üçünüzü, benim şu üç putperest akrabama, üç saygın beyefendi ve asil adama, üç yiğit zıpkıncıma saki tayin ediyorum. Gururunuza mı dokundu bu iş? Ne yani, yüce papa tacını bir ibrik gibi kullanıp dilencilerin ayaklarını yıkamıyor mu? Ah benim tatlı kardinallerim! Kendiniz lütfedin, kendi lütfunuzla eğilin. Benim emrimle yapmayın, kendi isteğinizle yapın şunu! Hey zıpkıncılar, kesin iplerini, çıkarın zıpkınlarınızın ucunu."

Zıpkıncıların üçü de sessizce emre itaat edip zıpkınlarından ayırdıkları yaklaşık bir metrelik demir kısmı tutup kancası yukarıda olacak şekilde Ahab'ın önünde durdular.

"Bu keskin çelikle şişleyecek misiniz beni? Çevirin

1. İlk elektrik deneylerinde kullanılan ve içinde akım oluşturulan aparat. (Ç.N.)

şunları, çevirin tersine! Kadeh tarafını bilmiyor musunuz? Çukur kısmını çevirin yukarı. İşte böyle, şimdi ilerleyin sakiler. Demirler! Alın demirleri, tutun da doldurayım!" Yavaş yavaş bir zıpkıncıdan diğerine gidip zıpkınların çukur tarafını tepesine kadar maşrapanın içindeki ateşli suyla doldurdu.

"Şimdi üçe üç, durun bakalım! Selamlayın bu ölüm saçan kadehleri! Sunun kadehleri, artık bu ayrılmaz grubun birer parçası oldunuz. Ne dersin Starbuck! Artık senet yapıldı. Güneş de onaylamak için bekliyor. İçin ey zıpkıncılar, için ve yemin edin, ey ölümcül balina sandalının başında duracak adamlar! Moby Dick'e ölüm! Tanrı kovalasın bizi eğer biz kovalmazsak öldürene kadar Moby Dick'i. Uzun, kancalı çelik kadehler kaldırıldı; beyaz balinaya haykırışlar ve lanetlerle kana kana içildi içkiler höpürdetilerek. Bir kez daha ve son olarak maşrapa çılgına dönmüş tayfalar arasında elden ele dolaştı ve sonunda Ahab boşta kalan elini sallayınca dağıldılar ve o da kamarasına çekildi.

37. Bölüm
Günbatımı

(*Kamara, kıç taraf penceresinin yanında; Ahab yalnız başına oturur ve dışarı bakar.*)

Nereye gitsem ardımda beyaz ve çalkantılı bir dümen suyu bırakıyorum; soluk sular, daha da soluk yanaklar bırakıyorum. Kıskanç dev dalgalar kabarıp kapatıyor izimi, bırak kapatsın, önce ben bir geçeyim hele.

Ötede ılık dalgalar durmaksızın dolan kadehin ke-

narındaki şarap gibi kızarıyor. Lombozun etrafındaki altın sarısı çehre, mavilikleri iskandil ediyor. Dalgıç güneş aydan daha yavaş batıyor, ruhum kabarıyor! Sonsuz tepeleriyle eriyip gidiyor ruhum. Acaba başımdaki tacım bana ağır mı geliyor? Lombardiya'nın demir tacı.[1] Ama parlıyor üzerindeki mücevherlerle; ben, yani tacı giyen, ışıldamasını göremem, ama hissederim belli belirsiz, hissederim bu göz kamaştırıcı çelişkiyi giydiğimi. Tacın altın değil demirden olduğunu biliyorum. Hem de çatlak, bunu hissediyorum; kenarındaki çentik de başımı öylesine acıtıyor ki sanki beynim bu sert metale çarpıyor; evet çelikten bir kafatası benimki; böylesinin, insanın beynini dağıtan kavgalarda bile miğfere gereksinimi olmaz.

Alnımda kuru bir sıcak mı var? Ah bir zamanlar gündoğumu beni coşturur, günbatımı yatıştırırdı. Nerede şimdi o günler! Bu güzel ışık artık beni aydınlatmıyor; her güzellik bana ıstırap, artık hiç zevk almıyorum. Bana bahşedilen bu üstün sezgi yeteneğiyle, basit zevk alma duygularımı yitirdim; en sinsice ve en habis şekilde lanetlendim! Cennetin orta yerinde lanetlendim! İyi geceler, iyi geceler (*elini sallayarak pencereden uzaklaşır*).

Pek zor bir iş değildi. En azından bana kafa tutan bir tane çıkar diye düşünmüştüm, ama benim tek bir tane çarkımın dişleri onların çeşit çeşit halkalarının tümüne tıpatıp uyup çeviriyor hepsini. Veya onlar karınca yuvasına benzeyen barut yığınları gibi önümde duruyor, ben de onların kibritiyim de diyebilirsiniz isterseniz. Ama işin kötüsü diğerlerini ateşlemek için kibritin kendisini yok etmesi! Cüret ederek göze aldığım bu işi kendim istedim ve kendi istediğimi de yapacağım. Benim bir deli

1. Kutsal Roma imparatorlarının taç giyme törenlerinde kullandığı taç. (Ç.N.)

olduğumu düşünüyorlar – en azından Starbuck böyle düşünüyor ama şeytan girmiş benim içime, ben deliliğin de delirtilmiş haliyim. Bu delilik ancak kendisini anlamak için sakinleşir. Kehanete[1] göre parçalayacaklar beni ve işte evet, kaybettim bu bacağımı. Benim kehanetim de, beni parçalayanı parçalamak. Şimdi kâhin de kehaneti gerçekleştirecek olan da benim. Ey yüce tanrılar, daha büyüğüm sizlerden. Gülüyorum size ve yuhalıyorum sizi ey kriketçiler, ey boksörler, sağır Burke seni ve kör[2] Bendigoes seni. Okul çocuklarının kabadayılara söylediği gibi "Akranına çatsana, *bana* ne vuruyorsun!" demeyeceğim. Beni yere sermiştin ama şimdi tekrar ayaklarımın üzerindeyim ama *sen* kaçtın ve gizlendin. Çık ortaya saklandığın pamuk balyalarının arkasından. Sana yetişecek uzun menzilli silahım yok benim. Gel, Ahab saygılarını sunuyor sana, gel de gör bakalım yolumdan çevirebilecek misin beni? Beni yolumdan çevirmek ha? Çeviremezsin beni yolumdan, istersen sen kendin dön! Ben senden üstünüm. Beni yolumdan çevirmek ha? Amacıma giden yol demirden raylarla döşeli, ruhum da raylara oturacak şekilde yivlendi. İskandil edilmemiş boğazlardan, yağmalanmış dağların kalbinden, sel yataklarının altından geçip hedefimden şaşmadan koşarım. Engel tanımaz demirden yollar, yolundan saptıramaz onu hiçbir şey.

1. Ahab'ın ve karısı İzebel'in ölümü İlyas Peygamber tarafından kehanet edilmişti. Eski Ahit, "2. Krallar", 10. (Ç.N.)

2. Sağır Burke ve Bendigo (William Thompson) 1830 ve 1840'ların ünlü İngiliz boks şampiyonları. (Ç.N.)

38. Bölüm
Alacakaranlık

(*Starbuck grandi direğine yaslanmış durur.*)

Ruhum yalnızca ezilmekle kalmadı, ele geçirildi, hem de bir deli tarafından. Dayanılmaz bir acı bu, aklın muharebe meydanında silah bıraktığını görmek. Ama beynimi oydu bu adam, yok etti içimdeki aklı. Sanırım bu kâfirin amacını anlıyorum ama yine de kendimi ona yardım etmek zorunda hissediyorum. İstesem de istemesem de tarifi olanaksız şeyler bağladı ona beni, sanki beni halatla bağlamış çekiyor da halatı kesecek bıçağım yok. Korkunç ihtiyar! Benden yücesi yok diye bağırıyor, evet üstündeki herkese tam bir demokrat ama bakın altındakilere nasıl Tanrı kesildiğine. Ah! Açıkça görüyorum sefil görevimi. İsyan ederken itaat, daha da kötüsü nefret etmek bir yandan acıyarak. Ahab'ın gözlerinde okuduğum korkunç hüzün bende olsa kuruyup giderdim. Ama yine de bir umut var. Zaman su gibi akıyor. Japon balıklarının camdan kavanozu gibi, şu can düşmanı balinanın da yüzmek için suyla kaplı koca bir küresi var. Ahab'ın Tanrı katına bir hakaret olan amacını Tanrı'nın kendisi kesip atabilir. Kurşun gibi ağır olmasa tüm yüreğimle direnirdim. Ama kalbimin saati durdu, zemberiğini kuracak gücüm yok artık.

(*Başkasarasından şamata sesleri*)

İçlerinde en ufak bir merhamet kırıntısı olmayan böylesine vicdansız tayfalarla sefere çıkmak! Köpekbalıkları kadar vahşi denizler peydahlamış sanki onları bir yerlerde. Beyaz balina bunların şeytansı tanrısı. Kulak ver

bak! Cehennemlik bir eğlence! Cümbüş devam ediyor. Öte yandan kıç tarafın sessizliğine bak. Hayatın tam bir resmi bana göre. Geminin mutlu ve coşkun ön tarafı köpüren sularda savaşa gider gibi ileri atılmış yol alırken dümen izinin ölü sularının üzerinde, kıç taraftaki kamarasında kara kara düşünen ve suyun kurt ulumasına benzeyen çağıltılarına kendini kaptırmış Ahab arkasından sürükleniyor. Bu bitmeyen kahkahalar içimi titretiyor! Huzur verin ey sefa düşkünleri ve gidin vardiyanıza. Ey hayat! İşte tam bu saatlerde, vahşi cahillerin yemek zorunda olmaları gibi, ruhum yenilir ve bilgiye sarılır – ey hayat! İçinde gizlenmiş dehşeti şimdi görüyorum! Ama bu benim içimde değil! Bu dehşet benim dışımda! Ve içimdeki yumuşak insani duygularla savaşmaya çalışacağım seninle, senin zalim, hayalî geleceğinle. Ey göklerden gelen kutsal ışıklar! Yanımda olun, tutun beni, sarın beni.

39. Bölüm
İlk Gece Nöbeti – Pruva Direği

(*Stubb yapayalnızdır ve bir prasyayı onarmaktadır.*)

Ha! Ha! Ha! Ha! Boğazımı temizleyeyim. O zamandan beri düşünüyorum ve vardığım sonuç işte bu ha ha. Neden mi? Çünkü acayip şeylere verilecek en bilge ve kolay yanıt bir kahkahadır, ne olursa olsun her zaman insanın içini rahatlatacak bir şey vardır – bu hiç şaşmaz rahatlık, her şeyin alın yazısı olduğudur. Ahab'ın Starbuck'a söylediklerinin hepsini duymadım ama o zaman Starbuck benim zavallı gözlerime aynı benim geçen akşam hissettiğim halim gibi göründü. İhtiyar Moğol'un

onun da hesabını gördüğüne eminim. Ben anladım, biliyorum; şayet Tanrı vergisi bir yeteneğim olsaydı önceden de bilebilirdim çünkü gözümü kafatasına diktiğimde görmüştüm bunu. Stubb, *Bilge* Stubb, benim unvanım bu, peki Stubb, ne diyorsun Stubb? İşte bir ceset. Olacakları bilemem ama ne olursa olsun gülerek karşılarım ben. Bütün bu korkunçluklarının içinde matrak bir taraf da gizli. Kendimi bir tuhaf hissediyorum. Lay-lay-lay! Benim tatlı şekerparem evde ne yapıyor şimdi acaba? Ağlıyor mudur iki gözü iki çeşme? Belki de bir fırkateyn bayrağı kadar şen, bir eğlence düzenlemiştir en son gelen zıpkıncılara, ben de öyleyim. Lay-lay-lay!

İçeceğiz bu akşam aşklarımıza
    Kalbimiz gamsız ve şen
Kadehteki köpükler gibi
    Dudağımıza deyince patlayıveren.

Cesur bir ezgidir bu – kim o beni çağıran? Mr. Starbuck? Emredersiniz efendim. (*Kendi kendine*) O benim üstüm, onun da üstü var eğer yanılmıyorsam. Emredersiniz efendim, şimdi bitiriyorum bu işi, geliyorum.

40. Bölüm

Gece Yarısı, Başkasarası Zıpkıncılar ve Tayfalar

(*Trinket yelkeni kalkar ve bazıları ayakta duran, bazıları tembel tembel yayılan, bazıları oraya buraya yaslanmış, bazıları uzanmış nöbetçiler görünür, koro halinde şarkı söylerler.*)

Elveda ve *adieu* sizlere, ey İspanyol hanımları
Elveda ve *adieu* sizlere, İspanya'nın hanımları
Kaptanımız emretti...

NANTUCKET'LI BİRİNCİ TAYFA

Hey çocuklar, duygusal olmayın; hazımsızlık yapar! Alın elinize bir içki! (*Şarkı söylemeye başlar ve diğerleri de ona katılır.*)

Kaptanımız güvertede durdu
Elinde bir küçük dürbün
Heybetli balinaları gözlüyordu
Her kıyıda püskürten
Koyun çocuklar fıçıları sandala
Geç prasyanın yanına
Avlarız güzel balinalardan birini
El ele çocuklar el ele
Neşelenin beyler! Keder dolmasın kalbiniz
Cesur zıpkıncılar vururken balinayı!

ZABİT GÜVERTESİNDEN BİR ZABİTİN SESİ

Hey siz sekizinci vardiya![1] Haydi yürüyün.

NANTUCKET'LI İKİNCİ TAYFA

Kesin şu şarkıyı. Sekizinci vardiya haydi! Kampanacı, duyuyor musun? Çal şu kampanayı sekiz kere, hey Pip! Seni kara çocuk! Ben çağıracağım vardiyayı! Bendeki ağız tam bunun için – fıçı gibi. İşte böyle (*kafasını lombardan içeri uzatır.*) Sancak vardiyası heey! Siz aşağıdaki sekizinci vardiya! Fırlayın güverteye!

1. Gece yarısı vardiyası. (Ç.N.)

HOLLANDALI TAYFA

Bu akşam iyi uyuduk, dostum; tam da uyku akşamıydı. Şu bizim yaşlı Moğol'un şarabı; kimine öldürücü kimini harekete geçiriyor. Biz şarkı söylüyoruz onlar uyuyor, şuracığa yatıyorlar, üst üste istiflenmiş pisibalıkları gibi. Seslen şunlara tekrar. Al şu bakır boruyu da seslen oradan. Söyle şunlara kessinler sevgililerinin hayalini kurmayı. Söyle şunlara bunun bir diriliş olduğunu, son kez öpüp hesap vermeye gelsinler. İşte böyle, *tam* böyle; bozulmamış boğazın Amsterdam tereyağı yemekten.

FRANSIZ TAYFA

Hey çocuklar! Battaniye körfezine demir atmaya gitmeden şurada bir-iki dans edip oynayalım. Ne dersiniz? İşte öbür vardiya da geliyor. Bütün bacaklar hazır olsun. Pip! Küçük Pip! Haydi çal şu tefini!

PIP

(*Somurtkan ve uykulu*) Tefim nerede bilmiyorum.

FRANSIZ TAYFA

O zaman karnına vur, kulaklarını salla. Haydi çocuklar, oynayın şöyle; ne mutlu bir dünya; yaşasın! Lanet olsun, oynamayacak mısınız? Tek sıra yapın ve şimdi step dansına geçin. Haydi fırlayın! Bacaklar! Bacaklar!

İZLANDALI TAYFA

Hoşlanmadım senin zemininden dostum, benim için fazla esnek. Ben buzdan zeminlere alışkınım. Hevesini kırdığım için üzgünüm, kusura bakma.

MALTALI TAYFA

Ben de, hani nerede şu senin kızların? Hangi aptal sağ eliyle sol elini tutup kendi kendine "merhaba" der. Eş! Eş lazım bana!

SİCİLYALI TAYFA

Evet kızlar ve bir çimenlik! İşte o zaman sizinle beraber zıplarım, evet tam bir çekirgeye dönerim o zaman.

LONG ISLAND'LI TAYFA

Sizi asık suratlılar, sizden başka oynayacak bir sürü adam var. Çapalayın ekini fırsat varken. Yakında bütün bacaklar ekin biçmeye gidecek. Hah işte müzik de başlıyor, durmayın!

AZOR ADALI TAYFA

(*Yukarı çıkarken tefi lombozdan yukarı fırlatır.*) Al işte Pip; işte bocurgatın babası, fırla bakalım! Haydi çocuklar!

(*Yarısı tefin sesiyle dans eder, bazıları aşağı gider, bazıları uyur ya da halat sarmalları arasında yatar. Küfürler gırla gider.*)

AZOR ADALI TAYFA

(*Dans ederek*) Hadi Pip! Vur tefine! Vur şuna, çatlat, patlat, ateşböcekleri çıksın tefinden, kopar şunun zillerini!

PIP

Ziller mi dedin? Al işte gitti bir tane daha, düştü yere; nasıl vurduysam.

ÇİNLİ TAYFA

Takırdat dişlerini o zaman, hiç durmadan takırdat; sanki tapınaktaki ziller gibi çınlat.

FRANSIZ TAYFA

Çılgınca eğlenelim! Tut şu çemberini Pip, içinden geçeyim! Fırtınadaki yelkenler gibi parçalayın kendinizi.

TASHTEGO

(*Sessizce piposunu içer*) Al sana işte beyaz adam; bir de buna eğlence diyor, püf!

MAN ADALI İHTİYAR TAYFA

Bu şen delikanlılar neyin üstünde dans ettiklerini hiç düşünüyorlar mı acaba? Ben sizin mezarınızın üzerinde dans edeceğim, evet edeceğim – işte cadıların en büyük lanetidir bu, o cadılar ki havada uçarken rüzgârlara kafa tutarak aniden dönüverirler keskin köşeleri. Hey Tanrım! Yeşil donanmaları ve yeşil kafataslı mürettebatı düşünüyorum da! Belki de dünya bilginlerin dediği gibi bir toptur ve ondan bir balo salonu yapmak da en doğal şeydir. Devam edin dans etmeye delikanlılar, gençsiniz; bir zamanlar ben de gençtim.

NANTUCKET'LI ÜÇÜNCÜ TAYFA

Soluklanalım hele bir – of be! Bu, sakin sularda balinaların peşinde kürek çekmekten de betermiş. Bir nefes ver şu pipondan Tash. (*Dans etmeyi bırakır ve kümeler halinde toplaşırlar. Bu esnada gökyüzü kararır ve rüzgâr çıkar.*)

HİNTLİ TAYFA

Yüce Brahma adına! Çocuklar, toplayacağız yakında yelkenleri. Gökyüzünden doğan Ganj kabarmış rüzgâr olmuş. Kara yüzünü gösteriyorsun Şiva.

MALTALI TAYFA

(*Arkasına yaslanıp beresini sallayarak*) Bakın şu dalgalara – şimdi karla kaplı tepelerin dans etme sırası. Yakında püsküllerini sallayacaklar. Bu dalgalar kadın olsaydı boğulurdum dalgalar arasında ve sonsuza kadar *şase*[1]

1. Öne, yana veya arkaya açılan ayağı yerdeki ayağın izlemesi şeklinde dans hareketi. (Ç.N.)

yapardım onlarla. Var mı bu dünyada danstaki o sıcacık, vahşi göğüslerin kaçamak görüntüsünden daha tatlı bir şey, kolların çardak gibi gizlediği, patlatıp çıkacak gibi duran o olgun üzüm salkımlarından – cennet bile bunun eline su dökemez.

SİCİLYALI TAYFA

(*Arkasına yaslanarak*) Ah hiç sorma! Dinle bak dostum – birbirine geçmiş, oynaşan bacaklar, küçük küçük sallanmalar, cilvelenmeler, çırpınmalar! Ah o dudaklar! O yürek! O kalçalar! Hepsi sürtünür birbirine: Bitmeyen dokunuşlar ve bırakışlar! Tadına bakma, sadece bak yoksa doygunluk olur. Ne dersin putperest? (*Dürterek*)

TAHİTİLİ TAYFA

(*Bir yaygıya yatarak*) Selam sana dans eden kızlarımızın kutsal çıplaklığı! *Heeva Heeva*.[1] Ah! Rakımı alçak, palmiyeleri yüksek Tahiti. Hâlâ senin yaygın üzerinde dinleniyorum ama yumuşak toprağın kaydı altımdan! Yaygım benim, seni örüldüğün zaman gördüm ormanda. Yeşildin seni buraya ilk getirdiğim zaman; şimdi solmuş yıpranmış. Ya ben! Ne sen ne de ben dayanabiliriz bu değişikliğe! Nasıl olurdu şöyle kendi göklerimize nakledebilsek? *Pirohitee*'nin[2] mızrak gibi doruklarından gürül gürül kopup gelen, uçurumları aşıp köyleri basan sellerin sesini mi duyuyorum? Fırtına! Fırtına! Kalk, doğrul da karşıla fırtınayı (*ayağa fırlar*).

PORTEKİZLİ TAYFA

Nasıl da akıyor deniz yanlardan gemiyi sallayarak.

1. Tahiti barış dansı. *Omoo* adlı kitabında Melville bu dansı şehvet verici olarak tanımlamıştır. (Ç.N.)

2. Gerçekte olmayan, Melville'in yarattığı bir tepe ismi. (Ç.N.)

Camadan vurmaya hazırlanın aslanlar. Rüzgârlar çektiler kılıçlarını, saldırırlar şimdi paldır küldür.

DANİMARKALI TAYFA

Çatırda, çatırda bakalım yaşlı gemi! Çatırdadığın sürece dayanırsın! Aferin! Şuradaki zabit sağlam tutuyor seni. Tuzla kaplı silaha benzeyen fırtınalı dalgalarıyla döven Baltık'a karşı koyan Cattegat Adası'ndaki kale kadar korkusuz.

NANTUCKET'LI DÖRDÜNCÜ TAYFA

O emirlerini almıştır, sen merak etme. İhtiyar Ahab'ın ona fırtınanın üstüne üstüne gitmesini, sanki bir su hortumuna ateş edip patlatmak gibi gemiyi tam hortumun ortasına kurşun gibi sürmesini söylediğini duymuştum.

İNGİLİZ TAYFA

Vay be! Sıkı adam şu ihtiyar! Bizler de onun balinasını avlayacak adamlar!

HEPSİ BİRDEN

Evet! Evet!

MAN ADALI İHTİYAR TAYFA

Bak şu çamlar nasıl da sallanıyor. Başka topraklarda yaşaması en zor ağaçlardır çamlar ve burada da denizcilerin lanetli killi toprağından başka bir şey yok. Cesur yüreklerin karaya sığındığı ve alabora olmuş teknelerin parçalandığı havalar böyle havalardır işte. Bizim kaptanın doğum izi var burada; bakın şuraya çocuklar, gökyüzünde bir tane daha soluk bir şey, geri kalan her şey simsiyah.

DAGGOO

Ne olmuş yani? Siyahtan korkan benden de korkar! Ben de siyah taştan yapılmayım!

İSPANYOL TAYFA

(*Kendi kendine*) Benimle alay etmek istiyor, ha! Eski kinim beni alınganlaştırıyor. (*İlerleyerek*) Hey zıpkıncı, hiç kuşku yok ki senin ırkın insanoğlunun karanlık yüzüdür – şeytan gibi kara hem de. Kusura bakma.

DAGGOO

(*Vahşice*) Bakmam.

SANTIAGO'LU DENİZCİ

Şu İspanyol ya deli ya sarhoş. Ama sarhoş olmasına olanak yok veya onun durumunda bizim ihtiyar Moğol'un ateş suları uzun etkili olmalı.

NANTUCKET'LI BEŞİNCİ TAYFA

Şu gördüğüm şey de ne – şimşek mi? Evet.

İSPANYOL TAYFA

Daggoo dişlerini gösteriyor.

DAGGOO

(*Ayağa fırlayarak*) Yutturum sana dişlerini, seni kukla! Seni soluk benizli, ciğeri beş para etmez herif.

İSPANYOL TAYFA

(*Daggoo'nun karşısına geçerek*) Gel de bıçaklayayım seni zevkle. Kendi büyük, ruhu küçük herif.

HEPSİ BİRDEN

Kavga! Kavga! Kavga!

TASHTEGO

(*Piposunun dumanını savurarak*) Aşağıda kavga, yukarıda kavga –Tanrısı da insanı da– hepsi de kavgacı! Pöf!

BELFAST'LI TAYFA

Kavga! Yaşasın kavga! Kutsal Meryem adına, bir kavga! Haydi dalın kavgaya!

İNGİLİZ TAYFA

Oyun dürüst olmalı. Alın bıçağı İspanyol'un elinden. Halka olun.

MAN ADALI İHTİYAR TAYFA

Tamam, işte halka oldu. Al sana, bütün ufuk bir halka. Bu halkada öldürdü Kabil Habil'i. Tatlı iş, doğru iş! Nasıl, öyle değil mi? Ey Tanrım, ne demeye yarattın bu halkayı o zaman?

ZABİT GÜVERTESİNDEN ZABİTİN SESİ

Asılın yelken halatlarına! Babafingo yelkenindekileri! Hazır olun gabya yelkenini camadan etmeye.

HEPSİ BİRDEN

Fırtına, fırtına! Fırlayın gemiciler! (*Hepsi dağılır.*)

PIP

(*Bocurgatın altına büzüşerek*) Gemiciler? Tanrı yardımcısı olsun gemicilerin! Çat, pat! İşte gitti flok halatı! Bam, güm! Aman Tanrım! Daha da eğil Pip, işte gidiyor kontra babafingo sereni! Yılın son günü rüzgârın ağaçları fırıldak gibi çevirdiği bir ormanda olmaktan da beter bu! Kim çıkar da kestane toplar şimdi ağaçtan? Ama bak işte gidiyor onlar küfrede küfrede, bense buradayım. Onlara

uğurlar olsun cennet yolunda. Sıkı tutun! Vay canına, amma fırtına! Fakat bu adamlar var ya bu adamlar, bunlar fırtınadan da beter, onlar senin beyaz fırtınan[1]! Beyaz fırtına, daha da büzül, büzül! Daha şimdi duydum sohbetlerini ve beyaz balinayı, büzül! Büzül! Bir kere lafı geçti, o da yalnız bu akşam, beni tepeden tırnağa tefim gibi titretti – şu anakonda kılıklı adam avlamak için beyaz balinayı ant içirdi adamlara. Ey yukarıda bir yerde karanlıklarında duran yüce beyaz Tanrı, merhamet et şu küçük kara çocuğa; koru onu yüreğinde korkuya yer olmayan tüm adamlardan.

41. Bölüm
Moby Dick

Ben, İsmael, tayfalardan biriydim; bağrışmalarım onlarınkiyle birlikte yükselir, yeminlerim onlarınkine karışırdı; ruhumdaki endişe nedeniyle ne kadar güçlü bağırırsam yeminim de o kadar çok perçinlenip çivileniyordu sanki içime. İçimde vahşi, gizemli ve hoş bir his vardı; Ahab'ın yatıştırılamayan kini sanki benim kendi kinim gibi geliyordu. Benim ve diğerlerinin intikam yemini ettiği katil canavarın öyküsünü can kulağıyla dinleyip öğrendim.

Yalnız ve neredeyse inzivaya çekilmiş olan beyaz balina bir süredir, o da yalnızca ara sıra, daha çok ispermeçet balinası avcılarının gezindiği, medeniyete en uzak denizlerde görünmüştü. Ama balina avcılarının hepsi

1. Ani çıkan ve beraberinde yağmur getiren, aynı zamanda tuhaf bir şekilde kapkara gökyüzünde beyaz bir bulutun olduğu fırtına. (Ç.N.)

onun varlığından haberdar değildi, yalnızca birkaçı onu ucundan görmüştü ama onunla gerçekten bilerek savaşmış olanların sayısı sahiden de çok azdı. Balina gemilerinin sayılarının çokluğu, dünyayı kaplayan sularda gelişigüzel yayılmış olmaları; birçoğunun ıssız boylamlarda cesaretle macera peşinde koşmaları on iki ay hatta daha uzun süreler boyunca haber alabilecekleri tek bir yelkenliyle karşılaşmamaları; her bir seferin haddinden fazla uzun sürmesi; evlerinden uzaklara yelken açış zamanlarının düzensizliği; bütün bunlar, başka koşullarla birlikte doğrudan ya da dolaylı olarak Moby Dick'in kendisi hakkındaki bilgi ve haberlerin dünya yüzeyine dağılmış balina filolarında yayılmasına engel olmuştu. Birçok gemi şu şu zamanda veya şu şu meridyende kendisine saldıranlara büyük zararlar verdikten sonra kaçtığını söyledikleri alışılmadık büyüklükte ve habislikte bir ispermeçet balinasıyla karşılaşmıştı; bu balinanın Moby Dick'ten başkası olmayacağını söylemek birçoğuna göre pek de haksız bir tahmin sayılmazdı. Ama son zamanlarda vahşice, şeytanca ve canavarca saldırılar ispermeçet balina avcılığında pek de seyrek değildi; bu nedenle farkında olmadan Moby Dick'le savaşmış olan avcılar belki de balinanın doğurduğu vahşeti doğrudan Moby Dick'e değil de genel olarak ispermeçet balina avcılığının tehlikelerine bağlamışlardı. Ahab'la balina arasında önceden meydana gelen karşılaşma da daha önce birçok insan tarafından böyle değerlendirilmişti.

Önceden beyaz balinadan söz edildiğini duymuş olanlar tesadüfen onunla karşılaştıklarında, istisnasız hepsi aynı cinsten bir başka balinaya yapacakları gibi ilk başta sandallarını indirip cesurca ve korkusuzca peşine düşmüşlerdi. Ama bu saldırılar sonucunda öyle belalar çıkmıştı, hem bu belalar öyle burkulan el ve ayak bilekleriyle, kırılmış ya da koparılıp yutulmuş kol ve bacaklarla

sınırlı olmayıp öylesine ölümlerden ölüm beğenme derecesindeydi ki tekrarlayan bu felaket hezimetler, bütün dehşetin Moby Dick'in üzerinde toplanması, Moby Dick'in öyküsünü duyan bir sürü cesur avcının cesaretinin kırılmasına yol açacak kadar işin büyümesine neden olmuştu.

Türlü türlü acayip söylentiler bu ölümcül karşılaşmaların gerçek öykülerinin daha da abartılarak korkunç hale gelmesine yol açmıştı. Ölmüş ağacın kendi mantarını doğurması gibi bu müthiş söylentiler zaten kendisi şaşırtıcı derecede korkunç olan olaylardan kaynaklanır ve deniz hayatında tutunacak hiçbir gerçeklik olmadığı için karadakinden çok daha bol miktarda ortaya atılır. Nasıl ki kara hayatı bu konuda denizin eline su dökemezse balina avcılığı da söylentilerin şahaneliği ve korkusuzluğu bakımından her türlü deniz hayatını gölgede bırakır. Çünkü balina avcıları, diğer denizcilerde de doğuştan bulunan cahillik ve batıl inançlardan nasibini almış olmaktan başka, denizdeki en müthiş ve şaşırtıcı şeylerle, onlardan açık ara daha fazla ve doğrudan karşılaşırlar; denizin en büyük mucizelerini gözleriyle görmekle kalmaz, onlarla dişleriyle tırnaklarıyla savaşırlar. Yapayalnız en uzak denizlerde binlerce mil gider, binlerce kıyıdan geçerler ama ne yontulmuş bir kaya parçasına rastlar ne de güneşin altında onlara konukseverlikle kucak açan bir yere; balina avcısı bu enlem ve boylamlarda işini kovalarken hayali, onu şahane doğumlara gebe bırakan etkilerle sarıp sarmalanır.

Engin suları aşarak artan abartılı beyaz balina söylentilerinin, her nevi dehşet verici işaretleri de içine katarak neredeyse doğaüstü güçlerin ana karnındaki bir belirtisi haline gelmesinde ve nihayetinde Moby Dick'e gözle görünen hiçbir şeyde bulunmayan bir dehşet yakıştırılmasında şaşılacak bir şey yoktu. Bu, bazı durum-

larda öylesine paniğe yol açıyordu ki beyaz balina hakkındaki söylentileri duyan bu avcıların sadece birkaçı Moby Dick'in dişlerinin dehşetiyle karşılaşmaya razı oluyordu.

Ama bunun daha başka ve daha hayati etkileri de vardı. Bugün bile ispermeçet balinasının diğer Leviathan türlerinden daha korkutucu bir üne sahip olması balina avcılarının hep aklındadır. Grönland balinasına ya da doğru balinaya savaş açacak kadar zeki ve cesur olmalarına rağmen ya mesleki deneyimsizlikten ya yetersizlikten ya da yüreksizlikten ispermeçet balinasıyla çatışmayı reddedenler vardır; özellikle Amerikan bayrağı altında yelken açmamış uluslardan, ispermeçet balinasıyla hayatlarında karşılaşmayıp Leviathan'la ilgili yegâne bilgileri kuzeyde kovaladıkları ikinci sınıf canavarlarla sınırlı olan balina avcıları, şömine başında masal dinleyen çocuklardaki merak ve korkuyla güney denizlerindeki balina avcılığının tuhaf öykülerine kulak verirler. Ama büyük ispermeçet balinasının rakipsiz azametini en hissederek anlayanlar geminin burnunda onu gözü kara kovalayanlardır.

Sanki artık kanıtlanmış gücünün gölgesi eski destansı zamanların üzerine düşmüş gibi, bazı doğa yazarları –Olassen ve Povelson– ispermeçet balinasının diğer deniz yaratıklarına korku salan bir şey olmakla kalmayıp insan kanına susayacak kadar kudurmuş olduğunu söylerler. Bu izlenimler Cuvier'in dönemi gibi daha yakın zamanlara kadar silinmemişti. Baronun kendisi de *Doğa Tarihi* kitabında ispermeçet balinası göründüğünde köpekbalıkları dahil bütün balıkların "korkudan çarpıldıkları"nı ve "kaçmanın telaşıyla kayalara şiddetle çarpıp ânında öldükleri"ni iddia eder. Her ne kadar balıkçılıktaki genel deneyimler bunun gibi kanıları değiştirebilirse de Povelson'un kana susamış yaratığına varıncaya kadar

bu batıl inanışlar tüm korkunçluklarıyla yaptıkları işin en zorlu anlarında balıkçıların zihninde yaşamayı sürdürmüştür. ispermeçet avcılığının ilk zamanlarında, Moby Dick hakkındaki söylentiler ve kehanetlerden korkup yıldıkları için işten anlayan deneyimli doğru balina avcılarını bu yeni ve cesaret isteyen savaşın tehlikelerine atılmaya ikna etmenin zor olduğunu hatırlayan pek çok balıkçı vardır; bu adamlar büyük umutlarla diğer Leviathan'ların ardına düşmelerine rağmen ispermeçet balinası gibi bir hayaleti kovalayıp zıpkınlamanın fanilere göre bir iş olmadığını söyleyerek itiraz ederlerdi. Bu işe kalkışmak kaçınılmaz olarak çabucak sonsuzluğa kavuşmak demekti. Bu konuda başvurulabilecek dikkate değer bazı kaynaklar vardır.

Yine de bütün bunları bildikleri halde Moby Dick'i kovalamaya hazır olanlar vardı; belanın kendine özgü ayrıntılarını bilmeden onun hakkında belli belirsiz, kulaktan dolma bir şeyler duymuş olan ve batıl inançları da olmayan bazı balina avcıları, teklif edildiği zaman bu savaştan kaçmayacak kadar güçlü ve yürekliydi.

Batıl inançlara eğilimi olanların zihninde beyaz balinayla ilişkilendirdikleri acayipliklerden biri de Moby Dick'in aynı anda birden fazla yerde hatta tam birbirine zıt enlemlerde bulunduğuna dair doğaüstü düşüncelerdi.

Her ne kadar bunlara ancak bazı safdiller inansa da bu düşünce sırf batıl inanışlara dayandırılacak bir şey değildi. Çünkü denizlerdeki akıntıların gizemleri en bilimsel araştırmalarla bile henüz açıklanamamıştır ve ispermeçet balinasının denizlerin derinliklerindeki gizli yolları takipçilerince bilinmez; bu konuyla, özellikle de balinanın büyük derinliklere daldıktan sonra kendini müthiş bir çeviklikle en uzak noktalara götürmesinin esrarıyla ilgili olarak zaman zaman ilginç ve birbirini tutmayan yorumlar ortaya çıkmıştır.

Pasifik'in en kuzeyinde yakalanan bazı balinaların vücudunda Grönland'da saplanan zıpkınların kancasının bulunması hem Amerikalı hem İngiliz balina gemilerince gayet iyi bilinir hem de yıllar önce Scoresby'nin bu konuda otorite kabul edilen kitabında da belirtilmiştir. Ayrıca bunların bazılarında iki saldırı arasındaki zamanın birkaç günü geçemeyeceğinin anlaşılmış olması da yadsınamaz. Bazı balina avcıları bundan yola çıkarak insanoğlunun başına uzun zamandır bela olan kuzeybatı geçidinin[1] balina için asla sorun olmadığına inanırlar. Eski zamanlarda Portekiz'de kıyıdan iç bölgelerdeki Strello Dağı'yla ilgili anlatılan mucizeler (dağın tepesinde bir göl olduğu ve bu gölün içindeki gemi enkazlarının yüzeye çıktığı söylenirmiş) ve ondan da güzel bir öykü olan Siraküza yakınlarındaki Arethusa çeşmesinin (çeşmenin sularının bir yeraltı geçidiyle kutsal topraklardan geldiğine inanılırmış) şahane öyküsü, bu harika anlatılar balina avcılarının gerçekleriyle neredeyse tamamen örtüşür.

Bu tür mucizelerle mecburen aşina olan ve beyaz balinanın birbiri ardı sıra gelen gözüpek saldırılardan ölmeden kurtulduğunu gören balina avcılarının batıl inanışlara daha da dört elle sarılıp Moby Dick'in yalnızca aynı anda birkaç yerde birden olduğuna değil, aynı zamanda ölümsüz olduğuna (ölümsüzlük de zaman içinde aynı anda birden fazla yerde olmaktan başka nedir ki); böğrüne demet demet mızraklar saplandığı halde bundan hiç zarar görmeden yüzüp gittiğine; kan püskürtse bile bu görüntünün yalnızca korkutucu bir aldatmaca olduğuna inanmalarında pek de şaşılacak bir şey yoktur çünkü yüzlerce mil ötede, kandan arınmış yüce dalgalarda püskürttüğü lekesiz sular görülür yeniden.

1. Kuzey Kutbu'nda Atlantik ve Pasifik arasında olduğu düşünülen geçit. (Ç.N.)

Ama bu doğaüstü faraziyeler bir tarafa bırakılsa bile, bu canavarın dünyevi yapısında ve karşı konulmaz karakterinde de insan hayalini sarsan olağandışı bir güç vardı. Çünkü onu diğer ispermeçet balinalarından ayıran, esas olarak eşine az rastlanır cesametinden çok, daha önceden söylediğim gibi, kar beyazı kırışık alnı ve piramide benzeyen beyaz, koca kamburuydu. Bunlar onun en belirgin özellikleri, ucu bucağı olmayan ıssız denizlerde bile, onu tanıyanlara çok uzaklardan kimliğini ortaya koyan simgeleriydi.

Vücudunun geri kalan kısmı aynı rengin değişik tonlarıyla çizgiler, benekler ve mermer gibi damarlarla öylesine örtülmüştü ki sonunda kendine özgü "Beyaz Balina" ismini kazanmıştı; tam öğle vakti altın rengi pullarla bezenmiş koyu mavi bir denizin içinde, arkasında Samanyolu'na benzeyen krem gibi bir köpük bırakarak kayar gibi ilerlerken ortaya çıkan capcanlı görüntüsüyle, bu ismi kelimenin tam manasıyla hak ediyordu.

Ona olağandışı cesametinden de çarpıcı renginden de çarpık altçenesinden de daha çok dehşet uyandıran özelliğini veren, birçok insanın anlattığı ve saldırılarında tekrar tekrar kanıtlanan zekice habisliğiydi. Her şeyden daha çok onun aldatıcı kaçışları korku yaratırmış. Çünkü zafer sarhoşluğuna kapılmış bir halde kendini kovalayanların önünde her türlü panik belirtisini gösterip yüzerken aniden geriye dönüp üzerlerine saldırarak ya sandallarını paramparça etmiş ya da onları dehşet içinde gemilerine püskürtmüş.

Onu kovalarken birçok insan ölmüş. Karada pek duyulmasa da balina avcılığında benzeri felaketler kesinlikle alışılmadık şeyler değildir ama Beyaz Balina'nın öylesine planlı, cehennemî bir vahşeti vardı ki sebep olduğu hiçbir ölüm, kopardığı hiçbir kol ve bacak asla akılsız bir hayvanın işi olarak değerlendirilmezdi.

O çaresiz avcıların balinanın dişleriyle paramparça ettiği sandallarının parçaları ve yoldaşlarının kopmuş kolları bacakları arasında, balinanın korkunç gazabının beyaz köpüklerinden, güneşin insana hem huzur veren hem de çileden çıkaran adeta yeni doğmuş bir bebeğe veya bir geline gülümsemeye devam eden ışıklarına doğru yüzerken zihinlerinin nasıl da hiddetin o alev alev yanan kendini kaybetmiş zirvelerine çıktığını bir düşünün.

Bir kaptan ki üç sandalı Beyaz Balina'nın etrafında telaşla dolanıp kürekçileri ve adamları girdaba kapılmışken teknenin parçalanmış burnundan bıçağını kaptığı gibi Arkansas'lı bir düellocunun düşmanına saldırdığı gibi saldırmış balinaya, körlemesine saplayarak bir karışlık bıçağını, balinanın bir kulaç derindeki can evine ulaşmaya çalışmış. İşte bu kaptan, Ahab'dı. Tam o anda Moby Dick bir orağa benzeyen altçenesini Ahab'ın arkasına dolandırarak sanki çayırda ot biçer gibi bacağını koparmış. Ne bir sarıklı Türk ne de parayla tutulmuş bir Venedikli ya da Malayalı onu daha hunharca cezalandıramazdı. Bu ölümcül karşılaşmadan sonra Ahab'ın balinaya vahşi bir kin beslediğinden kuşku yoktu; hatta giderek zıvanadan çıkan hastalıklı haliyle sonunda yalnızca fiziki nefretini değil, tüm düşünsel ve ruhsal öfkesini de balinayla özdeşleştirdi. Derinlikli adamların içini kemirip onları neredeyse yarım kalp ve yarım ciğerle yaşamaya mahkûm eden o şeytanca kötülüklerin ete kemiğe bürünmüş cismi olarak gözlerinin önünden yüzerek geçiyordu Beyaz Balina. Elle tutulup gözle görülmediği halde ezelden beri var olan, günümüzdeki Hıristiyanların bile dünyaların yarısının egemenliğini teslim ettiği kötülük, doğudaki Ofitlerin[1] şeytan heykellerinde yücelttikleri kötülük...

1. 2. yüzyılda yaşamış, yılana tapan bir Hıristiyan mezhebi. (Ç.N.)

Ahab onlar gibi diz çöküp ona tapınmadı; ama kötülük fikrini delicesine nefret ettiği Beyaz Balina'ya yansıtarak tüm sakatlığına rağmen onunla boy ölçüşmeye kalkıştı. İnsanı çılgına çeviren, işkence yapan, en sakin kuytuları bile karıştıran şeyler, içinde kötülük barındıran tüm gerçekler, sinirleri çatlatan ve beyni nasırlaştıran her ne varsa hayat ve düşüncenin en ince şeytanlıkları, her kötülük, çılgın Ahab için Moby Dick'te vücuda bürünmüş ve saldırılabilir bir nesne haline gelmişti. Âdem'den bu yana bütün hemcinslerinin hissettiği tüm öfke ve nefretin toplamını Beyaz Balina'nın sırtına yüklemişti; sonra sanki göğsü bir havan topu olmuş, kızgın kalbini bir gülle gibi balinanın üzerinde patlatıyordu.

İçindeki bu saplantı tam bacağının kopma ânında tavan yapmış olamaz. Elinde bıçağıyla canavarın üzerine atıldığında ani ve şiddetli bir bedensel öfke nöbetine kapılmıştı, bacağını koparan darbeyi aldığında muhtemelen onu kıvrandıran bir bedensel acıdan başka bir şey hissetmemişti. Ancak bu çarpışmadan dolayı eve dönmeye mecbur kaldığında uzun günler, haftalar ve aylar boyunca kış ortasında o kasvetli ve uğultulu Patagonya burnunu dolanırken Ahab ve acı yan yana tek bir hamakta boylu boyunca yattılar; parçalanmış vücuduyla yaralanmış ruhu işte o zaman birbirine nüfuz etti ve bu karışım onu tam bir deli yaptı. Saplantısının onu balinayla karşılaşmasından sonra eve dönüş yolunda ele geçirdiği, yolculuk sırasında kimi zamanlar iyice çıldırıp bir divaneye dönmesinden belliydi; bir bacağı kopmuş olmasına rağmen Mısırlı göğsünde öylesine canlı bir güç gizliydi ve deliliği de bu gücü öylesine artırıyordu ki zabitleri seyir sırasında onu kudurduğu hamağına sımsıkı bağlamak zorunda kalıyorlardı. Böylece bir deli gömleği içinde güçlü rüzgârlarla hamağında sallanıp durdu. Daha tahammül edilebilir boylamlara geldiklerinde gemi cunda yelkenini açıp

huzur dolu tropiklerde süzülürken görünüşe göre ihtiyar adamın çılgınlığı Boynuz Burnu'nun dalgalarıyla birlikte geride kalmış ve karanlık ininden huzurlu aydınlığa ve açık havaya çıkmıştı; o zaman bile, o solgun ama sert ve dingin yüz ifadesiyle sakin sakin emirlerini verdiğinde ve zabitleri onun o korkunç deliliği geçtiği için Tanrı'ya şükrederken o zaman bile için için kudurmaktaydı Ahab. İnsan deliliği çoğunlukla aldatıcı ve kedi gibi sinsidir. Tam geçtiğini düşündüğünüzde yalnızca daha az göze çarpan bir şekle dönüşmüş olabilir. Ahab'ın cinneti hiç azalmamış, yalnızca içinin derinliklerinde büzülmüştü; tıpkı yüksek dağlarda, en dar yerinde bile sonsuz derinliklerle asil bir kuzeyli gibi akan zapt edilemez Hudson gibi. Ama içinde daralarak akan saplantısında o sonsuz çılgınlığından bir nebze bir şey kaybetmediği gibi, sonsuz çılgınlığında da doğal zekâsından bir nebze kaybetmemişti. Önceleri yaşayan bir şey olan zekâsı şimdi yaşamasını sağlayan bir şey haline gelmişti. Çok acayip bir benzetmeyle Ahab'ın kendine has çılgınlığının zekâsını körükleyip taşıdığını ve zekâsının da kendi içine odaklanmış toplarını çılgın hedefine çevirdiğini söyleyebiliriz; böylece Ahab gücünden bir şey kaybetmek bir yana, bu tek amaç için aklı tamamen başındayken makul bir nesneye yönelttiğinden bin kat fazla güce sahipti.

Bu bile yeterince fazlaydı ama Ahab'ın daha büyük, daha karanlık, daha derin kısmı hâlâ kendini göstermedi. Fakat derinlikleri herkese göstermek boşunadır ve bütün gerçekler derindir. İstediği kadar muhteşem ve şahane olsun, şu içinde bulunduğumuz sivri kuleli Hotel de Cluny' yi bir kenara bırakıp inin temellerine doğru; Cluny'nin tam kalbinden kıvrıla kıvrıla Roma hamamlarına inin ey asil ve üzgün ruhlar; toprak üstündeki muhteşem kulelerin derinliklerinde, insanlığın tüm ihtişamının, tüm güzel özelliklerinin köklerinin sakallı Roma heykellerinde taht-

larına kurulduğu, antiklerin de altında antikaların yattığı salonlara. Yüce tanrılar alay ediyorlar şu kırık tahtındaki esir kralla ve o, bir Karyatid gibi sabırla oturup donuk alnının üzerinde çağların saçaklarını taşıyor. İnin aşağı ey gururlu ve üzgün ruhlar! Sorun bakalım şu gururlu ve üzgün krala! Var mı bir soy benzerliği aranızda! Evet, o peydahladı sizi, siz sürgündeki genç asilleri ve ancak bu nemrut atanızdan çıkacaktır eski devlet sırları.

Ahab'ın yüreğinde şöyle bir şeyler vardı: Kullandığım her yol mantıklıdır, sebebim ve amacımsa çılgın. Öldürmeye ya da gerçeği değiştirmeye veya ondan kaçmaya gücü olmadığı için insanlardan gerçeği gizlediğini uzun zamandır o da biliyordu ve bir şekilde bunu yapmaya devam ediyordu. Fakat bu gerçeği gizleme işi sezgilerindendi, yoksa açıkça iradesine bağlı değildi. Yine de bu gizleme işinde öylesine başarılıydı ki balina dişi bacağıyla sonunda karaya adım attığında hiçbir Nantucket'lı onun başına gelen korkunç kazadan dolayı doğal olarak derinden kederli olması dışında bir şey olduğunu düşünmedi.

Denizde geçirdiği delilik nöbetleri herkes tarafından aynı sebebe bağlanmıştı. Aynı şekilde, *Pequod*'la sefere çıktığı şu güne kadar devam eden ve alnının ortasında çakılıp kalmış huysuzluğu da. Ancak öylesine ciddi belirtiler nedeniyle bu sağduyulu adanın ihtiyatlı insanları, bırakın yeni bir balina seferi için Ahab'ın sağlığının uygun olduğuna pek güvenmemeyi, tam da aynı sebeplerden balina avı gibi öfke ve vahşilik dolu bir kovalamaca için onun çok daha uygun ve çok daha hevesli olduğunu düşünmeye meyilliydiler. İçinden kemirilip, dışarıdan yakılıp kavrulan ve kafasına soktuğu tedavisi olmayan, dur durak bilmeyen acımasız fikirlerle tüm canavarların en korkuncuna demirden zıpkınını savurup mızrağını atmak için bundan uygun biri bulunmazdı. Veya şu ya da bu sebepten bedensel olarak bunu yapamayacak

bir hale gelirse ancak onun gibi olağanüstü yetenekli biri bağırıp çağırarak astlarını balinaya saldırmaya teşvik edebilirdi. Her halükârda, içinde sanki kapalı kapılar ardında kilitlenmiş çılgın bir sır gibi duran, dinmek bilmeyen öfkesiyle, Ahab'ın şimdiki seferine yalnızca zihnini tamamen ele geçirmiş olan Beyaz Balina'yı avlama düşüncesiyle çıktığına kuşku yoktu.

Kıyıdaki eski tanıdıklarından tek bir tanesi, o zaman içinde gizlediği şeyin yarısını bile hayal etseydi erdemli ruhları dehşete düşer ve bu şeytani adamın elinden alırdı gemiyi. Fakat onların tek düşündükleri şey kârlı seferlerdi, kâr dedikleriyse darphaneden gelen dolarlarla sayılırdı. Ahab ise gözü kara, asla yatışmayan ve doğaüstü bir intikamda kararlıydı.

İşte bu kır saçlı, Allahsız ihtiyar, soysuz günahkârlardan, serserilerden ve yamyamlardan ve aynı zamanda Starbuck'ın tek başına hiçbir işe yaramayan erdemleri ve sağduyusunun aczinden, Stubb'ın aldırmazlığının o vurdumduymaz neşesi ve kayıtsızlığından, Flask'ın her tarafa yayılan sıradanlığından oluşan, ahlakı iyice bozulmuş bir mürettebatın başında dünyanın dört bir yanında küfürler savurarak Eyüp'ün balinasını kovalıyordu. Sanki ölümcül ve cehennemî bir mukadderat, bu zabitlerle bu mürettebatı Ahab'a bu saplantılı intikamında yardım etmek için özel olarak seçmiş ve bir araya toplamıştı. Nasıl olmuş da bu adamlar bu ihtiyarın öfkesine böylesine kolaylıkla kapılmışlardı – hangi uğursuz büyü ruhlarını ele geçirmişti ki Ahab'ın nefreti kimi zaman neredeyse onların kendi nefreti olmuştu; nasıl olmuş da Beyaz Balina onlar için de tahammül edilmez bir düşman olmuştu; nasıl da Beyaz Balina hayal meyal ama kuşku bırakmayacak şekilde onlara veya daha doğrusu onların bilinçaltı algılarına, hayatın denizlerinde süzülen büyük şeytanı olarak görünmüştü; bütün bunları açıklamak İsmael'in

boyunu aşar. Nereden bilebiliriz hepimizin içindeki madencinin kazmasının kâh şuradan kâh buradan gelen boğuk sesinin açtığı kuyunun nereye çıktığını? Kim hissetmez ki dayanılmaz bir şekilde kolundan çekildiğini? Sabit durabilir mi yetmiş dört toplu bir geminin çektiği kayık? Kendi hesabıma ben razıydım zamanı ve mekânı terk etmeye, herkes balinayla karşılaşmayı dört gözle bekliyordu ama ben bu vahşide en ölümcül kötülükler dışında bir şey göremiyordum.

42. Bölüm
Balinanın Beyazlığı

Beyaz Balina'nın Ahab için ne anlama geldiğini anlattım ama benim için zaman zaman ne anlama geldiğinden henüz söz etmedim.

Moby Dick'in herhangi bir insanın ruhunda telaş uyandıracak aşikâr bazı özelliklerinden başka, onunla ilgili bir başka düşünce daha vardı; daha doğrusu oldukça müphem olmakla beraber kimi zaman diğerlerini tamamen bastıracak kadar yoğun, ama tarifi olanaksız bir korku vardı; o denli gizemli ve öylesine anlatılmaz bir korkuydu ki bu, onu anlaşılabilir bir şekle sokmakta kendimi neredeyse çaresiz hissediyorum. Beni her şeyden daha fazla şaşkına düşüren, balinanın beyazlığıydı. Kendimi nasıl ifade edeceğimi bilemiyorum ama biraz belirsiz, biraz gelişigüzel de olsa anlatmalıyım ne demek istediğimi, yoksa kitabın bütün bölümleri boşa gider.

Beyazlık doğada birçok nesnede var olan güzelliği saflaştırır; ona güzellik katar; mermerde, kamelyada, incide olduğu gibi sanki kendisinde var olan erdemleri

aktarır; çeşitli ülkeler bu renkte belli bir üstünlük olduğunu fark etmişlerdir; Pegu'nun haşmetli, barbar kralları bile "Beyaz Filler Tanrısı" unvanlarını sömürgenin diğer tüm abartılı yakıştırmalarından üstün tutmuşlardır; Siam'ın günümüzdeki kralları da aynı kar beyazı dört ayaklıyı bayraklarına yerleştirmişlerdir; Hanover bayrağında kar beyazı bir savaş atının görüntüsü yer alır; kudretli Roma sezarlarının mirasçısı büyük Avusturya İmparatorluğu aynı imparatorluk beyazını, imparatorluk rengi olarak almıştır; beyaz rengin bu üstünlüğü insan ırkı için de geçerlidir ve beyaz adamın kara renkli tüm kabilelerin üzerinde ideal bir efendi olmasını sağlamıştır; bütün bunlardan başka beyazlık mutluluğun simgesi olmuştur ve örneğin Romalılarda beyaz taş mutlu günü belirtmiştir; diğer dünyevi sevinçlerde ve sembollerde de aynı renk, gelinlerin masumiyeti, yaşlılığın halim selimliği gibi birçok duygulandırıcı, asil şeyin simgesi olmuştur; Amerikan Kızılderililerinde boncuklardan yapılı beyaz kemer en büyük onur nişanıydı; birçok memlekette yargıçların cübbelerindeki beyaz kakım adaletin gücünü temsil eder ve sütbeyaz küheylanların çektiği arabalardaki kralların ve kraliçelerin günlük debdebesine katkıda bulunur; en aziz dinlerin en yüce sırlarında kutsal saflığın ve gücün simgesi yapılmıştır beyaz; ateşe tapan Perslerin sunaklarında en kutsal şeydir çatallı beyaz alev; Yunan mitolojisinde yüce Zeus'un kendisi kar beyaz bir boğada vücut bulmuştu; soylu İrokua'lar için kutsal Beyaz Köpek'in kış ortasında kurban edilişi dinlerinin en kutsal festivaliydi; bu lekesiz sadık yaratık Yüce Ruh'a her yıl kendi sadakatlerinin ifadesiyle birlikte gönderebilecekleri en saf elçiydi; bütün Hıristiyan rahiplerinin kutsal cübbelerinin altına giydikleri tuniğe Latince beyaz anlamına gelen alba denir. Kutsal Roma inanışının ihtişamlı İsa'nın Çilesi törenlerinde özellikle

beyaz kullanılır; Vaftizci Yahya'nın töreninde günahlarından arınmış olanlara beyaz cübbeler verilir, yüce bir beyaz taht çevresinde beyaz giysileri içinde yirmi dört ihtiyar durur ve yün gibi bembeyaz kutsal varlık tahtta oturur fakat her türlü hoş, onurlu ve yüce olan şeyle ilişkilendirilmekle beraber, beyaz rengin aynı zamanda ta derinliklerinde gizlenmiş ve insan ruhunu kanın kırmızısının korkuttuğundan bile daha fazla paniğe sevk eden tarifi zor bir şey de vardır.

Beyazlık düşüncesinin, onunla ilişkilendirdiğimiz hoş şeylerden sıyrılıp kendisi zaten korkunç olan bir şeyin yarattığı dehşet duygusunun artmasına neden olması da bu anlaşılması zor özelliğidir. Kutupların beyaz ayısını ve tropiklerin beyaz köpekbalığını bir düşünün; onlara bu akıllara ziyan korkutuculuğunu veren yumuşacık, yaprak gibi beyazlıklarından başka nedir? Bu hayvanların korkunç olmaktan çok insanı iğrendiren sessiz ve sinsi görünüşlerine, böylesine ürkütücü bir yumuşaklık veren işte bu korkutucu beyazlıktır.[1]

Albatrosu bir düşünün, nereden geliyor bu beyaz hayaletin insanların hayalinde yer ettiği, ruhsal hayranlıkla, soluk bir korkunun ifadesi olan bulutlar? İlk büyü-

1. Kutup ayısıyla ilgili olarak daha derin tartışmalara girmek isteyenler, bu vahşinin dayanılmaz korkunçluğunu artıran şeyin yalnızca beyazlığından kaynaklanmadığını söyleyebilirler çünkü daha ayrıntılı incelendiğinde bu durumun, hayvanın sorumsuz vahşiliğinin, kutsal bir masumiyet ve sevginin aldatıcı görüntüsünde karşımıza çıkmasından kaynaklandığı söylenebilir; böylece birbirine karşıt iki duygunun zihnimizde bir araya gelmesine yol açar ve bu tuhaf tezat bizi korkutur. Bütün bunların doğru olduğunu varsaysak bile, beyazlık olmasaydı şayet bu denli yoğun bir dehşet oluşmazdı.

Beyaz köpekbalığına gelince bu yaratığın olağan haliyle beyaz bir hayalet gibi süzülüşündeki huzur, tuhaf bir şekilde dört ayaklı kutuplunun özellikleriyle benzeşir. Bu tuhaflık en güzel Fransızların bu balığa verdikleri isimde görülür. Romalıların cenaze töreni "Requiem eternam" (sonsuz huzur) ile başlar, burada "Requiem" törenin kendisini ve çalınan cenaze müziğini anlatır. Bu köpekbalığındaki ölümün sessiz dinginliğine ve huylarındaki mülayim görünüşlü ölümcüllüğe atfen Fransızlar ona *Requin* derler.

yü yapan Coleridge[1] değil, Tanrı'nın o muhteşem ve dobra şairi doğadır.[2]

Batılı kaynaklarda ve Kızılderili geleneklerinde ünlü bir Çayırların Beyaz Küheylanı vardır; bu sütbeyaz, iri gözlü, küçük kafalı, bir balina gemisinin pruvası gibi dümdüz göğüslü, muhteşem bir savaş atıdır ve kibirli arabalarıyla herkesi küçümseyen binlerce kraldan daha gururludur. Yalnızca Rocky ve Alleghani Dağları'nın çi-

1. Samuel Taylor Coleridge'in "Eski Denizcinin Şiiri"nde albatros tüyler ürpertici bir kuş olarak anlatılır. (Ç.N.)

2. Hayatımda gördüğüm ilk albatrosu anımsıyorum. Bitmek bilmeyen bir fırtına sırasında Antarktika denizlerindeydi. Aşağıdaki sabah vardiyamdan yukarıya bulutların altındaki güverteye çıkmıştım; orada ana ambar kapaklarının ağzında yayılmış bir şekilde tek bir lekesi olmayan bir beyazlıkta muhteşem tüylerle kaplı, Romalılarınkine benzeyen kanca gibi kallavi bir burnu olan bir şey gördüm. Ara ara başmeleklerinkini andıran kanatlarını sanki kutsal ahit sandığına sarılacakmış gibi havada bir kavis çizerek öne doğru açıyordu. Muhteşem çırpmalar ve titremelerle sarsılıyordu. Vücudu zedelenmemişti ama sanki olağanüstü ıstırap çeken bir kral hayaleti gibi çığlıklar atıyordu. Tarifi olanaksız tuhaf gözlerinde sanki Tanrı'ya kavuşmanın sırlarını gördüğümü düşündüm. Melèklerin önündeki İbrahim gibi başımı eğerek selamladım; şu beyaz şey öylesine beyaz, kanatları öylesine genişti ki sonsuza kadar sürgün edildiğim bu sularda geleneklerin ve şehirlerin insanı yoldan çıkaran sefil anılarını unutmuştum. Uzun uzun baktım tüylerin mucizesine. O zaman içimi delip geçen şeyleri tam olarak anlatamam ancak sezdirebilirim belki. Sonunda kendime geldim, gemicilerden birine bunun ne kuşu olduğunu sordum. Bir goney diye yanıtladı. Goney! Bu adı daha önce hiç duymamıştım, böylesine muhteşem bir şeyi karadakilerin hiç bilmemesi olacak şey miydi! Asla! Fakat bir süre sonra denizcilerin albatrosa goney dediklerini öğrendim. Bu kuşu güvertede gördüğüm zaman bende uyanan gizemli izlenimlerle Coleridge'in vahşi şiiri arasında bir ilgi olması olanaksızdı. Çünkü o zaman ne bu şiiri okumuştum ne de albatros denen kuşu biliyordum. Fakat böyle söylemekle hem şiirin hem de şairin asil değerlerini dolaylı da olsa biraz daha cilalamış oluyorum. Kuşun büyüsünün sırrının vücudunun muhteşem beyazlığında gizli olduğunu ileri sürüyorum, bu gerçeği açıkça gösteren bir diğer şey de tam bir dilbilgisi hatası olarak gri albatros denen kuşların olmasıdır, bunlardan çok görmüştüm ama asla içimde Antarktika kuşunu gördüğümdeki hisler uyanmamıştı. Fakat bu gizemli şey acaba nasıl yakalanmıştı? Kimseye söylemezseniz anlatacağım, denizde yüzerken hain bir kanca ve iple. Sonunda kaptan onu postacı gibi kullandı, boynuna deriden üzerinde geminin yeri ve tarih yazan bir tasma takıp salıverdi. Fakat hiç kuşkum yok ki insanlara ulaşması niyetiyle takılan bu tasmayı beyaz kuşun boynundan, kapalı kanatlarıyla dua eden, tapınan keruvlar çıkardı cennette.

tiyle çevrelenmiş çayırlarda dolaşan büyük vahşi at sürülerinin seçilmiş Serhas'ıydı[1] bu küheylan. Her akşam, tüm ışık kümelerini peşinden sürükleyen Çobanyıldızı gibi sürünün başında bir alev gibi batıya doğru koştururdu. Bir şelale gibi kat kat parlayan yelesi, kuyruklu yıldız gibi kavis yapan kuyruğuyla tüm altın ve gümüş ustalarının yapacağından daha göz kamaştırıcı örtülerle donatılmıştı. Batı dünyasının henüz o el değmemiş zamanlarında, zamanın başlangıcındaki Âdem'in bir tanrı gibi muhteşem ve bu küheylan gibi dümdüz alnı ve olanca korkusuzluğuyla yürüdüğü zamanları anımsatırmış; bir imparator, bir melek gibi görünürmüş eski avcılara ve tuzakçılara. Yardımcılarının arasında, ovalarda Ohio Nehri gibi akan sürülerinin başında yürürken de ufuklarda otlayan uyruklarının arasında kendi serin beyazlığının içinden soluyarak ısınıp kızaran burun delikleriyle dörtnala koşarken de çevresindeki uyruklarını kollardı; ne şekilde görünürse görünsün Kızılderililerin en cesurlarını bile saygıdan ve korkudan titreten bir nesneydi. Bu asil atın efsaneleşmiş anlatılarına bakılırsa onu kutsallığına büründüren esas şey hiç kuşkusuz ruhsal beyazlığıydı ve bu kutsallık bir yandan kendisine tapınılmasını buyururken bir yandan tarifi olanaksız bir korku yaratırdı.

Fakat bu beyazlığın beyaz küheylan ve albatrosa kazandırdığı her türlü ilave ve tuhaf ihtişamı yitirdiği durumlar da vardı.

Albinolarda bazen kendi hısım akrabasının bile ondan nefret etmesine neden olan, insanı iğrendirip dehşete düşüren nedir? Ona yaftalanan beyazlıktır, yani taşıdığı ismin ifade ettiği şey. Albino da diğer insanlar kadar sağlıklı yaratılmıştır, hiçbir yapısal bozukluğu yoktur,

1. MÖ 5. yüzyılda Pers ordularının başında Yunanlarla savaşan kahraman kral. (Ç.N.)

ama her yanını kuşatan bu beyazlık onu en çirkin ucubeden bile daha korkunç gösterir. Neden böyledir bu?

Başka bakımlardan da doğa, kendisi çok dikkati çekmeyen ama kötülükte başı çeken olaylarda da beyazlığı en korkunç güçlerinin başına koymaktan geri durmamıştır. Karlı olması bakımından güney denizlerinin eldivenli hayaletine beyaz fırtına denir. Bazı tarihî olaylarda da insanın melanet sanatı böylesine kudretli bir yardımcıyı ihmal etmemiştir. Froissart'ın kitabında, kar beyazı simgelerinin altında gizlenen Gent'in Beyaz Kukuletalılarının belediye başkanlarını pazaryerinde öldürüşünün anlatıldığı bölümün korkunç etkisini nasıl da artırır beyaz renk.

Bazı durumlarda insanlığın nesiller boyunca birbirine aktardığı ortak deneyimleri de bu rengin doğaüstü özelliklerini anlamakta yetersiz kalır. Ölülerin insanı en çok şaşırtan, göze görünür özelliklerinden biri öldükten sonra devam eden mermer beyazı solukluktur; bu solukluk sanki bu dünyadaki korkunun olduğu kadar öteki dünyadaki dehşetin de nişanı gibidir. Ölüleri sardığımız kefenin beyazlığını da bu solukluktan almışızdır. Batıl inançlarımızda bile hayaletlerimizi aynı beyaz örtüye sarmayı ihmal etmeyiz, bütün hayaletler sütbeyaz bir sis içinde yükselir. Evet, bu korkular bizi ele geçirmişken şunu da ekleyelim ki korkuların kralı olan ölüm, İncil'i yazan havari tarafından soluk renkli bir atın binicisi olarak kişileştirilmiştir.

Bu nedenle insan, ruh haline bağlı olarak muhteşem ve güzel olan ne varsa beyazlıkla sembolize etse de en derin ve ideal anlamıyla beyazlığın insan ruhunda tuhaf görüntüler yarattığını da kimse inkâr edemez.

Bu husus tartışmasız bir gerçek olmakla beraber, bir fani bunu nasıl açıklayabilir? Bunu çözümlemek olanaksız gibi görünüyor. O zaman bu beyazlık denilen şeyin

hepimiz üzerinde birbirinden biraz faklı olsa da aynı büyüyü oluşturduğu durumları –şimdilik doğrudan yarattığı korkutucu etkilerden tamamen veya kısmen sıyrılmış olarak– dile getirerek yanıtını aradığımız soruyu bir nebze de olsa aydınlatmayı ümit edebilir miyiz?

Deneyelim bakalım. Ama böyle bir meselede ince ayrıntılar ince ayrıntılara götürür ve hayal gücü olmadan hiçbir insan bir diğerini bu koridorlarda izleyemez. Birazdan anlatılacak olan en az hayal gücü gerektiren izlenimlerden bazıları insanların çoğu tarafından kabul edilmiş olsa da herhalde yalnızca çok azı bunu o zaman tamamen bilinçli olarak yapmıştı ve bu nedenle şimdi hatırlayamayabilirler.

Neden Beyaz Pazar Günü'nün[1] yalnızca isminin söylenmesi bile günün anlamından pek haberdar olmayan cahil insanların hayalinde ağır ağır yürüyen hacı alaylarının tek kelime söylemeden kafalarındaki toprağa yeni düşmüş kar beyazı külahlarıyla, başları öne eğik yaptıkları uzun, kasvetli yolculukları canlandırır? Veya neden Beyaz Rahip ya da Beyaz Rahibe lafı Amerika'nın orta eyaletlerinin tahsilsiz basit Protestanlarının ruhlarında gözü olmayan bir heykel çağrıştırır?

Hiç gezip görmemiş bir Amerikalının imgeleminde, Londra'nın Beyaz Kulesi'nin, komşusu Byward Kulesi'nden hatta Kanlı Kule'den daha fazla şeyler ifade etmesinin sebebi insanların kafasındaki zindana atılmış savaşçı ve kral inanışı dışında (bu da tam anlamıyla açıklamaz) ne olabilir? New Hampshire'ın daha da yüce kuleleri olan Beyaz Dağlar'ın yalnızca adı bile insan ruhunda o muazzam maneviyatı canlandırırken Virginia'daki Mavi Bayır Sıradağları'nın düşüncesi neden yumuşacık,

1. Hıristiyanlığa geçenlerin vaftiz edildiği Paskalya Yortusu'ndan sonraki yedinci pazar günü. (Ç.N.)

buğulu bir belirsizlikle doludur? Veya hangi eylem ya da boylamda olursa olsun Beyaz Deniz ismi hayaletler canlandırırken hayalimizde, Sarı Deniz denince dalgalar üzerinde geçirdiğimiz pırıl pırıl parlayan uzun, rahatlatıcı öğleden sonraları ve onu izleyen gösterişli olduğu kadar uykulu günbatımlarının fani düşünceleriyle dolar zihnimiz? Ya da düşüncemize hitap eden tamamen hayalî bir örnek olarak Orta Avrupa'nın peri masallarının Hartz ormanlarındaki "uzun, soluk yüzlü adam"ın hep aynı soluk yüzüyle çalılıkların yeşilleri arasından hiç çıt çıkarmadan ilerlemesini seçecek olursak neden bu hayalet Blocksburg Dağı'nın haykırışlarıyla ortalığı inleten canavarlarından daha korkunçtur?

Ne katedralleri alaşağı eden depremleri ne azgın denizlerinin saldırıları ne asla yağmur yağmayan çorak göklerinin kurumuş gözleri, ne geniş alanlardaki eğik kuleleri ne eğilip bükülmüş çatıları ne demir atmış gemilerin eğilmiş serenlerine benzeyen yamuk haçları, ne de iskambil kâğıtları gibi duvarları birbiri üstüne yıkılmış evlerden caddeleri; bunların hiçbiri göz pınarları kurumuş Lima'yı görüp görebileceğiniz en garip, en kederli şehir yapmaya yetmez. Lima beyaz bir örtü kuşanmıştır ve bu hüznün beyazlığında daha fazla korku vardır.[1] Pizarro'nun kendisi kadar eski bu beyazlık Lima'nın harabelerini her daim yeni tutar, hepten çürüyen şeylere özgü o neşeli yeşili asla kabul etmez, kırık dökük surlarının üzerini adeta harap olmuş yerlerini onarırcasına inme geçirmiş birinde rastlanan kaskatı solukluk örter.

Genel olarak insanların, kendisi zaten korkunç olan bir şeyin yarattığı korkunun, beyazlıkla daha da abartıldığını kabul etmediklerini biliyorum; hayal gücünden

1. 1746 Depremi'nden sonra baştan inşa edilen Lima'da temel yapı malzemesi volkanik beyaz taştır. (Ç.N.)

yoksun bir zihinde bu beyazlık görüntüsü zerre kadar korku uyandırmadığı halde bir başkasında, hele de sessizlikle ilişkili ve dünyanın her yerinde rastlanan bir şey olarak ortaya çıkınca sırf beyazlığından dolayı muazzam bir korku uyandırabilir. Bu iki cümleyle ne demek istediğim şu iki örnekle açıklanabilir.

Birincisi: Denizci yabancı kıyılara yaklaşıp, geceleri kıyıya vuran dalgaları duyduğunda tetikte olmaya başlar ve yalnızca tüm algılarını keskinleştirecek kadar bir kaygı duyar ama tamamen aynı koşullarda, gecenin bir yarısında sanki çevredeki tepelerden gelen beyaz ayı sürüleriyle çevrelenmiş gibi sütbeyaz kesilen bir denizde yelken açmış gemisini izlemek üzere yattığı hamaktan bir çağırın bakalım, işte o zaman suskun, batıl bir korku hisseder; beyaz suların kefenli hayaleti gerçek bir hayalet kadar korkunçtur onun için; iskandil kurşununun onu sığlıkta olmadığına ikna etmeye çalışması nafiledir; yüreği de dümeni de sulara gömülür; altında tekrar mavi suları görene kadar huzur bulmaz. Ama nerede, "Efendim, beni huzursuz eden, saklı kayalara çarpmanın korkusundan çok şu iğrenç beyazlığın korkusuydu," diyecek denizci?

İkincisi: O muazzam yüksekliklerde sonsuza kadar donuk bir yalnızlıkta yaşamayı ve bu insanlık dışı yalnızlıkta kendini kaybetmenin nasıl da korkunç bir düşünce olduğunu hayal etmedikçe hep karşılarında duran başı karlı And Dağları Peru yerlilerinde asla bir korkuya yol açmaz. Tekdüze beyazlığın yarattığı trans halini bozacak ne bir ağaç gölgesi ne de bir çalının olduğu savrulmuş karlarla kaplı sonsuz ovalara aynı ilgisizlikle bakan batının dağlıları için de aynı şey geçerlidir. Ama Antarktika denizlerini seyre dalan denizci böyle değildir; umut ve teselli vaat eden gökkuşağı yerine, havanın ve buzlanmanın oynadığı şeytansı sihirbazlık numaraları yüzünden,

buzdan cılız heykellerle ve parça parça olmuş haçlarla dolu uçsuz bucaksız bir kilise mezarlığı gibi gözüken manzaraya yarı enkaz halde titreyerek bakar.

Ama diyeceksiniz ki beyaz tozlara bürünmüş, beyazlık hakkındaki bu bölüm korkak bir ruhtan dışarı sallanan beyaz bir bayraktan başka bir şey değildir, melankoliye teslim oluyorsun İsmael.

O zaman söyleyin bana Vermont'un huzur dolu bir yaylasında dünyaya gelmiş olan güçlü bir tay, böyle güneşli bir günde kendisini avlayacak tüm canavarlardan uzakta, bizon derisinden bir örtü onun göremeyeceği ama misk gibi kokusunu duyacağı arkasında bir yerde çırpıldığında, neden irkilip burnundan solur ve gözleri yuvalarından uğrayıp korkudan çılgına dönmüş bir şekilde toprağı eşelemeye başlar? Kuzeydeki yemyeşil yurdunda boynuzlu canavarlara ait bir anısı yoktur ki bu tuhaf misk kokusu ona daha önceki tehlikeli deneyimlerini çağrıştırsın, New England'ın bu genç tayı ne bilsin ta Oregon'daki bizonları?

Ama hayır, aptal bir hayvanın bile içgüdüsel olarak dünyadaki şeytanlığın farkında olduğunu görürsünüz. Oregon'dan binlerce mil uzakta da olsa vahşi misk kokusunu aldığında, boynuzlayıp parçalayan bizon sürülerinin varlığı, tam o anda bizonların ayaklarının altında ezilen, ıssız çayırların vahşi tayına olduğu kadar gerçektir onun için.

Sütbeyaz denizin boğuk sesi, buz kesmiş çiçekli dağların hüzünlü hışırtısı, çayırlarda yığılmış karların kasvetle sürüklenmesi, çırpılan bizon derisi neyse korkmuş taya, oydu işte bütün bunlar İsmael'e.

Gizemli işaretlerin gösterdiği tarifi olanaksız şeylerin nerede olduğunu ikimiz de bilmiyorduk ama tay için olduğu gibi benim için de bu şeyler bir yerlerde varlığını sürdürüyor olmalıydı. Gözümüzle gördüğümüz şu dün-

ya birçok bakımdan sevgiden kurulu olsa da göze görünmeyen dünyalar korkudan kuruludur.

Fakat henüz bu beyazlığın büyüsünü çözmüş ve nasıl olup da insan ruhuna bu kadar çekici geldiğini aydınlatmış değiliz; hatta işin daha tuhafı ve daha da olağanüstü tarafı, gördüğümüz gibi beyazın aynı zamanda hem manevi şeylerin en anlamlı sembolü, Hıristiyanların Tanrısının bir örtüsü, hem de insanoğlunu en fazla dehşete düşüren şeylerin dehşetini daha da artıran bir etken olmasıdır.

Acaba bu belirsizliği sayesinde mi evrenin acımasız boşluklarını ve sonsuzluğunu temsil eder beyazlık ve yok oluş düşüncesiyle bizi sırtımızdan bıçaklarken kendisi Samanyolu'nun beyaz derinliklerini seyreder? Yoksa esasen bir renk olmaktan çok görünür bir renk olmamak mıdır beyazlık ve aynı zamanda bütün renklerin tek bir renkte somutlaşması, bu nedenle mi kırları örten karda anlam yüklü sessiz bir boşluk vardır – ateizmin renksiz ya da bütün renkleri içeren görüntüsü mü bizi ürküten? Doğa filozoflarının diğer teorisini, yani diğer bütün dünyevi renklerin –her bir muhteşem ve hoş rengin– günbatımının ve ormanların tatlı renklerinin, kelebeklerin kadife gibi yaldızlı renklerinin ve genç kızların kelebek gibi yanaklarının aslında bu nesnelerin kendinde var olmayıp yalnızca dışa vurmuş basit aldatmacalar olduğunu, yani gözümüzde tanrısallaştırdığımız doğanın nesneleri tam bir fahişe gibi boyadığını ve doğanın tüm o cazip renklerinin yalnızca mezar evleri örtmekten başka bir şey olmadığını düşünürsek ve daha da ileri gidip esasen her bir rengi oluşturan gizemli süsün, yani o muhteşem ışığın sonsuza dek beyaz veya renksiz olduğunu ve doğrudan, arada bir iletken olmadan nesnelere, lalelere ve güllere bile, o boş rengiyle hafifçe temas ettiğini düşünürsek –bütün bunları iyice düşünür-

sek– şu kötürüm evren bir cüzzamlı gibi durur karşımızda ve renkli gözlük takmayı reddeden Laponya'daki inatçı seyyahlar misali bu imansız sefil, kör olana kadar bakar durur etrafındaki tüm umudu saran devasa beyaz kefene. İşte albino balina bütün bunların sembolüydü. Düşünebiliyor musunuz şimdi bunun nasıl ateşten bir av olduğunu?

43. Bölüm
Dinle!

"Hişt! Duydun mu şu gürültüyü, Cabaco?"

Gece nöbetiydi, hoş bir ay ışığı vardı, denizciler geminin ortasındaki tatlı su fıçılarından kıç küpeştesindeki su mancanasına kadar tek sıra dizilmiş duruyorlardı. Kovaları elden ele geçirerek su mancanasını dolduruyorlardı. Çoğu kıç güvertesinin zabitlere mahsus kutsal bölgesinde durduğundan çıt çıkarmamaya ve ayaklarını hışırdatmamaya dikkat ediyordu. Kovalar elden ele derin bir sessizlik içinde geçerken bu sessizliği yalnızca dalgalanan yelkenin sesi ve durmaksızın ilerleyen geminin çıkardığı tekdüze hışırtı bozuyordu.

Kıç ambar ağzında sıralanmış tayfalardan biri olan Archy yanındaki Cholo'nun[1] kulağına bu sözleri fısıldadığında ortada tam bu sessizlik hâkimdi.

"Hişt! Duydun mu şu gürültüyü, Cabaco?"

"Alır mısın şu kovayı elimden Archy? Hangi gürültüden söz ediyorsun sen?"

1. Yarı Kızılderili yarı İspanyol Peru melezi. (Ç.N.)

"İşte bak yine – ambar kapağının altında – duymuyor musun? Öksürük – bir öksürüğe benziyor."

"Başlatma öksürüğüne! Ver şu kovayı."

"İşte bak yine – sanki uyuyan iki-üç kişi bir yandan diğerine dönüyormuş gibi."

"Karamba! Yettin artık dostum! Akşam yemeğinde yediğin peksimetler karnında alabora oluyor, başka bir şey değil. Sen kovana bak!"

"Sen ne dersen de dostum, benim kulaklarım keskindir."

"Ah, tamam, şu yaşlı Quaker kadının örgü şişi tıkırtısını Nantucket'tan elli mil ötede denizde işiten sendin değil mi?"

"Sen alay et bakalım, ne olacağını görürüz nasıl olsa. Kulak ver Cabaco, aşağıda daha önce güvertede görmediğimiz biri var ve sanırım bizim ihtiyar Moğol da bundan haberdar. Sabah vardiyalarının birinde Stubb'ın Flask'a böyle bir şeylerden söz ettiğini duymuştum."

"Uzatma, al şu kovayı."

44. Bölüm

Harita

Kendi amacını mürettebatına çılgınca onaylattığı gece patlayan fırtınanın ardından Kaptan Ahab'ın peşinden kamarasına gitseydiniz geminin kıç aynasındaki bir dolaba gittiğini ve kırış kırış, sararmış koca bir harita rulosunu çıkarıp ayaklarından zemine vidalanmış masasının üzerine yaydığını görürdünüz. Ardından haritanın başına oturduğunu ve gözüne çarpan birçok çizgiyi ve taramayı dikkatle incelediğini ve sonra boş alanlara yavaş

yavaş ama kalemini kaldırmadan rotalar çizdiğini görürdünüz. Bu sırada ara ara, yanında yığın halinde duran ve ispermeçet balinalarının yakalandığı veya görüldüğü eski seferlerin yerlerinin ve zamanlarının kaydedildiği seyir defterlerine göz atıyordu.

Ahab bu işlerle uğraşırken tepesinde zincirlerle asılı duran ağır kalaylı kurşundan lamba, geminin hareketiyle sürekli sallanıyordu ve kırışık alnında durmaksızın parıltılılar ve çizgilerden gölgeler yaratıyordu, öyle ki Ahab'ın kendisi buruşuk haritalar üzerinde çizgiler ve rotalar işaretlerken sanki görünmez bir kalem de alnının derinden çizgili haritasında çizgilerin ve rotaların izini sürüyordu.

Fakat Ahab'ın kamarasının sessizliğinde haritaların üzerinde derin düşüncelere daldığı tek akşam o değildi. Hemen her akşam haritalar çıkıyor, hemen her akşam çizgiler siliniyor, yerine yenileri çiziliyordu. Ruhunda bir saplantı haline gelmiş o düşünceyi gerçekleştirebilmek için önünde serili duran dört denizin haritasını akıntılardan ve anaforlardan labirentlerle kaplıyordu.

Leviathan'ların huylarına aşina olmayan birisi için bu gezegenin çembersiz okyanuslarında tek bir yaratığı arayıp bulmak anlamsız denecek kadar umutsuz bir iştir. Ama tüm gelgitleri, tüm akıntıları bilen ve bu sayede ispermeçet balinasının nerede yiyecek peşinde koştuğunu hesaplayan Ahab için durum böyle değildi; bunun üstüne bir de hangi boylamlarda hangi mevsimlerde avlanacağını bilince makul tahminler yapıp avının şu ya da bu yerde olacağı en uygun günü neredeyse kesin denecek kadar kestirebiliyordu.

İspermeçet balinalarının belli denizlere düzenli aralıklarla dönüp dönüp gelmesi öylesine şaşmaz bir gerçekti ki birçok avcı, balinaların dünyanın herhangi yerinde yakından gözlenip incelenebileceğine inanırdı; hatta tüm bir balina filosunun bir seferinin seyir defteri özen-

le sıraya dizilse ispermeçet balinasının göç yolunun ringa sürülerininkiyle veya kırlangıçların uçuş yoluyla tıpatıp aynı olduğu görülürdü. Bundan yola çıkarak ispermeçet balinasının göç yollarının ayrıntılı haritalarının çıkarılmasına çalışılmıştır.[1]

Ayrıca ispermeçet balinaları bir beslenme alanından diğerine geçerken şaşmaz bir içgüdüyle –daha doğrusu Tanrı'dan gelen gizli bir istihbaratla– denizciler arasındaki tabirle genellikle *damar* denilen kollar halinde yüzerler ve belli bir okyanus şeridi boyunca öylesine bir kusursuzlukla yollarına devam ederler ki hiçbir gemi hiçbir haritaya göre bunun onda biri kadar bile hassas bir rota izlememiştir. Bu durumlarda tek bir balinanın izlediği çizgi, mimarların aletleriyle çizdiği kadar düz olduğu ve her balina ardında hiç şaşmaz dümdüz bir dümen suyu bıraktığı halde içinde yüzdüğü söylenen hayalî şeridin genişliği genellikle birkaç mili kaplar (bu ortalama bir rakamdır çünkü bu şerit genişleyip daralabilir) ama büyük bir dikkatle bu büyülü alanda süzülen balina gemisinin ana yelken direğinden taranan görüş alanını asla geçmez. Velhasıl belli mevsimlerde bu yol üzerinde ve bu genişlik içinde göç eden balinalar güvenle aranabilir.

Böylece Ahab avıyla yalnızca belli zamanlarda belli beslenme alanlarında karşılaşmayı umut etmekle kalmaz, bu alanlar arasındaki geniş bölgeden geçerken bile kendi sanatı sayesinde uygun yer ve zaman saptayıp balinayla karşılaşma olasılığını göz ardı etmezdi.

1. Yukarıdaki satırlar yazıldıktan sonra bu yargının Ulusal Gözlemevi'nden Yüzbaşı Maury tarafından 16 Nisan 1851'de yayınlanan bir genelgeyle onaylandığını görmekten memnun oldum. Bu genelgede tam böyle bir haritanın oluşturulmakta olduğu belirtilmiş ve bazı kısımları da yayınlanmış. Bu harita okyanusu beşer derecelik boylam ve enlemlere böler; her bölgede dikey eksende on iki ayın her biri için bir sütun, yatay eksende de üç hat çizilidir; çizgilerden biri her bölgede geçirilen gün sayısını, diğer ikisi ise ispermeçet balinası ya da Grönland balinasının görüldüğü gün sayısını gösterir.

Yalnızca öyle bir durum vardı ki onun delice fakat aynı zamanda inceden inceye hesaplı olan planını ilk bakışta bozar gibi duruyordu. Aslında gerçekte belki de bozmuyordu. Sürü halinde yaşamayı seven bu ispermeçet balinaları belli yerlere ancak belli mevsimlerde gitseler dahi genel olarak şu enlem veya boylamda bu yıl dolanan sürülerin bir sene önce orada görülen balinalarla aynı olduğu sonucuna varılamaz ancak bazı tuhaf durumlarda şüphe götürmez bir şekilde bunun tersinin de görüldüğü olmuştur. Aynı görüş, daha dar sınırlar içinde olmakla beraber, olgun ve yaşlı ispermeçet balinalarından tek başına yaşayan münzevi balinalar için de geçerlidir. Yani örneğin Moby Dick bir yıl önce Hint Okyanusu'nda Seyşeller veya Japonya kıyılarındaki Volkan Körfezi denen yerlerde görülmüşse bile bu *Pequod*'un ertesi yıl aynı mevsimde buralara gittiğinde kesinlikle onunla karşılaşacağı anlamına gelmezdi. Moby Dick'in boy gösterdiği diğer beslenme alanları için de aynı şey geçerliydi. Fakat bütün buralar uzun boylu ikamet ettiği yerler değil, deyim yerindeyse yalnızca durakları veya okyanus hanları gibi gözüküyordu. Bundan önce Ahab'ın amacına ulaşma şansının olduğu yerlerden bahsederken yalnızca yol üstünde denk gelen, önceden rastlanmış veya beklenmedik şeylerden söz edildi; hedeflenmiş zamana ve yere ulaşmadan tüm olasılıklar muhtemeldi ve Ahab'ın aklına geldikçe sevindiği gibi, muhtemel olan her şey de kesinlik kazanabilirdi. İşte bu hedeflenmiş zaman ve yer tek bir teknik terimde birleşiyordu – *ekvator mevsimi*[1]. Çünkü tam orada ve tam o zaman art arda birçok seneler Moby Dick'e düzenli aralıklarla rastlanır, güneşin yıllık turunu tamam-

1. Balina avı için Pasifik bölgesinde en uygun yer ekvator çizgisi boyu, en uygun ay ise ocaktır. (Ç.N.)

larken her Zodiac işaretini gördüğünde belli bir süre oyalanması gibi Moby Dick de bu sularda dolanırdı. Beyaz Balina'yla ölümcül karşılaşmaların gerçekleştiği yer de burasıydı, orada dalgalar da Moby Dick'in öyküleriyle yüklüydü, takıntılı ihtiyarın intikamını alacağı korkunç sebebi bulduğu trajik yer de burasıydı. Her şeyi ihtiyatla düşünüp tümden hedefe odaklanarak derin düşüncelere dalan ruhunu adadığı bu vazgeçilmez avda, her ne kadar içini rahatlatsa da bütün umutlarının yukarıda anlatılan tek bir parlak hedefe, ekvator hattına bağlanmasına izin veremezdi; hem yeminiyle geçirdiği uykusuz gecelerde, huzursuz kalbini hedefine varıncaya değin başka arayışları tümden bir kenara bırakacak kadar uyuşturmasına olanak yoktu.

Pequod, Nantucket'tan ekvator mevsiminin tam başında yelken açmıştı. Hiçbir güç *Pequod*'un kumandanının büyük güney seferini yapıp Boynuz Burnu'nu dolaşmasını ve ardından altmış derecelik bir boylamdan aşağı ekvatoryal Pasifik'e zamanında ulaşmasını sağlayamazdı. Bu nedenle bir sonraki mevsimi beklemesi gerekti. Belki de *Pequod*'un zamanından önce yelken açması bütün bunların karmaşıklığını hesaba katan Ahab'ın bilerek yaptığı bir seçimdi. Önünde üç yüz altmış beş gün ve gecelik bir zaman olduğu için bu zamanı içi içini yiyerek kıyıda geçirmektense olur da şans eseri düzenli beslenme alanından uzaklarda tatilini yapan Beyaz Balina kırışık alnını Basra Körfezi'nde veya Bengal Koyu'nda veya Çin Denizi'nde veya kendi ırkının gezindiği başka sularda gösterecek olursa diye, sağda solda avlanarak geçirirdi. Musonlar, pampalar, harmattanlar, kuzeybatı rüzgârları, alizeler, doğu Akdeniz rüzgârları ve Arabistan'ın samyeli hariç tüm rüzgârlar Moby Dick'i *Pequod*'un dünyayı harmanlayan dümen suyunun karmaşık zikzaklarına sürükleyebilirdi. Bütün

bunları kabul etsek de sağduyulu ve serinkanlı düşününce ucu bucağı olmayan geniş okyanuslarda, olur da karşılaşılsa bile, tek bir balinanın avcısı tarafından tanınmasının sanki Konstantinopolis'in işlek caddelerinde beyaz sakallı bir müftüyü tanımak kadar kolay olabileceğini düşünmek de delice bir fikir gibi durmuyor mu? Evet ama Moby Dick'in kar beyazı alnı ve kar beyazı kamburunun tanınmamasına da olanak yoktu. "Hem kazımadım mı ben onu aklıma," diye mırıldanırdı Ahab, gece yarılarına kadar haritalarını inceledikten sonra yeniden hayallere dalardı, "ben onu aklıma kazıdım ama o benden kaçacak öyle mi? Sürüden ayrılmış bir koyun gibi delinmiş ve fistolanmış geniş yüzgeçleriyle gözümden kaçacak!" O anda çıldırmış gibi olan aklı, sanki nefes nefese bir yarışa katılmış gibi düşünmekten bitap düşüp bayılana kadar hızla çalışırdı ve ardından açık havada gücünü toplamaya güverteye çıkardı. Tanrım! Ulaşamadığı bir intikam arzusuyla bitip tükenmiş şu adam ne işkencelere katlanıyordu. Uyurken bile yumrukları sıkılı ve uyandığında avucunun içindeki tırnakları kanla doluydu.

Gecenin insanı tüketen ve dayanılamayacak kadar hareketli rüyaları onu hamağından kalkmaya zorluyor, gün boyu yoğun düşüncelerine geri dönüyor, birbiriyle çarpışan ruhsal çalkantıların ortasında bu düşüncelerle gün boyu boğuşuyor, kafasındaki zonklama dayanılmaz bir ıstıraba dönüşene kadar, yanıp tutuşan beyninde bu düşünceleri evirip çeviriyordu; bazen içindeki bu ruhsal sızılar benliğini kabartıyor, içinde cehennem alevlerinin püskürdüğü ve şimşeklerin çaktığı derin bir boşluk açılır gibi oluyor ve lanetli şeytanlar onu alevlerin arasında hoplamaya kışkırtıyordu; işte içinde bu cehennem yarığı açıldığında gemide vahşi bir çığlık duyulurdu ve Ahab sanki alevlerin sardığı bir yataktan kaçar

gibi gözü dönmüş bir halde kamarasından dışarı fırlardı. Belki de bunlar gizli kalmış zaaflarının ya da bilinçli bir korkunun bastırılamayan belirtileri olmaktan çok içindeki gerilimin en açık ifadesiydi. Çünkü böyle zamanlarda, kafasında planlar yapan, asla tatmin olmayan bir kararlılıkla Beyaz Balina'nın peşinde koşan çılgın Ahab'la, yatağından hiddetle fırlayan Ahab aynı insan değildi. Bu ikincisi, içinde yaşayan ölümsüz bir kaynak, bir diğer deyişle ruhuydu; bu ruh, diğer zamanlarda dış dünyada bir araç, bir vekil olarak kullandığı ve onu herkesten farklı kılan aklından uykudayken tamamen kopar, artık yakıp kavuran aklıyla bir bütün olmaktan kurtulup kaçardı. Ancak akıl ruhla bütünleşmeden var olamayacağı için Ahab düşüncelerinin ve hayallerinin tümünü tek bir yüce amaca teslim etmiş olmalıydı; bu amaç Ahab'dan ayrı, tamamen kendi azminin nefretiyle tüm tanrılara ve şeytanlara karşı kendi kendini görevlendiren bağımsız bir kimlik olarak ortaya çıkmıştı. Hatta bu amaç zalimce yaşayıp her şeyi kasıp kavururken tutunduğu hayat ise korkudan çarpılmış bir şekilde bu davetsiz, babasız doğumdan kaçıyordu. Ahab odasından fırladığında korku dolu gözlerinde dışarıdan görülen ıstıraplı ruh aslında terk edilmiş bir şey, cisimsiz uyurgezer bir şeydi, yaşayan bir ışık hüzmesiydi, ama renklendirecek bir nesne olmadığı için aslında boşluğun ta kendisiydi. Tanrı yardımcın olsun ihtiyar, düşüncelerinle içinde bir yaratık yarattın; öyle bir yaratık ki yoğun düşünceleri onu bir Prometheus yaptı; kalbinden beslenen bir akbaba, kendi yarattığı yaratığın leşinden beslenen bir akbaba.

45. Bölüm
Yeminli İfade

Bu kitapta şimdiye kadar anlatılan öyküler ispermeçet balinalarının bir-iki ilginç ve tuhaf özelliklerine dolaylı olarak değinmişti, birazdan okuyacağınız bölümün başlangıcında verilen bilgiler bu kitaptaki diğer bölümler kadar önemlidir; fakat bu bölümdeki ana temanın yeterince anlaşılması ve ayrıca bazı zihinlerde ana noktaların doğruluğuyla ilgili olarak derin bilgisizlikten doğabilecek kuşkuların ortadan kaldırılması için bunların daha ayrıntılı olarak ele alınması gereklidir.

Bu işi belli bir metoda göre yapmayacağım, istediğim etkiyi yaratmak için bir balina avcısı olarak benim bildiğim gerçek ve güvenilir alıntıları aktarmakla yetineceğim, sanırım hedeflediğim sonuçlar da böylece kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Birincisi: Ben zıpkınla vurulmuş bir balinanın kaçıp kurtulduğu ve bir süre sonra (bunlardan biri üç yıl sonra) aynı el tarafından tekrar vurulup öldürüldüğü üç olaya şahsen şahit oldum; balinanın vücudundan, aynı yapımcının damgasını taşıyan iki zıpkın çıkarıldı. İki zıpkın saplanmasının arasında üç yıl geçen olayda hikâye biraz daha derin; zıpkınları saplayan adam bu üç yıllık arada bir ticaret gemisiyle Afrika'ya gidip karaya çıkmış, bir keşif grubuna katılarak iç bölgelere dalmış ve orada neredeyse iki yıl boyunca yılanların, vahşilerin, kaplanların, zehirli pis havanın ve bilinmeyen bölgelerde dolaşmanın kendine has tehlikelerinin tehdidi altında seyahat etmiş. Bu esnada vurduğu balina da kendi yolundaymış herhalde ve kuşkusuz dünyanın çevresini üç kez dolanmış ve Afrika'nın bütün kıyılarını gövdesiyle süpürmüş ama

nafile. Bu adam ve bu balina tekrar bir araya gelmiş ve biri diğerini haklamış. Ben buna benzer üç olayı bizzat gördüğümü söyledim, bunlardan ikisinde zıpkınlanmış balinayı ve ikinci saldırıda ölü balıktan çıkarılan zıpkınların üzerinde aynı markaların kazındığını da gördüm. Üç yıllık olayda, her ikisinde de ilkinde de sonuncusunda da o kayıktaydım, sonuncusunda balinanın gözünün altında net olarak üç yıl önce de fark ettiğim kocaman tuhaf bir leke gördüm. Üç yıl diyorum ama eminim daha uzun bir süreydi. İşte bunlar gerçek olduğunu bizzat bildiğim üç olay ama dürüstlüklerinden kuşkulanmam için hiçbir sebep olmayan insanlardan da birçok başka olay duydum.

İkincisi: Karadaki dünya her ne kadar bu konudan habersiz olsa da aynı balinanın farklı zamanlarda birbirinden uzak noktalarda görüldüğü ve herkes tarafından tanındığı birçok unutulmaz tarihî olay olduğu ispermeçet avcılığında çok iyi bilinir. Böyle bir balinanın diğer balinalardan farklı olarak tanınması vücudunun özelliklerine bağlı değildir çünkü herhangi bir balina görünüş olarak ne kadar özellikli olursa olsun, balina öldürülüp kaynatılarak özellikle değerli bir yağ haline getirildiğinde bu özelliklere son verilmiş olur. Hayır, asıl sebep şudur: Balina avcılığının ölümcül deneyimlerinde, o balinanın tıpkı Rinaldo Rinaldini[1] gibi dehşet salan, öylesine korkunç bir namı oluşmuştur ki denizde yanlarına yanaştığında denizcilerin çoğu daha ileri gitmeyip yalnızca katranla kaplanmış şapkalarına dokunarak selamlamakla yetinmiştir. Tıpkı tanıdıkları öfkesi burnunda büyük bir adama hiç bulaşmadan sokakta uzaktan se-

1. Ludovico Ariosto'nun *Orlando Furioso* ve Torquato Tasso'nun *Rinaldo* isimli Rönesans dönemi epik eserlerindeki şövalyenin ismi. Bir tür Korsikalı Robin Hood. (Ç.N.)

lamlamakla yetinen karadaki garibanlar gibi çünkü ahbaplığı ilerletip hadlerini aşarlarsa yiyebilirler yumruğu suratlarına.

Fakat bu meşhur balinaların her biri, yalnızca tüm okyanuslar sathına yayılan bireysel şöhretlerinin tadını çıkarmakla, yalnızca bu hayatta nam salmakla kalmadılar, öldükten sonra da kaptan güvertesi öykülerinde ölümsüzlüğe erip sahip oldukları isimlerin tüm haklarına, imtiyazlarına ve ayrıcalıklarına kavuştular; Kambises gibi Caesar gibi büyük bir isme sahip oldular. Öyle değil mi ey Timorlu Tom! Kendi adını taşıyan doğu boğazlarında uzun süreler saklanan, üzeri bir buzdağı gibi yarık yarık, püskürttüğü suları Ombay'ın palmiyeli kıyılarından görülen ünlü Leviathan Timor Tom. Öyle değil mi ey Yeni Zelandalı Jack? Sen değil miydin dövme ülkesinin yakınlarında dolanan tüm gemilere dehşet saçan? Öyle değil mi ey Morquan! Püskürttüğü ulu suların kimi zaman gökyüzünde beyaz bir haçı andırdığı söylenen Japonya'nın kralı! Öyle değil mi Don Miguel! Sırtında gizemli hiyeroglifler taşıyan yaşlı bir kaplumbağaya benzeyen Şilili balina. Basit bir anlatımla, klasik dönem tarihçileri Marius ya da Sulla'yı ne kadar bilirse memeli deniz hayvanları araştırmacıları da bu dört balinayı o kadar iyi bilir.

Ama hepsi bu değil. Yeni Zelandalı Tom ve Don Miguel farklı zamanlarda farklı teknelerde büyük hasara yol açtıktan sonra, tıpkı Kızılderili Reisi Philip'in başsavaşçısı, ölüm saçan ünlü vahşi Anawon'u yakalamak dışında aklında hiçbir şey olmadan Narragensett ormanlarına giren Kaptan Butler gibi, balinayı avlamak dışında başka hiçbir şey düşünmeden alelacele demir alan yiğit balina gemisi kaptanları balinaları aradılar, sistemli bir şekilde bulmaya çalıştılar, kovalayıp öldürdüler.

Kitap basıldığında "Beyaz Balina" öyküsünün tümü-

nün, özellikle de nihayetindeki facianın her bakımdan akla yatkınlığının ortaya konması için bana çok önemli gelen iki şeyden daha bahsetmem için bundan daha iyi bir yer bulabilir miyim bilmiyorum. Çünkü bu, gerçeğin de yanılgı kadar desteğe gereksinimi olduğu umut kırıcı durumlardan biridir. Karada yaşayanların çoğu, yeryüzünün en basit ve en elle tutulur gözle görülür harikalarından o kadar habersizdir ki balıkçılığın gerçeklerine temas eden tarihî ya da tarihî olmayan bazı ipuçları olmazsa Moby Dick'i bir masal canavarı olarak, hatta daha da kötüsü iğrenç, korkunç ve tahammül edilmez bir alegori olarak görürüler.

Birincisi: İnsanların çoğunun balina avının genel tehlikeleri hakkında belli belirsiz, değişken fikirleri vardır ama bu tehlikelerin tam olarak nasıl bir şey olduğunu ve hangi sıklıkta ortaya çıktığını hayallerinde canlandıramazlar. Belki de bunun sebeplerinden birisi balina avcılığında meydana gelen felaketlerin ve kaza sonucu oluşan ölümlerin ellide birinin bile memleketlerinde halk arasında konuşulmaması, konuşulsa bile bunların da geçici bir süre sonra hemen unutulmasıdır. Sanır mısınız ki şu zavallı adamın, tam da şu anda Yeni Gine açıklarında sapladığı zıpkının ucundaki ipe kapılarak derinlere dalan Leviathan'ın denizin dibine sürüklediği şu zavallı adamın ismi yarın kahvaltıda okuyacağınız gazetenin ölüm ilanları arasında yer alacaktır? Hayır çünkü burası ile Yeni Gine arasındaki posta çok düzenli çalışmaz. Hatta Yeni Gine'den doğrudan ya da dolaylı haber denebilecek bir şey duydunuz mu hiç? Fakat Pasifik'e yaptığım bir seferde otuz farklı geminin her birinde balinanın yol açtığı en az bir, bazılarında birden fazla ölümden söz edildiğini ve üç geminin de birer kayık dolusu mürettebat kaybettiğini duymuştum. Allah aşkına tutumlu kullanın lambalarınızı ve mumlarınızı!

Yakılan her galon yağ için en az bir damla insan kanı dökülmüştür.

İkincisi: Kıyıdaki insanların balinanın muazzam irilikte ve muazzam güçlü bir yaratık olduğuna dair belirsiz bir fikri vardır, bu muazzamlığın aslında onların hayal ettiğinin de iki katı olduğuna dair örnekler verdiğimde ciddi ciddi benim şakacılığımı övdüler ama şerefim üzerine yemin ederim ki Musa'nın Mısır'daki veba hastalığı hakkında yazdıkları ne kadar şakaysa benimki de ancak o kadar şakaydı.

Neyse ki bu söylediğim başkalarının şahitliğiyle de doğrulanabilir. Söylediğim şey de şu: ispermeçet balinası bazı durumlarda, örneğin büyük bir gemiyi parçalamaya, tamamen imha etmeye ve batırmaya kararlı olduğu zamanlarda yeterince güçlü, kurnaz ve akıllıca habistir ayrıca ispermeçet balinası bunu *yapmıştır* da.

Birincisi: 1820 yılında *Essex* gemisinin Nantucket'lı kaptanı Pollard Pasifik Okyanusu'nda seyrediyordu. Bir gün püskürtmeler gördü, kayıklarını indirdi ve bir ispermeçet balina sürüsünü kovalamaya başladı. Çok geçmeden birkaç balina yaralanmışken kayıklardan kaçan çok büyük bir balina aniden sürüden ayrılıp doğrudan gemiye saldırdı. Alnını geminin gövdesine hızla çarparak onu öyle bir parçaladı ki on dakikadan kısa sürede gemi devrilip battı. O zamandan beri tek bir tahtasını bile gören olmadı. Bu haşin karşılaşmadan sonra mürettebatın bir kısmı kayıklarla karaya ulaştı. Eve döndükten sonra Kaptan Pollard bir kere daha bir başka geminin komutasında Pasifik'e yelken açtı ama adı sanı duyulmamış kayalarda ve dalgalarla tanrılar gemisini mahvetti, böylece ikinci defa gemisini tamamen kaybetti ve bunun üzerine tövbe ederek bir daha denizlere açılmaya kalkışmadı. Artık Kaptan Pollard, Nantucket'ta oturuyor. Bu trajedi esnasında birinci zabit olan Owen Chace'i gördüm, onun

sade ve olaylara sadık anlatısını okudum, oğluyla konuştum, bütün bunların hepsi facia sahnesinin birkaç millik çevresi içinde olmuş.[1]

İkincisi: Yine Nantucket'tan *Union* gemisi de 1807 yılında aynı şekilde başlayan bir olayla Azor Adaları'nın açıklarında kaybedilmişti, bu facianın güvenilir ayrıntılarını öğrenemedim ama ara sıra balina avcılarının bu olaydan öylesine söz ettiklerini duydum.

Üçüncüsü: On sekiz-yirmi yıl kadar önce o zamanlar birinci sınıf bir Amerikan savaş gemisini komuta eden Amiral J, Sandwich Adaları'ndaki Ohau Limanı'nda bir grup balina gemisi kaptanıyla bir Nantucket gemisinde yemek yiyormuş. Sonunda laf dönüp dolaşıp balinalara gelince amiral oradaki profesyonel beyefendilerin balinalara atfettiği olağanüstü güçten kuşku duyduğunu söylemiş. Herhangi bir balinanın kendisinin yiğit savaş gemisine çarptığında bir yüksük dolusu kadar bile su sız-

1. Chase'in anlatısından bölümler: "Bütün gerçekler balinanın saldırılarını yöneten şeyin rastlantısal olmadığı sonucuna varmama neden oluyordu; kısa aralarla gemiye birbirinden bağımsız iki saldırı gerçekleştirdi ve her iki saldırı da saldırının yönü itibarıyla en fazla hasarı oluşturmak için ölçülüp biçilerek geminin ön tarafından yapılmış, böylece tam bir şok oluşturmak için iki nesnenin hızı birleştirilmişti; bu etkiyi oluşturmak için de tam tamına gerekli bütün manevraları gerçekleştirmişti. Görünüşü korkunçtu, kızgınlık ve hiddet doluydu. Az önce doğrudan içine dalıp üç arkadaşını vurduğumuz sürünün içinden çıkmış, sanki onların ıstırabının intikamıyla ateşlenmişti." Bir başka bölüm: "Her halükârda, gözlerimin önünde olan bitenleri bir bütün olarak düşündüğümde aklımda balinanın kararlı ve hesaplı kötülükler gerçekleştirdiği izlenimi kalmıştı ve birçoğunu artık hatırlamasam da bu izlenimlerim görüşlerimin doğruluna inanmamı sağlamıştı."

Gemiden ayrıldıktan sonra karanlık bir gecede üzeri açık bir kayıkta konuksever bir sahile varmaktan umudu kesmiş bir halde yol alırken Chase'in düşündükleri şunlardı: "Kapkara okyanus ve kabaran sular ne ki bunlar hiçbir şeydi; dehşetli bir fırtına tarafından yutulmanın korkusu veya göze görünmeyen kayalara çarpıp parçalanma veya insanı korkutan diğer olağan şeylerin korkutucu hayali, bunların hiçbiri tek bir anlık bir düşünceyi bile hak eder bir şey değildi; geminin kasvetli enkazı ve *balinanın korkunç görüntüsüyle intikamı* gün ağarana kadar düşüncemi bütünüyle işgal etti."

Bir başka yerde – sayfa 45 "*hayvanın gizemli ve ölümcül saldırısı*"ndan söz ediyor.

dırmasına neden olabileceğini asla kabul etmiyormuş. İyi, güzel ama daha iş bitmemiş. Birkaç hafta sonra amiral batmaz yıkılmaz gemisiyle Valparaiso'ya doğru yelken açmış. Fakat yolda, onunla birkaç dakikalık özel bir görüşme ricasında bulunan heybetli bir ispermeçet balinası tarafından durdurulmuş. Bu özel görüşmede amiralin gemisine öylesine bir darbe indirilmiş ki tulumbaların hepsini çalıştıra çalıştıra gemisini karina edip onarmak için doğrudan en yakın limanın yolunu tutmuş. Batıl inançlarım yoktur ama amiralin balinayla görüşmesini Tanrı'nın bir lütfu olarak görüyorum. Tarsuslu Saul[1] da benzer bir korku sayesinde Tanrı'ya inançsızlığı bırakıp Tanrı'ya iman etmemiş miydi? Benden söylemesi, ispermeçet balinası bu saçmalıklara gelmez.

Şimdi sizlere Langsdorff'un *Seyahatler* kitabından bu satırların yazarının özellikle ilginç bulduğu küçük bir noktadan söz edeceğim. Bu arada bildiğiniz gibi Langsdorff Rus Amirali Krusenstern'in bu yüzyılın başındaki ünlü keşif seferi ekibindeydi. Kaptan Langsdorff kitabının on yedinci bölümüne şöyle başlar:

"On Üç Mayıs'ta gemimiz yelken açmaya hazırdı ve ertesi gün Ohotsk'a doğru yelken açmış açık denizde yol alıyorduk. Hava açıktı ama öylesine dayanılmaz bir soğuk vardı ki kürklerimizi giymek zorunda kaldık. İlk birkaç gün çok az rüzgâr vardı ve ancak on dokuzuncu günde kuzeybatıdan kuvvetli bir rüzgâr çıktı. Neredeyse gemiden bile büyük olağanüstü irilikte bir balina sanki suyun üzerinde yatıyordu ama pupa yelken giden gemi balinanın üstüne çıkana kadar gemiden kimse onu fark etmemişti ve çarpışmanın önüne geçmek olanaksızdı. Devasa yaratık sırtını dikip gemiyi sudan en az bir metre

1. İsa'nın havarilerinden Aziz Pavlus. İsa ona İbranice adıyla Saul diye hitap ediyordu. (Ç.N.)

yukarı kaldırınca tehlikeyle burun buruna gelmiştik. Direkler sallandı, yelkenler tamamen düştü, aşağıda olan bizler bir kayaya çarptığımızı zannedip ânında güverteye fırladık ama kaya yerine karşımızda olanca ağırlığı ve ihtişamıyla koca canavarı bulduk. Kaptan D'Wolf hemen tulumbaları çalıştırıp geminin bu şoktan hasar görüp görmediğine baktı ama neyse ki gemi tek sıyrık almadan kurtulmuştu."

Burada gemiye komuta ettiğinden söz ettiğim Kaptan D'Wolf New England'lıdır denizlerde kaptan olarak tuhaf maceralarla dolu uzun bir ömür geçirdikten sonra şimdi Boston yakınlarında Dorchester köyünde oturuyor. Ben onun yeğeni olmak onuruna sahibim. Langsdorff'un kitabındaki bu bölüm hakkında onunla özel olarak konuştum. Her kelimeyi onayladı. Fakat gemi kesinlikle öyle büyük bir gemi değilmiş, Sibirya kıyılarında inşa edilmiş bir Rus gemisiymiş ve amcam kendi memleketinden geldiği gemisiyle onu değiştokuş ederek satın almış.

Eski moda maceraların baştan sona erkekçe anlatıldığı, yalansız dolansız harikalarla dolu bir kitapta –eski tüfek Dampier'in eski kafadarlarından Lionel Wafer'ın seyahat kitabında– Langsdorff'un kitabından aktardığıma o kadar çok benzeyen bir bölüm buldum ki gerekli mi bilmiyorum ama anlattıklarımı onaylayıcı bir örnek olarak onu buraya sıkıştırmaktan kendimi alamadım.

Öyle anlaşılıyor ki Lionel günümüzde artık Juan Fernandes Adaları dediğimiz "John Ferdinando"ya doğru yol alıyordu. "Oraya doğru yol alırken," der, "sabah saat dört sularında Amerika kıtasının sahillerinden yaklaşık yedi yüz elli kilometre kadar uzaktayken gemimizde öyle müthiş bir sarsıntı oldu, adamlarımız öylesine afalladı ki nerede olduğumuzu da ne düşüneceklerini de şaşırdılar, hepsi son dualarını etmeye başladı. Gerçekten de sarsıntı öylesine ani ve şiddetliydi ki biz geminin ka-

yalara bindirdiğini sandık ama şaşkınlığımız biraz geçip iskandil kurşununu saldığımızda dibi görmedi. Sarsıntının aniliğinden toplar yerinde zıpladı, adamların birçoğu yataklarından düştü. Başını bir silaha dayamış uyuyan Kaptan Davis kamarasından dışarı uğradı!" Lionel sarsıntıyı depreme yormuştu ve bunu desteklemek için aşağı yukarı o zamanlarda büyük bir depremin İspanya kıyılarında büyük zarar verdiğini söylüyordu. Fakat bu sarsıntı sabahın o erken saatinin karanlığında göze görülmeyen bir balinanın geminin gövdesine alttan çarpmasıyla meydana gelmişse pek şaşırmam.

İspermeçet balinasının gücü ve habisliğiyle ilgili şu ya da bu şekilde duyduğum daha birçok örnek sıralayabilirim. Birden fazla kere, yalnızca saldıran kayıkları gerisingeri gemilerine kovalamakla kalmayıp geminin kendisini de takip ettiği ve güverteden üstüne yağdırılan zıpkınlara da direndiği gayet iyi bilinir. İngiliz gemisi *Pusie Hall*'un başından böyle bir öykü geçmiştir, balinanın kuvvetine gelince durgun bir havada yüzerek kaçan bir ispermeçet balinasının sırtındaki zıpkının ucundaki halatlar gemiye bağlandığında atların çektiği araba misali balinanın o koca tekneyi sürüklediği durumlar olmuştur. İspermeçet balinasının zıpkını bir kere yedikten sonra körü körüne bir hiddetle hareket etmekten çok, bilinçli bir şekilde bilerek onu avlayanları yok etmek üzere hareket ettiği çok görülmüştür; karakterini açıkça ortaya koyan özelliklerden biri de kendisine saldırıldığı zaman ağzını açması ve birkaç dakika süreyle öyle ağzı açık durmasıdır. Son bir örnek verip onunla yetinmeliyim, bu son derece çarpıcı ve önemli örnek sayesinde bu kitaptaki en muhteşem olayın günümüzün basit gerçekleriyle desteklendiğini görmekle kalmayacak aynı zamanda bu harikaların –bütün harikalar gibi– yalnızca çağlar boyunca olan şeylerin bir tekrarı olduğunu anlayacaksınız; yani milyonuncu kez Süleyman

Peygamber'le birlikte amin deriz – aslında değişen hiçbir şey yok, her şey dün nasılsa bugün de öyle.

Hıristiyanlığın altıncı yüzyılında yaşamıştı Procopius, Iustinianos'un imparator, Belisarius'un general olduğu dönemde Konstantinopolis'in Hıristiyan yargıcıydı. Çoğunuzun bildiği gibi kendi zamanının tarihini yazmıştı ve bu her bakımdan sıra dışı bir eserdi. Şimdi az sonra anlatacağım olayı etkilememekle beraber bir-iki olay dışında, uzmanlar tarafından en güvenilir ve asla abartıya kaçmayan bir tarihçi olarak kabul edilirdi.

Bu tarih kitabında Procopius Konstantinopolis'te yargıçlığı sırasında o zamanki adıyla Propontis olan Marmara Denizi'nde elli yıl boyunca zaman zaman bu sularda birçok gemiyi yok ettikten sonra yakalanan koca bir deniz canavarından söz eder. Tarih kitabına bile geçmiş bu gerçek kolay kolay yadsınamaz. Ayrıca yadsımak için bir sebep de yok. Bu deniz canavarının hangi türe ait olduğundan ise söz edilmemiş. Ama hem gemileri yok ettiğine göre hem de başka sebeplerden, bu bir balina olmalı ve ben kuvvetle onun bir ispermeçet balinası olduğunu düşünüyorum. Sebebini söyleyeyim. Uzun zamandır ispermeçet balinasının Akdeniz'de ve onunla bağlantılı olan derin sularda görülmediğini düşünmüştüm. Şimdi bile var olan coğrafi yapıda bu denizlerin balinaların toplu olarak doğal yaşamlarını sürdürebilecekleri bir yer olmadığını ve bundan sonra da asla olamayacağını düşünüyorum. Fakat biraz daha derinlemesine araştırınca ispermeçet balinasına günümüzde de Akdeniz'de ender olarak rastlandığı zamanlar olduğunu gördüm. Güvenilir kaynaklardan öğrendiğime göre İngiliz donanmasından Amiral Davis, Berberistan kıyılarında bir ispermeçet balinası iskeleti bulmuş. Bir savaş gemisi Çanakkale Boğazı'ndan geçebildiğine göre bir ispermeçet balinası da aynı yoldan Akdeniz'den çıkıp Propontis'e geçebilir.

Benim öğrenebildiğim kadarıyla Propontis'te kuzey balinasının temel yiyeceği olan, küçük deniz kabuklularından oluşan *brit* bulunmuyor. Fakat ispermeçet balinasının yiyeceğinin yani mürekkepbalığı ya da sübyenin denizin dibinde gizlendiğini düşünüyorum çünkü bu yaratıkların en büyükleri olmasa da oldukça büyük olanları deniz yüzeyinde görülmüş. Böylece bu saptamaları bir araya getirip üzerinde mantıklı olarak düşünürsek açıkça anlaşılır ki Procopius'un yarım yüzyıl boyunca imparatorun gemilerini hırpalayan deniz canavarı büyük olasılıkla bir ispermeçet balinasıydı.

46. Bölüm
Tahminler

Ulaşmak istediği hedefin ateşiyle yanıp tutuşan Ahab'ın her türlü düşüncesi ve hareketi, sonunda Moby Dick'i yakalamakla ilgiliydi; tüm dünyevi tutkularını bu uğurda feda etmeye hazır görünüyordu; yine de yaradılışı itibarıyla ve yılların verdiği alışkanlıkla, ateşli balinacılık huyları öylesine içine işlemişti ki seferi tamamlamaktan da asla vazgeçemezdi. Hem öyle olmasa bile içinde onun hevesini kabartan daha etkili güdüler de vardı. Hıncının tam bir saplantı haline geldiği göz önüne alındığında bile, Beyaz Balina'ya karşı olan kininin bir dereceye kadar bütün ispermeçet balinalarını kapsadığını ve ne kadar çok balina katlederse avlayacağı bir sonraki balinanın nefret ettiği o balina olması olasılığının o kadar fazla olacağını düşünmek belki de işi biraz fazla büyütmek olur. Bu hipoteze itiraz edilebilir ancak bütün benliğini yöneten tutkusunun çılgınlığıyla tam uyumluluk göster-

mese de bu işte onu sürükleyen başka sebepler de yok değildi.

Amacına ulaşmak için Ahab'ın bazı aletler kullanması gerekirdi, gece vakti ayın gölgesinde kullanılan aletler arasında insan kadar bozulmaya yatkını yoktur. Örneğin Ahab birçok bakımdan Starbuck üzerindeki hâkimiyetinin ne denli güçlü olduğunu bilse de hâkimiyetinin, tıpkı bedensel üstünlüklerin entelektüel hâkimiyet sağlamaması gibi, bu ruhani adamın her şeyini kapsamadığını biliyordu. Ahab mıknatısını beyninde tuttuğu sürece, Starbuck'ın vücudu ve baskı altındaki iradesi ona aitti; yine de Ahab, Starbuck'ın içten içe kaptanının bu macerasından nefret ettiğini ve elinden gelse bu işten sıyrılmaktan hatta bu işe engel olmaktan büyük bir memnuniyet duyacağını biliyordu. Beyaz Balina'nın görülmesine kadar uzun bir zaman geçebilirdi. Bu süre zarfında Starbuck'ın üzerine sıradan, ileriye dönük, önemsiz bazı işler yüklenmezse kaptanının liderliğine karşı açıkça başkaldırma nöbetlerine girebilirdi. Ahab'ın Moby Dick'le ilgili delice saplantısında bir kurnazlık vardı ve bu kurnazlık bazı şeyleri öngören mükemmel duyusunda ve zekâsında kendini gösteriyordu, bu av onu sarıp sarmalayan tuhaf ve hayalî inançsızlık havasından sıyrılmalıydı, seyahatin dehşeti arka plana itilmeli ve belirsizliğini korumalıydı çünkü harekete dönüştürülüp rahatlamadıkça çok az insan cesareti kırılmaksızın uzun süreli meditasyonlara direnebilirdi, uzun gece nöbetlerinde zabitlerin ve tayfalarının akıllarında Moby Dick'ten başka düşünecek elle tutulur bir şeyler olmalıydı. Bu vahşi mürettebat Ahab'ın hedefini büyük bir heves ve coşkuyla kabul etmiş olsa da bu denizci milleti az ya da çok yanardöner adamlardır ve bunlara asla güvenilmez –sürekli değişen iklimlerde yaşarlar ve bu havanın kararsızlığını solurlar– bu nedenle özellikle uzak ve belirsiz bir hedef için işe

alındıklarında bu hedef sonunda onların hayatları ve tutkuları için ne kadar vaat edici olursa olsun, geçici çıkarlar ve işlerle uğraşmaları en son saldırıya kadar sağlıklı kalabilmelerini sağlamak için en önemli şeydir.

Ahab'ın kayıtsız kalmadığı bir şey daha vardı. Güçlü duyguların işin içine girdiği anlarda insanoğlu diğer bütün değersiz düşünceleri küçümser ama bu anlar gelip geçicidir. Sıradan bir adamın temelinde alçaklık vardır diye düşünürdü Ahab. Beyaz Balina'nın benim bu vahşi mürettebatımın kalbini ateşlediğini, hatta biraz uğraşıldığında bu vahşiliklerinden soylu bir şövalye maceracılığı doğacağını kabul ediyorum ama yine de büyük bir aşkla Moby Dick'i kovalarken aynı zamanda sıradan günlük iştahlarını doyuracak yemekleri de olmalı. Eski zamanların en seçkin ve kahraman Haçlıları bile kutsal bir mezar uğruna savaşmak için iki bin mil kat etmekle yetinmeyip yol boyunca ne soygunlar, ne hırsızlıklar yapıp din uğruna ne paralar kazandılar. Şayet yalnızca bu nihai ve romantik amaçlarına odaklansalardı, bu nihai ve romantik amaçlarından iğrenerek vazgeçerlerdi. Bu adamları para kazanma umutlarından mahrum bırakmayacağım diye düşündü Ahab. Şimdi parayı aşağılayabilirler ama hele birkaç ay geçsin de para vaadinde bulunulmasın, gör bakalım o zaman içlerinde sessiz sessiz duran bu para isteği nasıl da ayaklanıp Ahab'ın hesabını görüverir.

Ahab'ın bizzat kendisiyle ilgili dikkat etmesi gereken bir husus daha vardı. Düşüncesizce ve belki de zamanından önce *Pequod*'un seferinin esas amacını açıklamıştı. Ama şimdi böyle yaparak dolaylı olarak da olsa gemiyi sırf kendi çıkarı için kullandığı suçlamalarının kaçınılmaz hedefi haline geldiğinin farkındaydı, bu durumda eğer mürettebatı emirlerine boyun eğmeyi reddetmeye kalkar ve hatta şiddet kullanarak komutayı elinden alırsa o zaman hem ahlaki hem de yasal açıdan

her türlü cezadan muaf olurlardı. Gemiyi kendi çıkarlarına kullanması konusunda en ufak bir ithamda bulunulması ve böyle bir izlenimin insanlar arasında kabul görmesi durumunda Ahab tabii ki kendini koruyabilecek durumda olmalıydı. Bu korunma Ahab'ın ancak her duruma hâkim olan beyni, yüreği ve ellerinden ve bunlara destek olarak mürettebatının karşılaştığı hava koşullarındaki anlık değişiklikleri bile büyük bir dikkat ve ihtiyatla gözlemekten oluşuyordu.

Bütün bu ve kelimelere dökmek için fazla analitik olan diğer sebeplerden dolayı Ahab, *Pequod*'un kâğıt üzerindeki doğal amacına büyük ölçüde sadık kalması ve geleneksel âdetlere saygı göstermesi ve o herkesin çok iyi bildiği tutkulu ilgisinin tamamını mesleği için ortaya koymaya kendisini zorlaması gerektiğini açıkça görüyordu. Her ne hal ise artık Ahab'ın direk başındakilere gözlerini dört açmalarını ve en küçük domuzbalığını bile gözden kaçırmayıp bildirmelerini emreden sesi sık sık duyuluyordu. Çok geçmeden bu titizliğinin karşılığını aldı.

47. Bölüm
Palet Örücüleri[1]

Bulutlu, bunaltıcı bir öğleden sonraydı, denizciler güvertede yayılmış tembellik ediyorlar veya boş boş kurşuni bulutlara bakıyorlardı. Queequeg ve ben de tekne-

1. Sekiz kollu halatlardan örülen filika paleti. Denize indirilmemiş filikalarda aşınma ve sürtünmeyi önlemek için kullanılır. İngilizce *sword mat* (kılıç yaygısı) denmesi, yapımında kullanılan tahta örgü şişinin kılıca benzemesindendir. Metnin devamında geçen kılıçtan kastedilen budur. (Ç.N.)

ye ilave halat sağlamak için ufaktan filika paleti denen şeyi örmekle meşguldük. Görüntü çok sakin ve dingindi ama aynı zamanda sanki bir şeylere gebeydi ve havada insanı hülyalara gark eden öylesine bir büyü gizliydi ki denizcilerin her biri sanki görünmeyen öz benliklerine ayrışmıştı.

Filika paleti işinde ben Queequeg'in yardımcısı, daha doğrusu uşağıydım. Ben ellerimi bir mekik gibi kullanıp bir ileri bir geri dokuyarak çözgülerin arasındaki boşlukları doldurmaya çalışır Queequeg de yanı başımda durmuş ağır meşe kılıcını halatlar arasından kaydırırken boş boş sulara bakarak düşüncelere dalıp gitmişim, hem gemide hem denizde yalnızca örgü kılıcının çıkardığı tok sesle bölünen öylesine acayip bir rüya âlemi hüküm sürüyordu ki sanki burası bir zaman tezgâhıydı ve ben de bir mekik gibi zaman tezgâhında sürekli dokuyarak kaderlere doğru ilerliyordum. Çözgüler sürekli tekrarlayan bir şekilde titreşirken bu titreşimler yalnızca aralarından atkıların geçmesine izin verecek kadar bir boşluk yaratıyordu. Bu çözgüler değişmez kaderin ta kendisiydi ve ben de kendi mekiğimle bu çözgüler arasında kendi alın yazımı dokuyorum, diye düşündüm. Bu esnada Queequeg'in aceleci ve umursamaz kılıcı duruma göre bazen eğimli, bazen çarpık çurpuk, bazen güçlü ve bazen zayıf darbelerle dokumaya devam ederken darbelerinin farklılığı dokumanın esas yapısına uygun düşmeyen görüntüler yaratıyordu; bu vahşinin hem çözgüleri hem de atkıları şekillendirip biçimlendiren başına buyruk kılıcı rastlantıyı temsil ediyor olmalı diye düşündüm ve evet, rastlantı, özgür irade ve değişmez kader –asla bağdaşmayan şeyler– hepsi bir arada dokunmuş, uyum içinde işliyordu. Kaderin dümdüz çözgüleri rotasından asla saptırılmamalı – zaten her titreşimi buna hizmet eder, özgür irade mekiğini iplikler arasında dile-

diğince hareket ettirir ve rastlantı, gösterisi kaderin çizgileri arasında sınırlanmış olsa da yanlamasına hareketlerini özgür irade yönetse de ve böylece rastlantı diğer ikisinin buyruğu altında olsa da rastlantılar sırayla bir birini bir diğerini yönetir ve olaylarda son sözü söyler.

* * *

İşte biz böyle örüp dururken aniden öylesine acayip, uzun, sanki bu dünyaya ait olmayan vahşi bir sesle irkildim ki özgür iradenin elimdeki topu düştü ve ben kalkıp bu sesin bir kanat gibi gökyüzünden düştüğü bulutlara baktım. Yukarıda, gurcetalarda Gay Head'li çılgın Tashtego duruyordu. Vücudu heyecanlı bir şekilde öne eğilmiş, elini bir değnek gibi uzatmış kısa aralıklarla çığlık atmaya devam ediyordu. O anda aynı çığlığın bütün denizlerde aynı yüksekliklere tünemiş başka gözcülerden de duyulduğuna hiç kuşku yoktu ama bu alışılagelmiş çığlığı Kızılderili Tashtego'nunki kadar şahane bir ahenkle çıkaracak ciğer az bulunurdu.

Tepenizde havada yarı asılı gibi durup heyecanla ve hevesle ufka bakarken onun Kader Tanrıçalarının gölgelerini gözleyen ve vahşi haykırışlarıyla onların geldiğini ilan eden bir peygamber ya da kâhin olduğunu düşünürdünüz.

"İşte orada, püskürtüyor! Orada! Orada! Orada! Püskürtüyor! Püskürtüyor!"

"Hani nerede?"

"Rüzgâraltı boyunca, iki mil kadar ötede! Bir balina sürüsü!"

Bir anda ortalık karıştı.

İspermeçet balinası saat tik takı gibi şaşmaz ve güvenilir bir tekdüzelikle püskürtür. Bu sayede balina avcıları bu balıkları aynı cinsten başka sürülerden ayırabilirler.

"Kuyruklar gidiyor!" diye bağırdı Tashtego bu kez ve balinalar gözden kayboldu.

"Kamarot çabuk!" diye bağırdı Ahab. "Saat! Saat!"

Hamur oğlan aşağıya koşturdu, saate baktı ve Ahab'a dakikası dakikasına saati söyledi. Gemi alargada durdu ve rüzgârın önünde usulca sürüklenmeye başladı. Tashtego balinaların dibe dalıp rüzgâraltına doğru ilerlediğini söyledi ve biz de onları tekrar göreceğimizden emin bir şekilde pruvanın önünden bakmaya başladık. İspermeçet balinasının zaman zaman sergilediği kendine has özelliklerinden biri de başıyla bir yönden dalıp derinlerde gizlenirken aniden dolanıp tam ters tarafa doğru yüzmeye başlamasıdır ama şimdi böyle bir kurnazlık yapıyor olamazdı çünkü Tashtego'nun gördüğü balıkların telaşa kapıldığını, hatta bizim onların yakınlarında olduğumuzu bildiklerini düşünmek için hiçbir sebep yoktu. Gemi sahiplerinin işe aldığı, yani balina sandallarında görev almayan adamlardan biri direk başında Kızılderili'nin yerini almıştı. Trinket ve mizana direğindekiler aşağı indi, halat fıçıları yerlerine sabitlendi, sandal vinçleri denize doğru çevrildi, mayıstra sereni geri çekildi ve üç sandal yüksek falezlerin tepesinde sallanan deniz börülcesi sepetleri gibi deniz üzerinde sallandılar. Heyecanlı tayfalar bir elleri geminin küpeştesinde bir ayakları sandalın küpeştesinde dengede durmuş sabırsızlıkla bekliyorlardı. Bu halleriyle sanki düşman gemisine atlamaya hazır savaş gemisi askerleri gibi duruyorlardı.

Tam bu kritik anda duyulan kuvvetli bir bağırtı bütün bakışların balinadan başka tarafa kaymasına neden oldu. Herkes büyük bir şaşkınlık içinde, etrafı sanki havada o an yaratılmış beş kara hayaletin çevrelediği asık suratlı Ahab'a dönüp baktı.

48. Bölüm
Suya İlk İniş

O sırada hayalet sandığımız şeyler güvertenin öbür tarafında uçuşuyorlar ve sallanan sandalın palangalarıyla halatlarını süratle ama çıt çıkarmaksızın çözüyorlardı. Sancak tarafındaki köşede durduğu için buna teknik olarak kaptanın sandalı dense de her zaman yedek sandallardan biri olarak kabul edilirdi. Sandalın baş tarafında, çeliğe benzeyen dudaklarının arasından şeytansı beyaz bir dişin dışarı pırtladığı uzun esmer bir adam duruyordu. Adamın üzerinde cenaze giysisi gibi siyah pamuktan buruşuk bir Çinli ceketi ve aynı kumaştan bol, siyah bir pantolon vardı. Bütün bu kapkaralığın üzerinde acayip bir taç gibi parıldayan beyaz kıvrımlı bir sarık vardı, kendi saçları örülmüş ve kafasının çevresinde dolana dolana sarılmıştı. Yanındaki diğer adamlar daha az esmerdi ve Manila'nın Aborijin yerlilerinin bazılarına has o kaplan sarısı tenleri vardı – bu ırk şeytanca kurnazlığıyla meşhurdu ve bazı saf denizciler bunların, Tanrı belledikleri şeytanın denizlerdeki paralı gizli ajanları olduğuna ama muhasebe bürolarının başka yerde bulunduğuna inanırlardı.

Gemi mürettebatı şaşkın şaşkın bu yabancılara bakarken Ahab adamların başındaki beyaz sarıklı olana seslendi, "Her şey hazır mı orada, Fedallah?"

"Hazır," diye geldi yarı yılan tıslaması gibi bir yanıt.

"İndirin o zaman, duydunuz mu?" diye bağırdı Ahab güvertenin öbür tarafından. "Siz oradakiler, indirin dedim."

Ahab'ın gök gürültüsü gibi sesini duyan adamlar bütün şaşkınlıklarına rağmen küpeştenin üzerinden sıçradılar, palanga makaraları döndü, bir yandan seyrini sürdüren

gemiden sandallar şap diye suya iner inmez denizciler başka mesleklerde eşine rastlanmayan bir ustalıkla hiç düşünmeden bir keçi çevikliğiyle sandallara atladılar.

Üç sandal geminin rüzgâraltından çıkar çıkmaz rüzgârüstünden gelen bir dördüncüsü geminin kıç tarafından döndü ve baş tarafında dimdik durmuş, bağıra çağıra Starbuck, Stubb ve Flask'a açılıp yayılmaları ve geniş bir su alanını kaplamaları için emirler yağdıran Ahab ve kürek çeken beş yabancı göründü. Ama bütün gözler esmer Fedallah ve arkadaşlarına odaklanmıştı ve diğer sandallardaki denizciler Ahab'ın bu emrine itaat etmediler.

"Kaptan Ahab?" dedi Starbuck.

"Açılıp yayılın," diye bağırdı Ahab, "açılın, hepiniz açılın, yayılın. Flask, sen biraz daha rüzgâraltına çek."

"Emredersiniz efendim," diye bağırdı mutlulukla tayfaların Baba lakabını taktığı Flask koca dümen küreğini harmanlayarak. Sonra mürettebatına dönüp "Asılın kürekleri!" diye bağırdı. "İşte orada, çıktı yeniden! Tam önümüzde püskürtüyor! Asılın kürekleri!"

"Sen aldırma şu sarı heriflere Archy."

"Onlara aldırdığım yok efendim," dedi Archy. "Ben zaten biliyordum bunları. Ambardan seslerini duymamış mıydım? Cabaco'ya dememiş miydim? Söylesene Cabaco. Bunlar gemiye kaçak binenler, Mr. Flask."

"Çekin, çekin, aslan yürekli çocuklarım, çekin çocuklarım, çekin evlatlarım," diye seslendi bazılarının hâlâ huzursuzluk belirtileri gösterdiği tayfalarına Stubb, kelimeleri uzata uzata, onları yatıştıran, iç çeker gibi bir sesle. "Neden bütün gücünüzle asılmıyorsunuz evlatlarım? Neye bakıyorsunuz öyle gözlerinizi dikmiş? Şu ilerideki sandaldakilere mi? Hoppala! Onlar bize yardıma gelmiş fazladan beş çift elden başka bir şey değil, nereden geldiklerine boş verin siz, ne kadar çok adam olursa o kadar iyi. Çekin kürekleri, haydi çekin, bırakın şu kü-

kürt suratlıları – şeytanlar da yeterince iyi adamlardır. Hah işte böyle, bu kürek vuruşu bin pound eder, bahisteki bütün parayı süpürür bu vuruş. Yaşasın ispermeçet balinasıyla dolu altın kupa, kahramanlarım benim! Yaşa, yaşa, yaşa, üç kere, neşelensin herkes. Yavaş yavaş, acele etmeyin, acele etmeyin. Şaklatın şu kürekleri, sizi serseriler. Isırın hadi, sizi köpekler. Hadi, hadi, hadi, usulca, usulca! İşte oldu, işte böyle! Uzun ve güçlü. Asılın canla başla! Şeytan götürsün sizi, sizi haylaz itler; hepiniz uyuyorsunuz. Kesin horlamayı da çekin kürekleri, uykucular. Çeksenize, hadi, çekin, çekemiyor musunuz şunu, çekmeyecek misiniz yoksa? Tatlı su balıklarının ve zencefilli çöreklerin hakkı için çekin şunları, bir yerinizi kırasıya kadar çekin! Gözleriniz yuvalarından fırlayana kadar çekin!" dedi keskin bıçağını kınından çıkararak. "Hepiniz çıkarın bıçağınızı sıkıştırın dişlerinizi arasına, öyle çekin küreği. İşte böyle, işte böyle. Hadi bakalım, hah şöyle, çelik baltalarım benim. Hadi davranın yürütün şunu gümüş kaşıklarım! Hadi bakalım demir kazıklarım[1]!"

Stubb'ın tayfalarına çektiği söylevin burada ayrıntılarıyla verilmesinin sebebi genel olarak ve özellikle de kürek çekme dinini onların kafasına nakşederken tuhaf bir konuşma şeklinin olmasından. Ama bu vaaz örneğine bakarak cemaatine karşı öfke nöbetleri geçirdiğini sanmamalısınız. Kesinlikle değil, zaten esas tuhaflığı da bu ya. Mürettebatına en şahane şeyleri, öylesine şakayla öfkeyi harmanlayan bir tonda söylerdi ve öfkesi, şakaya öylesine tadında bir çeşni katardı ki kürekçiler bu kadar tuhaf lafları dinlerken hem sanki hayat memat meselesiymiş gibi hem de sanki şakasına gibi kürek çekerlerdi.

1. Ağzında gümüş kaşıkla doğan varlıklı aile çocukları ve demir kazıkla doğan yoksul aile çocukları. Bu çaylakların birlikte yaşarlarsa deneyimli kürekçiler olacağı anlatılır. (Ç.N.)

Ayrıca bu esnada Stubb'ın kendisi öylesine rahat ve miskin görünür, dümeni öylesine uyuşuk hatta kimi zaman ağzını kocaman açıp esneyerek idare ederdi ki esneyen bir kaptanın görüntüsü sırf yarattığı tezattan dolayı mürettebat üzerinde çok hoş bir etki yaratırdı. Ayrıca Stubb, neşesi tuhaf bir şekilde iki anlama birden çekilecek şakacılardan olduğu için tayfalar emirlerine uyup uymamak konusunda ikilemde kalırlardı.

Ahab'ın bir emriyle Starbuck, Stubb'ın pruvasının çaprazından kürek çekmeye başladı; iki kayık bir an için birbirinin yakınına geldiğinde Stubb dostuna seslendi:

"Mr. Starbuck, yanaş şöyle iskeleden, hadi! Rica etsem konuşabilir miyiz efendim?

"Tamam!" diye yanıtladı Starbuck, taş gibi bir suratla bir milim dahi dönmeden ve bir yandan da ısrarla ama fısıltıyla mürettebatını teşvik etmeyi sürdürerek.

"Ne düşünüyorsunuz şu sarı çocuklar hakkında efendim?"

"Gemi yelken açmadan bir şekilde kaçak olarak bindirilmişler. Daha güçlü çocuklar, daha güçlü!" diye mürettebatına fısıldadıktan sonra tekrar yüksek sesle: "Üzücü bir durum Mr. Stubb! (Uçurun şunu, uçurun çocuklarım.) Ama boş ver, her işte bir hayır vardır. Sen bak da adamların asılsın küreklere, işler olacağına varır. (Asılın çocuklarım, asılın!) İleride fıçılar dolusu ispermeçet yağı var Mr. Stubb, bunun için geldik onca yolu. (Çekin çocuklarım!) İspermeçet, bizim işimiz bu! En azından görevimiz, görev ve kâr el ele."

"Evet, evet, o kadarını biz de biliyoruz," diye söylendi kendi kendine Stubb tekneler birbirinden ayrılırken. "Görür görmez anlamıştım. Ahab ondan sık sık ambara gidiyordu anlaşılan, Hamur Oğlan'ın hep kuşkulandığı gibi. Aşağıda gizleniyorlardı. Bunun altından da Beyaz Balina çıkar. Neyse, öyle olsun madem! Yapacak bir şey

yok! Tamam! Haydi asılın küreklere bütün gücünüzle! Beyaz Balina değil bugünkü! Asılın!"

Bu tuhaf yabancıların tam da sandalların denize indirildiği bu kritik anda ortaya çıkmasının zaten batıl inançları olan tayfalarda şaşkınlık uyandırması pek de anlaşılmaz bir şey değildi fakat o zaman pek kulak asmadıkları halde Archy'nin onları önceden keşfetmiş olması kısmen de olsa tayfaları bu işe hazırlamıştı. Şaşkınlıklarını biraz törpülemişti ve onların ortaya çıkmasıyla ilgili olarak Stubb'ın ikna edici açıklamaları, şimdilik batıl inançlara dayalı tahminlerinden uzaklaşmalarını sağlamıştı fakat bu durum Ahab'ın ta en başından beri gerçek amacının ne olduğu konusunda çeşit çeşit acayip varsayımlara yol açıyordu. Bense kimseye bir şey söylemedim ama o Nantucket sabahında gündoğumunun alacakaranlığında gemiye sızan gizemli gölgelerle ilgili güvenilmez Elijah'ın gizemli imalarını anımsadım.

Bu esnada Ahab, rüzgâraltının en ucunda, zabitlerinin işitme mesafesi dışında, diğer sandalların önünde hızla ilerliyordu; bu da kürek çeken tayfanın ne kadar güçlü olduğunu açıkça gösteriyordu. Ahab'ın bu kaplan sarısı yaratıkları sanki çelikten ve balina kemiğinden yapılmıştı, beşi birden birer şahmerdan gibi hep aynı güçle inip kalkıyor ve sanki buharlı bir Mississippi gemisinin kazanının gücüyle tekneyi suyun üzerinde düzenli aralıklarla ileri doğru sıçratıyordu. Zıpkıncı küreğini çektiği görülen Fedallah ise siyah ceketini çıkarmış ve kayığın küpeştesinin üzerinde bütün vücudu görülecek şekilde, çıplak göğsüyle denizin inip kalkan ufuk çizgisine karşı durmuştu; kayığın öbür ucundaysa dengesini sağlayıp düşmemek için bir kolunu eskrimci gibi arkaya doğru yarım açmış Ahab duruyordu; Ahab, Beyaz Balina onu parçalamadan önce binlerce kez yaptığı gibi dümen küreğini idare ediyordu. Dışarı doğru açmış olduğu koluyla

aniden tuhaf bir hareket yaptı ve kayığın beş küreği birden aynı anda havaya dikildi. Kayık ve tayfa kıpırdamadan denizin ortasında duruyordu. Arkada denize yayılmış durumdaki üç kayık da hemen durdu. Balinalar denizin maviliklerine gelişigüzel dalmıştı ve uzaktan hiçbir hareket belirtisi yoktu ama yakındaki Ahab bunu gözlemlemişti.

"Herkes küreğine dikkat etsin!" diye bağırdı Starbuck. "Sen Queequeg, ayağa kalk."

Bunu duyan vahşi fırlayıp kayığın ucundaki üçgen şeklindeki kutunun üzerinde dimdik durdu ve heyecanlı bakışlarını kovalamacanın en son fark edildiği yere çevirdi. Kayığın diğer ucunda küpeşteyle aynı hizadaki üçgen alanda, bir fındık kabuğu gibi sıçraya sıçraya ileri atılan teknesinde Starbuck serinkanlı bir şekilde ustaca kendini dengelemiş, ses çıkarmadan denizin devasa mavi gözüne bakıyordu.

Biraz ileride Flask'ın kayığı kıpırdamadan duruyordu, kayığın kumandanı da kayığın arka platformundan otuz santim kadar yükselen ve teknenin tabanına çakılı odun kafa denilen bir babanın üzerinde dikilmiş kayıtsızca duruyordu. Bu odun kafa denilen şey balina zıpkının ipini dolamak için kullanılıyordu. Tepesi avuç içi kadardı ve Flask sanki kapelesine kadar batmış bir teknenin direk başına tünemiş gibi duruyordu. Bu Baba'nın kendisi küçük ve kısaydı fakat kocaman ve güçlü bir hırsı vardı yani üzerinde durduğu odun kafanın bu Baba'yı tatmin etmesi olanaksızdı.

"Üç dalga ilerisini göremiyorum, şuradan bir kürekçi bir omuz versin bana."

Bunu duyan Daggoo dengesini sağlamak için iki yandan sandalın küpeştesini tuta tuta süratle arkaya doğru kaydı ve sonra omuzlarını bir kaide gibi kullandırmak için dimdik ayağa kalktı.

"Bir direk başı kadar iyidir benim omuzlar. Çıkar mısınız?"

"Tabii çıkarım ve çok teşekkürler dostum, keşke on beş metre daha uzun olsaydın."

Bunun üzerine devasa zenci iki taraftaki borda tahtasına ayaklarını sımsıkı dayayıp biraz eğilerek Flask'ın basması için avucunu uzattı ve sonra da Flask'ın elini tüylerle süslenmiş bir cenaze arabasını andıran kafasına koyup kendisi onu iterken aynı anda sıçramasını söyledi ve güçlü eliyle tuttuğu gibi ufak tefek adamı omzuna kondurdu. Flask, Daggoo'nun omuzlarında dikilirken Daggoo da havaya kaldırdığı koluyla bir sinebent kayışı gibi onu destekleyip dengeliyordu.

En huysuz, en hırçın denizlerin salladığı teknelerde bile balina avcılarının hangi hayran olunası doğal yetenekle kendiliklerinden dimdik ayakta durduklarını görmek işe yeni başlamış bir çaylak için çok garip bir görüntüdür. Bu koşullarda balina avcısının odun kafanın üzerinde neşeyle tünediğini görmek daha da gariptir. Fakat şu ufak tefek Flask'ın dev gibi Daggoo'nun omzuna çıktığındaki görüntüsü hepsinden daha garipti; soylu zenci hiç istifini bozmadan denizin çalkantılarına uyumlu bir şekilde bedenini hareket ettirerek o serinkanlı, umursamaz, basit ve akıllara ziyan barbarca heybetini sürdürüyordu. Lepiska saçlı Flask onun geniş sırtında bir kar tanesi gibi görünüyordu. Taşıyan, biniciden daha soylu duruyordu. Canlı, neşeli ve gösteriş meraklısı küçük Flask arada bir sabırsızlanıp ayaklarını sertçe indirse de zencinin asil göğsünde tek bir kıpırtıya yol açmıyordu. Çok gördüm bunun gibi tutku ve kibrin yüce ruhlu dünyanın canlı toprağında tepindiğini ama dünya ne sularının kabarmasını değiştirdi ne de mevsimlerini.

Bu esnada üçüncü zabit Stubb uzaklara bakarken hiçbir endişe belirtisi göstermiyordu. Balinalar korkudan

değil de sıradan dalışlarından birini gerçekleştirmiş olabilirdi ve gerçekten de hal böyleyse Stubb aradaki durgun zamanda âdeti olduğu üzere piposunda teselli bulurdu. Her zaman şapkasının etrafındaki kurdelede bir tüy gibi yanlamasına takılı olan piposunu çıkardı. Tütün koyup başparmağıyla tıka basa doldurdu, tam kibritini zımpara kâğıdı kadar sert olan elinde çakıyordu ki, gözleri hareketsiz iki yıldız gibi rüzgâraltına doğru çevrilmiş duran zıpkıncısı Tashtego ayakta dikildiği yerden şimşek gibi oturağına çöktü ve çıldırmış gibi telaşla bağırmaya başladı, "Oturun, herkes otursun, asılın küreklere! Oradalar işte!"

Herhangi bir kara adamı balina şöyle dursun bir ringa balığı bile göremezdi, tek görüp görebileceği şey tepesinde dağınık buhar öbeklerinin olduğu ve koca beyaz dalgalardan yayılan dağınık köpükler gibi rüzgâraltına doğru sürüklenen bir parça bulanık yeşilimsi beyaz su olurdu. Hava aniden aşırı kızgın demir parçalarının üzerindeki hava gibi titreşmeye ve adeta çınlamaya başladı. Havanın yarattığı bu dalgalanmalar ve kıvrılmaların ve kısmen de ince bir su tabakasının altında balinalar yüzüyordu. Püskürttükleri su buharı öbekleri bütün belirtilerden önce görülen birer öncül ulak ve havada uçuşan müjdecilerdi.

Dört kayık da şimdi amansızca bu bulanık su ve havanın görüldüğü noktanın peşine düşmüştü. Ama bu bulanık nokta onları geçeceğe benziyordu, dağlardan çağlayarak dökülen bir ırmağın birbirine karışan kabarcıkları gibi durmaksızın ilerliyordu.

"Çekin çocuklarım, çekin," dedi Starbuck adamlarına mümkün olan en alçak ama son derece istekli ve yoğun bir fısıltıyla, doğrudan kayığın ilerisine saplanmış gibi odaklanan keskin bakışları asla yönünü şaşırmayan bir pusulanın iki iğnesine benziyordu. Mürettebatıyla

çok az konuşuyordu, mürettebat da ona bir şey söylemiyordu. Kayığın sessizliği kimi zaman emir gibi sert, kimi zaman yakarış gibi yumuşak tuhaf fısıltılarından biriyle deliniyordu.

Bu gürültücü minik Baba ne kadar da farklıydı. "Bağırıp çağırın, bir şeyler söyleyin sevgili dostlarım. Gürleyin ve asılın küreklere, şimşeklerim benim. Yanaştırın beni şunların kara sırtlarına, bir yaparsanız şunu Martha's Vineyard'daki koca çiftliğimi vereceğim size; karım ve çocuklarım dahil. Hadi çıkarın beni sırtına! Hey Tanrım, hey Tanrım! Kafayı üşüteceğim böyle baka baka. Bak! Bak görüyor musun şu beyaz suları!" Böyle diyerek şapkasını başından çıkarıp yere fırlattı ve üstünde tepinmeye başladı, sonra yerden alıp denize fırlatıp attı ve nihayet kayığın kıç tarafında, çayırlardaki çılgın bir tay gibi kendini oradan oraya atmaya başladı.

Biraz ötede dişlerinin arasına sıkıştırdığı yanmayan piposuyla Stubb, "Şu herife bak," diye ağır ağır filozofça söylendi ve ardından "Delirmiş bu, şu Flask. Delirmiş mi ne? Delirsin bakalım. Neşeli neşeli, canlı canlı! İşte böyle. Çekin çocuklarım, çekin yavrularım, çekin hep beraber. Ne halt etmeye böyle acele ediyorsunuz? Yavaş yavaş çekin ama durmadan çekin. Çekin, yalnızca çekin, sırf çekin. Bel kemiğiniz kırılana kadar çekin, ağızlarınızdaki bıçakları ısırıp ikiye kırana kadar çekin – hepsi bu. Ağır ağır, telaş etmeden, karaciğeriniz, akciğeriniz patlayana kadar çekin."

Şu esrarengiz Ahab kaplan sarısı mürettebatına ne demişti – en iyisi bunları burada hiç söylememek çünkü sizler Hıristiyanlığın kutsadığı toprakların kutsal ışığı altında yaşıyorsunuz. Kasırga gibi yüzü, kan bürümüş gözleri ve köpük saçan ağzıyla avının üzerine atlayan Ahab'ın bu sözlerine yalnızca cüretkâr denizlerin imansız köpekbalıkları kulak verir.

Bu esnada bütün kayıklar hızla yoluna devam etti. Flask sürekli olarak kayığının pruvasını kuyruğuyla taciz eden ve "o balina" diye söz ettiği hayalî canavardan bazen o kadar canlı ve gerçekmiş gibi bahsederdi ki adamlarının içinden bir iki tanesi gözucuyla korkuyla arkaya dönüp bakardı. Fakat bu kurallara aykırıydı çünkü kürekçilerin gözlerini kapatmaları ve boyunlarından bir şiş geçirmeleri gerekiyordu yani bu kritik anlarda kulaklarından başka organları, kollarından başka uzuvları işlememeliydi.

Bu şaşırtıcı ve korkutucu bir görüntüydü. Her şeye kadir olan denizin devasa kabarmaları; dalgaların, çarptığı sekiz küpeştede uçsuz bucaksız yeşilliklerde yuvarlanan dev bowling topları gibi çıkardığı boğuk ve uğuldayan sesler; bıçak sırtı gibi keskin dalgaların tepesinde sandalın bir an için asılı kalıp ortadan ikiye bölünme tehlikesiyle çektiği ıstırap; ardından içi su dolu vadilere ve çukurlara aniden gömülmesi; sonra karşı tepenin zirvesine çıkmak için şiddetli mahmuzlanmalar ve dürtüklenmeler ve nihayet tepenin diğer yanından bir kızak gibi tepe üstü kaymalar; bütün bunlar, kayığın komutanıyla zıpkıncıların çığlıkları, kürekçilerin titreyen ve kesilen solukları, *Pequod*'un fildişini andıran muhteşem görüntüsüyle tüm yelkenleri fora edip çığlık çığlığa kaçışan yavrularının peşinden koşan bir yaban tavuğu misali kayıklarının ardına düşmesi; bütün bunlar nefes kesiciydi.

Ne karısının koynundan çıkıp ilk savaşının ateşine koşan acemi asker ne de öteki dünyada hiç tanımadığı bir hayaletle karşılaşan ölü adamın ruhu; bunların hiçbiri hayatında ilk defa kendini avlanacak ispermeçet balinasının oluşturduğu büyülü, çalkantılı daireye doğru kürek çekerken bulan adamdan daha tuhaf ve daha güçlü duygular hissetmez.

Kovalamanın yarattığı dans eden beyaz sular, boz

renkli bulut gölgelerinin denizde yarattığı ve giderek artan karaltı sayesinde daha berraklaşıyordu. Balinalardan çıkan su buharı püskürtüleri artık birbirine karışmıyor ama sağda solda tek tek görülüyordu, görünüşe göre balinalar dümen sularını birbirinden ayırıyorlardı. Sandallar da birbirinden daha fazla ayrılmışlardı, Starbuck rüzgâraltına doğru ölümüne kaçan üç balinanın peşine düşmüştü. Biz de yelkenleri açmış ve giderek artan rüzgârla peşlerine takılmıştık, sandalımız suları yara yara öyle çılgınca gidiyordu ki rüzgâraltındaki kürekleri son sürat çekerek ıskarmozlardan çıkmasına güçbela engel olduk.

Hemen ardından her tarafı kaplayan bir sis perdesinin içine girdik, artık ne gemi görünüyordu ne de diğer sandallar.

"Asılın kürekleri çocuklar," diye fısıldadı Starbuck yelkeni biraz daha arkaya doğru çekerek. "Fırtına patlamadan önce bir balina daha öldürecek zaman var. İşte bakın yine beyaz sular! Yakında! Fırlayın!"

Bu esnada iki yandan birbiri ardına gelen iki çığlıktan diğer sandalların da hızla ilerlediğini anladık ama onların sesini duyar duymaz Starbuck yıldırım gibi fısıldadı: "Kalkın ayağa!" ve Queequeg elinde zıpkınıyla ayağa fırladı.

Kürekçilerden hiçbiri o zamana kadar ölüm kalım tehlikesiyle yüz yüze gelmemişti ama sandalın kıç tarafındaki zabitin gergin yüzünden o beklenen ânın geldiğini anladılar, üstüne üstlük bir de sanki samanlıkta debelenen elli filinkini andıran korkunç bir uğultu duydular. Bu esnada sandal sisin içinden suları gümleterek ilerlerken dalgalar öfkeden kabarmış bir yılanın dik başı gibi etrafımızda kıvrılıp tıslıyordu.

"İşte kamburu göründü. *İşte, işte*, hakla şunu!" diye fısıldadı Starbuck.

Sandaldan havayı delen bir ses yükseldi, bu Queequeg'in fırlattığı zıpkındı. Sonra kayığın arkasından bir kargaşayla sanki görünmez bir itekleme geldi ve sandal önden bir kayaya vurmuş gibi oldu, yelken patlar gibi çöktü, yakınlarda bir yerde kızgın bir buhar fışkırdı. Altımızdan bir şey deprem gibi gümbürtüyle yuvarlanarak geçti. Fırtınanın kesilmiş süt beyazına benzeyen köpükleri içine paldır küldür fırlatılıp atılan tayfalar neredeyse nefessizlikten boğuluyordu. Fırtına, balina ve zıpkın, hepsi birbirine karışmıştı ve zıpkından basit bir sıyrıkla kurtulan balina kaçmıştı.

Tamamen sulara battığı halde sandal neredeyse hiç zarar görmemişti. Etrafından yüzerek su üzerindeki kürekleri topladık ve küpeşteden içeri atıp yuvarlanır gibi sandaldaki yerlerimize geçtik. Suyun bütün borda kaplamasını ve ıskarmozları kapladığı sandalda dizlerimize kadar suya gömülü oturduk, aşağı baktığımızda suyun üzerinde asılı duran tekne denizin dibinden yukarı doğru yükselen bir mercan kayalığına benziyordu.

Rüzgâr şiddetini artırıp uğuldamaya başladı, dalgaların tepeleri kalkanlar gibi birbirlerine çarpıyordu, fırtına etrafımızda çayırlardaki beyaz alevler gibi gürlüyor, savuruyor ve çatırdıyordu ve biz içinde yok olmadan yanıyorduk, ölümün dişleri arasında ölümsüzdük. Öteki sandallara boşuna seslendik, böylesine bir fırtınada öbür botlara seslenmenin bir bacanın tepesinden aşağıdaki ocakta alev alev yanan kömürlere seslenmekten farkı yoktu. Bu arada akıp giden bulutlar ve sis, gecenin gölgeleriyle birlikte giderek karardı ve gemi tamamen gözden kayboldu. Yükselen deniz, sandaldaki suyu boşaltma çabalarımıza engel oluyordu. Kürekler sandalın ilerlemesini sağlamaktan çok birer cankurtaran işi görüyordu. Su geçirmez kibrit varilinin ipini kesmeyi başaran Starbuck birkaç başarısız denemeden sonra fenerin içindeki lam-

bayı yakmayı başardı ve ölü balinaları işaretlemek için kullanılan bir sopanın ucuna takarak bu ümitsiz umudun taşıyıcısı olarak Queequeg'e uzattı. Queequeg de bu aptal mumu bu muazzam ümitsizliğin kalbinde tutarak oturdu. İnançsızlığın sembolü olan bu adam çaresizliğin ortasında, umutsuzca umudu tutarak oturdu.

İliklerimize kadar ıslanmış ve soğuktan titreyerek gemiden veya bir sandaldan umudumuzu kesmiş bir halde şafak sökerken gözlerimizi açtık. Sis denizin yüzeyini kaplamıştı ve boş fener sandalın dibinde kırılmış duruyordu. Queequeg aniden ayağa sıçradı ve elini kulağına attı. Uzaktan sanki halat ve serenlerin o âna kadar fırtınanın bastırdığı belli belirsiz gıcırtısını duyduk. Ses giderek yakınlaştı, kalın sis tabakası tam olarak ne olduğu anlaşılmayan devasa bir cisim tarafından aralandı. Korkudan hepimiz denize atladıktan sonra nihayet gemi bir karaltı şeklinde belirmeye başladı ve aramızda kendi boyu kadar bir mesafe kalana değin yaklaştı.

Bir an için geminin pruvasının hemen altında bir çağlayanın dibindeki yonga gibi, dalgaların yüzeyinde inip kalkan terk ettiğimiz sandalı gördük; sonra devasa gemi sandalı ezip geçti ve sandal geminin arkasında debelenerek tekrar su yüzüne çıkana kadar gözden kayboldu. Sandala doğru yüzdük, dalgalar da bizi sandala doğru sürükledi ve nihayet onu alıp gemiye çıkardık. Diğer sandallar fırtına yaklaşmadan avlanmayı bırakıp zamanında gemiye dönmüşler. Gemi bizden umudu kesmişti ama öldüğümüze kanıt olacak bir kürek, bir zıpkın gibi bir işarete tesadüf eder miyim diye dolanıyordu.

49. Bölüm
Sırtlan

Hayat dediğimiz bu tuhaf, karman çorman meselede, insanın bütün kâinatı koca bir şaka zannettiği acayip zamanlar ve durumlar vardır ve insan buradaki ince espriyi tam olarak kavramasa da şakanın bedelini esasen kimsenin değil kendisinin ödeyeceğinin farkındadır. Fakat hiçbir şey onun moralini bozmaz ve hiçbir şeyi karşı koymaya değer bulmaz. Bütün olayları, bütün inançları ve inanışları ve kanaatleri, ne kadar yamru yumru olsa da göze görünen ve görünmeyen her türlü sert şeyi, güçlü bir hazım sistemi olan bir devekuşunun kurşunları ve silahlardaki çakmaktaşlarını yuttuğu gibi çiğnemeden yutar. Küçük zorluklar ve endişeler, beklenmedik olası felaketler, hayatı ve insanın kolunu bacağını tehdit eden tehlikeler, bütün bunlar ve ölümün kendisi bile ona göze görünmeyen, garip ihtiyar bir şakacının şakadan vurduğu babacan birer fiske, böğrüne indirilmiş şakadan bir darbe gibi görünür. Sözünü ettiğim bu tuhaf, tutarsız ruh hali insanın ancak aşırı keder zamanlarında, en ciddi olduğu bir zamanın tam ortasında üzerine çöker ve daha bir an öncesinde ona çok önemli gözüken şey, artık koca bir şakanın bir parçası gibi görünmeye başlar. Balina avının tehlikelerinden başka hiçbir şey böylesine kaygısız ve rahat, neşeli ve çılgın bir felsefeyi doğuramaz; ben de *Pequod*'un bu yolculuğuna ve bu yolculuğun amacı olan büyük Beyaz Balina'ya bu gözle bakmaya başlamıştım.

En son adam olarak beni güverteye çektiklerinde bir yandan çırpınarak ceketimin üstündeki suları silkelemeye çalışırken, "Queequeg," dedim, "Queequeg, sevgili dostum, sık sık olur mu böyle şeyler?" Benim gibi sıril-

sıklam olduğu halde pek de umursamadan sık sık böyle şeylerin olduğunu uygun şekilde anlamamı sağladı.

"Mr. Stubb," dedim yağmur altında yağmurluğuna sarınmış sakin sakin piposunu içen bu muhterem adama dönerek, "Mr. Stubb, sanırım gördüğünüz balina avcıları arasında en dikkatli ve sağduyulusunun açık ara bizim birinci zabit Mr. Starbuck olduğunu söylediğinizi duydum. O zaman sisli bir fırtınanın ortasında yelken açıp uçan bir balinanın peşinden bodoslamasına gitmek bir balina avcısı için sağduyunun zirvesi olsa gerek."

"Kesinlikle. Ben Boynuz Burnu açıklarında su almakta olan bir gemiden bile balina peşine düşmek için sandal indirdim."

"Mr. Flask," dedim yanımda duran ufak Baba'ya dönerek, "siz bu konularda deneyimlisiniz ama ben değilim. Söyler misiniz bana, balina avcılığında bir kürekçinin belini kırana kadar ölümün ağzına doğru arka arka kürek çekmesi bu işin değişmez yasası mıdır?"

"Şunu kısa kessen olmaz mı?" dedi Flask. "Evet değişmez bir yasadır bu. Kayığın mürettebatının balinanın yüzüne yüzüne gittiğini görmeliyim. Ha ha! Böylece balinayla birbirlerine şaşı şaşı bakışırlar, unutma bunu."

Böylece tarafsız üç tanıktan bütün olayın ayrıntılı bir tasvirini almıştım. Fırtınaların, alabora olmuş teknelerin ve bunun sonucu olarak suların derinliklerinde geceleyen denizcilerin, bu tür hayatlarda sık rastlanan şeyler olduğunu ve tam balinaya saldırılan o olağanüstü kritik anda hayatımı kayığı idare eden ve çoğunlukla olanca telaşıyla tepine tepine sandalda delik açıp batırma noktasına getiren bir herifin ellerine emanet ettiğimi düşününce; bizim kendi kayığımızın başına gelen felaketin de esasen fırtınanın göbeğinde Starbuck'ın balinanın üstüne üstüne gitmesinden kaynaklandığını ve Starbuck'ın bu balinacılık işinde dikkatliliğiyle nam saldığını

düşününce; benim de bu eşine az rastlanır derecede sağduyulu Starbuck'ın kayığında olduğumu düşününce; son olarak da bu lanet olası Beyaz Balina kovalamacasına ne halt etmeye karıştığımı düşününce; bütün bunları hesaba katınca en iyisi aşağı inip vasiyetimi yazsam fena olmayacak dedim. "Queequeg," dedim, "gel benimle, hem avukatım hem vasim hem de mirasçım olacaksın."

Denizcilerin son arzuları ve vasiyetlerini böyle kurcalamaları size garip gelebilir fakat bu eğlenceden denizciler kadar hoşlanan insan dünyada yoktur. Bu benim denizcilik hayatımda aynı şeyi dördüncü kez yapışım. Bu seferkinde vasiyet törenini tamamladıktan sonra daha da huzurlu hissettim, üzerimden taş gibi bir yük kalktı. Ayrıca yaşayacağım günler Lazarus'un dirilişinden sonra yaşadığı günler kadar güzel olacaktı, neresinden baksan duruma göre ilaveden temizinden aylar ya da haftalar kazanmış oluyordum. Kendim hayatta kaldım, ölümüm ve gömülüşüm sandığa kilitlendi. Konforlu bir aile mezarının parmaklıkları arkasındaki vicdanı rahat sessiz bir hayalet gibi huzurlu ve mutlu etrafıma bakındım.

O zaman, diye düşündüm, bilinçsizce ceketimin kollarını sıyırarak dalalım serinkanlılıkla ölümün ve felaketin derinliklerine hep birlikte, her koyun kendi bacağından asılır.

50. Bölüm

Ahab'ın Kayığı ve Mürettebatı, Fedallah

"Kimin aklına gelirdi böylesi!" diye bağırdı Stubb, Flask'a. "Şayet benim tek bacağım olsaydı asla sandala

binmiş olarak göremezdin beni ya da binsem ancak tahta bacağımla bir deliği tıkamak için binerdim. Ah ne müthiş bir adam şu ihtiyar!"

"Bence o kadar da acayip değil," dedi Flask. "Eğer bacağı ta kalçasından kesilmiş olsaydı o zaman başka. İşte o zaman tam sakat olurdu ama şimdi hem bir dizi var hem de bacağının öbür kısmı da duruyor biliyorsun."

"Ben anlamam küçük dostum, hiç diz çöktüğünü görmedim."

Balina avcılığından anlayan insanlar, kaptanın hayatının seferin başarısı için ne kadar önemli olduğunu bildiklerinden, kaptanın balinayı bizzat kovalayarak hayatını tehlikeye atmasının doğru olup olmadığını kendi aralarında hep tartışırlar. Tıpkı Timurlenk'in askerlerinin Timurlenk'in o paha biçilmez hayatını savaşın göbeğinde tehlikeye atmasının gerekli olup olmadığını gözlerinde yaşlarla tartıştıkları gibi.

Fakat Ahab'ın durumunda işin şekli farklıydı. İki bacaklı bir adamın bile tehlike ânında bir topaldan başka bir şey olmadığı düşünülürse, balina peşinde koşmanın her zaman müthiş ve olağanüstü tehlikeleri olduğu ve her ânın gerçekten de bir tehlike içerdiği düşünülürse bu koşullar altında sakat bir adamın bir kayıkta balina avına girişmesi akıl kârı sayılabilir mi? *Pequod*'un ortak sahipleri de bunun kesinlikle doğru olmadığını düşünmüş olmalılar.

Avın nispeten tehlikesiz anlarında, sırf harekât alanının yakınında bulunup emirleri bizzat verebilmesi için kayığa binmesine memleketteki dostlarının karşı çıkmayacaklarını Ahab gayet iyi biliyordu ama bir kayığın, sıradan bir kumandan olarak av sırasında Kaptan Ahab'ın idaresine verilmesi, daha da ötesi beş adamın bu kayığın mürettebatı olarak Kaptan Ahab'ın emrine verilmesi gibi cömert fikirlerin *Pequod*'un sahiplerinin aklının ucundan

bile geçmediğinin farkındaydı. Bu nedenle onlardan ne kayık mürettebatı istemişti ne de kafasındaki bu düşünceleri onlara belli etmişti. Yine de kendi gücünün yettiği ölçüde bazı önlemler almıştı. Cabaco'nun keşfi ortaya çıkana kadar denizciler böyle bir şeyi hiç tahmin etmemişlerdi; emin olmaları için, limandan çıktıktan kısa bir süre sonra alışılageldiği üzere herkesin, kayıkları balina avı için kullanıma hazır hale getirmekle meşgul olduğu zamanın gelmesi ve bundan bir süre sonra Ahab'ın da zaman zaman yerinden kalkıp herkesin yedek kayık olduğunu düşündüğü bir kayıkta kendi elleriyle ıskarmozlar yaptığının, hatta zıpkının halatının sonu geldiğinde pruvadaki yive sokularak halatı tutan tahta çubukları büyük bir hevesle kestiğinin görülmesi gerekti: Ahab'ın bütün bunları yaptığı ve özellikle de kayığın tabanında sanki fildişi bacağının ucunun basıncına kayığın dayanmasını sağlamak için ilave bir kat kaplama koyduğu gözlendiğinde ve bir de koçboynuzu denen, gemicilerin bazen acemi destek de dedikleri, kayığın ön tarafına yerleştirilen ve zıpkını fırlatırken veya balinaya saplarken destek almak için dizlerini dayadıkları yatay tahtayı biçimlendirirken gösterdiği titizlik; sonra sık sık kayıkta dikilip tek dizini acemi desteğin yarım daire şeklindeki girintisine dayadığının ve bir marangoz iskarpelasıyla şurasını burasını oyduğunun ve düzelttiğinin görülmesi; bütün bunlar o zaman büyük bir merak ve ilgi uyandırmıştı. Fakat hemen hemen herkes Ahab'ın hazırlıklara bu kadar titizlenmesinin sebebinin işin en sonunda Moby Dick'in kovalanacak olması sanmıştı çünkü Ahab zaten niyetinin bu ölümlü canavarı bizzat avlamak olduğunu belli etmişti. Ama bu yedek olduğu düşünülen kayığa bir mürettebat verileceğini kesinlikle kimse hayal dahi etmemişti.

Emrindeki hayaletler de ortaya çıkınca kalan şaşkınlık geçti çünkü bir balina gemisinde şaşkınlıklar kısa sü-

rede geçer. Ayrıca zaman zaman acayip ülkelerin bilinmeyen deliklerinden ve çöplüklerinden çıkıp gelen döküntüler, kanun kaçağı balina avcılarını taşıyan bu gemileri doldururlardı; bazen de gemiler bu kazazede yaratıkları açık denizlerde üstünde sürüklendikleri borda kaplamalarının, enkaz parçalarının, küreklerinin, balina sandallarının, kanoların, parçalanmış Japon yelkenlilerinin ve buna benzer ıvır zıvırların üzerinden toplarlardı ve bunlar öylesine acayip yaratıklardı ki Beelzebub[1] şeytanının kendisi geminin kenarından tırmanıp kaptanın kabinine giderek konuşsa üst güvertede aman aman bir heyecan yaratmazdı.

Ne olursa olsun şurası muhakkak ki bu emir eri hortlaklar, aralarında biraz mesafe kalmakla beraber kısa sürede tayfalarla kaynaştılar ama başı sarıklı Fedallah sonuna kadar gizemli halini korudu. Nereden gelmişti böylesine medeni bir dünyaya bu adam, nasıl olmuş da kısa sürede neredeyse üzerinde iyi kötü bir etkisi olacak kadar anlaşılmaz bir bağ ile bağlanmıştı Ahab'ın kısmetine; Tanrı bilir, belki de emir daha yukarıdan geliyordu ama kimseler bilmiyordu. Fakat insan Fedallah'ı umursamazlık edemiyordu. Ilıman iklimlerin medeni evcimen insanlarının ancak rüyalarında, o da hayal meyal görebilecekleri ama benzerlerinin, hiç değişmeyen Asya topluluklarında özellikle de kıtanın en doğusundaki Doğulu adalarında –şu soyutlanmış, hatırlanamayacak kadar eski, asla değişmeyen, şimdiki modern zamanlarda bile dünyanın ilkel nesillerinin hayaleti andıran Aborijinliğini koruyan, ilk insanın varlığının uzak bir hatıradan ibaret olduğu zamanda bile ondan türeyen insanların

1. Kelime anlamı Sineklerin Tanrısıdır. Eski bir Filistin şehri olan Ekron'da tapınılan Semitik bir tanrı iken, Katolik Hıristiyanlıkta Lucifer'le birlikte cehennemi yöneten efendilerinden birisidir. (Ç.N.)

nereden geldiklerini bilmeyip birbirlerine gerçek birer hayalet gibi baktıkları ve güneşle ayın ne için ve hangi amaca hizmet için yaratıldıklarını sordukları Doğulu adalarda– zaman zaman insanların arasına kaynadığı türden bir yaratıktı; eğer, diye ekler Kutsal Kitap'ı takmayan hahamlar, Tevrat'ın öyküsü "Yaratılış"a göre, melekler gerçekten insanoğlunun kızlarıyla evlenmişlerse keza şeytanlar da dünyevi aşklar yaşayabilirler.

51. Bölüm
Püskürten Hayalet

Günler, haftalar geçmiş ve balina dişi kakmalı *Pequod*, yelkenlerini açmış rahat bir yolculukla dört farklı sefer alanını ağır ağır taramıştı; Azor açıkları; Verde Burnu açıkları kısaca Plate denilen Plata Nehri'nin denize döküldüğü yerin açıkları ve St. Helena'nın güneyinde başı sonu pek belli olmayan sular.

İşte bu en son sözünü ettiğim sularda, mehtaplı huzurlu bir gecede, salyangoz kıvrımları gibi akan gümüş rengi dalgalar birbirlerinin üzerinden usulca kayıp kaynaşarak ıssızlıktan çok gümüşi bir sessizlik yaratıyorlardı; işte böyle sessiz bir gecede pruvanın önündeki beyaz köpüklerin epey ilerisinde gümüş renkli bir püskürtü görüldü. Ay ışığının vurmasıyla gökyüzünden inen tanrısal bir şey gibi görünüyordu; sanki tüylerle süslenmiş ve parıl parıl parlayan bir tanrı çıkıyordu denizin içinden. Püskürtüyü ilk gören Fedallah oldu. Bu mehtaplı gecelerde ana seren direğine tırmanıp oradan gündüz olduğu kadar keskin gözcülük yapmak âdetiydi. Fakat gece vakti balina sürüleri görülse dahi, yüz balina avcı-

sının içinden bir tanesi bile sandalları indirmeye cesaret edemezdi. O zaman düşünün bir, bu ihtiyar doğuluyu böylesine acayip saatlerde yukarılara tünemiş gören denizcilerin neler hissettiğini; sarığı ve ay, gökyüzünde birbirine yoldaş olmuş. Birkaç gece üst üste çıt çıkarmadan mutat zamanını direğin tepesinde geçirdikten sonra, sessizliğinin ardından ay ışığının vurduğu gümüşi püskürtüyü ilan eden tüyler ürpertici sesi duyulduğunda sırtüstü yatan gemicilerin hepsi sanki geminin armasında ışıldayan kanatlı bir ruh görmüşler gibi ayağa sıçradı ve mürettebata seslendi. "İşte püskürtüyor!" Kıyamet borusu ötse böyle titremezlerdi ama yine de korkudan daha çok mutluluk hissettiler. Hiç beklenmedik bir saatte olmakla beraber Fedallah'ın çığlığı öylesine etkileyiciydi ve öylesine coşkulu bir heyecan yaratıyordu ki gemideki herkesin içinden doğal olarak sandalları denize indirmek geldi.

Ahab hızlı adımlarla güvertede ilerleyerek babafingo ve kontra babafingo yelkenlerinin hazırlanmasını ve cunda yelkeninin açılmasını emretti. Geminin en iyi adamı geçmeliydi dümene. Ardından ağzına kadar denizcilerle dolu tekne tüm direklerinde birer gözcüyle rüzgârın önünde süzülmeye başladı. Arkadan gelen rüzgârın gemiyi havaya kaldırır gibi yelkenleri şişirmesiyle üzerinde durdukları güverte sanki su üzerinde yüzmüyor, adeta uçuyordu; bu şekilde uçar gibi giderken gemide birbirine karşıt iki etki çarpışıyor gibiydi – bir tanesi doğrudan cennete çıkmaya, diğeri rotadan ayrılıp ufuktaki hedefe doğru gitmeye çabalıyordu. Şayet o gece Ahab'ın suratını görebilseydiniz onun içinde de birbiriyle savaşan iki şey olduğunu düşünürdünüz. Canlı ayağı güvertede coşkulu yankılar çıkarırken ölü bacağının çıkardığı ses sanki güverteden değil de bir tabuttan geliyordu. Ölümle yaşa-

mın üzerinde yürüyordu bu ihtiyar. Gemi fişek gibi hızla yol aldığı ve gemicilerin ok gibi bakışları heyecanla etrafı taradığı halde gümüş renkli püskürtü o gece bir daha görünmedi. Gemicilerin hepsi onu bir kez gördüklerine yemin ettiler ama ikinci kere değil.

Bu gece yarısı püskürtmesi neredeyse unutulmaya yüz tutuyordu ki birkaç gün sonra hop tam da aynı sessiz zamanda tekrar görüldüğü ilan edildi ve yine herkes tarafından görüldü ama yelkenleri fora edip peşine düşüldüğünde sanki hiç ortaya çıkmamış gibi yeniden kayboldu. Sonunda artık kimse umursamaz hale gelene kadar geceler boyunca bu böyle sürüp gitti. Duruma göre ya yıldızların ya da ayın pırıl pırıl ışığının içine doğru gizemli bir şekilde fışkıran bu püskürtü, bir veya iki veya üç gün boyunca ortadan kayboluyor, ardından her göründüğünde biraz daha ileriye gidiyor ve bu tek bir püskürtü bizi giderek daha çok büyülüyordu.

Kendi ırklarının ezelden beri var olan batıl inançlarından ve *Pequod*'u kuşatan doğaüstü havaya uygun olarak, bazı denizciler bu erişilmez püskürtünün nerede, ne zaman veya birbirinden ne denli uzak enlemlerde ve boylamlarda görülürse görülsün hep aynı balinadan çıktığına ve o balinanın da Moby Dick olduğuna yemin ediyorlardı. Bu püsküren görüntüden dolayı gemide bir süre sanki balina etrafımızdan dolanıp en uzak ve vahşi denizlerde bizi parçalamak için haince el edip çağırıyormuş gibi tuhaf bir endişe hüküm sürdü.

Belirsiz olmakla beraber aynı zamanda çok da dehşet verici olan bu geçici endişeler, kimilerinin tatlı maviliğinin altında şeytansı bir cazibenin gizlendiğini düşündüğü havanın tezat oluşturan dinginliğinden şaşılası bir kuvvet alıyordu ve günler boyunca suların o bıktırıcı ve yapayalnız sükûnetinde yol aldıkça sanki bizim intikam peşinde koşmaktan ibaret olan uğraşımızın aksine, tüm

kâinat, içindeki yaşamı ölülerin küllerinin saklandığı bir kaba benzeyen pruvamıza boşaltıyordu.

Sonunda rotamızı doğuya çevirip Ümit Burnu rüzgârları etrafımızda uğuldamaya başladığında bu belalı denizlerde gemimiz batıp çıkıyor, *Pequod* balina dişi kakmalarıyla fırtınanın içine başını eğip dalıyor ve olanca çılgınlığıyla dalgaları boynuzlarken gümüşten yongalara benzeyen köpük tanecikleri küpeştenin üzerinden sağanak şeklinde akıyordu; o zaman hayatın bu ıssız boşluğu kaybolmuştu, sonra yerini öncekinden de kasvetli görüntülere bıraktı.

Pruvamızın çevresinde oraya buraya sudan acayip şekiller fırlıyordu, arkamızda ise gizemli deniz kargaları cirit atıyordu. Her sabah bu kuşların istralyalarımızın üzerinde dizi dizi tünediğini görüyorduk ve bütün kışkışlamalarımıza rağmen gemimizi sanki içinde kimsenin olmadığı sürüklenen bir gemi enkazı, sanki terk edilmişliğe mahkûm ve böylece tüneyebilecekleri bir barınak olmaya uygun bir şey zannediyorlarmış gibi uzunca bir süre inatla halatlara tutunuyorlardı. Ve kara sular kabarıyor, kabarıyor, huzursuzca kabarıyordu, sanki bu kabaran sular bir vicdanmış da dünyevi yüce bir ruh kendi doğurduğu büyük günahlar ve acılar nedeniyle büyük ıstıraplar ve vicdan azabı çekiyormuş gibi.

Sana Ümit Burnu derler, değil mi? Eskisi gibi Tormentoso Burnu[1] deseler ya; uzun zamandır bize eşlik eden kahpe sessizlikle büyülenmiş bir halde kendimizi, suçlu varlıkların sığınacak bir limanları olmaksızın sonsuza kadar yüzmeye veya ufku olmayan karanlık havalarda kanat çırpmaya mahkûm edilmiş kuşlara ve balıklara dönüştürüldüğü bu azap denizinin içinde buluver-

1. Bartolomeu Dias'ın Afrika'nın Ümit Burnu'na verdiği ad; Fırtınalar Burnu. (Ç.N.)

dik. Fakat dingin, kar beyazı ve hiç değişmeyen kuştüyünden fıskiye hâlâ gökyüzüne püskürüyor ve hâlâ eskisi gibi el edip bizi peşinden sürüklüyordu, hâlâ zaman zaman görülüyordu gökyüzüne tek başına yükselen püskürtü.

Bütün bu karanlıklar içinde Ahab en kasvetli haliyle aralıksız olarak ıslak ve tehlikeli güvertede gemiye komuta etmeyi sürdürdü, zabitleriyle her zamankinden daha seyrek konuşuyordu. Böylesine fırtınalarda, güvertede ve direklerde her şey emniyete alındıktan sonra eli kolu bağlı fırtınanın sonunu beklemekten başka yapılacak bir şey yoktur. Bu zamanlarda kaptan da mürettebat da kaderci olurlar. Ahab, balina dişi ayağını her zamanki deliğine yerleştirip bir eliyle de sımsıkı çarmığa tutunarak saatlerce gözünü kırpmadan rüzgâraltına bakar, ancak zaman zaman rüzgârla gelen bir sulusepken ya da kar tanesi kirpiklerini dondurup birbirine yapıştırırdı. Bu sırada pruvaya patlayarak çarpan tehlikeli suların püskürttüğü tayfalar küpeşte boyunca tek sıra dizilirler ve üzerlerine saldıran dalgalara karşı daha iyi korunmak için küpeşteye bağlanmış bir nevi barço bağının içine girer ve gevşek bir kemer içindeymiş gibi sağa sola savrulurlardı. Bu esnada pek konuşulmazdı ve sessiz gemi sanki balmumundan yapılmış denizcilerle doluymuş gibi günler boyunca şeytansı dalgaların süratli çılgınlığı ve mutluluğu içinde akar giderdi. Gece olduğunda okyanusun çığlıkları arasında insanlığın aynı sessizliği hüküm sürerdi, sessizlik içinde gemiciler barço bağlarının içinde sallanmaya devam ederlerdi, Ahab ise tek kelime etmeden fırtınaya karşı dimdik durmaya.

Yorgun düşen vücudu dinlenmek istese bile yatağına gitmezdi dinlenmek için. Bir gece barometreyi kontrol etmek için kamaraya giden Starbuck yere vidalanmış iskemlesinde gözleri kapalı oturduğunu gördüğü ihtiyar

adamın yüzünü unutamamıştı, az önce içinden çıkıp geldiği yağmur ve yarı donuk sulusepken hâlâ üzerindeki şapkasından ve ceketinden damlıyordu. Yanındaki masada daha önce bahsettiğimiz, gelgitleri ve akıntıları gösteren bir harita yayılmış duruyordu. Elinde, sımsıkı tuttuğu feneri sallanıyordu. Vücudu dimdik durmakla beraber başı arkaya doğru kaykılmıştı ve kapalı olan gözleri tavanda bir kirişte sallanan "ispiyoncu"nun[1] ibresine dikiliydi.

Korkunç ihtiyar, diye düşündü Starbuck ürpererek bu fırtınada uyurken bile hâlâ azimle gözlerini hedefe odaklamış duruyor.

52. Bölüm
Albatros

Ümit Burnu'nun güneydoğusunda, Crozet'lerin açıklarında Grönland balinası avcıları için uygun bir yerde, epey uzağımızda *Goney* (albatros) adında bir yelkenli göründü. Yaklaştıkça pruva direğinin tepesinde tünediğim yerden okyanus balıkçılığında acemi olan benim gibi birisi için unutulmaz bir görüntüyle karşılaştım – uzun zamandır evinden uzakta bir balina gemisi.

Dalgaların bir çırpıcı gibi dövmesiyle, geminin rengi kıyıya vurmuş bir denizaygırı iskeleti gibi ağarmıştı. Geminin bu hayalet görüntüsünü bordasında yukarıdan aşağı inen kıpkırmızı paslı uzun oluklar tamamlıyor, seren di-

1. Bu kamara pusulasına ispiyoncu denmesinin sebebi dümendeki pusulaya gitmeden kaptanın kamarasından geminin rotası hakkında bilgi edinmesini sağlamasındandır.

rekleri ve donanımları da kırağıyla kaplı kalın ağaç dallarına benziyordu. Yalnızca alt yelkenlerini açmıştı. Üç direk başındaki gözcüler uzamış sakallarıyla yabani bir görüntü oluşturuyordu. Dört yıllık seferlere direnmiş yırtık pırtık yamalı bohçaya benzeyen giysileriyle sanki bir canavar postuna bürünmüş gibiydiler. Direklere çivilenmiş demir kasnaklar içinde ayakta durmuş, dipsiz denizlerin üzerinde sağa sola sallanıyorlardı; yavaşça süzülerek kıç tarafından bize yanaştığında direklerde duran biz altı denizci birbirimize o kadar yakınlaşmıştık ki neredeyse bir gemi direğinden diğerine atlayabilirdik fakat bu perişan görünümlü balıkçılar bizim gözcülere tek kelime bile etmeden gözlerinin ucuyla bizi süzerek yanımızdan geçerken aşağıdaki kaptan güvertesinden seslenildiği duyuldu:

"Selam gemidekiler! Beyaz Balina'yı gördünüz mü?"

Yabancı kaptan tam rengi ağarmış küpeşteden eğilip megafonu ağzına götürüyordu ki megafon elinden kayıp denize düştü ve iyiden iyiye sert esmeye başlayan rüzgâra karşı elinde megafon olmadan sesini duyurmaya boş yere çabaladı. Bu arada gemiyle aramızdaki mesafe giderek artıyordu. *Pequod*'daki denizciler Beyaz Balina'nın adını başka bir gemiye söyler söylemez uğursuz bir olayın meydana geldiğini gözlediklerini tek laf etmeden çeşitli şekillerde birbirlerine sezdirirlerken Ahab bir an için durdu, neredeyse sanki tehditkâr rüzgâr izin verse sandalını indirip yabancı gemiye çıkacak gibiydi. Ama rüzgâraltı konumundan yararlanarak megafonunu aldı ve görünüşünden bu yabancı geminin Nantucket'tan geldiğini ve kısa süre sonra eve döneceğini bilerek yüksek perdeden bağırdı, "Selam oradakiler! Bu *Pequod*, dünyanın etrafını dolanmaya çıktı! Evdekilere söyleyin bundan sonraki mektuplarına adres olarak Pasifik Okyanusu'nu yazsınlar! Ve eğer üç yıl sonra bugün hâlâ eve dönmemişsem o zaman adres olarak –"

Tam o anda iki geminin dümen suyu birbirine karıştı ama sonra tekrar birbirinden ayrıldı ve birkaç gündür yanı başımızda sessiz sakin yüzmekte olan zararsız küçük balık sürüleri birden sanki yüzgeçlerini tirete titrete ok gibi fırlayarak baştan kıça yabancı geminin yanına sıralandılar. Ahab daha önceki seferlerinde de bu tür görüntülerle karşılaşmış olmalıydı ama saplantıları olan insanlara en küçük, en önemsiz şeyler dahi farklı farklı anlamlar ifade eder.

"Benden kaçıyorsunuz, değil mi?" diye mırıldandı Ahab, uzaklara doğru sulara bakarak. Bu kaçık ihtiyarın içindeki derin ve umutsuz hüzün, sözlerinden çok sesinin tonunda kendini belli ediyordu, hem de daha önce hiç açığa vurmadığı kadar. O zamana kadar hızını düşürmek için gemiyi rüzgârüstünde tutan dümenciye dönüp o eski aslan gibi kükremesiyle, "Kır dümeni! Dolanalım dünyanın çevresini!" diye bağırdı.

Dünyanın çevresi! Bu laflarda insanın gururunu okşayacak hisler uyandıracak pek çok şey vardı ama nereye götürecekti bizi bu dünyanın çevresini dolanmak? Sayısız tehlikelerden sonra başladığımız yere, arkamızda güven içinde bıraktığımız ve aslında hep önümüzde olan yere.

Bu dünya uçsuz bucaksız bir ova olsaydı ve biz de hep doğuya yelken açıp sonsuza dek yeni yerlere ulaşıp Kiklad Adaları'ndan da Solomon Adaları'ndan da daha güzel ve daha tuhaf yerler keşfedecek olsaydık ne kadar umut vaat edici bir yolculuk olurdu bu. Ama ister hayal ettiğimiz bu gizemli yerlerin peşinde olalım ister işkence çeker gibi her insanın yüreğinde şu ya da bu zaman canlanan şeytanımsı hayaletin peşinde koşalım, her iki halde de dünyanın çevresindeki bu kovalamacada sonunda varacağımız yer ya boş, anlamsız labirentlerdir ya da yarı yolda boğulur gideriz.

53. Bölüm

Gam – Balina Gemilerinin Karşılaşması

Ahab'ın diğer balina gemisine gitmemesinin görünüşteki sebebi şuydu: Rüzgâr ve deniz yaklaşan fırtınayı haber veriyordu. Ama öyle olmasa bile –daha sonra benzer durumlardaki, yani seslenip sorduğu soruya olumsuz yanıt aldığı zamanki davranışlarına bakarak– zaten diğer gemiye çıkmayacağı söylenebilirdi. Çünkü en sonunda anlaşıldığı üzere, yana yakıla aradığı bilgiye en ufak bir katkısı olmadıkça yabancı bir kaptanla beş dakika için bile olsa ahbaplık etmek umrunda değildi. Ama uzak denizlerde özellikle aynı avlanma bölgelerinde karşılaşan balina gemilerinin tuhaf âdetleri hakkında burada bir şeyler söylemezsem bütün anlattıklarım havada kalır.

New York eyaletindeki Pine Barrens'tan ya da en az orası kadar ıssız bir yer olan İngiltere'deki Salisbury Ovası'ndan geçen iki yabancı; böylesine yaşanması zor yabanıl yerlerde tesadüfen karşılaşsa ne olursa olsun karşılıklı hal hatır sormadan, bir an soluklanıp birbirlerine olan bitenden söz etmeden hatta belki de bir süre oturup ahbaplık ederek dinlenmeden geçmez: O zaman denizlerin o sınırsız Pine Barrens'ı ve Salisbury Ovası'nda karşılaşan; dünyanın bir ucunda Ione Fanning Adaları açıklarında veya ta uzaklardaki King's Mills'te karşılaşan iki geminin bu koşullarda yalnızca selamlaşmakla kalmayıp daha da yakın, daha dostça ve daha sosyal bir ilişki kurması çok daha doğaldır. Hele bir de bu gemiler aynı limandan ise ve kaptanları, zabitleri ve bazı tayfaları birbirlerini şahsen tanıyorsa ve böylece konuşacak bir sürü ortak konuları varsa bundan daha tabii bir şey olamaz.

Limandan yeni çıkmış bir gemide belki de uzun zamandır evinden uzakta olan gemi için mektuplar vardır; hiç olmazsa sayfaları çevrile çevrile yıpranmış, sararıp solmuş gazetelerden bir-iki yıl daha yeni olanlarını verebilir. Bu kibarlığa karşı, limandan yeni ayrılmış gemi de gitmekte olduğu av bölgesiyle ilgili kendisi için son derece önemli olan en son balinacılık istihbaratını alır. Bütün bunlar her ikisi de evden uzak olup birbirleriyle av bölgesinde karşılaşan balina gemileri için de bir dereceye kadar geçerlidir. Çünkü gemilerden biri o anda çok uzaklarda olan bir üçüncüden aktarılmak üzere mektuplar almış ve bu mektupların bazıları da o karşılaştığı gemideki insanlar için olabilir. Ayrıca balinacılıkla ilgili haberleri birbirleriyle paylaşıp hoş bir sohbet de yapabilirler. Çünkü yalnızca gemicilerin o bilinen sevecenliğiyle değil aynı şeyin peşinde koşmaktan, aynı tehlikeleri ve aynı mahrumiyetleri paylaşmaktan kaynaklanan özel bir dostlukla buluşurlar.

Amerikalılar ve İngilizlerde olduğu gibi her iki taraf aynı dili konuştuğu sürece başka başka ülkelerden geliyor olmaları da bir şey değiştirmezdi. Aslına bakarsanız İngiliz balinacıları sayıca az olduğu için bu karşılamalar çok sık olmazdı ama olduğu zaman aralarında kısa süreli bir çekingenlik olurdu çünkü biliyorsunuz İngilizler hep biraz mesafeli olurlar ve Amerikalılar da bu tür özelliklerin kendilerinden başka kimsede olmasından hoşlanmazlar. Ayrıca İngiliz balinacılar bazen Amerikalı balinacılara bir çeşit şehirli üstünlüğü taslarlar, o tarifi zor taşralı haliyle ince uzun Nantucket'lıya bir nevi deniz köylüsü muamelesi yaparlar. İngiliz balinacılarının bu kendini beğenmişliğinin nereden çıktığını da söylemek zordur çünkü Yankee'ler bir günde İngilizlerin topunun on yılda öldürdüğünden daha fazla balina öldürürler. Fakat bu İngiliz balinacıların zararsız bir kusurudur ve kendi-

lerinin de bazı ufak tefek kusurları olduğunu bilen Nantucket'lılar bunları pek önemsemezler.

Böylece denizde yelken açtığını gördüğümüz gemiler içinde bir araya gelip ahbaplık etmeye balinacılardan daha fazla sebebi olan hiç kimse yoktur, zaten gerçekte de durum böyledir. Atlantik'in ortasında dümen suyu kesişen bazı ticari gemiler hiç tanışıklık vermeyip birbirleriyle tek kelime bile etmeden geçip giderler, açık denizlerde sanki Broadway'de bir çift züppe gibi birbirlerini görmezden gelirler ve bir yandan da muhtemelen birbirlerinin teçhizatı hakkında atıp tutarlar. Savaş gemileri denizde karşılaştıklarında ilk olarak bir dizi aptalca eğilip kalkmalar, bayrak indirip kaldırmalar yaparlar ama bunların gerçek bir iyi niyet ve kardeşçe bir sevgiyle ilgisi yoktur. İnsanın yüreğine dokunan köle gemilerine gelince bunlar öylesine muazzam bir telaş içindedirler ki birbirlerinden bir an önce uzaklaşırlar. Korsanlarsa birbirlerinin çapraz kemikli bayraklarını gördüklerinde ilk lafları balinacıların "Kaç varil?" dedikleri gibi "Kaç kafatası?" diye sormaktır. Bu soru yanıtlanır yanıtlanmaz hemen birbirlerinden uzaklaşırlar çünkü her iki tarafın da içinde cehennemlik alçaklar vardır ve bunlar kendilerine benzeyen başkalarının alçaklıklarını görmek istemezler.

Öte yandan bir de şu dindar, dürüst, gösterişsiz, konuksever, cana yakın, kaygısız balina gemisine bakın. Bir balina gemisi sakin bir havada bir başka balina gemisiyle karşılaşınca ne yapar? Balina gemisinin bir "gam"ı vardır, diğer gemilerin adını bile duymadıkları onlara tamamen yabancı bir şey; şans eseri duysalar bile sırıtmaya başlarlar ve "püskürtücüler" veya "yağ kaynatıcılar" hakkında ardı ardına alaycı laflar edip dururlar. Acaba neden bütün deniz tüccarları ve korsanlar ve savaş gemisindeki denizciler, köle gemisindeki tayfalar, balina gemilerine karşı aşağılayıcı hisler beslerler; bu yanıtlaması zor bir

sorudur. Çünkü sorarım size, örneğin korsanların mesleği pek mi şanlı şereflidir? Korsanlık mesleği bazen gerçekten de beklenmedik derecede yüksek düzeylerde sonlanır ama darağacında. Ayrıca böyle acayip bir tarzda yükseltildiğinde bu yüksekliğinin sağlam bir temeli de yoktur. Yani sonuç olarak diyeceğim o ki kendisini balinacılardan üstün sayıp böbürlenmesi iddiasında korsanların dayandığı sağlam bir temel yoktur.

Peki ama nedir bu *gam*? Parmağınızı sözlük sayfalarında bir aşağı bir yukarı istediğiniz kadar gezdirin bu sözcüğü asla bulamazsınız. Dr. Johnson[1] asla bu bilgeliğe erişemedi, Noah Webster'in[2] gemisinde de bu kelime yer almaz. Yine de bu anlamlı kelime on beş bin doğma büyüme gerçek Yankee arasında uzun yıllardır sürekli kullanılmıştır. Bu kelime kesinlikle bir tanımlamaya muhtaçtır ve mutlaka sözlüklerde yer almalıdır. Bu görüşlerle, tahsilli biri gibi bu kelimeyi tanımlamaya çalışayım.

GAM: İsim – *İki (ya da daha fazla) balina gemisinin genellikle av bölgesinde sosyal buluşması; selamlaşmadan sonra mürettebat karşılıklı olarak kayıklarla birbirini ziyaret eder; bu esnada her iki kaptan bir süre bir gemide, birinci zabitler ise diğer gemide kalır.*

Gam yapma hakkında unutulmaması gereken bir husus daha vardır. Bütün mesleklerin olduğu gibi balina avcılığının da kendine has bazı tuhaf ayrıntıları vardır. Korsan gemilerinde, savaş gemilerinde veya köle gemilerinde kayığıyla bir yere götürülürken kaptan kıç taraftaki alanda rahat, bazen yastıklı bir koltukta oturur ve ço-

1. Samuel Johnson (1709-1784): *A Dictionary of the English Language* (1755) sözlüğünü yayımlayan İngiliz yazar. (Ç.N.)

2. Noah Webster (1758-1843): Günümüzde Merriam-Webster sözlüğü olarak bilinen ünlü *An American Dictionary of the English Language* sözlüğünü ilk yayımlayan dilbilimci. (Ç.N.)

ğunlukla renkli ipler ve kurdelelerle donatılmış tatlı küçük bir tuhafiyeci yekesiyle dümeni idare eder. Ama balina gemilerinin kayıklarında kıç tarafında ne bir koltuk ne de ona benzeyen bir oturak vardır, hele kurdeleler hiç yoktur. Balina gemisi kaptanlarının denizlerin üzerinde gutlu beyefendiler gibi kunduz kürkleriyle kaplı tekerlekli sandalyelerle dolaştırılması da biraz tuhaf olurdu. Yekeye gelince balina sandalları böyle kadınsı şeyleri asla kabul etmez ve bu nedenle gam yapmada olduğu gibi dümenci ve zıpkıncı da dahil sandal mürettebatının tamamı gemiyi terk etmek zorunda olduğu için ve bu durumda alt rütbedeki kişi olarak dümenci kayığı idare ederken kaptan oturacak yeri olmadığından ziyarete giderken bir çam kütüğü gibi ayakta dikilir. Ayakta dururken de her iki yandaki gemiden tüm dünyanın gözlerinin üzerinde olduğunun farkında olup itibarını korumak için bütün canlılığıyla yere sağlam basmaya devam eder. Bu öyle pek kolay bir iş değildir çünkü arkadan çıkan devasa dümen küreği arada bir kuyruksokumuna vurur, öndeki kürek de dizlerine çarparak buna karşılık verir. Böylece önden arkadan tamamen kıstırılmış olur ve yalnızca bacaklarının üzerinde yanlara doğru gövdesini hareket ettirebilir ama sandalın aniden şiddetli bir sarsılması onun neredeyse düşmesine yol açar çünkü zeminin uzunluğu ona uygun genişlik olmadan bir işe yaramaz. İki direği geniş açıyla birbirine yaslayarak dik durmasını sağlayamazsınız. Ayrıca dünyanın bütün gözlerinin üzerinde dikildiği bu kaptanın bacaklarını açmış ayakta dururken bir şeylere tutunarak ufacık bir destek bile alması olacak iş değildir, hatta o sarsılmaz özgüveninin bir göstergesi olarak çoğunlukla elleri cebinde durur ama belki de o koca ağır ellerini denge sağlamak için safra gibi ceplerinde tutuyordur. Yine de ani bir fırtına gibi bazı olağandışı kritik anlarda en yakınındaki kürekçinin saç-

larına yapışıp sımsıkı tutunduğu da hem de birçok kere görülmüştür.

54. Bölüm
Town-Ho'nun Öyküsü

(*Altın Han'da anlatıldığı şekliyle*)

Ümit Burnu ve çevresindeki denizlerin tümü, büyük bir otoyolun her yerden daha fazla yolcuyla karşılaşacağınız önemli bir kavşağı gibidir.

Goney'le konuşmamızdan kısa bir süre sonra yine eve dönüş yolundaki bir balina gemisi olan *Town-Ho*'yla[1] karşılaştık. Mürettebatın neredeyse tamamı Polinezyalıydı. Aramızdaki kısa gamlaşma esnasında Moby Dick hakkında güvenilir haberler verdi. *Town-Ho*'nun, müphem de olsa balinayı Tanrı adaletinin bazı insanları zaman zaman ele geçiren o doğaüstü makûs belalarından biri olmasıyla ilişkilendiren öyküsü, kimilerinin Beyaz Balina'ya karşı ilgisinde muazzam bir artışa yol açtı. Az sonra anlatacağım acıklı öykünün gizli kısmını oluşturduğu söylenebilecek bu son ayrıntı ve ona eşlik eden diğer tuhaf şeyler hiçbir zaman ne Kaptan Ahab'ın ne de zabitlerinin kulağına gitti. Çünkü hikâyenin bu gizli kısmını *Town-Ho*'nun kaptanı da bilmiyordu. Bu kısım yalnızca birbirinin suç ortağı üç beyaz gemiciye aitti ve öyle anlaşılıyor ki bunlardan birisi bunu gizli tutulması

1. Balinacıların çok eskilerden beri balina ilk görüldüğünde direk başından haykırdıkları ve ünlü Galapagos kaplumbağası avlarken hâlâ kullandıkları ünlem.

gereken bir Katolik sırrı gibi Tashtego'ya söylemiş ama ertesi gece Tashtego uykusunda sayıklarken öykünün o kadar büyük kısmını açığa vurmuştu ki uyanınca da geri kalan kısmını saklayamadı. Tamamını öğrendiklerinde bu öykünün *Pequod*'un tayfaları üzerinde öyle güçlü bir etkisi oldu ve bu konuda deyim yerindeyse öyle tuhaf bir hassasiyetleri gelişti ki bu sırrı hiç dışarı vurmadan kendi aralarında sakladılar ve *Pequod*'un ana direğinin arka tarafında asla kokusu çıkmadı. İşin bu karanlık kısmını gemide uluorta anlatılan öyküye uygun yerlerde bağlayarak bu acayip olayın tamamını kayıtlara geçirmeye başlıyorum.

Biraz da matrak olsun diye size bu hikâyeyi bir azizler günü akşamı Lima'da Altın Han'ın altın yaldızlı fayanslarla bezeli avlusunda tütün içerken bir grup İspanyol arkadaşıma anlattığım şeklini koruyarak anlatacağım. Bu beş saygıdeğer beyefendiden iki genç *don*, Don Pedro ve Don Sebastian benimle daha samimiydi ve konuşmamın arasında sorular soruyorlar ben de hemen yanıtlıyordum.

"Size anlatmak üzere olduğum olayları öğrenmeden yaklaşık iki yıl kadar önce beyler, Nantucket'lı bir ispermeçet balina gemisi olan *Town-Ho*, buralarda, şu sizin Pasifik'inizde, Altın Han'ın sayvanlarının yelkenle ancak birkaç gündoğusunda yelken açmış gidiyordu. Ekvator çizgisinin kuzeyinde bir yerlerdeydi. Bir sabah her günkü gibi tulumbalar kontrol edildiğinde geminin ambarında her zamankinden daha fazla su biriktiği fark edildi. Bir kılıçbalığının gemiye kılıcını sapladığını zannettiler. Ama kaptan tuhaf bir şekilde o boylamlarda talihinin hiç olmadığı kadar yaver gideceğini düşündüğü için avlanmayı bırakmaya gönüllü değildi ve oldukça fırtınalı bir havada gemideki sızıntıyı ambarın ta en diplerine kadar tarayıp da bulamadıkları için kesinlikle tehlikeli bir

durum görmediklerinden denizciler tulumbaları seyrek aralıklarla, sakin sakin çalıştırmaya devam etti ve gemi av bölgesindeki seyrini sürdürdü ama şans yüzlerine gülmedi ve bırakın kaynağını keşfetmeyi, sızıntı hissedilir derecede arttı. Sonunda kaptan hafiften telaşlanmaya başladı ve adaların arasındaki en yakın limanda tekneyi karaya çekip kaldırarak onarılması için, tüm yelkenleri fora ederek yola koyuldu.

Yolları pek kısa değildi ama büyük bir aksilik olmadıkça kaptan geminin suyla dolmasından endişe etmiyordu çünkü tulumbaları en iyisindendi ve otuz altı tayfası nöbetleşe çalışarak sızıntı iki katına bile çıksa geminin suyla dolmasına kolaylıkla engel olabilirlerdi. Aslında eğer Vineyard'lı zabit Radney'in o vahşi zorbalığı olmasaydı ve Buffalo'lu bir göl adamı olan haydut Steelkilt'in intikam hisleri kışkırtılmamış olsaydı yolculuğun tamamında esen uygun rüzgârlar sayesinde tek bir can kaybı olmadan güven içinde limana varacaktı."

"Ne göl adamı ne Buffalo'su! Allah Allah, göl adamı da ne, Buffalo da neresi?" dedi Don Sebastian, sallanan ottan hamağında doğrularak.

"Bizim Erie Gölü'nün doğu kıyısında ama –biraz sabırlı olmanızı rica edeceğim– biraz sonra hepsini anlatacağım. Evet beyler, sizin şu Callao'nuzdan ta Manila'ya kadar yelken açıp giden en büyüğünden ve en sağlamından kare yelkenli brikler ve üç direkli yelkenlilerde bile yoktur şu bizim Amerika'nın karalarla çevrili göbeğinde, herkesin açık denizlerde olduğunu sandığı yağmacılığın topraktaki haliyle yetiştirilmiş bu göl adamı gibisi. Çünkü bizim bu koca tatlı su denizlerimizin –Erie ve Ontario ve Huron ve Superior ve Michigan– birbirine akan suları toplandığında bir okyanus kadar büyüktür ve bir okyanusun soylu özelliklerinin çoğuna, bir okyanusun çevrelediği ırkların ve iklimlerin çoğuna sahiptir. Ro-

mantik Adalar'dan oluşan yuvarlak takımadalar içerir, tıpkı Polinezya denizleri gibi; aynı Atlantik Okyanusu'ndaki gibi birbirine zıt iki büyük ülke kaplar kıyılarını; doğu kıyıları etrafına serpiştirilmiş çok sayıda sömürgelerimize su yolu sağlarlar; şuraya buraya yerleştirilmiş bataryaların ve ulu Mackinaw Kalesi'nin kayalıklı yamaçlarına yerleştirilmiş keçilere benzeyen topların tehditkâr bir görüntüsü vardır; deniz zaferlerinde donanmaların gümbürtüsünü duymuşlardır; kıyıları zaman zaman hayvan postu çadırlarından çıkan kırmızıya boyalı suratları parlayan barbarlara teslim olur ve kilometreler boyunca devasa çamların gotik hanedanlarındaki krallar gibi yan yana sıralandığı çok eski ve insan girmemiş ormanlarla kaplıdır; yine aynı ormanlar avlanmak için vahşi Afrika canavarları ve Tatar imparatorlarına ihraç edilen kürkleri olan ipekten yaratıklar barındırır; Buffalo ve Cleveland'ın kaldırımlarla döşeli başkentleri ve Winebago'nun köyleri yansır sularında; tam teçhizatlı ticaret gemileri, devletin silahlı savaş gemileri, buharlı gemiler, kayından kanolar, hepsi yüzer sularında; tuzlu dalgaları kamçılayanlar kadar müthiş borea rüzgârları ve direk söken kasırgalar süpürür kıyılarını; gemi enkazı nedir bilirler çünkü her ne kadar denizlerden uzak da olsa kıyıdan çok açıklarda çığlıklar atan mürettebatıyla çok gemi batırmışlardır gecenin yarısı. İşte beyler, bir kara adamı olmakla beraber vahşi okyanusta doğmuştu Steelkilt ve vahşi okyanusta büyütülmüştü ve gözüpek bir denizciydi herkes kadar. Radney'e gelince bebekliğinde ıssız Nantucket kıyılarında yatmış, ona analık eden denizin sütüyle beslenmişti ve ileriki yaşamında uzun yıllar bizim haşin Atlantik'te ve sizin derin düşüncelere dalan Pasifik'inizde dolaşmış olmasına rağmen antilop kabzalı Bowie bıçaklarının taşındığı boylamlardan kopup gelmiş taşralı bir denizci kadar içi intikam hisleriyle ve sınıf

düşmanlığıyla doluydu. Ama bu Nantucket'lının bazı iyi kalpli özellikleri de vardı; öte yandan aslında tam anlamıyla bir nevi şeytan olan bükülmez katılıktaki bu göl adamı, bu denizci yalnızca en sefil kölenin bile hakkı olan insanca muameleyle ıslah edilebilirdi; böyle davranıldığında uzun süre zararsız ve uysaldı. En azından o zamana kadar her tür olayda böyle olduğunu göstermişti ama Radney lanetlenmişti, çılgına dönmüştü ve Steelkilt – bunları birazdan anlatacağım.

Pruvasını sığınacağı adaya çevireli taş çatlasa bir-iki gün olmuştu ki *Town-Ho*'nun sızıntısı tekrar artmaya başlamıştı ama bu yalnızca tulumbaların her gün bir-iki saat daha fazla çalışmasını gerektirecek kadardı. Şunu bilmelisiniz ki bizim Atlantik gibi dingin ve uygar bir okyanusta bazı kaptanlar sefer boyunca tulumbaları çalıştırmayı düşünmezler bile ama durgun, uykulu bir gecede güverte zabiti bu görevini unutacak olsa muhtemelen kendisi de diğer zabitler de bunu bir daha hatırlamazlar çünkü hepsi birden denizin dibini boylar. Batıya doğru sizden çok uzaklardaki ıssız ve vahşi denizlerde de beyler, hatırı sayılır uzunlukta bir yolculuk sırasında, yani kolaylıkla ulaşabileceği bir kıyının yakınlarındaysa veya sığınacakları makul bir yer varsa bile, gemilerin tulumbalarının kolunu hiç susturmadan koro halinde tangırdatması pek de alışılmadık bir şey değildir. Yalnızca eğer su alan gemi bu açık denizlerde çok uzaklarda, gerçekten karası olmayan boylamlardaysa kaptanı biraz kaygı duymaya başlar.

Town-Ho'da da durum aynı böyleydi; sızıntının bir kez daha arttığı fark edildiğinde gemidekilerin çoğunda hafif endişe belirtileri görülmeye başladı; özellikle de birinci zabit Radney'de. Üst yelkenlerin iyice yukarı çekilmesini, ıskotaların yeniden bağlanmasını ve tam rüzgâr almasının sağlanmasını emretti. Evet beyler, sanırım bu

Radney karada ve denizde hayal edebileceğiniz en korkusuz ve düşüncesiz yaratık kadar korkusuz biriydi ve bizzat kendine zarar verecek bir durumla karşılaştığında onlardan daha fazla kaygı duymazdı. Bu nedenle geminin emniyeti konusundaki kaygılarını açığa vurunca bazı denizciler bunu gemide hissesinin olmasına yordular. O gece tulumbalardan köpük köpük çıkan, bir dağ pınarı kadar berrak sular ayaklarının üzerinden akıp güvertenin firengi deliklerinden fışkırır gibi durmaksızın denize dökülürken tulumbaların başında çalışan denizcilerin arasında sinsi sinsi bunun şakası yapılıyordu.

Hepinizin çok iyi bildiği gibi şu alışageldiğimiz dünyada denizde olsun olmasın bir insan diğerlerinin tepesine komutan olarak yerleştirildiğinde adamlardan birinin yiğitlikte kendinden çok üstün olduğunu fark ederse o adama karşı doğrudan, önüne geçemediği bir nefret ve öfke hisseder ve fırsatını bulduğunda emrindeki bu adamın kulesini yerle bir edip tozdan minik bir tepeye dönüştürür. Bu benim kendi fikrim olsa da beyler, her halükârda Steelkilt bir Romalıya benzeyen kafasıyla ve sizin son İspanyol naibinizin burnundan horuldayan atının saçaklı örtüsüne benzeyen altın sarısı sakalıyla, uzun boylu asil bir hayvan gibiydi; beyni ve yüreği ve içindeki ruh beyler, Steelkilt'i öylesine tam bir Charlemagne yapıyordu ki Charlemagne'in babasının çocuğu olsa ancak bu kadar olurdu. Fakat Radney, birinci zabit, bir katır kadar çirkindi ve bir katır da güçlü, inatçı ve zalimdi. Steelkilt'i hiç sevmiyordu ve Steelkilt de bunun farkındaydı.

Tulumbanın başında diğerleriyle birlikte ırgat gibi çalışırken birinci zabitin geldiğini gören göl adamı onu görmezden gelip hiç etkilenmeden neşeli şakalarını sürdürdü. 'Evet, evet benim neşeli adamlarım, şahane bir sızıntı bu, altına bir tas tutun da bir tadına bakalım. Allah için şişelemeye bile değer! Bakın size ne diyeceğim,

ihtiyar Rad bütün parasını buna yatırmalı! En iyisi geminin kendine ait kısmını kessin de eve çektirsin. Gerçek şu ki çocuklar, bu kılıçbalığı hâlâ işinin başında; gemi marangozları, testere balıkları, dikenli çütre balıklarından falan filan oluşan bir çeteyle geri geldi; bunların alayı şimdi canla başla geminin dibini kesip biçmekle meşguller; gemiyi düzeltiyorlar sözde. İhtiyar Rad şimdi burada olsaydı küpeşteden atlamasını ve bu adamları dağıtmasını söylerdim. Ona malını mahvettiklerini söylerdim. Fakat Rad kendi halinde, saf bir adamdır, hem çok da yakışıklı. Söylediklerine göre parasının geri kalanını aynalara yatırmış. Benim gibi bir zavallıya verir mi acaba burnunu?'

'Hay gözünüz kör olsun. Neden durdu şimdi bu tulumba?' diye kükredi Radney, gemicilerin arasındaki konuşmayı duymamış gibi yaparak. 'Gümbürdetin şunu.'

'Emredersiniz efendim,' dedi Steelkilt bir çekirge kadar mutlu bir şekilde. 'Canlanın çocuklar, canlanın haydi!' Bunun üzerine tulumba elli itfaiye arabası gibi gümbürdedi, adamlar berelerini fırlattılar havaya ve çok geçmeden hayatın enerjisinin tüm gerilimini yansıtan tıknefesliğin o tuhaf sesi duyulmaya başlandı. Nasıl bir canavar böylesine canı burnunda bir adama bulaşacak kadar Radney'i ele geçirip aklını çeldi bilmiyorum ama olan buydu işte. Koca adımlarla tahammül edilmez bir edayla güverteyi geçen birinci zabit Steelkilt'e eline bir süpürge ve kürek alıp ortalığa salıverilen bir domuzun bıraktığı iğrenç şeyleri temizlemesini emretti.

Evet beyler, denizde geminin güvertesinin süpürülmesi şiddetli fırtınalar dışında her akşam yapılan günlük işlerdendir; gemi batsa bile yapıldığı herkesin malumudur. İşte beyler deniz işlerinde ve denizcilerin tertipliliğe karşı içgüdüsel sevgilerinde böyle bir katılık vardır, hatta bazıları yüzlerini yıkamadan boğulmaya bile razı değil-

dir. Ama gemilerin hepsinde, şayet gemide çocuklar varsa bu süpürme işi onların uzmanlık alanına girer. Ayrıca *Town-Ho*'da gruplara ayrılıp tulumbalarda nöbetleşe çalışanlar daha güçlü kuvvetli adamlardı ve denizcilerin içinde en atletik adam olarak Steelkilt de bu gruplardan birinin düzenli reisi olarak görevlendirilmişti; böylece tıpkı yoldaşları gibi, gerçek anlamda denizcilikle ilgili olmayan önemsiz işlerden muaf tutulması gerekiyordu. Bu iki adam arasındaki meseleyi tam olarak anlayabilesiniz diye anlatıyorum bütün bu ayrıntıları.

İş bu kadarla kalmıyordu: Radney'in bu kürekle temizleme emri açıkça Steelkilt'i yüzüne tükürmüşçesine incitmek ve aşağılamak içindi. Bir balina gemisinde tayfalık yapan herkes bunu anlar birinci zabit emir verince göl adamı da bütün bunları ve kuşkusuz daha bir sürü şeyi tam olarak anladı. Bir an için kıpırdamadan durup birinci zabitin habis gözlerine tam bir kararlılıkla baktığında adamın içinde üst üste yığılmış barut fıçıları olduğunu ve yavaş yavaş yanan bir fitilin fıçılara doğru ilerlediğini hissetti, bütün bunları sezgisel olarak fark ettiğinde öfkeli birinin daha da derinliklerinde hiddeti azdırmamak için gösterdiği sabır ve isteksizlik –gerçek anlamda yiğit olan adamların incitildiklerinde hissettikleri, o da hissederlerse o çekingenlik– bu tarifi olanaksız hayalet his, beyler, Steelkilt'in benliğini sardı.

Bu nedenle her zamanki ses tonuyla fakat o anki geçici yorgunluğu nedeniyle kesik kesik güverteyi süpürmenin onun işi olmadığını ve süpürmeyeceğini söyledi. Sonra da hiç kürekten bahsetmeden zaten tulumbalarda görevlendirilmedikleri için o gün çok az iş görmüş ya da hiç iş görmemiş ve her zaman süpürme işine bakan üç çocuğu işaret etti. Radney buna küfürler edip son derece buyurgan ve hiddetli bir şekilde emrinin kayıtsız şartsız yerine getirilmesini söyleyerek yanıt verdi

ve yanındaki bir fıçıdan çıkan şu fıçı ustalarının kullandığı çelikten çift başlı bir çekici kaptığı gibi halen oturmakta olan göl adamının üzerine yürüdü.

Zaten tulumbadaki zorlu çalışmadan tepesi atmış kan ter içindeki Steelkilt ilk baştaki hoşgörüsüne rağmen birinci zabitin bu davranışına zor bela katlanabilirdi ama bir şekilde içindeki yangını yatıştırarak hiç sesini çıkarmadan inatla oturmayı sürdürdü, ta ki Radney elindeki çekici ta gözünün önünde sallayıp hiddetle emrini yerine getirmesini buyurana kadar.

Steelkilt kalktı ve telaşsız bir şekilde emre itaat etmeye niyetinin olmadığını söyleyerek yavaş yavaş bocurgatın arkasına dolanırken birinci zabit de elinde tehditkâr çekiciyle onu izliyordu. Ancak sabrının en ufak bir etkisi olmadığını görünce bu öfkeden çılgına dönmüş aptal adama elinin tersiyle tarifi güç bir uyarıda bulunup onu uzaklaştırmak istedi ama nafile. Bu ikisi böylece yavaş yavaş bocurgatın arkasına dolandılar, artık geri durmamaya karar veren göl adamı zabitin kaprisine yeterince sabrettiğini ve alttan aldığını düşünerek ambar ağzında durup şöyle dedi: 'Mr. Radney, emrine itaat etmeyeceğim. Çek şu çekici yüzümden ya da kolla kendini.'

Ama bir kere bu işi kafasına koymuş olan zabit giderek yaklaştı ve çekicini hiç istifini bozmadan duran göl adamının dişlerinin neredeyse iki santim ötesinde sallarken bir yandan da hiç durmadan birbiri ardına dayanılmaz küfürler sıralıyordu. Steelkilt bir milim bile geri atmadan kararlı bakışlarıyla adeta onu hançerlerken sağ elini arkasında sımsıkı yakaladı ve sürter gibi geri çekerken davacısına şayet bu çekiç yüzünde ufacık bir çizik bile açsa onu geberteceğini söyledi. Fakat beyler, tanrılar bu aptala katillik damgasını yapıştırmışlar bir kere. Hemen ardından çekiç Steelkilt'in yüzüne dokundu, dokunur dokunmaz da zabitin altçenesi kafasında dağıldı ve

adam bir balina gibi kan püskürterek ambar kapağının üstüne düştü.

Zabitin çığlığı daha geminin kıç tarafına ulaşmadan Steelkilt yukarıda iki arkadaşının durduğu direklere giden kıç istralyalarından birini sallamaya başlamıştı. Arkadaşlarının ikisi de Kanallıydı."

"Kanallı!" diye bağırdı Don Pedro. "Limanlarımızda bir sürü balina gemisi gördük ama şu sizin Kanallılardan bahsedildiğini hiç duymamıştık. Affedersiniz ama kimdir nedir bunlar?"

"Kanallılar, *don*, bizim büyük Erie Kanallı gemicilerdir. Duymuş olman gerek."

"Hayır senyör; bizim şu donuk, sıcak, tembelin tembeli, atadan babadan kalma topraklarda, sizin o dinç, canlı kuzeyiniz hakkında pek bir şey bilmeyiz."

"Sahi mi? Peki madem *don*, doldur o zaman şu kadehimi. Şu sizin *chica* da[1] çok hoşmuş, hikâyeme devam etmeden anlatayım size bizim Kanallıların ne olduğunu çünkü bu bilgi, benim öyküme yandan bir borda feneri tutup aydınlatabilir.

Üç yüz altmış mil boyunca, beyler, New York eyaletinin tüm genişliği boyunca; en kalabalık şehirler ve en hızla gelişen köyler boyunca; geniş, kasvetli ve insansız bataklıklar ve zengin ve eşi görülmemiş derecede bereketli ekili dikili tarlalar boyunca; bilardo salonlarında ve barlarda; kutsalın kutsalı ormanlarda; Kızılderili ırmaklarının üzerindeki Roma kemerlerinde; güneşte ve gölgede; mutlu ve kırık kalplerde; soylu Mohawk ülkelerinin sürekli değişen manzaraları boyunca; özellikle de çan kulelerinin bir kilometre taşı gibi durduğu sıra sıra kar beyazı kiliselerde, Venedik suları gibi yozlaşmış ve

1. Fermente mısır ya da şekerkamışından yapılan Güney Amerika birası. (Ç.N.)

kanunsuz bir hayat akıp gider. İşte beyler buralardadır sizin gerçek Aşante'niz[1]; buralarda ulur putperestleriniz; onlar her yerdedir, yanı başınızdaki evde otururlar; insanı koruyup kollayıp huzur veren, rüzgârlardan koruyan uzun gölgelerinizdedir. Kaderin işine bakın ki nasıl büyük şehirlerde bütün çapulcular adalet dağıtan mahkemelerin çevresine kamp kurmuşsa günahkârlardan da kutsal yerlerin yakınlarında bol miktarda bulunur."

Don Pedro aşağıdaki kalabalık meydana bakarak, "Şu geçen bir papaz mı?" dedi şakadan, sanki ilgi duyuyormuş gibi.

"Kuzeyli arkadaşımızın bilgisine, Kraliçe Isabella'nın engizisyonunun etkisi Lima'da azalır," dedi Don Sabestian gülerek. "Devam edin senyör."

"Bir dakika! Affedersiniz!" diye bağırdı oradakilerden biri. "Bütün Limalılar adına, bay denizci, şu sizin yozlaşma kıyaslamanızda ta uzaklardaki Venedik yerine bugünkü Lima'yı kullanmamak konusunda gösterdiğiniz hassasiyetin gözümüzden kaçmadığını ifade etmek isterim. Ah, lütfen öyle eğilip teşekkür etmeyin ve şaşırmış görünmeyin; bu sahillerdeki lafı bilirsiniz, 'Lima kadar yozlaşmış,' derler. Hem sizin söylediklerniz de doğrular; burada kiliseler bilardo masalarından çoktur ve sonsuza kadar açıktır ve, 'Lima kadar yozlaşmıştır.' Venedik de öyledir, oraya gitmiştim, kutsanmış Evanjelist Aziz Markos'un kutsal şehri! Haydi Aziz Domingo temizle şunu! Kadehiniz! Teşekkür ederim: İşte dolduruyorum, siz tekrar boşaltın."

"Bu Kanallının öylesine engin ve etkileyici bir şeytanlığı vardı ki beyler, kendi yaptığı iş çerçevesinde hayatı özgürce anlatılacak olsa ondan tam bir tiyatro kahra-

1. Günümüzde Gana'da yaşayan Afrikalı. (Ç.N.)

manı olur. Tıpkı kıyıları yemyeşil çimlerle ve çiçeklerle kaplı Nil Nehri'nde günlerce miskin miskin teknesiyle yol alıp al yanaklı Kleopatra'sıyla alenen oynaşırken kayısı gibi kalçalarını güneşli güvertede olgunlaştıran Marcus Antonius gibi. Kıyıda bütün bu kadınsılıklar geçer. Gururla taşıdığı o haydut kılığına bürünür hemen, kafasına yandan yerleştirdiği şapkasıyla üzerindeki rengârenk kurdeleler de bu ihtişamlı görüntüsünü tamamlar. Geçtiği köylerde masum masum gülümseyen insanlara korku salar, o esmer yüzü ve küstah kabadayı halinden şehirlerde de herkes uzak durur. Ben de bir zamanlar o kanallarda serserinin tekiyken bu kanallılardan birinden bir iyilik gördüm, ona yürekten teşekkür ederim, nankörlük etmek istemem, bu sizin zorbaların kötülüklerini telafi eden özelliklerinden biri de zor durumdaki bir yabancıya yardım eli uzatmada zengin birisini soymakta oldukları kadar iyi olmalarıdır. Özetle, beyler, bizim vahşi balina avcılığında kanal hayatından mezun olan bir sürü adam olması ve bizim balina kaptanlarının Sydney'liler dışında hiçbir ırka karşı bu denli kuşku duymaması, kanal hayatının vahşiliğini açıkça gösterir. Ayrıca kanallar çevresinde doğan binlerce taşralı çocuk ve genç adam için, Büyük Kanal'ın sağladığı deneme hayatının, bir Hıristiyan tarlasında sakince orak sallamakla, gözü kara bir şekilde en barbar denizlerin sularını sabanlamak arasındaki geçişi sağlıyor olması bu meselenin tuhaflığını azaltmaz."

"Anladım! Anladım!" diye telaşla bağırdı Don Pedro gümüş rengi fırfırlarına *chica*'sını sıçratarak. "Seyahat etmeye gerek yok! Zaten bütün dünya bir Lima. Ben de sizin şu mutedil kuzeyinizdeki nesillerin dağlar kadar soğuk ve kutsal olduğunu düşünürdüm. Neyse, nerede kalmıştınız?"

"Göl adamının istralyalardan birini sallamasında kalmıştık beyler. Öyle yapar yapmaz üç kıdemsiz zabitle

dört zıpkıncı güvertede etrafını sardı. Fakat iki Kanallı meşum birer kuyrukluyıldız gibi arbedenin ortasına daldılar ve adamlarını başkasarasına doğru çekmeye çalıştılar. Bu çabalarına başka denizciler de katılınca tam bir hengâme koptu; yiğit kaptan emniyetli bir yerde durmuş elindeki bir balina zıpkınıyla zıplaya zıplaya dans ediyor, zabitlerine bu iğrenç alçağın hesabını görüp onu derhal zabit güvertesine getirmelerini emrediyordu. Ara ara ortada dönüp duran kargaşanın kenarına yaklaşıyor, mızrağını kargaşanın göbeğine daldırıp tepesini attıran nesneyi dürtmeye çalışıyordu. Fakat Steelkilt ve gözü kara arkadaşları onların baş edemeyeceği kadar güçlüydü, zabit güvertesine ulaşmayı başardılar ve orada üçdört koca fıçıyı apar topar çevirip bocurgatın hizasına yerleştiren bu denizin Parisli direnişçileri barikatın arkasında kendilerini emniyete aldılar.

Kamarotun getirdiği tabancaları birer eline almış onları tehdit etmeye başlayan kaptan 'Çıkın şunun arkasından, sizi korsanlar!' diye gürledi.

Steelkilt bir sıçrayışta barikatın üstüne çıktı ve barikatın üstünde bir aşağı bir yukarı gezinip tabancaların sebep olabileceği en kötü sonuca meydan okudu ve kendi ölümünün (yani Steelkilt'in) herkesin katılacağı kanlı bir ayaklanmayı tetikleyeceğini kaptanın açıkça anlamasını sağladı. Bunun tamamen gerçek olabileceğinin korkusunu yüreğinde hisseden kaptan geri adım attı ama yine de isyancılara derhal görev başına dönmelerini emretti.

'Dediğini yaparsak bize dokunmayacağına söz veriyor musun?' diye sordu çetenin elebaşı.

'Hadi işinizin başına! İşinizin başına! Söz falan vermiyorum, haydi işinizin başına. Tam da şu zamanda iş bırakıp gemiyi batırmak mı istiyorsunuz? İşinizin başına!' dedi kaptan ve tekrar tabancasını doğrulttu.

'Gemiyi batırmak mı?' diye bağırdı Steelkilt. 'Tamam, bırak batsın. Bize karşı tek bir kırbaç kaldırmayacağına yemin etmeden birimiz bile işe dönmeyeceğiz. Ne diyorsunuz, gemiciler?' dedi arkadaşlarına dönerek. Yanıtları güçlü bir alkış oldu.

Göl adamı barikatın üstünde gezinmeyi sürdürürken bir yandan da gözünü kaptandan ayırmıyor ve hızlı hızlı, kesik kesik şöyle laflar ediyordu: 'Bu bizim kabahatimiz değil, böyle olmasını istemezdik, çekicini çekmesini söyledim; söylediği şey çocukların işiydi, beni bundan önce de tanıyordu ona boğayı dürtmemesini söyledim, onun lanet olası çenesine karşı bende de kırık bir parmak var, şu doğrama bıçakları aşağıda başkasarasında değil mi arkadaşlar? Şu kaldıraçlara dikkat edin dostlarım. Kaptan, Tanrı aşkına, aklını başına topla; ver şu sözü; aptallık etme; unut gitsin hepsini; biz işimizin başına dönmeye hazırız; bize efendi gibi davran, biz senin adamlarınız ama kırbacı da kabul etmeyiz.'

'Dönün işinizin başına! Söz falan vermiyorum, işinizin başına dönün diyorum size.'

'Bana bakın,' diye bağırdı göl adamı kolunu kaptana doğru uzatarak 'burada bu sefere yazılan birkaç kişi var (ben de onlardan biriyim), sizin de çok iyi bildiğiniz gibi demir atar atmaz gemiden tahliyemizi talep edebiliriz, kavga istemiyoruz, bu bizim işimize gelmez; biz barış istiyoruz, çalışmaya hazırız ama kırbaca razı değiliz.'

'İşinize!' diye gürledi kaptan.

Steelkilt bir an için etrafına bakındı ve şöyle dedi 'Ne yapacağımızı söyleyeyim kaptan, seni öldürüp adi bir serseri için asılacağımıza sen bize saldırmadıkça sana el kaldırmayacağız ancak bizi kırbaçlamayacağına dair söz vermedikçe de asla işe el atmayacağız.'

'Hadi aşağı hepiniz, başkasarasına. Canınızdan bezene kadar orada tutacağım sizi. Hadi aşağı.'

'Gidiyor muyuz?' diye bağırdı elebaşları adamlarına. Çoğu karşıydı ama homurdana homurdana inine giren ayılar gibi aşağı inerek ortadan yok oldular.

Göl adamının çıplak kafası döşeme tahtasıyla aynı hizaya geldiğinde kaptan ve ekibi barikatın üzerinden atladılar ve lombar kapağını sürgüsünden çekip çabucak kapatarak ellerini üzerine bastırdılar ve kaptan kamarota seslenip güverteye açılan kapının ağır asma kilidini getirmesini söyledi. Sonra kapağın sürgüsünü hafifçe aralayarak aralıktan içeri bir şeyler fısıldadı ve ardından adamları –on kişiyi– kilitledi ve güvertede o âna kadar tarafsız kalan yirmi veya biraz daha fazla adam kaldı.

Gece boyu zabitlerin tümü gözlerini kırpmadan nöbet tuttular, ileri geri, özellikle başkasarası lombarının ve pruva ambarının ağzında; bu en son yerden asilerin aşağıdaki batardoyu[1] kırıp kaçacaklarından korkuluyordu. Ama karanlık saatler olaysız geçti, görev başında kalanlar hâlâ bu kasvetli gecede iç sıkıcı bir şekilde takır tukurtusu tüm gemide yankılanan tulumbaların başında ırgat gibi çalışıyorlardı.

Güneş doğduğunda kaptan ilerledi ve güverteye vurarak esirleri işbaşı yapmaya çağırdı ama esirler bağıra çağıra reddettiler. Bunun üzerine aşağıya su sarkıtıldı ve ardından birkaç avuç dolusu peksimet fırlatıldı, sonra kaptan tekrar üzerlerine kilit vurup anahtarı cebine koydu ve zabit güvertesine döndü. Üç gün boyunca günde iki kere bu tekrar edildi, ancak dördüncü sabah her zamanki çağrı yapıldığında aşağıdan önce ne olduğu tam anlaşılamayan bir kavga ardından bir itiş kakış duyuldu, sonra dört adam aniden güverteye fırlayıp iş başı yapma-

1. Makine dairesiyle gemi dip tankı arasında sızıntı olması halinde olumsuz sonuçların azaltılmasını sağlamaya yönelik güvenli bir bölme oluşturmaya yarayan boş, dar alan. (Ç.N.)

ya hazır olduklarını söyledi. Belki de kapatıldıkları yerin havasızlığı ve pis kokularla insanı aç bırakan bir diyetin birleşerek işin sonunda cezalandırılabilecekleri korkusuna dönüşmesi onları teslim olmaya zorlamıştı. Bundan cesaret alan kaptan geride kalanlara isteğini tekrar etti ama Steelkilt aşağıdan gevezeliği bırakıp ait olduğu yere dönmesini belirten müthiş bir laf salladı. Beşinci sabah isyancılardan üçü daha onları engellemeye çalışan umutsuz kollardan açık havaya fırladılar. Geride yalnızca üç kişi kalmıştı.

'Artık işinizin başına dönmek daha iyi olmaz mı?' dedi kaptan merhametsizce alay ederek.

'Sen en iyisi bizi tekrar kapat!' diye bağırdı Steelkilt.

'Ah, pek tabii,' dedi kaptan ve anahtarın sesi duyuldu.

İşte beyler, tam o andaydı, yedi adamının ihanetiyle çileden çıkan, son olarak kaptanın alaycı sesiyle tahrik olan ve çaresizliğin bağırsakları kadar karanlık bir yerde uzun süre mezara tıkılmaktan çıldırmış olan Steelkilt'in o âna kadar onunla aynı fikirde oldukları aşikâr olan iki Kanallıya bir sonraki içtimada deliklerini patlatıp çıkmalarını ve keskin kıyma bıçaklarıyla (uzun, hilal şeklinde, her iki ucunda da sapı olan, ağır aletler) bir amok koşucusu gibi cıvadradan kıç küpeştesine kadar koşmayı ve çaresizliğin verdiği her türlü şeytanlıkla gemiyi ele geçirmeyi önermesi tam o andaydı. Kendisine gelince diğerleri katılsa da katılmasa da bunu yapacağını söyledi. O delikte geçireceği son geceydi bu. Önerisine diğer ikisinden bir itiraz gelmedi; bunun için veya başka bir çılgınlık için kısacası teslim olmak dışında her şey için hazır olduklarına yemin ettiler. Hatta ikisi de güverteye fırlama zamanı geldiğinde ilk çıkan adamın kendisi olmasında ısrar etti. Ancak özellikle de iki arkadaşı birbirine sırasını bırakmadığı için reisleri buna kesinlikle itiraz etti ve bu önceliği kendine sakladı, her ikisi de aynı anda çıkamaz-

dı çünkü merdivene bir seferde ancak tek kişi sığabiliyordu. İşte beyler şimdi sizlere bu iki şerefsizin kalleşliklerini anlatmalıyım.

Anlaşılan reislerinin bu çılgın planını duyan Kanallıların her ikisinin de ruhunda ayrı ayrı aynı hainlik alevlenmişti, yani on kişinin içinde teslim olan en sonuncusu olsa da üçü arasında çıkan ilk kişi olup şayet ufak bir affedilme olasılığı varsa bu sayede onu sağlama almak. Fakat Steelkilt kesin bir dille onlara sonradan çıkacaklarını söyleyince bir şekilde, alçaklığın o kurnaz kimyasıyla önceden gizli tuttukları hainliklerini üç cümlede birleştirdiler ve uyuyan Steelkilt'i halatlarla bağlayıp ağzını tıkadılar, sonra da gecenin yarısı bağıra çağıra kaptanı çağırdılar.

Bir cinayetin eli kulağında olduğunu düşünen ve karanlıkta kan kokusu alan kaptan, silahlanmış zabitleri ve zıpkıncılarıyla birlikte başkasarasına doğru atıldı. Birkaç dakikada lombar kapağı açılmış ve eli ayağı bağlı olduğu halde hâlâ çırpınan çete reisi, daha çıkar çıkmaz cinayet işlemeye hazır bir adamı derdest etmenin ödülünü isteyen kalleş arkadaşları tarafından dışarı çıkarılmıştı. Ama diğerleri de yaka paça ölü sığırlar gibi çekile çekile güverte boyunca sürüklendiler ve yan yana üç çeyrek hayvan eti gibi mizana halatlarına bağlandılar ve sabaha kadar orada asılı sallandılar. 'Allah belanızı versin,' diye bağırdı kaptan aralarında ileri geri volta atarak 'sizin gibi hainlere akbabalar bile dokunmaz'.

Gündoğumunda kaptan herkesi topladı, ayaklanmaya katılanlarla katılmayanları birbirinden ayırdı ve katılanlara içinden onları kırbaçlatası geldiğini –her şeyi hesaba kattığında da öyle yapacağını düşündüğünü– adaletin de bunu gerektirdiğini ama şimdilik zamanında teslim olduklarını düşünerek onları azarlayıp serbest bırakacağını söyledi ve ardından yerel dilde dediğini yaptı.

'Size gelince aşağılık serseriler,' dedi halatlardaki adamlara dönerek, 'sizi kıyma yapıp yağ kazanlarına atacağım.' Ve eline bir kamçı alıp var gücüyle iki haini sesleri kesilip çarmıha gerilmiş iki hırsız misali başları ölü gibi yana düşene kadar kırbaçladı.[1] 'Kırbaçlamaktan bileğim koptu!' diye bağırdı sonunda, 'ama sana yetecek kırbacım var hâlâ, asla pes etmeyen benim sevgili ispenç horozum. Ağzındaki tıkacı çıkarın da söylesin ne söyleyecekse.'

Bitap düşmüş asi kaskatı çenesiyle titrer gibi bir hareket yaptı ve acı içinde başını çevirerek tıslar gibi şöyle dedi, 'Diyeceğim şu ki – ve bunu asla aklından çıkarma, beni kırbaçlarsan seni öldürürüm.'

'Öyle mi? Bak bakalım nasıl korkutmuşsun beni,' deyip kırbacını çekti kaptan.

'Yapmasan iyi edersin,' diye tısladı göl adamı.

'Ama yapmalıyım,' dedi ve vurmak üzere kırbacı bir kere daha kalktı.

Steelkilt orada kaptandan başka kimsenin duymadığı bir şey daha tısladı ve kaptan herkesin şaşkın bakışları arasında geri çekildi, iki üç kere hızla güverteyi arşınladı ve aniden elindeki kamçıyı yere fırlatıp, 'Kırbaçlamayacağım, çözün iplerini, bırakın gitsin, duydunuz mu?' dedi.

Fakat kıdemsiz zabitler alelacele emri yerine getirmek için koşuştururken kafası sargılı solgun suratlı bir adam –birinci zabit Radney– onları durdurdu. Kafasına yediği darbeden beri kamarasında yatmıştı ama o sabah güvertedeki arbedeyi duyup kimseye görünmeden usulca dışarı çıkmış ve o âna kadar tüm olan biteni izlemişti. Ağzı iyice yamulduğundan doğru dürüst konuşamıyordu ama kaptanın yapmaya cesaret edemediği şeyi *kendisinin* yapmaya gönüllü olduğunu belirten bir şeyler ge-

1. "İsa'yla birlikte, biri sağında öbürü solunda olmak üzere iki haydut da çarmıha gerildi." Yeni Ahit, "Matta", 27:38. (Ç.N.)

veleyerek kamçıyı kaptığı gibi eli kolu bağlı düşmanına doğru ilerledi.

'Sen bir korkaksın,' diye tısladı göl adamı.

'Öyle olsun ama sen al bakalım şunu.' Zabit tam kırbacı indirecekken bir başka tıslama havaya kalkmış kolunu durdurdu. Bir an durakladı ve sonra devam edip her neyse Stellkilt'in tehdidi, ona rağmen, sözünü yerine getirdi. Ardından üç adamın da elleri çözüldü, herkes işinin başına döndü ve asık suratlı huysuz gemicilerin çalıştırdığı tulumbalar eskisi gibi takırdamaya başladı.

O gün hemen hava karardıktan sonra, bir vardiya aşağıda dinlenmeye çekildiğinde başkasarasında bir gürültü koptu, iki hain korkudan titreye titreye kaptanın kamarasının kapısına koştular ve mürettebatla aynı yerde kalmaya cesaret edemediklerini söylediler. Yalvarmalar, tokatlar, tekmeler onları yerlerine dönmeye ikna etmedi ve kendi istekleriyle kurtuluşları için ambarda merdiven altına kondular. Ama geri kalanlarda yeniden bir ayaklanma belirtisi gözlenmedi. Bilakis, görünen oydu ki esasen Steelkilt'in kararıyla, en uysal tavırlarını takınıp tüm emirlere en ince ayrıntısına kadar uymaya ve gemi limana vardığında gemiyi hep birlikte terk etmeye karar vermişlerdi. Ama yolculuğun bir an önce bitmesi için bir konuda daha anlaşmışlardı – o da içlerinden birisi bir balina görse bile onu söylemeyecekti. Çünkü sızıntılara ve tehlike yaratan diğer tüm aksaklıklara rağmen *Town-Ho*'nun yelken direkleri hâlâ sağlamdı ve kaptanı da balina için sandalları indirmeye sefere çıktıkları ilk günkü kadar hazırdı; birinci zabit Radney de yatağını bırakıp sandala geçmeye ve kendi sargılı çenesine aldırmadan balinanın çenesini ölümle doldurmaya bir o kadar hazırdı.

Göl adamı her ne kadar gemicileri bu şekilde uysal davranmaya ikna ettiyse de yüreğinin ta derinliklerinde kırbaçlayan adamdan kendi kişisel intikamını almakta

olan kararlılığından –en azından her şey bitene kadar– vazgeçmedi. Steelkilt, Radney'in birinci zabit vardiyasındaydı; kırbaçlama sahnesinden sonra, sanki bir an önce belasını bulmak istiyormuş gibi kaptanın tüm uyarılarına rağmen bu delirmiş adam Steelkilt'in çalıştığı gece vardiyasının başı olmakta ısrar etti. Bunun ve bir-iki olayın daha üzerine Steelkilt sistemli bir şekilde intikam planını kurguladı.

Gece boyunca Radney zabit güvertesinin küpeştesinde denizcilere hiç yakışmayan bir şekilde, kolunu geminin kenarından azıcık yukarı kaldırılmış sandalın kenarına yaslayarak oturuyordu. Bazen bu halde şekerleme yaptığını da herkes bilirdi. Sandalla gemi arasında hatırı sayılır bir boşluk vardı ve aşağısı da denizdi. Steelkilt zamanını hesapladı ve bir sonraki dümen nöbetinin, ihanete uğrayışının üçüncü gününün sabahında saat iki civarına geleceğini gördü. Aşağıdaki nöbetlerinde boş zamanını büyük bir dikkatle bir şey örerek geçirdi

'Ne yapıyorsun orada?' dedi tayfalardan biri.

'Sence ne yapıyorum? Neye benziyor?'

'Torban için bir büzme ipine benziyor ama bana biraz tuhaf göründü.'

'Evet biraz acayip,' dedi göl adamı ipi bir kol mesafesi önünde tutarak 'ama sanırım işimi görecek. Dostum, yeterince ipim yok, sende var mı?'

Fakat başkasarasında hiç ip yoktu.

'O zaman ihtiyar Rad'den biraz almam gerek,' diyerek kalkıp kıç tarafa yürüdü.

'Gidip ona yalvarmayacaksın herhalde,' dedi gemici."

'Neden olmasın? Sonunda kendine faydası olacaksa bana bir iyilik yapmaz mı sence?' dedi ve zabite giderek ona ses etmeden baktı ve hamağını onarmak için bir parça sicim istedi. İstediğini aldı ama sonra büzme ipinin de sicimin de izine rastlanmadı fakat ertesi akşam göl adamı

denizci ceketini yastık niyetine hamağına katlayıp koyarken cebinden üzeri sımsıkı bir ağla örülü demirden bir top çıkıyordu. Yirmi dört saat sonra denizcilerin her zaman kazılı vaziyette hazırda bekleyen mezarının yanında kestiren adamın yanında tutacağı sessiz dümen nöbeti esnasında ölüm saati gelecekti; Steelkilt'in her şeyi önceden ölçüp biçen ruhunda birinci zabit çoktan alnı ezilmiş, kaskatı kesilmiş bir ceset halinde uzanıyordu bile.

Fakat beyler, bu müstakbel katili tasarladığı kanlı amaca ulaşmaktan aptalın biri korudu. Ama yine de Steelkilt intikamı alan kendisi olmadan tam bir intikam aldı. Kaderin esrarengiz bir oyunuyla, Tanrı işe karışıp onun yapacağı lanetli işi kendi ellerine aldı. İkinci gün sabah tam tanyeri ile gündoğumu arasında güverteler yıkanırken çapa zincirlerinin orada denizden su çeken Tenerife'li bir aptal aniden bağırdı 'İşte orada! Orada havada takla atıyor! Aman Tanrım, ne muazzam bir balina!' Balina, Moby Dick'ti."

"Moby Dick!" diye bağırdı Don Sebastian; "Aziz Domingo! Denizci beyim, balinaların da mı adı olurmuş? Siz kime Moby Dick diyorsunuz?"

"Bembeyaz ve ünlü ve en ölümcül ölümsüz canavar. *Don* – ama bu uzun hikâye."

"Nasıl yani? Nasıl?" diye bağırıştı genç İspanyollar toplaşarak.

"Hayır, *don*'lar, *don*'lar, hayır hayır. Şu anda anlatamam onu. Bırakın biraz hava alayım beyler."

"*Chicha! Chicha!*" diye bağırdı Don Pedro. "Coşkulu dostumuz bayılacak neredeyse doldurun boş kadehini."

"Gerek yok beyler, bir soluklanayım devam edeceğim. Evet beyler, kar beyazı balinayı geminin elli metre ötesinde fark edince o ânın heyecanına kapılan Tenerife'li adam, tayfaların kendi arasında vardıkları anlaşmayı unutup içgüdüsel olarak bilinçsizce yüksek sesle canavarı gör-

düğünü ilan etti ancak balina direk başındaki üç suratsız gemici tarafından çoktan fark edilmişti bile. Artık ortalık çılgına dönmüştü. Korkutucu söylentilere aldırış etmeyen kaptan, zabitler ve zıpkıncılar bu ünlü ve değerli balığı yakalamaya hevesli bir halde 'Beyaz Balina, Beyaz Balina' diye bağrışıyorlardı, inatçı mürettebat gözucuyla ve küfürler ederek bakarken ufukta bir nokta olarak güneşin ışığında parlayan devasa sütbeyaz kitlenin şaşırtıcı güzelliği canlı bir opal gibi sabah denizinin maviliğinde taklalar atıp ışıldıyordu. Beyler, sanki dünyanın kendisinden bile önce ayrıntılarıyla planlanmış gibi bu olayların akışına tuhaf bir mukadderat hâkimdir. Zabitin baş taraftan ikinci kürekçisi isyancı Steelkilt'ti ve zıpkın saplanıp balığa yanaşıldığında elinde mızrağıyla pruvada duran Radney'in yanında oturup emir verildiğinde halatı salya etmek veya laçka etmek onun göreviydi. Dört kayığın hepsi birden denize indirildiğinde Radney'inki en öndeydi ve küreklere asıldığı zaman sevinçten Steelkilt'ten daha kuvvetle haykıran kimse yoktu. İyice küreklere asılıp bir süre yol aldıktan sonra zıpkıncı balığı vurduğunda Radney elinde mızrağıyla sandalın pruvasına fırladı. Sandala çıktığında anlaşılan hep böyle hiddetli bir adam oluyormuş. Şimdi sarılı çenesiyle çığlık çığlığa onu balinanın tepesine çıkarmalarını söylüyordu. Bu emre büyük bir memnuniyetle itaat eden kürekçisi, iki beyazlığın birbirine karıştığı insanı kör eden köpüklerin içinden ilerledi ve ta ki kayık sanki bir kayaya çarpmışçasına balinaya toslayıp yan yatarak ayakta duran zabiti balinanın üstüne fırlatana kadar da ilerlemeyi sürdürdü. Tam o anda, yani Radney balinanın kaygan sırtına düştüğünde kayık düzleşti ve gelen bir dalga darbesiyle kayık balinadan ayrılırken Radney de balinanın diğer tarafından denize fırladı. Radney püsküren suların oluşturduğu perdenin ardına kulaç atarken ancak belli belirsiz seçilebiliyor ve can havliyle Moby Dick'in

bakışlarından kaçmaya çabalıyordu. Fakat balina ani bir girdap oluşturarak hızla döndü, yüzen adamı iki çenesinin arasında yakaladığı gibi tekrar şahlandı ve ardından kafa üstü dalıp derinlere gitti.

Bu arada balina sandalın altına ilk çarptığında göl adamı balinanın oluşturduğu girdaptan uzaklaşmak için halatı laçka etmişti, olan biteni serinkanlılıkla izlerken kendi düşüncelerini aklından geçiriyordu. Fakat kayığın aniden aşağı doğru sarsılmasıyla bıçağını halata uzattı. Halatı kesti, böylece balina serbestleşmişti. Fakat az ötede Moby Dick, Radney'i yok eden dişlerinin arasında onun kırmızı yün gömleğinin parçalarıyla tekrar sudan yükseldi. Dört sandal birden tekrar balinanın peşine düştü ancak balina hepsini atlattı ve sonunda tamamen gözden kayboldu.

Town-Ho kısa sürede tek bir medeni yaratığın yaşamadığı vahşi ve ıssız limanına vardı. Orada, beş-altı gözcünün dışında herkes göl adamının peşinde palmiye ağaçlarının arasında kayboldu; nihayet adamların vahşilerin ikili bir savaş kanosunu ele geçirip bir başka limana doğru yelken açtıkları anlaşıldı.

Gemide geriye ancak bir avuç tayfa kaldığı için kaptan gemiyi kaldırmak ve sızıntıyı durdurmak için bu zorlu işte adalılardan yardım istedi. Fakat bu küçük beyaz grubun tehlikeli müttefiklerine karşı gece gündüz huzursuzca tetikte olmalarının gerekmesi ve yaptıkları işin olağanüstü zorluğu nedeniyle tekne yelken açmaya hazır hale geldiğinde tayfalar öylesine bitap düşmüştü ki kaptan böylesine büyük bir gemiyle onlarla denize açılmaya cesaret edemedi. Zabitlerine danıştıktan sonra gemiyi kıyıdan mümkün olduğunca uzakta demirledi, iki topunu doldurup ağızlarını pruvadan dışarı çıkardı, tüfeklerini çatıp kıç tarafa koydu, adalıları da gemiye yaklaşmalarının tehlikeli olduğu konusunda uyardı ve bir

adamını yanına alıp balina sandallarının en iyisiyle yelken açıp mürettebatına takviye sağlamak için doğrudan beş yüz mil ötedeki Tahiti'ye doğru yola koyuldu.

Seyirlerinin dördüncü gününde karşılarına sığ mercanadalarından gelmişe benzeyen büyük bir kano çıktı. Kaptan ne kadar uzaklaşmaya çalışsa da vahşilerin teknesi peşlerini bırakmadı ve kısa süre sonra Steelkilt'in faça edip durmalarını, aksi takdirde onları denizin dibine gömeceğini söyleyen sesi duyuldu. Kaptan tabancasını çıkardı. Çifte savaş kanosunun birer ucuna ayaklarını dayayan göl adamı kaptanı aşağılayan bir kahkaha attı ve eğer tabancanın horozunun kalktığını duyarsa kaptanı denizin baloncuklarıyla köpüklerinin içine gömeceğini söyledi.

'Benden ne istiyorsun?' diye bağırdı kaptan.

'Nereye gidiyorsunuz? Ve ne yapmaya gidiyorsunuz?' diye sordu Steelkilt. 'Yalan söyleyeyim demeyin.'

'Tahiti'ye adam bulmaya gidiyorum.'

'Pekâlâ. Hele bir geleyim sizin tekneye – kavgaya gelmiyorum,' dedi Steelkilt ve kanodan atlayıp sandala yüzdü, küpeşteden tırmandı, kaptanın karşısına geçip yüz yüze durdu. 'Kollarınızı kavuşturun efendim, başınızı arkaya atın. Şimdi benden sonra tekrar edin. Steelkilt yanımdan ayrılır ayrılmaz bu kayığı şu ilerideki adaya yanaştıracağıma ve altı gün boyunca orada kalacağıma yemin ederim. Yapmazsam yıldırımlar çarpsın beni!'

Kaptan söylediklerini tekrarlayınca 'akıllı çocuk' diye güldü göl adam. '*Adios*, senyör!' dedi ve denize atlayıp tekrar arkadaşlarının yanına yüzdü.

Steelkilt kayığın kıyıya yanaşıp hindistancevizi ağaçlarının köklerine kadar çekildiğini görene değin bekleyip tekrar yelken açtı ve beklediği zamanda kendi hedefi olan Tahiti'ye vardı. Orada talihi yaver gitti, iki gemi Fransa'ya doğru yelken açmak üzereydi ve şans eseri tam da Stellkilt'in başında olduğu gruptaki kadar gemiciye

gereksinimleri vardı. Gemilere bindiler, böylece istese onlara yasal cezalarını verdirebilecek eski kaptanlarından da sonsuza kadar kurtuldular.

Fransız gemileri yelken açtıktan yaklaşık on gün sonra balina kayığı da geldi ve kaptan mecburen denize alışık olan Tahitililerin nispeten daha uygar olanlarından bazılarını gemiye kaydetti. Yerel bir uskuna kiralayıp tayfalarla birlikte teknesine döndü ve her şeyin yolunda olduğunu görüp kaldığı yerden seferine devam etti.

Steelkilt'in nerede olduğunu, beyler, hiç kimse bilmiyor fakat Nantucket Adası'nda Radney'in dul karısı ona kocasının cesedini vermeyi reddeden denize hâlâ bakıp duruyor; rüyalarında hâlâ kocasını yok eden korkunç Beyaz Balina'yı görüyor."

"Bitirdin mi?" dedi Don Sabestian usulca.

"Bitirdim, Don."

"O zaman senden rica etsem söyler misin senin kanaatine göre bu hikâye özünde gerçek mi? Öylesine şahane ki! Bunu güvenilir bir kaynaktan mı öğrendin? Eğer çok ısrarcıysam mazur gör beni."

"Hepimizi mazur görün saygıdeğer denizci çünkü hepimiz Don Sabestian'ın ricasına katılıyoruz," diye bağrıştılar yanındakiler artan bir ilgiyle.

"Altın Han'da kutsal Evanjellerden bir kopya bulunur mu?"

"Hayır," dedi Don Sabestian, "ama bana çabucak bir tane bulacak çok değerli bir rahip tanıyorum bu yakınlarda. Ben almaya giderim ama emin misiniz? Bu iş gereğinden fazla ciddiye binebilir."

"Lütfedip rahibi de yanınızda getirir misiniz, Don?'"

"Lima'da artık *Auto-da-Fe*[1] yok," dedi oradakilerden

1. Engizisyon mahkemelerinde kâfirlikle suçlananların diri diri yakılmasından önce düzenlenen tören. (Ç.N.)

biri yanındakine. "Korkarım denizci dostumuz başpiskoposluğun hiddetine maruz kalabilir. Ay ışığından biraz daha çıkalım. Buna hiç gerek görmüyorum."

"Peşinizden geldiğim için beni affedin Don Sebastian ancak bulabildiğiniz en büyük Evanjel'i getirmeye özen göstermenizi rica edeceğim."

* * *

"İşte size Evanjel'i getirecek rahip burada," dedi Don Sebatian usulca, uzun boylu, heybetli birisiyle geri dönerken.

"İzninizle şapkamı çıkarayım. Saygıdeğer rahip lütfen şöyle biraz daha ışığa geliniz ve Kutsal Kitap'ı önümde tutunuz ki ona dokunabileyim.

Tanrı şahidim olsun ve şerefim üzerine yemin ederim ki beyler, sizlere anlattığım öykü özünde ve ana hatlarıyla gerçektir. Gerçek olduğunu biliyorum, bu küre üzerinde oldu tüm bunlar, mürettebatı tanıyorum; Radney'in ölümünden sonra Steelkilt'i gördüm ve onunla konuştum."

55. Bölüm

Balinaların Korkunç Resimleri Hakkında

Bir balina, üzerine çıkılacak kadar gemiye yanaştığında bir balina avcısının gözüne nasıl görünüyorsa o şeklini, elimde tuvalim olmadan mümkün olduğunca resmedeceğim. Bunun için balinanın önceden yapılmış ve kara adamlarının balinayla ilgili düşüncelerini günümüz-

de bile ciddi olarak sorgulamasına neden olan hayalî portrelerine değinmek yararlı olabilir. Artık bu resimlerin tamamen uydurma olduğunu kanıtlayarak dünyanın bu konudaki görüşünü düzeltmenin zamanı geldi.

Resimlerle ilgili bu yanılsamaların temel kaynağı en eski Hint, Mısır ve Yunan heykellerinde bulunabilir. Yunusların tapınakların mermer duvarlarında, heykellerin kaidelerinde, zırhlarda, madalyonlarda, kupalarda ve sikkelerde, pulları Selahaddin'inki gibi kat kat zincirden zırh biçiminde ve kafası Aziz George gibi miğferli olarak resmedildiği yaratıcı ancak ilkesiz, kuralsız o zamanlardan beri bu tür uydurmalar, yalnızca balinanın her yerde rastlanan resimlerinde değil aynı zamanda bilimsel anlatılarda da hâkim oldu.

Günümüze ulaşan ve balina görünümünde olan en eski portreler büyük olasılıkla Hindistan'daki ünlü Elefanta Budist mağara-tapınağındakilerdir. Brahmanlara göre tüm zanaatlar ve uğraşılar, insanın akla gelebilecek her türlü işi gücü, gerçekten var olmadan çağlar önce bu kadim Budist tapınağının neredeyse sonsuz sayıdaki heykelleri arasında önceden canlandırılmıştı. O zaman, balina avcılığı denen bu saygın mesleğimizin de hayal edilmiş olmasında şaşılacak bir şey yoktur. Sözünü ettiğim Hindu balina, tapınağın ayrı bir duvarında yer alır ve Vişnu'nun, okumuşlar arasında Matse Avatar diye bilinen Leviathan şeklinde reenkarnasyonunu gösterir.[1] Bu heykel yarı insan yarı balinadır ve balina bu heykelde kuyruğuyla temsil edilir ama bu küçük parçası da tamamen yanlıştır. Gerçek bir balinanın heybetli yassı kuyruğundan çok bir anakondanın giderek incelen kuyruğuna benzer.

1. Melville'in burada verdiği bilgiler gerçeği yansıtmaz. Vişnu mağarada balina olarak değil, bir balık olarak gösterilmiştir. (Ç.N.)

Bir de eski resim galerilerine gidip şu büyük Hıristiyan ressamın balık portresine bir bakın, Nuh Nebi'den kalma Hindu'dan daha başarılı olmadığını göreceksiniz. Perseus'un Andromeda'yı deniz canavarı veya balinadan kurtardığı Guido'nun resminden söz ediyorum. Nereden de bulmuş Guido öylesine acayip bir yaratık için kullandığı modeli? Aynı sahneyi *Perseus'un Yeryüzüne İnişi*'nde canlandıran Hogarth'ın tablosu da zırnık kadar bile daha iyi değildir. Hogart'ın canavarı o devasa şişmanlığıyla suyun yüzeyinde bir milim dahi su sıçratmadan kıvrılıp bükülür. Sırtında mahfe gibi bir şey vardır ve içine dolan dalga dalga sularla koskocaman açılmış sivri dişli ağzı, Thames Nehri'nden kuleye açılan Hainler Kapısı sanılabilir. Bir de şu ihtiyar İskoç Sibbald'ın Prodrom balinalarıyla, Yunus Peygamber'in balinasının İncil'in eski nüshalarında ve eski dua kitaplarının bölümlerinde gösterilen şekli var. Bunlara ne demeli? Ciltçilerin kitap ciltlerine yerleştirdikleri, eski yeni birçok kitabın arkasına veya başlık sayfasına kabartma ya da yaldızlı olarak resmedilen, denize salınan çapanın çiposunun etrafına bir asma gövdesi gibi dolanan balinanın resmine gelince sanırım bu, antika vazoların üstündeki benzer şekilleri taklit eden çok güzel ama tamamen efsanevi bir yaratık. Evrensel olarak yunus dense de ben ciltçilerin bu balığına bir balina denemesi diyorum çünkü baskı cihazları ilk kullanıma girdiğinde öyle düşünülmüştü. İlk olarak on beşinci yüzyılda, Rönesans döneminde yaşlı bir İtalyan yayıncı tarafından basılmıştı ve o günlerde, hatta daha ileriki zamanlarda da yunuslar halk arasında Leviathan'ın bir türü sayılıyordu. Antik kitapların bazılarının başına konan şekiller ve diğer süslemelerde zaman zaman balinayla ilgili acayip resimler görürsünüz; her türlü püskürtmeler, jet fıskiyeler, sıcak ve soğuk su kaynakları, Saratoga ve Baden Baden'ın suları balinanın asla boşalmayan beyninden kö-

püre köpüre çıkar. Sir Francis Bacon'ın *Bilimin İlerlemesi* kitabının başlık sayfasında bazı ilginç balinalar bulabilirsiniz.

Bu amatör çabaları bir yana bırakıp Leviathan'ın bu işi bilenler tarafından yapılmış daha ciddi olduğunu iddia eden bilimsel çizimlerine bir göz atalım. İhtiyar Harris'in seyahat derlemelerinde MS 1671'de yazılmış bir Felemenk seyahatnamesi olan *Balina Karnında Yunus Peygamber Gemisiyle Friesland'lı Kaptan Peter Peterson'ın Spitzbergen'e Balina Seyahati* isimli kitabından alınma tam sayfa resimler vardır. Bu resimlerden birinde buzullar arasında kalaslardan yapılma koca sallar gibi yatan balinaların üzerlerinde beyaz ayıların koşuşturduğu görülür. Bir başkasındaysa korkunç bir hatayla balina dikey kuyruklu olarak gösterilmiştir.

Sonra bir de İngiliz donanmasından Kaptan Colnett'in *İspermeçet Balina Avcılığını Yaygınlaştırmak İçin Boynuz Burnu'nu Dolanarak Güney Denizlerine Seyahat* başlıklı *quarto* formatında yazdığı etkileyici bir kitap vardır. Bu kitapta, "Ağustos 1793'te Meksika kıyılarında öldürülüp güverteye çekilen bir kaşalot veya ispermeçet balinasından, gerçek oranlarda," çizildiği iddia edilen bir taslak vardır. Kaptanın bu gerçeğine sadık resmi tayfalarının yararına çizdirdiğinden kuşkum yok. Fakat basitçe şu kadarını söyleyeyim ki resimle birlikte verilen ölçeğe göre oradaki balinanın gözünü, erişkin bir ispermeçet balinasına uygulayacak olursak o balinanın gözü bir buçuk metrelik kavisli bir cumba penceresi kadar olurdu. Ah benim yürekli kaptanım, bari Yunus Peygamber'i de koysaydın da baksaydı o pencereden.

Gençler ve küçük çocuklar için yapılan doğa tarihinin en özenli derlemeleri bile aynı iğrenç hatalardan kurtulamamıştır. Herkesin bilip beğendiği *Goldsmith'in Resimli Doğası* kitabına bir bakın. 1807'teki kısaltılmış

Londra baskısında tam sayfa sözde bir "balina" ve "denizgergedanı"na ait resimler var. Kabalık etmek istemem ama bu çirkin balina daha çok bacağı kesilmiş bir domuza benzer, denizgergedanına gelince şu on dokuzuncu yüzyılda nasıl olup da böylesine bir hipogrifin[1] zeki okul çocuklarına bir denizgergedanı diye yutturulabileceğine şaşıp kalmak için tek bir bakış bile yeterlidir.

Sonra bir de büyük doğabilimcisi Lacépède Kontu Bernard Germain'in yayınladığı sistematik bilimsel balina kitabında Leviathan'ın değişik türlerinin resimleri vardır. Bunların tümü hatalı olmaktan başka İngiliz doğabilimcilerinin *mysticetus*, İngiliz balinacılarının Grönland balinası dedikleri (yani bizim doğru balina) resimlerle ilgili olarak bu türlerle ilgili yılların deneyimi olan Scoresby, doğada karşılıklarının olmadığını söylemiştir.

Fakat bu beceriksizliklerde ilk sırayı biliminsanı Frédéric Cuvier, şu meşhur baronun kardeşi alır. Frédéric Cuvier 1836'da içinde kendisinin ispermeçet balinasının resmi dediği bir resim içeren *Balinaların Doğal Tarihi*'ni yayınladı. Ama bu resmi herhangi bir Nantucket'lıya göstermeden önce Nantucket'tan kısa yoldan kaçışınızı ayarlasanız çok iyi edersiniz. Frédéric Cuvier'in ispermeçet balinası bir ispermeçet balinası değil, tek kelimeyle bir kabaktır. Tamam, hiçbir zaman bir balina avcılığı seferine katılma fırsatı olmadı (bu tür adamlarda pek görülmez) ama kim bilir bu resmi nereden bulup çıkardı? Herhalde o da bilimsel selefi Desmarest'in özgün kürtaj resimlerinden birini aldığı Çin resimlerinden almıştır. Bu Çinlilerin ellerine kalem aldıklarında ne kadar civelek olduklarını o acayip fincanlar ve tabaklar bize anlatır.

1. Yarı kartal, yarı at şeklindeki efsanevi yaratık. (Ç.N.)

Ya sokaklardaki yağcı dükkânlarında asılı gördüğünüz panoları yapan ressamların balinalarına ne demeli. Bunlar genellikle deve hörgücüne benzeyen kamburları ve vahşi görünüşleriyle III. Richard balinalarıdır; üç-dört denizci turtası yani o kadar kayık dolusu denizci yiyerek kahvaltı yaparlar, şekilsiz vücutlarıyla kan ve mavi boya denizlerinde debelenip dururlar.

Balinaları tanımlamada yapılan bunca hata pek de şaşırtıcı değildir aslında. Düşünün bir! Bilimsel çizimlerin çoğu karaya vurmuş balıklardan yapılmıştır ve gövdesi paramparça olmuş bir gemi enkazı bir gemiyi ne derece doğru yansıtırsa bu resimler de sapasağlam omurga ve serenleriyle gururla duran bu asil hayvanı o kadar yansıtır. Fillerin boylu boyunca ayakta durmasına karşın yaşayan bir Leviathan'ın su üstünde durup portresi için poz verdiği görülmemiştir. Yaşayan bir balina olanca asaleti ve görkemiyle ancak dipsiz derinliklerde görülür, denize indirilmiş toplarla yüklü en büyük savaş gemileri gibi su üstündeyken devasa cüssesinin çoğu görünmez, bu haliyle onu bir bütün olarak havaya kaldırıp vücudunun muhteşem güzelliği ve kıvrımlarını koruyarak görmek hiçbir faninin harcı değildir. Ve halen meme emen genç bir balinayla erişkin, Platon ölçülerine göre ideal boyutlarda bir Leviathan'ın biçimleri arasındaki herkesin tahmin edebileceği muazzam farktan söz etmeye bile gerek yoktur ama bu genç meme emen balinalar bile gemi güvertesine çekildiğinde onun da acayip yılanbalığı gibi öyle bir oynak ve değişken şekli vardır ki bunun ne olduğunu anlamaya şeytanın bile aklı ermez.

Karaya vurmuş bir balinanın çıplak iskeletine bakarak onun gerçek şekliyle ilgili doğru ipuçları elde edilebileceği düşünülebilir. Bu kesinlikle doğru değildir. Çünkü bu Leviathan'la ilgili en ilginç şeylerden biri de genel görünümü hakkında iskeletinin çok az fikir vermesidir.

Jeremy Bentham'ın[1] vasiyetini yerine getiren birinin kütüphanesinde şamdan olarak asılı duran iskeleti bu geniş alınlı pragmatizm felsefecisi ve onun diğer önemli kişisel özellikleri hakkında gayet doğru bir fikir verse de Leviathan'ın boğum boğum eklemli kemiklerinden böyle sonuçlar çıkarılamaz. Aslında büyük Hunter'ın[2] dediği gibi balina iskeletinin hayvanın o etli bütün haliyle olan ilgisi ancak ipekböceğinin etrafını sımsıkı saran kozasıyla ilgisi kadardır. Bu tuhaflık, bu kitabın bazı bölümlerinde ara ara gösterileceği üzere özellikle kafasında çok belirgindir. Kemikleri, başparmak haricinde tam bir insan eline benzeyen yan yüzgecinde de bu gariplik kendini gösterir. Bu yüzgeçte dört kemik parmak vardır; işaret, orta, yüzük ve serçe parmak. Fakat bunların tümü insan parmaklarının suni bir kaplamayla örtüldüğü haline benzer şekilde etten bir kılıfın içinde dururlar. "Balina bize ne kadar umursamazlıkla hizmet etse de," demişti şakacı Stubb bir gün, "asla elinde eldiven olmadan hizmet etmez."

Bütün bu sebeplerden, nereden bakarsanız bakın büyük Leviathan'ın dünyada resmi yapılmadan kalacak tek canlı olduğu sonucuna varmanız gerekir. Tamam, bir portre bir diğerine göre daha gerçeğe daha yakın olabilir ama hiçbiri kayda değer bir kusursuzluğa erişemez. Yani bu dünyada bir balinanın gerçek görüntüsünü öğrenmenin bir yolu yoktur. Canlı halinin biçimiyle ilgili kabul edilebilir bir fikir edinmenizin tek yolu kendinizin bir balina avı seferine çıkmasıdır ancak bu durumda az da

1. Jeremy Bentham (1748-1832): Pragmatizmin temsilcisi İngiliz felsefeci. Mumyalanmış başıyla giyimli iskeletini Londra Üniversitesi'ne bırakmış, şamdan olarak kullanılmasını vasiyet etmişti, iskelet sergilenmekle beraber şamdan olarak kullanılmamıştır. (Ç.N.)

2. William Hunter (1718-1783): Ünlü İskoç anatomist. (Ç.N.)

olsa balinanın sizi paramparça edip suların dibine yollaması riskini göze almalısınız. Bu nedenle bana öyle geliyor ki bu Leviathan'a dokunmaya çok da hevesli olmasanız iyi edersiniz.

56. Bölüm

Balinaların Daha Az Hatalı Resimleri ve Gerçek Balina Avı Resimleri Hakkında

Balinaların bu korkunç resimlerine ilişkin aslında hem antik hem de modern kitapların bazılarında, özellikle Plinius, Purchas, Hakluyt, Harris, Cuvier, vb.'de bulunan daha da korkunç öykülere girmek geliyor içimden. Ama bu meseleyi geçiyorum.

Büyük ispermeçet balinasının benim bildiğim yayımlanmış dört resmi var: Colnett, Huggins, Frédéric Cuvier ve Beale'ninki. Colnett ve Cuvier'den bir önceki bölümde söz edildi. Huggins'inki bunlardan katbekat iyidir ama Beale'ninki açık ara en iyisidir. Beale'nin bütün ispermeçet balinası çizimleri, ikinci bölümün başında değişik pozlardaki üç balinanın ortasında yer alan hariç, iyidir. Kitabın ilk sayfasındaki ispermeçet balinasına saldıran kayıkların resmi şüphesiz bazı salon beyefendilerinin kuşkularını uyandıracaktır ama hayranlık uyandıracak kadar da doğrudur ve genel olarak tıpkı gerçek hayattaki gibi bir etki bırakır. J. Ross Browne'ın kitabındaki ispermeçet balinasının bazı resimleri biçim olarak oldukça doğrudur ama acınacak derecede oymalarla süslüdür. Ama bu onun kabahati değildir.

Doğru balinaya gelince en iyi resimler Scoresby'dedir ancak çok küçük ölçekte çizildiği için arzu edilen etkiyi yaratmaktan uzaktır. Yalnızca tek bir balina avı sahnesi vardır, bu da ciddi bir eksikliktir çünkü yaşayan bir balinanın yaşayan balina avcılarınca görüldüğü şekli hakkında ancak böyle resimler sayesinde, o da iyi yapıldıkları takdirde, gerçek bir fikir edinebilirsiniz.

Fakat her şeyi hesaba katıp düşünürsek bazı ayrıntılarda en doğrusu olmamakla beraber, balina ve balina avının görüp görülecek açık ara en güzel görüntüleri Garnery ismindeki bir sanatçının tablolarından alınmış, çok güzel uygulanmış iki büyük Fransız gravürüdür. Gravürlerden biri ispermeçet balinasına diğeri de doğru balinaya olan saldırıları temsil eder. İlkinde asil bir ispermeçet balinası gücünün olanca ihtişamıyla okyanusun derinliklerinden kayığın tam altından çıkmış ve sırtında paramparça olmuş borda tahtalarının korkunç enkazıyla havaya sıçrarken gösterilir. Kayığın burnu kısmen sağlamdır ve tam canavarın sırtında dengede durur şekilde çizilmiştir, tek bir an için kayığın burnunda öfkeden fokurdayan balina püskürtüsünün ardında sudan yarı perdelenmiş bir halde, sanki sarp bir kayalıktan denize atlamak üzere durmakta olan bir kürekçi görürsünüz. Bütün bu sahnedeki hareket muhteşem güzel ve gerçektir. Yarı yarıya boşalmış zıpkın halatı fıçısı beyazlaşmış denizde yüzer, artık işe yaramaz hale gelmiş zıpkınların tahta sapları fıçının içinde eğik bir biçimde suya inip çıkar, balinanın etrafına her birinin yüzünde farklı bir korku ifadesi olan tayfaların yüzen kafaları yayılmıştır, bu esnada uzaktaki gemi karanlık fırtınanın içinden bu sahneye doğru gelmeye çabalar. Balinanın anatomisinde ciddi hatalar bulunabilir ama artık o kadar kusur da oluversin çünkü ben ölsem bu kadar iyisini çizemem.

İkinci gravürde kayık, üzerindeki yapışkan deniz pa-

razitleriyle adeta yosun tutmuş bir doğru balinanın Patagonya falezlerinde denize yuvarlanan yosun tutmuş kayalar gibi denizde yuvarlanan kocaman gövdesi boyunca ilerler. Balinanın püskürtüsü öylesine dimdik, dolgun ve kurum kadar karadır ki bacadan çıkan bu dumana bakıp aşağıdaki koca bağırsaklarda muhteşem bir yemek pişirildiğini sanırsınız. Deniz kuşları, doğru balinaların iğrenç sırtına zaman zaman yapışan küçük yengeçleri, deniz kabuklularını, diğer deniz şekerlemeleriyle kurabiyelerini gagalıyorlar. Tüm bunlar olup biterken kalın dudaklı Leviathan arkasında kesilmiş süt gibi tonlarca beyaz çalkantılı köpükler bırakarak denizin derinliklerinde ilerliyor ve küçük kayığın, Atlantik'i geçen gemilerin çarkına kapılan skifler[1] gibi, dalgalarında sallanmasına neden oluyor. Yani ön planda tam bir karmaşa varken arkada hayranlık uyandıracak bir sanatsal tezatla cam gibi durgun bir deniz ve yelkenleri düşmüş çaresiz bir gemi ve püskürtme deliğine dikilmiş teslim bayrağıyla zapt edilmiş bir kaleyi andıran ölü bir balinanın hareketsiz bedeni görülmekte.

Ressam Garnery kimdir ya da kimdi bilmiyorum. Ama hayatıma bahse girerim ki ya işinin erbabı biriydi ya da deneyimli bir balina avcısı onu harika eğitmiş. Hareketli sahneleri resmetme işinin ustası Fransızlardır. Avrupa'daki resimlere gidip bir bakın; Versailles'daki zafer salonu kadar tuval üzerindeki kargaşaların yaşayıp nefes aldığı, bakan kişinin kendini birbiri ardı sıra gelen büyük Fransız savaşlarının içinde telaşla savaşırken bulduğu, her kılıcın Kuzey ışıkları gibi parladığı, silahlarla donanmış sıra sıra krallar ve imparatorların taç giymiş yarı at yarı insan yaratıklar gibi saldırıya geçtiği başka bir yer

1. Hafif kayık. (Ç.N.)

bulabilir misiniz? Garnery'nin deniz savaşı eserleri de o galeride yer almayı hak eder.

Fransızların çevremizdeki nesnelerin güzelliğini kavramaya olan doğal yetenekleri kendini özellikle balina avı sahnelerini anlatan resimlerle gravürlerde gösterir. Balıkçılıkta İngiltere'nin ancak onda biri, Amerikalıların binde biri kadar deneyimleri olmasına rağmen her iki ulusa da balina avcılığının gerçek ruhunu yansıtabilen tamamlanmış çizimleri sunan Fransızlar olmuştur. İngiliz ve Amerikalı tasarımcılar çoğunlukla balinaların ifadesiz çizimleri de dahil olmak üzere nesnelerin mekanik taslaklarını sunmakla yetinmişlerdir ki güzellik açısından ele alındığında bunun piramitlerin bomboş, ifadesiz grafiklerini çizmekten bir farkı yoktur. Doğru balinalar konusunda haklı bir üne sahip Scoresby bile Grönland balinasının dümdüz bir boy resmi ile denizgergedanı ve domuzbalığının üç-dört minyatür resminden sonra, bir dizi klasik sandal kancasının, doğrama bıçağının ve borda kancasının resimlerini sunar bize ve Arktik kar kristallerinin Leeuwenhoek'in mikroskopik hassasiyetiyle büyütülmüş doksan altı kopyasını soğuktan titreyen dünyanın incelemesine arz eder. Bunu söylerken bu mükemmel seyyahı küçümsemek niyetinde değilim (ona bir emektar olarak saygı duyuyorum) ancak böylesine önemli bir konuda her bir kristal için Grönland Sulh Hâkimliği'ne yeminli bir ifade sunmamış olması kesinlikle büyük bir hatadır.

Garnery'nin bu güzel gravürlerine ek olarak, imzasını H. Durand olarak atan birisinin yaptığı dikkate değer iki Fransız gravürü daha vardır. Bunlardan biri tam olarak konumuzla ilgili olmasa da başka sebeplerden dolayı anlatılmayı hak eder. Pasifik Adaları arasında dingin bir öğleden sonrasıdır resmedilen; bir Fransız balina gemisi kıyıda demir atmış, gemiye sakin sakin su ikmali yapmakta

geminin gevşemiş yelkenleri fonda duran uzun palmiye ağaçlarının yapraklarıyla birlikte esintisiz havada sarkmış duruyor. Güçlü kuvvetli balıkçıların oryantal bir şekilde yayıldıkları nadir anlardan birini gösterdiği düşünülecek olursa çok hoş bir etki yaratmakta. Diğer gravür ise oldukça farklı bir konuda; açık denizde ve Leviathan hayatının tam ortasında, yanı başında bir doğru balinayla faça edip durmuş bir gemi; tekne (balinanın parçalanma işlemi sırasında) sanki bir rıhtım gibi balinanın üstüne çıkmış; bu hareketli sahneden aceleyle uzaklaşmakta olan bir kayık uzaklardaki balinaların peşine düşmek üzere. Mızraklar ve zıpkınlar kullanıma hazır bir şekilde yan yana dizilmiş, üç kürekçi yelkeni deliğine takarken denizin ani bir dalgasıyla küçük tekne şaha kalkmış bir at gibi yarı dik bir halde sudan yükselmiş duruyor. Gemiden bakınca kaynamakta olan balinanın işkencesinden yükselen duman, demirci dükkânlarıyla dolu bir köyün üzerinde yükselen dumana benziyor; rüzgâraltına doğru, yağmur ve fırtınaların en güçlüsüyle yüklü kara bir bulut heyecanlı denizcileri sanki daha da hızlandırıyor gibi.

57. Bölüm

Tablolarda, Dişlerde, Tahtalarda, Demir Levhalarda, Taşlarda, Dağlarda ve Yıldızlardaki Balinalar Hakkında

Tower Hill'den aşağı Londra rıhtımlarına doğru giderken önünde bacağını kaybettiği trajik sahneyi gösteren resimli bir tahta tutan sakat dilenciyi görmüşsünüzdür belki. Bu resimde üç balina ve üç kayık vardır ve

muhtemelen kaybedilen bacağın sapasağlam haliyle içinde yer aldığı kayık en öndeki balinanın dişleri arasında çatır çutur çiğnenmektedir. Bana söylediklerine göre bu adam on yıldır bu resmi tutmuş ve insanlara tahta bacağını göstermiş ama kuşkucu dünyayı buna bir türlü inandıramamıştır. Ama artık bunu doğrulamanın zamanı geldi. Nereden baksanız adamın balinaları Wapping'de yayınlanmış bütün balinalar kadar iyidir, tahta bacağı ise batının bütün düzlüklerinde bulup bulabileceklerinizkadar tartışılmaz bir güdüktür. Sonsuza kadar tahta bacağının üzerinde durmak zorunda olduğu halde zavallı balina avcısının bir tahta sandığın üzerine çıkıp nutuk attığı hiç görülmemiştir ancak başını öne eğip kederli kederli kendi kopmuş bacağını düşünür.

Pasifik'in dört bir yanında ve aynı zamanda Nantucket'ta, New Bedford'da ve Sag Harbor'da balina avcılarının ispermeçet balinalarının dişlerine ya da doğru balina iskeletinden yapılmış korseler üzerine kazıdıkları balina ve balina avı sahnelerinin capcanlı resimlerine ve balinacıların süs eşyası diye tabir ettikleri ve okyanustaki boş saatlerinde işlenmemiş kaba maddelerden ustalıkla ince ince yarattıkları nesnelere rastlarsınız. Bazı balina avcılarının sırf bu süs eşyası işi için içinde dişçilerin kullandıklarına benzer aygıtların olduğu küçük kutuları vardır. Ama çoğunlukla büyük cep çakılarıyla çalışırlar ve neredeyse her şeye kadir bu denizci aletiyle bir denizcinin hayal edebileceği, istediğiniz her şeyi yaparlar.

Hıristiyanlıktan ve uygarlıktan bu uzun süreli sürgünler kaçınılmaz bir şekilde insanı tekrar Tanrı'nın onu ilk yarattığı haline, yani vahşilik denen şeye döndürür. Gerçek bir balina avcısı bir İrokua yerlisi kadar vahşidir. Ben kendim de yamyamların kralından başka kimseye sadakati olmayan ve her an ona başkaldırmaya hazır bir vahşiyim.

Bir vahşinin kendi işlerine ayırdığı boş saatlerindeki en tuhaf özelliklerinden biri iş yaparken gösterdiği muazzam sabırdır. Eski bir Hawaii topuzu ya da ucu mızrak gibi bir kürek, üzerindeki oymaların çeşitliliği ve özeniyle Latince bir sözlük kadar sabır abidesidir. Çünkü bu tahtadan dantelin mucizevi inceliği bir parça kırık deniz kabuğu veya köpekbalığı dişinden başka bir şey kullanmadan yaratılmıştır ve bu, uzun yıllar boyu sabırla çalışmaya mal olmuştur.

Beyaz ırktan bir denizci vahşinin de Hawaii'li vahşiden farkı yoktur. Aynı muhteşem sabırla, tek bir köpekbalığı dişinden pek de bir farkı olmayan zavallı çakısıyla size kemikten öyle bir heykel oyuverir ki vahşi Yunan Akhilleus'un kalkanı kadar ustalık işi olmasa da üzerindeki işlemeler onun kadar karmaşık ve çoktur ve ihtiyar Felemenkli vahşi Albert Durer'in baskıları kadar barbarca bir ruh ve ilhamla doludur.

Amerikan gemilerinin başkasaralarında sık sık tahtadan balinalar veya güney denizinin soylu savaş ağacının[1] küçük siyah levhalarından oyulmuş balina profillerine rastlarsınız. Bunların bazıları tam gerçeğine uygun yapılmıştır.

Çatıları üçgen saçaklı bazı konakların sokak kapılarına tokmak olarak kuyruğundan asılmış pirinçten balinalar görürsünüz. Kapıcı uyuyorsa örs kafalı balinalar daha iyi olur. Ama bu tokmak balinalar nadiren gerçeğine uygundur. Bazı eski moda kiliselerin kulelerinde rüzgâr fırıldağı niyetine yerleştirilmiş demirden ince levha şeklinde balinalar görürüsünüz ancak bunlar çok yukarıdadır ve ayrıca her bakımdan sanki üzerinde "dokun-

1. Hawaii bölgesinde yetişen akasya türünden ağacın adı Koa, savaşçı anlamına geldiği gibi, bu ağacın tahtası tarihsel olarak savaş aletleri yapımında da kullanılmıştır. (Ç.N.)

mayın" yazıyormuş gibi durdukları için ne işe yaradıklarına karar vermek üzere yakından inceleyemezsiniz.

Kırık kaya kitlelerin yüksek falezlerin dibindeki düzlüklerde yayıldığı dünyanın kemikli, kaburgalı bölgelerinde, rüzgârlı günlerde üzerine yeşil yeşil dalgaların çarptığı Leviathan'ın otlarla karışık taşlaşmış şekillerini görebilirsiniz.

Sonra, seyyahların sürekli olarak amfiteatrlara benzer yükseltilerle kuşatıldığı dağlık ülkelerde şansınız yaver gider de uygun bir yer bulursanız kıvrım kıvrım bayırlar boyunca giden balinaların görüntüsünü yakalayabilirsiniz. Fakat bunları görebilmek için esaslı bir balina avcısı olmalısınız; bununla kalmayıp bir de aynı görüntüleri tekrar görmek isterseniz ilk durduğunuz yerin tam enlem ve boylamını aldığınızdan emin olmalısınız yoksa tepelerden aynı gözlemi yapabilmeniz için ilk başta duruş noktasını yeniden keşfetmeniz gerekir; tıpkı şu bir zamanlar fırfırlı yüksek yaka takan Mendaña'nın üzerinde gezindiği, sonra da ihtiyar Figueroa'nın kaydettiği ve halen bilinmezliğini koruyan Solomon Adaları gibi.

Bu konuya iyice kendinizi kaptırıp ruhunuz giderek yükseldiğinde yıldızlı gök kubbedeki balinaların ve onu kovalayan kayıkların gözünüzden kaçması olanaksızdır, tıpkı aklı uzun zamandır savaş fikriyle dolu Doğulu milletlerin bulutlar arasında savaşa tutuşmuş ordular görmesi gibi. Böylece, kuzeyde Leviathan'ı bana ilk gösteren Büyükayı'nın üzerinde, yıldızlar döndükçe Leviathan'ı kovaladım. Görkemli Antarktika göklerinin altında gemi burcuna binip su yılanı ve uçan balık burçlarının erişiminin çok ötesinde yıldızlı balina burcunun peşindeki kovalamaya katıldım.

Firkateyn çapasından gemlerim, zıpkın demetlerinden mahmuzlarımla atlasam bir balinanın üstüne ve çıksam göklerin en tepesine, sayısız çadırlarıyla efsanevi

gök kubbenin şu benim fani gözlerimin görebileceğinin ötesinde yayılıp yayılmadığını görmek için.

58. Bölüm
Brit

Crozet'lerden kuzeydoğu yönünde seyrederken brit denen ve doğru balinanın temel besini olan ufak sarı nesnelerden oluşmuş uçsuz bucaksız çayırların ortasına düştük. Fersahlar boyunca etrafımızda kıvrım kıvrım öyle bir dalgalanıyordu ki sanki altın sarısı olgun başaklardan oluşan sonsuz tarlalarda yelken açmış gidiyorduk.

İkinci gün, *Pequod* gibi ispermeçet balinalarının peşinde olan gemilerin tehdidi altında olmayan ve çenelerini açıp dudaklarından dışarı kaçan sulardan ağızlarındaki o muhteşem panjurların püsküllü yapılarına takılan britlerin arasından uyuşuk uyuşuk yüzen birçok doğru balina görüldü.

Yavaş yavaş ve dur durak bilmeden yan yana dizilip tırpanlarını bataklığın ıslak çayırlarında ilerleten sabah tırpancıları gibi bu canavarlar da tuhaf, hışırtılı ve ot kesilmesini andıran bir ses çıkararak ve arkalarında sarı bir deniz üzerinde sonsuz bir saman yığını bırakarak yüzüyorlardı.[1]

Ancak tırpancıları andıran yegâne şey britleri aralarken çıkardıkları sesti. Direk başlarından bakıldığında

1. Balina avcıları arasında denizlerin "Brezilya kıyıları" diye bilinen bölgesine kıyı denmesinin sebebi bu bölgenin Newfoundland kıyıları gibi sığlıklar ve iskandil yerleri olması değil, doğru balinaların kovalandığı bu enlemlerde britlerin su yüzeyinde sürekli akıntısının yol açtığı çarpıcı çayır benzeri görüntüsündür.

özellikle bir süre hareketsiz kaldıkları zaman, devasa siyah görüntüleri her şeyden çok cansız kaya kütlelerine benziyordu. Nasıl ki Hindistan'ın muhteşem av alanlarında, düzlüklerde yatan filleri yabancı birisi uzaktan çıplak kara toprak kümeleri sanıp fark etmeden geçip gidebilirse denizin Leviathan'larını ilk kez gören birisinin başına da aynı şey gelebilir. Nihayet ne oldukları anlaşıldığında bile, o devasa boyutları, o kocaman kütlelerin içindeki hayatın her bakımdan bir köpek ya da atın içindekinin aynısı olduğuna inanmayı güçleştirir.

Aslında diğer bakımlardan da derinlerin yaratıklarını kıyıdakilere beslediğiniz hislerle değerlendiremezsiniz. Bazı eski doğabilimcileri karadaki bütün yaratıkların denizlerde bir benzeri olduğunu öne sürmüşlerdir ve konuya genel bir bakışla bunun doğru olduğu düşünülebilir ancak türlere geri dönecek olursak örneğin okyanusların neresinde görülmüştür bir balığın köpeklerin o bilge iyiliğiyle donatıldığı? Belki yalnızca şu melun köpekbalığı cins olarak köpekle kıyaslanabilecek özelliklere sahip olabilir.

Genel olarak kara adamları denizlerin doğal sakinlerini hep insanlarla kaynaşmayan, kelimelere sığmayacak kadar itici canlılar olarak düşündükleri halde; denizlerin sonsuz bir *terra incognita*[1] olduğunu ve Columbus'un kendi hayal ettiği tek bir Batı dünyasını keşfetmek için sonsuz sayıda bilinmeyen dünyalardan geçtiğini bildiğimiz halde; ölümcül felaketlerin en korkunçları ezelden beri istisnasız olarak daima denize açılan on binlerce, yüz binlerce insanın başına geldiği halde; şu şımarık insanoğlu ilmiyle ve yetenekleriyle ve parlak bir gelecekte bu ilminin ve yeteneklerinin artacak olmasıyla böbür-

1. (Lat.) Bilinmeyen ülke. (Ç.N.)

lendiği halde; yine de bir an için oturup düşünsek mahşer gününe kadar denizin insanı aşağılayıp canını alacağını, insanoğlunun yapıp yapabileceği en muhteşem en çetin gemileri bile un ufak edeceğini anlarız ama insanoğlu bu düşüncelerini sürekli olarak kendi kendine tekrar ederek başlangıçtan beri denizin sahip olduğu o müthiş korkunçluğu unuttu.

Okuduklarımızdan bildiğimiz ilk tekne Portekizlilere özgü bir hınçla geride tek bir dul dahi bırakmadan bütün dünyayı mahveden bir okyanusta yüzmüştü. Şimdi önümüzde aynı okyanus akıp gidiyor, aynı okyanus geçen yılın bütün gemilerini yok etti. Evet işte böyle ey aptal faniler, Nuh'un tufanı henüz dinmedi, hâlâ bu güzel dünyanın üçte ikisini kaplıyor.

Denizle kara arasında nasıl bir fark var ki birisi için mucize olan diğerine değil? Yahudiler doğaüstü lanetlerin hışmına uğradığı zaman Korah ve arkadaşlarının ayaklarının altındaki yer yarılıp onları sonsuza dek yuttu ama denizlerin tıpatıp aynı şekilde gemileri ve tayfaları yutmadığı tek bir günbatımı bile olmaz.

Ancak deniz yalnızca kendine yabancı olanlara değil, kendi çocuklarına karşı da tam bir canavardır; kendi konuklarını katleden Pers'ten bile daha kötüdür; kendi doğurduğu yaratıkları bile ayırt etmez. Balta girmemiş ormanlarda havaya fırlayıp kendi yavrularının üstüne atlayan vahşi bir dişi kaplan gibi deniz de en güçlü balinaları kayalara çarpıp parçalanmış gemi enkazlarıyla yan yana bırakır. Hiç merhameti yoktur ve kendi gücünden başka onu kontrol eden bir şey yoktur. Binicisini sırtından silkeleyip atmış nefes nefese soluyup horuldayan çılgın bir at gibi, efendisi olmayan okyanus da tüm yerküreyi alt etmiştir.

Düşünün şu denizin kurnazlığını, en korkunç yaratıklarının çoğunlukla hiç göze görünmeden en tatlı ma-

viliklerin altında nasıl da haince gizlenip süzüldüklerini. Düşünün o zarif görünüşlü köpekbalıkları gibi en acımasız kabilelerinin şeytanca dehasını ve güzelliğini. Bir kere daha düşünün denizin evrensel yamyamlığını, yaratıklarının dünya kurulalı beri birbirini avlayarak sürdürdüğü sonsuz savaşı.

Düşünün bütün bunları ve sonra dönüp bir bakın bu yeşil, nazik ve uysal dünyaya; ikisini bir arada düşünün, dünyayı ve denizi; kendi içinizdeki bir şeyle tuhaf bir benzerlik kurmuyor musunuz? İnsanı dehşete düşüren okyanusun bu yemyeşil karayı çevrelediği gibi, insanoğlunun ruhunda da kendini çevreden bir ada gibi soyutlamış huzur ve neşe dolu bir Tahiti vardır fakat çevresi hayat denilen, yarısı ne olduğu bilinmeyen bir dehşet çemberiyle sarılmıştır. Tanrı tutsun seni o adada. Sakın uzaklaşma o adadan, bir daha asla geri dönemezsin.

59. Bölüm
Mürekkepbalığı

Pequod brit çayırların içinden Java Adası'na doğru kuzeydoğu rotasına sadık kalarak yavaş yavaş ilerlerken omurgasını yalayıp geçen hafif bir esintiyle, tepesine doğru giderek incelen üç uzun yelken direği, gemiyi çevreleyen sükûnetin içinde ovadaki üç palmiye gibi cansız rüzgâra hafifçe el sallıyordu. Hâlâ seyrek aralıklarla da olsa gümüş renkli gecede insanı büyüleyen, kimsesiz bir püskürtme görülebiliyordu.

Fakat hava pek de rüzgârsız ve durgun olmadığı halde, neredeyse doğaüstü bir sükûnetin denizi örttüğü saydam, mavi bir sabahta, güneşin ormanın içindeki çıplak

bir alan gibi parlattığı sularda, ışık huzmeleri denizin içine bir sırrın saklanmasını buyuran altın bir parmak gibi uzanmış ve ayağı terlikli dalgalar usul usul akıp fısıldaşırken yerkürenin bu gözle görülen yerinde hüküm süren bu derin sessizlikte Daggoo, ana direğin tepesinden tuhaf bir hayalet gördü.

Uzaklarda kocaman beyaz bir kütle tembel tembel sulardan yükseldi ve giderek daha da yükselip maviliklerden tamamen sıyrılarak sonunda tepelerden düşen bir çığ gibi pruvamızın önünde parladı. Bir an için bu şekilde parladıktan sonra yükseldiği gibi yavaş yavaş indi ve sulara gömüldü. Sonra bir kez daha yükseldi ve hiç ses çıkarmadan parıldadı. Bir balinaya benzemiyordu ama acaba Moby Dick miydi, diye düşündü Daggoo. Hayalet tekrar sulara gömüldü, tekrar çıktığında zenci, kafası düşmüş uyuklayanları yerinden sıçratan sustalı bıçak gibi keskin bir çığlıkla bağırdı: "İşte! İşte tekrar çıktı! İşte yardı suları! Tam önümüzde! Beyaz Balina, Beyaz Balina!"

Bunu duyan denizciler oğul verme zamanı ağaç dallarına üşüşen arılar gibi serenin ucuna koşuşturdular. Ahab kavurucu güneşte başı açık, bir eli dümenciye emir vermeye hazır vaziyette iyice geride, Daggoo'nun yukarıda hareketsiz bir şekilde ileriye uzattığı kolunun gösterdiği yöne doğru arzulu bir şekilde bakıyordu.

Arada bir görünüp kaybolan o sakin ve yalnız püskürtü Ahab'ı etkiledi de Ahab havadaki bu ılımanlık ve sükûnetle, gördüğü ilk balinanın aradığı balina olduğu fikrine mi kapıldı, yoksa balinayı bulmak için duyduğu heves mi ona ihanet etti bilinmez ama hangisi olursa olsun Ahab bu beyaz kütleyi tam olarak görür görmez derhal kayıkların indirilmesini emretti.

Önce Ahab'ınki, dört kayık derhal suya indirildi, hepsi birden süratle avlarına doğru kürek çektiler. He-

men ardından beyaz kütle tekrar daldı ve biz kürekleri çekip tekrar görünmesini beklerken hop, daldığı yerden tekrar yavaşça çıktı. Bir an için Moby Dick'i neredeyse tamamen unutup gizemli denizlerin o zamana kadar insanoğluna gösterdiği en muhteşem doğa olayını izlemeye koyulduk. Metrelerce eni boyu olan devasa, etli, krem renginde bir kitle suyun yüzeyinde yatıyor, ortasından çıkan sayısız kollar uzanabileceği her nesneyi ne olduğuna bakmaksızın kıskıvrak yakalayacak anakondalardan bir ağ gibi kıvrılıp bükülüyordu. Ne algılanabilir bir yüzü vardı ne de önü arkası belliydi; bir duygusu ya da içgüdüsü olduğunu belirtecek anlaşılabilir bir işaret yoktu; dalgaların üzerinde kıvrılmış, doğaüstü, şekilsiz, hayatın rastlantısal bir görüntüsüydü.

Beyaz kütle boğuk bir emme sesi çıkararak yavaşça kaybolurken daldığı yerde çalkalanan sulara bakan Starbuck heyecanla bağırdı: "Seni beyaz hayalet! Seni göreceğime neredeyse Moby Dick'i görüp onunla savaşmayı tercih ederdim!"

"Bu da neydi, efendim?" dedi Flask.

"Bu koca bir canlı mürekkepbalığı, dediklerine göre onu ancak birkaç balina gemisi görmüş ve limanlarına dönünce anlatmışlar."

Ama Ahab hiçbir şey söylemedi, kayığını çevirip tekneye geri döndü; diğerleri de sessizce onu izledi.

İspermeçet balinacılarının bu nesneyle ilgili batıl inançları ne olursa olsun, şurası muhakkak ki onun nasıl acayip bir şey olduğunu bir kere görmek bile bu durumun bir uğursuzluk olduğunu düşünmek için yeterlidir. O kadar nadir görülür ki herkes onun şimdiye kadar okyanuslarda gördüğü en büyük canlı olduğunu söylese de gerçek yapısı ve şekli haklında ancak birkaç kişinin, o da belli belirsiz bir fikri vardır; bununla beraber bu mürekkepbalığının ispermeçet balinasının yegâne besini oldu-

ğuna inanırlar. Çünkü diğer balina türleri yiyeceğini suyun üzerinde bulduğu ve beslenirken görüldüğü halde, ispermeçet balinası tüm yiyeceğini su yüzeyinin altında bilinmeyen bölgelerden sağlar ve bu besinlerin ne olduğu konusunda ancak bazı çıkarsamalarla bir şeyler söylenebilir. Bazı zamanlar ispermeçet balinası, peşine düşülüp yakından takip edildiğinde kopmuş mürekkepbalığı kollarına benzer şeyler kusar, bunların bazılarının uzunluğu sekiz-dokuz metreyi geçer. Bu kolların ait olduğu canavarın bunlarla okyanus yatağına tutunduğunu ve ispermeçet balinasının diğer türlerin aksine bunlara saldırıp koparacak dişlerle donatılmış olduğunu düşünürler.

Piskopos Pontoppidan'ın büyük Kraken'ının[1] aslında bir mürekkepbalığı olduğunu düşünmek için bazı sebepler vardır. Piskoposun tarif ettiği şekliyle, yani bir çıkıp bir dalışıyla ve anlattığı diğer bazı özellikleriyle, bu ikisi birbirine uyar. Fakat piskoposun sözünü ettiği devasa boyutları oldukça küçültmek gerekir.

Sözünü ettiğim bu gizemli yaratık hakkında kulaktan dolma bir şeyler duyan bazı doğabilimcileri tarafından sübye sınıfına dahil edilir ki gerçekten de dış görünüşü bakımından bu türe ait gibi durmaktadır ama kabilenin Anak'ı[2] olarak.

1. Erik Pontoppidan'ın *Norveç'in Doğa Tarihi* kitabında sözünü ettiği canavar. (Ç.N.)

2. Anak, Eski Ahit'te geçer. Musa, İsrail'in on iki kabilesini temsilen on iki casusunu Kenan ülkesine gönderir. Casuslar döndüklerinde İsraillilerin oraya yerleşmemesini savunurlar. Çünkü orada yaşayan Anak'ın uzun boylu oğullarının yanında kendileri çekirge gibi kalmışlardır. Eski Ahit, "Çölde Sayım", 13. (Ç.N.)

60. Bölüm

Halat

Hem biraz sonra anlatacağım balina avı sahnesi hem de ileride karşımıza çıkacak benzer sahnelerle ilgili olarak burada sizlere kimi zaman dehşet verici olabilen sihirli balina halatından söz etmeliyim.

Balina avında ilk başlarda kullanılan halat en iyi kalite kendirdendi, sıradan halatlar gibi katrana batırılmaz, katran yalnızca üzerine hafifçe sürülürdü çünkü katran alışılagelmiş şekliyle kullanıldığında halat yapan usta için kendiri çok daha eğilir bükülür kılar ve aynı zamanda sıradan tekne işlerinde kullanacak gemici için halatı çok daha kullanışlı hale getirir ama balina avındaki gibi küçük halkalar halinde kullanıldığında katran yalnızca bükülmesini zorlaştıracak şekilde halatı aşırı sertleştirmekle kalmaz, aynı zamanda birçok denizcinin öğrenmeye başladığı gibi, halata sıkılık ve parlaklık verse de kesinlikle dayanıklılığını ve sağlamlığını artırmaz.

Son yıllarda Amerikan balıkçılığında balina halatının hammaddesi olarak kenevirin yerini hemen tamamen Manila ipi almıştır çünkü Manila ipi kenevir kadar dayanıklı olmasa da daha sağlam, çok daha yumuşak ve elastiktir; her şeyde bir de estetik olduğu için ben kenevirden çok daha şık ve tekneye yakışır olduğunu da ekleyeceğim. Kenevir Hintlilere benzeyen kara kuru bir heriftir ama Manila bakmaya kıyamayacağınız altın saçlı, beyaz tenli bir güzeldir.

Balina halatının kalınlığı iki santim kadardır. İlk bakışta onun gerçekte ne kadar sağlam olduğunu anlayamazsınız. Deneye deneye elli bir sarmalının her birinin altmış kiloluk bir ağırlığı çekeceğini anlarsınız, böylece

halatın tamamı üç tona eşit bir yük kaldırır. Sıradan bir ispermeçet balinası halatının uzunluğu iki yüz kulacın üzerindedir. Sandalın kıçında bir yerde burgu şeklinde kıvrılmış olarak bir fıçının içinde durur ama bir imbiğin solucan gibi kıvrılan borularına değil de yuvarlak bir peynir tekerini andıran yoğun bir "makaraya" veya tek bir merkez etrafında dönen ama ortasında bir oyuk değil de "kalp" olan katmanlara veya bir peynirin uzunlamasına ekseni etrafında oluşmuş dikey bir boruya benzer. Halat açılırken kıvrımlardaki en ufak bir dolaşma veya katlanma kaçınılmaz olarak birinin kolunu bacağını hatta bütün vücudunu kapıp götüreceğinden halatı fıçıya yerleştirirken azami dikkat sarf edilir. Bazı zıpkıncılar bu iş için bütün bir sabahı harcarlar, kangallama esnasında olası her türlü katlanıp bükülmeleri ortadan kaldırmak için halatı iyice yukarıya tutar ardından aşağı doğru bir kasnak aracılığıyla bir delikten geçirip fıçıya sokarlar.

İngiliz kayıklarında bir değil iki fıçı kullanılır, aynı halat kesintisiz olarak iki fıçıya kangallanır. Bunun bazı avantajları vardır çünkü ikiz fıçılar çok küçüktür ve kayığa çok daha rahat sığarlar ve kayığı çok zorlamazlar; öte yandan Amerikan fıçıları yaklaşık doksan santimlik çapları ve bununla orantılı derinlikleriyle, borda kaplamalarının kalınlığı ancak dört santim olan kayıklar için hantal bir yük teşkil ederler çünkü balina kayıklarının tabanı ince bir buz tabakası gibidir, eşit dağılmış hatırı sayılır ağırlıkları rahatlıkla kaldırır ama tek bir noktaya yoğunlaşmış bir yük kaldıramaz. Renkli yelken bezi Amerikan halat fıçısının üzerine örtülünce kayık, balinalara ikram edilecek devasa bir düğün pastası yüklenmiş gibi durur.

Halatın her iki ucu da dışarı doğru çıkar, alttaki ucu bir kasa düğümünde son bulur veya ilmek fıçının tabanından kenarına yapışarak çıkar ve hiçbir şeyle temas etmeden yan tarafından sallanır. Alt ucun bu şekilde olma-

sı iki bakımdan gereklidir. Birincisi: Vurulan balina çok derinlere dalar da zıpkının bağlandığı halatın tamamını beraberinde götürme tehlikesi belirirse komşu bir sandaldan ilave bir halatın bağlanmasını kolaylaştırmak gerekir. Bu durumlarda tabii ki balina bir bira kupası gibi bir sandaldan diğerine devredilir ama ilk sandal da yoldaşına yardım edebilmek için her zaman yakınlarında dolanır. İkincisi: Bu uygulama güvenlik açısından şarttır çünkü şayet halatın alt ucu bir şekilde sandala bağlı olsa ve balina da bazen yaptığı gibi halatı sonuna kadar bir seferde jet gibi çekerse balina işi asla orada bırakmaz ve artık ölüme mahkûm olan sandal kaçınılmaz bir şekilde balinanın peşinde denizin derinliklerine çekilir, bu durumda kaybolanları bulmaya hiçbir tellalın bağırtısı yetmez.

Balinaların peşine düşmek için sandalları denize indirmeden önce halatın üst ucu sandalın kıç tarafına götürülür ve odun kafanın etrafından dolandırıldıktan sonra sandal boyunca ön tarafa taşınırken her küreğin sapına çapraz şekilde dolandırılır ve böylece her kürek çekişte kürekçinin eline sürtünür; küpeştede karşı karşıya oturan adamların arasından geçip teknenin en ucundaki kurşundan takozlara ya da yivlere kadar uzanır ve sıradan bir tüy kalem boyundaki tahta bir iğne veya şiş, halatın denize düşmesine engel olur. Sandalın başında, bu takozlardan hafif bir kıvrımla aşağı doğru sarkar, sonra tekrar sandalın içine girer ve on beş-yirmi kulaç kadar kayığın ucundaki kutunun üzerine kıvrılır (buna kutu halatı denir), sonra tekrar kıç tarafa, küpeşteye doğru ilerler ve orada kısa sarmal denilen ve halatın doğrudan zıpkına bağlı olan kısmına eklenir fakat bu eklenmeden hemen önce kısa sarmal da anlatması çok sıkıcı birkaç gizemli aşamadan geçer.

Böylece bu balina halatı gayet karmaşık kıvrımlar, bükülmeler ve kıvrılmalarla sandalı hemen her tarafın-

dan sarıp sarmalar. Bu tehlikeli kıvrılmalara bütün kürekçiler de dahildir, hatta kara adamlarının ürkek gözlerine bu kürekçiler en zehirli yılanların bacaklarına eğlence olsun diye sarmaşık gibi dolandığı Hint fakiri gibi görünür. Ayrıca hiçbir fani kadının oğlu, hayatında ilk defa balina sandalına bindiğinde bir yandan bütün gücüyle küreklere asılıp bir yanda bu kendir karmaşasının ortasında her an zıpkının fırlatılabileceğini ve tüm bu korkunç sarmalların halka şeklinde şimşekler gibi olaya katılacağını düşünerek oturamaz; kemikleri iliklerine kadar bir denizanası gibi titremeden duramaz. Fakat alışkanlıklar – tuhaf şeylerdir! Alışkanlıkların sağlayamayacağı bir şey var mıdır? Boynunuzda celladın ilmiğiyle, balina kayığının bir santimlik servi ağacında, maun masanızın etrafındakilerden çok daha hoş espriler, çok daha mutlu şakalar, parlak hazır cevaplar duyarsınız Kral Edward'ın huzurundaki altı Calais'li gibi[1], altı kişilik mürettebat, her birinin boynunda bir yular, ölümün keskin dişlerine doğru kürek çektiklerini düşünebilirsiniz.

Belki de biraz düşününce bazıları gelişigüzel bir şekilde kayıtlara geçen bu tekrarlayan balina felaketlerinin nasıl olduğunu, şu adamın ya da bu adamın nasıl halata takılıp sandaldan düşüp kaybolduğunu anlayabilirsiniz. Çünkü halat hızla dışarı fırlatıldığında o anda kayığın içinde olmak, tam gaz çalışan bir buhar makinesinin değişik pırpırlarının arasında, uçuşan her kıvılcımın, her milin, her çarkın neredeyse sizi sıyırıp geçtiği bir yerde oturmak gibidir. Hatta daha da beterdir çünkü bu tehlikelerin arasında beşik gibi sallanan kayığın içinde kıpırdamadan oturamazsınız, zira aniden bir o yana bir bu

1. 1347 yılında kasabalarını yıkımdan kurtarmak için Calais'nin ileri gelenlerinden altı kişi boyunlarında iplerle Kral Edward'ın huzuruna çıkıp kendi hayatlarını sunmuşlardır. (Ç.N.)

yana fırlatıp atar sizi ancak havada yüzer gibi dengenizi ayarlayarak ve irade ve hareketlerinizin uyumuyla bir Mazeppa[1] olmaktan ve güneşin her şeyi gören gözünün sizi fark etmesi olasılığından kurtulabilirsiniz.

Ve bir de fırtına öncesi derin sükûnet, fırtınanın kendisinden daha beterdir çünkü bu sükûnet fırtınayı gizleyen bir örtü, bir zarftır ve tıpkı görünürde zararsız olan tüfeğin, içinde ölümcül barut, mermi ve patlama barındırması gibi, halatın harekete geçmeden önce kürekçilerin etrafında sessiz bir yılan gibi zarif duruşu – bu tehlikeli olayın kendisinden daha gerçek bir beladır. Ama sözü uzatmaya ne gerek. Tüm insanlar balina halatlarıyla sarmalanmış yaşarlar. Hepsi boyunlarının etrafında bir ilmekle doğmuştur ama faniler yalnızca ölümün o ani ve hızlı döngüsüne kapıldıkları zaman fark ederler hayatın her zaman var olan sessiz ve göze batmayan tehlikelerini. Bir filozofsanız şayet, balina sandalında otururken bir akşam şöminenizin başında yanınızda zıpkın değil de bir maşayla otururken duyacağınız korkudan bir nebze fazla korku hissetmezsiniz yüreğinizde.

61. Bölüm
Stubb Bir Balina Öldürür

Mürekkepbalığının görüntüsü Starbuck için kötü şeylere delalet ediyordu ama Queequeg için tamamen farklı bir nesneydi.

1. Lord Byron'ın kazak lideri Mazeppa hakkındaki şiirinde, Polonyalı bir asilzade, karısıyla ilişkisi olan Mazeppa'yı vahşi bir ata bağlayıp steplere sürer. (Ç.N.)

Gemiye çekilmiş sandalının pruvasında zıpkınını bilerken kırık İngilizcesiyle, "Onu gördüyseniz yani şu mürekkepbalığını," dedi vahşi, "o zaman ispermeçet balinasını da göreceksiniz demektir."

Ertesi gün aşırı durgun ve rutubetliydi ve *Pequod*'un mürettebatı özellikle yapacak bir şeyleri olmadığı için bomboş denizin yarattığı uykunun büyüsüne karşı koymakta zorlanıyordu. Çünkü Hint Okyanusu'nun o sırada seyrettiğimiz bölgesi, balina avcılarının canlı bölge dedikleri bölgelerden biri değildi; yani Río de la Plata açıkları veya Peru kıyıları gibi daha hareketli denizlerdeki domuzbalığı, yunus, uçan balık ya da diğer neşeli deniz yerlilerinin görüntülerine pek rastlamazsınız buralarda.

Pruva direğinin tepesinde gözcülük sırası bendeydi, omuzlarımı gevşemiş çarmıklara dayamış insanı büyüleyen havada tembel tembel ileri geri salınıyordum. Bu büyülü havaya hiçbir irade direnemeyeceği gibi, bu hülyalı ruh haliyle ben de tüm bilincimi yitirdim ve ruhum bedenden ayrıldı ama onu harekete geçiren güç ortadan kalktığı halde salınmaya devam eden bir sarkaç gibi vücudum salınmaya devam etti.

Dalıp gitmeden önce ana yelkenle mizana yelkenindeki denizcilerin de çoktan mahmurlaştığını fark etmiştim. Sonunda üçümüz de direklerden cansız cansız sallanıyorduk ve her sallanışımızda aşağıda pinekleyen dümencinin başı da aşağı yukarı sallanıyordu. Dalgaların bile uyuşuk tepeleri bir aşağı bir yukarı sallanıyor, denizin o engin vecdinde doğu batıya başıyla selam veriyor ve güneş de hepsinin tepesinde başını öne eğmiş tembel tembel duruyordu.

Aniden kapalı gözlerimin önünde sanki kabarcıklar patladı; ellerim mengene gibi çarmıklara tutundu; görünmez, merhametli bir kuvvet beni korudu; bir şok geçirip hayata geri döndüm. Ve işte! Tam rüzgâraltımızda

kırk kulaç kadar ötede, devasa bir ispermeçet balinası o Habeş renkli geniş, parlak sırtıyla alabora olmuş bir firkateyn gövdesi gibi suda yuvarlanıyor, güneş ışınlarının altında ayna gibi parlıyordu. Suyun içinde tembel tembel salınıp arada bir istim gibi fıskiyesini püskürten balina, sıcak bir öğleden sonra piposunu tüttüren iriyarı bir kasabalıya benziyordu. Zavallı balina, o pipo tüttürdüğün son pipoydu. Sihirli bir değnek değmiş gibi o uykulu gemi ve içinde uyuyan herkes birdenbire uyanıverdi, bu koca balık yavaş yavaş ve düzenli aralıklarla ışıl ışıl parlayan deniz sularını püskürtürken yukarıdan gelen üç sesle birlikte teknenin dört bir yanından yirmiden fazla sesten aynı anda alışılagelmiş çığlık koptu.

"Çözün sandalları! Orsa edin!" diye bağırdı Ahab. Kendi emrine uyarak daha dümencinin dümeni tutmasına fırsat kalmadan dümeni kırdı.

Mürettebatın ani çığlıkları balinayı korkutmuş olmalıydı, sandallar denize indirilmeden görkemli bir dönüşle rüzgâraltına doğru yüzerek uzaklaştı ancak öylesine değişmez bir huzurla neredeyse denizi hiç titretmeden bir yüzüyordu ki balinanın henüz telaşlanmadığını düşünen Ahab tek bir küreğin bile kullanılmamasını ve yalnız fısıldayarak konuşulmasını emretti. Sandalların küpeştelerinde Ontario Kızılderilileri gibi oturup hızlı hızlı ama hiç ses çıkarmadan kısa küreklerle ilerledik, canavar kuyruğunu dik bir şekilde sudan on iki metre kadar çıkardı ve ardından denizin yuttuğu bir kule gibi dalıp gözden kayboldu.

"İşte gitti kuyruk!" diye bir çığlık duyuldu ve ortaya çıkan bu soluklanma fırsatında Stubb hemen kibritini çıkarıp piposunu yaktı. Dalış süresini tamamladıktan sonra balina tekrar sudan yükseldi ve piposunu tüttüren adam sandalının önünde diğer sandallara göre daha yakında olduğu için bu balinayı yakalama şerefinin kendi-

sinin olacağına güveniyordu. Şimdi balinanın da nihayet peşine düşenlerin farkına vardığı aşikârdı. Bu nedenle artık sessizliğin bir anlamı kalmamıştı. Kısa kürekler bırakılıp esas kürekler gürültüyle işe koyuldu. Stubb bir yandan piposunu tüttürüp bir yandan tayfalarını saldırıya yüreklendiriyordu.

Balıkta müthiş bir değişiklik olmuştu. Tehlikenin farkına varmış kafasını çıkarmış gidiyordu, vücudunun o bölümü kendi mayaladığı çılgın köpüklerin içinden eğik olarak çıkmıştı.[1]

"Haydi saldırın, saldırın çocuklarım! Acele etmeyin, yavaş yavaş – ama saldırın, şimşek gibi saldırın, işte bu kadar!" diye bağırdı Stubb konuşurken dumanını savurarak. "Tashtego saldır, haydi oğlum –saldırın hepiniz ama sakin sakin; amansız ölüm ve gülen şeytanlar gibi saldırın ve ölüleri kaldırın mezarlarından ayağa– işte bu kadar. Saldırın şuna!"

Gay Head'li yanıt olarak "Vu-hu! Vahey," diye eski savaş çığlıkları haykırdı göklere doğru ve bu ateşli Kızılderili'nin güçlü kürek darbesiyle sandalın içinde kasılmış kalmış kürekçilerin hepsi istemeden ileriye doğru sıçradı.

Kızılderili'nin vahşi çığlıklarına diğerleri de aynı vahşilikte yanıt verdi. "Ki-hi! Ki-hi!" diye bağırdı Daggoo oturduğu yerde kafesinde volta atan bir kaplan gibi ileri geri kaykılarak.

"Ka-la! Ku-lu!" diye haykırdı Queequeg, sanki bir

1. Kitabın bir başka yerinde ispermeçet balinasının o devasa kafasının içinin ne denli hafif bir maddeyle dolu olduğunu göreceğiz. Vücudunun aşikâr bir şekilde en iri ama en rahat yüzen kısmıdır. Bu sayede başını kolayca sudan çıkarır ve son hızla giderken hep dışarıda tutar. Ayrıca, kafasının önünün üst kısmının genişliği ve gövdesinin giderek incelen alt tarafıyla suları öylesine kolaylıkla yaran bir yapıdadır ki başını eğik olarak sudan çıkararak kendini kaba pruvalı, ağırkanlı bir galyottan sivri burunlu bir New York kılavuz gemisine dönüştürür.

ağız dolusu el bombacı bifteği[1] yiyormuş gibi ağzını şaplatarak. Böylece tekneler, kürekler ve haykırışlarla denizi yara yara ilerledi. Bu esnada, öncü konumunu koruyan Stubb bir yandan ağzından piposunun dumanını savururken bir yandan adamlarını saldırı için yüreklendiriyordu. Olanca güçleriyle gözü dönmüş haydutlar gibi asıldılar küreklere, ta ki bekledikleri çığlığı duyana kadar, "Kalk ayağa Tashtego! Göster şuna gününü!" Zıpkın fırlatıldı. "Herkes kıç tarafa!" Kürekçiler kürekleri siya ettiler, aynı anda her birinin bileğini ıslık sesi çıkararak sıcak bir şey yaladı. Bu büyülü halattı. Bundan hemen önce Stubb halatı odun kafanın etrafına çabucak iki sefer daha dolamıştı ve halat, odun kafanın etrafından hızla boşanırken kendirinden çıkan mavi duman yukarıya doğru yükselip Stubb'ın piposundan çıkan dumana karışıyordu. Halat hedefine varmadan önce, tıpkı odun kafanın etrafından dolana dolana boşandığı gibi, böyle durumlarda giydiği eldivenleri veya kat kat muflonlu çadır bezi kazara düşmüş olan Stubb'ın ellerinin arasından da aynı şekilde ellerini yırtarak geçti. Sanki bir düşmanın iki yanı keskin kılıcını tutmak ve düşmanın da ellerinin sıkıca kenetlendiği bıçağı zorla çekmesi gibiydi.

"Halatı ıslatın! Halatı ıslatın!" diye bağırdı fıçı kürekçisine (fıçının yanındaki adam), adam da şapkasını kaptığı gibi halata su çarptı. Denizciler değişe değişe halatı tutarak sabit kalmasını sağladılar. Böylece kayık fokurdayan suların içinden sanki safi kuyruktan meydana gelen bir köpekbalığı gibi uçarcasına ilerlemeyi sürdürdü. Stubb ve Tashtego bu sallantının kargaşasında kayığın başıyla dümeni arasında sendeleye sendeleye yer değiştirdiler. Kısmen bu hareketin zorunlu olduğunu anlat-

1. El bombası taşıyan ya da atan bir askere verilen çiğ biftek. Ya da aynı adı taşıyan bir derin deniz balığının eti. (Ç.N.)

mak için burada eski Felemenk avcılığında akan halata su çarpmak için bir paspasın kullanıldığı söylenebilir; diğer birçok gemide bu amaç için tahta bir maşrapa, yani bir su boşaltma kabı bir kenara koyulurdu. Aslında bu iş için en kullanışlı şey insanın kendi şapkasıdır.

Tüm sandalı boydan boya kat eden halatın titreşimlerine ve şimdi bir arpın tellerinden bile daha gergin olmasına bakarak teknenin biri suyu, diğeri havayı yaran iki omurgası olduğunu ve teknenin bu birbirine zıt iki unsur arasında çalkalandığını sanabilirdiniz. Deniz pruvada sürekli çağlayanlar oluşturuyor, dümen suyunda durmaksızın dönen girdaplar yaratıyordu; içeride en ufak bir hareket olduğunda hatta birisi parmağını bile kımıldatsa titreyen, çatırdayan tekne sarsıla sarsıla giden küpeştesinden denize doğru yatıyordu. Bu şekilde hızla ilerliyorlardı, denizcilerin hepsi köpüklere fırlatılmamak için var gücüyle oturdukları yere yapışmıştı, dümendeki Tashtego o uzun boyunun ağırlık merkezini aşağı çekmek için iki büklüm çömelmişti. Hızla ilerlerken neredeyse Atlantiklerin ve Pasifiklerin hepsini bir uçtan bir uca geçiyor gibiydiler, ta ki sonunda balina kaçışını yavaşlatana kadar.

"Salya et halatı, salya et!" diye bağırdı Stubb pruvada duran adama; balina sandalı sürüklemeye devam ederken denizcilerin hepsi yüzlerini balinaya dönüp halata asılarak sandalı balinaya doğru çekmeye başladı. Kısa sürede balinanın gövdesine iyice yanaşınca Stubb dizini hantal koçboynuzuna iyice yaslayıp kaçan hayvana zıpkın üstüne zıpkın sapladı, verilen komut üzerine sandal balinanın korkunç debelenme alanından dümen kırıyor ve ardından yeni bir saldırı için tekrar balinaya yanaşıyordu.

Şimdi canavarın her tarafından, tepelerden dökülen kızıl dereler gibi kanlar akıyordu. İşkence altındaki bedeni sanki denizde değil de sandalın dümen suyunda metrelerce köpürüp kabaran kanı içinde yuvarlanıyordu. De-

nizin içindeki bu kan kırmızı gölete yandan vuran güneş ışınlarının yansımasıyla Kızılderililere dönmüş yüzler, ışıldayarak birbirlerine bakıyorlardı. Bunlar olup biterken balina azap içinde püskürtme deliğinden birbiri ardı sıra beyaz dumanlar püskürtüyor, heyecandan coşmuş celladın ağzından da hararetle duman üstüne duman çıkıyordu; her saplayıştan sonra eğilip bükülen zıpkınını ucuna bağlı halattan salya edip küpeşteye vura vura tekrar tekrar düzeltip tekrar tekrar balinaya saplıyordu.

Artık gücü tükenen balina azap içinde gevşemeye başladığında, "Yanaş, yanaş!" diye bağırdı Stubb pruvadaki tayfaya. Pruvadan iyice sarkıp uzun keskin zıpkınını balinaya yavaşça döndürerek sapladı ve sanki balinanın yuttuğu altın bir saati kırmaktan korka korka titizlikle arar gibi dikkatle döndüre döndüre sapladığı yerde tuttu. Aradığı altın saat balığın ta içindeki canıydı. Tam da orası vurulduğu için balina o kendinden geçmiş halinden çıkıp "balinanın can havli" dedikleri tarifi olanaksız haline geçmiş, kendi kanında korkunç bir şekilde debelenirken içine girilmesi olanaksız, kaynayan azgın su zerreciklerinden bir örtüye sarınmıştı; tehlikeye düşen tekne ânında geriledi ve telaşla bu kudurmuş alacakaranlıktan berrak gün ışığına çıkmak için körlemesine çabalamaya başladı.

Can telaşı dinen balina bir kez daha ortaya çıktı; bir o yanda bir bu yanda denizden yükseliyor, keskin, patlayıcı, acı dolu soluklarla püskürtme deliği bir kasılıp bir gevşiyordu. Sonunda kırmızı şarabın mor tortusu gibi pıhtılaşmış kan oluk oluk havaya fışkırdı ve ardından balinanın hareketsiz böğründen damla damla denize aktı. Yüreği patlamıştı balinanın.

"Öldü, Mr. Stubb," dedi Daggoo.

Stubb, "Evet, iki pipo da söndü!" diyerek kendi piposunu ağzından çıkardı, küllerini suya saçtı ve yarattığı o devasa cesede düşünceli düşünceli baktı.

62. Bölüm
Zıpkını Fırlatış

Son bölümdeki bir olayla ilgili bir iki kelime.

Balina avcılığının değişmez geleneklerine göre sandal gemiden ayrıldığında cellat ya da balinayı öldürecek olan denizci, geçici olarak dümene; zıpkıncı, yani balinayı zıpkınlayıp bağlayan da zıpkıncı küreği diye bilinen en öndeki küreğe geçer. Balığa ilk zıpkını saplamak için güçlü, sağlam bir kol gereklidir çünkü uzun fırlatış denilen şeyde bu ağır nesnenin sekiz-dokuz metreye fırlatılması gerekir. Kovalama ne kadar uzun ve yorucu olursa olsun zıpkıncının küreklere olanca gücüyle asılması ve yalnızca kürek çekerek değil aynı zamanda üst üste korkusuz çığlıklar atarak diğer tayfalara insanüstü bir örnek oluşturması beklenir, bütün kaslar gerilmiş ve yarı yarıya hareketa geçmişken tüm gücüyle bağırmanın ne olduğunu bunu deneyenden başkası bilemez. Örneğin ben hem avazım çıktığı kadar içtenlikle bağırıp hem de aynı zamanda çılgın gibi çalışamam. Bütün kasları gerilmiş ve sırtı balığa dönük olarak avazı çıktığı kadar bağıran, bitap durumdaki zıpkıncı hep bir ağızdan söylenen, "Kalk ayağa, sapla şunu!" çığlığını duyar. Bunu duyduğu anda küreğini bırakıp emniyete aldıktan sonra kendi etrafında yarı dönerek zıpkını üçayaklıdan çekip alır ve kalan gücüyle onu balinaya fırlatmaya kalkar. Bu durumda ekipteki tüm balina avcılarını düşünürsek tabii ki elli denemeden beşi bile başarılı olmaz, tabii ki birçok talihsiz zıpkıncı iğrenç küfürler işitip aşağılanır, tabii ki sandalda bazılarının damarları çatlar, tabii ki bazı ispermeçet balinacıları dört yıl ortadan kaybolup sonunda yalnızca dört fıçıyla dönerler, tabii ki birçok gemi sahibi için balina avcılığı zarar endişesinden

başka bir iş değildir çünkü seferi sefer yapan zıpkıncıdır ve zıpkıncının soluğunu keserseniz tam da lazım olduğu zamanda bulmayı nasıl beklersiniz!

Bir de şöyle bir şey var ki zıpkını fırlatış başarılı olsa da bu sefer ikinci kritik anda yani balina kaçmaya başladığında teknenin başındakiyle zıpkıncı hem kendilerini hem de diğerlerini tehlikeye sokacak şekilde biri ileriye biri geriye doğru koşmaya başlarlar. Bu sırada yer değiştirirler ve kayık başı, yani küçük teknenin reisi pruvadaki esas yerini alır.

Kim ne derse desin ama tüm bunlar aptalca ve gereksizdir. Bence cellat başından sonuna kadar pruvada kalmalıdır ve herkesin küreklere asılması gereken belli durumlar haricinde asla kürek çekmesi beklenmemelidir. Bunun kovalamanın hızını biraz azaltacağının farkındayım ama birden fazla milletten balina avcılarının uzun yıllara dayanan deneyimleri beni balıkçılıktaki başarısızlıkların ezici çoğunluğunun sebebinin kesinlikle balinanın hızından çok zıpkıncının tükenmişliği olduğuna inandırdı.

Zıpkını fırlatıştan en iyi sonucu almayı garantilemek için bu dünyanın zıpkıncılarının ırgat gibi çalıştıktan sonra değil, rahat rahat oturduktan sonra ayağa fırlamaları gerekir.

63. Bölüm
Bumba Üçayağı

Gövdeden dallar çıkar, dallardan da sürgünler. Üretken konulardan da kitap bölümleri.

Önceki sayfada sözü edilen bumba üçayağı ayrıca tek başına söz edilmeyi hak eder. Bu, uzunluğu altmış

santim kadar olan tuhaf şekilli çentikli bir çubuktur ve zıpkının tahta kısmını üstüne koymak için pruvanın yanındaki sancak küpeştesine diklemesine sokulmuştur, zıpkının diğer çıplak kancalı ucuysa geminin burnundan dışarı doğru uzanır. Böylece zıpkın fırlatıcının hemen elinin altındadır ve fırlatıcı onu ormanda bir avcının duvardan tüfeğini kaptığı gibi kolaylıkla alıverir.

Geleneksel olarak bumba üçayağın üzerinde sırasıyla birinci ve ikinci demir denen iki zıpkın durur. Zıpkınların her biri kendi ipiyle balina halatına bağlıdır, bunun da amacı aynı balinaya birbiri peşi sıra ikisini birden fırlatmaktır, böylece takip eden sürüklenme sırasında birisi balinadan çıkarsa diğeri yerinde kalır. Bu, şansı ikiye katlamaktır. Ama sıklıkla balinanın ilk zıpkını yedikten sonraki ani, şiddetli ve sarsılarak kaçışı nedeniyle, zıpkıncı ne kadar şimşek gibi hareket etse de ikinci zıpkını fırlatması olanaksız olur. Fakat ikinci zıpkın balina halatına bağlı olduğundan ve halat da akmaya devam ettiği için silah her halükârda tedbir olarak sandaldan fırlatılmalıdır yoksa bütün denizciler korkunç bir tehlikeyle karşı karşıya kalırlar.

Bu durumda zıpkın suya düşer, daha önce sözü edilen kutu halatının fazladan kıvrımları çoğunlukla bu işin tehlikesizce halledilmesini sağlar. Ancak bu kritik işte üzücü ve ölümcül olaylar hiç olmaz da denemez. Ayrıca şunu da bilmelisiniz ki ikinci zıpkın sandaldan fırlatıldığı andan itibaren havada asılı kalıp hem sandalın hem de balinanın etrafında ürkek bir at gibi sıçraya sıçraya dolanan, halatları birbirine dolaştıran veya kesen ve her yana korku salan sivri uçlu bir bela haline gelir. Artık balina yakalanıp öldürülene kadar da onu bir yere tutturmak olanaksızdır.

Dört sandalın birden olağanüstü güçlü, hareketli ve akıllı bir balinanın peşine düşmesinin nasıl bir şey oldu-

ğunu bir düşünün; balinanın özellikleri ve aynı zamanda böylesine atılgan girişimlerde yaşanmış binlerce kaza nedeniyle, sekiz-on tane ikinci demir aynı anda balinanın etrafında sarkıp sallanıyordur. Çünkü ilk fırlatılan zıpkının işe yaramaması ve sandala geri çekilememesi halinde kullanılmak üzere tabii ki her sandalda halata bağlamak için birçok yedek zıpkın vardır.

Bütün bu ayrıntıları burada dürüstçe ve doğrulukla anlatıyorum ki bundan sonra betimlenecek sahnelerin önemli ve bir o kadar da çapraşık bölümlerinin aydınlatılmasında sorun olmasın.

64. Bölüm
Stubb'ın Akşam Yemeği

Stubb'ın balinası gemiden oldukça uzakta bir yerde öldürülmüştü. Deniz çok sakindi, böylece üç kayığı peş peşe dizip ganimeti yavaş yavaş *Pequod*'a çekmeye başladık. Biz on sekiz adam, otuz altı silahı ve yüz seksen parmağı ve başparmağıyla saatler boyunca ağır ağır ırgat gibi çalışıp denizdeki hareketsiz ve hantal cesedi çekiyorduk ama balinayı nadiren hareket ettirebiliyorduk ve neredeyse hiç yerinden kımıldamıyordu, bu da ne kadar muazzam bir kütleyi hareket ettirmeye çalıştığımızın açık bir deliliydi. Çin'deki büyük Hang-Ho Kanalı'nda veya adı her neyse işte orada, dört ya da beş işçi ağzına kadar yükle dolu bir hurdayı kıyıdan saatte bir mil hızla çekerler ama bizim çektiğimiz bu devasa ticaret gemisi sanki kurşun külçeleriyle yüklüymüş gibi zorbela ilerliyordu.

Karanlık çöktü, *Pequod*'un ana armasında yukarıdan aşağı asılı üç ışık belli belirsiz bize yol gösteriyordu, ge-

miye yaklaştığımızda Ahab'ın küpeşteye birkaç fener daha koyduğunu gördük. Gemiye çekilen balinaya boş gözlerle bakarak gece boyunca balinayı emniyete almak için her zamanki emirleri verdi ve sonra fenerini gemiciye verip kamarasının yolunu tuttu ve sabaha kadar da bir daha dışarı çıkmadı.

Bu balinanın kovalanışını izlerken Kaptan Ahab her zamanki gibi görevini yapmıştı fakat şimdi yaratık öldükten sonra üzerine tuhaf bir tatminsizlik veya sabırsızlık veya hüzün gelmişti, sanki bu ölü beden ona Moby Dick'in hâlâ öldürülmediğini anımsatmıştı ve gemisine bin tane başka balina da getirilse, bu onu saplantısı haline gelen devasa nesneye bir nebze dahi yaklaştırmayacaktı.

Çok kısa süre sonra *Pequod*'un güvertesindeki seslere bakarak bütün tayfaların derin sulara demir atmaya hazırlandığını sanırdınız çünkü ağır zincirler güverte boyunca çekiliyor ve takırdayarak lumbarlardan aşağı tıkılıyordu. Bu şakırdayan bağlantılarla gemi değil o devasa cesedin kendisi bağlanacaktı. Balina, başından kıç tarafa, kuyruğundan da pruvaya bağlandı ve balinanın kara gövdesi tekneninkine yapışık şekilde yatarken seren direkleri ve armanın bile görünmesine engel olan karanlıkta bu ikisi, yani gemi ve balina sanki biri yatmış diğeri ayakta duran birbirine kenetlenmiş iki devasa boğa gibi duruyordu.[1]

Aksi Ahab şimdi, en azından güvertede görüldüğü kadarıyla, tamamen sessiz sakin duruyordu ama ikinci

1. Balinayı geminin yanına tutturmak için en sağlam yeri kuyruğudur ama kuyruk ağır olduğu ve ölümden sonra bile süren esnekliği derinlere batmasını sağladığından zinciri etrafına dolamak için elinizle tekneden uzanamazsınız. Bu sorun dâhice bir çözümle aşılmıştır: Bir ucuna yüzer bir tahta ve ortasına ağırlık bağlanan küçük ve sağlam bir halat hazırlanır, diğer ucu gemiye tutturulur. Yüzen tahta ustalıkla balığın altından geçirilip diğer tarafından çıkarılarak balina kuşak gibi sarmalandığında zincirin de kolaylıkla aynı şekilde dolanması sağlanır.

zabit Stubb'ın yüzü zafer coşkusuyla kıpkırmızıydı ve gayet babacandı ama görülmedik derecede heyecanlıydı. Öylesine görülmemiş bir telaş içindeydi ki vakur Starbuck, yani Stubb'ın bir üstü, bir süre için tüm olayların idaresini sessizce ona bıraktı. Stubb'daki bu canlılığa yol açan küçük sebeplerden biri kısa sürede tuhaf bir şekilde ortaya çıktı. Stubb sefasına düşkün bir adamdı; tam ağzına layık bir yemek olarak balina etine aşırı bir düşkünlüğü vardı.

"Bir biftek, biftek, yatmadan önce! Sen Daggoo! Atla gemiden, kuyrukla yüzgeçler arasından kes bir parça!"

Burada şunu söylemeliyim ki bu vahşi balıkçılar genel olarak askerî şiarlara uygun olarak hareket etmez ve düşmana savaşın bedelini ödetmezler (en azından seferden elde edilen kazanç belli olmadan); öte yandan ispermeçet balinasının, Stubb'ın tarif ettiği vücudun giderek incelen bölgesine özellikle bayılan bazı Nantucket'lılar vardır.

Gece yarısı sularında biftek kesildi ve pişirildi; Stubb balina yağıyla yanan iki fenerin ışığında bir ırgatın[1] başında, sanki ırgat değil de bir büfenin üzerinde yermiş gibi dimdik durup ispermeçet etini yedi. O gece balina eti ziyafetine katılan yalnız Stubb değildi. Çiğneme sesleri Stubb'ınkine karışan binlerce köpekbalığı ölmüş Leviathan'ın etrafına doluşup ağızlarını şaplata şaplata yağlı etinden kendilerine ziyafet çekiyorlardı. Aşağıda yataklarında uyuyan birkaç kişi köpekbalıklarının kuyrukları geminin gövdesine vurdukça yerlerinden sıçrıyordu. Geminin kenarından bakınca kasvetli, kapkara suların içinde debelenip sırtüstü yatarak insan kafası büyüklüğünde kocaman yuvarlak balina parçalarını koparan köpekbalıklarını (az önce duyduğunuz gibi) hayal meyal

1. Gemilerde yatay kollarla birkaç kişi tarafından çevrilen bocurgat. (Ç.N.)

görebiliyordunuz. Köpekbalıklarının bu marifeti mucizevi bir şeydir. Nasıl olup da saldırılması besbelli olanaksız olan bir yüzeyden aynı büyüklükte ağız dolusu et koparıp çıkarmayı başarmaları, kâinatın anlaşılamayan sırlarından biri olmayı sürdürmektedir. Köpekbalıklarının balinada bu şekilde bıraktıkları iz bir marangozun vidayı yerleştirmek için havşa açarken oluşturduğu oyuğa benzetilebilir.

Deniz savaşının dumanlar tüten vahşeti ve şeytanlığının ortasında, kırmızı et dilimlenen bir sofranın etrafındaki aç kurtlar gibi ağızlarının suyu akarak gemiye bakıp öldürülüp kendilerine atılan her adamı yutmaya hazır köpekbalıkları görülür; güverte-masada yiğit kasaplar varaklı ve püsküllü doğrama bıçaklarıyla yamyamca birbirlerini canlı canlı doğrarken köpekbalıkları da aynı şekilde mücevher kaplı ağızlarıyla masanın altında ölülerin etlerini koparmak için birbirleriyle yarışırlar; bütün bu olayı tersyüz etseniz de değişen bir şey olmaz, yani geminin üstünde de altında da hepsinin yaptığı köpekbalıklarına layık bir iştir; köpekbalıkları Atlantik'i geçen bütün köle gemilerinin vazgeçilmez eskortları olarak taşınacak bir paket veya uygun şekilde gömülecek bir köle olduğunda her zaman hazır bulunmak üzere geminin yanı başında tırıs tırıs yüzerler; köpekbalıklarının sosyal olarak bir araya gelip kendilerine muazzam ziyafetler çektikleri buna benzer bir-iki durumdan ve bunun nasıl, nerede ve hangi vesilelerle olduğundan söz edilebilirse de onları denizde bir gemiye demirlemiş ölü bir balinanın etrafında olduğu kadar çok sayıda, böylesine mutlu ve neşeli bir ruh halinde görebileceğiniz başka bir zaman veya durum düşünülemez. Böyle bir şey görmediyseniz eğer, o zaman şeytana tapmanın uygun olup olmadığına ve şeytanla dost olmanın yararlarıyla ilgili karar vermekte acele etmeyin.

Ama Stubb tıpkı kendisinin keyif ehli dudak şaplatmalarına aldırış etmeyen köpekbalıkları gibi, tam dibinde devam eden çiğneme seslerine o zamana kadar aldırış etmemişti.

"Aşçıbaşı, aşçıbaşı! Nerede şu ihtiyar Fleece?" diye bağırdı sonunda, sanki yemeğini daha sağlam basarak yemek için bacaklarını iyice açmıştı ve bir yandan da çatalını zıpkın saplar gibi ete batırıyordu. "Aşçıbaşı, aşçıbaşı! Aç yelkenlerini bu yana!"

En uygunsuz saatte sıcacık yatağından kaldırıldığı için çok da neşeli olmayan ihtiyar zenci ayaklarını sürüye sürüye mutfağından çıktı; mutfağındaki tencere kapakları gibi özen göstermediği dizkapaklarında, yaşlı zencilerin çoğunda olduğu gibi bir sorun vardı; tayfaların Fleece dedikleri ihtiyar aşçıbaşı, yuvarlak demir kasnakların düzeltilmesiyle acemice yapılmış maşa bozması çatallı bastonundan destek ala ala, yine ayaklarını sürüyerek ve topallayarak geldi; bu yaşlı abanoz sanki bata çıka yürüyormuş gibi ilerledi ve verilen emre uyarak Stubb'ın büfesinin karşı tarafında durdu; ellerini önünde kavuşturup iki ayaklı bastonuna dayanarak zaten bükülmüş sırtını biraz daha bükerken aynı zamanda daha iyi duyan kulağını dönmek için başını yana eğdi.

"Aşçıbaşı," dedi Stubb, kırmızımsı bir lokmayı çabucak ağzına götürürken, "Bu biftek biraz fazla pişmemiş mi sence? Bu eti biraz fazla dövmüşsün, aşırı yumuşak. Ben her zaman demez miyim balina bifteğinin iyi olması için biraz diri olması gerekir, diye. Bak şu yandaki köpekbalıklarına, onların da az pişmiş ve diri tercih ettiğini görmüyor musun? Bak nasıl da gürültü koparıyorlar! Git de konuş şunlarla aşçıbaşı, söyle efendice yiyeceklerse buyursun yesinler ama aşırıya kaçmasınlar ve sessiz olsunlar. Kendi sesimi duyuyorsam Allah belamı versin. Yürü bakalım aşçıbaşı, git de ilet dediklerimi. Al şu fene-

ri," diyerek büfesinden feneri kaptı, "hadi git artık, git de ver şunlara vaazını!" dedi.

Kendisine uzatılan feneri somurta somurta alan ihtiyar Fleece topallayarak güverteyi geçip küpeşteye ulaştı, cemaatini iyice görebilmek için bir eliyle feneri denize doğru sarkıtırken diğer eliyle de büyük bir ciddiyetle çatallı bastonunu havada savurarak, küpeşteden iyice sarktı ve mırıldanarak köpekbalıklarıyla konuşmaya başlarken usulca arkasına yanaşan Stubb söylenen her şeye kulak misafiri oldu.

Aşçı zencilere özgü aksanıyla, "Dostlarım," dedi, "buraya, yaptığınız şu kahrolası gürültüyü kesmenizi söylemek için gönderildim. Duydunuz mu? Kesin şu kahrolası şaplatmayı. Efendi Stubb kahrolası karnınız patlayana kadar yiyebileceğinizi söyledi ama Tanrı aşkına kesin şu kahrolası şamatayı."

Stubb, "Aşçıbaşı," diye araya girerken bir de sırtına ani bir şaplak indirdi, "aşçıbaşı, gözün çıksın, vaaz verirken de böyle küfredilmez ki! Böyle tövbe ettiremezsin günahkârları."

Aşçı, "Bu da kim? Madem öyle git kendin ver vaazını," diyerek suratını asıp dönüp gidiyordu ki Stubb onu durdurdu.

"Hayır, hayır, aşçıbaşı devam et, devam et."

"Peki o zaman, sevgili dostlarım."

"Hah işte böyle!" diye bağırdı Stubb onaylayarak "Gönlünü yapıp ikna et şunları, bir dene bakalım," ve Fleece devam etti.

"Yaradılıştan vahşi ve gaddarsınız ama derim ki dostlarım bu gaddarlığınız – kesin şu kuyruğunuzla böyle lanet bir şekilde pat pat vurmayı! Bu lanet olası vurmalara ve ısırmalara devam ederseniz nasıl duyacaksınız dediklerimi?"

"Aşçıbaşı," diye bağırdı Stubb yakasına yapışarak, "kes küfretmeyi. Efendice konuş şunlarla."

Vaaz tekrar başladı.

"Gaddarlığınızdan dolayı, sevgili dostlarım, sizi pek suçlamıyorum; sizin doğanız bu, elden gelen bir şey yok fakat esas mesele bu kötü doğaya hükmetmek. Siz köpekbalığısınız, bu kesin ama içinizdeki köpekbalığına hükmedebilirseniz şayet, o zaman birer melek olursunuz; çünkü melek dediğiniz şey iyi dizginlenmiş köpekbalığından başka bir şey değildir. Bakın şimdi kardeşlerim, bir kerecik olsun kibar olmaya çalışın kendinize balina ziyafeti çekerken. Komşunuzun ağzından kapmaya çalışmayın lokmayı. Hepinizin hakkı eşit değil mi o balinada? Hem aslında bu balinada hiçbirinizin hakkı yok, bu balina başka birisinin. Bazılarınızın kocaman ağzı olduğunu biliyorum ama o kocaman ağızların midesi bazen küçücüktür, o kocaman ağız büyük parçaları yutmak için değil kalabalığın içine dalıp lokmaları koparamayacak kadar küçük olan yavrulara koparıp vermek içindir."

"Aferin sana, ihtiyar Fleece!" diye bağırdı Stubb. "Hıristiyan dediğin işte böyle olur, devam et."

"Faydası yok devam etmenin; bu kahrolası caniler birbirlerine saldırıp vurmaya devam edecekler Efendi Stubb, hiç laftan anlamıyorlar; sizin tabirinizle bu oburlara karınları doymadan vaaz vermek boşuna ve bunların karnı dipsiz kuyu; karınları doysa bile yine de insanı dinlemezler çünkü o zaman da denizin derinliklerine inip mercanların üzerinde hemen öyle bir uykuya dalarlar ki ondan sonra sonsuza kadar hiçbir şey duymazlar."

"Al benden de o kadar, artık et şunların yemek duasını da ben de yemeğime gideyim."

Bunun üzerine Fleece balık güruhunun üzerinde ellerini kavuşturup o tiz sesini yükselterek bağırdı: "Ey lanetli kardeşlerim! İstediğiniz kadar kavga çıkarın, patlayana kadar doldurun lanet midelerinizi, sonra da geberip gidin."

"Aşçıbaşı," dedi Stubb tekrar ırgatın başındaki yemeğine başlayarak, "daha önce durduğun yerde dur, şurada, tam karşımda ve dikkatle dinle."

"Can kulağıyla dinliyorum," dedi Fleece söylenen yerde bastonuna dayanıp eğilerek.

"Pekâlâ," dedi Stubb bir yandan rahat rahat yemeğini yiyerek, "tekrar şu biftek meselesine döneceğim. Ama ilk önce, kaç yaşındasın aşçıbaşı?"

"Ne alakası var bunun biftekle?" dedi yaşlı zenci terslenerek.

"Kes sesini! Söyle bakalım kaç yaşındasın?"

"Doksan civarında olduğumu söylerler," dedi aşçı mahzun bir şekilde mırıldanarak.

"Bu dünyada neredeyse yüz yıl yaşadın ama daha bir balina bifteği pişirmeyi öğrenemedin öyle mi?" dedi ve son kelimesinde ağzını hızla öyle bir doldurdu ki sanki bu son lokması sorunun devamı gibi durdu. "Nerede doğdun sen aşçıbaşı?"

"Roanoke Nehri üzerinde giden bir teknenin ambarında."

"Bir teknede mi doğdun? Bu da tuhaf bir şey. Ama ben hangi ülkede doğduğunu öğrenmek istiyorum aşçıbaşı."

"Roanoke bölgesi demedim mi?" diye serte bağırdı Flece.

"Hayır demedin aşçıbaşı, ama sana nereye varmak istediğimi söyleyeyim. Tekrar memleketine gidip yeniden doğmalısın, bir balina bifteği pişirmeyi öğrenememişsin daha."

"Bir daha biftek pişirirsem Allah belamı versin," diye homurdandı ve uzaklaşmak için öfkeyle döndü.

"Gel buraya aşçıbaşı –gel buraya, ver şu maşayı bana– şimdi al bakalım şuradan bir parça biftek ve söyle bana bu biftek gerektiği gibi pişmiş mi? Al diyorum sa-

na," dedi maşayı ona doğru uzatarak, "al da bak bakalım tadına."

Kurumuş dudaklarını bir an için belli belirsiz şaplatarak yaşlı zenci, "Şimdiye kadar tattığım en harika biftek, hiç kurumamış, gayet sulu," dedi.

"Aşçıbaşı," dedi Stubb, "senin ait olduğun bir cemaat var mı?" dedi tekrar doğrularak.

"Bir keresinde Cape Town'da bir kilisenin önünden geçmiştim," dedi yaşlı adam somurtarak.

"Madem hayatında bir kere Cape Town'da kutsal bir kilisenin önünden geçtin, o zaman kesinlikle kutsal bir rahibin senin buradaki sevgili dostlarına yaptığın gibi cemaatine hitap ettiğine de kulak misafiri olmuşsundur, değil mi aşçıbaşı. Ama yine de karşıma geçip şimdi yaptığın gibi rezil bir yalan söylüyorsun ha?" dedi Stubb. "Sen nereye gideceğini sanıyorsun aşçıbaşı?"

"Doğru yatağa," diye mırıldandı aşçı, konuşurken yarı dönerek.

"Aganta! Dur şöyle faça edip! Ben, ölünce nereye gideceksin diyorum. Berbat bir soru bu. Söyle bakalım nedir cevabın?"

"Bu yaşlı siyah adam ölünce," dedi zenci usulca bütün hali ve tavrı değişerek, "kendi bir yere gitmeyecek, kutsanmış bir melek gelip onu alacak."

"Gelip alacak mı? Nasıl? İlyas Peygamber gibi dört atlı, bir arabayla mı? Hem nereye götürecek?"

"Yukarı," dedi Fleece çatallı bastonunu tam kafasının üstüne kaldırıp büyük bir ciddiyetle tutarak.

"Yani ölünce şu ana gabya direğinin tepesine gideceğini düşünüyorsun, öyle mi? Ama yukarı çıktıkça havanın soğuduğunu bilmiyor musun? Ana gabya direği ha?"

"Ben böyle bir şey demedim," dedi Fleece tekrar somurtarak.

"Yukarı dedin, değil mi? İstersen kendin bak, bak da

gör sopanın nereyi gösterdiğini. Belki de banavele deliğinden sürünerek cennete gideceğini düşünüyorsundur aşçıbaşı; ama hayır aşçıbaşı, hayır, oraya ancak bildik yoldan, armanın etrafından dolanarak gidebilirsin. Bu çok dikkat isteyen hassas bir iştir ama yapmak gerekir yoksa asla gidemezsin. Bırak şu sopanı da emirlerimi dinle. Duyuyor musun? Aşçıbaşı ben emir verirken, bir elin şapkanda, diğeri de kalbinin üzerinde olsun. Ne! Senin kalbin orası mı? Orası senin miden. Yukarı! Yukarı! İşte orası. Şimdi elini oraya koy ve dikkatle dinle."

"Can kulağıyla dinliyorum," dedi yaşlı zenci, her iki elini söylenen yere koyup, sanki her iki kulağını birden aynı anda ön tarafta tutmak için kır saçlı kafasını anlamsızca sağa sola oynatarak.

"Bak aşçıbaşı, senin şu balina bifteğin öyle berbattı ki onu bir an önce gözümün önünden uzaklaştırdım, gördün değil mi? İleride benim özel masama, ırgata, bir başka balina bifteği pişirip getirdiğinde fazla pişirip berbat etmemen için ne yapacağını söyleyeceğim. Bifteği bir elinde tut ve diğer elinle üstünde kor halinde bir kömür tut; bunu da yapınca koy tabağa, duydun mu? Yarın biz balığı parçalarken sen de yanımızda dur ve mutlaka kanatlarının uçlarını al, turşusunu yap. Kuyruk kanatlarının ucuna gelince onları da salamuraya yatır. Şimdi gidebilirsin."

Fleece daha üç adım gitmemişken geri çağrıldı.

"Aşçıbaşı, yarın gece nöbetinde bana pirzola getir. Duydun mu? Tamam artık aç yelkenleri o zaman. Hop! Dur bakalım! Gitmeden eğil de selam ver. Aganta, tekrar faça et. Sabah kahvaltısında balina köftesi – unutma."

"Tanrı'dan dilerim ki balina onu yesin, o balinayı yiyeceğine. Köpekbalıklarının kralından da daha köpekbalığı değilse ne olayım," diye mırıldandı yaşlı adam topallayarak uzaklaşırken bu bilge laflardan sonra yatağına gitti.

65. Bölüm
Yemek Olarak Balina

Tüm fanilerin lambasına yağ veren yaratıkla beslenmesi ve tıpkı Stubb gibi etini onun ışığında yemesi biraz tuhaf bir şey gibi görünüyor diyebilirsiniz, bunun için bu işin biraz tarihine ve felsefesine gitmeliyiz.

Üç yüzyıl önce doğru balina dilinin Fransa'nın en makbul yiyeceklerinden biri olduğu ve çok büyük meblağlara satıldığı resmî olarak kayıtlara geçmiş bir şeydir. Ayrıca VIII. Henry'nin zamanında, anımsayacağınız gibi bir balina cinsi olan domuzbalığının ızgarasıyla yenecek muhteşem bir sos icat ettiği için aşçının biri hatırı sayılı bir ödül de almıştır. Domuzbalığı günümüzde de makbul yiyeceklerden sayılır. Domuzbalığının etinden bilardo topu büyüklüğünde köfteler yapılır ve bu köfteler iyi terbiyelenir ve baharatı iyi konursa o kadar lezzetli olur ki insan kaplumbağa veya dana köftesi sanır. Eski Dunfermline keşişleri bunları çok beğenirlerdi. Hatta bunun için saraydan kendilerine büyük bir domuzbalığı hibesi bile yapılmıştır.

İşin doğrusu şu ki böylesine devasa bir şey olmasaydı en azından balina avcılarının hepsi balinayı soylu bir yemek olarak görürdü ama otuz metrelik bir etli böreğin karşısına oturduğunuzda bütün iştahınız kaçar. Günümüzde yalnızca Stubb gibi hiç önyargısı olmayan insanlar pişmiş balina etinden pay alırlar ama Eskimolar o kadar müşkülpesent değillerdir. Hepimiz Eskimoların balina etiyle beslenerek yaşadıklarını ve eski mahsul değerli yağlarının olduğunu biliyoruz. En ünlü doktorlarından biri olan Zogranda, son derece besleyici ve lezzetli olduğu için bebeklere şeritler halinde dilimlenmiş balina

yağı önerirdi. Bu da bana uzun zaman önce bir balina gemisi tarafından kazara Grönland'da unutulan İngilizleri hatırlatır – bu adamlar aylarca yağı çıkarıldıktan sonra kıyıya bırakılmış balinaların küf bağlamış kırpıntılarıyla yaşamışlar. Felemenk balina avcıları bunlara "etli börek" derler ki kahverengi ve çıtır çıtır oluşlarıyla gerçekten böreğe benzerler ve tazeyken eski Amsterdam ev hanımlarının yaptığı kızarmış hamurlar gibi kokarlar. Öylesine yenebilir bir görüntüleri vardır ki en kanaatkâr yabancı bile el atmamak için kendini zor tutar.

Fakat balinanın uygar bir yemek olarak hor görülmesine sebep olan şey aşırı ağır bir yiyecek olmasıdır. Balina, denizlerin ödüllü sığırıdır ve çok yağlı olması nedeniyle lezzetli değildir. Şayet sırf bir yağ piramidinden ibaret olmasaydı bizonunki kadar (nadir bulunan çok makbul bir yiyecektir) lezzetli bir yemek olacak şu kamburuna bir bakın. İspermeçetin kendisi çok yumuşak ve kaymak gibidir; tıpkı saydam, yarı jöle kıvamında üç aylık bir hindistancevizinin meyvesine benzer ama çok ağır olduğu için asla tereyağının yerini tutmaz. Yine de birçok balina avcısı onu bir başka şeyle karıştırıp yemenin yolunu bulmuştur. Zorlu gece nöbetlerinde denizcilerin gemi peksimetlerini devasa yağ kazanlarına batırıp bir süre kızartmaları çok rastlanan bir şeydir. Birçok akşam yemeği böyle yapılır.

Küçük ispermeçet balinalarının ise beyinleri makbul bir yemek sayılır. Kafatası bir baltayla kırılır ve iki kocaman pudinge tıpatıp benzeyen iki tombul beyazımsı lob çıkarılır ve unla karıştırılıp pişirilerek tat olarak biraz buzağı başına benzeyen ve yemek zevki olanlar arasında çok makbul olan nefis bir yemek yapılır, boğazına düşkünler arasında bazı genç züppelerin sürekli buzağı başı yemekten kendilerine ait beyinleri kalmadığını ve kendi kafalarını bir buzağı kafasından ayırt edemediklerini herkes bi-

lir. Zaten önünde gayet zeki bakışlı bir buzağı başı duran genç bir züppenin görüp görebileceğiniz en hüzünlü görüntü olmasının sebebi budur. Sanki buzağının başı ona kınayan bir, "*Et tu, Brute!*"[1] ifadesiyle bakmaktadır.

Belki de kara adamlarının balina yenmesini iğrenç bir şey olarak değerlendirmesinin sebebi sırf balinanın aşırı yağlı olması değildir, bu bir şekilde daha önce sözünü ettiğim düşünceden yani insanın henüz öldürülmüş bir deniz canlısını yemesinden hem de onu kendi ışığında yemesinden kaynaklanıyor olabilir. Fakat kuşkusuz bir sığırı öldüren ilk adam da bir cani olarak değerlendirilmiştir, hatta belki de asılmıştır, hele sığırlar tarafından yargılanmışsa kesinlikle asılmıştır ve her cani gibi o da asılmayı hak etmiştir. Bir cumartesi gecesi et pazarına gidip iki ayaklı canlılardan oluşan kalabalıkların nasıl da dizi dizi sıralanmış dört ayaklı ölülere baktığını bir görün. Öyle bir görüntüdür ki bu, yamyamların ağzı açık kalır. Yamyamlar mı? Kim yamyam değil ki! Bir Fijilinin kıtlık tehlikesine karşı sıska bir misyoneri tuzlayıp kilerine koyması daha hoş görülebilir bir şeydir; mahşer gününde bu ihtiyatlı Fijili, kazları yere çivileyip şişirilmiş ciğerlerinden kendine *pâté* ziyafeti çeken sizlerden daha affedilir olacaktır.

Ama Stubb, Stubb balinayı kendi ışığında yemiyor mu? Ve bu da işi daha da aşağılayıp kötüleştirmiyor mu? Bir bak şu bıçağının sapına, bifteğini yiyen benim uygar ve kültürlü gurmem, neden yapılmış o bıçağın sapı? Neden olacak, tam da yediğiniz sığırın kardeşinin kemiğinden. Ya şu besili kazı yalayıp yuttuktan sonra dişinizi neyle karıştırırsınız? Aynı kazın babasının tüyüyle. Peki, Kaz Mezalimine Son Derneği'nin sekreteri genelgelerini

1. (Lat.) Sen de mi Brutus! (Ç.N.)

hangi tüyle yazdı? Dernek çelik kalemler kullanılmasına ait bir karar alalı ancak bir iki ay olmuştur.

66. Bölüm
Köpekbalığı Katliamı

Güney denizlerinde avlanırken yakalanan bir ispermeçet balinası uzun ve yorucu bir çekmeden sonra gece vakti gemiye yanaştırıldığında derhal onu parçalama işine girişmek genel olarak çok alışılmış bir şey değildir. Çünkü bu aşırı zahmetli bir iştir, çabucak bitirilemez ve bütün tayfaların katılımını gerektirir. Bu nedenle genel olarak yapılan, bütün yelkenleri indirmek, gün ağarana kadar dümeni rüzgâr almayan tarafta palamarlamak ve o zamana dek güvertede her şeyin yolunda gittiğine emin olmak için çapa nöbetine devam etmek, yani gemi demir atmış durumdayken her saat ikişer ikişer nöbet tutmak şartıyla herkesi yatağına göndermektir.

Fakat bazen, özellikle de Pasifik hattı boyunca, bu plan asla işlemez çünkü hiç hesapta olmayan bir köpekbalığı ordusu demir atmış ceset çevresinde toplanır ve ceset şayet altı saatten fazla kendi halinde uzanmış bırakılırsa sabah olmadan geriye iskeletten başka bir şey kalmaz. Bu balıkların öyle çok sayıda bulunmadığı okyanusun diğer yerlerinde köpekbalıklarının bu olağanüstü gaddarlıkları bazı zamanlar keskin balina kürekleriyle şiddetle dürterek azaltılabilirse de bazı durumlarda aynı şey onları adeta gıdıklayıp daha da hareketlendirir. Ama *Pequod*'un köpekbalıklarında durum şimdi böyle değildi; böylesi görüntülere alışkın olmayan birisi geminin yan tarafına bir baksa bütün denizin koca bir peynir tekeri,

köpekbalıklarının da peynir kurtları olduğunu düşünürdü.

Stubb akşam yemeğini bitirince yaptığı çapa nöbetine göre Queequeg ve başkasara tayfalarından biri güverteye geldiğinde köpekbalıklarında peyda olan telaş öyle az buz değildi çünkü bu iki denizci gelir gelmez balinayı kesmek için kullanılan platformları geminin yanından askıya aldı ve çalkantılı denizi uzun ışık huzmeleriyle aydınlatmak için üç feneri aşağı sarkıtıp balinaları parçalamak için kullandıkları küreklerin keskin çeliklerini köpekbalıklarının görünürde en can alıcı noktaları olan kafalarına saplayarak aralıksız bir katliama girişti.[1] Fakat karmakarışık bir halde çabalayan düşman ordusunun köpüklü kargaşasında nişancılar her zaman hedeflerini tutturamıyorlardı, bu da düşmanın korkunç gaddarlığının başka yönlerinin de ortaya çıkmasına neden oluyordu. Yalnızca birbirlerinin deşilmiş bağırsaklarını vahşice koparmakla kalmıyor, aynı ağzın yiyip yuttuğu organlar ters taraftaki açık yara ağzından dışarı çıkınca esnek yaylar gibi bükülüp kendi bağırsaklarını da ısırıyorlardı. Hepsi bu kadarla da kalmıyordu. Bu yaratıkların cesetleri ve hayaletlerine karışmak da pek tekin değildi. Eklemlerinde ve kemiklerinde, sanki hayat vücutlarını terk ettikten sonra ortaya çıkan, köpekbalıklarına özgü veya panteistik bir canlılık gizlenmişti. Öldürülüp derisi için güverteye çekilen köpekbalıklarından biri az kalsın ölüm saçan çenesini kapatmaya çalışan zavallı Queequeg'in elini koparıyordu.

1. Balinayı kesmek için kullanılan kürekler en iyi çelikten yapılmıştır, açılmış insan eli büyüklüğündedir ve şekli genel olarak ismini aldığı bahçe aletine benzer; yalnızca bunun yan tarafları dümdüz ve üst ucu, alt ucuna göre çok daha dardır. Bu silahın her zaman mümkün olduğunca keskin kalması sağlanır ve kullanılırken aynı bir ustura gibi arada sırada bilenir. Arkadaki yuvasına altı ila sekiz metre uzunluğunda bir sap takılır.

Kırık İngilizcesiyle, "Bu köpekbalığını hangi Tanrı'nın yarattığı umurumda değil," dedi vahşi elini acı çekiyormuş gibi aşağı yukarı sallayarak, "ister Fiji Tanrısı, ister Nantucket; köpekbalığını yaratan Tanrı, Allahın belası bir Kızılderili olmalı."

67. Bölüm

Kesim

Bir cumartesi gecesiydi ve arkası da sözüm ona Şabat[1]. İşlerinden dolayı Şabat kırıcı profesörlerinin tümü balina avcılarıdır. Balina dişinden *Pequod* bir mezbahaya, denizcilerin her biri de bir kasaba benziyordu. Deniz tanrılarına sanki on bin sığır bağışlanıyor sanırdınız.

Her şeyden önce balinanın yağlarını yukarı çekmek için kullanılan dev palangalar ve genellikle yeşile boyalı, tek bir insanın asla bir başına kaldırmayacağı blok kümelerinden oluşan diğer ağırlıklar – bütün bu devasa üzüm salkımlarını andıran şeyler o yana bu yana sallanarak ana direğe kadar çekilip sonra güvertenin yukarısındaki en sağlam yere, alt direğin başına sıkı sıkı bağlandı. Palamara benzeyen bir halatın ucu bu karmaşanın arasından geçirilip bocurgata uzatıldı ve alt taraftaki devasa palanga blokları balinanın üzerinden atlatıldı, bu bloka elli kilodan fazla çeken büyük yağ kancası bağlandı. Teknenin yan tarafında asılı duran platformlarda kademe kademe ellerinde küreklerle duran zabitler Starbuck ve Stubb, balinanın iki yan yüzgecinden kendilerine en yakın olanının

1. Melville, Yahudilerin dinlenme günü Şabat'ı Hıristiyanların dinlenme günü olan pazar için kullanıyor. (Ç.N.)

hemen üzerinde, kancayı sokmak için bir delik açmaya başladı. Bu halledildikten sonra, deliğin etrafında yarım daire şeklinde geniş bir hat kesildi, kanca deliğe sokuldu ve tayfaların büyük çoğunluğu yukarıda koro halinde şarkı söyleyerek balinayı bocurgattan yukarı çekmeye başladılar. Tam o anda gemi yan yattı, cıvataların hepsi eski bir evin dondurucu bir havada yerlerinden oynayan çivileri gibi yerinden oynamaya başladı, gemi ürperip titriyor ve direkleri korkuyla gökyüzüne doğru başlarını eğiyordu. Gemi giderek daha fazla balinaya doğru yatıyor ve bocurgatın her nefes nefese dönüşüne aşağıdaki dalgalar balinayı itekleyen bir yardımla yanıt veriyordu; sonunda ani, insanı yerinden sıçratan bir şaklama duyuldu ve gemi etrafa sular saçarak balinadan yukarı ve arkaya doğru sallanarak doğruldu ve palanga, balinadan koparılmış yarım daire şeklindeki ilk yağ tabakasını çekerek zafer edasıyla ortaya çıktı. Yağ tabakası balinayı tıpkı portakal kabuğu gibi sarmaladığı için aynı onun gibi sarmallar şeklinde soyulur. Bocurgatın halatta sağladığı gerginlik balinanın su içinde sürekli dönmesine yol açar ve yağ tabakası "atkı" tabir edilen hat boyunca Starbuck ve Stubb tarafından aynı anda düzgün bir şeklide soyulduğundan soyulma işinin bizzat kendisine bağlı olarak tabakanın üst ucu giderek soyulduğu hızla yukarı kaldırılır ve grandi çanaklığına değene kadar yükselir, o anda bocurgattaki adamlar balinayı kaldırmayı bırakırlar ve bir an için üzerinden kan damlayan devasa kitle sanki gökyüzüne asılıymış gibi ileri geri sallanır ve bu esnada oradaki herkesin balinadan sakınmak için dikkat kesilmesi gerekir yoksa kafasına vurdu mu tepetaklak aşağı fırlatır. Zıpkıncılardan biri "bordalama kılıcı"[1] denen uzun ve keskin kılıçla ilerler ve denk

1. Düşman gemisi bordalandığında yakın dövüş için kullanılan kılıç. (Ç.N.)

getirip sallanan kitlenin aşağı kısmında büyük bir ustalıkla koca bir delik açar. Bu deliğe bir sonraki aşamaya hazırlık olarak yağ kütlesini tutmak için ikinci palanganın kancası yerleştirilir. Bu işi halleden kılıççı herkesi geri çekilmesi konusunda uyarıp kütleye ustaca bir darbe daha indirir ve balinanın yan tarafı boyunca gerçekleştirdiği birkaç bilimsel saldırıyla balinayı tamamen ikiye böler; böylece daha kısa olan aşağı kısmı sabit kalırken üstte kalan ve "battaniye" diye tabir edilen uzun kütle, balinadan ayrılıp sallanmaya başlar, artık ambara indirilmeye hazırdır. Balinayı yukarı çekenler tekrar şarkılarına başlarlar ve palangalardan biri balinadan ikinci bir tabaka soyup yukarı kaldırırken diğeri yavaşça gevşetilir ve ilk tabaka hemen alttaki ambar ağzından aşağıya yağ odası denen eşyasız odaya yollanır. Bu alaca karanlık odada kavruk, hünerli eller bu uzun battaniyeyi sanki katlanmış canlı bir yılan yığınıymış gibi dürerler. İş böyle devam eder, bir palanga yukarı çeker diğeri indirir hem balina hem bocurgat döner durur, bocurgatı döndürenler şarkılarını söyler, yağ odasındaki beyefendiler tabakayı dürer, zabitler atkılama yapar, gemi gerilip gıcırdar ve bütün tayfalar gerginliği yatıştırmak için ara ara küfrederler.

68. Bölüm

Battaniye

Bu can sıkıcı olmadığı söylenemeyecek konu yani balinanın derisi üzerinde, pek de az zaman harcamadım. Denizde deneyimli balina avcılarıyla, karada ise bilgili doğabilimcileriyle bu konuda tartışmalarım oldu. Benim ilk görüşüm değişmedi ama bu yalnızca bir görüş.

Esas soru balinanın derisinin ne olduğu ve balinanın neresi olduğu. Balina yağının ne olduğunu artık biliyorsunuz. Bu yağ az çekilmiş sıkı kıvamda dana kıyması gibidir, yalnız biraz daha serttir, daha elastik ve daha sıkılaştırılmıştır; kalınlığı yirmi-yirmi beş santimden kırk santime kadar değişir.

Bir yaratığın derisinin bu kıvamda ve kalınlıkta olduğundan söz etmek ilk başta her ne kadar saçma görünse de gerçekte bu öyle tartışılacak bir şey değildir çünkü bu yağ tabakası kadar yoğun kıvamda başka hiçbir şeyi balinanın vücudundan sıyıramazsınız ve bir hayvanın dış kısmını sarıp sarmalayan bu tabaka eğer yeterince kıvamlıysa deriden başka ne olabilir ki? Doğru, balinanın bozulmamış cesedinden sonsuz derecede ince, en ince mika parçalarına benzeyen bir maddeyi elinizle sıyırabilirsiniz ama bu neredeyse saten kadar ince ve esnektir ve kurutulmadan önce yalnızca büzüşüp kalınlaşmakla kalmaz aynı zamanda sertleşir ve gevrekleşir. Bende balina kitaplarımda kitap ayracı olarak kullandığım böyle birçok kurumuş parça vardır. Önceden söylediğim gibi bu şeffaftır ve kitap sayfası üzerine koyup bunun bir büyüteç olduğunu hayal ederek mutlu olmuşumdur. Her halükârda balina hakkında yazılanları balinaların kendi gözlükleriyle okumak hoş bir şeydir. Ama gelmeye çalıştığım nokta şu: Balinanın bütün vücudunu sardığını kabul etmem gereken bu mikaya benzeyen, bu son derece ince madde, yaratığın derisi olarak değil de derisinin derisi olarak düşünülmelidir çünkü bu devasa balinanın gerçek derisinin yeni doğan bir çocuğun derisinden daha ince ve yumuşak olduğunu söylemek aptalca bir şey olur. Bu konuda bu kadar konuşmak yeter.

Yağ tabakasının balinanın derisi olduğunu farz edersek ve çok büyük bir hayvan olan ispermeçet balinasında olduğu gibi, bu deriden yüz fıçı yağ çıktığını ve bu yağın

miktar ya da daha doğrusu ağırlık olarak derinin tamamını değil de ancak dörtte üçünü oluşturduğunu düşünürsek yalnızca derisinin bir kısmının böylesine geniş bir göl oluşturduğu bu hayvan kütlesinin devasalığı hakkında bir fikir edinebiliriz. On fıçı, bir ton ederse balinanın derisinin dörtte üçünden on ton yağ elde edersiniz.

Canlı bir ispermeçet balinasının görünen yüzeyi, sahip olduğu harikalar arasında hiç küçümsenmeyecek biridir. Her tarafı, en güzel İtalyan gravürleri gibi, kalın çizgiler halinde deriyi çaprazlamasına kesen ve dolanıp tekrar kesen sayısız düz çizgiyle bezenmiştir. Fakat bu çizgiler yukarıda sözünü ettiğim mikanın üzerine uygulanmış gibi olmaktan çok doğrudan vücudun üzerine kazılmış ve üstündeki mikadan görüldüğü hissini verir. Hepsi bu kadar da değil. Bazı durumlarda gözlemci ve zeki bir göze bu çizgiler tıpkı gerçek bir gravürde olduğu gibi, çok daha derin anlamlara zemin hazırlar. Eğer piramitlerin duvarlarındaki gizemli şifrelere hiyeroglif derseniz bu bağlamda kullanılacak kelime de budur, yani bunlar hiyerogliftir. Benim güçlü hafızamın hatırladığı bir ispermeçet balinasındaki bir hiyeroglif var ki yukarı Mississippi falezlerindeki kayalara Kızılderililerin oyduğu hiyeroglif çizimlerine olan benzerliğiyle çarpılmıştım. Bu esrarlı balinanın üstündeki şekiller tıpkı bu esrarlı kayalar gibi deşifre edilememiştir. Kızılderili kayalarına yaptığım gönderme bana başka bir şey daha anımsattı. İspermeçet balinasının dış kısmındaki bütün bu olağanüstü şeylere ek olarak sırt kısmında özellikle de böğründe pek de nadir olmayarak sürtünmeler nedeniyle düz çizgi hali çoğunlukla silinmiş, düzensiz gelişigüzel kaba çizgiler vardır. Agassiz'e[1] göre suda yüzen devasa

1. Louis Agassiz (1807-1873): İsviçre asıllı Amerikalı buzul bilimci ve jeolog. (Ç.N.)

buzulların sertçe sürtünmesinin izlerini taşıyan New England sahilindeki kayalar, bence bu bakımdan ispermeçet balinasına biraz benzer. Ayrıca balinadaki bu sürtünmeler muhtemelen başka balinalarla temastan olmuştur çünkü bu izleri bir de bu türün iri, tam gelişmiş en büyük boğalarında gördüm.

Balinanın yağdan derisi hakkında bir çift laf daha edeceğim. Battaniye denen yağ tabakalarının uzun şeritler halinde balinadan sıyrıldığını söylemiştim. Deniz terimlerinin birçoğu gibi bu da uygun ve anlamlıdır. Çünkü balina gerçekten de bu yağ tabakası içinde gerçek bir battaniye veya çarşaf gibi sarmalanmıştır, hatta daha doğrusu bir Kızılderili pançosu gibi başından giyilmiş ve aşağı doğru yayılmış gibidir. Bu sıcacık ve rahat battaniye sayesinde balina bütün hava koşullarında, bütün denizlerde, bütün akıntılarda her zaman rahat rahat dolaşır. Bu sıcak ve rahat paltosu olmasa o kuzeyin buzlu, titretici sularında Grönland balinasının hali nice olurdu? Bazı balıkların bu Hyperboreoi[1] sularında aşırı hareketli oldukları doğrudur fakat bu balıklar şu sizin soğukkanlı, akciğeri olmayan, kendi karınları tam bir buzdolabı olan balıklardır; bu yaratıklar bir seyyahın han şöminesi önünde ısındığı gibi buz kütlelerinin rüzgâr almayan korunaklı taraflarında ısınırlar, oysa balinaların insan gibi akciğerleri vardır ve sıcakkanlıdırlar. İnsanın kanını dondurun, hemen ölür. O zaman –bu açıklamalardan sonra– vücut sıcaklığının insanda olduğu kadar vazgeçilmez olduğu bu koca canavarın, güverteden düşen denizcilerin aylar sonra buz tarlalarının kalbinde ambere yapışmış sinekler misali dimdik donmuş halde bulunduğu şu Arktik sulara dudaklarına

1. Yunan mitolojisinde Kuzey rüzgârlarının (Boreas) ötesinde efsanevi devlerin yaşadığı, güneşin batmadığı, insanların mutluluk içinde yaşadığı mitolojik ülke. (Ç.N.)

kadar gömüldüğü zaman bile, kendini evindeki gibi rahat hissetmesi ne muazzam bir şeydir. Daha da şaşırtıcı olan, deneylerle kanıtlandığı gibi, kutup balinasının kanının bir Borneo zencisinin hem de yaz mevsimindeki kanından daha sıcak olmasıdır.

Bana öyle geliyor ki bir balinada bireysel canlılığın eşine ender rastlanan erdemini, kalın duvarların eşine ender rastlanan erdemini ve içsel genişliğin eşine ender rastlanan erdemini görüyoruz. Hey insanoğlu! Balinaya hayran ol ve balinayı kendine örnek al! Sen de buzların içinde sıcacık kal. Sen de yaşa bu dünyada dünya gibi olmadan! Ekvatorda serin kal, kutuplarda sıcak kanlı. Aziz Petrus'un ulu kubbesi[1] gibi ve koca balina gibi koru ey insanoğlu, koru kendi sıcaklığını her mevsimde! Ama bunları öğretmek ne kolay ve ne kadar anlamsız! Kulelerden kaçı Aziz Petrus gibidir! Ve yaratıklardan kaçı balina gibi uludur!

69. Bölüm
Cenaze Töreni

Zincirleri vira edin. Balinayı kıç tarafa gönderin.

Devasa palangalar işlerini görmüştü. Kafası kesilmiş balinanın üstü soyulmuş, beyaz vücudu mermer bir lahit gibi parlıyordu; rengi değişmekle beraber cesametinden hissedilir bir şey kaybetmemişti. Hâlâ şaşırtıcı derecede iriydi. Yavaş yavaş gemiden uzaklaşırken doymak bilmez köpekbalıkları suları yarıp sıçratarak etrafında dolanıyor, gagalarını bir hançer gibi balinaya saplayan açgözlü kuş-

1. Vatikan'daki Aziz Petrus Bazilikası'nın kubbesinin yıl boyu hep aynı sıcaklıkta kaldığı söylenir. (Ç.N.)

lar sinir bozucu çığlıklar atarak tepesinde uçuşuyordu. Devasa canavarın başsız vücudu giderek gemiden daha fazla uzaklaşıyor ve uzaklaştığı her metrede çevresinde köpekbalıkları, yukarısında kuşlar katlanarak artıyor ve bu kanlı kargaşa giderek büyüyordu. Bu iğrenç görüntü neredeyse hareketsiz duran gemiden saatler boyu gözlendi. Bulutsuz, açık mavi gökyüzünün altında, güzelim suların tatlı yüzeyinde keyifli esintilerle sürüklenen bu koca ölüm kütlesi sonsuz ufuklarda gözden kaybolana dek yavaş yavaş uzaklaştı.

Ne kadar acıklı ve gülünç bir cenaze töreni bu. Deniz akbabaları denen şu uçan köpekbalıkları göstermelik bir yas içinde, titizlikle kapkara veya benekli giysilere bürünmüşler. Kazara ihtiyacı olsa sanırım hayattayken pek azı yardımına koşardı balinanın ama iş cenazenin ziyafetine gelince nasıl da bütün dindarlıklarıyla dalıveriyorlar. Ah şu dünyanın korkunç akbabalığı! O akbabalık ki en güçlü balina bile kendini kurtaramaz.

İş bununla da bitmiyor. Vücudu ne kadar aşağılanmış olursa olsun, balinanın intikam peşindeki hayaleti tepesinde dolanıp korku saçmaya devam eder. Uzaktaki ürkek bir savaş gemisi ya da acemi bir keşif gemisi, aradaki mesafeden balinaya üşüşen kuşları görmeyip yine de güneşin altında yüzen beyaz kitleyi ve üstünde yükselen beyaz parıltıyı fark ettiğinde balinanın zararsız cesedini titreyen ellerle derhal seyir defterine kaydeder – *bu civarlarda sığlıklar, kayalar, kırılan dalgalar var: dikkat!* Ondan sonra da belki de yıllar yılı gemiler oraya uğramaktan çekinirler, tıpkı sürü başları bir zaman bir çitin üstünden atladı diye çit kaldırıldıktan sonra bile boşluğun üstünden atlayan aptal koyunlar gibi. İşte teamüllerin yasası, işte şu geleneklerinizin faydası, işte asla ayağı yere basmayan ve artık esamesi bile okunmayan eski inançların inatla yaşaması. İşte tutuculuk!

Böylece o yüce balinanın vücudu hayattayken düşmanlarına korku salarken ölünce de aciz hayaleti tüm dünyayı telaşlandırır.

Hayaletlere inanır mısın, dostum? Cock Sokağı'ndakinden başka hayaletler de var ve hayaletlere inanan Doktor Johnson'dan[1] çok daha derin adamlar var.

70. Bölüm
Sfenks

Leviathan'ın vücudu tamamen soyulmadan önce başının kesildiği unutulmamalıdır. İspermeçet balinasının başının kesilmesi anatomik bir marifet gerektirir ve bu işi yapan balina cerrahları kendilerinden haklı olarak gurur duyarlar.

Balinanın doğru dürüst boyun denecek bir yeri yoktur; tam tersi, başıyla vücudunun birleştiği yer, tam orası, en kalın yeridir. Bir de cerrahın ameliyatı yukarıdan gerçekleştirdiği, vakayla arasında yaklaşık iki buçuk üç metrelik bir boşluk olduğu ve vakanın bulanık, çalkantılı, çoğunlukla fırtınalı ve dalgaların patladığı bir deniz içinde neredeyse gizlendiği de unutulmamalıdır. Ayrıca bu olumsuz koşullarda etin derinliklerine kadar kesmesi gerektiğini ve bu yeraltı koşullarında, kestikçe üzeri kapanan yaranın içini hiç görmeden, görmediği ve kesmemesi gereken komşu dokulara dokunmadan ustalıkla ilerleyip kafatasını omurgayla birleştiği kritik noktadan tam olarak bölme-

1. Samuel Johnson (1709-1784): İngiliz şair ve yazar. Londra'da peyda olduğu söylenen Cock Sokağı hayaletini inceleyen ve sahte olduğunu ortaya koyan grupta görev almıştır. (Ç.N.)

si gerektiğini de aklınızdan çıkarmayın. Bu durumda Stubb'ın ispermeçet balinasının kafasını yalnızca on dakikada kesmesiyle böbürlenmesine şaşırabilir misiniz?

İlk kesildiğinde baş arkaya doğru düşürülüp vücut soyulana kadar bir halata bağlı tutulur. Bu halledildikten sonra, eğer bu baş küçük bir balinanınsa atılmak üzere güverteye çekilir. Fakat erişkin bir canavarınkiyle bunu yapmak olanaksızdır çünkü ispermeçet balinasının başı tüm vücudunun neredeyse üçte birini kaplar ve böyle bir yükü balina gemisinin o devasa bocurgatlarıyla bile havada asılı tutmak, bir Felemenk ambarını kuyumcu terazisiyle tartmaya kalkışmak kadar abestir.

Pequod'un balinasının başı kesilip vücudu soyulduğunda baş, geminin yan tarafında yarısı denizin dışında kalıp halen büyük kısmı doğal haliyle yüzecek şekilde asılı duruyordu. Alt direğin başındaki ağırlığın korkunç çekişiyle gerilen tekne balinaya doğru dimdik yatmıştı ve o taraftaki bütün serenler dalgaların üzerine birer vinç gibi uzanıyordu; üzerinden kan damlayan baş, *Pequod*'un ortasında Judith'in kuşağında asılı duran Holofernes'in[1] dev başı gibi sallanıyordu.

Bu son iş tamamlandığında öğlen olmuştu ve denizciler yemek yemeye aşağı inmişlerdi. Önceden patırtıların koptuğu ama şimdi tüm el ayağın çekildiği güvertede sessizlik hüküm sürüyordu. Bakır renkli yoğun bir dinginlik evrensel bir lotus çiçeği gibi, sınırsız yapraklarını denizin üzerine sessizce her an biraz daha yayıyordu.

Kısa bir süre sonra bu sessizlik, kamarasından çıkıp gelen Ahab'la bozuldu. Ahab zabit güvertesinde birkaç kez dolandı, küpeştede durup etrafa bakındı ve sonra ya-

1. Eski Ahit'in apokrif metni "Judith Kitabı"nda geçen karakter, Yahudi kadın, Judith Asur Generali Holofernes'i başta çıkarıp, başını keserek öldürmüştür. (Ç.N.)

vaşça ana zincirlerin arasından geçerek, balinanın başının kesilmesinden sonra hâlâ orada duran Stubb'ın uzun küreğini aldı ve ortasından asılı duran kütlenin alt tarafına sapladı; diğer ucunu da koltuk değneği gibi koltuğunun altına sıkıştırdı ve küpeşteden sarkarak gözlerini dikip balinanın başını dikkatle izlemeye koyuldu.

Siyah ve kukuletalı gibi bir baştı, yoğun bir dinginliğin ortasında asılmış duruyor ve bu haliyle çöldeki sfenkslere benziyordu. "Konuş, ey devasa ve saygıdeğer baş," diye mırıldandı Ahab, "yüzünü süsleyen bir sakalın olmasa da şu, orandan burandan sarkan yosunlarla ak saçlı birine benziyorsun, konuş ey güçlü baş, konuş da söyle bize içindeki gizli şeyi! Sen ki bütün dalgıçlardan daha derinlere dalmışsın. Şimdi tepesinde güneşin parladığı şu baş, dünyanın temelleri arasında dolaşmış. Adı sanı bilinmeyen denizcilerin ve filoların paslandığı, dile gelmemiş umutlarla çapaların çürüdüğü; dünya denilen bu firkateynin öldürücü ambarında boğulmuş milyonlarca insanın safra gibi zapt edildiği bu korkunç sular ülkesi, senin kendini en rahat hissettiğin evin. Dalgıç çanlarının[1] da dalgıçların da gitmediği yerlere gittin, uykusuz analarının yanı başlarına uzanmak için hayatlarını verecekleri denizcilerle yan yana uyudun. Alevler içindeki gemilerinden birbirine sarılıp atlayan âşıklar gördün; onlar ki kalpleri bir olmuş, sevinçten köpüren dalgaların ardında batıp giderken, tanrılar onlara ihanet ederken birbirlerine sadık âşıklardı. Korsanların, katlettikleri zabiti gece yarısı güverteden attıklarını gördün; cesedin saatler boyu suların doymak bilmeyen karanlık ağzında derinlere gittiğini ve katiller kıllarına zarar gelmeden yollarına devam ederken çakıp duran şimşeklerin, er-

1. Dalgıçların derinlere dalmasını sağlayan ters dönmüş çan şeklindeki dalış kabinleri. (Ç.N.)

demli bir kocayı onu özleyen kollara götürecek komşu gemiyi parçaladığını gördün. Ey baş! Gezegenleri parçalamaya, İbrahim Peygamber'i dinden imandan çıkarmaya yetecek şeyler gördün ama tek kelime etmedin."

"Bir yelkenli!" diye bağırdı muzaffer bir ses grandi direğinin tepesinden.

"Öyle mi? Bu güzel haber işte," diye bağırdı Ahab ve alnında biriken fırtına yüklü bulutlar dağılırken aniden doğruldu. "Bu ölümcül dinginlik içindeki canlı çığlık insanı kendine getiriyor. Ne tarafta?"

"Üç kerte sancakta efendim ve yelkenleri indirip yavaşladı!"

"Daha da iyi, daha da iyi aslanım. Keşke Aziz Pavlus gelse o taraftan da rüzgârını getirse şu rüzgârsız halime. Ey doğa ve ey insanoğlunun ruhu! Kelimelerle anlatılmaz sizi birbirinize bağlayan benzerlikleriniz! Maddenin içinde kımıldayan ya da yaşayan tek bir atom bile yoktur ki insan zihninde marifetli bir eşi olmasın."

71. Bölüm

Jeroboam'ın Öyküsü

Yabancı gemi ve rüzgâr el ele ilerliyordu ancak rüzgâr gemiden daha çabuk geldi ve *Pequod* sallanmaya başladı.

Dürbünden bakınca sandallarından ve direklerindeki adamlardan yavaş yavaş yabancı geminin bir balina gemisi olduğu anlaşıldı. Fakat rüzgârüstü tarafta o kadar uzaktaydı ve başka bir avlanma bölgesine öylesine süratle gidiyordu ki *Pequod*'un ona yetişmesi beklenemezdi. Bir işaret bayrağı çekilerek yanıt beklenmeye başlandı.

Burada şunu söylemeliyim ki askerî gemiler gibi Amerikan Balina Filo'sunun gemilerinin her birinin kendine özgü bir işareti vardır, bu işaretlerin hepsi ait oldukları geminin ismiyle birlikte bir kitapta toplanmış ve her kaptana bir tane verilmiştir. Böylece balina gemisi kaptanlarının okyanusta hatırı sayılır uzaklıklardan dahi birbirlerini tanımasına olanak sağlanmıştır, hem de en ufak bir beceri gerektirmeksizin.

Yabancı gemi sonunda kendi işaretini çekerek *Pequod*'a yanıt verdi ve geminin Nantucket'a kayıtlı *Jeroboam* olduğu anlaşıldı. Pupa yelken ilerledi ve *Pequod*'un rüzgâraltında omurgasına apazladı ve bir sandal indirdi, sandal *Pequod*'a yanaştı ve şeytan çarmıhı denen merdiven Starbuck'ın emriyle ziyarete gelen kaptanı almak için indirildi fakat söz konusu yabancı, sandalın kıç tarafından bunun tamamen gereksiz olduğunu belirtircesine elini salladı. Nihayet *Jeroboam*'da ölümcül bir salgın hastalık olduğu ve kaptanı Mayhew'in bu hastalığı *Pequod*'dakilere bulaştırmaktan çekindiği anlaşıldı. Hastalık henüz kendisine ve gemi mürettebatına bulaşmamıştı, gemisi yarım tüfek atımı ilerideydi ve arada kirlenmesi olanaksız bir deniz ve esip giden bir hava vardı ama yine de *Pequod*'la doğrudan temas etmeyi kesinlikle reddetti.

Fakat bu, iki gemi arasındaki iletişime kesinlikle engel olmadı. *Jeroboam*'ın kayığı arada bir küreklerini kullanarak gemiyle arasındaki birkaç metrelik mesafeyi korumayı ve suları yara yara pupa yelken ilerleyen *Pequod*'a paralel seyretmeyi başardı (bu esnada rüzgâr çok serin esmeye başlamıştı), ara sıra aniden yükselen koca bir dalgayla kayık biraz geriye düşüyor ama ardından tekrar ustaca uygun yere getiriliyordu. Bu ve arada sırada buna benzer engellerin izin verdiği ölçüde iki taraf arasında konuşma devam etti, ta ki bambaşka bir engel ortaya çıkana kadar.

Jeroboam'ın kayığında kürek çeken adamlardan biri-

nin, her türlü bireysel acayipliklerin yadırganmadan bir arada görüldüğü vahşi balinacılık yaşantısı için bile son derece tuhaf, kendine özgü bir görünüşü vardı. Ufak tefek, kısa, gençten bir adamdı, yüzü çillerle doluydu ve son derece gür sarı saçları vardı. Uzun etekli, kesimi gizli bir tarikatınkini andıran soluk ceviz renginde bir pardösüye bürünmüştü; pardösünün üst üste katlanmış kolları bileğine kadar kıvrılmıştı. Gözlerinde derinliklere yerleşmiş delice bakışlar vardı.

Bu adamı fark eder etmez Stubb bağırdı: "Bu o, bu *Town-Ho*'daki tayfaların sözünü ettiği şu İtalyan komedilerindeki uzun cüppeli palavracı uşaklara benzeyen soytarı!" Stubb, *Town-Ho*'dakilerle konuştuklarında *Jeroboam* ve mürettebatından özellikle biri hakkında anlatılan bir öyküden bahsediyordu. Anlattığından ve daha sonra öğrenilenlerden anlaşıldığı kadarıyla söz konusu olan bu soytarı *Jeroboam*'daki neredeyse herkese şaşılacak bir üstünlük sağlamıştı. Öyküsü şöyleydi:

Bu adam *Neskyeuna Shaker*'larının[1] çılgın toplumu içinde büyüyüp yetişmiş ve onlar arasında büyük bir peygamber sayılmış, bunların o kafadan çatlak gizli toplantılarında kapak biçimindeki gizli bir kapıyı kullanarak birçok kereler sözde cennetten iner gibi inmiş, yeleğinin cebinde taşıdığı yedinci mührün[2] derhal açılacağını ilan etmiş ama bu şişede barut yerine afyon ruhu varmış. Tuhaf, havarimsi bir heves benliğini ele geçirince Neskyeuna'dan ayrılıp Nantucket'a gitmiş. Orada o deliliğe has kurnazlıkla güvenilir ve sağduyulu bir dış görünüşe

1. 1736'da Manchester'da kurulmuş, 1774'te Amerika'ya ulaşmış bir Hıristiyan mezhebi. (Ç.N.)

2. Yedi meleğe her birinin içinde Tanrı'nın gazabı olan yedi mühür verilmiştir. Yedi boru üflendiğinde her bir mühür kötülerin ve İsa'ya inanmayanların üzerine boşaltılacaktır. Yedinci mühürde deprem vardır. Yeni Ahit, "Vahiy", 6. (Ç.N.)

bürünmüş ve *Jeroboam*'ın balina avı seferine çaylak bir tayfa adayı olarak yazılmış. Bunu kabul etmişler ama kara, gözden kaybolur kaybolmaz bunun deliliği dışa vurmuş. Kendisinin Başmelek Cebrail olduğunu ilan etmiş ve kaptana gemiden atlamasını emretmiş. Bir manifesto yayımlamış, adaların kurtarıcısı ve Okyanusya'nın piskopos temsilcisi olduğunu ilan etmiş. Hiç çekinmeden büyük bir içtenlikle bunları açıklaması; karanlık, huzursuz ve coşkun hayal gücünün gerçek deliliğin anormal dehşetiyle birleşmesi, cahil mürettebatın çoğunun zihninde bu adamın gerçek Cebrail'miş gibi kutsal bir anlam kazanmasına yol açmış. Ayrıca ondan korkuyorlarmış. Özellikle canı istemediği zaman çalışmadığından gemide pek işe yaramadığı için böyle bir adamın söylediklerine inanmayan kaptan ondan kurtulmayı çok istiyormuş fakat kaptanın niyetinin onu ilk uygun limanda indirmek olduğunu öğrenen başmelek elindeki bütün şişeleri ve tıpaları açmış ve kaptan bu niyetini gerçekleştirmeye kalkarsa gemiyi ve tayfalarını kayıtsız şartsız lanetleyeceğini söylemiş. Tayfalar arasındaki müritlerini öylesine etkilemiş ki sonunda hepsi birleşip kaptana eğer Cebrail'i gemiden indirirse geriye tek bir adam kalmayacağını söylemişler. Bu nedenle kaptan planından vazgeçmek zorunda kalmış. Ayrıca Cebrail'e kötü davranılmasına izin vermeyeceklerini ve Cebrail'in gemide canının istediği gibi konuşup canının istediği gibi davranacağını söylemişler, böylece Cebrail'in gemide tam bir özgürlüğü olmuş. Bütün bunların sonucu olarak başmelek ne kaptana ne de tayfalara hiç aldırmamaya başlamış ve salgın hastalık ortaya çıktığından beri gemideki hâkimiyeti daha da artmış ve veba adını verdiği bu salgının tamamen emrinde olduğunu ve ancak kendi canı isterse sonlanacağını söylemiş. Çoğu zavallı birer iblis olan denizciler korkudan sinmişler, hatta bazıları önünde el pençe

divan durup emirlerini yerine getiriyor ve ona bir tanrı gibi bağlılıklarını sunup saygı gösteriyorlarmış. Bu tür şeyler insana inanılmaz gelebilir ama her ne kadar şaşırtıcı olsa da gerçektir. Bu tür delilerin öyküsünde, insan delinin kendisine olan sınırsız inancından çok, başkalarının üzerindeki sınırsız aldatma ve büyüleme güçlerine şaşırır. Neyse, biz artık tekrar *Pequod*'ya dönelim.

"Senin salgınından korktuğum yok aslanım," dedi Ahab küpeşteden kayığın dümenindeki Kaptan Mayhew'a. "Çık gemiye."

O sırada Cebrail birdenbire ayağa fırladı. "O korkunç hummaları düşün, o sarı hummayı, safralı hummayı! Sakın kendini korkunç vebadan!"

"Cebrail! Cebrail!" diye bağırdı Kaptan Mayhew; "Sen ya..." Tam o anda ani bir dalga sandalı ileri fırlattı ve konuşma dalganın sesinde boğuldu.

"Beyaz Balina'yı gördünüz mü?" diye sordu Ahab, sandal geri geldiğinde.

"Sandalının parçalanıp battığını düşün! Korkunç kuyruğa dikkat et!"

"Bak Cebrail, sana tekrar söylüyorum..." Fakat sandal sanki canavarlar tarafından çekiliyormuş gibi tekrar ileriye fırladı. Gürültücü dalgalar peş peşe akar ve sandal kaprisli suların üzerinde ilerlemekten ziyade adeta yuvarlanırken bir süre kimseden ses çıkmadı. Bu arada ispermeçet balinasının gemide asılı duran başı şiddetle sallanıyordu ve Cebrail'in onu başmelekliğine yakışmayan bir endişeyle izlediği görüldü.

Verilen bu ara sona erdiğinde Kaptan Mayhew, Moby Dick hakkındaki o uğursuz öyküye başladı fakat Cebrail pek de seyrek olmayarak Moby Dick'in adı geçtikçe kaptanın sözünü kesiyor ve çılgın deniz de sanki onunla işbirliği yapıyordu.

Anlaşılan *Jeroboam*'ın limandan ayrılmasının üzerin-

den çok geçmeden konuştukları bir balina gemisinin tayfaları onları Moby Dick'in varlığı ve yarattığı yıkım konusunda uyarmış. Bu istihbaratı can kulağıyla dinleyen Cebrail eğer canavarı görürlerse Beyaz Balina'ya saldırmama konusunda kaptanı büyük bir ciddiyetle uyarmış, o deli saçması konuşmalarıyla Beyaz Balina'nın Shaker Tanrısı'nın vücuda gelmiş şekli olduğunu ilan etmiş: Shaker'lara İncil vasıl olmuş. Fakat bundan bir-iki yıl sonra Moby Dick direk başından ayan beyan görülünce birinci zabit Macey onunla karşı karşıya gelmek için yanıp tutuşmuş, kaptanın kendisi de ona bu fırsatı tanımaya pek de gönülsüz olmadığından başmeleğin bütün uyarılarına rağmen Macey beş adamı kayığına binmeye ikna etmeyi başarmış. Gemiden ayrılıp bitap düşene kadar kürek çektikten ve tehlikeli ve başarısız birçok denemeden sonra bir zıpkın saplamayı başarmışlar. Bu esnada ana kontra babafingo direğine tırmanan Cebrail çılgınca hareketlerle bir kolunu ileri doğru sallıyor ve kendi tanrısına saldıran günahkârların tez zamanda lanetleneceğine dair kehanetler savuruyormuş. Birinci zabit Macey sandalının başında durmuş balina avcılarının o gözü kara enerjisiyle balinaya bağırıp çağırarak elinde hazır beklettiği zıpkınını saplamak için bir fırsat kollarken aman, koca bir beyaz gölge denizden fırlamış; çevik bir hareketle kuyruğunu yelpaze gibi öyle bir sallamış ki kürekçilerin soluğu kesilmiş. Bir an sonra o azgın, içi içine sığmayan şanssız zabit bir darbeyle havaya fırlamış ve koca bir kavis çizerek kayıktan elli metre ötede denize düşmüş. Ne kayığın tek bir kıymığına ne de kürekçilerin saçının bir teline zarar gelmiş ama birinci zabit sonsuza dek sulara gömülmüş.

Burada bir parantez açıp şunu söylemeliyim ki bu, ispermeçet balinacılığında sık görülen ölümcül kazalardan biridir. Bazen bu şekilde ölen adam dışında hiçbir şeye zarar gelmez, sıklıkla kayığın pruvası veya ekip ba-

şının durduğu tahta platform parçalanır ve yerinden koparak yok olup giden adama eşlik eder. Ama en tuhafı, birçok kereler görüldüğü üzere, ceset bulunduğunda vücudunda tek bir şiddet izi görülememesidir; adam öyle kalıp gibi ölmüştür.

Bütün bu bela, Macey'nin nasıl düştüğü de dahil, gemiden olduğu gibi görülmüş. "Şişe! Şişe!" diye ortalığı inleten bir çığlık atan Cebrail korkudan çarpılmış tayfaya balina avını bırakıp geriye dönmelerini söylemiş. Bu korkunç olay başmeleğin tayfa üzerindeki etkisinin artmasına yol açmış çünkü bu havariler onun herkesin yapabileceği genel bir kehanetten ziyade tam bu olayı önceden haber verdiğine ve böylesine genel bir çerçevede tam hedefi vurmayı başardığına inanıyorlarmış. Böylece bu adam gemi için tarifi olanaksız tam bir baş belası haline gelmiş.

Mayhew anlatısını tamamladıktan sonra Ahab ona öyle sorular sordu ki şu yabancı Kaptan Ahab'a, şayet fırsatını bulursa Beyaz Balina'yı avlamaya niyeti olup olmadığını sormaktan kendini alamadı. Ahab, "Evet," diye yanıtladı. Bunu duyar duymaz Cebrail tekrar ayağa fırladı ve ihtiyar adama parmağını uzata uzata, "Düşün, düşün şu denizin dibindeki kâfiri! Sakın kedini kâfirin akıbetinden!" diye öfkeyle haykırdı.

Ahab hiç aldırış etmeden Cebrail'e sırtını döndü ve Mayhew'a, "Kaptan, şu bendeki mektup torbası aklıma geldi," dedi. "Yanılmıyorsam senin zabitlerden birine de bir mektup var. Starbuck bak şu torbaya."

Her balina gemisi diğer gemiler için hatırı sayılır miktarda mektup taşır ve bu mektupların sahibine ulaştırılması tamamen dört okyanusta onlara tesadüfen rast gelinmesine bağlıdır. Yani mektupların çoğu, adresine ulaşmaz veya birçoğu aradan iki-üç yıl hatta daha uzun bir süre geçtikten sonra sahibine ulaşır.

Hemen sonra Starbuck elinde bir mektupla geri gel-

di. Mektup kamaranın karanlık bir dolabında durmaktan feci şekilde kırışıp buruşmuş, nemlenmişti ve üzeri mat, benek benek yeşil bir küf tabakasıyla kaplanmıştı. Böyle bir mektubun postacısı da olsa olsa ölüm olurdu.

"Okuyamıyor musun?" diye bağırdı Ahab. "Ver şunu bana. Doğru dürüst okunmayan bir çiziktirmeden başka bir şey değil – nedir bu böyle?" Ahab mektubu incelerken Stubb, balina kesmek için kullanılan uzun kürekler-den aldı ve sandalın daha yakına gelmesine gerek kalmadan mektubu ucuna iliştirmek için bıçağıyla ucunda bir çentik açtı.

Bu esnada mektubu elinde tutmaya devam eden Ahab homurdanarak, "Mr. Har – evet Mr. Harry –(bir kadının nazik eli – adamın karısı bahse girerim)– evet Mr. Harry Macey, *Jeroboam* gemisi; vay canına bu Macey ve adam ölmüş!"

"Zavallı adam! Zavallı adam! Mektup da karısından," diye iç çekti Mayhew, "mektubu bana verin bari."

"Hayır, mektubu kendine sakla," diye bağırdı Cebrail Ahab'a, "nasıl olsa aynı yolun yolcususun yakında."

"Hay belalarında boğulasın!" diye bağırdı Ahab. "Kaptan Mayhew, bekle de al şu mektubu," ve ölümcül mektubu Starbuck'ın ellerinden alıp küreğin sapındaki çentiğe takarak sandala uzattı. Fakat tam uzatırken tayfalar mektubu alabilmek için kürek çekmeyi bırakınca sandal geminin biraz kıç tarafına sürüklendi ve böylece sanki sihirli bir el mektubu Cebrail'in onu hevesle bekleyen eline uzattı. Cebrail ânında mektubu sımsıkı kavradı, sandalın bıçağını kaptığı gibi mektubu bıçağa geçirdi ve gemiye geri yolladı. Mektup bıçakla beraber Ahab'ın ayaklarının dibine düştü. Cebrail de feryat figan yoldaşlarına küreklere asılmalarını söyledi ve böylece asi sandal hızla *Pequod*'dan uzaklaştı.

Bu aradan sonra denizciler balinanın derisi üzerin-

deki işlerine geri dönerken bu acayip olay hakkında tuhaf şeyler söylendi.

72. Bölüm
Maymun İpi

Balinanın kesim işlerinin bitirilmesinin kargaşası sırasında tayfalar oradan oraya koşuşturup dururlar. Tayfalara bir orada gereksinim vardır bir burada. Asla tek bir yerde durulmaz çünkü aynı anda birçok yerde bir sürü şey yapılmalıdır. Bu sahnenin anlatımını üstlenen kişi için de durum aynıdır. Şimdi biraz geri gitmeliyiz. Daha önce balinanın sırtının ilk kesilmesinde yağ çengelinin zabitlerin küreklerinin açtığı deliğe sokulduğunu söylemiştim. Fakat nasıl olur da bu kanca kadar hantal ve ağır bir kütle o delikte sabitlenir? Bu çengel, bir zıpkıncı olarak bu görevi üstlenip canavarın sırtına inen benim has dostum Queequeg tarafından sokulmuştu. Birçok zaman, tüm bu yağın boşatılması ve sıyrılması işi bitene kadar koşullar zıpkıncının balinanın sırtında kalmasını gerektirir. Bu arada üzerinde işlem yapılan kısmı hariç balinanın neredeyse tamamen suya batmış olduğu gözden kaçmamalıdır. Böylece aşağıda, yani güverteden yaklaşık üç metre aşağıda o koca kütle ayaklarının altında bir değirmen taşı gibi yuvarlanırken zavallı zıpkıncı yarısı suda yarısı balinanın üzerinde debelenip durur. İşte böyle bir ortamda Queequeg, en azından bana göre ona yaptığı işte kolaylıklar sağlayan İskoç kiltine benzer bir giysiyle, gömlek ve çoraplarla ortaya çıktı; birazdan göreceğiniz üzere kimsenin onu benden daha iyi gözleme olanağı yoktu.

Bu vahşinin sandalının pruva adamı yani pruva kü-

reğini (baştan ikinci kürek) çeken adam olarak ölü balinanın sırtındaki ağır iş ve mücadelede onunla ilgilenmek bana mutluluk veren bir görevdi. Sokaklarda uzun bir ipin ucuna dans eden bir maymun bağlayıp laterna çalarak bahşiş toplayan İtalyan çocuklarını görmüşsünüzdür. Tıpkı onun gibi, ben de Queequeg'i geminin dik tarafında, balıkçılıkta teknik olarak maymun ipi denilen ve Queequeg'in beline dolanmış sağlam bir branda bezine bağlı ipin ucunda denizde tutuyordum.

Her ikimiz için de hem matrak hem de tehlikeli bir işti. İşin başında şunu söylemeliyim ki bu maymun ipi, iki ucundan da sabitlenmişti; bir ucundan Queequeg'in branda bezinden geniş kemerine, diğer ucundan benim deriden dar kemerime. Yani böylece iyi de olsa kötü de olsa o an için evliydik ve eğer zavallı Queequeg bir daha çıkmamak üzere batsa hem gelenekler hem de işin onuru itibarıyla, ipi kesmektense beni de dümen suyunda çekip götürmesi gerekiyordu. Yani biraz uzun bir iple bağlanmış Siyam ikizleri gibiydik. Queequeg benim ayrılmaz ikizimdi ve bu kendirden ipin gerektirdiği tehlikeli sorumluluklardan kurtulmamın bir yolu da yoktu.

O zaman kendi durumumu hem çok derinlemesine hem de metafizik anlamıyla öylesine düşünmüştüm ki Queequeg'in hareketlerini ciddiyetle izlerken kendi kişiliğim de halka açık iki kişilik bir şirketle bütünleşmiş gibiydi, özgür iradem ölümcül bir darbe almıştı ve bir başkasının hatası ya da talihsizliği benim gibi bir masumu hiç hak etmediği bir felakete ya da ölüme sürükleyebilirdi. Böylece Tanrı katında bir fetret dönemi yaşandığını anladım çünkü onun herkese eşit davranan adaleti asla böyle bir haksızlık yapmazdı. Daha da derin düşündüğümde, hatta zaman zaman Queequeg'in balinayla gemi arasında sıkışıp ezilme tehlikesi ortaya çıktığında, onu iple çekerken bile düşündüğümde anlıyordum ki

benim başıma gelen bu durum nefes alıp veren her faninin başına gelenle tıpatıp aynıydı; yalnızca çoğu zaman, şu ya da bu şekilde, bu durumdaki insanın Siyam ikizi bağlantısı tek bir kişiyle değil birçok faniyle oluyordu. Bankacınız iflas ederse siz meteliksiz kalırsınız, eczane size haplarının içinde zehir gönderirse ölürsünüz. Tamam, aşırı temkinli olarak muhtemelen bunlardan ve hayatın pek çok belasından kaçabilirsiniz. Fakat bir de Queequeg'in ipini benim kadar titizlikle idare etmeye kalkın bir; bazen öyle bir çekerdi ki ipi, neredeyse gemiden kayıp düşecek gibi olurdum. Bir de ben ne yaparsam yapayım, kendimin ipin yalnızca bir ucunu idare edebildiğimi asla unutamadım.[1]

Size zavallı Queequeg'i sık sık balinayla gemi arasında iple aniden çekip sıçrattığımı söylemiştim, Queequeg hem gemi hem de balinanın sürekli sallanıp yuvarlanmasından zaman zaman suya düşerdi. Fakat maruz kaldığı tek ezilme tehlikesi bu değildi. Bir önceki gece başlarına gelen soykırımdan pek de dehşete kapılmamış olan köpekbalıkları, artık cesedin içinde durmayıp dışarı akan kanıyla yeniden ve iyiden iyiye baştan çıkmıştı; bu kudurmuş yaratıklar kovandaki arılar gibi balinanın etrafına üşüşmüştü.

Ve Queequeg bu köpekbalıklarının tam ortasındaydı ve ayaklarını çırparak onları kenara iteliyordu. İnanması olanaksız gibi gelse de, ölü bir balina gibi bir av onları cezbetmedikçe bu etobur köpekbalıkları insana pek dokunmaz.

Yine de, köpekbalıkları öylesine açgözlü yaratıklar-

1. Maymun ipi bütün balina gemilerinde bulunur ancak maymun ve tutucusunun birbirine bağlı olmasına *Pequod*'dan başka bir gemide rastlanmaz. Tehlike altındaki zıpkıncıya maymun ipini tutanın mümkün olan en yüksek sadakat ve dikkatle destek vermesini garanti etmek için yöntemin özgün halinde yapılan bu gelişmenin mucidi Stubb'dan başkası değildi.

dır ki onlara karşı gözünü dört açmak akıllıca bir şeydir. Bu nedenle, bu zavallı adamcağıza azgın köpekbalıklarının gırtlaklarının dibinden zıplatarak çektiğim maymun ipinden başka bir koruma daha sağlanmıştı. Geminin kenarından sarkan platformlardan birinde Tashtego ve Daggoo, Queequeg'in başının tepesinden sürekli olarak balina kürekleri savurarak mümkün olduğunca köpekbalığı katlediyorlardı. Bu işte kendilerinin hiçbir çıkarı yoktu ve sırf iyiliklerinden yapıyorlardı. Yalnızca Queequeg'in iyiliğini düşündüklerini kabul ediyorum, ancak ona yardım etmek için büyük bir hevesle ve telaşla yaptıkları bu işte, zaman zaman hem Queequeg hem de köpekbalıkları kana bulanmış suyun içinde yarı gizlenmiş oldukları için bu gelişigüzel sallanan kürekler bir kuyruk yerine neredeyse bir bacağı da koparabilirdi. Fakat sanırım elindeki o koca çengelle can havliyle nefes nefese boğuşan zavallı Queequeg yalnızca Yojo'suna dua ediyor, hayatını kendi tanrılarının ellerine emanet ediyordu.

Evet sevgili dostum ve ikiz kardeşim, diye düşündüm ipi denizin her kabarışıyla bir çekip bir gevşetirken – nihayetinde ne fark eder ki? Sen bu balina dünyasında hepimizin değerli bir görüntüsü değil misin? İçinde soluk soluğa çabaladığın bu güvenilmez deniz hayatın ta kendisi; bu köpekbalıkları düşmanın; bu kürekler dostun; sen de bu köpekbalıkları ile kürekler arasında zorda ve tehlikedesin, zavallı dostum.

Fakat cesaret! Seni bekleyen güzel şeyler var Queequeg. Şimdi mosmor dudakları ve kan çanağı gözleriyle yorgunluktan bitap düşmüş vahşi, zincirlerden yukarı çıkar ve üstünden sular süzülürken bir kenarda istemsizce tir tir titrerken kamarot ona doğru ilerler ve gayet iyiliksever ve teselli edici bir bakışla ona bir şey uzatır. Bilin bakalım ne! Yoksa biraz sıcak konyak mı? Hayır! Hey Tanrım, ona uzattığı bir fincan ılık zencefil ve su!

"Zencefil mi? Burnuma gelen koku zencefil mi?" diye sordu Stubb kuşkuyla. "Evet, bu zencefil olmalı," dedi henüz Queequeg'in tatmadığı kupaya bakarak. Bir süre sanki gözlerine inanamıyor gibi bakarak şaşkın şaşkın bakan kamarota doğru soğukkanlılıkla ilerledi ve, "Zencefil? Zencefil ha? Söyle bana Hamur Oğlan neymiş bu zencefilin hikmeti? Zencefil ha! Bu titreyen yamyamın içini ısıtmak için zencefilden başka şey bulamadın mı? Zencefil! Neymiş bu lanet zencefil! Deniz kömürü mü? Yakacak odun mu? Sürterek yaktığın kibrit mi? Kav mı? Barut mu? Neymiş bu lanet zencefil ki şu zavallı Queequeg'imize uzatıyorsun şu kupayı? Bu işte bir içki karşıtı derneğin parmağı olmalı," diye ekledi aniden, ön taraftan gelen Starbuck'a doğru ilerleyerek. "Şu küçücük fincana bakın efendim, bir koklayın lütfen," dedi. Sonra zabitin yüzüne bakarak ekledi, "Şu kamarot, Mr. Starbuck, hiç utanmadan Queequeg'e şu müshili verdi daha adam balinanın sırtından iner inmez. Bu kamarot eczacı mıdır efendim? Yarı boğulmuş bir adamı hayata döndürecek içki bu mudur?"

"Sanmam," dedi Starbuck, "bu berbat bir şey."

"Kamarot," diye bağırdı Stubb, "sana bir zıpkıncıya ne ilaç verileceğini öğreteceğiz, senin eczane ilaçlarından hiçbirini, galiba bizi zehirlemek istiyorsun, değil mi? Hepimize hayat sigortası yaptırdın da bizi öldürüp paraları cebe atacaksın, ha?"

"Onu yapan ben değilim," diye bağırdı Hamur Oğlan, "zencefili gemiye getiren Charity Teyze ve bana zıpkıncılara alkollü bir şey vermememi, yalnızca zencefil suyu dediği bu şeyden vermemi sıkı sıkı tembih etti."

"Zencefil suyu ha! Seni zencefilli serseri! Al götür şunu! Koş dolaplara da doğru dürüst bir şey getir. Umarım yanlış bir şey yapmıyorum Mr. Starbuck. Kaptanın emri böyle – balinanın tepesine çıkan zıpkıncıya sert bir içki."

"Yeter," diye yanıt verdi Starbuck, "artık vurma adama, ama..."

"Ben vurunca pek acıtmam, balina veya o cins şeyler hariç; bu adam da sinsinin teki. Ne diyordunuz, efendim?"

"Sadece şunu: Git onunla birlikte aşağı ve ne istiyorsan kendin al."

Stubb geri geldiğinde bir elinde koyu renkli bir şişe diğerinde bir çeşit çay kutusu vardı. İlkinde kuvvetli bir içki vardı ve o Queequeg'e verildi, diğeri ise Charity Teyze'nin hediyesiydi ve dalgalara savruldu.

Bölüm 73.

Stubb ve Flask Bir Doğru Balina Öldürürler ve Sonra Onun Hakkında Konuşurlar

Bütün bu işler olup biterken *Pequod*'un yan tarafından bir ispermeçet balinasının devasa başının sallanıp durduğunu akıldan çıkarmamak gerekir. Bir fırsatını bulup onunla ilgileneceğimiz zamana kadar onu orada asılı bırakmamız gerekiyordu çünkü daha öncelikli olarak ilgilenmemiz gereken başka işler vardı ve şimdilik bu balina için yapmamız gereken tek şey onu tutan palangaların kopmamasını sağlamaktı.

Bir önceki gece ve o sabah *Pequod* yavaş yavaş açık denize doğru süzülmüştü ve denizde ara sıra rastladığımız sarı brit kümeleri doğru balinaların yakınımızda olduğuna işaret etse de bu cinsten Leviathan'ların yılın bu zamanında oralarda gizlendiğine pek kimse ihtimal vermiyordu.

Tayfaların hepsinin bu doğru balina denen aşağılık yaratıkların yakalanmasını küçümsemesine rağmen ve *Pequod* önüne gelen her çeşit balinanın peşine düşmekle görevlendirilmemesine rağmen ve Crozet Adaları'nın oradan geçerken çok sayıda doğru balina görmelerine karşın tek bir sandal indirmemelerine rağmen yine de bir ispermeçet balinası gemiye yanaştırılıp başı kesilmişti ve o gün eğer fırsat çıkarsa bir doğru balinanın yakalanacağı ilan edilince herkes çok şaşırmıştı.

Bunun için çok da beklememiz gerekmedi. Rüzgâraltında tepelere kadar yükselen püskürmeler gözüktü: İki sandal, Stubb'ın ve Flask'ın sandalları, balinaların peşine düşmek üzere indirildi. Sonunda direk başındakilerin bile göremeyeceği kadar uzaklaştılar. Ama aniden uzakta kocaman beyaz bir su kütlesi karıştı ve hemen ardından uzaklardan sandallardan birinin ya da ikisinin birden balinaya zıpkınla tutunduğu haberi geldi. Bir süre sonra sandallar balinalar tarafından doğrudan gemiye doğru sürüklenirken her şey apaçık görüldü. Canavar, teknenin gövdesine o kadar yakınlaşmıştı ki ilk başta gemiye zarar vermek istediğini sandık ama sonra büyük bir girdap oluşturarak daldı ve borda kaplamasının beş-altı metre ötesinde sanki omurganın altına dalıyormuş gibi tamamen gözden kayboldu. Bir an için sandalların geminin yan tarafına ölümcül bir şekilde çarpacağı düşünüldüğü için gemiden sandallara, "Kes, kes," diye bağırıldı. Ama fıçılarda daha çok miktarlarda halatları olduğu ve balina da çok süratle dalmadığı için halatı bolca serbestleştirdiler ve aynı zamanda geminin önüne geçmek için olanca güçleriyle küreklere asıldılar. Birkaç dakika boyunca mücadele son derece ciddi bir aşamadaydı çünkü bir süre için gergin halatı bir yönde laçka ediyorlar diğer yöne de kürekleriyle orsaya seyretmeye çalışıyorlardı ve böylece birbirine zıt yönlerde oluşan gerilim denizin dibine sü-

rüklenme tehlikesine yol açıyordu. Ama kazanmak istedikleri yalnızca bir metrelik bir mesafeydi. Bunu sağlayana kadar çabalarını sürdürdüler, sonra bir anda sandalın bordası boyunca şimşek gibi hızla yayılan bir titreşim hissedildi ve geminin altına sürünerek giden gergin halat, pruvanın altından şaklayıp titreşerek aniden çıkıverdi ve üstünden etrafa sıçrayan damlalar kırılmış cam parçacıkları gibi suya düşerken arkadaki balina da sulardan yükseldi ve sandallar bir kere daha balinanın peşinde sürüklenmeye başladılar. Fakat bitkin balina hızını kesti ve körlemesine seyrini değiştirdi ve geminin kıç tarafından dolanırken iki sandalı da peşinden sürükleyince tam bir daire tamamlamış oldular.

Bu arada sandallardakiler balinayı iki yanından kıstırana kadar iplerine iyice asıldılar; Stubb'la Flask, bir o, bir öteki, karşılıklı mızraklarını saplamaya başladılar ve böylece *Pequod*'un etrafında döne döne bir savaş sürüp giderken daha önce ispermeçet balinasının çevresindeki kana susamış köpekbalıkları, taşan taze kana hücum edip Musa'nın yardığı kayalardan fışkıran suları içen susuzluktan kavrulmuş İsrailliler gibi akan kanı doyasıya içmeye koyuldular.

Sonunda balinanın püskürtüsü yoğunlaştı ve ürkütücü bir dönüş ve kusmayla bir ceset halinde sırtüstü döndü.

İki sandalbaşı balinanın kuyruğuna halatlar bağlamakla ve balinayı çekmek için diğer hazırlıklarla ilgilenirken aralarında sohbete daldılar.

"Şu bizim ihtiyar bu iğrenç yağ kitlesinden ne ister merak ediyorum," dedi Stubb, böylesine aşağılık bir Leviathan'la uğraşma düşüncesinin verdiği iğrenmeyle.

"Ne mi ister?" dedi Flask kayığın pruvasında yedek halatı kangallarken, "Sancak tarafına ispermeçet balinasının başı, iskele tarafına da doğru balinanın kuyruğu bir

kere bile asılmış olan geminin bir daha asla alabora olmayacağını duymadın mı sen Stubb?"

"Neden alabora olmayacakmış?"

"Nedenini bilmem ama o sapsarı hortlak suratlı Fedallah'ın öyle dediğini duydum ve adam gemi büyüleri hakkında her şeyi biliyormuş gibi duruyor. Bazen o büyüleriyle sonunda geminin başına bir bela getirecek gibime geliyor. Herifi günahım kadar sevmiyorum, Stubb. Şu sivri dişinin nasıl yılan başı gibi yontulduğunu gördün mü?"

"Denizin dibine batasıca. Asla suratına bakmam onun ama olur da karanlık bir geceyi denk getirirsem ve onu küpeştede dikilmiş görürsem ve etrafta da kimse yoksa, işte Flask bak şu aşağıya," dedi iki eliyle birden tuhaf bir hareket yapıp denizi göstererek, "işte böyle yapacağım! Bence bu Fedallah kılık değiştirmiş bir şeytan. Onun gizlice gemiye alındığına dair şu uydurma hikâyeye inanıyor musun? Bak sana söylüyorum, bu adam şeytanın ta kendisi. Bir yerlere sokuşturup gizlediği için kuyruğunu göremiyorsun, sanırım kıvırıp cebine sokuyor. Lanet olsun! Şimdi düşünüyorum da çizmelerinin parmak tarafına sokmak için sürekli kalafat üstüpüsü aranıp duruyordu."

"Ayağında çizmelerle uyuyor değil mi? Bir hamağı da yok ama ben onu geceleri halat kangallarının üzerinde yatarken gördüm."

"Kuşkusuz bu o lanet kuyruğu yüzünden, kangalın ortasından aşağı sarkıtıyor, anlıyor musun?"

"Bizim ihtiyarın bu adamla ne işi var acaba?"

"Bir değiştokuş ya da bir pazarlık peşinde sanırım."

"Pazarlık mı? Ne konuda?"

"İhtiyar, Beyaz Balina için yanıp tutuşuyor ve şeytan da onu kafalayıp Moby Dick'i ona teslim etme karşılığında gümüş saatini veya ruhunu veya bu türden bir şeyi istiyor."

"Püf. Stubb, atıyorsun; hiç yapabilir mi böyle bir şey Fedallah?"

"Bilmiyorum Flask ama bu şeytan ilginç bir herif hem de kötü birisi, sonra demedi deme. Bir gün salına salına amiral gemisine gitmiş kuyruğunu rahat rahat sallayarak ve bir beyefendi gibi ihtiyar gemi sahibinin orada olup olmadığını sormuş. Adam gemideymiş ve şeytana ne istediğini sormuş. Şeytan da toynaklarını yere vurarak, 'John'u istiyorum,' demiş. 'Ne için,' demiş ihtiyar gemi sahibi, 'Seni ilgilendirmez,' demiş şeytan iyice tepesi atarak, 'Bana lazım.' 'Al o zaman,' demiş gemi sahibi, eğer bu şeytan, John'la işini bitirmeden ona kolera bulaştırmadıysa ben de bu balinayı bir lokmada yutarım yemin ederim,' demiş. Hadi canlanın bakalım, hey oradakiler hazır mısınız? Hadi o zaman asılın küreklere de yanaştıralım şu balinayı."

Kayıklar yükleriyle birlikte nihayet gemiye yaklaşırken, "Galiba söylediğine benzer bir öykü anımsıyorum," dedi Flask, "ama nerede olduğunu anımsayamadım."

"Üç İspanyol olmasın? Şu kana susamış üç askerin maceraları? Bunu o kitapta mı okudun? Herhalde orada okudun değil mi?"

"Hayır, öyle bir kitap görmedim ama duymuştum. Peki söyle bakalım Stubb, şu az önce sözünü ettiğin şeytanla *Pequod*'daki aynı mı?"

"Şu balinayı öldürenle ben aynı adam değil miyim? Şeytan sonsuza kadar yaşamaz mı? Kim duymuş şeytanın öldüğünü? Hiç şeytanın ardından yas tutan rahip gördün mü? Kaptanın kamarasının anahtarı olduktan sonra ne diye lombardan süzülüp gireceğini sanırsın şeytanın? Hadi söyle bakalım Mr. Flask.

"Sence Fedallah kaç yaşında Stubb?"

"Şuradaki grandi direğini görüyor musun?" dedi gemiye işaret ederek, "O bir olsun; sonra *Pequod*'daki tüm

fıçı kasnaklarını al ve birin önüne sıfır niyetine diz, bu Fedallah'ın yaşına yaklaşmaz bile. Kâinattaki bütün fıçı ustaları da sıfırlara yetecek kadar kasnak yapamaz."

"O zaman fırsatını bulunca Fedallah'ı denize fırlatacağını söylerken biraz attın sanırım. Şu senin kasnakların gösterdiği kadar yaşlıysa ve sonsuza kadar yaşayacaksa onu gemiden fırlatmanın ne faydası var – söyle bakalım."

"En azından onu sulara iyice bir gömmüş olurum."

"Ama tekrar tırmanır gemiye."

"Tekrar gömerim sulara gömmeye devam ederim."

"Ya o seni sulara gömmeyi kafasına koyarsa ve boğarsa seni, o zaman ne olacak?"

"Hele bir denesin de göreyim; her iki gözünü öyle bir morartırım ki bırak o yaşadığı geminin dibindeki yeri ve sinsi sinsi dolaştığı güverteyi, kaptanın kamarasında bile yüzünü göstermeye cesaret edemez. Allah belasını versin bu şeytanın; sen de benim ondan korktuğumu düşünüyorsun öyle mi? Onu yakalayıp hak ettiği gibi ellerini kelepçeleyip bileklerinden zincire vurmaya cesareti olmayan ve onun insanları kaçırıp götürmesine izin veren şu ihtiyar gemi sahibinden başka kim korkar ondan, evet hem de onunla öyle bir anlaşma imzalamış ki şeytan kaçırdığı her adamı onun için pişiriyormuş. İşte al sana geminin sahibi!"

"Sence Fedallah, Kaptan Ahab'ı mı kaçırmak istiyor?"

"Bence mi? Yakında görürsün Flask. Ama gözüm üstünde onun ve kuşkulu bir şey fark edersem boğazına yapışıp diyeceğim ki: Bana bak iblis, sakın yeltenme. Eğer mesele çıkarırsa da yemin ederim cebine uzanıp kuyruğunu yakaladığım gibi bocurgata götüreceğim ve onu bocurgata öyle bir dolayıp kaldıracağım ki kökünden kopacak kuyruğu – anlıyor musun, sonra kendini öyle acayip bir halde kuyruğu kopmuş bulunca o kuyruksuz haliyle mutsuz mutsuz sıvışıp gidecek oradan."

"Sen ne yapacaksın kuyruğu?"

"Ne mi yapacağım? Eve dönünce onu öküz kamçısı diye satacağım, başka ne yapayım?"

"Şu söylediklerini, ta başından beri söylediklerini, gerçekten kastederek mi söylüyorsun?"

"Kastediyorum ya da etmiyorum, geldik gemiye işte."

Sandallara seslenildi ve balinayı bağlamak için kuyruk zincirleriyle diğer gerekli şeylerin hazır edildiği iskele tarafına yanaştırıldılar.

"Dememiş miydim sana?" dedi Flask. "Yakında ispermeçetin başının yanına doğru balinanınki de asılır diye."

Kısa zamanda Flask'ın dediği çıktı. Önceden ispermeçet balinasının başına doğru yatmış olan *Pequod* şimdi iki başın dengelemesiyle omurgasını doğrulttu ama iki yandan iyice gerilip kalmıştı. Böylece bir yana John Locke'un başını yükleyip o tarafa gidersiniz, öte tarafa Kant'ın başını yükleyip geri gelirsiniz; ama perişan olursunuz. Böylece bazıları rüzgârı iyi almak için sürekli yelkenleri ayarlarlar. Ah aptallar, atın şu kafaları denize bak nasıl güzelce süzüleceksiniz suların üstünde.

Doğru balinanın vücudu geminin yanına yanaştırılıp halledilirken aynı ispermeçet balinası için yapılan hazırlıklar gerçekleştirilir, yalnızca ispermeçet balinasının kafası bir bütün olarak kesilip asılırken doğru balinada dudaklar ve dil ayrı olarak çıkarılıp güvertede herkesin bildiği ve tepedeki, parça denilen kısımla birlikte asılır. Ama bu kez böyle bir şey yapılmadı. Her iki balinanın cesedi kıç tarafta bırakılmıştı ve başların asılı olduğu gemi, iki yanında aşırı yüklü iki küfe taşıyan bir katıra benziyordu.

Bu esnada Fedallah sakin sakin doğru balinanın başına bakıyor ve ara sıra da bakışlarını balinanın derin kırışıklıklarından kendi avucundaki çizgilere çeviriyordu. Ahab öyle bir yerde durmuştu ki gölgesi, Fedallah'ın

açıkça görülmeyen gölgesiyle karışıp büsbütün büyüyordu. Mürettebat bir yandan çalışırken bir yandan bütün bu olan bitenlerle ilgili Lapon'larınkine benzer büyücülük yakıştırmaları da almış yürümüştü.

74. Bölüm

İspermeçet Balinasının Başı – Karşılaştırmalı Bakış

İşte iki koca balina, baş başa vermiş duruyor; gelin onlara katılalım, kendi başımızı da sokalım onların arasına.

En büyük Leviathan'lar arasında ispermeçet balinası ve doğru balina açık arayla en dikkati çekenlerdir. Bunlar insanoğlunun düzenli olarak avladığı yegâne balinalardır. Nantucket'lıların gözünde bu ikisi, bilinen bütün balina çeşitlerinin iki aşırı ucunu temsil ederler. Dış görünüşlerindeki temel fark yalnızca başlarında olduğu için, şu anda her ikisinin başı *Pequod*'un iki yanında asılı durduğu için ve güvertede yalnızca bir-iki adım atarak bir baştan diğerine gidebileceğimiz için, söyleyin bana uygulamalı setoloji incelemesi için bundan daha iyi bir fırsatın olduğu bir yer var mıdır?

Her şeyden önce bu başlar arasındaki genel farklılık dikkatinizi çeker. Neresinden bakarsanız bakın her ikisi de yeterince heybetlidir, ancak ispermeçet balinasında, doğru balinada maalesef bulunmayan belli bir matematiksel simetri vardır. İspermeçet balinasının başı daha karakterli bir baştır. Ona dikkatle baktığınızda etrafa yaydığı saygınlık bakımından, ister istemez üstünlüğünü kabul edersiniz. O andaki görüntüde de başının tepesin-

deki tuz biber renkli görüntünün yarattığı ileri yaş ve geniş deneyim havasıyla bu saygınlık iyiden iyiye artmıştı. Kısacası, balıkçıların teknik olarak kır başlı balina diye adlandırdıkları bir balinadır bu.

Şimdi gelin bu iki başın birbirinden en az farklı olan kısımlarına yani göz ve kulağa bakalım. Dikkatle arayıp tararsanız başın en arka kısmında ve oldukça aşağıda, çene kemiğinin açı yaptığı yerin yakınında, nihayet kirpiksiz bir göz görürüsünüz ve bunu bir tay gözü sanırsınız; yani göz, başın büyüklüğüyle o kadar orantısızdır.

Gözlerinin tuhaf bir şekilde başın yan tarafına yerleşmesinden kolayca anlaşılabileceği gibi balina arkasındaki nesneleri ne kadar görebiliyorsa tam önündekileri de ancak o kadar görebilir. Tam anlamıyla balinanın gözlerinin yeri insanın kulaklarınınkine karşılıktır, kulaklarınızla nesneleri nasıl izleyebileceğinizi bir düşünürseniz nasıl bir şey olduğunu anlarsınız. Yana bakışınızdan çizilen düz bir hattın ancak otuz derecelik önünde bir görme hattını kontrol edebilirsiniz, arkasında da ancak bir o kadarını. Azılı bir düşmanınız hançerini kaldırıp güpegündüz dosdoğru üstünüze de yürüse arkanızdan bir şeyinizi de çalsa onu göremezsiniz. Eğer deyim yerindeyse iki arkanız vardır ama aynı zamanda da iki önünüz (yan önünüz), insanın önü dediğiniz gözlerinden başka nedir ki?

Ayrıca bildiğim diğer bütün hayvanlarda gözler, görme gücünü kendiliğinden tek bir yerde kaynaştırmak, böylece beyinde iki değil bir resim oluşturmak üzere konuşlandırılmıştır; balina gözlerinin bu tuhaf yerleşiminde iki göz arasında, bir vadideki iki gölü ayıran bir dağ gibi, birkaç metreküp katı balina kafası vardır; bu da tabii ki iki bağımsız organın oluşturduğu görüntünün tamamen birbirinden ayrılmasına yol açıyordur. Böylece balina herhalde bir yanda başka, öbür yanda başka şey görüyordur ve ikisi arasındaki her şey de onun için her-

halde derin bir karanlık ve bir hiçliktir. Aslında insanın dünyaya birbirine bitişik iki penceresi olan bir nöbetçi kulübesinden baktığı söylenebilir. Balinadaysa bu iki pencere birbirinden ayrı yerlere oturtulmuştur ve birbirinden tamamen farklı iki pencere şeklindedir ve bu durum, maalesef görüntünün kötüleşmesine neden olur. Balina gözünün bu tuhaflıkları balina avcılığında her zaman akılda tutulması gereken şeylerden biridir ve okuyucular da ilerideki bazı sahnelerde bunu anımsamalıdır.

Leviathan'ın bu görsel konularıyla ilgili ilginç ve şaşırtıcı bir konuya daha değinilebilir. Ama şimdilik kısaca söz etmekle yetinmeliyim. İnsanın aydınlıkta gözleri açık olduğu sürece görme işi istemsizdir, yani önündeki nesneleri istese de istemese de mekanik olarak görür. Yine de deneyimlerimiz bize, geniş alandaki birçok şeyi bir bakışta birbirinden ayırt etmeden görebildiğimizi öğretmiştir ama ister büyük ister küçük olsun, ister yan yana dursun ister birbirlerine değsinler, herhangi iki şeyi dikkatle ve tamamen aynı anda incelememize olanak yoktur. Ama bu iki nesneyi birbirinden ayırır ve etrafını kapkara bir çemberle çevirirseniz o zaman aklınızı o nesneye odaklayarak baktığınızda, diğeri geçici olarak bilincinizden tamamen silinecektir. Bu durumda balina bu işi nasıl yapıyor? Her iki gözün aynı anda kendi başına davrandığı doğru ama balinanın beyni insanınkinden daha kavrayışlı, birleştirici ve zeki mi ki aynı anda biri bir yanında diğeri tam ters tarafta birbirinden farklı iki görüntüyü dikkatle incelesin? Eğer yapabiliyorsa bu balina için harika bir şey, sanki bir insanın iki farklı Eukleides problemini aynı anda çözmesi gibi. İyice incelenirse bu kıyaslamada herhangi bir aykırılık olmadığı görülür.

Belki de benimki gereksiz bir düşüncedir ama üç dört kayık tarafından kuşatıldıklarında bazı balinalarda görülen olağandışı debelenmeler, korkaklık ve dehşete

kapılma eğilimleri, balinalarda sıkça rastlanan bu davranışlar, bana öyle geliyor ki birbirinden ayrı ve birbirine taban tabana zıt görüntülerin oluşturduğu bilinç karmaşasından kaynaklanıyor.

Balinanın kulağı da gözü kadar ilginçtir. Balina ırkına hepten yabancıysanız saatlerce bu iki başı arayıp bu organı bulamayabilirsiniz. Kulakların şöyle ya da böyle bir kepçesi yoktur; kulak deliğinin içine de bir tüy kalem bile sokamazsınız, o kadar küçüktür. Gözün hemen arkasında yerleşmiştir. Kulaklar bakımından ispermeçet balinasıyla doğru balina arasında önemli bir fark gözlenir. İlkinin kulağında dışarı açılan bir delik varken diğerininki tamamen ve dümdüz bir zarla kaplıdır ve dışarıdan fark edilemez.

Balina kadar devasa bir varlığın dünyayı böylesine küçük bir gözden görmesi ve gök gürültüsünü tavşanınkinden bile küçük bir kulaktan duyması ilginç değil midir? Şayet gözleri Herschel'in büyük teleskopunun merceği kadar geniş ve kulakları da katedral sundurmaları kadar büyük olsaydı gözleri daha iyi görür, kulakları daha mı iyi işitirdi? Kesinlikle hayır. O zaman siz de neden başınızı büyütmeye çalışasınız ki? Küçültün daha iyi.

Gelin şimdi elimizde ne kadar kaldıraç ve buhar makinesi varsa hepsinin yardımıyla ispermeçet balinasının başını çevirelim ve tepetaklak dursun, sonra bir merdivenin en tepesine tırmanıp ağzından içeri bir göz atalım, eğer gövdesi başından ayrılmamış olsaydı bir fenerle midesindeki Kentucky Mamut Mağarası'na[1] inebilirdik. Ama şimdilik dişlerinde durup etrafa bir bakalım. Ne kadar güzel ve yalın bir ağız, tabandan tavana gelinlik satenler kadar parlak, ışıldayan bir zarla kaplı.

1. Kentucky'de bulunan dünyanın en uzun mağarası. (Ç.N.)

Şimdi dışarı çıkıp menteşesi kenarı yerine ucunda olan devasa bir enfiye kutusunun dar ve uzun kapağına benzeyen şu olağanüstü altçenesine bakalım. Bir kaldıraçla çenesini başınızın üstüne kadar kaldırıp sıra sıra dişlerini ortaya çıkarırsanız tam bir kale kapısının parmaklığına benzediğini görürüsünüz ama heyhat bu sivri çubuklar nice zavallı balina avcısının üzerine olanca güçleriyle inip delip geçmiştir onları. Fakat asık suratlı bir balinayı kulaçlarca derinliklerde suyun ortasında asılı dururken vücuduna dik açıyla bir cıvadra gibi sarkmış duran o beş metrelik devasa çenesini görmek bundan da beterdir. Bu, ölü bir balina değildir; yalnızca morali bozulmuştur; belki keyifsizdir; belki hastalık hastasıdır ve çenesinin cıvataları gevşemiş bir şekilde yatan hali öyle berbat bir görüntüdür ki bu yüz karası halini kendi soyu sopu görse hiç kuşku yok tetanoz olup çenesi kilitlensin diye beddua eder.

Bu altçene –deneyimli bir usta tarafından menteşesi kolayca sökülebileceği için– çoğunlukla yerinden çıkarılır ve balina avcılarının bastondan tutun da şemsiye gövdesi, şemsiye sapı ve jokey kamçısına kadar her nevi tuhaf aletleri yaptıkları sert beyaz balina kemiğini sağlayan fildişi gibi dişlerin sökülmesi için güvertede asılır.

Uzun ve yorucu bir kaldırmayla çene bir çapa gibi gemiye çekilir; uygun zaman geldiğinde yani diğer işten birkaç gün sonra, Queequeg, Daggoo ve Tashtego, hepsi yetkin birer dişçi olduklarından dişleri çekmeye koyulurlar. Queequeg keskin bir balina kesme küreğiyle dişetlerini yarar, ardından çene mapalara bağlanır ve yukarıya asılan bir palanga düzeneğiyle tıpkı Michigan öküzlerinin vahşi ormanlardan yaşlı meşe kütüklerini çektikleri gibi dişleri yerinden sökerler. Genellikle hepsinde kırk iki diş vardır yaşlı balinalarda dişler çok aşınmıştır ama ne çürüktür ne de bizimkiler gibi yapay dolguları

vardır. Bundan sonra çene testereyle levhalar halinde kesilir ve bina yapımında kullanılan kirişler gibi üst üste yığılıp bir kenara konur.

75. Bölüm
Doğru Balinanın Başı – Karşılaştırmalı Bakış

Şimdi güvertenin diğer tarafına geçip doğru balinanın başını uzun uzun inceleyelim.

Genel şekli itibarıyla nasıl ki asil ispermeçet balinasının başı bir Roma savaş arabasına benzetilebilirse (özellikle geniş ve yuvarlak ön tarafına), kaba bir benzetmeyle doğru balinanın başının da küt burunlu dev gibi bir ayakkabıya benzediği söylenebilir. İki yüz yıl önce yaşlı bir Felemenk seyyah onu ayakkabı yapımında kullanılan kalıplara benzetmişti. Çocuk şarkılarındaki yaşlı kadın bile etrafına üşüşen yavrularıyla birlikte bu kalıp ya da ayakkabının içinde rahatlıkla barınabilir, hem kendisi hem de bütün sülalesi.

Fakat bu kocaman başın yakınına gittikçe baktığınız açıya bağlı olarak farklı şeyler görürsünüz. Tepesinde durup *f* şeklindeki iki püskürtme deliğine bakarsanız koca bir viyolonsele, hava deliklerini de viyolonselin ses tahtasındaki deliklere benzetirsiniz. Öte yandan kitlenin tepesindeki bu tuhaf, ibikli, tarak gibi kabuklanmaya, Grönlandlıların doğru balinanın "tacı" güney denizi balinacılarının "bone"si dedikleri yeşil, deniz kabuklularıyla kaplı şeye dikerseniz gözlerinizi ve tamamen bunun üzerinde odaklarsanız bu başın çatalında bir kuş yuvası duran koca bir çınarın gövdesi olduğunu sanırsınız. Her

halükârda bu bone üzerinde yerleşmiş canlı yengeçleri izlediğiniz zaman eğer aklınız bu başa bahşedilen teknik "taç" lafına takılıp kalmadıysa böyle düşünmeniz kaçınılmazdır; şayet taç lafına takıldıysanız o zaman da başı için böylesine muhteşem yeşil bir taç derlenmiş bu kudretli canavarın denizlerin gerçek taçlı kralı olduğunu düşünürsünüz. Şayet bu balina bir kralsa bile, başı taçlı bir kral için son derece asık suratlı bir herifti. Şu sarkan altdudağına bir bakın; ne muazzam bir somurtma ne muazzam bir dudak sarkıtma; bir marangoz ölçümüyle altı metre uzunluğunda ve bir buçuk metre derinliğinde bir somurtma ve dudak sarkıtma; o somurtma ve sarkıtmadan iki tondan fazla yağ çıkar.

Bu zavallı balina ne yazık ki tavşan dudaklıydı. Dudaktaki yarığın genişliği otuz santim kadardı. Anne muhtemelen gebeliğinin hassas bir döneminde Peru sahilinden aşağı doğru giderken kıyıların yarılmasına neden olan bir depremden etkilenmişti. Kaygan bir eşikten atlar gibi şimdi dudağın üzerinden ağzının içine süzülüyoruz. Yemin ederim, eğer Mackinaw'da[1] olsam burasını bir Kızılderili çadırı sanırdım. Aman Tanrım, sanki Yunus Peygamber'in gittiği yol. Çatı yaklaşık üç buçuk metre yükseklikte ve sanki sıradan bir kiriş gibi oldukça keskin bir açı yapmış; yandaki çıkıntılı, tüylü ve kavisli duvarlarda başın üst tarafından veya taç kemiğinden sarkan, her iki yanda yaklaşık üç yüz tane kadar yarı dikey, daha önce üstünkörü sözü edilen panjurları oluşturan pala şeklindeki muhteşem balenler var. Bu kemiklerin kenarları, beslenme zamanında, doğru balina ağzını açıp britlerin arasında gezerken suları süzüp içindeki küçük balıkları tuttuğu saçak şeklinde tüylü liflerle kaplı. Ke-

1. Michigan Gölü ve Hurn Gölü'nün birleşim noktası. (Ç.N.)

miğin ortasındaki panjurlarda, tıpkı meşe ağacının gövdesindeki halkalardan yaş hesaplandığı gibi, bazı balina avcılarının yaratığın yaşını hesapladığı sırayla dizilmiş bazı işaretler, girintiler, oyuklar ve katlanarak sıralanmış kırışıklıklar bulunur. Bu belirteçleri kullanarak yaş hesaplamanın ne kadar doğru olduğunu kanıtlamak olanaksız olsa da yine de meşe ağacıyla olan benzetmeden yola çıkarak insanın doğruluğuna inanası geliyor. Her neyse, eğer bu hesaplamayı kabul edecek olursak doğru balinanın yaşı insanın ilk bakışta tahmin ettiğinden çok daha fazla çıkar.

Eskiden bu panjurlara ait çok tuhaf düşünceler hâkimmiş. Rahip Purchas'ın kitabındaki gezginlerinden biri onlar için balinanın ağzındaki muhteşem "bıyıklar" demiş[1], bir diğeri "domuz kılı", İngiliz coğrafyacı Hakluyt' un kitabındaki bir üçüncü yaşlı beyefendi şu zarif sözlerle anlatmış bu panjurları: "Balinanın üstçenesinin her iki yanında, ağzının her iki yanında dilinin üzerinde kavis yapan yaklaşık iki yüz ellişer yüzgeç vardır." Herkesin bildiği gibi bu "domuz kılları," "yüzgeçler", "bıyıklar," "panjurlar" ya da artık ne derseniz, bunlar hanımefendilerin korse balenlerinde ve diğer sıkılaştırıcı destek malzemelerinde kullanılırlar. Fakat bu hususta talep uzun zamandır azalmaktadır. Kraliçe Anne zamanında çemberli iç etekler modayken bu kemik çok revaçtaydı. O antik zamanlarda hanımlar balinanın çene kemiğinin içinde neşeyle dolanırlardı, şimdilerde de aynı rahatlıkla yağmur altında balina çenesinin korumasına sığınırız, şemsiye de aynı kemiğin üzerine serilen bir çadırdır.

1. Bu bize doğru balinanın gerçekten de altçenesinin dış kısmının üst tarafında birkaç dağınık beyaz kıldan oluşan bir nevi favorisi, daha doğrusu bıyığı olduğunu anımsatır. Bu püsküller aslında ciddi bir yüz ifadesi olan doğru balinaya eşkıyamsı bir görüntü verir.

Neyse şimdi panjurlarla bıyıkları bir kenara bırakalım ve balinanın ağzının içinde durup etrafa tekrar bir bakalım. Kemikten sütunların böylesine düzgün bir şekilde etrafta sıralandığını görünce insan o koca Haarlem[1] orgunun içinde olduğunu ve etraftaki binlerce boruya baktığını düşünmeden edebilir mi? Orgun halısı niyetine en yumuşak Türk yününden bir kilimimiz var – balinanın ağzının tabanına yapışık olan dili. Bu dil çok dolgun ve yumuşaktır ve güverteye çekilirken kolayca dağılma eğilimindedir. Şöyle bir bakışta önümüzde duran bu dilin altı fıçılık olduğunu yani oradan o kadar yağ çıkacağını söyleyebilirim.

Artık ilk başta söylediklerimin gerçek olduğunu, yani ispermeçet balinasıyla doğru balinanın başlarının birbirinden tamamen farklı olduğunu, apaçık görmüşsünüzdür. O zaman özetle şunları söyleyebiliriz: Doğru balinada büyük ispermeçet kuyuları yoktur, fildişi gibi dişler hiç yoktur, ispermeçet balinasının o ince uzun altçenesi de yoktur. İspermeçet balinasındaysa ne kemikten panjurlar ne öyle devasa bir altdudak ne de dil denebilecek bir şey vardır. Doğru balinanın dışarıda iki tane püskürtme deliği varken ispermeçet balinasında yalnızca bir tane vardır.

Yana yana yatmış dururken bu saygıdeğer başlara son bir kez bakın; biri yakında geride hiçbir iz bırakmadan denizin dibini boylayacak, diğeri de çok geçmeden onu izleyecek.

Şuradaki ispermeçet balinasının yüzündeki ifadeyi fark edebiliyor musunuz? Öldüğü zamankiyle aynı, yalnızca alnındaki uzun kırışıklıkların bir kısmı silinmişe benziyor. Bence geniş alnında ölüme karşı kayıtsızlıktan

1. Hollanda'nın Haarlem şehrindeki Sint-Bavokerk Kilisesi'nde içinde beş bin boru barındıran dünyanın en büyük orgu. (Ç.N.)

kaynaklanan çayırların dinginliği var. Diğer başın ifadesine de dikkat edin. Kazara geminin yan tarafına yaslanıp çeneye sımsıkı sarılmış gibi duran şu muhteşem altdudağa bir bakın. Bu baş tümüyle muazzam bir ölümle yüzleşme kararlılığını ifade etmiyor mu? Ben bu doğru balinanın stoacı bir balina, ispermeçet balinasının ise son yıllarında Spinoza'ya sardırmış Platon'cu bir balina olduğunu düşünüyorum.

76. Bölüm
Şahmerdan

İspermeçet balinasının kafası konusunu bırakmadan önce şimdilik makul bir fizyolog olarak bütün özelliklerinin yoğunlaştığı ön tarafına bakmanızı istiyorum. Hiç abartıya kaçmadan orada nasıl bir şahmerdan gücünün bulunduğuna dair akıllı bir tahmin yapabilmeniz için sırf bu gözle incelemenizi istiyorum. Önemli olan nokta şu ki ya kendinizi buna inandırırsınız ya da tarihte belki de eşine rastlanmamış derecede dehşet verici ama bir o kadar da gerçek olan olaylara kuşkuyla bakmaya devam edersiniz.

İspermeçet balinasının normal yüzüşünde başının ön kısmının suya neredeyse tamamen dik konumda olduğunu görürüsünüz; ön kısmının alt tarafının da bumbayı andıran altçenenin oturduğu uzun yuvanın bir nevi sığınabileceği bir yer sağlayabilmek için, arkaya doğru bir hayli eğim yaptığını görürsünüz; sanki kendi ağzınız tamamen çenenizin altında olsa nasıl görünecekse balinanın ağzının da tamamen başın altında olduğunu görürsünüz. Ayrıca balinanın dışarıda bir burnu olmadığı-

nı, var olan burnunun, yani püskürtme deliğinin başının tepesinde olduğunu görürsünüz; gözlerinin ve kulaklarının başının yan tarafında önden yaklaşık tüm başın üçte biri kadar arkaya doğru olduğunu görürsünüz. Böylece artık ispermeçet balinasının başının ön tarafının tek bir organın veya yumuşak bir çıkıntının dahi olmadığı cansız, kör bir duvar olduğunu anlamış olmalısınız. Ayrıca başının aşağıda arkaya doğru eğim yapan en uçtaki bölümünde kemiğe benzer küçücük bir şey olduğunu ve esas kafatası gelişiminin alnından ancak yaklaşık altı metre ötede başladığını hesaba katmalısınız. Yani bu kemiksiz devasa kütle tek bir topak gibidir. Son olarak biraz sonra görüleceği gibi, başın içerisinde kısmen de olsa yağların en incesi bulunur ama birazdan size balinaya o görünüşteki kadınsı yumuşaklığını veren bu maddenin gerçek yapısı anlatılacak. Daha önce size kabuğunun portakalı sardığı gibi, yağ tabakasının balinanın tüm vücudunu sarıp sarmaladığını anlatmıştım. Başta da aynı böyledir, bir farkla: Başı sarmalayan bu zarfın o kadar kalın olmamakla beraber onu ellemeyenin asla tahmin edemeyeceği kemiksiz bir sertliği vardır. En güçlü kolların fırlattığı en sivri zıpkın da en keskin mızrak da hiçbir etki yapmadan geri teper. İspermeçet balinasının alnı sanki at toynaklarıyla döşelidir. İçinde gizlenen bir duyu olduğunu da sanmıyorum.

Bir de şunu aklınızda bulundurun. Hindistan'a mal taşıyan, yüklü iki koca gemi rıhtımda çarpışacak olsa gemiciler ne yapar? Birbirleriyle çarpışacakları noktalara demir ya da tahta gibi sert şeyler koymazlar. En kalın ve en sert öküz derisine sarılı koca bir üstüpü ya da mantar yumağı koyarlar. Bunlar aradaki boşluğu sıkıştırıp doldurarak meşeden manivelaları, demirden manivela kollarını koparıp atacak çarpışmalara hiç zedelenmeden yiğitçe karşı koyarlar. Tek başına bu bile varmak istediğim ger-

çeği ortaya koyar. Buna ilaveten bir varsayım olarak aklıma bir de şöyle bir şey geldi: Sıradan balıklarda bulunan ve yüzme kesesi denen gerilip kasılabilen şey bildiğim kadarıyla ispermeçet balinasında bulunmadığına göre; ispermeçet balinasının akıl almaz bir şekilde kafasını tamamen sulara gömdüğü ve hemen ardından kafasını olduğu gibi suyun dışına çıkararak yüzdüğü, kafasını sarmalayan zarfın kesintisiz esnekliği ve başının kendine has içeriği düşünülürse bir varsayım olarak bu akciğer hücreleriyle bezeli gizemli balpeteğinin belki de dışarıdaki havayla şimdiye kadar bilinmeyen ve ihtimal bile verilmeyen bir bağlantısı olduğu ve böylece atmosferik gerilime ve baskılara göğüs gerebileceği olasılığı aklıma geldi. Eğer gerçekten böyleyse nesnelerin en elle tutulmayan ve en yıkıcı olanının balinaya nasıl karşı konulmaz bir güç sağladığını bir düşünün.

Şimdi bakın. Hiç kuşkusuz son derece etkili olan bu cansız, zapt edilmez ve yıkılmaz duvar ve içindeki bu şeyin arkasında ancak metreküplerle ölçülebilecek koca bir odun yığını kadar muazzam, hayatla dolu koca bir kitle yüzer ve bu koca kitle küçük bir böcek gibi tek bir iradeye itaat eder. Böylece bu devasa canavarın içinde gizlenen her türlü özellikleri ve güçleri bundan sonra size ayrıntılarıyla anlattığım zaman, daha az dikkate değer kafa parçalama becerilerini gösterdiğim zaman, bilgisizliğinizden kaynaklanan kuşkuları bir kenara bırakıp şuna inanmaya hazır olacaksınız; yani ispermeçet balinasının Darién Kıstağı'nı[1] delip bir yol açtığını ve Atlantik ve Pasifik okyanuslarını birleştirdiğini söylesem kaşınızın tek bir telini kaldıracak kadar bile şaşırmayacaksınız. Balinanın yüceliğini kabul etmezseniz sizin gerçeklere

1. Daha sonra Panama Kanalı'nın yapıldığı kıstak. (Ç.N.)

duygularıyla yaklaşan bir taşralıdan hiçbir farkınız kalmaz. Ama açık gerçek ancak salamander devlerinin yüzleşebileceği bir şeydir, nerede kaldı ki bir taşralı yüzleşsin. Sais'teki tanrıçanın peçesini kaldırmaya cesaret eden şu zavallı gencin başına kim bilir neler geldi.[1]

77. Bölüm
Büyük Heidelburgh Fıçısı[2]

Şimdi sıra "fıçı"nın boşaltılmasında. Fakat bunu doğru anlayabilmek için işlem yapılacak şeyin ilginç iç yapısı hakkında bir şeyler bilmeniz gerekir.

İspermeçet balinasının başını katı bir dikdörtgen olarak düşünür ve eğik bir düzlemde yanlamasına iki *quoin*'e[3] bölerseniz alttaki kemikli yapı kafatasıyla çeneyi oluştururken üstte hiç kemiksiz yağlı bir kitle kalır, bunun geniş ön tarafı balinanın dikey görünüşlü koca alnını oluşturur. Alnın ortasında bu üst *quoin*'i enine ikiye bölün, birbirine neredeyse eşit iki parça elde edersiniz ki bu zaten içeriden duvar şeklinde kalın, kas kirişi benzeri bir maddeyle doğal olarak bölünmüştür.

1. Schiller'in bir şiirinde gerçeği arayan bir genç Mısır'da Sais'e gider. Ona gerçeğin, üzeri peçeyle örtülü bir heykelde gizli olduğu söylenir. Genç adam peçeyi kaldırır ve dehşete düşer. Ne gördüğü şiirde anlatılmaz ama delikanlı genç yaşta ölür. (Ç.N.)

2. Almanya'nın Heidelberg kentindeki şatonun mahzenindeki dev şarap fıçısı. Yazar "Heidelburgh" olarak kullanmıştır. (Ç.N.)

3. *Quoin*, Eukleides'in bir geometri terimi değildir. Tamamen denizcilerin matematiğiyle ilgilidir. Daha önceden tanımlandı mı bilmiyorum. *Quoin* katı bir cisimdir ve bir kamadan farkı keskin ucunun her iki tarafın karşılıklı incelmesiyle değil de tek bir kenarının keskin bir şekilde incelmesinden meydana gelen bir çeşit takoz olmasıdır.

Alttaki kısma "takoz" denir ve yağdan yapılı devasa bir bal peteğine benzer ve çapraz kesişen sağlam esnek beyaz liflerle örülen on binlerce hücreden meydana gelir. Üst kısmına "fıçı" denir ve ispermeçet balinasının Heidelburgh fıçısı olarak düşünülebilir. Bu büyük fıçının ön tarafındaki esrarengiz oymalar gibi, balinanın alnının ön tarafındaki kıvrımlar da sayısız tuhaf şekiller oluşturup bu muhteşem fıçıyı sembollerle süsler. Ayrıca tıpkı Heidelburgh fıçısının hep Ren Vadisi'nin o mükemmel şaraplarıyla doldurulması gibi balinanın fıçısı da her zaman yağların en değerlisini yani tamamen saf, duru, mis kokulu haliyle pahalı ispermeçeti içerir. Bu kıymetli madde, yaratığın başka yerinde böyle saf olarak bulunmaz. Balina hayattayken sıvı şeklini korursa da balina ölüp havayla temas edince hemen donmaya başlar, tıpkı suda ilk oluşan narin buz parçacıkları gibi etrafa kristal ışınlar saçar. İri bir balinanın fıçısı yaklaşık iki ton kadar ispermeçet içerir ama kaçınılmaz olarak bunun bir kısmı etrafa saçılır, sızar ve çevreye akar ya da büyük bir itina gerektiren çıkarılma işlemi esnasında kurtarılamaz şekilde yitirilir.

Heidelburgh fıçısının içinin hangi kaliteli ve pahalı malzemeyle kaplandığını bilmiyorum ama ne kadar müthiş değerli olsa da bu kaplama ispermeçet balinasının fıçısının iç tarafındaki bir kürk manto astarına benzeyen ipek gibi inci renkli zarla kıyas edilemez. İspermeçet balinasındaki Heidelburgh fıçısının, başın üst tarafını boylu boyunca tamamen kapladığı görülür; daha önce söylendiği gibi başın kendisi yaratığın boyunun üçte birini oluşturur ve böylece irice bir balinanın uzunluğunun yaklaşık yirmi dört metre olduğunu düşünürseniz buna göre teknenin yanında uzunlamasına baş aşağı asıldığında fıçının derinliği sekiz metreden fazladır.

Balinanın başı kesilirken cerrahın kullandığı alet ispermeçet deposunda hemen ardından açılacak deliğin

yanına dayanacağı için cerrah olağanüstü dikkatli olmalıdır çünkü dikkatsiz veya zamansız en küçük bir darbe bu kutsal mekâna zarar verip paha biçilmez içeriğini ziyan edebilir. Balinanın başının sonunda sudan çıkarılan kısmı bu kesilen tarafıdır ve iç içe geçen kendirlerin iyice karman çorman olduğu bir köşede devasa kesim halatlarının ucunda o şekilde tutulmaya devam edilir.

Bütün bunları söyledikten sonra buyurun şimdi ispermeçet balinasının koca Heidelburgh fıçısının boşaltıldığı şu muhteşem ve bu seferkinde neredeyse ölümcül olan işleme geçelim.

78. Bölüm
Sarnıç ve Kovalar

Tashtego bir kedi çevikliğiyle dimdik duruşunu hiç bozmadan dosdoğru ana seren cundasının tam Heidelburgh fıçısının tepesinde asılı duran kısmına denk gelen yerine çıktı. Yanına kamçı denen ve tek halatlık bir makaradan oluşan iki bölümlü hafif bir palanga takımı almıştı. Bu makarayı aşağı sarkacak şekilde seren cundasına bağlayıp emniyete aldıktan sonra halatın bir ucunu güverteden birisinin yakalayıp sımsıkı tutması için aşağı sarkıttı. Sonra diğer taraftan tutuna tutuna havadan süzülerek sağdan balinanın başının tam tepesine indi. Orada hâlâ kendisinden oldukça aşağıda duran diğer tayfalara neşe içinde seslendi – bu haliyle tıpkı müminleri minarenin tepesinden namaza çağıran Türk müezzine benziyordu. Kendine uzatılan kısa saplı keskin küreği aldı ve büyük bir titizlikle fıçıya dalacağı en uygun noktayı aramaya başladı. Eski bir evin içinde altının gizlendiği yeri

bulmak için duvarlara vurup dinleyen bir hazine avcısı gibi büyük bir titizlikle yapıyordu işini. Bu dikkatli araştırma sürerken tıpkı bir kuyu kovasına benzeyen demir kulplu şişman bir kova kamçının bir ucuna tutturulmuştu; diğer ucu ise boydan boya güverteyi geçirildikten sonra iki üç dikkatli tayfanın eline verilmişti. Bunlar kovayı Kızılderili'nin tutabileceği yere kadar kaldırırken bir başkası da upuzun bir değnek uzattı. Tashtego değneği takıp kovayı gözden kaybolana kadar fıçının içine doğru ittirdi, sonra kamçının ucundaki denizciye seslenip sütçü kızın bakracındaki yeni sağılmış süt gibi köpüren kovayı tekrar çıkardı. Sonra dikkatle kovayı aşağı doğru sarkıttı ve ağzına kadar dolu olan kova görevli bir tayfa tarafından koca bir fıçıya boşaltıldı. Ardından artık o derin sarnıçtan çıkacak başka şey kalmayana kadar aynı döngü tekrarlandı. Sonuna Tashtego elindeki uzun değneği giderek daha kuvvetle çarpmak ve fıçının giderek daha derinlerine, değnek neredeyse yaklaşık altı metre aşağı inene kadar daldırmak zorunda kaldı.

Pequod'dakiler bir süre bu şekilde yağ depolamayı sürdürdüler, mis kokulu ispermeçetle birçok fıçı doldu-ruldu, derken aniden acayip bir kaza meydana geldi. Tashtego, yani şu vahşi Kızılderili, balina başını askıya alan ve tek elle tuttuğu koca halatlı palangaları bir an için dikkatsizce ve pervasızca elinden mi bıraktı; yoksa bu iş durduğu yerin kalleşliği ve kayganlığından mı meydan geldi veya bu, şeytanın sebep göstermeksizin becerdiği bir iş miydi; tam olarak ne olduğunu bilmek olanaksızdı ama seksen veya doksanıncı kova yükünü tutup gelirken –aman Tanrım! Zavallı Tashtego– gerçek bir kuyuda iki yandan inip çıkan iki kova gibi, bir kova yükünü doldurmuş yukarı çıkarken tepe üstü Heidelburgh fıçısına düştü ve yağların korkunç çağıltısıyla gözden kayboldu gitti!

Herkesin donup kaldığı bir anda ilk kendine gelen Daggoo, "Biri denize düştü!" diye bağırdı. "Kovayı bu tarafa sallayın!" dedi, kaygan elini kamçının sapına daha sağlam yerleştirebilmek için bir ayağını kovaya daldırdı ve Tashtego başın içinde dibe vurmadan tayfalar iplere asılıp Daggoo'yu başın tepesine çıkardılar. Bu esnada ortada korkunç bir kargaşa vardı. Küpeşteden baktıklarında o zamana kadar cansız duran başın sanki aklına çok önemli bir şey takılmış gibi deniz yüzeyinin hemen altında titreştiğini, su yüzeyine dalıp çıktığını gördüler; oysa aslında bunlar zavallı Kızılderili'nin şuursuz bir şekilde battığı derinliklerin korkunçluğunu ortaya koyan çabalarıydı.

Tam o anda, başın tepesindeki Daggoo büyük kesici küreklerine bir şekilde takılan kamçıyı kurtarmaya çalışırken aniden sanki bir şey parçalanıyormuş gibi bir gürültü duyuldu, herkes tarifsiz bir dehşet içinde bakarken başı tartan iki devasa kancadan biri baştan ayrıldı ve o devasa kitle müthiş bir sarsılmayla yana doğru sallandı ve sarhoş gemi sanki bir buzdağı çarpmış gibi sarsılıp sallandı. Başa takılı kalan ve bütün yükü kaldıran kanca da başın o şiddetli hareketleri nedeniyle ha koptu ha kopacaktı.

Denizciler Daggoo'ya, "İn aşağı, in aşağı!" diye bağırdılar ama dolanmış palangaları kurtaran zenci, eğer baş düşse bile hâlâ asılı kalabilmek için bir eliyle ağır palangaları tutarken diğer eliyle gömülü zıpkıncı yakalayıp yukarı çekilir umuduyla kovayı artık tamamen batmış olan kuyuya daldırdı.

"Tanrı aşkına!" diye bağırdı Stubb, "Havan topuna mermi mi iteliyorsun orada? Aganta! Ne faydası var o demir kulplu kovayı adamın kafasına geçirmenin? Aganta diyorum sana!"

Mermi patlaması gibi bir ses, "Palangadan ayrıl!" diye bağırdı.

Hemen hemen aynı anda devasa kütle gök gürültüsü gibi bir ses çıkarıp Niagara'nın kayası gibi bir girdap yaratarak denize düştü ve ağırlıktan kurtulup hafifleyen tekne balinanın başından ayrılıp parlayan bakırlarına[1] doğru yatarken herkes nefesini tutmuş, su zerreciklerinin oluşturduğu koyu bir buğunun içinden sallanan palangalara yapışmış, bir denizcilerin başının üstünde, bir suyun üstünde sallanıp duran Daggoo'ya bakıyor, diri diri gömülmüş zavallı Tashtego ise denizin dibine doğru batıyordu. Gözleri kör eden buğu henüz dağılmadan küpeştenin oralarda kısa bir an için elinde bordalama kılıcıyla çıplak birisi göründü. Hemen ardından duyulan gürültülü şaplama sesinden benim cesur Queequeg'imin Tashtego'yu kurtarmak için suya daldığı anlaşıldı. Herkes telaşla geminin kenarına koşuşturdu, denizdeki hiçbir kıpırtıyı kaçırmamak için tayfalar gözlerini suya dikti ama ne batandan ne de dalandan tek bir ize rastlanmadı. Bazı tayfalar yanda duran kayığa atlayıp gemiden biraz açıldılar.

"Ha! Ha!" diye bağırdı Daggoo aniden artık sessizliğe gömülmüş tüneğinde sallanırken geminin kenarından biraz daha ileriye bakınca mavi dalgaların üzerinden bir kol çıktığını gördük, sanki bir mezarın üstündeki otlardan çıkan bir kol gibi acayip bir görüntüydü.

"İşte orada! İkisi birden!" diye bağırdı Daggoo tekrar neşeli bir çığlıkla, hemen ardından bir eliyle Kızılderili'nin uzun saçlarına yapışmış diğeriyle cesurca kulaç atan Queequeg görüldü. Onları bekleyen sandala alınıp hemen güverteye getirildiler, Tashtego'nun kendine gelmesi epey zaman aldı ve Queequeg de pek canlı görünmüyordu.

1. Yosunlanmayı önlemek için geminin suyun altında kalan bölümünü kaplayan bakırdan kaplama. (Ç.N.)

Bu soylu kurtarma nasıl gerçekleşmişti? Yavaş yavaş gömülen kafanın ardından dalan Queequeg kafanın dibine yakın kenarlarına doğru keskin kılıcıyla bir hamle yapıp büyük bir delik açmıştı, sonra kılıcını bırakıp zavallı Tash'ı kafasından tutup çekip çıkarmak için o uzun kolunu içeri sokup uzatmıştı. Söylediğine göre onu yakalamak için ilk uzanışında eline bacağı geçmişti, ama bunun doğru bir iş olmadığını ve başına dert açacağını fark etmiş, bacağı geri itmiş ve büyük bir maharetle kaldırıp iterek Kızılderili'ye takla attırmış; böylece bir daha denediğinde Tashtego ana rahminden başıyla çıkan bir bebek gibi dışarı çıkmış. Balinanın koca başına gelince o da elinden geldiğince iyi bir doğum yapmıştı.

Büyük cesareti ve ebelikteki büyük yeteneği sayesinde Tashtego'nun kurtarılması daha doğrusu doğumu son derece olumsuz ve insanı umutsuzluğa kaptıran engellere rağmen başarıyla gerçekleşmişti, bu kesinlikle unutulmaması gereken bir dersti. Ebelik, eskrimle boksla, binicilik ve kürek çekmeyle aynı kursta öğretilmeli insanlara.

Gay Head'linin bu acayip macerası kendileri de sarnıca düşen birini görmüş ya da duymuş olsalar da toprak adamlarına eminim inanılmaz gelmiştir çünkü bu kazalar karada da pek seyrek değildir ama ispermeçet balinasının kuyusunun kenarının ne kadar kaygan olduğu düşünülürse bu işin karada olması için doğrusu pek de fazla sebep yoktur.

Yine de sağduyulu birisi kuşku duyup böyle bir şeyin nasıl olduğunu sorgulayabilir. "Biz hep ispermeçet balinasının etli, içine su dolmuş kafasının vücudunun en hafif ve mantarımsı kısmı olduğunu düşünürdük ama şimdi kalkmış onu özgül ağırlığı kendisininkinden çok daha fazla olan bir maddenin içine batırıyorsunuz. İşte yakalandınız," diyebilir. Hiç de değil, esas ben sizi yaka-

ladım çünkü Tashtego düştüğünde fıçının içindeki hafif kısımlar zaten boşaltılmış ve daha önce anlattığım gibi kuyudan geriye, sudan çok daha ağır olup kurşun gibi batan çifte kaynak yapılıp dövülmüş kirişlere benzer duvarından başka bir şey kalmamıştı. Fakat kafadan henüz kopmamış diğer parçaları çok hızlı batmasına engel oluyordu ve böylece gerçekten de çok yavaş ve usul usul batıyor ve böylece batarken Queequeg'e deyim yerindeyse becerikli doğum manevralarını ayaküstü gerçekleştirme fırsatı veriyordu. Evet gerçekten de ayaküstü bir doğumdu, evet öyle.

Tashtego o başın içinde ölseydi bu çok kıymetli bir ölüm olacaktı; mis kokulu ispermeçetin en beyazında, en lezizinde boğulmak; balinanın iç odasında, *sanctum sanctorum*unda[1] tabuta konup gömülmüş olacaktı. Bundan daha tatlı tek bir ölüm daha hatırlıyorum: Ohio'lu bal avcısının tatlı ölümü, bu adam bir ağaç kovuğunda bal ararken bol miktarda bulmuş ve içine çok fazla eğilince bal yutuvermiş adamı, böylece adam mumyalanarak ölmüş. Sizce Platon'un balına[2] düşüp böyle tatlı tatlı ölmek kaç kişiye nasip olmuştur?

79. Bölüm
Çayırlık

Şimdiye kadar ne bir fizyognomist ne de frenolojist bu Leviathan'ın yüzündeki çizgileri incelemeye veya ka-

1. (Lat.) Yahudi tapınaklarının en kutsalı kabul edilen en iç bölgesi. (Ç.N.)

2. Efsaneye göre ileride bal gibi konuşacağının bir işareti olarak Platon bebekken arılar ağzının içinde bal yaparmış. (Ç.N.)

fasındaki yumruları ellemeye kalkışmıştır. Böyle bir işle uğraşmak Lavater'in Cebelitarık kayasındaki kırışıklıkları incelemesi veya Gall'ın bir merdiven dayayıp Pantheon kubbesini değiştirmeye çalışması kadar beyhude bir şeydir. Yine de o ünlü eserinde Lavater yalnızca çeşitli insan yüzlerini işlemekle kalmamış; aynı zamanda atların, kuşların, yılanların ve balıkların yüzlerini de titizlikle incelemiş ve bu yüzlerde görülebilen ifade değişiklikleri üzerinde de ayrıntısıyla durmuştur. Ne Gall ne de öğrencisi Spurzheim insandan başka yaratıkların frenolojik özellikleri konusunda konuşmaktan da geri durmuştur. Bu nedenle, her iki yarı-bilimin balinalara uygulanması konusunda öncülük edecek yeterlikte birisi olmasam da ben üstüme düşeni yapayım. Ben her şeyi denerim ve mümkün olduğunca başarmaya çalışırım.

Fizyognomik açıdan bakıldığında balina anormal bir yaratıktır. Doğru dürüst bir burnu yoktur. Burun yüz hatlarının en merkezi ve en belirgini olduğu ve belki de bütün yüz hatlarının bir arada oluşturduğu toplu ifadeyi değiştirip kontrol ettiği için yüzünde harici bir eklenti olarak hiç burun bulunmaması balinanın yüz ifadesini ileri derecede etkiliyordur. Nasıl ki arazi peyzajında bir çeşit kule, kümbet, heykel ya da hisar manzaranın tamamlanması için vazgeçilmez olarak addedilirse burnun zeminden yüksek delikli çan kulesi olmadan da hiçbir yüz fizyognomik olarak uygun bir yüz sayılmaz. Phidias'ın mermer Zeus'undan burnu çıkarın geriye ne kadar da zavallı bir şey kalır. Her neyse, Leviathan o kadar devasa bir şeydir ve her bir parçası o kadar görkemlidir ki Zeus'un heykelinde berbat görünen bir eksiklik balinada en ufak bir kusur olarak algılanmaz. Hatta görkemine görkem katar. Balinaya bir burun son derece uygunsuz olurdu. Fizyognomik yolculuğunuz sırasında küçük filikanızla o koca başın etrafında dolanırken balinayla ilgili

soylu düşüncelerinize koparılması gereken bir burun nedeniyle halel gelmez. Oysa bu aşağılayıcı düşünce, tahtlarına kurulmuş en güçlü kraliyet teşrifatçılarını[1] gördüğünüzde bile aklınıza gelir hep.

İspermeçet balinasının bazı bakımlardan fizyognomik olarak belki de en etkileyici görüntüsü yüzünün bütünüyle ön tarafıdır. İşte bu görünüş muazzam görkemlidir.

Düşünce olarak güzel bir insanın alnı, sabahın huzursuz ettiği doğuya benzer. Çayırların sükûnunda dolaşan bir boğanın kırışmış alnında bir azamet vardır. Ağır topları dağ geçitlerinden iteleyerek çıkaran fillerin alnı heybetlidir. İster insan ister hayvan olsun gizemli bir alın, Alman imparatorlarının fermanlarına bastıkları muhteşem altın mühür gibidir. Şunu ifade eder: "Tanrı: Bunu ellerimle yazdım, bugün." İnsan dahil yaratıkların çoğunda alın, Alpler'de yaz kış karla kaplı zirvelerde kar hattı boyunca uzanan çıplak bir kara şeridinden başka bir şey değildir. Shakespeare ya da Melancthon'unki gibi çok tepeden başlayıp çok aşağı kadar inerek gözlerin berrak, sonsuz derinlikli, gelgitsiz dağ göllerine benzemesine yol açan alınlara az rastlanır; gözlerin üstünde, tıpkı yaylalardaki avcıların karda geyik izi sürmesi gibi, alnın kırışıklarında su içmeye inen geyik boynuzu kadar çatallı düşüncelerin izini görürsünüz. Fakat muhteşem ispermeçet balinasının alnındaki yaradılıştan gelen bu ulu ve kudretli tanrısal yücelik öylesine muazzamdır ki karşıdan baktığınızda hem Tanrı'yı hem de kötülüklerin gücünü doğada hiçbir canlıda göremeyeceğiniz kadar kuvvetle hissedersiniz. Çünkü asla tam olarak tek bir noktayı diğerlerinden ayrı göre-

1. Burada çok güçlü olan kral, sıradan bir saray görevlisi unvanı yakıştırılarak aşağılanıyor. İngiltere'deki ilk baskısında kraliyet ailesine saygısızlık gerekçesiyle pek çok ifade çıkarılsa da, kitaptan bu cümle çıkarılmamıştır. (Ç.N.)

mezsiniz; yüz hatlarından hiçbiri tek başına kendini göstermez; ne burun ne gözler ne ağız ne de yüz; bunların hiçbiri balinada usturuplu şekilde bulunmaz; kıvrım kıvrım sırlarla kaplı gökyüzü gibi geniş bir alından başka bir şey göremezsiniz; sandalların, gemilerin ve insanların lanetiyle sessizce çatılır bu alın. Profilden bakıldığında da bu alnın ihtişamı azalmaz ama bu açıdan üzerinizdeki hâkimiyet etkisi daha azdır. Profilden, alnın ortasında belirgin olarak insanda Lavater'in deha işareti dediği o yatay, yarımay şeklindeki çöküntüyü görürsünüz.

Ama nasıl olur? İspermeçet balinasında dehadan söz edilebilir mi? İspermeçet balinası bir kitap mı yazdı, bir söylev mi verdi hayatında? Hayır, onun dehasının büyüklüğü bunu kanıtlamak için hiçbir şey yapmamasıyla ortaya koyar kendini. Dehasını piramitlerinkine benzer sessizliğiyle ortaya koyar. Bu benim aklıma şunu getirdi: Eğer genç Orient Dünyası tanısaydı büyük ispermeçet balinasını, çocuksu batıl inançlarıyla onu tanrılaştırırlardı. Nil timsahını tanrılaştırdılar çünkü dili yoktu[1], ispermeçet balinasının da dili yoktur veya dili en azından dışarı çıkarılamayacak kadar küçüktür. Bundan sonra yüksek kültürlü, şiirsel bir millet çıkar da insanların doğumdan hakkı olan o eski zamanların Hıristiyanlık öncesi tanrılarına kapılır ve artık tek bir varlığın hâkim olduğu göklerde onları tahta çıkarırsa, hiç kuşkunuz olmasın artık kimsenin uğramadığı tepelerde büyük ispermeçet balinası Zeus'un yüce tahtına kurulup hükümdar olacaktır.

Champollion[2] granit üstündeki buruşuk hiyerogliﬁn şifresini çözdü. Ama nereden bulacaksınız her insa-

1. Romalı tarihçi Plutarkhos eski Mısırlıların Nil timsahını dili olmadığı için tanrılaştırdıklarını yazar. (Ç.N.)

2. Jean-François Champollion (1790-1832): Mısır'daki Reşid Taşı'nın şifresini çözen Fransız biliminsanı. (Ç.N.)

nın ve her varlığın yüzündeki şifreyi çözecek Champollion'u? Diğer insan bilimleri gibi fizyognomi de geçici bir masaldan başka bir şey değildir. O zaman otuz dil bilen Sir William Jones bile en basit köylünün yüzündeki derin ve ince manaları okuyamıyorsa nasıl okusun bu cahil İsmael, ispermeçet balinasının alnındaki Keldaniceyi. Buyurun, koyuyorum önünüze balinanın alnını. Okuyun okuyabilirseniz.

80. Bölüm

Ceviz

Eğer ispermeçet balinası fizyognomik olarak bir sfenks ise beyni de bir frenolog için kareye dönüştürülemeyen daireye benzer.

Erişkin bir balinanın kafatasının uzunluğu en azından altı metredir. Altçeneyi çıkarın, kafatasının yandan görünüşü düz bir temel üzerindeki hafif eğik bir düzlemin yan tarafı gibidir. Ama gerçek hayatta bu eğik düzlem –daha önce gördüğümüz gibi– üstündeki muazzam akoz yağı ve ispermeçet kütlesi nedeniyle neredeyse kare şeklini almıştır. Kafatasının üst ucu bu yağ kütlesini destekleyecek bir krater şeklindedir; bu kraterin uzun tabanının altında – uzunluğu nadiren yirmi beş santimi aşan ve derinliği de ancak o kadar olan bir başka çukurda canavarın bir avuçtan daha büyük olmayan beyni bulunur. Beyin, alnın görünen kısmının altı metre gerisindedir; Québec Kalesi'nin güçlendirilmiş surlarının arkasındaki iç kale gibi, alnın arkasındaki devasa tahkimatların içine gizlenmiştir. Beyin, balinanın içinde nadide bir mücevher kutusu gibi o kadar iyi gizlenmiştir ki tanıdığım bazı balıkçılar ispermeçet ba-

linasının elle tutulabilen birkaç metreküplük ispermeçet deposundan başka bir beyni olduğuna kesinlikle inanmazlar. Onların düşüncelerine göre balinanın akıl merkezinin, tuhaf kırışıklar, tabakalar ve kıvrımlar arasında yerleşmiş olan ispermeçet deposunun olması, balinanın o muazzam gücüne daha uygun düşen bir şeydir.

Bu Leviathan'ın başının, yaratık hayatta ve tek parçayken frenolojik olarak tam bir yanılsama olduğu ortada. Gerçek beynine gelince onunla ilgili ne bir belirti vardır ne de böyle bir şey hissedersiniz. Balina bütün güçlü şeyler gibi dış dünyaya sahte bir yüz gösterir.

Kafatasından ispermeçet yığınlarını çıkarıp daha yüksekte kalan arka ucuna önden baktığınızda aynı durumda ve aynı açıdan bakılan bir insan kafatasına olan benzerliğine hayret edersiniz. Gerçekten de bu ters çevrilmiş kafatasını (insan boyutlarına indirgenmiş haliyle) insan kafatası resimlerinin arasına yerleştirirseniz ikisini birbirinden zor ayırırsınız, tepesinin bir yanındaki çöküntüyü fark edip frenolog ağzıyla, "Bu adamda da hiç kendine saygı, hiç izzetinefis yokmuş," dersiniz. Bu olumsuz yorumları özellikle bunu destekleyen devasa cüssesi ve gücüyle birlikte değerlendirdiğinizde kendi kendinize en yüce kudretin ne olduğu konusunda en keyiflisi olmamakla beraber en doğru fikri edinmiş olursunuz.

Balinanın beyninin göreceli boyutları nedeniyle onun doğru dürüst bir şemasının çıkarılamayacağını düşünüyorsanız sizin için başka bir fikrim var. Herhangi bir dört ayaklının omurgasını dikkatle incelerseniz omurlarının bir ipe kolye gibi dizilmiş cüce kafataslarına ne kadar benzediğine şaşıp kalırsınız, hepsinin temelde gerçek kafatasına bir benzerliği vardır. Almanlarda omurların kesinlikle tam gelişmemiş birer kafatası olduğuna dair bir düşünce vardır. Fakat dışarıdan bakılınca göze çarpan bu benzetmeyi ilk fark edenler bence Almanlar değildi. Ya-

bancı bir arkadaşım bunu bana öldürdüğü bir düşman iskeletinde göstermişti ve çıkardığı omurlarla kanosunun sivri pruvasına kabartma tarzında işlemeler yapıyordu. Sanırım frenologlar incelemelerini beyincikten aşağı omurilik kanalına doğru ilerletmemekle önemli bir şeyi ıskaladılar. Bence insan karakterinin büyük bir kısmı belkemiğinde kendini gösterir. Kim olursanız olun kafatasınızdan ziyade belkemiğinizi ellemeyi tercih ederim. İncecik kiriş gibi bir omurga asla esaslı ve soylu bir ruh taşımamıştır. Dünyaya karşı salladığım bayrağın sağlam gönderi gibi, gurur duyarım kendi omurgamla.

Frenolojinin omurga dalını ispermeçet balinasına uygulayın. Kafatası boşluğu birinci boyun omuruyla devam eder; bu omur seviyesinde omurilik kanalının enlemesine uzunluğu yirmi beş santim, boyu yirmi santimdir ve tabanına doğru üçgen biçimindedir. Geri kalan omurların içinden geçerken kanalın genişliği giderek azalır, yine de epey bir uzunluk boyunca geniş kalır. Tabii ki bu kanal, yani omurilik, beyinle aynı acayip lifimsi madde ile doludur ve beyinle arasında doğrudan bir bağlantı vardır. Dahası, omurilik beyin boşluğunu terk ettikten sonra birkaç metre daha genişliği hiç azalmadan neredeyse beyninkine eşit olarak devam eder. Bu durumda balinanın omuriliğini frenolojik olarak araştırıp haritasını çıkarmak mantıksız mı olurdu? Bu açıdan bakıldığında beynin göreceli olarak muhteşem küçüklüğü omuriliğinin göreceli olarak muhteşem büyüklüğü tarafından fazlasıyla telafi edilmiş olur.

Bu işi frenologlara bırakıp omurilik teorisini şimdilik yalnızca ispermeçet balinasının kamburu bakımından ele alacağım. Bu muhteşem kambur, eğer yanılmıyorsam büyük omurlardan birinin üstünden çıkar ve bu nedenle omurun bir nevi dış bükey uzantısı gibidir. Bulunduğu yerden yola çıkarak ben bu kambura isperme-

çet balinasında sağlamlığın ve yenilmezliğin organı diyorum. Ve bu büyük canavar gerçekten yenilmezdir ve neden böyle olduğunu yakında anlayacaksınız.

81. Bölüm
Pequod, Jungfrau'yla[1] Karşılaşır

Alnımıza yazılmış olan gün geldi ve Bremen'li Kaptan Derick De Deer'in *Jungfrau* gemisiyle karşılaştık.

Bir zamanlar dünyanın en büyük balina avcıları olan Almanlar ve Felemenkler şimdi en geriye düştüler ama şurada burada, Pasifik'in birbirinden çok uzak enlem ve boylamlarında hâlâ ara sıra bayraklarına rastlarsınız.

Her nedense *Jungfrau* saygılarını sunmaya çok hevesliydi. *Pequod*'a daha epey uzaktayken pruvasını rüzgâra çevirip denize bir kayık indirdi ve kaptanı büyük bir sabırsızlıkla kıç tarafta duracağına kayığın önünde durarak bize doğru gelmeye başladı.

"O elindeki de ne?" diye bağırdı Starbuck, Alman'ın elinde sallayarak tuttuğu şeyi işaret ederek. "Olacak şey değil! Kandil yağdanlığı"

"Hayır değil," dedi Stubb, "hayır, hayır, o bir cezve, Mr. Starbuck; bize kahve yapmaya geliyor Alman; yanındaki şu koca teneke kutuyu görmüyor musun? O da kaynama suyu. Evet evet, bu Alman."

"Hadi canım sen de," diye bağırdı Flask, "o bir kandil yağdanlığı ve yanındaki da yağ kutusu. Yağı bitmiş, bizden dilenmeye geliyor."

1. (Alm.) Bakire. (Ç.N.)

Her ne kadar bir yağ gemisinin balina avlanan sularda yağ istemesi garip de görünse ve Newcastle'a kömür taşınması darbımeseline taban tabana aykırı da olsa bazen böyle şeyler oluyor, şimdi de Flask'ın dediği gibi Kaptan Derick De Deer hiç kuşkusuz bir kandil kabı getiriyordu.

Güverteye çıktığında Ahab, adamın elindekine hiç aldırış etmeden aniden karşısına dikildi; Alman kırık lisanıyla Beyaz Balina'dan haberi dahi olmadığını açıkça belli etti; konuyu derhal kandil yağdanlığı ve yağ kutusuna getirdi ve tek bir damla Bremen yağı kalmadığı ve yağını tamamlamak için tek bir uçan balık bile yakalayamadıkları için yatağına gecenin zifirî karanlığında dönmek zorunda kaldığıyla ilgili bazı laflar etti; sonunda da gemisinin balina avcılığındaki tabiriyle temiz (yani boş) olduğunu ve *Jungfrau* yani *Bakire* adını pek güzel hak ettiğini söyleyerek sözlerini tamamladı.

Gereksinimleri sağlanan Derick gemiden ayrıldı ama henüz kendi gemisinin yanına varmadan her iki geminin direk başlarından neredeyse aynı anda balina diye sesler yükseldi, Derick balinaların peşine düşmeye o kadar hevesliydi ki yağ kutusuyla kandil yağdanlığını gemiye bile bırakmadan sandalını döndürdü ve Leviathan denen koca yağ kabının peşine düştü.

Avlanacak hayvanlar rüzgâraltı tarafından denizden çıktıkları için Derick ve onu izleyen diğer üç Alman kayığı *Pequod*'un sandallarının hayli önündeydiler. Toplam sekiz balinalık ortalama büyüklükte bir sürüydü. Tehlikenin farkına varan balinalar büyük bir hızla rüzgârın önünde yan yana dizilmiş, koşulu atlar gibi böğürleri birbirine değe değe kaçıyorlardı. Sanki deniz yüzeyinde büyük ve geniş bir parşömen rulosu açılıyor gibi arkalarında büyük ve geniş bir dümen suyu bırakıyorlardı.

Bu dümen suyunun tam ortasında, kulaçlarca geride, nispeten daha yavaş ilerlemesinden ve sırtındaki alı-

şılmadık sarımsı kabuklanmadan sanki sarılığa veya bir başka hastalığa yakalanmışa benzeyen hörgüçlü devasa bir erkek balina yüzüyordu. Bu balinanın daha önceden de bu sürünün bir parçası olması pek olası değildi çünkü böyle yaşlı ve saygıdeğer Leviathan'ların diğerleriyle kaynaşması pek âdetten değildir. Önden gidenlerin suları hızını kesiyor olmalıydı çünkü karşıt suların birbirine çarpıp kabarması gibi, geniş burnundaki beyaz kemik veya şişliğe çarpan sular ikiye ayrılıyordu ama yine de bu yaşlı balina diğerlerinin dümen suyunda kalmayı sürdürüyordu. Püskürtüsü kısa, yavaş ve zorluydu; sanki boğuluyormuş gibi bir fışkırmayla çıkıyor ve dağılarak zayıflıyor, peşinden balinanın içinde sanki yeraltı sarsıntıları gibi tuhaf şeyler oluyor ve bu sarsıntılar vücudunun diğer yanından çıkarken ardında kalan suların fokurdamasına sebep oluyordu.

"Ağrı kesici ilaç var mı kimsede?" dedi Stubb, "Karnı ağrıyor korkarım. Aman Tanrım, iki dönümlük bir karın ağrınız olduğunu bir düşünsenize. Balinanın içindeki zıt rüzgârlar Noel'i kutluyor çocuklar. Daha önce bir balinanın arka tarafından böylesine iğrenç bir rüzgâr çıkardığını görmemiştim ama şuna bakın, daha önce hiçbir balinanın böyle yalpaladığını görmüş müydünüz? Dümenini yitirmiş olmalı."

Ürkmüş atlarla güvertesi tıka basa yüklü bir gemi Hindistan kıyılarına doğru yol alırken nasıl yan yatar, batıp çıkar, sallanır, suların içinde yuvarlanırsa bu yaşlı balina da yaşlanmış gövdesini sulardan aynen öyle yükseltiyor ve zaman zaman hantal gövdesi üzerinde kısmen yan yatarak eğri büğrü dümen suyunun sebebi olan güdük kalmış sancak yüzgecini ortaya çıkarıyordu. Bunu bir savaşta mı kaybetti, yoksa doğuştan mı böyleydi, bunu söylemek zor.

"Biraz bekle ihtiyar dostum, bekle de askıya alayım

o yaralı kolunu," diye bağırdı zalim Flask yanındaki balina halatını göstererek.

"Dikkat et de o seni askıya almasın," diye bağırdı Starbuck. "Haydi hızlanın yoksa Alman kapacak onu."

Rakip sandalların hepsi tek bir amaçla yalnızca bu balığı hedeflemişlerdi çünkü bu yalnızca en büyük, dolayısıyla en kıymetli balina değil, aynı zamanda en yakındaki balinaydı ve diğer balinalar öylesine hızlı gidiyorlardı ki onlara yetişmek olanaksızdı. Bu noktada *Pequod*'un sandalları sonradan indirilen Alman kayıklarını geçmişti ama Derick'in sandalı ilk baştaki çıkışıyla hâlâ kovalamanın en önündeydi fakat yabancı rakipleri her an ona biraz daha yaklaşıyordu. Korktukları tek şey hedefe en yakın sandal olduğu için onu yakalayıp geçmeden önce Derick'in zıpkınını saplamasıydı. Derick'e gelince zıpkınını onlar yetişmeden saplayacağından emindi ve alaycı bir ifadeyle diğer sandallara kandil yağdanlığını sallıyordu.

"Terbiyesiz, nankör köpek!" diye bağırdı Starbuck; "Sadaka kutusunu dolduralı daha beş dakika bile olmadan benimle alay edip bana kafa tutuyor!" – Sonra o eski hararetli fısıltısıyla, "Hızlanın tazılarım! Bırakmayın peşini!"

"Bakın ne diyeceğim," diye bağırdı Stubb tayfalarına, "böyle öfkeden deliye dönmek benim dinime aykırı ama şu alçak Alman'ı çiğ çiğ yemek istiyorum – asılın küreklere! Bu serserinin sizi yenmesine izin mi vereceksiniz? Konyak sever misiniz, konyak? O zaman en iyi adama benden bir fıçı konyak. Haydi, neden hâlâ asılmıyor bazılarınız bütün gücüyle şu küreklere? Demir mi attınız ne, bir milim kıpırdamıyoruz yerimizde sayıyoruz. Heeey, Allah aşkına, neredeyse sandalın dibi yosun tutacak, direkler tomurcuklanacak. Bu iş böyle olmaz evlatlarım. Bakın şu Alman'a? Haydi artık, daha fitillemeyecek misiniz içinizdeki ateşi?"

"Şu çıkardığı köpükleri görüyor musunuz?" diye ba-

ğırdı Flask tepine tepine. "O ne hörgüç öyle, saldırın bifteğe, kütük gibi yatıyor! Haydi aslanlarım, atılın üstüne, akşam yemeğine bazlama ve istiridye, yani kekle midye mi yiyeceksiniz yoksa, haydi fırlayın, yüz fıçılık bir av bu, kaçırmayalım şunu sakın, sakın, görüyor musunuz şu Alman'ı, hadi asılın küreklere ekmeğiniz için aslanlarım, bu nasıl büyük bir balina böyle, bu nasıl büyük bir kütle! Sevmez misiniz ispermeçet yağı? Kaçıyor bak üç bin dolar, tam bir banka, İngiltere merkez bankası! Haydi, haydi, haydi! Ne yapıyor bu Alman şimdi?"

Tam o anda Derick hem kandil yağdanlığını hem de yağ kutusunu ilerleyen sandallara fırlattı, herhalde hem rakiplerinin hızını kesmeye çalışıyor hem de aynı zamanda geriye fırlatmanın sağladığı ani ileri sıçramadan yararlanmak istiyordu.

"Görgüsüz Felemenk takası!" diye bağırdı Stubb. "Haydi asılın küreklere, elli bin savaş gemisi dolusu kırmızı saçlı şeytanlar gibi. Ne dersin, Tashtego; Gay Head' in şerefine hazır mısın belini kırmaya yirmi iki parçaya, ne dersin?"

"Asılın bütün gücünüzle derim!" diye bağırdı Kızılderili.

Olanca hiddetleriyle fakat bir o kadar da Alman'ın alaylarıyla dolduruşa gelen *Pequod*'un kayıkları neredeyse Alman'ın kayığıyla başa baş gelmişlerdi, bu heyecanla bir an için Alman'a yanaştılar. Üç zabit, avına yaklaşan sandalbaşının o güzel, özgür ve şövalyevari tavrıyla gururla ayağa kalktı; zaman zaman arkadaki kürekçileri yüreklendirmek için en coşturucu haykırışlarıyla, "İşte orada! Yaşasın beyaz dişbudakların[1] rüzgârı! Kahrolsun Alman! Haydi geçelim şunu!" diye haykırıyorlardı.

1. Dişbudak ağacından yapılmış kürekler. (Ç.N.)

Fakat Alman ilk başta o kadar önden başlamıştı ki eğer Tanrı'nın hikmetiyle acemi orta kürekçi bir dalgayı küreğin palasına ters taraftan almasaydı *Pequod*'un sandallarının bütün yiğitliklerine karşın Derick yarışı kazanacaktı. Bu acemi denizci beyaz dişbudağını kurtarmak için debelenip dururken ve bunun sonucu olarak sandal neredeyse alabora olmaktayken Derick de öfkeden kudurmuş bir halde adamına gürlüyordu – bu tam da Starbuck, Stubb ve Flask'ın bekledikleri fırsattı. Hep bir ağızdan bağrışarak kararlılıkla ileri atıldılar ve kayık yatarak Alman'ın teknesinin kıç tarafıyla yan yana geldi. Göz açıp kapayana kadar sandalların dördü de balinanın tam dibindeki dümen suyunda çaprazlamasına dizilmişlerdi ve balinanın yükselen köpükleri sandalların iki yanından akıyordu.

Müthiş, insanı çıldırtacak, dehşet acıklı bir sahneydi bu. Balina kafasını kaldırmış sanki işkence ediliyormuş gibi püskürtüsünü fışkırtarak gidiyordu, bir yanda zavallı tek kanadı korkudan can havliyle gövdesini dövüyordu. Bocalayarak kaçışı sırasında bir o yana bir bu yana yalpalıyor ve kırdığı her dalganın ardından aniden ve bütün gücüyle denize dalıyor ya da bir kanat vuruşuyla yanlamasına göklere yükseliyordu. Daha önce kanadı kırık bir kuşun korku içinde havada kırık dalgalar çizerek korsan şahinlerden nafile kaçmaya uğraştığını görmüştüm. Ama kuşun hiç olmazsa sesi vardır ve hüzünlü çığlıklarla korkusunu belli eder ama denizlerin bu devasa dilsiz canavarının korkusu sanki içinde zincirlenmiş ve lanetlenmişti, hava deliğinden boğulur gibi çıkardığı soluğundan başka sesi yoktu ve bu haliyle tarif edilemeyecek kadar acınacak bir durumdaydı ama muazzam cüssesi, kale kapısına benzeyen çenesi ve her şeye kadir kuyruğu ona acıyan en cesur adamı bile ürkütmeye yeterdi.

Geçen her dakikanın *Pequod*'un sandallarının yararına olduğunu gören Derick, avını kaptırmaktansa elin-

deki son şansı kullanıp zıpkınını beklenmedik bir uzaklıktan fırlatmayı seçti.

Fakat zıpkıncısı zıpkınını fırlatmak için henüz ayağa kalkmıştı ki kaplanların üçü birden –Queequeg, Tashtego, Daggoo– ayağa fırladıkları gibi çapraz bir şekilde durarak hep bir anda zıpkınlarını nişanlayıp Alman zıpkıncının başının üzerinden fırlattılar ve Nantucket demirlerinin üçü birden balinaya saplandı. İnsanı kör eden köpük ve beyaz alev dumanları çıktı. Balinanın başını çıkarıp kaçtığı andaki ilk hiddetiyle, *Pequod*'un üç sandalı Alman'ınkine yandan öyle bir bindirdi ki hem Derick hem de şaşkına dönmüş zıpkıncısı teknelerinden fırlayıp denizde uçar gibi giden üç sandalbaşının üzerlerinden geçtiler.

"Korkmayın benim yağ tulumlarım," diye bağırdı Stubb geçerken onlara bir bakış atarak, "şimdi sizi kurtarırlar, merak etmeyin, ileride birkaç köpekbalığı gördüm bilirsiniz, St. Bernard köpekleri, şu başı belada olan yolcuları kurtaranlar. Yaşasın, işte yelken açmak diye buna derim! Her bir tekne bir güneş ışını. Yaşasın! Çılgın bir pumanın kuyruğuna bağlanmış üç cezve gibi gidiyoruz. Adeta bir ovada iki tekerlekli bir araba bir file koşulmuş da tekerlekler yerinden çıkmış tabii bir de bir tepeye bindirirseniz yerinizden fırlama tehlikesi var. Yaşasın! İşte insan böyle hisseder Davy Jones'a kavuşurken, sonsuz eğimli ovalarda bayır aşağı çılgınca bir koşu. Yaşasın! Öbür dünyaya posta taşıyor bu balina!"

Ama canavarın kaçışı kısa sürdü. Ani bir nefes verip büyük bir gürültüyle dibe daldı. Balinaya saplanan halatların üçü de odunkafaların etrafında hızla gıcırdayarak öylesine büyük bir güçle dönmeye başladı ki döndükleri yerde oluklar açıldı, zıpkıncılar balinanın böylesine hızla dalmasının halatları tüketeceğinden korkup bütün güçleri ve hünerleriyle duman tüten halatları birbiri ardına doladılar; sonunda halatların üçü mavi derinliklere gi-

derken sandalların kurşunla kaplı takozlarında meydana gelen dikey gerilim nedeniyle pruvanın küpeştesi neredeyse suyla aynı hizaya gelince teknelerin üçünün de kıçı havaya kalktı. Bir süre sonra balinanın dalışı durdu ve durum oldukça nazik olmasına rağmen, daha fazla halat açmaya korkan tayfalar bir süre bu şekilde durdular. Bu durumda birçok tekne batıp kaybolduğu halde, balinanın tekrar yukarı çıkmasına ve düşmanlarının keskin mızraklarıyla karşılaşmak zorunda kalmasına yol açan da denizcilerin "tutunma" dedikleri keskin zıpkınların Leviathan'ın sırtına canlı canlı saplanıp işkence yapmasıdır. Ama tehlikesi bir yana bunun en iyi yöntem olduğundan da şüphe edilebilir, yine de mantıklı düşünülürse zıpkınlanmış balina suyun altında ne kadar uzun kalırsa o kadar yorgun düşer. Erişkin bir ispermeçet balinasının neredeyse iki yüz metre kareyi bulan muazzam vücut yüzeyi nedeniyle üzerindeki suyun basıncı muazzamdır. Kendimizin bile ne kadar müthiş bir atmosferik basınç altında olduğumuzu biliriz; burada, yani toprağın üstünde, havada; o zaman sırtında iki yüz kulaçlık okyanus sütununu taşıyan balinanın yükü kim bilir ne müthiştir. En azından elli atmosfer ağırlığına eşit olmalı. Bir balina avcısı bunun bütün silahları, mühimmatı ve adamlarıyla yüklü yirmi savaş gemisinin ağırlığına eşit olduğunu tahmin etmişti.

Üç sandal hafif çırpıntılı denizin üzerinde durmuş öğlen vaktinin sonsuz maviliklerine bakarken derinliklerden ne tek bir homurtu ne bir çığlık ne bir dalgalanma ne bir kabarcık geliyordu, hangi kara adamı düşünürdü bütün bu sessizliğin ve sükûnetin altında denizlerin en büyük canavarının acıdan ıstırap içinde kıvrandığını? Pruvadan diklemesine, halatın yirmi santiminden fazlası görünmüyordu. Koca Leviathan'ın sekiz günde bir kurulan bir duvar saatinin en büyük ağırlığı gibi incecik üç

ipin ucunda asılı durması inanılır gibi değildi. Asılı durmak mı? Ve neye bağlı? Üç tahta parçasına. Bu yaratık hakkında mı söylenmişti şu övücü sözler, "Doldurabilir misiniz cildini kancalı zıpkınlarla? Ya da kafasını mızraklarla? Ona saldıranın kılıcı da saplanmaz, mızrağı da zırhlar da bir işe yaramaz; demir ona saman çöpü gibi gelir, oklar onu kaçırmaz; zıpkınlar ona ekin sapı gibi gelir; sallanan mızraklara gülüp geçer!"[1]

Öğleden sonrası güneşinin eğimli ışıklarında, üç sandalın yüzeyden aşağı sarkan gölgeleri Serhas'ın ordusunun yarısını örtmeye yetecek kadar uzun ve genişti herhalde. Yaralı balina için başının tepesinde oradan oraya savrulan bu görüntüler kim bilir ne kadar dehşet vericidir.

Üç halat suda aniden titreşip balinanın can havliyle çırpınışını bütün kürekçilerin oturdukları yerde hissedeceği şekilde manyetik kablolar gibi yukarı ilettiğinde, "Hazır olun, kımıldıyor," diye bağırdı Starbuck. Hemen ardından, pruvaların aşağı çekilmelerinin oluşturduğu gerilmeden büyük ölçüde kurtulan sandallar, bir kutup ayısı sürüsünün birdenbire ürküp üzerinden atladığı buz kütlesi gibi aniden yukarı fırladı.

"Salya edin, salya edin!" diye bağırdı Starbuck tekrar. "Yukarı çıkıyor."

Daha bir an önce sandalın içine bir avuç kadar bile çekilemeyecek halatlar şimdi büyük bir süratle üzerinden sular damlayarak sandalların içine yığılıyordu ve hemen ardından balina, avcıların iki tekne boyu ilerisinden suları yararak çıktı.

Hareketlerinden bitap düştüğü açıkça belli oluyordu. Kara hayvanlarının birçoğunun toplardamarlarında yaralanma halinde ânında kapatılarak bir dereceye kadar

1. Eski Ahit, "Eyüp", 41. (Ç.N.)

kanın belli yönlere akmasını engelleyen valfler veya selkapakları vardır. Balinada böyle bir şey yoktur, balinanın ilginç taraflarından birisi de tamamen kapaksız bir damar yapısının olmasıdır, böylece bir zıpkınla olduğu gibi küçük bir noktadan delindiğinde bile bütün arter sisteminde ölümcül bir sızıntı başlamış olur ve çok derinlerdeki yüksek su basıncı nedeniyle bu durum iyice artınca ardı arkası kesilemeyen akıntılarla canının vücudundan dışarı aktığı söylenebilir. Yine de içindeki kan miktarı o kadar fazladır ki ve içinde uzak yerlerde yerleşmiş o kadar çok sayıda çeşme vardır ki tıpkı gözle görülmeyen uzak tepelerdeki kaynaklardan çıkan nehirlerin kuraklıkta bile akmaya devam etmesi gibi, bu şekilde oldukça fazla süre kanamaya devam edebilir. Şimdi bile sandallar balinanın bir o yana bir bu yana savurduğu kuyruğuna tehlikeli bir şekilde yaklaşıp mızraklarını sapladıklarında yeni açılan yaralardan durmaksızın kan fışkırıyordu ve bu yaralardan kan hiç durmaksızın fışkırırken doğal püskürtme deliği ara ara hızla ama korku dolu nemli bir hava püskürtüyordu yukarı doğru. Bu en son sözünü ettiğim hava deliğinden henüz hiç kan çıkmamıştı çünkü henüz balinanın hayati yerlerinden hiçbiri vurulmamıştı. Hep söylendiği gibi canına henüz dokunulmamıştı.

Sandallar giderek daha yakından etrafını sardığı zaman balinanın vücudunun normalde suya gömülü olan üst tarafının tamamı apaçık ortaya çıkmıştı. Gözleri, daha doğrusu bir zamanlar gözlerinin olduğu yerler görünüyordu. Nasıl ki devrildikleri zaman en soylu meşelerin bile budak deliklerinden acayip şeyler büyüyüp çıkarsa balinanın bir zamanlar gözlerinin bulunduğu yerde de şimdi bakması bile korkunç, içler acısı iki yuvarlak pörtlemiş kör küre vardı. Ama bu işte acımak diye bir şey yoktu. İleri yaşına, tek koluna ve kör gözlerine rağmen insanların mutlu düğünlerini ve diğer eğlencelerini ışık-

landırmak, aynı zamanda koşulsuz olarak kimsenin kimseye zarar vermemesinin vaaz edildiği kutsal kiliselerini aydınlatmak için ölmesi, öldürülmesi gerekiyordu. Kendi kanının içinde yuvarlanırken en sonunda böğrünün alt tarafında kırk litrelik bir fıçı büyüklüğünde garip bir şekilde rengi bozulmuş bir şişlik, bir çıkıntı ortaya çıkmıştı.

"Güzel bir nokta," diye bağırdı Flask, "dur da şurasını bir dürtükleyeyim."

"Aganta!" diye bağırdı Starbuck, "Hiç gerek yok buna!"

Fakat merhametli Starbuck çok geç kalmıştı. Mızrak saplanır saplanmaz bu korkunç yaradan dışarı iltihaplı bir şey fışkırdı, bununla birlikte dayanılmaz acılar çekmeye başlayan balina koyu bir kan püskürtmeye başladı ve gözü dönmüş kör bir öfkeyle tekneye saldırıp tekneleri de içinde sevinçten coşan tayfaları da sıçrattığı kanla adeta yıkadı ve Flask'ın sandalını alabora edip pruvasını parçaladı. Bu onun ölüm vuruşuydu. Çünkü artık kan kaybından öylesine tükenmişti ki az önce yarattığı enkazdan umutsuzca yuvarlanarak uzaklaştı, nefes nefese yan yatıp sakat kanadını güçsüzce çırptı ve sonra sonuna yaklaşan bir dünya gibi yavaş yavaş kendi etrafında döndü, karnındaki beyaz sırlarını ortaya çıkardı; bir kütük gibi serildi ve öldü. Bu en son ölüm püskürtüsü en içler acısı olanıydı. Görülmeyen eller büyük bir çeşmeden suları yavaş yavaş boşaltırken bir fıskiyenin suları yarı bastırılmış melankolik bir çağıltıyla alçala alçala yere kadar nasıl inerse balinanın son püskürtüsü de öyle tükenerek son bulmuştu.

Tayfalar geminin gelmesini beklerken balinanın vücudu, içindeki hazineler yağmalanmadan batma belirtileri gösterdi. Bunun üzerine Starbuck'ın emirleriyle derhal değişik noktalardan halatlar bağlandı ve böylece çok geçmeden her sandal bir şamandıra haline geldi, suya batmış

balina her sandalın birkaç santim altında asılı duruyordu. Gemi yakınlaştığında çok ustaca bir manevrayla balina yan çevrildi ve demirden ırgat zincirlerinin en sertleriyle bağlandı çünkü bu şekilde yukarıda tutulmadıkça balinanın vücudunun batacağı apaçık ortadaydı.

Balinada kürekle ilk kesi yapıldığında daha önce sözü edilen şişliğin alt tarafında etin içine gömülmüş olarak yıpranmış tam bir zıpkın bulundu. Yakalanan balinaların cesetlerinde sık sık etrafını balinanın etinin sımsıkı sarmaladığı zıpkın kalıntıları bulunur ama yerini belli edecek bir çıkıntı olmaz, o nedenle bu durumda yukarıda sözünü ettiğim yaranın altında yatan başka bir bilinmeyen sebep olmalıydı. Ama işin daha da ilginci gömülü olan demirden uzak olmayan bir yerde balina etinin etrafını sımsıkı sardığı bir taş mızrak bulunmasıydı. Acaba bu taş mızrağı kim fırlatmıştı? Ve ne zaman? Amerika keşfedilmeden çok önce kuzeybatı Kızılderililerinden biri tarafından fırlatılmış olabilir.

İyice karıştırılsa bu dev gibi dolaptan kim bilir daha ne harikalar çıkarılacaktı. Ama balinanın ağırlığı yüzünden giderek batmaya meyletmesi nedeniyle geminin hiç beklenmedik şekilde aniden yana doğru çekilmesi başka şeylerin keşfedilmesini engelledi. Ama emirleri veren Starbuck son dakikaya kadar direndi, hatta öylesine kararlılıkla direndi ki eğer balinanın vücuduna kilitlenip kalmakta ısrar etseydi gemi alabora olacaktı, daha sonra balinadan ayrılma emri verildiğinde ırgat zincirleriyle halatların bağlandığı babalardaki sabit gerilim o kadar fazlaydı ki çözmek olanaksızdı. Bu esnada *Pequod*'da her şey yan yatmıştı. Güvertenin diğer yanına gitmek dimdik bir üçgen çatıda yukarı yürümek gibiydi. Gemi homurdandı ve nefesini tutup bekledi. Geminin böylesine garip bir şekilde yerinden oynaması nedeniyle küpeşte ve kamaralardaki balina dişi kakmaların çoğu yerinden söküldü. Ye-

rinden kıpırdamayan ırgat zincirlerini babalardan çıkarabilmek için manivelalar ve demir kollar getirildi ama hepsi nafileydi, balina artık o kadar aşağıda yerleşmişti ki batık kısımlarına ulaşılamıyor ve geçen her dakika batan kütleye tonlarca ağırlık ekliyordu, gemi alabora olma noktasına gelmişti.

"Dur, dur, dursana!" diye bağırdı Stubb balinanın cesedine, "Bu ne acele batmak için! Eyvah, çocuklar hemen bir şeyler yapmalıyız, yoksa mahvolduk! Öyle durup bakmanın faydası yok, bırakın şu manivelalarınızı da biriniz koşup bir dua kitabı bir de çakı getirsin de keselim şu koca zincirleri."

"Bıçak mı? Emredersiniz," diye bağırdı Queequeg ve marangozun ağır baltasını kaptığı gibi lombardan sarkarak demire karşı çelikle girişerek ırgat zincirlerinin en büyüğüne vurmaya başladı. Kıvılcımlar saçan birkaç darbeden sonra aşırı gerilim gevşedi. Müthiş bir çatırtıyla bağlamların hepsi koptu ve gemi doğruldu, ceset battı.

İspermeçet balinasının zaman zaman olan bu kaçınılmaz batışı ilginç bir şeydir ama şimdiye kadar hiçbir balıkçı bunu yeterince anlatmamıştır. Genellikle ölü ispermeçet balinası batmadan yan tarafı veya karnı, su yüzeyinden yukarıda kalacak şekilde yüzer. Batan balinaların hepsi yaşlı, cılız, kalbi kırık yaratıklar olsalardı, yağ yastıkları azalmış, bütün kemikleri ağırlaşmış ve romatizmalı olsalardı o zaman böyle batan bir balıkta, bu duruma içinde yüzmesini sağlayan maddenin yok olması sonucu ortaya çıkan olağandışı bir özgül ağırlığın neden olduğunu öne sürmek mantıklı olabilirdi. Ama öyle değil. Sağlığının zirvesinde, soylu amaçlarla dolup taşan, onu çepeçevre saran yağıyla yüzen genç balinalar da en parlak ve verimli çağlarında, hayatlarının baharında ölüyorlar; bu güçlü kuvvetli, suda yüzen kahramanlar da bazen batıyor.

Yine de ispermeçet balinasının bu kazalara uğrama olasılığı diğer türlerden çok daha azdır. Bir ispermeçet balinasına karşın yirmi doğru balina böyle batar. Türler arasındaki bu farklılık hiç kuşkusuz büyük ölçüde doğru balinanın kemik miktarının daha fazla olmasına bağlanabilir, doğru balinadaki yalnızca panjurlar bile bazen bir tondan fazla çeker, ispermeçet balinasında bu yük yoktur. Fakat batık balinanın saatler veya günler geçtikten sonra tekrar su yüzüne çıktığı, hatta batmadan su üstünde sağlığındakinden daha iyi yüzdüğü zamanlar vardır. Ama bunun sebebi aşikârdır. İçinde gazlar oluşmuştur, şişip korkunç bir büyüklüğe ulaşmış ve bir nevi hayvan balonu olmuştur. Bir savaş gemisi bile onu suyun dibinde tutamaz. Yeni Zelanda'daki koylarda yüz kulaçtan daha sığ yerlerde yapılan kıyı balinacılığında, bir doğru balina batma belirtileri gösterdiğinde uzun iplerle şamandıralar bağlarlar ki balinanın vücudu dibe battığında su yüzüne tekrar çıktığı zaman nereye bakacaklarını bilsinler.

Balinanın vücudunun batmasının üzerinden çok geçmeden *Pequod*'un direklerinden *Jungfrau*'nun tekrar sandallarını indirdiğini duyuran bir çığlık işitildi, görünürdeki tek püskürtü muazzam yüzme güçleri nedeniyle yakalanamayan balinalar sınıfından bir sırtı kanatlı balinaya aitti. Fakat sırtı kanatlı balinanın püskürtüsü ispermeçet balinasınınkine o kadar benzer ki acemi balıkçılar ikisini birbirine karıştırır. İşte bunun sonucu olarak Derick ve adamlarının hepsi bu yanına yaklaşılamayan vahşinin çılgınca peşine düştüler. *Jungfrau* da tüm yelkenlerini fora edip dört genç tekneciğinin ardına düştü ve böylece umut dolu cesur bir kovalamayla rüzgâraltına doğru kayboldular.

Ah dostlar! Bu sırtı kanatlı balinalardan o kadar çok var ki keza Derick'lerden de.

82. Bölüm

Balina Avcılığının Şanı, Şerefi

Öyle girişimler vardır ki bunlar için en doğru yöntem dikkatli bir düzensizliktir.

Balina avcılığı denen işin derinliklerine daldıkça ve araştırmalarımı balinacılığın kökenlerine ilerlettikçe onun saygıdeğer ve antik özelliklerinden giderek daha çok etkilendim, balina avcılığına şu ya da bu şekilde ayrıcalık kazandıran çok sayıda yarı tanrı ve kahramanın ve her çeşidinden birçok peygamberin olduğunu görüp kendimin de doğrudan olmasa bile önemsiz bir parçası olarak böylesine şanlı ve yüce bir cemiyete ait olduğunu düşünerek mest oldum.

Bilinen ilk balina avcısı Jüpiter'in yiğit oğlu Perseus' tur, mesleğimizin sonsuz şerefi adına şunu da söylemeliyim ki camiamızın saldırdığı ilk balina paragöz bir niyetle öldürülmemişti. O günler, bizim mesleğin, insanların kandil yağdanlıklarını doldurmak için değil, ihtiyacı olanlara yardım etmek için silah kuşandığı, şövalyelere yakışır günleriydi. Perseus ve Andromeda'nın öyküsünü herkes bilir; o kral kızı güzeller güzeli Andromeda'nın deniz kıyısında bir kayaya bağlandığını ve Leviathan tam onu kapıp götürecekken balinacıların prensi Perseus'un yiğitçe ilerleyip canavarı zıpkınladığını, kızı kurtarıp evlendiğini. Bu hayran olunacak sanatsal kahramanlık gösterisine günümüzde en iyi zıpkıncılar bile nadiren ulaşabilir çünkü o zaman Leviathan ilk zıpkında ölmüştü. Anlatacağım bu Arkite öyküsünün doğruluğundan kimse kuşku duymasın: Suriye kıyısındaki Antik Joppa, yani bugünkü Yafa'daki putperest tapınakların birinde, şehrin efsanelerine ve halkın inanışına göre çağlar boyunca Perseus'un öldürdüğü balinaya ait olan devasa bir balina

iskeleti durumuş. Romalılar Joppa'yı aldıklarında bu iskeleti büyük bir gururla İtalya'ya götürmüşler. Bu öyküdeki en müstesna ve önemli özellik şudur: Yunus Peygamber'in ilk yelken açtığı yer Joppa'dır.

Perseus ve Andromeda'nın macerasına benzeyen ünlü bir öykü, bazılarının dolaylı olarak Perseus'un öyküsünden türetildiğine inandıkları St. George ve ejderhanın öyküsüdür ki bence bu ejderha dedikleri aslında bir balinaydı çünkü eski tarih yazılarının birçoğunda balina ve ejderha birbirine karışır ve çoğunlukla birbirinin yerine kullanılır. Hezekiel açık bir şekilde balinayı kastederek, "Sen suların bir aslanı, denizlerin bir ejderhası gibisin," demiştir,[1] hatta İncil'in bazı yorumlarında doğrudan balina kelimesi kullanılır. Ayrıca, Aziz George denizlerin derinliklerindeki büyük bir canavarla savaşmak yerine yerlerde sürünen bir kara sürüngeniyle karşılaşmış olsaydı öykü ve bu kahramanca davranış ihtişamından çok şey yitirirdi. Herkes yılan öldürebilir ama korkusuzca bir balinaya saldıracak yürek yalnızca bir Perseus'ta, bir Aziz George'da, bir Coffin'de vardır.

Bu sahneyi anlatan modern tabloların bizi aldatmasına izin vermeyin; bununla beraber eski zamanların yiğit balina avcısının karşılaştığı yaratık ne idüğü belirsiz bir grifin gibi resmedilmiş olsa da savaş karada ve aziz at sırtında gösterilse de o zamanların cahilliğinde sanatçıların balinanın gerçek şeklini bilmedikleri, Perseus'un öyküsünde olduğu gibi Aziz George'un balinasının da denizden sürünerek kıyıya çıkmış olabileceği, Aziz George'un sırtına bindiği hayvanın yalnızca iri bir fok ya da denizatı olduğu düşünülürse artık bütün bu tablolar ile kutsal efsaneler ve bu sahnenin en eski taslakları pek de uyumsuz gözükmemeye başlar ve ejderha denilen şeyin büyük Le-

1. Eski Ahit, "Hezekiel", 32:2. (Y.N.)

viathan'dan başka bir şey olmadığını anlarsınız. Aslında gerçeğin katı ve acımasız ışığı altında bu öykünün akıbeti Filistinlilerin Dagon dedikleri şu balık, et ve kuş karışımı putunkine benzeyebilir; bu öyküde İsrail'in kutsal ahit sandığının önüne dikilen bu yaratığın at biçimindeki kafası ve her iki elinin ayası kopup düşmüş ve geride yalnızca güdük gibi balık kısmı kalmıştır. Yani İngiltere'nin koruyucu azizi bizim soylu özelliklerimizi taşıyan birisi, bir balina avcısıdır ve işin doğrusu biz Nantucket zıpkıncıları Aziz George'un en soylu sınıfına dahil olmalıyız ve bu saygın grubun şövalyelerinin (ki burada efendilerinin aksine hiçbirinin bir balinayla en ufak bir ilgileri olmadığını söylemeye cüret ediyorum) bir Nantucket'lıya küçümseyerek bakmasına izin verilmemeli çünkü yün ceketlerimiz ve katranlı pantolonlarımızla biz Aziz George Nişanı'nı onlardan çok daha fazla hak ediyoruz.

Herakles'i aramıza alıp almamak konusunda uzun zaman kararsız kaldım çünkü Yunan mitolojisine göre bu antik devirlerin Crockett'i ve Kit Carson'u – bu insanları sevindiren, hayırlı işler yapan güçlü kuvvetli adam, bir balina tarafından yutulmuş ve kusulmuştu; bunun onu tam bir balinacı yapıp yapmayacağı tartışılır. Eğer içeriden yaptıysa bilmem ama hiçbir yerde onun balığı zıpkınladığı yazmaz. Yine de istemeden balinacı olmuş birisi sayılabilir, ne de olsa o balinayı yakalamamışsa bile balina onu yakalamış. Onun bizim ekipten olduğunu öne sürüyorum.

Birbiriyle çelişen otoritelerden bazıları Yunanların bu Herakles ve balina öyküsünün, ondan da eski olan İbranilerin Yunus ve balina öyküsünden türetildiğini, bazıları ise tam tersini öne sürerler. Madem yarı tanrının bizim ekipten olduğunu öne sürüyorum, peygamber neden olmasın?

Bizim ekip yalnızca kahramanlar, azizler, yarı tanrılar ve tanrılardan meydana gelmez. Büyük üstadımızı söyle-

medim henüz; eski zamanların asil kralları gibi, bizim için de kendi cemiyetimizin kökeni büyük tanrılardan daha aşağıda değildir. Hinduların Tanrı katındaki üç kişiden biri olan o korkutucu ve kutsal Vişnu'yu bize Tanrı olarak sunan *Shaster*'daki[1] o muhteşem doğu öyküsünü tekrar anlatayım, dünyaya on kez gelişinin ilkinde balinayı diğer canlılardan ayırmış ve kutsamıştır. Shaster'daki öyküde Tanrıların Tanrısı Brahma yok oluşlarından birinden sonra dünyayı yeniden yaratmaya karar verdiğinde bu işin başında durması için Vişnu'yu doğurmuş ancak yaratmaya başlamadan önce Vişnu'nun muhtemelen genç mimarlar için pratik bilgiler benzeri şeyler içerdiği için Vedalar'ı, yani esrarlı kutsal kitapları okuması zaruriymiş ve bu Vedalar da denizlerin dibindeymiş; böylece Vişnu bir balinada vücut bulmuş ve balinanın içinde en derinlere dalıp kutsal ciltleri kurtarmış. Nasıl ata binene atlı diyorsak Vişnu da bir balinalı olmuyor mu şimdi?

Perseus, Aziz George, Herakles, Yunus ve Vişnu! İşte size cemiyetimizin üye listesi. Balinacılarınkinden başka hangi kulüp böyle kurulmuştur?

83. Bölüm

Tarihî Bir Bakış Açısıyla Yunus Peygamber

Bir önceki bölümde Yunus Peygamber'le balinanın öyküsünden söz edilmişti. Bazı Nantucket'lılar Yunus'la balinanın tarihî öyküsüne pek inanmazlar. Ama öte yan-

1. Hindu dininin kurallarını içeren kitap. (Ç.N.)

dan yaşadıkları zamanın bağnaz putperestlerinden farklı olarak, Herakles ile balinanın ve Arion ile Yunus'un öyküsünün doğruluğundan aynı şekilde kuşku duyan bazı Yunan ve Romalılar da vardı ama bunların bu geleneklerden kuşku duymaları, bu geleneklerin gerçekliğini bir nebze olsun azaltmamıştır.

Sag Harbor'lı yaşlı bir balina avcısının şu İbrani öyküsünün doğruluğunu sorgulamasının temel sebebi şuydu: Bu adamda içinde acayip, bilime aykırı resimlerle süslenmiş şu eski moda garip İncillerden vardı; bu resimlerden birinde Yunus Peygamber'in balinası, Leviathan'ların yalnızca bir çeşidinde (doğru balina ve o sınıftaki diğer cinsler) bulunan bir özellik olan başında iki püskürtüyle gösterilir ancak bu balinanın boğazı o kadar dardır ki balıkçılar, "Bir penny'lik ekmek yutsa boğulur," derler. Buna piskopos Jebb'in çoktan verilmiş bir cevabı vardır. Yunus'un mezar gibi balinanın karnında değil geçici olarak ağzının bir köşesinde yerleştiğini düşünmemiz gerektiğini söyler piskopos. Bu da piskoposun kitabında belirttiği gibi oldukça mantıklıdır. Çünkü gerçekten de doğru balinanın ağzı birkaç tane briç masasını içine alıp oyuncuların da rahat rahat oturabileceği kadar geniştir. Muhtemelen Yunus da oyuk bir dişin içine kurulmuştur ama düşünüyorum da doğru balina dişsizdir.

Sag Harbor'ın (adama böyle deniyordu) bu peygamber meselesinde inançsızlığının bir diğer sebebi de peygamberin hapsolmuş vücudu ve balinanın mide sıvılarıyla ilgiliydi. Ama bu itirazı pek de geçerliye benzemiyor çünkü bir Alman İncil tefsircisi, Yunus'un ölü bir balinanın su üstünde yüzen vücuduna sığındığını öne sürmektedir – tıpkı Napoléon'un Rusya seferinde Fransız askerlerinin ölü atlarını çadıra çevirip sürünerek içine girmeleri gibi. Ayrıca Kıta Avrupa'sının bazı diğer yorumcuları da Yunus'un *Joppa* gemisinden denize atıldı-

ğında dosdoğru yakından geçen ve gemi başı süsü balina olan bir tekneye sığındığını söylerler; ben de buna bugün bazı teknelere "Köpekbalığı", "Martı", "Kartal" adı konması gibi bu geminin adının da muhtemelen "Balina" olduğunu ekleyeyim. Yunus'un kitabında sözü edilen balinanın, tehlikedeki peygamberin kaçıp sulu bir ölümden kurtulduğu bir cankurtarandan, havayla şişirilmiş bir kurtarma botundan başka bir şey olmadığı görüşünü dile getiren eğitimli İncil tefsircileri de yok değildir. Zavallı Sag Harbor'ın düşüncesi her yandan çürütülmüşe benziyor. Ama yine de inançsızlığını açıklayacak bir başka sebebi daha vardı. Doğru anımsıyorsam o da şuydu: Yunus Akdeniz'de bir balina tarafından yutulmuştu ve üç gün sonra Dicle Nehri kenarındaki Ninova şehrinden üç günlük mesafede, yani Akdeniz'in en yakın kıyısına üç günden çok daha uzak mesafede bir yerde balina onu kusup dışarı atmıştı. Buna ne demeli?

Acaba balinanın peygamberi, Ninova'nın o kadar yakınında bir yere çıkarmasının başka bir yolu yok muydu? Evet vardı. Ümit Burnu'ndan dolanıp gelmiş olabilirdi. Hadi boydan boya Akdeniz'i ve sonra İran Körfezi'yle Kızıldeniz'i geçmeyi bir yana bırakın, böyle bir olasılık üç günde bütün Afrika'nın çevresini dolanmayı gerektirir, Ninova yakınlarındaki suların herhangi bir balinanın yüzmesi için çok sığ olması da cabası.

Ayrıca Yunus'un ta o zamanlarda Ümit Burnu civarında bulunmuş olması fikri, bu muhteşem burnun keşfi şerefini ünlü kâşif Bartolemeu Dias'ın elinden almakla kalmayıp modern tarihi de yalancı durumuna düşürürdü.

İhtiyar Sag Harbor'ın bütün bu aptalca düşünceleri yalnızca onun kendi mantığıyla aptalca bir gurur duyduğunu gösterir ki güneş ve denizden öğrendiklerinin dışında tahsil görmediği düşünülürse bu daha da ayıplanacak bir durumdur. Bana göre bu yalnızca onun aptalca, dinsiz gururunu, saygıdeğer din adamlarına karşı şeytan-

ca isyanını gösterir. Çünkü Portekizli bir rahibe göre Yunus'un Ümit Burnu üzerinden Ninova'ya gitmesi mucizelerin en büyüğü olurdu. Gerçekten de öyle. Ayrıca bugün bile en bilgili Türkler Yunus'un bu tarihî öyküsüne yürekten inanırlar. "Harris'in Seyahatleri" kitabında bir İngiliz seyyah yaklaşık üç yüz yıl kadar önce Yunus'un şerefine inşa edilen ve içinde yağsız yanan sihirli bir kandilin olduğu bir Türk camisinden söz eder.

84. Bölüm
Takla Manevrasıyla Mızrak Atma

Rahat ve hızlı gidebilmeleri için arabaların dingilleri yağlanır, bazı balinacılar da aynı sebepten kayıkları için aynı işlemi yapar ve kayığın altını yağlarlar. Bunun kesinlikle bir zararı olmayacağı gibi sağlayacağı yarar pek de öyle küçümsenecek bir şey değildir; yağ ve suyun birbiriyle geçimsiz olduğunu ve yağın kaygan bir şey olduğunu düşünürseniz söz konusu nesnenin yani yağın amacı, kayığın yiğitçe süzülmesini sağlamaktır.

Queequeg sandalını yağlamanın çok iyi bir şey olduğuna inanıyordu ve Alman gemisi *Jungfrau*'nun ortadan kaybolmasının üzerinden çok geçmeden bir sabah bu işi yaparken her zamankinden çok daha fazla titizlendi, geminin yan tarafında asılı duran sandalın altına sürünerek ilerledi ve sanki geminin kel sandalına bir tutam saç ekecekmiş gibi sandalın altına özenle yağ sürmeye başladı. Belli bir önseziye uyarak çalışıyor gibiydi. Gelişen olaylarla bu yaptığının boşa olmadığı anlaşıldı.

Öğlene doğru balinalar suyun yüzünde boy göstermeye başladı ama gemi üzerlerine gittikçe dönüp telaşla

Kleoptra'nın Actium'daki tekneleri gibi dağınık bir şekilde hızla kaçıştılar.

Yine de sandallar peşlerinden gitti, Stubb'ınki en öndeydi. Tashtego sonunda büyük bir çabayla bir zıpkını saplamayı başardı fakat vurulan balina dibe dalmaksızın hızını artırarak suyun yüzeyinde ilerlemeyi sürdürdü. Üzerindeki kesintisiz gerilim nedeniyle, saplanan zıpkın er ya da geç kaçınılmaz olarak balinadan çıkacaktı. Kaçan balina ya zıpkınlanacak ya da kaçmasına razı olunacaktı. Fakat hayvan öylesine hızlı ve öfkeyle yüzüyordu ki sandalı balinanın yanına yanaştırmak olanaksızdı. Peki şimdi ne olacaktı?

En kıdemli balinacıların sık sık başvurmak zorunda kaldığı bütün o şahane aletler ve ustalıklar, el becerileri ve sayısız kurnazlıkların hiçbirisi mızrakla yapılan takla manevrasıyla aşık atamaz. Ne küçük kılıç ne geniş kılıç, hiçbiri bundan iyisini beceremez. Sadece hiç durmadan kaçan balinalar için vazgeçilmez bir şeydir bu yöntem; en önemli özelliği uzun mızrağın son hızla giden, şiddetle sallanıp inip kalkan bir sandaldan tam hedefe isabet edecek şekilde çok uzaktan atılabilmesidir. Tahtası ve çeliği dahil uzunluğunun tamamı üç-üç buçuk metre kadardır; sapı zıpkından çok daha incedir ve çok daha hafif malzemeden, çamdan yapılmıştır. Atıldıktan sonra geri çekilebilmesi için palamar denen hatırı sayılır uzunlukta bir ince ip bağlıdır.

Ama devam etmeden önce şunu belirtmeliyim ki zıpkın da tıpkı mızrak gibi takla manevrasıyla atılabilir ama buna nadiren başvurulur, yapıldığında da ağırlığı fazla uzunluğu az olduğu için başarı şansı daha azdır ve bunlar kullanımı için ciddi bir mahzur oluşturur. Bu nedenle genel olarak taklayı gerçekleştirmeden önce balinaya tutunmuş olmak gerekir.

Şimdi bakın şu Stubb'a; şakacı hali, en kötü krizler-

deki ihtiyatlı soğukkanlılığı ve elden bırakmadığı temkinli tavrıyla takla işi için gerekli bütün özelliklere sahip. Bakın şuna; uçarak giden sandalın inip kalkan pruvasında dimdik duruyor; yumuşacık köpükler içine gömülmüş, sandalı çeken balina on iki metre ötede. Uzun mızrağı hafifçe tartıp iki-üç kere baştan aşağı süzerek elinde dümdüz durduğunu kontrol ettikten sonra, bir yandan ıslık çalarak palamarın kangalının serbest ucunu avucunda sımsıkı tutup bir eline almış, geri kalanını rahatça atılacak şekilde bırakmış. Sonra mızrağı tam belinin ortasında tutup balinaya yöneltiyor, nişan alırken sap kısmını yavaş yavaş aşağı çeviriyor ve uç kısmı dört buçuk metre havaya kalkıyor. Bu haliyle uzun sopasını çenesinin üstünde dengelemeye çalışan bir hokkabaza benziyor. Hemen ardından tarifi olanaksız ani bir hareketle parlak çelik muhteşem bir kavis çizerek aradaki köpüklerle kaplı mesafeyi geçerek balinanın can damarına sallanarak saplanıyor. Artık balina köpüklü sular yerine kıpkırmızı kan püskürtüyor.

"İşte bu atış söktü tapasını yerinden!" diye bağırdı Stubb. "Ebedî Dört Temmuz bugün, bütün çeşmelerden şarap akmalı! Onun yerine eski Orleans viskisi de Ohio viskisi ya da o şahane eski Monongahela viskisi de olur. O zaman Tashtego dostum, o fışkıran içkinin altına bir tas tuttururdum sana, dolaştırıp tası elden ele içerdik sırayla. Evet, gerçekten, kalplerimiz neşeyle dolu, şu püskürtü deliğinin ağzında en iyisini yapardık içkinin, sonra da içerdik kana kana canlı içki kâsesinden bu coşturucu şeyi."

Bu neşeli konuşmalar ardı arkası kesilmeden devam ederken ipinden çekilen zıpkın da efendisinin tasmasından hünerle tuttuğu bir tazı gibi tekrar tekrar ustaca fırlatılıyordu. Acıdan kıvranan balina çılgınca debeleniyordu, balinayı çeken halat gevşetildi ve mızrakçı sandalın kıç tarafına geçip ellerini kavuşturarak sessizce canavarın ölümünü seyretti.

85. Bölüm

Fıskiye

Altı bin yıldan beri –ve kim bilir ondan önce kaç milyon çağ boyunca– büyük balinalar denizlerin dört bir yanında püskürtüp denizin derinliklerindeki bahçelerde tıpkı diğer fıskiyeler gibi sularını saçarak ortalığı su buharına boğarlar; yüzyıllardan beri binlerce avcı, balinanın fıskiyesinden etrafa sular sıçratıp püskürtmesini yakından izlemiştir – bütün bunlar olmasına olmuştur ama bu kutsal dakikada (Milattan sonra 1850[1] yılının Aralık ayının on altıncı gününün öğleden sonrası saat biri çeyrek geçeye kadar) bu püskürtmelerin gerçekten su mu yoksa yalnızca su buharından başka bir şey olmadığı mı konusu halen bir sorun olarak karşımızda durmaktadır – bu kesinlikle önemli bir konudur.

O zaman bu meseleye bununla ilgili birtakım başka ilginç konularla birlikte bir bakalım. Yüzgeçli canlıların marifetli solungaçları sayesinde, içinde yüzdükleri ortamla kaynaşmış havayı soluduğunu herkes bilir; böylece bir ringa ya da morina kafasını bir kere bile sudan çıkarmadan bir asır yaşayabilir. Fakat iç yapısının karmaşık özelliklerinden dolayı tıpkı insanlarınki gibi normal akciğerleri olan balina ancak atmosferdeki sudan ayrışmış havayı soluyarak yaşayabilir. İşte bu yüzden düzenli aralıklarla yukarıdaki dünyayı ziyaret etmesi gereklidir. Fakat balina hiçbir şekilde ağzından nefes alamaz çünkü normal hayatında ispermeçet balinasının ağzı su yüzeyinin en azından

1. İlk Amerikan baskısında bu tarih kitabın yayımlandığı yıl olan 1851 olarak geçer. Bu hata daha sonra Melville ya da bir başkası tarafından düzeltilmiştir. (Ç.N.)

iki buçuk metre altında kalır; üstüne üstlük soluk borusunun ağzıyla bağlantısı da yoktur. Hayır, yalnızca soluk deliğinden nefes alır, bu da başının tepesindedir.

Solunumun canlıların hepsinde hayatta kalmak için vazgeçilmez bir işlev olduğunu çünkü havadan içeri çekilen belirli bir elementin kanla temas ederek hayat verici özelliklerini kana aktardığını söylesem yanılmış olmam sanırım ama belki de pek de gerekli olamayan bilimsel kelimeler kullanmış olurum. İnsanın vücudundaki kanın tamamını tek bir nefesle havalandırılabildiğini ve burun deliklerini tamamen kapatıp epey bir süre hiç nefes almadığını farz edin. Yani o zaman nefes almadan yaşamış olurdu. Her ne kadar bu anormal gözükse de denizin dibinde bir saat ya da daha uzun süreli aralıklarla tek bir nefes almadan yani havadan tek bir parça bile içine çekmeden belli bir düzende yaşayan balinanın yaptığı tam da budur çünkü unutmayın ki balinanın solungaçları yoktur. Nasıl oluyor bu? Balinanın kaburgaları arasında ve belkemiğinin her iki yanında tel şehriyeye benzeyen damarlardan Girit labirentleri kadar şaşılacak derecede karmaşık bir yapı vardır ve bu damarlar balina su yüzeyinden ayrıldığında oksijenlenmiş kanla dolup şişer. Böylece tıpkı susuz çölleri geçen develerin gerektiğinde kullanmak üzere dört ilave midesinde fazladan su taşıması gibi, balina bir saat ya da daha uzun süre, binlerce kulaç derinlikte içinde stok fazlası bir canlılık taşır. Bu labirentin anatomik yapısının gerçekliği tartışılmaz, balıkçıların dediği gibi Leviathan'ın *püskürtüsünü dışarı fırlatmak* konusunda başka türlü açıklanamayacak inadı düşünülünce bu yapıya dayanarak yapılan varsayımlar da bana mantıklı ve gerçek geliyor. Şunu söylemek istiyorum. Rahatsız edilmedikçe ispermeçet balinası her yüzeye çıktığında hep aynı süre orada kalır. Yüzeyde on bir dakika kaldığını ve yetmiş kere püskürttüğünü yani yetmiş kere nefes alıp verdiğini farz

edelim, yani ne zaman su yüzeyine çıksa mutlaka tastamam o yetmiş nefesini alacaktır. Birkaç nefes aldıktan sonra onu korkutursanız dibe dalar ama yine de gerekli havayı almak için su yüzeyine kaçamak çıkışlar yapacaktır. Ancak o yetmiş nefesi tamamladıktan sonra her zamanki tam zamanını geçirmek üzere aşağıya dalacaktır. Bu sayılar bireyden bireye değişir ama her balina için sabittir. Peki ama eğer hava deposunu yenilemesi gerekmese neden derinlere dalmadan önce ısrarla püskürtüsünü fırlatmak istesin? Hem su yüzüne çıkma gereksiniminin onu ölümcül tehlikelere maruz bıraktığı apaçık ortadayken. Güneş ışınlarının binlerce kulaç altındayken bu Leviathan ne kancayla ne de ağla yakalanabilir. O zaman ey avcı, seni zafere götüren, yeteneklerinden çok balinanın gereksinimleridir.

İnsanoğlu hiç durmadan nefes alır, yalnızca tek bir nefes, iki-üç kalp atışına hizmet eder; böylece ne iş yaparsa yapsın, ister uyanık ister uyurken insanın nefes alması gerekir yoksa ölür. Ancak ispermeçet balinası yalnızca zamanının yaklaşık yedide birini yani yalnızca pazarlarını nefes almak için harcar.

Balinanın yalnızca püskürtme deliğinden nefes aldığı söylenegelmiştir; buna ilave olarak püskürtülerinin gerçekten de suyla karışık olduğunu söyleyebilseydik bence o zaman koku alma duyusunun körelmesinin sebebini de anlardık çünkü balinada buruna benzeyen yegâne şey püskürtme deliğidir ve bu delik iki unsurla birden yani hem suyla hem havayla birlikte tıkandığında oradan koku alması olanaksızdır. Ama bu püskürtünün esrarı nedeniyle, yani su mu su buharı mı olduğu bilinmediğinden bu konuda kesin bir yargıya varılamaz. Ama yine de ispermeçet balinasının koku duyusu olmadığına kuşku yoktur. Ama zaten neden olsun ki? Denizde ne gül ne menekşe ne de kolonya var.

Ayrıca soluk deliği yalnızca püskürtme kanalına açıldığı ve bu uzun kanalın içinde tıpkı büyük Erie Kanalı'ndaki gibi havanın aşağıda tutulması ve suyun dışarıda kalmasını sağlayacak bir tür açılıp kapanan kanallar olduğu için balinanın sesi yoktur; ama siz balina acayip sesler çıkardığında burnundan konuşuyor diyerek ona hakaret ederseniz, o başka. Ama öte yandan balinanın söyleyecek lafı mı var? Yaşamını sağlamak için bir şeyler gevelemek dışında bu dünyaya söyleyecek bir şeyi olan derin bir varlık çok az tanıdım. Şükürler olsun ki dünya mükemmel bir dinleyici.

İspermeçet balinasının püskürtme kanalının esas görevi havayı iletmektir ve başın yüzeyinin hemen altında yatay olarak bir metre kadar hafif yana doğru uzanır, bu ilginç kanal şehirde caddenin bir tarafına döşenmiş gaz borusu gibidir. Fakat yine aynı soru, yani bu gaz borusunun aynı zamanda bir su borusu mu olduğu karşımıza çıkar; bir diğer deyişle ispermeçet balinasının püskürtüsü yalnızca dışarı verdiği nefes havasının su buharı mıdır, yoksa verilen nefes ağızdan alınan suyla karışıp püskürtme deliğinden dışarı mı çıkmaktadır? Ağzın dolaylı olarak püskürtme kanalıyla bağlantılı olduğuna kuşku yoktur ama bunun amacının püskürtme deliğinden suların dışarı atılması olduğu kanıtlanamaz. Bu, ancak beslenirken kazara ağzına su kaçarsa gerekli olabilir. Fakat ispermeçet balinasının yiyeceği yüzeyin çok altındadır ve istese de orada püskürtemez. Ayrıca yakından inceler ve saatinizle zaman tutarsanız rahatsız edilmediği sürece su püskürtme süreleriyle olağan nefes alma sürelerinin arasında değişmez bir uyum olduğunu görürsünüz.

"Ama bu konudaki düşüncelerle ne diye insanın kafasını ütülüyorsun? Ne diyeceksen de! Madem onu püskürtürken gördün; o zaman püskürtünün ne olduğunu söyle, suyla havayı birbirinden ayıramıyor musun?" Sa-

yın beyefendi, bu dünyada böylesine basit şeyleri halletmek o kadar kolay değildir. En basit şeylerin en çetrefilli şeyler olduğunu görmüşümdür hep. Balina püskürtüsüne gelince püskürtünün ortasında dursanız bile tam olarak ne olduğuna karar veremeyebilirsiniz.

Püskürtünün esas gövdesi onu çepeçevre sarıp kar gibi parıldayan sisin içinde gizlidir, püskürtüsünün içinden su akıp akmadığını anlayacak kadar bir balinaya yaklaşmışsanız zaten balina korkunç bir telaş içinde demektir ve her tarafından şelale gibi sular akıyordur. Ve bu durumda püskürtüde su damlacıkları gördüğünüzde bunun su buharından yoğunlaşanlar mı yoksa balinanın başının tepesinde gömülü püskürtme deliğinin yarığına yüzeysel olarak yerleşmiş damlacıklar mı olduğunu nereden bileceksiniz? Gün ortası denizinin sakin sularında çölde bir deveninki gibi güneşten kurumuş kamburunu çıkararak huzur içinde yüzerken bile, o zaman bile, tıpkı kavurucu güneş altında bazen bir kayada içinde suyla dolu bir oyuk olduğu gibi, balinanın başının tepesinde her zaman küçük bir su birikintisi görürsünüz.

Balinanın püskürtüsünün tam olarak ne olduğunu anlamak konusunda aşırı meraklı olmak bir avcı için pek de akıl kârı değildir. Gidip içine bakması ya da kafasını içine sokması da pek uygun olmaz. Elinizde bir maşrapayla bu fıskiyeye gidip doldurup gelemezsiniz. Çünkü bu suyun çevresindeki buharlı zerreciklerle azıcık temas etseniz bile, ki bu hep olur, cildiniz temas eden şeyin keskinliğinden yanmış gibi sızlar. Bilimsel bir amaç için mi yoksa başka bir sebeple mi bilmem ama püskürtmeyle yakından temas edip yanakları ve kollarının derisi soyulan birisini tanıyorum. Bu sebepten balina püskürtüsü balıkçılar arasında zehirli kabul edilir ve uzak durmaya çalışırlar. Bir başka şey, püskürtü gözünüze gelirse kör edeceğinin söylendiğini duymuştum ve bunun da doğru-

luğundan hiç şüphe etmiyorum. Bana öyle geliyor ki bir araştırmacının yapacağı en akıllıca iş bu ölümcül püskürtüye hiç bulaşmamaktır.

Tam olarak kanıtlayıp kabul ettiremesek bile yine de bir varsayımda bulunabiliriz. Benim varsayımım şu: Püskürtü su buharından başka bir şey değildir. Diğer nedenlere ek olarak ispermeçet balinasının doğasında olan ağırbaşlılığı ve yüceliğiyle ilgili düşüncelerim bu sonuca varmama yol açmıştır onu öyle sıradan sığ bir varlık olarak görmem, sığlıklarda ya da kıyılarda asla görülmemesi de bunun bir kanıtıdır, diğer balinalar ise bazen oralarda görülür. İspermeçet balinası hem heybetlidir hem bilge. Platon, Pyrrhon, şeytan, Jüpiter ve Dante gibi bütün heybetli bilgeler derin düşüncelere daldıklarında hepsinin kafasından ancak yarı görülebilir bir duman çıkar. Sonsuzluk konusunda küçük bir yazı yazarken garip bir hisle önüme bir ayna koydum ve çok geçmeden aynada başımın üzerindeki havanın garip kıvrılma ve dalgalanmalarının aksini gördüm. İnce kaplamalı tavan arasında, ağustos ayının bir öğlen vakti altı fincan çaydan sonra derin düşüncelere daldığım sırada saçlarımın sürekli ıslak olması yukarıda öne sürdüğüm düşünceyle ilgili bir diğer görüş gibi geliyor bana.

Bu güçlü, dumanlı canavarın vakur bir şekilde tropikal denizlerde yüzdüğünü görmek, onun o devasa, mülayim başının tepesinde anlatılması olanaksız düşüncelerinin yarattığı ve kimi zaman sanki düşünceleri Tanrı tarafından mühürlenmişçesine gökkuşağıyla daha da güzelleşen su buharından bir tentenin asılı durması, düşüncelerimizde onu nasıl da asil bir mertebeye yükseltir. Çünkü bilirsiniz gökkuşağı duru havada görülmez, yalnızca su buharında ışık saçar. Böylece zihnimdeki belirsiz kuşkuların kalın sisi içinden zaman zaman kutsal sezgiler saçılır ve benim sisimi semavi ışınlarla tutuşturur. Bunun için

Tanrı'ya şükrederim çünkü herkesin kuşkuları vardır, çoğu inkâr eder, ama ister kuşku duysun ister inkâr etsin aralarından yalnızca birkaçının sezgisi vardır. Dünyevi her şeyden kuşku duyma; bazı semavi şeyleri sezgiyle algılama, işte bu karışım insanı ne mümin yapar ne kâfir ama insanın her ikisini de eşit gözle görmesini sağlar.

86. Bölüm
Kuyruk

Nice şairler ceylanların o yumuşacık gözlerine, niceleri yeryüzüne asla konmayan Hüma kuşunun tatlı tüylerine methiyeler düzmüştür; bense daha sıradan bir şeyi, bir kuyruğu öveceğim.

En büyük kuyruklu ispermeçet balinasının kuyruğunun, gövdenin yaklaşık bir insan beli genişliğine düştüğü noktadan başladığını düşünürsek yalnızca üst yüzeyi en az beş metre karelik bir alan kaplar. Kuyruğun sıkı ve yuvarlak kökü, aya ya da kanat denen iki tane geniş ve düz yapı halinde genişler, sonra giderek incelir ve en ucunda kalınlığı üç santimi bile bulmaz.

Çatal ya da kavşak denilen yerde bu iki kanat hafifçe üst üste gelir ve ardından yanlara doğru kuş kanadı gibi birbirinden ayrılırken aralarında geniş bir boşluk kalır. Hiçbir canlıda bu kanatların hilal şeklindeki kenarları kadar zarif güzellik hatları görülmemiştir. Erişkin bir balinada tam olarak açıldığında kuyruğun genişliği altı metreyi epey geçer.

Kanadın tamamı birbirine kaynaşmış kas kirişlerinden oluşan yoğun bir ağa benzer ama kesince birbirinden keskin sınırlarla ayrılmış üç tabakadan meydana gel-

diğini görürsünüz: üst, orta ve alt. Üst ve alt tabakadaki lifler uzun ve yataydır, orta tabakadakiler ise çok kısadır ve iki dış tabakanın ortasında çaprazlamasına seyreder. Diğer özellikleri kadar bu üçlü yapı da kuyruğun gücüne katkıda bulunur. Eski Roma duvarlarını inceleyen biliminsanları, antikçağların muhteşem kalıntılarında birbiri ardı sıra dizilen taşlar ve ince fayanslardan oluşan ve duvarın sağlamlığına kesinlikle büyük katkısı olan bu yapıyla balinanın kuyruğu arasında büyük bir benzerlik göreceklerdir. Fakat kirişimsi yapılardan oluşan kuyruğun müthiş gücü yetmezmiş gibi, Leviathan'ın koca kütlesi de belinin iki yanından geçip aşağıya kuyruğun kanatlarına doğru uzanan ve kuyruk kanatlarına kavuşup karışarak kuyruğun gücüne büyük oranda katkıda bulunan tamamı kas kirişlerinden ve liflerinden oluşan bir yapının üzerine oturmuştur, böylece balinanın bütününe ait sınırsız birleşik güç bir noktaya odaklanmış gibidir. Eğer bir nesneyi yok etmek mümkün olsaydı bunu ancak balina kuyruğu yapardı.

Kuyruğun bu inanılmaz gücü hareketlerindeki muhteşem esnekliğe kesinlikle sekte vurmaz, gücün titanizmine sahip olan kuyruk bir çocuk rahatlığıyla hareket eder. Hatta bu hareketler şaşırtıcı güzelliğini gücüne borçludur. Gerçek güç, güzelliği ve uyumu asla bozmaz, tam tersine artırır ve her büyüleyici güzellikte, bir de gücün sihirli bir yanı vardır. Herakles'in mermerden yontulan heykelinden, neredeyse patlayacakmış gibi duran boğum boğum kasları çıkarın, heykelin hiçbir güzelliği kalmaz. Sadık dostu Eckermann, Goethe'nin çıplak cesedinin üzerindeki keten çarşafı kaldırdığında adamın bir Roma zafer takına benzeyen heybetli göğsünü görünce şaşkına dönmüştü. Michelangelo'nun Baba Tanrı'yı insan şeklinde resmettiği tablodaki şu dinçliğe bir bakın. Ve Tanrı'nın oğlunun fikirlerini en başarılı şekilde

somutlaştıran İtalyan resimlerindeki o yumuşak, kıvırcık saçlı, hermafrodit görüntü, onun içindeki ilahî aşkı ne denli iyi yansıtırsa yansıtsın kuvvetten o denli yoksundur ki güçle ilgili hiçbir şey çağrıştırmadıkları gibi tam aksine kadınsı bir boyun eğme ve tahammülü düşündürür ve herkesin bildiği gibi bunlar Tanrı'nın oğlunun öğretilerinin en tuhaf ve kullanışlı erdemleridir. Sözünü ettiğim organın esnekliği öyle bir şeydir ki ister neşeli ister ağırbaşlı ister öfkeli, hangi ruh halinde olursa olsun, hareketlerinde hiç değişmeyen muazzam bir zarafet göze çarpar. Bu konuda hiçbir perinin kolu eline su dökemez.

Kuyruğa özgü beş büyük hareket vardır. İlki kuyruğun ilerlemek için kullanılması, ikincisi savaşta bir gürz olarak kullanılması, üçüncüsü süpürmede, dördüncüsü kaldırıp vurmada, beşincisi dalışa hazırlanmada.

Birincisi: Yatay durumdayken Leviathan'ın kuyruğu diğer tüm deniz canlıların kuyruğundan farklı davranır. Asla solucan gibi kıvrılmaz. İster balık olsun ister insan, kıvrılmak bir bayağılık belirtisidir. Balina için tek itici güç, kuyruğudur. Vücudun altında ileri doğru parşömen tomarı gibi yuvarlanarak içe katlanır ve aniden geriye doğru açılır; hiddetle yüzerken canavarın aniden ileri fırlamasını, sıçrar gibi hareket etmesini sağlayan budur. Yan yüzgeçleri yalnızca dümen görevi yapar.

İkincisi: Bir ispermeçet balinası bir başka ispermeçet balinasıyla kavga ederken başını ve çenesini kullandığı halde, insanla olan savaşlarında temel olarak ve onu aşağılarcasına kuyruğunu kullanması dikkate değer bir durumdur. Sandala vururken önce kuyruk kanatlarını kavis çizerek sandaldan uzaklaştırır, indirdiği darbe tamamen bir geri tepmenin sonucudur. Eğer bu hareketi hiçbir engelle karşılaşmadan havada tamamlar ve hedefine indirirse bu darbeye karşı konulamaz. Bu darbeye ne bir insan kaburgası ne de sandal dayanabilir. Tek kur-

tuluş ondan sakınmaktır ama darbe yandan ve darbeye karşı direnç yaratan suyun içinden gelirse kısmen balina sandalının suya batmama özelliği ve sandal malzemesinin esnekliği sayesinde ortaya çıkacak en ciddi sonuç birkaç kırık kaburga, bir-iki kırık borda tahtası, sandalın yanında bir çatlaktan ibarettir. Suyun içinden gelen bu yan darbelere balıkçılıkta o kadar sık rastlanır ki bunlar balıkçılara çocuk oyuncağı gibi gelir. Birisi yün ceketini çıkarıp deliği tıkayıverir, işte o kadar.

Üçüncüsü: Bunu kanıtlayamam ama bana öyle geliyor ki balinanın dokunma hissi kuyruğunda yoğunlaşmıştır, bu bakımdan ancak bir fil hortumunun duyarlılığının boy ölçüşebileceği bir narinliğe sahiptir. Bu narinlik balina kuyruğunun devasa kanatlarını bir genç kız zerafetiyle bir yandan diğer yana suyun yüzeyini süpürür gibi belli bir yumuşaklıkla yavaşça hareket ettirdiğinde belli olur ama bu kuyruk bir denizcinin bıyıklarına dokunursa vay o denizcinin haline, ne bıyık kalır ne bir şey! Ne yumuşaktır o ilk dokunuş! Bu kuyruğun yakalama yetisi olsaydı şayet, aklıma hemen şu çiçek pazarında sık sık eğilip selamlar vererek küçük hanımlara buketler sunan sonra da bellerine sarılan Darmonodes'in fili[1] gelirdi. Ne yazık ki balinanın kuyruğunun birden fazla durumda işe yarayabilecek yakalama yetisi yoktur, örneğin kavgada yaralandıktan sonra hortumunu kıvırıp saplanan oku çıkaran bir filden söz edildiğini duymuştum.

Dördüncüsü: Issız denizlerin ortasında güvende olduğunu düşünen balinaya hissettirmeden yanaştığınızda onu şişkin kibrinin zincirlerinden kurtulmuş, yuvasındaki bir kedi yavrusu gibi okyanusun sularında oynarken bulursunuz. Ama oynaşırken bile gücünü görürsünüz.

1. Plutarkhos'un *Moralia* eserinde çiçekli kıza âşık olup ona sarılan fil. (Ç.N.)

Havaya, iyice yukarılara kaldırdığı kuyruğunun geniş ayalarını sertçe suya çarptığında gök gürültüsünü andıran sarsıntı kilometrelerce yankılanır. Neredeyse koca bir silah patladı sanırsınız ve diğer tarafındaki soluk deliğinden çıkan hafif su buharı halkasını gördüğünüzde onu da falya[1] dumanı sanırsınız.

Beşincisi: Leviathan'ın normal yüzme konumunda kuyruk kanatları sırtına göre oldukça aşağıdadır ve suyun dibinde göze görünmezler fakat derinlere dalmadan hemen önce kuyruk kanatlarının tamamı vücudunun en az dokuz metresiyle birlikte dimdik havaya yükselir ve bir an için titreşerek havada asılı kalır ve ardından şimşek gibi dalarak gözden kaybolur. Daha sonra anlatacağım görkemli yarma hareketi hariç, balinanın dalmadan önce suyun içinde dikleşmesi belki de doğadaki en müthiş hayvan görüntüsüdür. Dipsiz derinliklerin içinden çıkan devasa kuyruk sanki belli aralıklarla cennetten bir parça kapar gibidir. O heybetli şeytanı da işkencelerden geçmiş koca pençesini cehennemin Baltık Denizi'nin alevlerinden uzatırken tıpkı böyle görmüşümdür rüyalarımda. Bu sahnelere bakarken ne gördüğünüz tamamen ruh halinize bağlıdır: Dante'vari bir ruh halindeyseniz şeytan gelir aklınıza, Yeşaya Peygamber'imsi bir havadaysanız başmelekler. Gökyüzünü ve denizi kızıla boyayan bir gündoğumunda gemimin ana direğinde durmuşken bir keresinde doğu tarafında güneşe doğru yol alan ve bir an için sudan çıkardıkları kuyruk kanatları hep bir arada titreşen koca bir balina sürüsü görmüştüm. Bunu gördüğümde ateşe tapanların yurdu olan Pers ülkesinde bile tapınmanın böylesine muhteşem bir şekilde somutlaştığı görülmemiştir diye düşünmüştüm. Tıpkı Firavun

1. Eski tip tüfeklerde barutun ateşlendiği delik. (Ç.N.)

Ptolemaios Philopator'un Afrika fili için dediği gibi ben de balinanın bütün varlıkların en dindarı olduğunu ilan ediyorum. Numidya Kralı Juba'ya göre eski çağlardaki askeri filler derin bir sessizlik içinde hortumlarını havaya kaldırarak sabahı selamlarlarmış.

Bu bölümde balinayla fil arasında, özellikle kuyrukla hortum konusunda tesadüfen yaptığım kıyaslama bırakın bu iki organın ait oldukları hayvanı, bu birbirine tamamen zıt iki organı bile eşit kefelere koymaz. Fillerin en güçlüsü bile Leviathan'ın yanında bir İskoç köpeği gibi kaldığına göre Leviathan'ın kuyruğuna kıyasla fil hortumu ancak zambak sapı gibidir. İspermeçet balinasının devasa kuyruk kanatlarının, içinde kürekleri ve tayfalarıyla sandalları tıpkı bir hintfakirinin toplarını havaya fırlattığı gibi defalarca havalara fırlatan sınırsız kırış döküş gücünün yanında, fil hortumunun en müthiş darbesi bile, bir yelpazenin şakacı bir dokunuşu gibi kalır.[1]

Bu güçlü kuyruğu ne kadar çok düşünürsem onu anlatmadaki yetersizliğime o kadar yerinirim. Kimi zaman kuyruğun öyle hareketleri vardır ki bu hareketler bir insan elinin hareketlerine uymakla beraber tam olarak açıklanamaz. Büyük bir sürüde bu gizemli hareketler öylesine dikkat çekici hale gelir ki bunların masonluk işaretleriyle sembollerine benzediğini, hatta bu yöntemle balinaların dış dünyayla akıllıca konuştuğunu söyleyen balina avcıları olduğunu duymuştum. Ayrıca genel olarak balinanın vücudunda garipliklerle dolu ve en deneyimli avcısına bile anlaşılmaz gelen hareketler yok değildir. Yani balinayı istediğim kadar kesip biçeyim deri-

1. Bir file oranla köpek neyse balina için de fil aynı orantıda olduğundan, balinayla filin büyüklükleri arasında her türlü kıyaslama abes olmakla beraber yine de ikisi arasında bazı ilginç benzerlikler yok değildir ki bunlardan biri de püskürtmedir. Filin hortumuna su ya da toz çekip sonra hortumunu kaldırarak onu hızla dışarı püskürttüğü bilinen bir şeydir.

sinden daha derine gidemem; balinanın ne olduğunu bildiğim yok, bileceğim de. Ama kuyruğunu bile anlamadıktan sonra başını nereden anlayayım? Dahası, yüzünü nasıl anlayayım, yüzü yokken? Sanki, "Sırtımı, kuyruğumu görebilirsiniz ama yüzüm görünmeyecektir," der gibidir. Sırtının ne olduğunu doğru dürüst anlamamışken yüzü hakkında nasıl en ufak bir fikrim olabilir ki hem de tekrar söyleyeyim ki yüzü yokken.

87. Bölüm
Büyük Armada

Burma topraklarından güneydoğuya doğru uzanan ince uzun Malacca Yarımadası, Asya'nın en güney ucunu oluşturur. Bu yarımadadan kesintisiz bir hat şeklinde Sumatra, Java, Bali ve Timor adaları uzanır; bu adalar diğer birçok adayla birlikte devasa bir dalgakıran ya da kale surları gibi bir yapı oluşturur ve Asya'yla Avustralya'yı uzunlamasına birbirine bağlarken hiç kesintisiz devam eden Hint Okyanusu'nu da yoğun bir şekilde bir araya kümelenmiş Doğu Takımadaları'ndan ayırmış olur. Bu surun içinde gemilerin ve balinaların geçmesine olanak tanıyacak sur kapıları vardır, bunlar arasında en göze çarpanları Sunda ve Malacca boğazlarıdır. Batıdan Çin'e giden tekneler genelde Sunda Boğazı'ndan geçerek Çin denizlerine açılırlar.

Sunda'nın dar boğazları Sumatra'yı Java'dan ayırır; denizcilerin Java Başı dedikleri yeşil bir çıkıntıyla desteklenen bu boğaz, adaların oluşturduğu o devasa surun ortasında yer alır; bu haliyle neredeyse etrafı muazzam duvarlarla çevrili bir imparatorluğun ana giriş kapısına

benzer; binlerce doğu adasının sahip olduğu bitmek tükenmez baharat, ipek, mücevher, altın ve fildişi zenginliğini düşünürseniz bu kara oluşumlarının, her ne kadar etkisiz de olsa bu hazineleri açgözlü batı dünyasından en azından korur gibi görünmeleri doğanın bir lütfudur. Sunda Boğazları'nın kıyıları Akdeniz'in Baltık Denizi'nin ve Marmara Denizi'nin girişlerini koruyan o hâkim kalelerden yoksundur. Danimarkalılardan farklı olarak Doğulular, en pahalı mallarla yüklü olarak Sumatra ve Java adalarının arasından rüzgârın önünde resmi geçit yaparak ardı arkası kesilmeden gece gündüz geçen bu teknelerin gabya yelkenlerini indirip yaltaklanarak kendilerini selamlamalarını beklemezler. Ancak böylesine bir törensel selamlama beklemiyor olmaları kesinlikle daha sağlam bir haraçtan feragat ettikleri anlamına da gelmez.

Öteden beri Malaylıların çift gövdeli korsan kayıkları Sumatra'nın gölgeli kuytu adacıkları ve koyları arasında gizlenip boğazlardan geçen teknelere saldırmış ve mızraklarının ucuyla gemileri haraca kesmişlerdir. Avrupalı savaş gemilerinin defalarca verdiği kanlı cezalar son zamanlarda bu korsanların cesaretini kırmış olsa da günümüzde halen o sularda ele geçirilip acımasızca yağmalanan İngiliz ve Amerikan tekneleri olduğunu duyuyoruz.

Pequod hoş ve serin bir rüzgârla bu boğazlara yaklaşıyordu, Ahab'ın amacı boğazların arasından Java Denizi'ne çıkmak oradan da kuzeye doğru yol alıp ispermeçet balinalarının sık sık görüldüğü sulardan geçerek Filipin Adaları'ndan içeri doğru kıvrılıp tam balina mevsiminde Japonya'nın uzak kıyılarına ulaşmaktı. Böylece bütün denizleri çepeçevre dolaşan *Pequod*, Pasifik'teki ekvator hattına inmeden önce ispermeçet balinasının tüm seyir bölgelerini taramış olacaktı; burası Moby Dick'in sık sık görüldüğü ve Ahab'ın, takibi daha önce

her yerde başarısızlığa uğramış olsa da kesinlikle onunla savaşa tutuşacağına inandığı yerdi; üstelik mantıken oralarda en sık dolanacağı düşünülen mevsimdi.

Fakat nasıl olacaktı şimdi? Bu belli bölgelerle sınırlanmış araştırmasında Ahab hiç mi karaya çıkmayacaktı? Mürettebat hava mı içecekti? Tabii ki su almak için duracaktı. Ama hayır. Güneş ezelden beri ateşten çemberi içinde hiç durmadan dönüp durur ve kendi içindekinden başka onu ayakta tutup besleyecek hiçbir şeye gereksinimi yoktur. Ahab'ın da. Dikkatinizi çekerim, hem de gemide. Birçok tekne yabancı rıhtımlara boşaltılacak farklı farklı mallarla doluyken dünyayı dolaşan balina gemisi kendinden, mürettebattan, silahlarından ve gereksinimlerinden başka kargo taşımaz. Geniş ambarında bütün bir gölün suyu şişelenmiş durur. Faydalı şeylerle doludur, hiçbir işe yaramayan kurşun külçeler ve safra diye demir külçelerle değil. Yıllarca yetecek su taşır. Harika duru Nantucket suyu; Nantucket'lı denizde üç yıl geçirdikten sonra bile bu suyu Pasifik'teki Peru ya da Hindistan derelerinden daha dün fıçılara doldurulmuş tatlı mı tuzlu mu belli olmayan sulara tercih eder. Yani diğer gemiler New York'tan Çin'e ve sonra geriye birçok limanda dura dura gider ama balina gemisi tüm bu yolda dirhem toprak yüzü görmez, mürettebat kendisi gibi denizler üzerinde dolanan adamlardan başka insan yüzü görmez. Onlara yeni bir tufanın geldiğini mi haber verdiniz, sizi yalnızca, "İşte oğlum size Nuh'un Gemisi," diye yanıtlarlar.

Java'nın batı kıyılarının açıklarında ispermeçet balinası çok yakalandığı için bu bölge balina avcıları tarafından mükemmel bir seyrüsefer alanı olarak kabul edilir; bu nedenle *Pequod*, Java Başı'na yaklaştıkça gözcüler tekrar tekrar uyarılıyor, onlara gözlerini dört açmaları söyleniyordu. Palmiye ağaçlarıyla kaplı yeşil falezler san-

cak tarafında belli belirsiz görünmeye başlayıp burnumuza taze tarçın kokuları geldiğinde henüz tek bir püskürtü bile görülmemişti. Gemi boğazlara girdiğinde oralarda bir ava rast gelme umudunu neredeyse yitirmişken yukarıdan alışılagelmiş sevinç çığlıkları duyuldu ve çok geçmeden görülmemiş muhteşemlikte bir güzellik bizi selamladı.

Ama şimdiden şunu söylemeliyim ki son zamanlarda okyanusların dördünde de dur durak dinlemeden avlandıkları için ispermeçet balinaları eskiden olduğu gibi küçük gruplar yerine artık büyük sürüler halinde görülüyorlardı, hatta bazen öylesine kalabalık oluyorlardı ki sanki birçok balina milleti karşılıklı yardım ve koruma için resmî bir cemiyet oluşturup sözleşme yapmış gibiydi. İspermeçet balinalarının muazzam konvoylar halinde bir araya toplanması belki de en iyi av bölgelerinde bile haftalarca veya aylarca dolaşıp tek bir püskürtüyle bile selamlanmamakla ilişkili olabilir; sonra aniden binlercesi sizi selamlayıverir.

Pruvanın her iki yanından iki-üç millik bir uzaklıkta büyük bir yarım daire oluşturup neredeyse ufkun yarısını kaplayacak şekilde kesintisiz bir zincir halinde dizilen doğru balina püskürtüleri öğlen havasında oynaşıp parıldıyordu ve püskürtüler doruğa çıktığında bölünüp bir salkım söğüdün sarkan dalları gibi iki kol halinde aşağı düşüyordu oysa ispermeçet balinasının öne doğru yatan tekli püskürtüsü, rüzgâraltına doğru sürekli inip çıkan, beyaz buluttan oluşan kıvrımlı kalın bir çalı gibi görülür.

Pequod dalgalarla yükselince güverteden görünen mavimsi pusu yarıp kıvrılarak çıkan o buğulu püskürtü kitlesi, tıpkı ılık bir güz sabahı tepede duran bir atlının izlediği kalabalık metropolün keyifle tüten binlerce bacasına benziyordu.

Tehlikeli bir boğaza yaklaşan bir ordunun, bu tehli-

keli geçidi bir an önce geride bırakıp nispeten güvenli ovalarda yayılmak için yürüyüş hızını artırması gibi bu koca balina filosu da şimdi telaşla yavaş yavaş yarım dairenin kanatlarını kapatıp hilal şeklinde sağlam bir merkez oluşturarak boğazlardan ilerliyordu.

Pequod tüm yelkenleri fora edip balinaların peşine düştü, silahlarına sarılan zıpkıncılar daha sandalları havadayken sandallarının başından sevinçle bağırıyorlardı. Rüzgâr böyle devam ederse Sunda Boğazı boyunca kovaladıkları bu koca ordu doğu denizlerine yayılmadan pek de azımsanmayacak sayıda balina yakalayacaklarından kuşku duymuyorlardı. Hem Siyamlıların taç giyme törenindeki kutsal beyaz fil gibi Moby Dick'in de geçici olarak bu konvoyda yüzüp yüzmediğini kim bilebilirdi ki? Cunda yelkenlerini birbiri ardına açıp Leviathan'ları önümüze katmış gidiyorduk ki aniden Tashtego'nun dümen suyumuzdaki bir şeye dikkatimizi çeken sesi duyuldu.

Önümüzdeki keşif kolunun hilal şeklindeki dağılımına benzeyen bir başka hilal de arkamızda görülüyordu. Bu hilal, balina püskürtüleri gibi inip çıkan birbirinden kopuk beyaz buharlardan oluşmuşa benziyordu ama onlar gibi bir görünüp bir yok olmuyorlar, tamamen kaybolmadan havada asılı kalıyorlardı. Dürbünü o tarafa çeviren Ahab takma ayağını soktuğu delikte dönerek, "Hey yukarıdakiler, yapışın palangalarla kovalara da ıslatın şu yelkenleri, Malaylar peşimizde!" diye seslendi.

Bu alçak Asyalılar, sanki *Pequod* boğazlara iyice girene kadar Java Başı'nın arkasında çok uzun zaman gizlenmişler de şimdi o aşırı temkinli beklemeyi telafi edercesine amansızca peşimize düşmüştü. Ama arkasına aldığı diri rüzgârla süratlenen *Pequod*'un kendisi balinaların peşindeyken bu kara kuru hayırseverler de onu kovalayarak kamçılayıp mahmuzlarcasına daha da hızlanması-

na yardım ediyorlardı. Ahab dürbününü koltuğuna sıkıştırmış ileri geri güverteyi arşınlıyordu; ileri giderken kovaladığı canavarlara, geri döndüğünde *kendisini* kovalayan kana susamış korsanlara bakıyordu; bu tam da ona göre bir durumdu. Geminin seyrettiği dar boğazın yeşil yamaçlarına baktığında bu kapının ardında onu intikamına götüren yol olduğunu düşünüyor ve aynı kapıdan şimdi hem kovaladığını hem de ölümcül sonuna doğru kovalandığını görüyordu; dahası, acımasız bir korsan sürüsü ve insanlıktan nasibini almamış Allahsız şeytanlar lanetleriyle cehennem çığlıkları atarak peşinden geliyorlardı; bütün bu düşünceler aklından geçtiğinde Ahab'ın alnı fırtınanın kemirdiği kara kumlu bir kıyı gibi kırış kırış, çizgi çizgi oluyor ve bir daha da eski haline dönemiyordu.

Korkusuz tayfaların aklından bu tür düşünceler geçmiyordu; korsanları yavaş yavaş geride bırakan *Pequod* sonunda Sumatra tarafındaki yemyeşil Cockatoo Burnu'ndan hızla geçip engin denize çıktığında zıpkıncılar Malaylardan kurtulduklarına sevinmekten çok, balinaların arayı açmalarına üzüldüler. Yine de balinaların dümen suyundan gitmeyi sürdüren gemi sonunda hız keser gibi olan balinalara yavaş yavaş yaklaştı; artık rüzgâr da dindiği için herkese sandallara atlaması emredildi. Fakat balina sürüsü, –tekneler en az bir mil arkalarında olduğu halde– ispermeçet balinasına özgü muhteşem içgüdü sayesinde peşine düşen üç teknenin farkına varınca tekrar süratlendi ve safları sıklaştırıp püskürtüleri yan yana istiflenmiş süngüler gibi gözüken taburlar meydana getirerek iki kat süratle yol almaya başladı.

Üstümüzde yalnızca gömleklerimiz ve paçalı donlarımızla beyaz dişbudaklara atladık ve birkaç saat kürek çektikten sonra neredeyse kovalamayı bırakıyorduk ki

balinalarda balina avcılarının *gally*[1] dediği eylemsiz bir kararsızlığın tuhaf şaşkınlığını sezerek tekrar ümitlendik. Daha önce hızla ve durmaksızın yüzerken koruduklari askerî yürüyüş kolu, bozguna uğramış gibi darmadağın olmuştu; Kral Porus'un Büyük İskender'le yaptığı Hindistan Savaşı'ndaki filleri gibi şaşkınlıktan çılgına dönmüşe benziyorlardı. Geniş düzensiz daireler halinde her yöne dağılıyorlar, amaçsızca oraya buraya yüzüyorlar, kısa ve kalın püskürtüleriyle delice telaşlarını açıkça ortaya koyuyorlardı. Bu telaş, içine su dolup parçalara ayrılmış tekneler gibi tamamen felç olmuş bir şekilde umutsuzca suda yüzen birkaçında daha tuhaf bir şekilde belli ediyordu kendini. Eğer bu Leviathan'lar üç azgın kurdun çayırlarda kovaladığı basit bir koyun sürüsü olsaydı bu kadar müthiş dehşet belirtisi göstermezlerdi. Sürü halinde gezen yaratıkların ortak özelliğidir zaman zaman gözlenen bu ürkeklik. Batının aslan yeleli bizonlarının on binlercesi bir araya toplanır ama tek bir atlıdan korkup kaçarlar. Görün bakın, en ufak bir yangın tehlikesi olsun, ağıl benzeri tiyatroya doluşmuş insanlar da nasıl itiş kakış içinde birbirlerini eze sıkıştıra, vicdansızca ölüme iterek kapılara koşarlar. O nedenle iyisi mi siz önümüzdeki balinaların acayip bir şekilde korkudan deliye dönmelerine hiç şaşmayın çünkü insanoğlunun

1. *Gally*: Korkudan ödünü koparmak, korkudan şaşkına çevirmek anlamındadır. Eski bir Sakson kelimesidir. Shakespeare'de de tek bir kez *Kral Lear*'de geçer:

"Gazaba gelmiş gökler / Karanlıkta dolaşanların ödünü koparır / Ve onları mağaralarına hapseder."

Günlük dilde bu kelime artık kullanılmaz. Kibar kara adamı bunu kara kuru Nantucket'lıdan ilk duyduğunda balina avcılarının o yabani uydurmalarından biri sanır. Tıpkı Britanya İmparatorluğu zamanında soylu ve güçlü İngilizlerle birlikte New England kayalıklarına göç etmiş, kendini çok güçlü ifade eden diğer birçok başka Sakson terimi gibi. Böylece kökenleri o İngiliz aristokrasisinin en eski soylarından Howard'lara Percy'lere dayanan İngiliz kelimelerinin en güzellerinden ve en eskilerinden bazıları Yeni Dünya'da artık demokratikleşmiş, daha doğrusu, ayak takımının ağzına düşmüştür.

çılgınlığının yanında dünyadaki bütün canavarların ahmaklığı solda sıfır kalır.

Daha önce söylendiği gibi balinaların çoğu çılgınca hareket ettikleri halde, yine de sürü bir bütün olarak ne ileri gidiyordu ne geri, yalnızca toplu olarak oldukları yerde duruyordu. Bu durumlarda her zaman olduğu gibi sandallar hemen birbirinden ayrıldı ve her sandal balina sürüsünün kenarında tek başına duran bir balinaya yöneldi. Üç dakika içinde Queequeg'in zıpkını fırlatıldı, vurulan balina yüzümüze gözleri kör edici bir püskürtü fışkırttı ve ardından şimşek hızıyla bizi de peşinden sürükleyerek sürünün ortasına doğru kaçmaya başladı. Bu koşullarda vurulan balinanın bu hareketi pek de görülmemiş bir şey olmamakla, hatta hemen hemen tam beklenen şey olmakla beraber, yine de balina avcılığının insanda yol açtığı en tehlikeli değişimlerden biridir. Çünkü bu süratli canavar sizi deliye dönmüş sürünün ortasına çekerken siz ihtiyatlı ve sakin dünyanıza elveda deyip yalnızca çılgın bir kalp atışına dönüşürsünüz.

Kör ve sağır balina, sanki sırf hızının gücü sayesinde ona yapışan demir sülükten kurtulabilirmiş gibi ileri atıldı; biz denizde açtığımız beyaz yarıktan uçarak giderken oraya buraya telaşla yüzen deliye dönmüş yaratıklar dört yanımızdan bizi tehdit ediyordu; kuşatılmış sandalımız, fırtınalı denizde etrafını çevreleyen buz adacıkları arasındaki karmaşık kanallarda ve boğazlarda ne zaman kilitlenip ezileceğini bilmeksizin ilerlemeye çalışan bir gemi gibiydi.

Queequeg, cesareti bir nebze dahi kırılmadan kâh aniden dümen kırıp tam yolumuzun üzerindeki bir canavardan kurtularak kâh muazzam kuyruğu kafamızın üzerinde savrulan bir diğerinin yanından geçerek yiğitçe sandalı sürdü; bu esnada Starbuck sandalın pruvasında durmuş, elinde mızrağı, uzun atışlara vakit olmadığından kısa atışlarla önümüze çıkan balinaları dürtükleyerek yol aç-

maya çalışıyordu. Her zamanki görevlerini o anda yapmaları olanaksız olan kürekçiler de tamamen boş durmuyorlardı. Esasen işin bağırıp çağırma kısmını üstlenmişlerdi. "Çekil yolumuzdan kaptan!" diye bağırdı biri, bütün gövdesiyle aniden su yüzüne çıkan ve bir an için bizi neredeyse alabora edecek koca develerden birine. "İndir şu kuyruğunu aşağı!" diye bağırdı bir ikincisi sandalın küpeştesine kadar yanaşmış yelpazeye benzeyen kuyruğunu sallayarak serinlemeye çalışır gibi görünen bir ikincisine.

Balina sandallarının hepsinde Nantucket Kızılderililerinin icat ettiği *drugg* denen bazı ilginç düzenekler vardır. Eşit büyüklükte kare şeklinde iki kalın tahta, damarları birbirine çaprazlama olarak sımsıkı yapıştırılır; uzun bir halat bu blokun ortasına tutturulur ve halatın diğer ucuna hemen zıpkına bağlanabilecek şekilde ilmek atılır. Bu *drugg* temel olarak çılgına dönmüş balinalar için kullanılır. Çünkü o zaman kovalayabileceğinizden çok daha fazla balina vardır etrafınızda. Ama ispermeçet balinaları da her gün görülmez yani fırsat varken öldürebileceğiniz kadar öldürmelisiniz. Hepsini bir seferde öldüremeseniz bile, en azından yaralamalısınız ki zamanınız olduğunda öldürebilesiniz. İşte *drugg* tam böyle zamanlarda kullanılır. Bizim sandalımızda bunlardan üç tane vardı. İlk ikisi başarıyla saplanmıştı ve çektikleri *drugg*'ın yan tarafları boyunca yarattığı muazzam dirençten adeta prangaya vurulmuş olan balinaların yalpalayarak kaçtığını görüyorduk. Zincir ve gülleden kımıldayamayan prangalı caniler gibiydiler. Ama üçüncüsü fırlatılıp sandalın üzerinden aşarken o hantal tahta sandaldaki oturaklardan birinin altına takılıp bir anda oturağı yerinden koparıp fırlattı ve altındaki oturağın kaymasıyla orada oturan kürekçi yere düştü. Zedelenen bordalardan içeri su doldu ama oralara iki üç iç donu ve gömlek tıkayıp bir süre sızıntıyı durdurduk.

Biz sürüye yaklaştıkça bizim balinanın hızı iyice kesilmeseydi bu *drugg*'lı zıpkınımızı saplamak hemen hemen olanaksız olurdu ama kargaşanın çevresinden uzaklaştıkça bu korkunç düzensizlik de azalıyor gibiydi. Böylece zıpkın nihayet saplandığı yerden çıktı da zıpkını çeken balina yan taraftan gözden kayboldu ve balinanın bizden ayrılmasıyla biz de iki balina arasından süzülüp coşkun dağ sularından dingin bir vadi gölüne iner gibi sürünün tam orta yerine düştük. Burasıyla en dış taraftaki balinalar arasındaki vadide gürleyen fırtınalar duyuluyor ama hissedilmiyordu. Ortadaki bu alanda denizin yüzeyi, balinanın daha sakin hallerinde çıkardığı hafif nemden oluşan ve çarşaf gibi dedikleri cinsten saten gibi yumuşacık ve dümdüzdü. Evet, biz o anda her kargaşanın ortasında gizlendiği söylenen o büyülü dinginliğin içindeydik. Yine de kıyametler kopan uzaklarda iç içe geçen halkaları fark ediyor ve sekiz on balinadan oluşan grupların sirkte yan yana koşulmuş atlar gibi süratle birbiri ardı sıra dönüp durduğunu görüyorduk, omuz omuza birbirlerine öylesine yakınlardı ki dev bir sirk binicisi bacaklarını açıp ortadaki balinaların sırtına binerek dönüp durabilirdi. Sürünün korunaklı kısmının hemen etrafındaki bölgede hareketsiz duran balinaların yoğunluğu nedeniyle o anda kaçma şansımız yoktu. Bizi kuşatan, yalnızca bizi hapsedebilmek için içine girmemize izin veren bu canlı duvarda bir gedik kollamalıydık. Gölün ortasında durmuş, bozguna uğramış ordunun kadınları ve çocukları olan dişiler ve yavrular tarafından ara sıra ziyaret ediliyorduk.

Dönen dış halkalar ve bu halkaların herhangi birinde dönüp duran balina toplulukları arasındaki mesafeler de dahil olmak üzere, tüm bu kalabalığın yayıldığı alan toplam beş-altı kilometre kareyi buluyor olmalıydı. Böyle bir zamanda böyle bir tahmin aldatıcı olabilir ama bizim küçük sandalımızdan gördüğümüz püskürtüler sanki ufkun

kenarında oynaşıyormuş gibi duruyordu. Bu durumu anlatıyorum çünkü dişilerle yavrular sanki bilerek en iç noktaya kapatılmıştı ve sürünün yayıldığı geniş alan nedeniyle onlar da sürünün neden durakladığını bilmiyorlardı veya belki de genç, toy, masum ve deneyimsizlerdi; her ne hal ise, gölün kenarından zaman zaman hareketsiz duran sandalımızı ziyarete gelen bu küçük balinalar ya şaşılacak bir pervasızlık ve özgüven gösteriyorlardı ya da korkudan büyülenmişlerdi ama her halükarda bu duruma hayret etmemek mümkün değildi. Ev köpekleri gibi çevremize gelip ta küpeşteye kadar sokulup kokluyorlar hatta dokunuyorlardı, sanki bir büyüyle ehlileştirilmiş gibilerdi. Queequeg alınlarını okşuyordu, Starbuck mızrağıyla sırtlarını kaşıyordu ama sonuçlarından çekindikleri için şimdilik hayvanları vurmaktan kaçınıyorlardı.

Fakat sandalın kenarından bakınca su yüzündeki bu şaşırtıcı dünyanın epey altında daha da acayip bir başka dünya görüyorduk. Yavrularını emziren anne balinalar veya devasa karınlarından anlaşıldığı üzere yakında anne olacaklar sanki tonozlara asılı gibi suyun üstünde yüzüyorlardı. Daha önce söylediğim gibi göl epey derinlere kadar aşırı berraktı; tıpkı insanlarda bebeklerin aynı anda iki farklı hayat yaşıyormuşçasına bir yandan emerken bir yandan dingin ve sabit bakışlarla memeden uzaklara bakması gibi bu genç balinalar da yaşamsal besinlerini alırken ruhsal olarak manevi bir dünyanın hazzını tadıyorlar; bakışlarını yukarıya bize çeviriyorlar ama bizi görmüyor, yeni doğmuş bebek gözlerinde biz sanki suda yüzen bir parça yosundan başka bir şey değilmişiz gibi bakıyorlardı. Suyun yüzeyinde yan yatmış duran anneleri de sessizce bizi süzüyordu. Bu küçük çocuklardan, bazı tuhaf özellikleri nedeniyle en fazla bir günlük olduğu düşünülebilecek bir tanesinin boyu yaklaşık dört metre, karın çevresi de iki metre kadardı. Vücudu, son zamanlarda işgal ettiği,

annenin o büzgülü çantaya benzeyen yerinde en son çıkışa hazır olana kadar Tatar yayı gibi baştan kuyruğa kıvrılmış yattığı sıkıcı pozisyondan tam olarak kurtulmuşa benzemiyordu ama yine de civelek bir şeydi. Narin yan yüzgeçleri ve kuyruğun kanatları yabancı bir yerden henüz gelmiş olan bir bebeğin kulakları gibi hâlâ o kıvrım kıvrım, buruş buruş halini koruyordu.

"Halat! Halat!" diye seslendi Queequeg küpeştenin üzerinden bakıp. "Bağla şunu! Bağla şunu! Kim sapladı bu halatı? Kim vurdu? İki balina; biri büyük, biri küçük!"

"Nedir derdin, dostum?" diye bağırdı Starbuck.

"Bak şuraya," dedi Queequeg, parmağıyla aşağıyı işaret ederek.

Vurulmuş bir balina fıçıdan yüzlerce kulaç halat çekip derinlere daldıktan sonra tekrar yüzeye çıktığında kıvrılıp gevşemiş halat nasıl havada sarmal yapmış halde gözükürse şimdi Starbuck da "madam" Leviathan'dan uzanan ve genç yavrunun annesine hâlâ tutunduğu göbek bağının uzun kıvrımlarını görüyordu. Balinanın peşinden giderken süratle değişen koşullarda pek de nadir olmayarak anne tarafı gevşeyen bu doğal halat kendirden yapılı olanına dolanır ve yavru halatlara sıkışıp kalır. Denizlerin insanın hemen gözüne çarpmayan sırlarından bazıları sanki bu sihirli gölde bize ifşa ediliyordu. Derinlerde genç Leviathan'ların sevişmelerini de gördük[1].

1. İspermeçet balinası diğer Leviathan türleri gibi ama birçok balığın aksine her mevsim çoğalır, yaklaşık dokuz ay süren bir gebelikten sonra her seferde tek bir yavru doğurur, bazen Eski Ahit'teki Esav ve Yakup bir seferde ikiz doğurduğu bilinir: Bu beklenmedik durum için ilginç bir yerde, makatın iki yanında birer tane meme başı bulunur ama memelerin kendisi daha yukarıda bulunur. Emziren annedeki bu değerli kısımlar bir avcının mızrağıyla tesadüfen kesilirse annenin dışarı akan sütü ve kanı denizin rengini yol yol değiştirmede birbirleriyle çekişirler. Süt çok tatlı ve besleyicidir, insanoğlu bu sütün tadına bakmıştır, çilekle iyi gidebilir. Balinalar karşılıklı olarak birbirlerine güven ve saygıyla dolup taştıklarında *more hominum* yani insanlar gibi çiftleşirler.

Böylece kat kat çemberlerin içinde şaşkınlık ve korkuyla kuşatılmış olmalarına rağmen çemberin ortasında özgürce ve korkusuzca huzurlu bir hayat yaşıyorlardı, evet huzur içinde cilveleşmenin ve mutluluğun tadını çıkarıyorlardı. Kasırgalı Atlantik'in ortasında benliğim de sessizliğin dinginliğinde mutludur hep ve hiç azalmayan kederlerin tatsız gezegenleri çevremde dolanırken ruhumun derinliklerinde, ta içimde hâlâ sonsuz bir sevincin hafifliğinde yüzerim.

Bu arada biz böyle mest olmuş bir şekilde dururken uzaklardaki hummalı görüntüler diğer sandalların faaliyette olduğunu ve ordunun ön saflarında halen balinaları *drugg*'lamakla meşgul olduklarını ya da onlara hem geniş bir alan hem de ricat etme kolaylığı sağlayan ilk çemberde savaşa devam ettiklerini gösteriyordu. Fakat *drugg*'lanıp öfkeden kudurmuş balinaların çemberin içinde kendilerini körlemesine oradan oraya atmaları, sonradan gördüklerimize kıyasla hiçbir şeydi. Alışılagelmişin dışında güçlü ve uyanık bir balinaya tutunduğunuzda onun devasa kuyruk tendonunu parçalayarak sakatlamak âdettendir. Bu, kısa saplı bir kesme küreğini kuyruğa saplayarak yapılır, tekrar geri çekebilmek için küreğin ucuna bir halat bağlıdır. Tam burasından ama görünüşe göre hafif yaralanmış bir balina (yaralı olduğunu biz sonradan öğrendik) sandaldan kendini kurtarmış ve zıpkın halatının yarısını sırtında taşıyarak uzaklaşmıştı; yaranın yol açtığı olağanüstü acıyla, dönen çemberler içinde oradan oraya atılıyor, Saratoga Savaşı'nda tek başına kalmasına rağmen her şeyi göze alan süvari Arnold gibi gittiği her yere umutsuzluk götürüyordu.

Balinanın yarası son derece ıstırap verici ve görüntüsü ürkütücüydü ancak sürünün geri kalanına yaydığı korku, aradaki mesafenin ilk başta bizden gizlediği bir sebebe bağlıydı. Ama nihayet balina avcılığının akla ha-

yale gelmeyecek bir kazasının gerçekleştiğini ve bu balinanın, çektiği zıpkın ipine dolandığını anladık; aynı zamanda kaçarken kesme küreği sırtında saplı kalmıştı; silaha bağlı olan halatın serbest ucu kalıcı bir şekilde kuyruğun etrafındaki zıpkın halatının kıvrımları arasına dolanmıştı, kesme küreğinin kendisi ise etinde saplandığı yerden gevşemişti. Böylece neredeyse onu delirtecek bu işkenceyle suları köpürte köpürte gidiyor, esnek kuyruğunu çılgınca sağa sola salıyor ve keskin küreği etrafa çarparak kendi yoldaşlarını yaralayıp öldürüyordu.

Bu korkunç nesne, korkudan duraklayan sürüyü harekete geçirdi. İlk önce bizim gölün kenarlarını oluşturan balinalar hafiften bir araya toplanmaya ve sanki uzaklardan gelen dalgalarla yorgunluktan bitap düşmüş gibi sırt sırta vermeye başladılar, ardından gölün kendisi hafiften yükselip şişmeye başladı, deniz altındaki gelin odaları ve emzirme odaları yok oldu, daha iç çemberlerdeki balinalar giderek daralan yörüngelerde safları sıklaştırarak yüzmeye başladılar. Evet sonunda uzun süren sükûnet bitmişti. Derinden gelen bir uğultu duyuldu ve sonra büyük Hudson Nehri'nin baharda eriyip kopan devasa buz kütleleri gibi tüm balina sürüsü sanki tek bir dağ halinde üst üste yığılırcasına yuvarlana yuvarlana iç merkeze geldi. O anda Starbuck'la Queequeg yer değiştirdi ve Starbuck dümene geçti.

"Kürekler! Kürekler!" diye hırsla fısıldadı dümene yapışarak, "Asılın küreklere, var gücünüzle! Aman Tanrım! Çocuklar, hazır olun! İt şunu Queequeg, şuradaki balinayı, zımbala şunu! Vur! Kalk ayağa, kalk ve dur öyle! Sıçrayın ayağa, asılın küreklere, bakmayın sırtlarına! Kazıyın sırtlarını! Soyun derilerini!"

Sandal iki devasa siyah kütlenin arasına sıkışıp kalmıştı ve balinaların uzun boyları arasında yalnızca dar

bir Çanakkale Boğazı kalmıştı. Can havliyle sonunda geçici bir çıkış yoluna atıldık ama sonra çabucak bundan vazgeçip bir başka çıkış aramaya koyulduk. Kıl kadar aralıklardan birkaç kaçış denemesinden sonra, nihayet daha kısa süre önce dış çemberlerden biri olan alana hızla süzüldük ama şimdi de tek bir merkeze doğru çılgınca rastgele hücum eden birçok balina karşımıza çıktı. Bu şanslı kurtuluşumuz, kaçak balinaları zıpkınıyla dürtüklemek için küpeştede duran Queequeg'in yakınından geçen bir balinanın geniş kuyruk kanatlarını aniden vurmasıyla ortaya çıkan hava girdabıyla kafasından uçan şapkası karşılığında ucuza atlatılmıştı.

Bu kargaşanın gürültülü ve dağınık hali kısa sürede yerini düzenli bir harekete bıraktı, tek ve yoğun bir vücut halinde bir araya toplaşan balinalar eskisinden de süratli kaçmaya koyuldular. Tekrar peşlerine düşmek faydasızdı fakat sandallar *drugg*'lanıp geriye düşen balinaları toplamak ve aynı şekilde Flask'ın öldürüp işaretlediği balinayı güvenceye almak için balinaların dümen suyunda oyalanmayı sürdürdüler. İşaret denen şey her sandalda iki-üç tane bulunan flamalı sırıklardı, bunlar daha avlanacak balina varken hem balinanın yerini hem de yakınlarda bir başka geminin sandalları varsa sahipli olduğunu belirtmek için ölü balinanın yüzen vücuduna saplanır.

Sandalların denize bu indirilişinde, balina avcılığının şu bilge sözü bir kez daha kanıtlandı – ne kadar çok balina, o kadar az balık. *Drugg*'lanmış balinalardan yalnızca biri yakalanmıştı. Gerisi şimdilik kaçmayı becermişti ama sadece daha sonra görüleceği gibi, *Pequod*'dan başka bir tekne tarafından yakalanmak üzere.

88. Bölüm
Okullar ve Okul Müdürleri

Bir önceki bölümde ispermeçet balinasının devasa bir topluluğundan ya da sürüsünden söz edildi ve aynı zamanda bu muazzam kümelenmelerin oluşmasına yol açan olası sebepler anlatıldı.

Böylesine büyük topluluklara halen zaman zaman rastlansa da günümüzde daha çok her biri yirmi ila elli bireyi içeren küçük topluluklar görülür. Bu topluluklar okul olarak bilinir. Genellikle iki çeşittir: Tamamen dişilerden oluşanlar ve sıklıkla boğa tabir edilen genç ve güçlü kuvvetli balinalardan oluşanlar.

Değişmez bir şekilde, her dişi okuluna kavalyelik eden tam büyüklüğüne ulaşmış ama yaşlı olmayan bir beyefendi balina görürsünüz, bu balina tehlike ânında arkada kalıp hanımefendilerin kaçışını gözeterek yiğitliğini sergiler. Esasen bu beyefendi, hareminin rahatlığı ve sevgisiyle kuşatılmış bir şekilde sular dünyasında dolaşan gösterişli bir Osmanlı'dır. Bu Osmanlı'yla cariyeleri arasında çarpıcı bir tezat vardır, erkek olanı Leviathan'ların en irilerinden olduğu halde hanımlar nihai büyüklüklerine eriştiklerinde bile ortalama bir erkeğin kütlesinin üçte birinden fazla değildirler. Gerçekten de nispeten narindirler, sanırım bel çevreleri altı metreyi geçmez. Yine de genel anlamda kalıtımsal olarak *en bon point*[1] oldukları inkâr edilemez.

Bu haremi ve efendilerini tembel tembel dolaşırken izlemek çok hoştur. Telaş nedir bilmeden sosyetikler gibi sürekli olarak eğlence peşinde koşarlar. Beslenme mevsi-

1. (Fr.) Etine dolgun. (Ç.N.)

minin en hareketli zamanında onları ekvator hattında gördüğünüzde muhtemelen yazın o nahoş yorgunluğundan ve sıcağından kaçıp gittikleri kuzey denizlerinden dönüyorlardır. Ekvatorda bir aşağı bir yukarı bir süre piyasa yaptıktan sonra bu kez serin mevsime heveslenip Doğu sularına doğru yola çıkarlar ve böylece yılın bir başka aşırı sıcağından yakayı kurtarmış olurlar.

Bu seyahatlerde huzur içinde ilerlerken kuşkulu bir görüntüye rast gelecek olurlarsa her zaman tetikte olan efendi balina bu ilginç ailesine göz kulak olur. Haddinden fazla şımarık genç bir Leviathan karşılarına çıkıp hanımlardan birine gizlice yanaşacak olursa paşa muazzam bir hiddetle saldırıp kovalar onu. Bunun gibi başıboş genç hergelelerin bu kutsal aile mutluluğunu bozmasına müsamaha gösterilecek olursa seyredin siz eğlenceyi ama paşa ne yaparsa yapsın bu bednam çapkını yatağından uzak tutamaz çünkü ne yazık ki balıkların hepsi aynı yerde yatarlar. Tıpkı kıyılarda olduğu gibi denizlerde de hanımlar hayranları arasında düelloların en korkuncuna neden olurlar, balinalarda da aynen böyledir bazen yalnızca aşk için ölümcül savaşlara girerler. Altçenelerini eskrimdeki gibi kullanırlar ve bazen birbirine üstünlük sağlamak için savaşan iki geyiğin birbirine dolaşan boynuzları gibi karşılıklı iki balinanın altçenesi birbirine kitlenir. Yakalanan balinalardan bu çarpışmanın izlerini taşıyanların sayısı pek de az değildir; yarılmış kafalar, kırılmış dişler, kenarları deniz kabuğu gibi tırtık tırtık yolunmuş yüzgeçler ve bazen de yamulmuş, yerinden oynamış çeneler.

Bu mutlu aileye saldıran balina, haremin efendisini görür görmez kaçmaya başladığında paşayı izlemek çok eğlenceli olur. O devasa cüssesiyle kibarca hanımların arasına sokulup binlerce cariyesinin ortasında içtenlikle ibadet eden Süleyman gibi cümbüş yapar. Görünürde başka balinalar da olabileceğini tahmin ettiklerinden,

balıkçılar nadiren bu Osmanlı sultanının peşine düşerler çünkü bu Osmanlı sultanları güçlerini hesapsızca harcarlar, hiç kaypaklıkları yoktur. Peydahladıkları oğullara ve kızlara gelince bu oğlanlar ve kızların kendi başlarının çaresine bakmaları gerekir, en azından yalnızca anne yardımıyla. Başıboş gezip her çiçekten bal alan diğer âşıklar gibi sultanımız da yatak odalarına bayılır ama çocuk odalarından hiç hoşlanmaz, büyük bir gezgin olduğu için dünyanın her yerinde adı sanı meçhul bebekler bırakır, kardeşi olamayan tek tek bebekler. Fakat göz açıp kapayana kadar gençliğin ateşi sönmeye başlar; yıllar birikir, gam keder artar; derin düşüncelerle durgunlaşır kısaca doygunluğa ermiş Türk'ün üzerine bir bitkinlik çöker; işte o zaman rahatlık ve erdem sevgisi, kızlara olan sevginin yerini alır; bizim Osmanlı, hayatın iktidarsız, tövbekâr, nasihat edici evresine girer ve tövbe edip haremini dağıtır, fazilet timsali asık suratlı bir ihtiyar olup çıkar ve dünyanın bütün eylemleriyle boylamlarında genç Leviathan'ları kendi aşk hatalarına karşı uyarıp dualar ederek yalnız başına dolaşıp durur.

Balıkçılar bu balina haremine okul dediklerine göre bu okulun efendisi ya da ağasına da teknik olarak okul müdürü denir. Bu nedenle, kendi okula devam ettikten sonra başka ülkelere gidip öğrendiklerini başkalarına öğretecek yerde, öğrendiklerinin ne ahmakça şeyler olduğunu anlatması, insanı kendisine hayran bırakacak hiciv içeren bir şey olsa da bu öğretmenlikle bağdaşmaz. Bu Osmanlı balinası, okul müdürü unvanını doğal olarak haremin kendisine verilmiş olan okul isminden almışa benzer ama bazıları da ona bu ismi veren ilk kişinin Vidocq'un[1] hatıratını okuduğunu ve bu ünlü Fransız'ın nasıl bir köy

1. Eugène François Vidocq (1775-1857): Önceleri ünlü bir suçluyken daha sonra özel dedektif ve polis şefi olan ve baştan çıkardığı kadınlar hakkında yazılar yazan Fransız. (Ç.N.)

okulu müdürü olduğunu ve öğrencilerinin bazılarına öğrettiği esrarengiz derslerin nasıl şeyler olduğunu öğrendikten sonra ona bu ismi verdiğini ileri sürerler.

Okul müdürünün hayatının ilerleyen yıllarında üzerine çöken bu yalnızlık ve tecrit hali bütün ispermeçet balinaları için geçerlidir. Hemen hemen evrensel olarak yalnız balina –tek başına kalmış Leviathan'lara böyle denir– her zaman çok yaşlı bir balinadır. Yosun sakallı saygıdeğer Daniel Boone gibi yakınında doğadan başka kimse olsun istemez, suların vahşiliğinde doğayı karısı olarak görür ve her ne kadar içinde karamsar sırlar barındırsa da doğa, kadınların en iyisidir.

Yukarıda sözü edilen ve genç ve güçlü kuvvetli erkekler dışında kimsenin olmadığı okullar, harem okullarıyla taban tabana zıttır. Çünkü dişi balinalar tipik olarak çekingenken bu genç erkekler, bir diğer deyişle kırk fıçılık boğalar, bütün Leviathan'lar arasında en kavgacı olanları ve herkesin bildiği üzere muhtemelen en tehlikelileridir; bunun tek istisnası, zaman zaman rastlanan o gri, kır başlı muhteşem balinalardır ve bunlar gut hastalığından çılgına dönmüş korkunç canavarlar gibi savaşırlar sizinle.

Kırk fıçılık boğa okulları harem okullarından daha büyüktür. Serseri üniversite gençleri gibi içlerinde kavgacılık, neşe ve zalimlik vardır ve dünyanın dört bir yanında pervasızca, neşeyle öyle dolanıp dururlar ki sağduyulu hiçbir sigortacı Yale ya da Harvard'lı asi bir genci sigorta etmediği gibi bunları da etmez. Ama bu uçarı hallerini kısa sürede terk ederler ve erişkin büyüklüklerinin dörtte üçüne eriştiklerinde sürülerinden ayrılıp yerleşik bir hayat yani harem arayışına girerler.

Erkek ve dişi okulları arasında cinsiyet özelliklerine dayanan bir diğer fark daha vardır. Kırk fıçılık bir boğa vurduğunuzu düşünün – zavallı canavar! Bütün yoldaşları

onu terk eder. Ama harem okulundan birini vurun, bütün arkadaşları her türlü ilgi ve endişe belirtisiyle çevresinde yüzerler hatta bazen o kadar yanına yanaşırlar ve o kadar uzun süre orada kalırlar ki kendileri avcılara yem olurlar.

89. Bölüm
Bağlı Balıklar ve Başıboş Balıklar

Önceki bölümde işaret denen flamalar ve flama sırıklarından söz edildiği için burada da balina avcılığının en önemli sembolü sayılan bu armalar ve işaretlerle ilgili bazı yasalar ve kurallardan da biraz bahsetmemiz gerekir.

Birçok gemi birlikte seyrederken bazen bir tekne bir balinayı vurduktan sonra balina kaçar ve sonunda bir başka tekne tarafından öldürülüp yakalanır, buna benzer olaylardan dolayı ufak tefek pek çok beklenmedik durum ortaya çıkar. Örneğin yorucu ve tehlikeli bir kovalama ve avlamanın ardından, balinanın vücudu kuvvetli bir fırtına nedeniyle gemiden ayrılıp rüzgâraltına doğru uzaklara sürüklenebilir ve bir ikinci balina gemisi balinayı ele geçirip halatlarını da hayatını da tehlikeye atmadan dingin sularda balinayı rahat bir şekilde yanı başında çekip götürür. Şayet bütün vakalara uygulanacak yazılı ya da yazılı olmayan evrensel ve tartışılmaz bazı yasalar olmasaydı balıkçılar arasında son derece tatsız ve şiddetli tartışmalar çıkabilirdi.

Yasama organı tarafından yapılıp uygulanan tek resmî balinacılık yasası Hollanda'nınkidir. Bu yasa Hollanda Meclisi tarafından MS 1695 yılında çıkarılmıştır. Hollanda'dan başka hiçbir ülkede yazılı bir balinacılık yasası olmamakla beraber, Amerikan balıkçıları kendi

kendilerinin kanun yapıcıları ve hukukçuları olmuştur. Bunların kurduğu sistem hem kapsam hem de özlük bakımından Iustinianos yasalarını ve Çin toplumunun "Başka İnsanların İşine Karışılmasının Önlenmesi" konusundaki yasa maddesini gölgede bırakır. Evet, bu yasalar bir Kraliçe Anne çeyreği[1] veya bir zıpkın çengeline kazınıp boyuna asılabilecek kadar ufaktır:

I. Bağlı balıklar bağlı olduğu teknenin malıdır.

II. Başıboş balıklar herkesin yasal avıdır ve ilk kim yakalarsa onundur.

Fakat bu mükemmel yasanın en önemli sorunu hayran olunacak kadar özlü olmasıdır ki bu özlülük koca bir ciltlik yorum gerektirir.

İlk olarak: Bağlı balık nedir? İster canlı ister ölü olsun bir balık, içinde insanların olduğu bir gemi veya sandala, mürettebat tarafından kontrol edilebilen herhangi bir gereçle bağlantılıysa –bu ister bir direk, kürek, yirmi üç santimlik kablo, bir telgraf teli, bir tutam örümcek ağı olsun fark etmez– teknik olarak bağlıdır. Aynı şekilde bir balık eğer bir flama veya birisine ait olduğunu belirten herhangi bir sembol taşıyorsa balığı flamayla işaretleyenler onu yanlarında çekme niyetlerini ve aynı zamanda çekebilme gücünü gösterdikleri sürece balık bağlı sayılır.

Bunların hepsi bilimsel yorumlardır ancak balina avcılarının yorumları çoğunlukla sert sözlerden ve sözlerden de sert yumruklardan oluşur – bunlar Coke'un Littleton'a attığı yumruğa benzer.[2] Daha dürüst ve saygın balina avcıları arasında başkası tarafından kovalanıp

1. Üzerinde Büyük Britanya kraliçesi, Kraliçe Anne'in portresi olan çeyrek penny. Çok nadir bulunan bir paradır. (Ç.N.)

2. Sir Thomas de Littleton'ın 15. yüzyılda gayrimenkul mülkiyeti üzerine yazdığı bir doküman hakkında Sir Edward Coke'un 17. yüzyılda da yazdığı sert bir yorum. (Ç.N.)

yakalanan bir balinaya sahip çıkmanın ahlaki olarak son derece uygunsuz kabul edildiği doğrudur. Ama kesinlikle herkes bu kadar dürüst değildir.

Bundan elli yıl kadar önce İngiltere'de bir balinaya haksız yere el konulmasıyla ilgili olarak davacıların kuzey denizlerinde zorlu bir kovalamadan sonra balinayı zıpkınlamayı başardıkları ama sonunda canlarını kurtarmak için yalnızca halatlarını değil sandallarını da terk etmek zorunda kaldıkları olayla ilgili bir dava vardı. En sonunda davalılar (bir başka geminin mürettebatı) balinayı yakalamış, vurmuş, öldürmüş, gemiye çekmiş ve nihayet davacıların gözü önünde balinaya el koymuşlar. Davacılar bu duruma itiraz ettiğinde davalıların kaptanı onları iyice aşağılamış ve hatta yaptığı işin karşılığı olarak balinayı yakaladığı zaman balinaya bağlı olan halat ve zıpkınlarına ve sandallarına el koyacağını söylemiş. Bunun üzerine davacılar balina, halatlar, zıpkınlar ve sandalın değerinin tazmin edilmesi için dava açmışlardı.

Davalıların avukatı Mr. Erskine, yargıç ise Lord Ellenborough'ydu. Kurnaz bir avukat olan Erskine savunması sırasında durumu anlatmak için yakın zamandaki bir zina davasına atıfta bulunmuştu, bu davada karısının ahlaksızlıklarına boş yere gem vurmaya çalışan bir beyefendi sonunda vazgeçip karısını hayatın denizlerine terk etmiş ama yıllar sonra nedamet edip tekrar onu sahiplenmek için harekete geçmiş. Erskine buna karşıydı; bu beyefendi ilk başta karısını zıpkınlamış olmasına ve bir zamanlar onu sımsıkı bağlamış olmasına rağmen karısının içine daldığı ahlaksızlıkların kendisinde yarattığı bunalım nedeniyle sonunda onu terk etmiş, onu terk edince karısı da başıboş bir balık olmuş, böylece bir başka beyefendi zıpkınladığında bu hanımefendi de ona saplı bulunan zıpkın falan ne varsa onlarla birlikte o beyefendinin malı olmuş.

Bu vakada Erskine, balina ve hanımefendinin birbirlerini tanımlayan örnekler olduğunu ileri sürüyordu.

Bu suçlamalar ve karşı suçlamalar gereğince dinlendikten sonra çok bilgili yargıç kesin hükümlerle şu karara vardı: "Sandal davacılara verildi çünkü sadece canlarını kurtarmak için onu terk ettiler fakat iş tartışmalı balina, zıpkın ve halatlara gelince onlar davalılara aittir; balina en son yakalandığı anda başıboş bir balık olduğu için zıpkın ve halatlar ise artık balık bu nesnelerin sahibi haline geldiği için böylece daha sonra balığı yakalayan bu nesnelerin de sahibi olur. Daha sonra balığı davalılar ele geçirmişti; dolayısıyla az önce sözü edilen nesneler de onlarındır."

Sıradan bir insan belki de bu bilgili yargıcın kararına itiraz eder. Fakat meselenin kökenine inildiğinde daha önceden söz edilen çifte balina yasasında ortaya konan ve yukarıdaki davada Lord Ellenborough tarafından uygulanıp açıklanan iki prensip uyarınca bu itirazın geçerli olmadığı görülür, bağlı balıklarla başıboş gezen balıklara değinen bu iki yasa bence geriye dönüp bakıldığında tüm beşeri hukuk sisteminin temelinde yer alır, oymalarındaki ince işlere rağmen hukukun tapınağı da tıpkı Filistin Tapınağı[1] gibi yalnızca iki payanda üzerinde durur.

Sahip olunan şeyin nasıl elde edildiğine bakılmaksızın mülkiyet adaletin yarısıdır demek, herkesin dilinde olan bir laf değil midir? Ama çoğunlukla mülkiyet adaletin tamamıdır. Rus köylülerinin ve Amerikan Cumhuriyeti kölelerinin kasları ve ruhları, mülkiyetin adaletin tamamını oluşturduğu bağlı bir balıktan başka nedir? Açgözlü ev sahibi için zavallı bir dulun son kuruşu, bağlı balıktan başka nedir? Şu suçunu örtbas etmiş zalimin

1. Pagan Tanrısı Dagon için yapılan tapınak. İbrani kahraman Samson bir tören sırasında tapınağın sütunlarını yıkar ve Filistinliler enkaz altında kalır. (Ç.N.)

flama niyetine kapı numarasını astığı mermer malikânesi, bağlı balıktan başka nedir? Şu iflas etmiş, dertli ailesini açlıktan ölmekten kurtarmak için aldığı borca tefeci Mordecai'nin uyguladığı fahiş faiz, bağlı balık değil de nedir? Başpiskopos Ruhkurtaran'ın, çalışmaktan beli bükülmüş (Ruhkurtaran'ın yardımı olmadan cennetteki yerleri garanti olan) yüz binlerce işçinin zor bela kazandığı peynir ekmeğinden koparılan 100.000 sterlinlik geliri, bu tastamam 100.000 sterlin, bağlı balık değil de nedir? Dunder dükünün aileden kalma kasabaları ve köyleri, bağlı balık değil de nedir? Zavallı İrlanda şu korkunç zıpkıncı John Bull[1] için, bağlı balık değil de nedir? Şu kendini havari sanan Birader Jonathan[2] için Texas bağlı balık değil de nedir? Bütün bunlara bakınca mülkiyet, hukukun tamamı değil de nedir? Fakat bu bağlı balık ilkesi genel olarak uygulanabiliyorsa bunun kardeşi başıboş balık ilkesi daha da çok şeye uygulanabilir. Uluslararası ve evrensel olarak.

1492'de Kolomb, kral ve kraliçesi adına flama olarak İspanyol bayrağını diktiğinde Amerika başıboş balıktan başka neydi? Çar için Polonya neydi? Türk için Yunanistan? İngiltere için Hindistan? Meksika, sonunda Amerika için ne olacak? Hepsi birer başıboş balık.

İnsan hakları da özgürlükler de birer başıboş balık değil de nedir? İnsan fikri de düşüncesi de birer başıboş balık değil de nedir? Başkasının fikirlerini çalıp kendisininmiş gibi satan biri için düşünürlerin düşünceleri başıboş balık değil de nedir? Şu büyük kürenin kendisi başıboş balık değil de nedir? Ya sen ey okuyucu, sen de hem başıboş hem de bağlı bir balık değilsin de nesin?

1. Büyük Britanya için kullanılan terim. (Ç.N.)
2. ABD'nin simgesi olan Sam Amca'nın bir diğer ismi. (Ç.N.)

90. Bölüm
Başlar ya da Kuyruklar

"De balena vero sufficit, si rex habeat caput, et regina caudam."[1]

Bracton, l. 3, c. 3.

İngiliz yasalarından alınmış bu Latince cümle, metnin tamamı göz önüne alındığında bir ülkenin kıyılarında yakalanan balinaların başının Onursal Yüce Zıpkıncı olarak kralın olması, kuyruğun ise saygıyla kraliçeye sunulması gerektiğini anlatır. Bu paylaşım bir elmayı ikiye bölmeye benzer, geriye bir şey kalmaz. Bu yasa bazı değişikliklerle İngiltere'de hâlâ geçerli olduğu için ve çeşitli bakımlardan bağlı balık ve başıboş balıklarla ilgili genel yasaya değinen tuhaf bir farklılık yarattığı için İngiliz demiryollarının bir saygı ifadesi olarak yalnızca kraliyet kullanımına ayrılmış özel vagonların masraflarını yüklenmesini öngören prensibe benzeyen bu durum da farklı bir bölüm olarak ele alınacaktır. Her şeyden önce yukarıda sözü edilen yasanın hâlâ geçerli olduğunun ilginç bir kanıtı olarak son iki yıl içinde meydana gelen bazı olayları gözlerinizin önüne sermekle işe başlıyorum.

Dover, Sandwich ya da İngiltere'nin güneydoğusundaki Cinque Ports denilen beş küçük limanın herhangi birinden gelen dürüst denizcilerin birkaçı çok açıklarda gördükleri güzel bir balinayı zorlu bir kovalamadan sonra öldürüp kıyıya çekmeyi başarmışlar. Cinque Ports böl-

1. (Lat.) "Balinayla ilgili olarak, başının kralın, kuyruğun da kraliçenin olması yeterlidir." İngiliz hukukçu Henry de Bracton'ın yazılarından bir alıntı. (Ç.N.)

gesi kısmen veya bir şekilde, Lord Warden denilen bir çeşit polis ya da muhafaza memurunun yargı yetkisindeymiş. Sanırım doğrudan kraliyet tarafından atandığı için Cinque Ports'a ait olan tüm gelirler, görev icabı onun oluyormuş. Bazı yazarlar bu devlet dairesine çalışmadan maaş alınan arpalık derler. Ama işin aslı öyle değilmiş. Çünkü Lord Warden zaman zaman bu devlet dairesinin sağladığı iş dışı kazançları cebine indirmek için yoğun bir mesai harcarmış, gizlice aldığı için de kazancın tümü kendinin olurmuş.

Yılanbalığı gibi incecik bacaklarının yukarısına kadar kıvrılmış pantolonlarıyla, bu zavallı kavruk, çıplak ayaklı denizciler kendilerine yetmiş beş kilo değerli yağ ve kemik vaat eden yağlı balıklarını bin bir zahmetle teknelerine çekip kuruturken bir yandan da hisselerinin gücüne göre ya karılarıyla karşılıklı çaylarını yudumlamanın ya da dostlarıyla bira içmenin hayalini kuruyorlarmış; o sırada son derece kültürlü, tam bir Hıristiyan ve yardımsever bir beyefendi koltuğunun altına sıkıştırdığı Blackstone'un hukuk kitabıyla merdivenlerden yukarı çıkagelmiş, kitabı balinanın kafasının üstüne koyup demiş ki, "Çekin ellerinizi balıktan! Bu balık beyler, bağlı balıktır. Buna Lord Warden adına el koyuyorum." Bunun üzerine zavallı denizciler tam o İngilizlere özgü saygılı afallamayla ne diyeceklerini bilemeyip haşır haşır kafalarını kaşımaya başlamışlar; bir yandan da acınacak bir şekilde, bir balığa, bir yabancıya bakıyorlarmış. Fakat bunun hiçbir yararı olmamış veya elinde Blackstone'un kitabı olan kültürlü beyefendinin katı kalbini yumuşatmamış. Sonunda içlerinden birisi uzun uzun kaşındıktan sonra konuşma cesaretini bulmuş.

"Affedersiniz efendim, kim bu Lord Warden?"

"Dük."

"Fakat dükün bu balığa el koymakla ne ilgisi var?"

"Balık onun."

"Onca eziyet, onca tehlike ve masraf sonunda düke yarasın diye mi bütün bunlar? Bütün acılarımız, su toplayan ellerimiz karşılığında elimize geçecek olan tam bir hiç mi yani?"

"Balık onundur."

"Dük geçimini sağlamak için bu denli zavallı yollara başvuracak kadar fakir mi?"

"Balık onundur."

"Kendi payımla yatalak ihtiyar anneme yardım edecektim."

"Dük dörtte biriyle ya da yarısıyla yetinemez mi?"

"Balık onundur."

Velhasıl, balina çekip götürüldü ve satıldı ve Lord Warden olarak da görev yapan Ekselansları Wellington dükü parayı aldı. Bazı özel durumlar göz önüne alındığında bu koşullar altında bunun bir dereceye kadar çok ağır bir ceza olarak değerlendirilebileceğini düşünen kasabanın dürüst rahibi ekselanslarına saygı dolu bir mektup yazıp bu zavallı denizcilerin vakasını tekrar iyice değerlendirmesini rica etti. Buna yanıt olarak Lord Dük özetle zaten öyle yaptığını (her iki mektup da yayınlanmıştır) ve parayı aldığını ve saygıdeğer din adamı gelecekte başkalarının işine karışmazsa çok müteşekkir olacağını söylemiş. Üç krallığın[1] köşesine kurulup zorla dilencilerin parasını alan bu adam, gerçekten o ihtiyar savaş kahramanı mıymış? Bu vakada dükün balina üstündeki sözüm ona hakkının ona hükümdar tarafından verildiği apaçık görülmektedir. O zaman yapmamız gereken hükümdarın ilk başta neye dayanarak ona bu hakkı verdiğini sorgulamaktır. Yasanın kendisi zaten ortaya

1. İngiltere, İrlanda, İskoçya. (Ç.N.)

konmuştu ama gerekçesini Plowdon anlatır. Plowdon bu şekilde yakalanan bir balinanın "mükemmel özellikleri" nedeniyle kral ve kraliçeye ait olduğunu söyler. En güvenilir yorumcular bile bunu son derece inandırıcı bulmuşlardır.

Ama neden baş krala kuyruk kraliçeye düşer? Hadi bakalım hukukçular, söyleyin sebebini!

Kral mahkemeleri hukukçusu ve yazar William Prynne "Kraliçenin altını" veya "Kraliçe cep harçlığı" hakkındaki eserinde şöyle demiştir: "Kuyruk kraliçenindir ki kraliçenin gardırobunda kuyruk kemiği olsun." Bunun yazıldığı dönemde Grönland balinasının veya doğru balinanın esnek siyah kemikleri yaygın olarak kadın korselerinde kullanılırdı. Ama bu kemikler kuyrukta değil kafadadır ve bu Prynne gibi efsanevi bir hukukçu için hazin bir hatadır. Fakat kraliçe bir denizkızı mıdır ki ona balina kuyruğu hediye edilsin? Burada alegorik bir anlam gizli olabilir.

İngiliz yasalarını yazanların tanımladığı iki kraliyet balığı vardır – biri balina diğeri mersin balığı, belirli sınırlamalarla her ikisi de kraliyet mülkiyetindedir ve parasal olarak kraliyet gelirlerinin onuncu dalını sağlarlar. Bu konuya değinen başka yazar bilmiyorum ama bir çıkarım yapacak olursam mersin balığının da balina gibi paylaştırılıyor olabileceğini söyleyebilirim yani kral bu balığa özgü hayli yoğun ve elastik kafayı alır ve sembolik olarak düşünüldüğünde matrak bir şekilde bu durum kralın kafasıyla balık kafası arasında olası bir benzerliğe dayandırılabilir. Yani her şeyin bir nedeni vardır, yasaların bile.

91. Bölüm

Pequod Gül Goncası'yla Karşılaşıyor

"Bu Leviathan'ın karnında gri amber[1] aramaya gerek yoktu, çünkü kokusu aramaya gerek bırakmayacak kadar iğrençti."

Sir T. Brown, V.E.

En son anlatılan balina avından bir iki hafta sonra öğlen vakti uykulu, üstünde dumanları tüten bir denizde yelken açmış ağır ağır giderken, *Pequod*'un güvertesindeki burunlar tepede duran üç çift gözden daha uyanık olduklarını kanıtladılar. Denizden acayip, pek de hoş olmayan kokular geliyordu.

"İddiaya girerim ki," dedi Stubb, "geçen gün *drugg*'layıp gıdıkladığımız balinalardan bazıları yakınlarda bir yerde. Çok geçmeden karina edeceklerini biliyordum."

O sırada önümüzde duran buhar perdesi aralandı ve uzakta yelkenlerini saravele etmesinden bir balina çektiği anlaşılan bir gemi gördük. Gemiye yaklaştıkça gizin cundasında Fransız renklerinin olduğunu fark ettik ve çevresinde bulut halinde akbabalar gibi dönüp dolanan, zaman zaman aniden dalıveren deniz kuşlarından, yanında çektiği balinanın balıkçıların patlak balina dedikleri türden, yani kendiliğinden ölmüş, deniz yüzeyinde sahipsiz yüzen bir balina olduğunu hemen anladık. Böyle bir kütleden ne kadar berbat koku çıktığı kolaylıkla hayal edilebilir; geride kalanların ölenleri gömmeye gü-

1. İspermeçet balinalarının salgıladığı ve parfüm yapımında kullanılan gri, yapışkan bir madde. (Ç.N.)

cünün yetmediği veba salgınına uğramış Asur şehrindekinden bile beter bir kokuydu. Bu öylesine dayanılmaz bir kokuydu ki bazılarına göre en açgözlü insan bile kabul etmezdi bu balinanın tekneye bağlanmasını. Ama yine de bunu yapanlar vardı; hem de bu balinalardan elde edilen yağın çok düşük kalitede olmasına ve asla gül yağı olamayacağının bilinmesine rağmen.

Rüzgârın dinmesiyle biraz daha yakınlaşınca, Fransız gemisinin yanında ikinci bir balina olduğunu gördük; bu ikinci balina ilkinden daha da beter kokuyordu. Sonunda bunun bir nevi korkunç bir hazımsızlık ya da mide fesadından geriye tek bir damla yağ kalmamacasına kuruyup ölmüş bir balina olduğu anlaşıldı. Yine de yeri geldiğinde göreceğimiz gibi hiçbir bilgili balıkçı her ne kadar patlak görünürse görünsün böyle bir balinaya asla burun kıvırmaz.

Pequod yabancı gemiye o kadar yanaşmıştı ki Stubb bu balinalardan birinin kuyruğuna dolanmış halatlara takılan kesme küreğini tanıyıp kendisininki olduğuna yemin etti.

"Bak şu yakışıklıya," diye bağırdı küpeştede dikilmiş dalga geçerek, "al işte sana bir çakal! Ben bu Fransız *crappo*'larının[1] ne menem berbat balıkçılar olduğunu iyi bilirim; bazen kırılan dalgaları ispermeçet balinası püskürtüsü sanıp indirirler sandallarını; bazen de kaptanın fitilini daldıracağı kadar yağ bile bulamayacaklarını bildiklerinden ambarlarına kutu kutu donyağından mumlar ve mum söndürücüleri doldurup öyle çıkarlar limandan; bu tamam ama şuraya bakın, alın size bizim bıraktığımızla, yani şu bizim *drugg*'lanan balinayla yetinen bir *crappo*; diğer kıymetli balinanın da kuru kemiklerini sıyırmakla

1. Anlatıcı, Fransızların denizciliğini küçümsemek için Fransızca karakurbağası anlamındaki *crapaud* sözcüğünü kullanmış. (Ç.N.)

yetinmiş. Zavallı! Biriniz bir şapka dolaştırın da doldurup biraz yağ verelim şuna sadaka niyetine. Şu *drugg*lanmış balinadan alacağı yağ bırakın hapishaneyi bir ölüm hücresini aydınlatmaya bile yetmez. Diğer balinaya gelince bizim şu üç gemi direğini kessem daha çok yağ çıkar şu kemik yığınından ama düşünüyorum da bu balinada yağdan daha değerli bir şey olabilir; evet, gri amber. Bizim ihtiyar bunu düşündü mü acaba? Denemeye değer. Evet ben varım bu işe," diyerek kaptan güvertesine doğru yollandı.

Zaten sakin olan hava hepten durmuş, rüzgâr tamamen kesilmişti; böylece *Pequod* yeni bir rüzgâr çıkmadan kaçma umudunu yitirmiş, kokunun içine ister istemez hapsolmuştu.

Stubb kamarasından çıktı ve sandalının mürettebatını toplayıp yabancı gemiye doğru yollandı. Pruvasının önünden geçerken acayip Fransız zevkiyle uyumlu olarak baş bodoslamasının üst tarafının sarkık bir bitki sapı gibi oyulup yeşile boyandığını ve şurasından burasından diken niyetine bakır çiviler çıktığını gördü, bu yapı bir bütün olarak parlak kırmızı renkte simetrik olarak katlanmış bir tomurcukta son buluyordu. Geminin ön panelinde koca yaldızlı harflerle *Bouton de Rose* – Gül Goncası yazıyordu, bu kokulu geminin romantik adı buydu.

Stubb bu yazının *Bouton* kısmını anlamamıştı ama *rose* kelimesiyle tomurcuk resmini bir araya getirmesi her şeyi anlamasına yetti.

"Tahtadan gül goncası ha?" diye bağırdı elini burnuna götürerek, "Tam da uymuş doğrusu, aynı gül gibi kokuyor!"

Güvertedekilerle doğrudan konuşabilmek için küreklerle pruvanın önünden sancak tarafına geçti ve böylece patlak balinanın yanına gelip oradan konuşmak zorunda kaldı.

Buraya vardığında bir eliyle hâlâ burnunu tutarak avazı çıktığı kadar bağırdı, "*Bouton de Rose*, selam! İçinizde İngilizce konuşan bir *Bouton de Rose* var mı?"

"Evet," diye yanıtladı küpeşteden birinci zabit olduğu anlaşılan Guernsey'li bir adam.

"Peki öyleyse, *Bouton de Rose* tomurcuğum, Beyaz Balina'yı gördünüz mü?"

"Ne balina?"

"Beyaz Balina –bir ispermeçet balinası– Moby Dick, onu gördünüz mü?"

"Hiç böyle bir balina duymamıştım. Beyaz Kaşalot! Beyaz Balina, hayır."

"Pekâlâ o zaman, hoşça kalın şimdilik, birazdan yine geleceğim."

Ardından küreklere asılıp süratle *Pequod*'a dönerken kaptan güvertesinde küpeşteye dayanmış rapor vermesini bekleyen Ahab'ı görünce ellerini bir trompet gibi kavuşturarak seslendi: "Hayır efendim! Hayır!" Bunun üzerine Ahab kamarasına çekildi ve Stubb da Fransız'a geri döndü.

Stubb zincirlerin arasına dalıp bir kesme küreği ile balinaya müdahale eden Guernsey'linin burnunu bir çeşit torbanın içine soktuğunu fark etti.

"Ne oldu burnuna senin öyle?" dedi Stubb. "Kırıldı mı?"

"Keşke kırılmış olaydı, hatta keşke hiç burnum olmasaydı!" diye yanıtladı yaptığı işten pek de hoşnut gözükmeyen Guernsey'li. "Peki sen niye tutuyorsun seninkini?"

"Hiç canım. Benimkisi takma burun; tutmam lazım. Güzel bir gün değil mi? Havada sanki gübre kokusu var gibi; ne diyeyim, bize bir demet yollar mısın *Bouton de Rose*?"

"Ne halt etmeye dolanıyorsunuz buralarda?" diye gürledi Guernsey'li aniden hiddetlenerek.

"Ah! Soğukkanlılığını koru bakalım – soğukkanlı mı dedim? Soğuk demişken hazır balinalarla uğraşırken neden şunları buzların içine paketlemiyorsun? Şaka bir tarafa Gül Goncası, böyle balinalardan yağ çıkarmaya çalışmanın tam bir saçmalık olduğunu biliyorsun, değil mi? Şu kurumuş olana gelince o gövdenin tümünden yüz gram bile yağ çıkmaz."

"Bilmesine ben de biliyorum bunu ama gel de bizim kaptana anlat, bu onun ilk seyahati, bundan önce kolonya üreticisiymiş. Gel gemiye, bana inanmasa da belki sana inanır, böylece ben de bu rezillikten kurtulurum."

Stubb, "Sana yardımı olacak her şeyi yaparım sevgili dostum," diye yanıtladı ve der demez güverteye çıktı. Orada tuhaf bir görüntüyle karşılaştı. Kırmızı yün püsküllü şapka giyen denizciler balinalar için ağır palangalar hazırlıyorlardı. Oldukça yavaş çalışıp çok hızlı konuşuyorlardı ama görünüşlerinden pek de keyifli olmadıkları anlaşılıyordu. Hepsinin burnu cıvadra sereni gibi yüzlerinden yukarı fırlamıştı. Zaman zaman biri ikisi elindeki işi bırakıp direklerin tepesine temiz hava almaya çıkıyordu. Bazıları vebaya yakalanacaklarını düşünerek üstüpüleri katrana batırıp burun deliklerine tutuyordu. Bazılarıysa sapını çanaklarının dibinden kestikleri pipolarıyla tüm burunlarının içi dumanla dolana kadar olanca güçleriyle tütün içiyorlardı.

O sırada Stubb dümene yakın taraftaki kaptan kamarasından gelen bağrışlar ve küfürler işitti, o tarafa bakınca aralanan kapının ardından uzanan öfkeli bir yüz gördü. Bu, o gün yapılan işlere boş yere karşı çıkıp vebadan kaçmak için kendini kaptanın kamarasına (o *kabine* diyordu) atan gemi doktorunun adeta işkence görmüşe benzeyen suratıydı, ama yine de zaman zaman isteklerini söylemekten ve öfkesini haykırmaktan kendini alamıyordu.

Bütün bunları gözleyen Stubb kafasındaki planı gerçekleştirebileceğini düşündü ve Guernsey'liye dönerek küçük bir sohbete koyuldu ve bu sohbet sırasında yabancı geminin zabiti, onları böylesine berbat ve kârdan yoksun bir belaya sokmuş olan kendini beğenmiş ve kara cahil kaptanlarından ne kadar nefret ettiğini anlattı. Onun dikkatle ağzını arayan Stubb, Guernsey'linin gri amberle ilgili en ufak bir fikri olmadığını da anladı. Bu nedenle gri amber konusunda çenesini tuttu ama bunun dışında gayet açık sözlü ve içten davrandı ve bu ikisi kaptanın (kendilerine olan) samimiyet ve güvenini sarsmadan onu hem işin dışında bırakacak hem de onunla dalga geçecek bir plan tezgâhladılar. Bu küçük plana göre Guernsey'li, çevirmen kılığına girip sanki Stubb'ın söylediklerini aktarıyormuş gibi kaptana istediğini söyleyecek; Stubb ise bu konuşma esnasında aklına gelen saçma sapan ne varsa onları mırıldanacaktı.

O sırada kurbanları kamarasından çıktı. Ufak tefek, esmer, kalın favorileri ve bıyığına rağmen alışıldık denizci tipine yakışmayan zarif görünümlü bir adamdı; üzerinde kırmızı kadifeden bir yelek vardı ve yeleğin yan cebinden üzerinde armasını taşıyan bir saat zinciri sarkıyordu. Stubb hemen büyük bir gösterişle ikisi arasında çevirmenlik işini üstlenen Guernsey'li tarafından bu beyefendiye tanıştırıldı.

"Nasıl başlayayım?" dedi.

"Peki," dedi Stubb, kadife yelek ve saat ve armalara bakarak, "yargılayıcı olmak istemem ama bana biraz çocuk gibi göründüğünü söyleyerek başlayabilirsin."

Guernsey'li kaptanına dönerek, "Mösyö diyor ki," dedi Fransızca, "daha dün bir gemiyle karşılaşmışlar, o geminin kaptanı ve birinci zabitiyle altı gemicisi yanlarında çektikleri patlak balinadan kaptıkları hastalıktan ölmüşler."

Bunun üzerine kaptan yerinden sıçradı ve bu konuda daha fazla bilgi edinmek için can kulağıyla dinlemeye başladı.

"Şimdi ne?" dedi Guernsey'li Stubb'a.

"Peki madem bu kadar kolay oltaya geldi, şimdi onu dikkatle gözlediğimi ve bir St. Jago maymunun bile bu balina gemisi kaptanlığına ondan daha layık olduğundan emin olduğumu söyleyin. Hatta ona şebek dediğimi söyleyin."

"Yeminler edip diyor ki mösyö, diğer balina, şu kurumuş olan, bu patlak olandan çok daha ölümcülmüş; velhasıl mösyö, eğer hayatımıza kıymet veriyorsak bu balıklardan kurtulmamızı söylüyor."

Kaptan ânında fırlayıp ileriye koştu ve bağırarak mürettebatına kesici palangalarını çekmekten vazgeçmelerini ve balinaları gemiye bağlayan halatlarla zincirleri derhal çözmelerini emretti.

"Şimdi ne?" dedi Guernsey'li kaptan yanlarına dönünce.

"Dur bakayım, tamam, şimdi ona şöyle diyebilirsin – şöyle– aslında onu (ve kendi kendine belki de başkasını) kandırdığımı söyleyebilirsin."

"Diyor ki mösyö, bize bir faydası dokunduğu için çok memnunmuş."

Bunu duyan kaptan (kendisini ve birinci zabiti kastederek) asıl kendilerinin müteşekkir olduklarını söyledi ve sözlerini Stubb'ı kamarasına bir şişe Bordeaux içmeye davet ederek bitirdi.

"Onunla bir kadeh şarap içmenizi istiyor," dedi çevirmen.

"İçtenlikle teşekkür et ama ona kandırdığım adamla içki içmenin prensiplerime aykırı olduğunu söyle. Aslında ona gitmem gerektiğini söyle."

"Diyor ki mösyö, prensipleri içmesine izin vermi-

yormuş ama mösyö bir gün daha fazla içmek istiyorsa sandallarının dördünü de suya bırakıp bu balinalardan uzaklaşmalıymış çünkü deniz, balinaların kendi başlarına sürüklenip uzaklaşamayacakları kadar durgunmuş."

Onlar konuşurken Stubb çoktan diğer tarafa geçmişti ve sandalına binerken Guernsey'liyi çağırdı ve ona sandalında uzun bir çekme halatı olduğunu ve balinalardan daha hafif olanını geminin yanından çekip uzaklaştırarak onlara elinden geldiğince yardım etmek istediğini söyledi. Böylece Fransız'ın sandalları gemiyi bir tarafa çekerken yardımsever Stubb da olağanüstü uzun bir çekme halatını gösteriş yapıp laçkalayarak balinayı diğer tarafa çekti.

O anda bir rüzgâr çıktı, Stubb balinayı bırakır gibi yaptı, sandallarını gemiye çeken Fransız kısa sürede aradaki mesafeyi açarken *Pequod* Fransız'la Stubb'ın balinası arasına süzüldü. Bunun üzerine Stubb çabucak balinanın yüzen vücuduna doğru küreklere asıldı ve *Pequod*'a seslenip niyetini anlattıktan sonra adice kandırmasının meyvelerini toplamaya girişti. Keskin sandal küreğini eline alıp balinanın vücudunda yan yüzgecin biraz yanında bir kazı başlattı. Gören onu denizde bir mahzen kazıyor sanırdı, küreği sonunda sıska kaburgalara çarptığında sanki bereketli İngiliz topraklarında gömülü Roma seramikleriyle çömleklerini bulmuş gibiydi. Sandalının mürettebatı da heyecandan çılgına dönmüş ve canla başla şeflerine yardım ediyor ve altın arayıcıları gibi heyecanlı gözüküyorlardı.

Bu esnada etraflarında sayısız deniz kuşu durmadan dalıyor, gagalıyor, çığlıklar atıp bağırıyor ve birbirleriyle dövüşüyorlardı. Stubb özellikle burnunun direğini kıran korkunç koku arttıkça hayal kırıklığına uğramış gibi görünmeye başlamıştı ki bu vebanın tam orta yerinden hafif bir parfüm akıntısı sızdı ve kötü kokular arasından ve

kötü kokular tarafından emilip yok edilmeden bir nehrin bir diğer nehre kavuşup ardından bir an için bile birbirine karışmadan yan yana akması gibi akmaya başladı.

"İşte buldum, buldum," diye bağırdı Stubb mutlulukla, derindeki bir şeye çarpınca. "Bir kese! Bir kese!"

Küreğini bırakıp iki elini birden içeri daldırdı ve o güzel Windsor sabunlarına veya güzel alacalı renkli eski peynirlere benzeyen avuç dolusu bir şeyler çıkardı, hem yoğrulabilir kıvamda hem de lezzetli görünüyordu. Elinizin başparmağıyla üstünü kolayca çökertebilirdiniz, sarıyla kül rengi arasında bir tondaydı. Ve bu, sevgili dostlarım, her eczacıda otuz gramı bir altın gine eden gri amberdi. Yaklaşık altı avuç dolusu elde edilmişti fakat daha da fazlası kaçınılmaz bir şekilde denize akmıştı ve aslında sabırsız Ahab'ın, Stubb'ın işi bırakıp gemiye dönmesini aksi takdirde geminin onu bırakıp gideceğini haykıran emri olmasa daha da fazlası elde edilebilirdi.

92. Bölüm
Gri Amber

Bu gri amber çok ilginç bir maddedir ve ticari meta olarak o kadar önemlidir ki 1791'de Nantucket doğumlu Kaptan Coffin bu konuda İngiliz Avam Kamarası'nda sorguya çekilmiştir. Çünkü o zamanlarda, aslında daha sonra yakın zamanlara kadar da tıpkı amberin yani kehribarın kendisi gibi gri amberin tam olarak nereden geldiği âlimler için bir sorun olmaya devam etmiştir. Gri amber esasen Fransızca gri ve amber kelimelerinin bileşik şeklinden başka bir şey değildir ama bu iki madde yani kehribar ve gri amber birbirinden tamamen farklı-

dır. Kehribar bazen kıyı bölgelerde bile bulunsa da daha çok iç bölgelerde yeraltından çıkarılırken gri amber denizden başka yerde bulunmaz. Ayrıca kehribar sert, saydam, kolayca kırılan, kokusuz bir maddedir, pipoların ağızlıklarında, incik boncuk yapımında kullanılır; gri amber ise yumuşak, balmumu gibi bir şeydir ve o kadar keskin kokulu ve baharatlıdır ki daha çok parfümlerde, pastillerde, değerli mumlarda, saç pudralarında ve merhemlerde kullanılır. Türkler onu yemeklerinde kullanır ve tıpkı Hıristiyanların Roma'daki Aziz Petrus Bazilikası'na giderken yanlarında günlük yağı götürmeleri gibi Mekke'ye giderken yanlarında götürürler. Bazı tüccarlar da koku vermek için kırmızı Bordo şarabına az miktarda katarlar.

Kimin aklına gelirdi kibar hanımlarla beylerin hasta bir balinanın iğrenç bağırsaklarında bulunan bir esanstan böylesine keyif alacakları! Ama öyle işte. Gri amber balinadaki hazımsızlığın kimine göre sebebi, kimine göre de sonucudur. Balinalara üç-dört sandal dolusu Brandreth[1] hapı yutturup patlatılan kayalardan işçilerin kaçışması gibi hemen oradan kaçmadıkça böyle bir hazımsızlığın nasıl tedavi edilebileceğini bilmeye olanak yoktur.

Gri amberin içinde Stubb'ın ilk başta denizci pantolonu düğmesi sandığı bazı sert, yuvarlak, kemiksi plaklar bulunduğunu söylemeyi unuttum; daha sonra bunların amber grisinin içinde mumyalanmış küçük mürekkepbalığı kemikleri olduğu anlaşıldı.

Bu mis kokulu gri amberin hiç bozulmadan böylesine bir çürüğün tam ortasında olması, bu önemsiz bir şey mi? Aziz Pavlus'un "Korintliler" kitabındaki yozlaşma ve

1. Dr. Benjamin Brandreth (1809-1880): Kendi ürettiği müshilin geniş kitlelere reklam yoluyla tanıtılmasını sağlayarak bu konuda öncülük etmiş olan doktor. (Ç.N.)

yozlaşmama konusundaki sözlerini hatırlayın, ne demişti: "Şerefsizliklerle gömülür, şanla şerefle diriliriz." Aynı şekilde Paracelsus'un en iyi miskin ne olduğu konusunda söylediklerini düşünün.[1] Üretim aşamasının ilk başındaki kolonyanın, kötü kokulu şeyler içinde en kötüsü olduğu gerçeğini de unutmayın.

Bu bölümü yukarıdaki sözlerle bitirmek isterdim ama balina avcılarına sık sık yöneltilen ve önyargılı bazı dimağlara göre Fransız'ın iki balinasıyla ilgili olarak söylenenleri de dolaylı olarak desteklediğinin düşünülebileceği bir suçlamayı reddetmek endişesiyle bitiremiyorum. Bu kitabın başka bir yerinde balina avcılığı mesleğinin baştan sona pis, pasaklı ve dağınık bir iş olduğuna yönelik iftiraların asılsız olduğu kanıtlandı. Ama aksi ispat edilecek bir şey daha var. Bazıları üstü kapalı bir şekilde bütün balinaların kötü koktuğunu söyler. Bu iğrenç yaftalama nereden çıktı acaba?

Bence bu işin kökeni bundan iki yüz yıl önce Grönland balina gemilerinin Londra'ya ilk gelişine dayandırılabilir. Bu balina avcıları o zaman da şimdi de Güneyli balina gemilerinin her zaman yaptığının aksine balinanın yağını gemi denizdeyken sıvılaştırmaz, balinanın yağını tazeyken küçük parçalara ayırır, tıpalı büyük fıçıların içine koyar ve kendi limanlarına öyle taşırlarmış çünkü o buzlu denizlerde mevsimin kısalığı ve aniden patlayan şiddetli fırtınalar başka bir yönteme olanak tanımazmış. Bunun sonucu olarak Grönland rıhtımlarında ambarlar açılıp balina mezarlıklarından biri boşaltıldığında çıkan koku, bir doğumevi temeli atmak için eski bir mezarlığı kazarken çıkan kokuya benzermiş.

Balina avcılarına karşı bu çirkin saldırı kısmen de

1. Farmakolojinin babası kabul edilen İsviçreli simyacı, hekim ve astrolog (1493-1541). İnsan dışkısının "bütün soylu esansları" içerdiğine inanırdı. (Ç.N.)

olsa eski zamanlarda Grönland kıyılarında Schmerenburgh veya Smeerenberg denen bir Felemenk köyüne de bağlanabilir ki âlim Fogo Von Slack kokular konusundaki büyük eserinde bunlardan ikincisini kullanmıştır. Adından da anlaşılacağı üzere (*smeer* yağ, *berg* yığmak anlamındadır), bu köy Felemenk balina filosunun Hollanda'ya gitmesine gerek kalmadan sıvılaştırılması için balina yağını koyabileceği bir yer sağlamak amacıyla kurulmuştur. Burada ocaklar, yağ kazanları ve yağ depoları bulunur; yağ çıkarma işi son sürat devam ederken çıkan koku pek de hoş değildir. Fakat güney denizlerindeki ispermeçet gemilerinde durum tamamen farklıdır, bunların dört yılı bulan seferlerinde ambarlarını doldurdukları yağı kaynatmak için harcadıkları zaman elli günü bile bulmaz ve kaynatılıp fıçılanan yağ kokusuzdur. İşin aslı şu ki ister canlı ister ölü, doğru dürüst muamele edildiğinde balinalar kesinlikle kötü kokulu yaratıklar değillerdir ayrıca balina avcılarını, Ortaçağ'da insanların Yahudileri kokularından tanıdığı gibi burnunuzla tanıyamazsınız. Hem o kadar egzersiz yapan, nadiren açık havada olsa da her zaman açık denizlerde dolaşan, genel olarak her daim sağlıklı bir balinanın güzel kokmaması olanaksızdır. Ben derim ki bir ispermeçet balinasının kuyruğunu suyun dışında salladığında çıkardığı koku, misk kokusu sürünmüş bir hanımefendinin ılık bir salonda elbisesini hışırdatırken çıkardığı koku gibidir. O zaman o koca gövdesini dikkate alınca kokusu bakımından ispermeçet balinasını neye benzetebilirim? Bir Hint kasabasında Büyük İskender'in şerefine, güzel mür kokuları sürülmüş, dişleri mücevherlerle donatılmış olan ünlü file benziyor olmasın.

93. Bölüm

Kazazede

Fransız'la karşılaşmamızdan birkaç gün sonra *Pequod*'un mürettebatının en önemsiz adamının başına son derece önemli ve öylesine içler acısı bir iş geldi ki bu iş zaman zaman çılgınca sevinçlere boğulan ama aslında alın yazısı ta en başından beri belli olan geminin hem hayatını değiştirdi hem de bu yeni hayatla birlikte başına gelecek paramparça akıbeti öngörmesini sağladı.

Balina gemisinde herkes sandala binip balina peşine gitmez. Gemi sorumlusu denen ve işi, sandallar balina kovalarken gemiyi yönetmek olan az sayıda birkaç tayfa gemide kalır. Genel olarak bu gemi sorumluları sandal mürettebatını oluşturan tayfalar kadar sert adamlardır. Fakat yine de gemide aşırı narin, beceriksiz ve korkak birisi varsa o kişi kesinlikle gemi sorumlusu yapılır. *Pequod*'da, takma adı Pippin olan ve kısaca Pip denen küçük zenci için durum tam da böyleydi. Zavallı Pip! Daha önce de söz etmiştim ondan, o dramatik ve hem kederli hem neşeli gecedeki tefini hatırlıyor olmalısınız.

Dışarıdan bakıldığında Pip'le Hamur Oğlan tam birbirinin eşiydi, tıpkı acayip bir koşuma koşulmuş eşit büyüklükte ama farklı renklerde, siyah ve beyaz iki tay gibiydiler. Ama zavallı Hamur Oğlan'ın donuk ve uyuşuk zekâsına karşın, Pip'in yumuşak kalpli görüntüsünün altında aslında son derece parlak bir zekâ yatardı; ırkına özgü tatlı, neşeli ve keyifli bir zekâsı vardı; zaten bu ırk bütün tatillerin, şenliklerin tadını diğer bütün ırklardan daha güzel daha özgürce çıkarırdı. Siyahlar için takvim üç yüz altmış beş tane Dört Temmuz ve yılbaşından başka bir şey göstermez. Bu küçük siyah çocuğun parlak bir

zekâsı olduğunu söylememe öyle gülmeyin çünkü siyahlığın bile kendi parlaklığı vardır, kral odalarındaki lambrilerin ışık saçan abanozlarına bir bakın, görürsünüz. Pip hayatı ve hayatın o barışçı sığınaklarını seviyordu, hiç hesapta olmadan bir şekilde içine hapsolup kaldığı bu telaşlı iş ne yazık ki onun bu parlaklığını soldurmuştu, ama çok geçmeden göreceğiniz gibi içinde geçici olarak baskılanan bu parlaklık, azgın alevlerle olanca parlaklığıyla tekrar aydınlanacak ve sonunda, bir zamanlar memleketi Connecticut'un Tolland kasabasının çayırlarındaki çalgılı eğlenceleri coşturduğu ve şen kahkahasıyla ufkun çemberini zil niyetine yıldızların asıldığı bir tefe çevirdiği şarkılı akşamlardaki halinden bile on misli daha parlak görünmesini sağlayacaktı. Mavi damarlı bir boyuna asılı, saf su kadar berrak bir elmas kolye gün ışığında ışıl ışıl parlar fakat kurnaz bir kuyumcu aynı elması daha da etkileyici bir parlaklıkta göstermek için onu loş bir zemine koyar ve güneşle değil bazı yapay gaz lambalarıyla aydınlatır. O zaman elmastan cehennem ateşi kadar güzel kıvılcımlar saçılır ve bir zamanlar kristal göklerin en kutsal sembolü olan elmas artık cehennemin kralının tacından çalınmış şeytanca parlayan bir mücevhere benzer. Şimdi öykümüze dönelim.

Gri amber olayında Stubb'ın arka kürekçisinin onu bir süre sakat bırakacak kadar elini burktuğundan söz edilmişti, bunun üzerine onun yerine geçici olarak Pip geçti. Stubb onu ilk kez sandala indirdiğinde Pip çok huzursuzlandı, neyse ki o sefer balinayla yakın temastan kaçmayı başardı ve bu sayede pek onur kırıcı bir duruma düşmedi ama onun bu halini gören Stubb daha sonra ona cesaretini en üst düzeyde tutmasını öğütlemişti çünkü buna ihtiyacı olacaktı.

İkinci binişinde sandal balinaya doğru ilerledi ve zıpkın saplandığında balina her zamanki gibi sandala bir dar-

be indirdi ama bu seferkinde darbe tam zavallı Pip'in oturağının altına denk geldi. Bir anda ister istemez afallayan Pip elinde kürekle sandaldan dışarı fırladı, düşerken de balina halatının gevşek tarafı göğsüne dolanınca halatla birlikte şap diye suya daldı. Tam o anda yaralı balina öfkeyle kaçmaya başladı ve gevşek olan halat hızla gerildi, vay canına! Zavallı Pip boynuna ve göğsüne defalarca dolanmış olan halatla suları köpürte köpürte sandalın önündeki kurt ağzına doğru acımasızca sürükleniyordu.

Tashtego pruvada duruyordu. Avın ateşi tüm benliğini sarmıştı. Tam bir korkak olduğu için Pip'ten nefret ediyordu. Sandal bıçağını kınından çekip çıkardı ve keskin tarafını halatın üzerinde tutarak Stubb'a döndü ve soru sorar şekilde, "Kes?" dedi. Bu esnada Pip'in mosmor olmuş boğulan suratı sanki, "Kes, Tanrı aşkına kes!" der gibi bön bön bakıyordu. Her şey şimşek hızıyla yarım dakikadan kısa bir sürede olup bitti.

"Allah kahretsin kes şunu!" diye gürledi Stubb, böylece balina kaybedildi ve Pip kurtarıldı.

Pip daha kendine gelir gelmez tayfalar bağırıp çağırıp hakaretler yağdırarak zavallı küçük zencinin üzerine saldırdılar. Sakin sakin bu gelişigüzel küfürlere müdahale etmeden yatışmasını bekleyen Stubb, ardından basit ve profesyonel ama yine de yarı şakacı bir tavırla resmî olarak Pip'i kendisi azarladı; bunu hallettikten sonra, bu kez gayriresmî olarak bir sürü yararlı öğüt verdi. İşin özü şuydu, asla sandaldan dışarı atlama Pip, – ama gerisi en ayağı yere basan öğütlerde her zaman olduğu gibi belli belirsiz şeylerdi. Genel olarak, balina avcılığındaki gerçek düstur *sandalı bırakmamaktır* ancak öyle durumlar vardır ki *sandaldan atlamak* daha iyidir. Fakat sanki Pip'e kısa, öz ve itinalı öğütler verecek olursa gelecekte sandaldan kolayca atlaması konusunda çok fazla pay bırakmış olacağının farkına varmış gibi sonunda Stubb aniden öğüt vermeyi kes-

ti ve otoriter bir emirle konuşmasını bitirdi, "Kesinlikle sandalı bırakma Pip, denize atlarsan yemin ederim seni çıkarmam, sakın unutma. Senin gibiler yüzünden balina kaybetmeyi göze alamayız, Alabama'da bir balina senden otuz kat fazla para eder. Bunu aklından çıkarma ve bir daha sakın suya atlama." Bunu söylerken herhalde Stubb dolaylı olarak insan arkadaşını sevse de neticede para kazanan bir hayvandır ve çoğu zaman istekleri iyiliğine engel olur demek istiyordu.

Fakat hepimiz Tanrı'nın kullarıyız; ve Pip tekrar suya atladı. İlkine çok benzer koşullarda oldu bu da fakat bu sefer halat göğsüne dolanmadı; balina kaçmaya başladığında Pip aceleci bir yolcu sandığı gibi suda, arkada kalmıştı. Heyhat! Stubb sözüne sadık kaldı. Çok güzel, mükemmel, masmavi bir gündü; üzeri pul pul olmuş deniz sakin ve serindi ve incecik dövülen altın tabaklarının arasına konan buzağı bağırsağının ipince zarı gibi ufka kadar dümdüz uzanıyordu. Bu suyun içinde batıp çıkan Pip'in abanoz kafası tıpkı bir karanfil goncasına benziyordu. Pip öyle hızla arkaya düşünce tek bir bıçak havaya kalkmadı. Stubb merhametsizce sırtını dönmüş ve uçarcasına balinanın peşine düşmüştü. Üç dakikada Pip'le Stubb arasına bir millik kıyısız bir okyanus girmişti. Denizin ortasında zavallı Pip o kıvrım kıvrım, kıvırcık saçlı siyah kafasını bir diğer yalnız kazazedeye, kazazedelerin en yüksekteki ve en parlağı olan güneşe dönmüş duruyordu.

Durgun bir havada antrenmanlı bir yüzücü için açık denizde yüzmek karada yaylı arabada gitmek kadar kolaydır. Ama o korkunç yalnızlık dayanılmaz bir şeydir. Merhametsiz bir sonsuzluğun ortasında insanın böylesine yoğun bir şekilde kendine odaklanması, aman Tanrım! Nasıl tarif edilir bu? Hatırlayın sütliman sularda denizcilerin nasıl yıkandığını – hatırlayın nasıl tekneleri-

ne sarıldıklarını ve yıkanırken hiç yanından ayrılmadıklarını.

Fakat Stubb gerçekten bu zavallı küçük zenciyi kaderine mi terk etmişti? Hayır, en azından niyeti bu değildi. Dümen suyundan gelen iki sandal vardı ve hiç kuşkusuz onların çabucak Pip'in yanına geleceklerini ve sudan çıkaracaklarını düşünmüştü fakat balina avcıları bu tür durumlarda kendi korkaklıkları yüzünden tehlikeye düşen kürekçilere her zaman sevecen davranmazlar, üstelik bu tür durumlar pek de seyrek değildir; deyim yerindeyse korkaklar, balıkçılıkta da hemen her zaman donanma ve ordularda görülen o insafsız nefretin hedefi olurlar.

Fakat öyle oldu ki bu sandallar Pip'i görmeden aniden yanlarına yanaşan balinaları fark edince dönüp balinaların peşine düştüler, Stubb'ın sandalı artık o kadar uzaktaydı ki ve hem kendisi hem de tayfaları balığa öylesine odaklanmışlardı ki zavallı sefil Pip'in etrafındaki ufkun çemberi giderek genişlemeye başlamıştı. Sonra tamamen şans eseri geminin kendisi Pip'i kurtardı ama o günden sonra küçük zenci aklını yitirmiş bir şekilde güvertede dolanıp durdu, en azından herkes böyle söylüyordu. Deniz sanki alay eder gibi fani vücudunu suyun üstünde tutmuş ama ruhunun sonsuzluğunu boğmuştu. Ama tümüyle değil. Daha ziyade o bozulmamış ilkel dünyanın tuhaf cisimlerinin durgun gözleri önünde süzülerek ileri geri gidip geldiği muhteşem derinliklerine sürüklemişti onu ve Bilgelik denen o cimri deniz tanrısı, biriktirdiği hazineleri çıkarıp yığmıştı ortaya; Pip de mutlu, acımasız ve her daim genç kalan sonsuzluklar içinde, Tanrı gibi aynı anda her yerde olan ve suların gök kubbesinden yukarı dev gibi gök cisimleri fırlatan bir sürü mercan böceği görmüştü. Dokuma tezgâhının pedalında Tanrı'nın ayağını görmüştü; bunu da böyle anlattı herkese, bu yüzden

gemideki arkadaşları ona deli dediler. İnsanın deliliği cennetin aklıdır, her tür fanî fikirden sıyrılan insan sonunda mantık için saçma ve çılgınca olan ilahî düşünceye ulaşır ve ister mutlu olsun ister kederli, artık dokunulmaz hisseder kendini, umursamaz olur Tanrısı gibi.

Bundan sonrası için Stubb'ı çok da suçlamayın. Balıkçılıkta böyle şeylere sık rastlanır ve hikâyenin devamında benim başıma da ne tür bir terk edilme olayının geldiğini göreceksiniz.

94. Bölüm
Elle Sıkma

Stubb'ın pahalıya mal olan balinası, usulüne uygun olarak *Pequod*'un yanına çekildi ve daha önce ayrıntılarıyla anlatılan bütün o kesme ve balinanın yukarı çekilme işleri hatta Heidelburgh fıçısının boşaltılması bile sırasıyla gerçekleştirildi.

Bazıları bu sonuncu işle uğraşırken bazıları da ispermeçet yağıyla doldurulur doldurulmaz büyük fıçıları çekiyorlardı, uygun zaman geldiğinde bu ispermeçet yağı tuğla ocaklarda kaynatılıp eritilmeden önce şimdi anlatacağım şekilde elle dikkatle sıkılıyordu.

İspermeçet yağı öylesine soğuyup kristalleşmişti ki birkaç tayfayla birlikte koca bir Konstantinopolis hamamı dolusu yağın önüne oturduğumda tuhaf bir biçimde yumrular şeklinde katılaştığını ve bazı yerlerde de sıvı halinde aktığını gördüm. Bizim işimiz bu topakları sıkıp tekrar sıvı hale getirmekti. Tatlı ve yağlı bir görev! Tevekkeli ispermeçet yağı eskiden çok beğenilen bir kozmetikmiş. Öyle iyi temizleyici! Öyle iyi bir tatlandırıcı!

Öyle iyi bir yumuşatıcı! Öyle lezzetli bir sakinleştirici! Birkaç dakikalığına ellerimi içinde tutunca parmaklarım yılanbalığı gibi oldu ve adeta yılan gibi kıvrılmaya ve sarmal hareketler yapmaya başladı.

Bocurgattaki son derece yorucu işi bitirmiş, masmavi dingin bir gökyüzünün altında güvertede bağdaş kurmuş rahat rahat otururken gemi uyuşuk bir yelkenle sakin sakin süzülüyordu; ellerimi neredeyse bir saatte yoğrulmuş olan o yumuşak, narin doku topakları içinde yıkar ve bu doku parmaklarıma işleyip olgun üzümlerin şarabı gibi içindeki bütün serveti salıverirken, gerçekten ve kelimenin tam anlamıyla bahar menekşelerininkine benzeyen o kirlenmemiş, saf kokuyu içime çekerken bir an için kendimi misk kokulu çayırlarda hissettiğimi söylemeliyim; o korkunç andımızı tamamen unuttum; ispermeçet yağının tarifi olanaksız güzelliğinde ellerimi ve kalbimi yıkayıp bu anttan arındırdım; neredeyse ispermeçet yağının kızgınlığın ateşini söndürdüğünü söyleyen Paracelsus'un o eski batıl inancının doğru olduğunu düşünmeye başladım; bu hamamda yıkanırken her türlü kötü niyetlerden veya fesattan veya melanetten arındığımı hissettim.

Sık! Sık! Sık! Bütün bir sabah, neredeyse kendim içinde eriyip gidene kadar ispermeçet yağını sıktım; üzerime garip bir delilik hali gelene kadar sıktım ve farkında olmadan yanımdaki adamın ellerini bu narin topaklardan sanıp onları ispermeçet yağının içine bastırırken buldum kendimi. Bu uğraş öylesine zengin, müşfik, dostça ve sevecen hislere sebep oluyordu ki sonunda sürekli olarak adamların ellerini sıkmaya ve sanki onlara, "Sevgili dostlarım, neden birbirimize husumet besleyelim, neden kötü davranalım, kıskanalım! Gelin hepimiz el ele tutuşalım, hayır hepimiz sarmaş dolaş olalım birbirimizle bütünleşelim, tüm kâinatta iyiliğin sütüne ve yağına ka-

rışalım," der gibi sevecenlikle gözlerinin içine bakmaya başladım.

Ah keşke sonsuza kadar ispermeçet yağı sıkabilseydim! Ama uzun deneyimlerden ve tekrar tekrar başımdan geçen olaylardan, insanın erişebileceği mutluluk beklentisini düşürmesi veya en azından değiştirmesi gerektiğini anladım; bu mutluluğu aklında veya hayalinde değil de karısında, kalbinde, yatağında, yemek masasında, hayvanının eğerinde, ocağının başında, köyünde aramalı; artık bunu anladım ya, sonsuza kadar ispermeçet yağı sıkmaya hazırım. Gece hayallerimin düşüncelerinde, hepsi elini ispermeçet yağı kavanozuna daldırmış sıra sıra melekler gördüm.

* * *

İspermeçetten bahsetmişken ispermeçet balinasını yağ kazanlarına hazırlama işi sırasındaki diğer şeylerden de söz etmek gerekir.

İlkin beyaz at denen ve balığın gövdesinin incelen kısmından ve aynı zamanda kuyruk kanatlarının daha kalın yerinden elde edilen şey gelir. Tendon denen kaskatı kesilmiş kas demetleri nedeniyle serttir bu ama yine de içinde biraz yağ vardır. Balinadan sıyrıldıktan sonra beyaz-at kıyma makinesine girmeden önce taşınabilir dikdörtgen şeritler halinde kesilir. Bu haliyle Berkshire mermer bloklarına benzer.

Balina etiniņ "battaniye"nin üzerine yer yer yapıştığı bazı kısımları için kullanılan terim meyveli Noel pudingidir ve dokunun yağlılığına önemli derecede katkıda bulunur. Bakması bile insanı canlandıran, neşelendiren çok güzel bir nesnedir. Adından da anlaşıldığı üzere kar beyazı ya da altın sarısı çizgili bir zemin üzerinde son derece zengin alacalı tonlarla bezeli koyu kızıl ve mor

beneklerin olduğu bir yapısı vardır. Ağaçkavunu resimlerinin arasına yerleştirilmiş yakuttan erikler gibi. Akla aykırı olmakla beraber insanın onu yemeden durması çok zordur. Bir kere pruva direğinin arkasına kaçıp bu işi denediğimi itiraf etmeliyim. Şişko lakaplı Fransa kralı VI. Louis, geyik avı mevsiminin ilk günü öldürülmüş olsa ve asil baldırından bir biftek kesilse, aynı mevsimde Champagne bağlarının da olağanüstü güzellikte bir mahsulü olsa işte meyveli Noel pudinginin tadı aynı buna benzerdi sanırım.

Bir başka madde daha var, çok müstesna bir şey, işin seyri sırasında ortaya çıkar ama bunu yeterince tarif etmenin çok çetrefilli bir iş olduğunu hissediyorum. Buna *slobgollion* denir, bu ismi ilk olarak balinacılar kullandığı gibi, nesnenin doğası da balinacılığa özgüdür. Tarifi zor, sızıntılı, tel tel bir şeydir ve yağ uzun bir süre yoğrulup fıçıdan boşaltıldıktan sonra ispermeçet fıçılarında arta kalan maddedir. Bence bu Heidelburgh fıçısının kopmuş, olağanüstü ince zarlarının birbirine yapışmış halidir.

Gurry, doğru balina avcılarına ait olan bir terim olmakla beraber, bu terimi ispermeçet balinacıları da bazen laf arasında kullanırlar. Bu terim Grönland balinasının yani doğru balinanın sırtından kazınan kara, tutkala benzeyen bir maddeyi tanımlar ve bu maddenin çoğu o aşağılık Leviathan'ı avlayan soysuz ruhların gemilerinin güvertelerini kaplamada kullanılır.

Nipper. Kıskaç anlamındaki bu kelime balina dağarcığına özgü bir söz değildir. Ama balinacıların kullandığı şekliyle öyle oluverir. Bir balinacının *nipper*'i Leviathan'ın kuyruğunun incelen kısmından kesilmiş kısa, sert, tendondan bir şerittir; kalınlığı ortalama iki buçuk santimetredir ve büyüklüğü bir çapanın demir kısmı kadardır. Kenarları boyunca yağlı güverte üzerinde yürütüldüğünde deri benzeri bir paspas görevi görür ve güvertede gidip

geldikçe sanki sihir gibi anlatılmaz bir güzellikte bütün kiri pası ortadan kaldırır.

Bütün bu çapraşık meseleleri öğrenmek için en iyi yol bir an önce yağ odasına inip oranın sakinleriyle konuşmaktır. Buradan "battaniye" denen uzun yağ kütlesi balinadan sıyrılıp gemiye alındığında depolandığı yer olarak daha önce söz edilmişti. Battaniyenin kesilip parçalanması zamanı gelince bu yağ odası acemiler için tam bir dehşet sahnesi halini alır, özellikle geceleyin. Bir fenerin solgun ışığıyla aydınlatılan bir taraf işçiler için boş bırakılmıştır. Bu adamlar genellikle çiftler halinde çalışırlar – biri kargıcı ve kazmacı diğeri kürekçi. Kargı gemi kancası gibi bir şeydir. Kargıcı gemi ileri geri sallanıp yalpalarken kaymasın diye kargısının kancasını bir tabaka yağa takar. Bu esnada kürekçi yağ tabakasının üstüne çıkar ve taşınabilmesi için dikey olarak bire üç metrelik parçalara böler. Bu kürek bilemeyle olabilecek en keskin hale getirilmiştir; kürekçinin ayakları çıplaktır; üzerinde durduğu şey kaçınılmaz bir şekilde bir kızak gibi ayaklarının altından kayar. Bu durumda kendisinin ya da yardımcılarının parmaklarından birini kesse şaşırır mıydınız? Yağ odasının emektarlarında ayak parmakları eksiktir.

95. Bölüm
Papaz Cübbesi

Şayet *Pequod*'a balinanın kesilip biçilmesi sırasında gelip bocurgatın çevresinde dolanmış olsaydınız, hiç kuşkum yok ki orada rüzgâraltının firengi delikleri boyunca uzunlamasına yatan çok garip, esrarengiz nesneye büyük bir merakla bakmaktan kendinizi alamazdınız. Ne o koca

kafasındaki müthiş sarnıç ne boşlukta sallanan muhteşem altçenesi ne de kuyruğunun simetrisinin mucizesi; bunların hiçbiri sizi o tarifi olanaksız koniye gözucuyla bakmanın yarısı kadar bile şaşırtmaz, bu koninin boyu bir Kentucky'liden uzun, tabanı yaklaşık otuz santimdir ve Queequeg'in abanoz putu Yojo kadar simsiyahtır. Put olmasına bu da puttur ama işin doğrusu eskiçağlarda bunun benzerlerine put denirmiş. Buna benzer bir put Yahudiye'de Kraliçe Maachah'ın gizli bahçelerinde bulundu; "Krallar Kitabı"nın birincisinde gizemli bir şekilde anlatıldığı gibi oğul Kral Asa, anne Kraliçe Maachah'ı bu puta taptığı için tahttan indirdi ve nefret ettiği putu parçalayıp Kedron Deresi'nde yaktı.

Şu iki arkadaşıyla gelmekte olan kıymacı denen gemiciye bir bakın, denizcilerin *grandissimus* dedikleri balinanın ağır penisini sırtlamış, savaş alanında ölmüş arkadaşını taşıyan bombacı bir asker gibi omuzları bükülmüş sendeleye sendeleye yürüyor. Balinanın penisini başkasara güvertesine boylu boyunca serip üzerindeki kara deriyi Afrikalı bir avcının boa yılanının derisini soyduğu gibi silindirik bir şekilde sıyırmaya başlar. Bunu da hallettikten sonra deriyi bir pantolon gibi tersyüz edip neredeyse çapını iki katına çıkaracak kadar iyice gerdirir ve sonunda iyice yayıp kuruması için geminin halatlarına asar. Kısa bir süre sonra deriyi asıldığı yerden indirir, sivri ucu tarafından yaklaşık bir metrelik bir bölümü keser ve sonra diğer ucunda kol delikleri için iki tane düz ve uzun yarık açıp boylu boyunca içine girer. Kıymacı artık mesleğinin kutsal giysisiyle karşınızdadır. Makamının ilginç görevlerini üstlendiğinde ezelden beri cemiyetine ait olan bu tören giysisi onu koruyacaktır.

Bu makamın görevi, balina yağını parçalar halinde kıyıp kazanlar için hazırlamaktır; bu işlem arkası küpeşteye yaslanmış tahtadan ata benzeyen bir şeyde yapılır ve

altına, kıyılan parçaların, kendinden geçip mest olmuş bir konuşmacının kâğıtları kadar hızlı düşeceği büyük bir fıçı konur. Gayet düzgün siyahlara bürünmüş, herkesin görebileceği bir minberde durmuş, İncil yapraklarına odaklanmış: Başpiskoposluk için ne harika bir aday, papa için ne uygun bir ahbap olurdu bu kıymacıdan![1]

96. Bölüm
Yağ Eritme Ocakları

Bir Amerikan balina gemisi, dışardan bakıldığında yukarı çekilmiş sandallarından başka yağ eritme ocaklarından tanınabilir. Yapımı tamamlanmış bir gemi, meşe ve kendirin en sağlam duvar ustalığıyla gerçekleştirilmiş ilginç birleşimini sergiler. Sanki tuğla fırınlar dışardan bir yerden alınıp geminin döşemesine yerleştirilmiş gibidir.

Yağ eritme ocakları pruva direğiyle grandi direği arasına güvertenin en geniş yerine yerleştirilmiştir. Ocakların altına konulan keresteler son derece sağlamdır ve üstünde kare şeklindeki üçe iki buçuk metre genişliğinde ve bir buçuk metre yüksekliğinde bir tuğla ve harç yığınını taşıyabilir. Fırınların temeli güverteye saplanmaz ama onu her yanından saran demirden ağır bileziklerle alttaki kalaslara çivilenip güverteye sıkıca oturtulur. Ocağın yan tarafları tahtayla kaplıdır, üst kısmında eğik duran ve üzeri tirizlerle sımsıkı kapatılan koca bir kapak vardır. Bu ka-

1. İncil yaprakları! İncil yaprakları! Zabitlerin kıymacıya olan değişmez çağrısı. Bu çağrılar onu dikkatli olmaya ve mümkün olduğunca ince dilimler kesmeye teşvik eder çünkü bu sayede kaynatıp yağ elde etme işi hızlanır ve muhtemelen kalitesinin iyileşmesine ek olarak elde edilen miktar da hatırı sayılır derecede artar.

pağı kaldırınca ortaya her biri birkaç fıçı alabilecek kapasitede iki tane kocaman demir kazan çıkar. Kullanılmadıkları sürece kazanlar tertemiz tutulur. Zaman zaman iç tarafları gümüş punç kâseleri gibi parlayana kadar sabuntaşı ve kumla cilalanır. Gece nöbetlerinde bazı uyanık tayfalar içine girip kıvrılarak kestirirler. Kazanları parlatırken –yan yana iki kazanda birer adam– demir kapakların üzerinden sırlarını paylaşırlar. Burası aynı zamanda derin matematiksel meditasyon için çok uygun bir yerdir. Geometride bir çember üzerinde hareket eden cisimlerin –örneğin benim sabuntaşımın– her noktadan tam olarak aynı anda düştüğünü keşfedip bu gerçekle şaşkına döndüğümde, elimde sabuntaşıyla *Pequod*'un sol taraftaki kazanını parlatıyordum.

Yağ eritme ocağının önündeki ateş kapağını kaldırınca o taraftaki tuğlaları ve tam kazanların altında tuğlaların içine gömülü ocak ağızlarını görürsünüz. Bu ocak ağızları ağır demir kapaklarla örtülüdür. Ocaklarla kazanlar arasında boydan boya uzanan sığ bir su deposu sayesinde alevlerin yoğun ısısının güverteyle bağlantısı engellenir. Arka taraftan bu su deposuna sokulan bir tünel sayesinde su buharlaştığı hızla yenilenir. Dışarıya açılan bir baca yoktur, duman doğrudan arka duvardan çıkar. Bu noktada şimdi biraz geri dönelim.

Bu sefer sırasında *Pequod*'un yağ eritme ocakları ilk olarak akşam saat dokuz sularında çalışmaya başladı. Bu işi denetlemek Stubb'ın göreviydi.

"Hepiniz hazır mısınız? Çıkın kabuklarınızdan da başlatın şunu. Hey aşçı tutuştur şu fırını." Bu kolay bir işti çünkü marangoz, talaşlarını aralıktan içeri, ocağa atıyordu. Bir balina avı seferinde yağ eritme ocaklarında ilk ateşin odunla beslenmesi gerektiğini belirtmeliyim. Ondan sonra esas yakıtı tutuşturmak dışında odun kullanılmaz. Çeşitli işlemlerden geçtikten sonra yağ tabakasının

geride kalan ve bu aşamadan sonra artık veya paçavra denen gevrek ve kurumuş kısmının hâlâ önemli miktarda yağ özelliği vardır. Bu paçavralar ateşi besler. Böylece alev alev yakılan bir din kurbanı veya kendi kendini yiyip bitiren bir insandan kaçar gibi bir kere ateşlenince artık balina kendi yakıtını sağlar ve kendi vücudunu yakar. Keşke kendi dumanını da tüketseydi! Çünkü bu dumanı solumak korkunç bir şeydir ama bundan kaçmaya da olanak yoktur, yakıldığı sürece buna katlanmak zorundasınız. Hindu cenazelerinde cesetlerin yakıldığı odun yığınlarının çevresinde etrafa sinmiş kokuya benzeyen tarifi olanaksız bir kokusu vardır bu dumanın. Mahşer gününün sol kanadı gibi kokar, cehenneme inananlar için iyi bir savdır bu.

Ocaklar gece yarısına kadar son hızla çalışmaya devam etti. Gemide balina cesedinden eser kalmamıştı, yelken açmış gidiyorduk, serin bir rüzgâr esiyordu, okyanus vahşi bir koyu karanlığa gömülmüştü. Zaman zaman kara kuru bacalardan çatal çatal yükselen azgın alevler o meşhur Yunan ateşi[1] gibi yukarılardaki her halatı tek tek aydınlatıyordu. Yanan gemi sanki acımasız bir görevde intikam peşindeymiş gibi seyrine devam etti. İdra'lı yiğit Canaris'in zift ve sülfür yüklü yelkenlileri alevden geniş yelkenleriyle Türk firkateynlerine tıpkı böyle saldırıp onları yakıp kül etmişti.

Tepesinden kapakları çıkarılınca ardında kocaman bir ocak ortaya çıktı. Bu ocakların üzerinde Tartaros'taki[2] hayaletlere benzeyen ve balina gemilerinin ateşçili-

1. Kızgın kömür, kükürt ve zift karışımından oluşan ve ilk olarak Peloponez Savaşı sırasında kullanılan bir karışım. Su dökülünce sönmediği gibi aksine alevi arttığı için deniz savaşlarında gemilerin geçmesini engellemek için kullanılmıştır. (Ç.N.)

2. Yunan mitolojisinde ölüler ülkesinin en derin yeri. (Ç.N.)

ğini yapan iki putperest zıpkıncı duruyordu. Ucu çatallı devasa sırıklarla, havada ıslıklar çaldırarak yağ yığınlarını kaynayan kazanlara fırlatıyor veya alevler yılan gibi kıvrıla kıvrıla ocakların kapısından taşıp ayaklarını yakana kadar kazanların altındaki ateşi karıştırıyorlardı. Dumanlar olanca kasvetiyle yumak yumak yükseliyordu. Geminin her sallanışında kaynayan yağ da sallanıyor ve sanki suratlarına sıçrayacak gibi oluyordu. Ocakların diğer yanında, tahta tabanın diğer ucunda bocurgat vardı. Bu bocurgat bir deniz divanı görevi görüyordu. Nöbetçiler, yapacak başka işleri olmadığında buraya oturuyor, gözleri yanana kadar kızıl alevlere bakıyorlardı. Duman ve terden iyice kirlenmiş kara sarı suratları, keçeleşmiş sakalları ve bu halleriyle tam bir tezat oluşturan dişlerinin barbar parıltısı, bunların tümü ocakların parlak renklerle ışıldayan hercai alevlerinde ortaya çıkıyordu. Edepsiz serüvenlerini, başlarından geçen korkunç olayları neşe içinde birbirlerine anlatırken tıpkı ocağın alevleri gibi içlerinden barbar kahkahalar yükseliyordu; zıpkıncılar ellerindeki devasa çatallı sopaları ve maşaları çılgınca sağa sola sallıyorlardı; rüzgâr uğuldayıp deniz çalkalanıyordu; gemi homurdana homurdana batıp çıkarken üzerindeki kızıl cehennemle büyük bir kararlılıkla denizin ve gecenin karanlığı içinde ilerliyor ve bir yandan da küçümseyerek ağzında çiğnediği beyaz kemikleri her tarafa insafsızca tükürüyordu; vahşilerle dolu, alevlerle ve yanan bir cesetle yüklü *Pequod* karanlığın içine hızla atılırken saplantılı kaptanının ruhunun somut bir eşi gibi duruyordu.

Uzun saatler boyunca dümende durmuş bu ateş gemisini denizde yürütürken böyle düşünmüştüm. O sürede ben de karanlıklara gömülmüş olduğum için diğerlerini sarıp sarmalayan kızıllığı, çılgınlığı ve korkunçluğu daha iyi görebiliyordum. Yarı duman yarı alev içinde hiç

durmadan oynaşıp duran canavarlara benzeyen bu şekiller, sonunda gece nöbetinin o karşı konulmaz uyku haline teslim olurken benim ruhumda da benzer görüntülere sebep oldu.

Fakat özellikle o gece çok garip ve o zamandan beri bir türlü açıklayamadığım bir şey oldu. Ayakta dikilmiş kestirdiğim andan itibaren feci şekilde ölümcül bir kötülüğün farkındaydım. Çene kemiğinden dümen yekesi, yaslandıkça böğrüme batıyor, rüzgârda sallanmaya başlayan yelkenin uğultusu kulaklarıma geliyordu; bana gözlerim açık gibi geliyordu; yarı bilinçli bir şekilde parmaklarımla gözkapaklarımı açmaya çalışıyordum ama bütün bunlara ve yerinde sabit durup duran pusula kabininin lambasının aydınlattığı pusula kartına bakmamın üzerinden daha bir dakika bile geçmemiş gibi gelmesine rağmen şimdi gemiyi idare etmemi sağlayacak bir pusula göremiyordum. Kızıl parıltılarla zaman zaman ürkütücü hal alan kasvetli bir karanlık dışında bir şey yoktu önümde uzanan. Üstünde durduğum o hızlı ve atılgan şey her neyse, bunun güvenli bir sığınağa doğru yol almaktan çok, güvenli bir sığınağı süratle geride bıraktığına dair güçlü bir his vardı içimde. Ölümü andıran keskin, tuhaf bir his beni sarıp sarmalamıştı. Sonunda ellerimle dümene sarıldım ama sanki dümen bir sihirle bir şekilde tersyüz olmuş düşüncesine kapıldım. Aman Tanrım! Neler oluyor bana, diye düşündüm. Sonunda anladım! O kısacık uykum sırasında ters dönmüştüm ve yüzümü geminin arkasına, sırtımı da geminin burnuna ve pusulaya çevirmiştim. Tam zamanında döndüm yoksa gemi rüzgâra kapılıp belki de alabora olacaktı. Gecenin bu acayip sanrılarından ve rüzgâra kapılmanın yol açacağı ölümcül olasılıklardan kurtulduğum için mutlulukla ve şükranla doldu içim.

Ey insanlar, sakın ateşe uzun uzun bakmayın. Eliniz dümendeyken hülyalara dalmayın. Asla pusulaya sırtını-

zı dönmeyin, dümen yekesinin ilk sarsılmasına kulak verin, kızıllığıyla her şeyi korkunç gösteren yapay alevlere inanmayın. Yarın güneşin doğallığıyla gökler aydınlanacak; çatallı alevlerde zebaniler gibi parlayanlar yarın çok daha farklı, en azından çok daha kibar görünecekler, rahat ol; tek gerçek lamba o muhteşem, altından, mutlu güneştir – geri kalanların tümü sahtedir.

Ama güneş ne Virginia'nın Kasvetli Bataklıklarını, ne Roma'nın lanetlenmiş Campagna'sını, ne uçsuz bucaksız Sahra'yı ne de ayın altındaki milyonlarca kilometrelik çölleri ve belalı yerleri gizler. Güneş bu dünyanın üçte ikisini oluşturan, bu dünyanın karanlık yüzü okyanusu da gizlemez. Böylece içinde dertten çok mutluluk olan ölümlü insanoğlu, böyle bir ölümlü insanoğlu gerçek olamaz – ya gerçek değildir ya da gelişmemiştir. Kitaplar da böyledir. İnsanların en gerçeği Dertlerin İnsanı[1], kitapların en gerçeği ise "Süleyman'ın Kitabı"dır[2] ve kitabın vaaz bölümü de dert çeliğinin en ince dövülmüş halidir. "Her şey boş." HER ŞEY. Bu inatçı dünya Hıristiyan bile olmayan Süleyman'ın bilgeliğine erişememiştir henüz. Hastanelerle hapishanelerden uzak duran, mezarlıklardan koşar adım geçen ve cehennem yerine operalardan bahsetmeyi seven; Cowper, Young, Pascal, Rousseau'ya, bunların hepsine zavallı adamlar diyen; kaygısız bir hayat geçirdiği için Rabelais'nin son derece bilge ve bu nedenle mutlu olduğuna inanan insan; işte bu insan layık değildir mezar taşları üzerine oturup sırrına erilmez Süleyman Peygamber'le birlikte o rutubetli yeşil küfü kırmaya.

Ama Süleyman bile der ki, "Bilgeliğin yolundan ay-

1. Yeni Ahit'te Hıristiyan inanışına göre çarmıha gerilmiş İsa'yı temsil eden bir kişi. (Ç.N.)

2. Eski Ahit'te yer alan "Meseller Kitabı" ("Süleyman'ın Özdeyişleri"). (Ç.N.)

rılan insan, hayattayken bile, ölüler topluluğunda kalacaktır." O zaman atma kendini ateşe, tersyüz etmesin seni, yok etmesin seni; şimdi beni yaptığı gibi. Elem olan bir bilgelik olduğu gibi çılgınlık olan bir elem de vardır. Bazı insanların ruhunda daldığı en karanlık geçitlerden hızla yükselip güneşli boşluklarda gözden kaybolan Catskill kartalı vardır. O dağ kartalı ki sonsuza kadar bu geçitlerde uçsa bile o geçitler dağlardadır ve o yüzden kartal en diplere de dalsa ovaların en yükseklerinde uçan diğer kuşlardan daha yukarıdadır.

97. Bölüm
Lamba

Pequod'un ocaklarından aşağı, tayfaların nöbet sonrasında uyuduğu başkasarasına inince bir an için azizlik mertebesine yükselmiş kralların ve naiplerin ışıl ışıl mabetlerinden birine geldiğinizi sanırsınız. Avrupalı asilzadelerin gömülü olduğu odalara benzeyen üçgen şeklindeki meşe tabutların her birinde bir denizci sanki keski ile yontulmuş bir heykel sessizliğiyle yatar, kukuletalarının örttüğü gözlerinin üzerinde birçok lambanın ışığı parlardı.

Ticaret gemilerinde lamba yağı kedi sütünden bile az bulunur. Karanlıkta giyinmek, karanlıkta yemek, karanlıkta tökezleye tökezleye samandan şiltesine gitmek, bunlar sıradan işlerdir ticaret gemisindeki denizci için. Ama balina avcıları zaten ışığı besleyen şeyin peşindedir ve bu sayede ışık içinde yaşar. Yatacak yerini Alaaddin'in lambasına dönüştürüp öyle yatar, böylece zifirî karanlık gecelerde bile geminin kara gövdesinde hep ışık vardır.

Bakın şu balina avcısına, çoğunlukla irili ufaklı eski şişelerden başka bir şey olmayan bir avuç dolusu lambayla, onları dolduracak yağ olduğunu bilmenin verdiği rahatlıkla yağ ocaklarındaki bakırdan soğutma kaplarına nasıl da gidip fıçılardan bira doldurur gibi dolduruyor onları. Yağların en safını, hiç işlenmemiş dolayısıyla hiç bozulmamış haliyle yakar balina avcısı; böylesi bir sıvı karadaki güneş, ay veya yıldıza benzer icatlarda bile bulunmaz. Erken nisan çayırlarıyla beslenen ineklerin sütünden yapılan tereyağı kadar tatlıdır bu yağ. Balina avcısı tazeliğinden ve gerçekliğinden emin olmak için kendi yağını kendi avlar, tıpkı kırlardaki seyyahın akşam yemeğini kendi avlaması gibi.

98. Bölüm

Yağın Yerleştirilmesi ve Ortalığın Temizlenmesi

Direk başından bakıldığında büyük Leviathan'ın ta uzaklardan nasıl fark edildiği, sulu fundalıklarda nasıl kovalandığı ve derinliklerin vadilerinde nasıl katledildiği; geminin yanına nasıl çekilip kafasının kesildiği ve cellatların eskiden kafasını kestikleri adamın giysilerini hak etmesini sağlayan prensibe dayanarak balinayı sımsıkı saran koskoca kapitone hırkasının nasıl da onu öldürenin malı olduğu; zamanı gelince nasıl da kazanlara mahkûm edildiği ve Shadrach, Meshach ve Abednego[1] gibi isper-

1. Eski Ahit'te kralın altın puta tapınması emrini yerine getirmeyen üç adam fırına atılarak cezalandırılır ancak fırından sapasağlam çıkarlar. Bunun üzerine kral halkına onların tanrısına tapınmalarını buyurur. (Ç.N.)

meçetinin, yağının ve kemiğinin hiç zarar görmeden nasıl ateşten geçtiği anlatılmıştı; geriye yağın romantik bir şekilde fıçılara doldurulup ambara yuvarlandığını ve Leviathan'ın ne yazık ki asla bir daha su yüzeyine çıkıp sularını püskürtmeyecek olsa da bu sayede doğal derinliklerine geri döndüğünü, eskisi gibi su yüzeyinden aşağılara süzüldüğünü anlatarak –hatta izninizle şakıyarak– bu tasvirin son kısmını bitirmek kalıyor.

Yağ halen kızdırılmış bir çelik çubuk kadar sıcakken bin litrelik fıçılara boşaltılır ve gemi gecenin yarısında suların içine bata çıka oraya buraya sallana sallana ilerlerken bu devasa fıçılar sağa sola devrilip tepetaklak dönerler ve heyelan misali tehlikeli bir şekilde kaygan güverte boyunca oradan oraya savrulurlar, ta ki adamlar onları durdurana kadar; işte o zaman çat çat işleyen çekiçlerle kasnaklar çakılır çevrelerine, o anda artık her denizci bir fıçıcı olup çıkmıştır.

Nihayet son litre de fıçılanıp yağın tamamı soğuduktan sonra koca ambar kapakları kaldırılır ve fıçılar geminin derinliklerine, son istirahat yerlerine yollanır. Bundan sonra ambar kapakları yerine yerleştirilir, önüne duvar örülmüş bir dolap gibi hava ve su geçirmeyecek şekilde kapatılır.

İspermeçet balıkçılığında bu belki de balina avcılığının en dikkate değer olaylarından biridir. Bakarsınız bir gün güverteden oluk gibi kan ve yağ akar; o kutsal zabit güvertesinde devasa balina kafası kütleleri üst üste yığılmış, pas tutmuş koca fıçılar bira fabrikasının bahçesindeki gibi ortalığa dağılmıştır; ocaklardan yükselen duman bütün küpeşteleri kurumla kaplamıştır; üstü başı yağla kaplı denizciler oradan oraya koşuşturur; geminin kendisi bir Leviathan'a benziyordur ve insanı sağır eden bir gürültü vardır.

Ama bir-iki gün sonra aynı gemide etrafınıza bakınıp

kulak kabarttığınızda şayet geminin sırlarını ele veren sandallar ve yağ ocakları olmasa aşırı titiz bir kaptanı olan sessiz bir ticaret gemisinde olduğunuza yemin edersiniz. İşlenmemiş ispermeçet yağının kendine özgü temizleyici bir özelliği vardır. Güvertelerin hiçbir zaman yağ olayı tabir edilen şeyden sonra olduğu kadar bembeyaz görünmemesinin sebebi budur. Ayrıca yanmış balina artıklarının küllerinden kolayca güçlü bir çamaşır suyu yapılır, ne zaman geminin yanlarında balinanın sırtından yapış yapış bir şeyler kalsa bu çamaşır suyu onu hemen söker atar. Tayfalar kova kova sular ve fırçalarla titizlikle küpeşteleri eskisi gibi tertemiz yaparlar. Geminin alt donanımındaki kurum fırçalarla çıkarılır. Kullanılmış olan çok sayıda alet edevat aynı titizlikle temizlenip kaldırılır. Ocakların kapakları ovulup yerlerine yerleştirilir ve kazanların üzeri tamamen kapatılmış olur, fıçılar da artık gözlerden uzaktır ve halat takımları görünmez kuytularda kangallanmıştır; gemideki hemen herkesin elbirliğiyle çalışmasıyla bu itinalı görev sonunda tamamlanır ve mürettebat bu sefer kendini temizlemeye koyulur, hepsi üstünü başını tepeden tırnağa değiştirip dipdiri bir halde ve ışıl ışıl parlayarak en zarif Hollanda çarşafından fırlayıp çıkmış damatlar gibi o tertemiz güverteye çıkarlar.

Şimdi coşkulu adımlarla ikili-üçlü gruplar halinde güverteyi arşınlarlar ve neşeli bir şekilde salonlardan, koltuklardan, halılardan, güzel ince kumaşlardan söz ederler; güverteyi hasırla kaplamaktan bahsederler; tepelere perde asmayı düşünürler; başkasara taraçasında ay ışığında çay içmeye bile itiraz etmezler. Böylesine misk kokulu denizcilere üstü kapalı da olsa sıvı yağdan, kemikten ve balina yağından söz etmek saygısızlıktan başka bir şey değildir. Sizin belli belirsiz söz ettiğiniz şeyden haberleri bile yoktur. Hadi bırak bu lafları da peçete getir bize.

Fakat dikkatinizi çekerim, her üç direk başında da

birer adam durmuş kararlı bir şekilde balina gözlemeye devam eder ve bu balinalar yakalanırlarsa meşe mobilyalar tekrar berbat olacaktır ve en azından bir yere bir yağ lekesi bırakacaklardır. Evet, çoğu zaman gece gündüz demeden, dur durak bilmeden doksan altı saat boyunca süren zorlu bir çalışma sonunda bütün gün halatın ucunda kürek çekmekten şişen bilekleriyle gemiciler sandaldan gemiye çıkar çıkmaz bu sefer o devasa zincirleri taşımaya, ağır bocurgatı kaldırmaya, kesip biçmeye başlarlar ve terli terli halleriyle hem ekvator güneşinin hem de ocakların ekvatoru aratmayan alevleriyle yeniden dumana boğulur, yanıp kavrulurlar; bu işler bitince gemiyi temizleyip bir sütçü dükkânı kadar pırıl pırıl yapmak için harekete geçerler ve zavallı adamlar tam tertemiz ceketlerinin düğmelerini ilikleyecekken çoğunlukla yine, "İşte püskürtüyor," çığlığıyla yerlerinden sıçrarlar ve yeniden bir balinayla savaşmak için yerlerinden fırlayıp tekrar aynı yorucu süreçten geçerler.

Ah dostlarım, öldürür bu insanı! Ama hayat böyle. Bizim gibi faniler uzun uzun uğraşıp didindikten sonra dünyanın devasa kütlesinden o azıcık ama değerli ispermeçeti çıkarır, sonra o bitap halimizle üstümüzdeki lekeleri sabırla temizler ve ruhun temiz tapınaklarında yaşamayı öğreniriz; bu işleri daha bitirir bitirmez hayalet, "İşte püskürtüyor," çığlıklarıyla sularını fışkırtmaya başlar ve bu kez yeni bir dünyayla savaşmak için yelken açar, bu yeni hayatın alışılagelmiş eski işlerine dalarız tekrar.

Ah bedenden bedene göçen ruh! Ah Pythagoras[1]! O iyi, o bilge, o tatlı Pythagoras, sen aydınlık Yunanistan'da iki bin yıl önce öldün; son seyahatte seninle birlikte yelken açtım Peru kıyıları boyunca ve şu aptal halimle, san-

1. Pythagoras matematikçi olmanın yanı sıra metempsikoz denen ve ruhların bedenden bedene göç ettiğine inanan bir tarikatın da kurucusudur. (Ç.N.)

ki toy bir oğlanmışsın gibi sana halatları uç uca bağlamayı öğrettim.

99. Bölüm
İspanyol Altını

Ahab'ın zabit güvertesinin iki ucundaki pusula kutusuyla grandi direği arasını nasıl arşınladığı daha önce anlatılmıştı ama anlatmam gereken o kadar çok şey vardı ki Ahab'ın bu voltaları atarken derin düşüncelere dalıp gittiğini ve her iki uçtan dönüşte şöyle bir durup önündeki nesneye tuhaf tuhaf bakmayı alışkanlık haline getirdiğini söylemeye fırsat olmamıştı.

Pusula kutusunun önünde, bakışları pusulanın iğnesinin sivri ucuna takılıp durduğunda o bakış, amacının sivriliğini andıran bir mızrak gibi çıkardı gözlerinden, tekrar yürümeye başlayıp bu sefer grandi direğinin önünde durduğunda aynı perçinlenmiş bakış direğe perçinlenmiş altın sikke üzerine odaklandığında yüzünde her zaman mıhlanmış duran sertlik ifadesi olurdu ama aynı zamanda vahşi bir arzu belki de umutsuzluğun çizgileri de görülürdü.

Bir sabah dönüp altının önünden geçerken üzerinde daha önceden görmediği tuhaf şekiller ve yazılar dikkatini çekti, sanki saplantılı bir şekilde bunların içinde gizlenen bir anlam bulup yorumlamaya başladı. Aslında her şeyin içinde belli bir anlam gizlidir, yoksa hiçbir şeyin değeri olmaz ve şu yuvarlak dünyanın kendisinin bile koca bir sıfırdan başka bir anlamı olmaz ancak Boston'daki tepeler gibi Samanyolu'ndaki çukurları doldurmaktan başka işe yaramazdı.

Bu sikke en safından, en hakiki altındı ve muhteşem tepelerin kalbinden, hem doğudan hem batıdan altın kumlar üzerinden akıp gelen Pactolus'un[1] kaynağından çıkarılmıştı. Şimdi demirden cıvataların pasıyla bakır çivilerin yeşil küfü ortasında çakılı olduğu halde, hiçbir pisliğin bulaşamadığı o tertemiz haliyle Quito parlaklığını koruyordu.

İnsafsız tayfaların arasında, her saat insafsız ellerden geçtiği ve uzun geceler boyunca her türlü hırsızlığı gizleyecek kalın bir karanlık örtüyle kaplı olduğu halde, her gündoğumu bu İspanyol altınını günbatımının bıraktığı yerde buluyordu. Çünkü bu para bir kenara ayrılmış, saygıyla karışık korku uyandıran bir amaç için kutsanmıştı, denizcilerin kendilerine özgü serkeşliklerine rağmen adamların hepsi ona beyaz balinanın tılsımı olarak büyük saygı ve hayranlık besliyorlardı. Bazen o yorucu gece nöbetlerinde ondan bahseder, sonunda bu parayı kimin elde edeceğinden, elde edenin de onu harcayacak kadar yaşayıp yaşamayacağından söz ederlerdi.

Güney Amerika'nın bu soylu paraları güneşin madalyonları ve tropiklerin alametifarikası gibidir. Bu paraların üzerine palmiyeler, tüylü lamalar ve yanardağlar; güneşin halkaları ve yıldızlar, güneşin yıllık yörüngesi, bereket boynuzları, dalgalanan fiyakalı flamalar bolca damgalanırdı; böylece o değerli altın bu süslü baskılarla ilave bir değer ve artan bir ihtişam kazanırdı; tam bir İspanyol şiirselliği.

Pequod'un İspanyol altını bütün bunların en zengin örneği gibi duruyordu. Paranın çevresinde REPUBLICA DEL EQUADOR: QUITO yazıyordu. Yani bu parlak

1. Ege kıyılarında bugünkü adı Sart Çayı olan akarsu. Efsaneye göre Midas altın dokunuşundan bu nehirde kurtuldu. Heredot'a göre Karun Hazinesi'nin kaynağı bu nehirdeki altındır. (Ç.N.)

sikke dünyanın ortasına, ismini aldığı büyük ekvator kuşağının tam altına yerleşmiş bir ülkeden geliyordu ve And Dağları'nın ortalarında bir yerde sonbahar nedir bilmeyen, hiç sararıp solmayan bir iklimde basılmıştı. Bu yazının çevrelediği sikkenin orta yerinde And Dağları'nın üç tepesinin kopyası vardı; birinden alevler çıkıyordu, diğerinde bir kule ve üçüncüsünde de öten bir horoz vardı; hepsinin üzerinde bölümlere ayrılmış her biri kendi gizemli işareti olan burçlar kuşağı ve en önemli öğe olarak da güneş, terazi burcundaki ekinoks noktasında yer alıyordu.

O anda, Ahab sikkenin önünde duruyordu ve bu diğerlerinin gözünden kaçmamıştı.

"Dağ zirveleriyle kulelerin ve diğer bütün görkemli ve yüce şeylerin bencil bir tarafı vardır – şuna bir bakın, Lucifer kadar kibirli. Dimdik duran kule Ahab, yanardağ Ahab, cesur, yiğit ve muzaffer horoz, o da Ahab; hepsi Ahab; bu yuvarlak altın da sihirbaz küresi gibi herkese kendi gizemli yansımasını gösteren ve paranın kendisinden de yuvarlak olan dünyadan başka bir şey değildir. Kendi gizemlerini çözemeyip dünyadan çözüm bekleyenler büyük acılar karşılığı küçük kazançlar elde ederler. Bana sorarsanız güneşin paraya dönmüş şeklinin elma gibi al al bir yüzü var ama bakın güneş fırtına işaretine, ekinoksa giriyor! Daha altı ay önce koç burcundaki ekinokstan çıkmıştı. Bir fırtınadan diğerine. Pekâlâ, öyle olsun. Sancılarla doğmuş insana, ıstırap içinde yaşayıp acılar içinde ölmek düşer. Pekâlâ, öyle olsun. İşte size kaderin uğraşıp durabileceği sağlam bir şey. Pekâlâ, öyle olsun."

"Bu altına peri parmakları değmiş olamaz ama dünden beri şeytanın pençesinin izi çıkmış olmalı kalıp gibi üstünde," diye mırıldandı Starbuck kendi kendine küpeşteye yaslanarak. "Bizim ihtiyar sanki Baltazar'ın o

korkunç yazısını[1] okuyor. Şu sikkeye hiç alıcı gözle bakmamıştım. Hazır Ahab aşağı gidiyor bir okuyayım şunu. Neredeyse kutsal üçlünün dünyevi sembollerini andıran şu üç tepenin cennete uzanan muazzam zirvelerinin arasında karanlık bir vadi. Bu ölüm vadisinde Tanrı çepeçevre kuşatıyor bizi; doğruluğun güneşi bize yol gösteren bir ışık, bir umut olarak parlıyor kederimizin üstünde. Aşağı çevirirsek gözlerimizi küflü toprağını gösterir karanlık vadi bize ama kaldırırsak gözleri yukarı, daha yarı yolda karşılar bakışlarımızı güneş sevindirmek için bizi. Ama yüce güneş sabit değildir, boşuna bakar duruyuz gecenin bir yarısında ondan tatlı bir teselli koparmak için! Bu sikke bilgece konuşuyor, hoş ve tatlı şeyler söylüyor ama yine de söyledikleri bana hüzünlü geliyor. En iyisi kurtulayım şu paradan, yoksa lüzumsuz yere inancımı yitireceğim gerçekler yüzünden."

"İşte bizim ihtiyar Moğol," diye kendi kendine söylendi Stubb ocakların yanında, "bakıp duruyordu paraya, işte Starbuck da aynı işi yapmış dönüyor, ikisinin de suratları beş karış. Bunun da tek sebebi bir parça altına bakmak, o altın Zenci Tepesi'nde ya da Corlaer Kanca'sındayken[2] bende olsaydı gözümü kırpmadan harcardım. Puf, şu benim zavallı, naçizane fikrime göre bu çok tuhaf bir şey. Daha önceki seyahatlerimde de altın paralar görmüştüm; eski İspanyol altınları, Peru altınları, Şili altınla-

1. Eski Ahit'ten. Babil'in son kralı Baltazar'ın düzenlediği bir ziyafet esnasında duvarda bir el görünür ve yazı: yazmaya başlar. Nebukadnezar'a da rüyalarını yorumlayan Daniel okur yazıyı: "Baban Nebukadnezar gururlu biriydi. Yehova ona bir ders vermişti. Yine de Yehova'ya saygısızlık ettin. Onun mabedinden getirilen altın kaplarla şarap içtin. Bu nedenle Tanrı şunları yazdı: *MENE*, *MENE*, *TEKEL* ve *UPHARSIN*. Bu sözler şu anlama geliyor: Medler ve Persler Babil'i ele geçirecek ve sen artık kral olmayacaksın." İngilizcede kötüye işaret anlamında kullanılan "*handwriting on the wall*" deyimi buradan gelir. (Ç.N.)

2. 19. yüzyılın erken dönemlerinde Boston ve New York'taki batakhane bölgeleri. (Ç.N.)

rı, Bolivya altınları, Popayan altınları; *moidore*'ler, *pistole*'ler ve *joe*'ler, yarım *joe*'ler ve çeyrek *joe*'ler.[1] Neymiş bu ekvator sikkesine böylesine öldürücü bir güzellik veren? Golconda aşkına! Gidip bir okuyayım şunu. Vay canına, gerçekten de işaretler ve harikalar var burada! Şu, ihtiyar Bodowitch'in kitabında zodyak dediği şey, benim aşağıdaki almanakta da aynı ad verilmiş. Gidip getireyim şu almanağı, Daboll'un aritmetik kitabıyla şeytanların bile diriltilebileceğini duymuştum, bari ben de Massachusetts takvimimle şu acayip kıvrımlardan bir anlam çıkarmaya çalışayım. İşte benim kitap. Burçlar ve garip şeyler ve güneş, hep diğerlerinin arasında. Hımm, hımm, hımm, işte buradalar – hepsi capcanlı– Koç, Boğa, İkizler. Güneş, güneş bunların arasında dolanıyor. Evet işte sikkenin üzerinde halka gibi sıralanmış on iki oturma odasının ikisinin arasındaki eşikten geçiyor. Kitap! Burada yalan söylüyorsun, işin gerçeği şu ki siz kitaplar haddinizi bilmelisiniz. Siz bize çıplak kelimeleri ve gerçekleri verirsiniz, düşünceleri biz sağlarız. Benim Massachusetts takvimi, Bowditch'in seyrüsefer kitabı ve Daboll'un aritmetik kitabından edindiğim naçizane deneyimim böyle. İşaretler ve harikalar ha! İşaretlerde harika şeyler, harikalarda da anlamlar yoksa çok yazık. Bir yerde bir ipucu olmalı, bir dakika. Hişt – Dinle! Vay canına, işte buldum! Bana bak sikke, senin şu burçların, tekmili birden bir insanın hayatını anlatıyor ve şimdi ben doğrudan kitaptan okuyacağım. Gel buraya takvim! İlk önce işte Koç – azgın köpek – bizi o peydahlar; sonra Boğa, ilk işi bize tos vurmaktır; sonra İkizler yani Erdem ve Ahlaksızlık; tam biz erdeme erişmek isterken hop, Yengeç yani kanser gelir ve çeker bizi geriye ve şurada Erdem'den ayrılırken bu sefer Aslan, kükreyen Aslan çıkar yolumuza – vahşice ısırır birkaç se-

1. Moidore: Portekiz veya Brezilya sikkesi; pistole: İspanyol sikkesi; joe: Portekiz sikkesi. (Ç.N.)

fer ve tabii ki dokunur hafifçe pençesiyle ama kaçarız ondan ve selam veririz Başak'a, yani Bakire'ye! İlk aşkımız o bizim, evleniriz ve tam sonsuza kadar mutlu olacağız derken hop gelir Terazi, mutluluk tartılır ve noksan çıkar ve biz buna üzülüp dururken, aman Tanrım, nasıl da sıçrarız yerimizde Akrep bizi arkamızdan soktuğunda; biz yaramızı iyileştirirken bu sefer şak, oklar gelir, Yay eğleniyor. Tam okları çıkarırken saplandıkları yerden, aman kenara çekilin! Al sana toslayan Oğlak, hızla üstümüze geliyor ve bodoslamasına tosluyor bize; Kova gelip sularını üstümüze boşaltıp bizi boğar; en sonunda işi Balık'la bitirir uykuya dalarız. Alın size bir hikâye, gökyüzünün en tepesine yazılı ve güneş her yıl boydan boya geçer bu hikâyeden ama capcanlı ve dinç getirir sonunu her yıl. Sıkıntıların dertlerin arasında dolanır neşeyle yukarıda ve aşağılardaki Stubb'ı neşelendirir. Neşe, tam lafın doğrusu, kesinlikle! *Adieu* sikke! Fakat bir dakika, işte geliyor bizim küçük İskele Babası; kazanların arkasına gizlenip duyalım bakalım ne diyeceksin. İşte, geldi sikkenin tam önüne, bir şeyler söyleyecek ya bakalım. İşte başlıyor."

"Altından yapılı yuvarlak bir şeyden başka bir şey görmüyorum burada ben ve balinayı ilk kim görürse bu yuvarlak şey onundur. Ne demeye böyle gözlerini dikip bakıyorlar buna? Tamam, on altı dolar ediyor, bir puroyu iki sentten hesap edersen dokuz yüz altmış puro eder. Ben Stubb gibi o pis pipoyu içmem, ben puro severim, benim için de bunun dokuz yüz altmış purodan başka bir anlamı yok, en iyisi çıksın Stubb da biraz balina gözlesin yukarıda."

"Ne desem şimdi buna bilgelik mi ahmaklık mı; gerçekten bilgelikse ahmakça bir tarafı var; yok, gerçekten ahmaklıksa bu sefer bilgece bir tarafı var. Ama dur, bizim ihtiyar Man'lı geliyor, cenaze arabası sürüyordu herhalde, yani denize açılmadan önce. O da durdu sikkenin önünde; aha, direğin öbür yanına dolanıyor; vay canına o

tarafta bir at nalı çakılmış; şimdi de geri geliyor, ne demek oluyor şimdi bütün bunlar? Kulak verin! Bir şeyler mırıldanıyor – sesi de kırık dökük bir kahve değirmenine benziyor. Kulak kabartalım da dinleyelim."

"Eğer Beyaz Balina'yı göreceksek şayet, onu bir ay bir gün içinde görmeliyiz, güneş şu burçlardan birinde durduğu zaman. Bu işaretleri incelemiştim, bilirim ne anlama geldiklerini; bana yirmi yıl önce öğretilmişti bunlar, Kopenhag'da bir cadı tarafından. Bakalım o zaman güneş hangi burçta olacak? At nalı işaretinde, sikkenin tam karşısında. At nalı işareti ne ki? Aslan burcunun işaretidir at nalı – gürleyen, parçalayıp yutan aslanın. Hey gemi, yaşlı gemi! Seni düşündükçe içim kararıyor."

"İşte bir yorum daha, ama yine aynı laflar. Görüyorsunuz ya tek bir çeşit dünya ama adamlar çeşit çeşit. Kenara geçin tekrar, şu gelen Queequeg – adam baştan aşağı dövme – adamın kendisi burçların işaretlerine benziyor. Ne diyor bakalım şu yamyam! Vay canına, notları karşılaştırıyor; uylukkemiğine bakıp güneşin uyluğunda ya da baldırında veya karnında olduğunu düşünüyor herhalde; köylü kadınların *Cerrahın Astronomisi* kitabından bahsettiği gibi. Vay canına, baldırının yakınında bir şey buldu galiba; sanırım Yay o bulduğu. Hayır hayır, ne yapacağını bilemedi sikkeyle, onu bir kralın eski pantolon düğmesi sanıyor. Tekrar şöyle çekilin yana! Şu hayalet şeytan geliyor, Fedallah; her zamanki gibi kuyruğunu kıvırıp içine sokmuş görünmesin diye; ayakkabısının parmaklarında da üstüpü var her zamanki gibi. Ne demek istiyor o bakışlarıyla? Ah, paradaki işarete bir işaret yapıp önünde eğiliyor; sikkede güneş var; ateşe tapanlar tamamen güneşe bağımlıdırlar. İşte! Gelen gelene! Pip geliyor – zavallı çocuk! Keşke ölmüş olsaydı, ya da ben ölsem! Sanki yarı gulyabani gibi geliyor bana. O da bütün bu yorumcuları dinlemiştir –ben dahil– bakın şimdi de kendi geli-

yor okumaya, o sanki bu dünyaya ait olmayan budala yüzüyle. Kenara çekilin de dinleyin. Dinleyin!"

"Bakıyorum, bakıyorsun, bakıyor; bakıyoruz, bakıyorsunuz, bakıyorlar."

"Yemin ederim Murray'in gramer kitabını çalışıyordu bu. Zavallı çocuk aklını geliştirmeye çalışıyor. Şimdi ne diyor – hişt!"

"Bakıyorum, bakıyorsun, bakıyor; bakıyoruz, bakıyorsunuz, bakıyorlar."

"Allah Allah, ezberliyor! Hişt! Tekrar."

"Bakıyorum, bakıyorsun, bakıyor; bakıyoruz, bakıyorsunuz, bakıyorlar."

"Komik."

"Ben, sen, o ve biz, siz, onlar, hepsi yarasa; bense bir kargayım, özellikle de şu çam ağacının tepesine konduğum zaman. Gak! Gak! Gak! Gak! Gak! Gak! Ben karga değil miyim? Ben kargaysam kargayı kaçıran korkuluk nerede? İşte orada, eski bir pantolonun içine sokulmuş iki kemik, iki tane de eski bir cekete tıkılmış."

"Acaba beni mi kastediyor? Ne iltifat ama! Zavallı çocuk! Gidip kendimi assam yeridir. Neyse şimdilik Pip'in yanından uzaklaşayım bari! Geri kalanlara tahammül edebilirim, hiç olmazsa basit akıllılar, bu Pip benim akıl sağlığım için biraz fazla kafayı yemiş. En iyisi bırakayım, söylensin dursun."

"İşte geminin göbeği, şuradaki altın para, herkes onu yerinden söküp çıkarmak için yanıp tutuşuyor. Ama hele bir sökün bakalım göbeği de görün bakalım ne oluyor. Öte yandan, olduğu yerde kalsa, o da fena çünkü direğe bir şey mıhlanması[1] işlerin kötü gittiğine işaret eder. Ha,

1. Gemiye bir şey çakılması teslim olmayı reddetmek anlamına gelir. Teslim olmak için indirilemesin diye savaştaki gemiler bayraklarını direğe çakarlar. (Ç.N.)

ha! İhtiyar Ahab! Beyaz Balina; Ahab seni mıhlayacak! Bu bir çam ağacı. Benim babam Tolland'da bir çam ağacı kesmiş ve dibinden gümüş bir yüzük çıkmış, ihtiyar bir zencinin nikah yüzüğü. Nasıl olmuş da girmiş oraya? İşte böyle diyecekler, mahşer günü gelip de etrafı ağaç kabuğu niyetine midyelerle kaplı bu eski gemi direğini bulup çıkardıklarında üzerinde çakılı sikkeyi görünce. Ah altın! Kıymetli, kıymetli altın! O yeşil cimri yakında istifler seni. Hişt! Hişt! Tanrı böğürtlen gibi toplar insanoğlunun ruhunu aralarında dolaşıp. Aşçıbaşı! Hey aşçıbaşı! Bizi de pişir! Jenny! Hey, hey, hey, hey, hey Jenny, Jenny! Haydi pişir şu bazlamayı!"

100. Bölüm

Kol ve Bacak, Nantucket'tan *Pequod*, Londra'dan *Samuel Enderby*'le Karşılaşır

"Hey, gemidekiler! Beyaz Balina'yı gördünüz mü?"

Böyle bağırdı Ahab bir kere daha, kıç taraftan yaklaşan İngiliz bayraklı bir gemiye. İhtiyar adam ağzında megafonu kaptan sandalında duruyordu ve balina dişinden bacağı, kendi sandalının başında kaygısızca uzanmış olan yabancı geminin kaptanının göreceği şekilde apaçık ortadaydı. Yabancı geminin kaptanı esmer, iriyarı, babacan tipli, hoş görünüşlü, yaklaşık altmış yaşlarında bir adamdı; üzerinde lacivert çuhadan, etekleri kıvrım kıvrım bol kesimli bir denizci ceketi vardı ve ceketin boş kolu eski Macar süvarilerinin sırma işlemeli üniformasının kolu gibi arkasında dalgalanıyordu.

"Beyaz Balina'yı gördünüz mü?"

Kaptan, "Bunu görüyor musunuz?" diyerek kumaş kıvrımlarının gizlediği, ispermeçet balinası kemiğinden, tokmak gibi tahta uçlu beyaz bir kol çıkardı.

"Sandalım!" diye bağırdı Ahab, telaşla etrafındaki kürekleri iteleyerek. "İndirmeye hazır olun!"

İçinde durduğu sandaldan inmeden Ahab ve müretteba bir dakikadan daha kısa sürede suya indirildi ve hemen peşinden de yabancı gemiye yanaştı. Fakat burada tuhaf bir zorlukla karşılaştılar. Ânın heyecanına kapılan Ahab, bacağını kaybettiğinden beri denizde bir kere bile kendisininkinden başka bir tekneye ayak basmadığını ve *Pequod*'da bulunan ve başka hiçbir gemiye öyle çabucak kurulup yüklenemeyecek dahice ve çok kullanışlı bir tertibat sayesinde yalnızca *Pequod*'a kolayca çıktığını unutmuştu. Açık denizde sandaldan gemiye tırmanmak –bu işi sürekli yapan balina avcıları dışında– öyle her babayiğidin harcı, kolay bir iş değildir çünkü koca dalgalar sandalı bir anda küpeşteye doğru kaldırır sonra ânında geminin dibindeki tahtalara kadar indirir. Bir bacağından mahrum ve *Pequod*'daki yardımsever icattan yoksun olduğu için Ahab sefil bir şekilde kendini birden beceriksiz bir kara adamına indirgenmiş gibi hissetti, geminin sürekli değişen ve ulaşması da pek mümkün görünmeyen yüksekliğine umutsuzca baktı.

Daha önce de biraz değindiğim gibi, dolaylı olarak geçirdiği talihsiz kazadan kaynaklanan her olumsuzluk Ahab'ı hiç şaşmaz bir şekilde huzursuz edip canını sıkardı. O anki olayda da Ahab'ın huzursuzluğu, yabancı gemiden diklemesine sarkıtılan merdivenin küpeşteye çivilenmiş kelepçelerinin yanından, tırabzan niyetine gayet zevkli bir şekilde örülmüş süslü püslü bir çift halat sallayan iki zabitin varlığı nedeniyle daha da artmıştı çünkü ilk başta, tek bacaklı bir adamın sakatlığının bu

deniz tırabzanlarını kullanmasına engel olmayacağını düşünüyor gibiydiler. Fakat bu acayiplik yalnızca bir dakika sürdü çünkü yabancı geminin kaptanı bir bakışta olanı biteni anlayıp bağırdı: "Gördüm, gördüm! Bırakın halatları fırlatmayı! Fırlayın çocuklar, sallayın şu balina kesme palangalarını aşağı!"

Neyse ki bir-iki gündür geminin yanında bir balina çekiyorlardı da büyük palangalar hâlâ yukarıdaydı ve tertemiz edilip kurumuş o devasa kavisli yağ kancası hâlâ palanganın ucuna bağlıydı. Bu hemen aşağı Ahab'ın yanına indirildi ve durumu ânında kavrayan Ahab tek bacağını kancanın kavisine soktu (çapanın tek kanadında veya elma ağacının çatalında oturur gibi) ve seslenip hazır olduğunu söyleyerek sımsıkı tutundu ve aynı zamanda palanganın hareketli kısmına tutuna tutuna tırmanarak yukarı çekilmesine yardım etti. Kısa sürede küpeştenin iç tarafına aşırıldı ve usulca bocurgatın başına kondu. Yabancı geminin kaptanı balina dişi kolunu sıcak bir karşılama hareketiyle uzatarak ilerledi, Ahab da balina dişi bacağını uzatıp balina dişi kolu çaprazlayarak (iki kılıçbalığının bıçakları gibi) kendine özgü denizaygırı gibi sesiyle bağırdı, "Evet, evet sevgili dostum! Gel kemik sıkışalım! Bir kol ve bir bacak! Görüyorsun ya, asla büzülüp geri çekilmez bir kol ve asla koşamayan bir bacak. Beyaz Balina'yı nerede gördün? Göreli ne kadar oldu?"

"Beyaz Balina," dedi İngiliz, fildişi kolunu bir dürbün gibi doğuya uzatıp kederli kederli bakarak, "orada gördüm, ekvator hattında, geçen mevsim."

"Kolunu o kaptı, değil mi?" diye sordu Ahab, bocurgattan aşağı doğru kayarken elini İngiliz'in omzuna koyarak.

"Evet, en azından sebebi oydu, o bacağı da mı?"

"Anlat bakalım hikâyeyi," dedi Ahab, "nasıl oldu?"

"Hayatımda ilk defa ekvator hattında seyrediyordum," diye başladı İngiliz. "O zaman Beyaz Balina'dan haberim bile yoktu. Bir gün dört-beş balinalık bir sürü için sandalları indirdik ve benim sandalla bir tanesini zıpkınlayıp bağlandık; hayvan tam bir sirk atı gibiydi, öyle bir dönmeye başladı ki benim mürettebat, sandalı ancak küreklerini küpeştesinin dışına sarkıtarak dengede tutabiliyordu. O sırada denizin dibinden suları yararak süt gibi beyaz kafası ve kamburuyla kocaman bir balina fırladı, her tarafı kırış kırıştı.

"Oymuş işte, oymuş," diye bağırdı Ahab, tuttuğu nefesini aniden bırakarak.

"Ve sancak tarafındaki kanadından zıpkınlar çıkıyordu."

"Evet, evet işte onlar benimkiler, *benim* zıpkınlarım," diye bağırdı Ahab coşarak – "devam et!"

"Tamam izin ver de anlatayım," dedi İngiliz gülerek. "Bu büyük büyükbaba, o koca beyaz kafası ve kamburuyla suları köpürte·köpürte sürünün içinde girdi ve benim bağlı halatı hiddetle ısırmaya başladı."

"Evet, anlıyorum! Halatı koparmak, zıpkının saplandığı balığı kurtarmak istedi, her zamanki numarası, tanırım onu."

"Tam olarak nasıldı, bilmiyorum," diye devam etti tek kollu kaptan, "ama benim halatı ısırdığında halat bir şekilde dişlerine dolandı ve orada takılıp kaldı ama biz o zaman bunu fark etmedik, o nedenle sonradan halatı çektiğimizde geri sıçrayıp rüzgârüstüne doğru kuyruğunu çarpa çarpa giden diğer balina yerine pat diye bunun kamburunun üstüne düştük. Olup biteni kavrayıp onun ne denli soylu bir balina olduğunu anlayınca –hayatımda gördüğüm en soylu ve en büyük balina efendim– öfkeden kudurmuş görünmesine rağmen onu yakalamaya karar verdim. O takılmış olan halatın gevşeyeceğini veya

halatın dolandığı dişin yerinden çıkacağını düşünüp (çünkü balina halatı çekme konusunda müthiş bir mürettebatım vardı) bütün bunları görünce birinci zabitimin sandalına atladım – işte burada Mr. Mounttop (yeri gelmişken tanıştırayım, Kaptan – Mounttop; Mounttop – kaptan), dediğim gibi Mounttop'un sandalına atladım, sandallarımız dip dibeydi, sonra ilk zıpkını yolladım bizim büyükbabaya. Fakat aman Tanrım, cin çarpmışa döndüm, bir anda bir yarasa kadar kör olmuştum, gözlerim dışarı fırlamıştı, siyah bir köpük bir sis perdesi gibi her şeyin üzerini örtmüş ve donuklaştırmıştı, balinanın kuyruğu da mermer bir kule gibi köpüklerin içinden karaltı şeklinde dimdik yükseldi. Sandalı geri çevirmenin faydası yoktu; günün ortasında, insanı kör eden saray mücevherleri kadar parlak güneşin altında el yordamıyla aranıyordum; dediğim gibi fırlatmak için el yordamıyla ikinci zıpkını aranıyordum ki balinanın kuyruğu Lima Kulesi gibi tepemize indi, sandalımı ortadan ikiye böldü, her iki yarısını da paramparça etti; beyaz kambur, kuyruğu önde geri gelip sandalın enkazı sanki tahta yongalarıymış gibi tekrar girişti. Hepimiz suya atlayıp kulaç atmaya başladık. Korkunç kuyruk darbelerinden kaçmak için balinaya saplanan zıpkınımın sapını yakaladım ve bir an için sanki bir *remora*[1] gibi balinaya yapıştım. Fakat çarpıp kırılan dalgalar beni tutunduğum yerden söküp attı ve aynı anda balık da aniden ileri fırlayıp şimşek gibi sulara daldı; balinayla birlikte giden o lanet olası ikinci zıpkının kancası tam şuradan kaptı beni (elini omzunun hemen altına vurarak); evet, tam şuradan kaptı ve beni cehennem ateşine boğdu sandım; tam o sırada Tanrı'ya

1. Otuz ila doksan santimetre boyunda, suda geriye doğru kayabilen ve kıvrımlı şekilde yüzebilen bir balık. Ağzıyla balinaya yapışıp balinayla birlikte seyahat ettiği için *suckerfish* (emen balık) olarak adlandırılmıştır. (Ç.N.)

şükürler olsun, kanca eti yırtarak –bütün kolum boyunca– ilerleyip bileğimden çıktı, ben de su yüzüne çıktım; gerisini şuradaki beyefendi anlatacak (sırası gelmişken Kaptan, bu Dr. Bunger, geminin hekimi ve Bunger, sevgili dostum, kaptan). Şimdi Bunger, anlat bakalım senin kısmını."

Samimi bir şekilde tanıştırılan bu meslek erbabı beyefendi başından beri kaptanların yanında duruyordu ama üzerinde gemideki rütbesini gösteren hiçbir şey yoktu. Tostoparlak ama ciddi bir yüzü vardı mavi yünlü bir ceket ya da gömlek ve yamalı bir pantolon giymişti, dikkati bir elindeki kavilyayla diğer elindeki ilaç kutusu arasında bölünmüştü ve arada bir, iki sakat kaptanın balina dişi kol ve bacaklarına kusur bulur gibi göz atıyordu. Ama yine de amiri onu Ahab'a tanıştırdığında kibarca eğilip selamladı ve doğrudan kaptanın emrini yerine getirmeye koyuldu.

"Korkunç bir yaraydı," diye başladı balinacı doktor, "benim önerimi dinleyip bu Kaptan Boomer, bizim *Sammy*'nin–"

Tek kollu kaptan Ahab'a, "*Samuel Enderby* gemimin adıdır," diyerek sözünü kesti doktorun, "devam et, oğlum."

"Ekvatorun yakıp kavuran sıcağından çıkmak için bizim ihtiyar *Sammy*'nin yönünü kuzeye çevirdi. Ama nafile – elimden geleni yaptım, geceler boyunca başında bekledim, diyet konusunda da çok katı davrandım."

"Aman ne katı!" diye lafa karıştı hastanın kendisi, sonra da aniden sesini değiştirerek sözünü sürdürdü: "Her gece benimle beraber sargı saramayacak hale gelene kadar sıcak rom içiyor, sonra beni iyice sarhoş halde sabahın üçünde yatağa yolluyordu. Ey yıldızlar! Başımı bekliyormuş da diyetim konusunda çok katıymış da. Dr. Bunger hastasının başında çok iyi nöbet tutar ve diyet

konusunda da çok katıdır. Dr. Bunger, seni köpek, hadi gülsene! Neden gülmüyorsun? Ne tatlı, bir adi, bir serseri olduğunu kendin de biliyorsun. Hadi oğlum devam et. Başkası hayatımı kurtaracağına senin tarafından öldürülmeyi yeğlerim."

"Sayın kaptan, herhalde anlamışsınızdır, bu saygıdeğer efendimiz," dedi dindar görünümlü Bunger, hiç istifini bozmadan Ahab'ın önünde hafifçe eğilerek, "zaman zaman gayet uygunsuz şakalar yapar; böyle yalanlar atmaya bayılır. Ama Fransızların dediği gibi *en passant*[1] şunu söylemeliyim ki bendeniz, yani Jack Bunger, eskiden muhterem bir papaz olan bendeniz, tam ve mutlak bir içki perhizindeyimdir, asla içmem."

"Su içmez!" diye bağırdı kaptan. "Asla su içmez, tam ona göre işte, kuduz olmuş gibi kaçar sudan ama neyse devam et, devam et şu kol hikâyesine."

"Evet, devam edeyim en iyisi," dedi doktor serinkanlılıkla. "Kaptan Boomer patavatsızca sözümü kesmeden önce bütün gayretime rağmen yaranın giderek kötüleşmeye devam ettiğini gözlediğimi söylüyordum; gerçek şu ki, efendim, bir doktorun görüp görebileceği en berbat yaraydı bu, yetmiş santimden uzundu. İskandil ipiyle ölçtüm. Kısa zamanda yaranın rengi siyahlaşmaya başladı, olacağı biliyordum ve kolu kestim. Ama şu balina dişinin kolun yerine takılmasında benim parmağım yok, bu şey, bütün kurallara aykırı," elindeki kavilyayla işaret ederek, "o kaptanın işi, benim değil; kaptan emretti marangoza onu yapmasını; ucuna da iki taraflı bir çekiç topuzu koydurttu, bir kere bana yapmaya kalkıştığı gibi birisinin beynini dağıtmak için sanırım. Bazen şeytanca öfkelere kapılır. Şu çukuru görüyor musunuz efendim,"

1. (Fr.) Yeri gelmişken. (Ç.N.)

dedi ve şapkasını çıkarıp saçını yana çekerek kafatasında, en ufak bir yara izi ya da daha önceden bir yara oluştuğuna dair bir belirti görülemeyen, çanak gibi bir çukuru ortaya çıkardı. "Şuradaki kaptan anlatır size bunun nasıl olduğunu, o biliyor."

"Hayır bilmiyorum," dedi kaptan, "ama annesi bilir, doğduğunda vardı o. Seni dindar alçak seni – şu sular dünyasında var mı senin gibi bir başka Bunger? Öldüğünde senin turşunu kurmalı, seni köpek; sen gelecek asırlara kalmalısın, seni serseri."

O âna kadar iki İngiliz arasındaki bu atışmayı sabırsızlıkla dinleyen Ahab, "Beyaz Balina'ya ne oldu?" diye bağırdı.

"Ah!" diye bağırdı tek kollu kaptan. "Ah evet! Daldıktan sonra, onu bir süre görmedik hatta daha önce dediğim gibi bana bu numarayı yapanın hangi balina olduğunu bile bilmiyorduk, ta ki tekrar ekvatora dönüp kimilerinin Moby Dick dediği balinadan bahsedildiğini duyana kadar – işte o zaman o olduğunu anladım."

"Sonradan onun izine rastladınız mı?"

"İki kez."

"Ama saplayamadınız zıpkını?"

"Denemek bile istemedim, bir kol yetmez mi? Öbür kolum da gitse ne yaparım? Hem sanırım Moby Dick ısırmaktan çok yutuyor."

"Peki, o zaman," diye söze karıştı Bunger, "sağ kolunuzu almak için sol kolunuzu yem diye kullanın. Biliyor musunuz beyler," dedi büyük bir ciddiyetle ve keskin bir şekilde sırasıyla her iki kaptanın önünde eğilerek, "biliyor musunuz beyler, Ulu Tanrı balinanın sindirim organlarını öylesine esrarengiz bir şekilde yaratmıştır ki bir adamın kolunu bile sindirmesi olanaksızdır. Balina da bunu bilir. Sizin Beyaz Balina'nın şerri dediğiniz şey aslında onun beceriksizliğidir. Aslında onun ne bir kol ne bir bacak yut-

maya niyeti yoktur, yalnızca numaradan saldıracak gibi yapıp korkutmak ister. Bir keresinde sustalı çakı yutar numarası yaparken gerçekten de çakıyı yutan ve çakının on iki aydan da fazla içinde kaldığı şu benim eski Seylanlı hokkabaz hastama kusturucu bir şey vermiştim de onu ancak küçük parçalar halinde çıkarmıştı, anlıyor musunuz? O sustalıyı sindirmesine ve vücut sisteminin bir parçası haline getirmesine olanak yoktu. Evet Kaptan Boomer, yeterince çabuk davranırsan ve bir koluna yakışık alır bir cenaze töreni düzenlemek için diğer kolunu tehlikeye atmaya niyetin varsa o zaman kol senin, yalnızca balinaya hemen bir fırsat daha ver yeter."

"Hayır Bunger, teşekkürler," dedi İngiliz kaptan, "yuttuğu kol onun olsun, artık elimden bir şey gelmez, hem o zaman onu tanımıyordum ama bir kol daha olmaz. Başka Beyaz Balina görmek istemiyorum, bir kere düştüm peşine, o da bana yeter. Onu öldürmenin şanı şerefi müthiş olurdu, bunu biliyorum; hem gemi dolusu değerli ispermeçet çıkar ondan ama bana bak, en iyisi ondan uzak durmak; ne dersin kaptan?" dedi fildişi bacağa bakarak.

"Öyle. Ama her şeye rağmen avlanacak. Ne kadar uzak durmaya çalışsan o kadar kendine çeker bu lanet olası şey. Sanki bir mıknatıs. En son ne zaman gördünüz onu? Ne tarafa gidiyordu?"

"Tanrım sen koru ruhumu, şeytanınkini de lanetle," diye bağırdı Bunger, hafif kamburunu çıkararak Ahab'ın etrafında dolanıp bir köpek gibi garip garip burnunu çekerek, "bu adamın kanı –termometreyi getirin!– kaynama noktasına erişmiş, nabzı borda tahtalarını titretiyor!" dedi ve cebinden bir neşter çıkarıp Ahab'ın koluna yanaştı.

"Dur!" diye gürledi Ahab ve tuttuğu gibi adamı küpeşteye çarptı. "Tayfalar, sandala! Ne tarafa gidiyordu?"

"Aman Tanrım," diye bağırdı sorunun yöneltildiği İngiliz kaptan. "Sorun ne? Sanırım doğuya gidiyordu. Çıldırdı mı sizin kaptan?" diye fısıldadı Fedallah'a.

Fakat Fedallah bir parmağını dudağına götürerek küpeştenin üzerinden kayıp sandalın dümen küreğini aldı ve Ahab da balina kesme palangasını kendine doğru çekip geminin tayfalarına kendisini indirmeye hazır olmalarını emretti.

Bir dakika sonra Ahab sandalın kıç tarafında durmuş ve Manila'lı tayfalar küreklere asılmıştı. İngiliz kaptan boşuna seslendi Ahab'a. Sırtını yabancı gemiye, bir çakmaktaşı kadar kaskatı yüzünü de kendi gemisine dönen Ahab, sandal *Pequod*'a yanaşana kadar öyle dimdik durdu.

101. Bölüm
Şarap Sürahisi

İngiliz gemisi gözden kaybolmadan önce Londra limanından kalktığını ve ismini o şehrin tüccarlarından ünlü Enderby ve oğulları balina şirketinin kurucusu rahmetli Samuel Enderby'den aldığını belirtmeliyim, benim naçizane balinacı görüşüme göre Tudor ve Bourbon'ları bir araya koysanız bu ailenin o soylu hanedanlardan geri kalır yanı olmazdı. Bu muazzam balinacılık şirketinin efendimizin doğumunun 1775. yılından ne kadar öncesinden beri var olduğunu benim elimdeki sayısız balıkçılık yazılarına bakarak söyleyemezsiniz ama bu yılda (1775) düzenli olarak ispermeçet balinası avlamaya başlayan İngiliz gemilerini ilk donatan şirket buydu fakat bundan birkaç yirmi yıl önce (1726 yılından beri) bizim Nantucket'lı ve Vineyard'lı yiğit Coffin'ler

ve Macey'ler büyük filolar halinde Leviathan'ın peşine düştüler ama yalnızca Kuzey ve Güney Atlantik'te, başka yerde değil. Ama burada şunu kesin olarak belirtmeliyim ki büyük ispermeçet balinasını medeni bir çelikle zıpkınlayan ilk insanoğlu Nantucket'lılardı ve ondan sonra da yarım yüzyıl boyunca onlardan başka kimse bu şekilde balina zıpkınlamadı.

1778 yılında, yalnızca güçlü Enderby'lerin parasıyla, bu işe mahsus donatılan *Amelia* adında güzel bir gemi cesurca Boynuz Burnu'nu dolanmıştı ve güney denizinde bir balina sandalını denize indiren ilk gemiydi. Bu ustalık gerektiren ve şanslı bir yolculuktu, ambarları değerli ispermeçetle dolu olarak limanına dönen *Amelia*'yı onu örnek alan hem İngiliz hem Amerikalı başka gemiler izlemiş ve böylece Pasifik'in o uçsuz bucaksız av alanları ispermeçet balinası avcılığına açılmıştı. Fakat bu başarılı işle yetinmeyen yorulmak bilmez Enderby'ler tekrar harekete geçmiş, Samuel ve oğullarının hepsi –kaç tane olduklarını ancak anneleri bilir– kendi gözetimleri altında ve kısmen de masrafları kendileri tarafından karşılanmak üzere, İngiliz hükümetini *Rattler* adındaki bir şalopayı güney denizine bir balina keşif gezisine göndermeye ikna etmişlerdi. Gemi, deniz kuvvetlerinden rütbeli bir kaptan komutasında ismine uygun usta işi bir sefer yaptı ve bazı hizmetler gerçekleştirdi ama ne hizmetler yaptığı pek bilinmiyor. Ancak hepsi bu kadarla kalmadı. 1819 yılında aynı şirket Japonya'nın uzak sularında bir deneme seferi için bu sefer kendi keşif gemisini donattı. Siren adındaki bu gemi deneme niteliğinde muhteşem bir sefer yaptı ve böylece Japon av sahasını herkes öğrendi. Bu ünlü seferde *Siren*'e bir Nantucket'lı olan Kaptan Coffin kumanda ediyordu.

İşin bütün şanı şerefini, sanırım şirketleri bugün bile varlığını sürdüren Enderby'lere vermek gerekir, ilk *Sa-*

muel çoktan öbür dünyanın güney denizinde çapasının ipini çözmüştür kuşkusuz.

Onun ismini alan gemi çok süratli bir yelkenli ve her bakımdan asil bir tekne olarak bu şerefi hak ediyordu. Bir keresinde Patagonya açıklarında bu gemiye binmiş ve başkasarasında sıcak romlu bira içmiştim. Hoş bir muhabbetti ve hepsi de iyi adamlardı – gemideki herkes tek tek. Hepsine kısa bir ömür ve mutlu bir ölüm dilerim. Bu hoş muhabbet –Ahab'ın fildişi bacağını bordaya basmasından çok, çok sonraydı– bana asil, sağlam Sakson konukseverliğini göstermişti; eğer unutursam bu asaleti, papazım da beni unutsun ve şeytan beni hatırlasın. Romlu bira? Romlu bira mı dedim? Evet, bir saatte kırk litre yuvarlamıştık ve fırtına patladığında (Patagonya açıkları hep fırtınalıdır) gemideki herkes –ziyaretçiler falan– gabya yelkenini camadan vurmaya çağrıldı ama hepimiz öylesine kafayı bulmuştuk ki birbirimizi barço bağlarıyla yukarı çekmek zorunda kaldık, büyük bir aptallık edip ceketlerimizin eteklerini yelkenlere doladık ve uğuldayan fırtınada bu sefer kendimiz camadan vurulmuş halde asılıp kalmıştık yelkenlere, bütün sarhoş denizcilere ders olsun bu. Neyse ki direkler yıkılmadı da teker teker kayarak indik aşağı ama inene kadar hepimiz iyice ayılmış olacağız ki tekrar dolaştırdık romlu birayı elden ele ama başkasarasının lombozundan patlayarak içeri dolan o vahşi tuzlu püskürtü bizim içkileri sulandırıp bana göre turşu suyuna çevirmişti.

Biftek güzeldi ama biraz fazla diriydi. Kimileri boğa bifteği olduğunu söyledi, kimileri de deve bifteği; tam olarak ne olduğunu bilmiyorum. Etli hamurlar da vardı; küçük ama azımsanamayacak miktarda, yusyuvarlak ve yutulması zor etli hamurlar. Yuttuktan sonra onların aşağı doğru yol aldığını hissedebiliyordunuz. Biraz fazla öne eğilseniz bilardo topları gibi dışarı fırlamalarını göze al-

mak zorunda kalırdınız. Ekmek – ama onu mecburen yemek gerekti, üstelik o iskorbüte karşı koruyucuydu yani kısacası ellerindeki tek taze yiyecek oydu. Ama başkasarası pek aydınlık değildi ve bunu yerken karanlık bir köşesinde kıvrılmak pek de zor değildi. Tepedeki kapeleden arkadaki dümen yekesine kadar, canlı deriden olanlar dahil aşçıbaşının kazanlarının boyutunu düşünürseniz baştan kıça *Samuel Enderby* neşeli bir gemiydi; yiyecek iyi ve boldu; romlu birası güzel ve sertti; tayfaların hepsi birinci sınıf çocuklardı ve tepeden tırnağa mükemmel adamlardı.

Ama neden bu *Samuel Enderby* ve benim bildiğim diğer bazı İngiliz balina gemilerinin –ama hepsi değil– böyle ünlü ve konuksever gemiler olduğunu düşünürsünüz; böyle bifteği, ekmeği, içkisi ve neşesi bol, yemekten içmekten ve gülmekten asla bıkmayan gemiler. Söyleyeyim. İngiliz balina gemilerinin neşesinin bolluğu tarihî araştırmalara konu olacak bir şeydir. Ben de gerektiği zaman balinacılık konusunda tarihî araştırmalar yapmaktan asla kaçınmam.

Balina avcılığında İngilizlerden önce Hollandalılar, Zelandalılar ve Danimarkalılar vardı; balinacılıkta hâlâ kullanılan bazı terimler onlardan kalmadır, ayrıca yiyecek içeceğin bolluğu da onların bolca bulunan eski moda âdetlerinden biridir. Genel olarak İngiliz ticaret gemileri, mürettebatına karşı çok eli sıkıdır ama İngiliz balina gemileri öyle değildir. Yani İngilizlerde balinacılıkta görülen bu neşeli durum normal ve doğal değil, daha ziyade balina avcılığının kendine özgü ve özel bir şeyidir; bu nedenle apayrı bir kökeni olmalıdır ki burada bunu anlatıp daha ayrıntılı olarak açıklayacağım.

Leviathan tarihi konusundaki araştırmalarım sırasında eski bir Felemenk kitabına rastladım ve küflü kokusundan balinacılıkla ilgili olduğunu anladım. Kitabın baş-

lığının "Dan Coopman" olmasından bunun balıkçılık işinde çalışan Amsterdamlı bir fıçı ustasının paha biçilmez bir biyografisi olduğunu anladım çünkü her geminin kendi fıçı ustası vardır. Kitabın yazarının Fitz Swackhammer[1] olduğunu okuyunca bu görüşüm daha da güçlendi. Fakat çok bilgili bir adam, Santa Claus ve Aziz Potts üniversitelerinde Düşük Felemenkçe ve Yüksek Almanca profesörü olan arkadaşım Dr. Snodhead'e[2] bir kutu ispermeçet mumu karşılığında kitabı çevirmek üzere verdiğimde daha kitaba bakar bakmaz Dan Coopman'ın "fıçı ustası" anlamına değil "tüccar" anlamına geldiğini söyledi. Kısaca düşük Felemenkçeyle yazılmış, eski ve bilgi dolu olan bu kitap Hollanda ticaretini konu alıyordu ve diğer başka konularla birlikte balinacılık konusunda da çok ilginç açıklamalar içeriyordu. "Yağlı madde" veya "Yağ" adlı bölümde 180 Hollanda balina gemisine ait kiler ve mahzenler için ayrıntılı bir erzak listesi buldum, bu listeden aşağıdakileri Dr. Snodhead'in çevirisiyle aktarıyorum:

400.000	pound Sığır eti
60.000	pound Friesland domuz eti
150.000	pound kurutulmuş balık
550.000	pound peksimet
72.000	pound yumuşak ekmek
2.800	küçük fıçı tereyağı
20.000	pound Texel ve Leyden peyniri
144.000	pound peynir (muhtemelen daha düşük kalitede)
550	on galonluk fıçılarda cin
10.800	fıçı bira

1. (İng.) Sert çekiç darbesi. (Ç.N.)
2. (İng.) Düzgün kafa. (Ç.N.)

İstatistik tablolarının çoğu kupkurudur ve okuması çok sıkıcıdır ama okuyucunun 126 galonluktan, yüz yirmi litreliğine, çeyrek galonluktan onda bir litreliğe kadar boy boy fıçılarda cine ve neşeye boğulduğu bu kitap değil.

O zaman bütün bu birayı, bifteği ve ekmeği sindirmek için harcadığım üç günüm sırasında tesadüfen, insan bilincinin sınırlarını aşan ve platonik uygulamaları olan düşünceler aklıma geldi, ayrıca düşük Felemenkçe konuşan her bir balina avcısının o antik Grönland ve Spitzbergen balinacılığında tüketeceği olası kurutulmuş balık vs. miktarlarına dayanarak kendim bazı ilave tablolar yaptım. Her şeyden önce tüketilen tereyağı ve Texel ve Leyden peyniri miktarı muazzamdı. Ben bunu bu tayfaların doğal olarak sahip oldukları yağlı bünyelerine ve yaptıkları işin doğasına bağlı olarak bedenlerinin daha da yağlanmasını, dondurucu Kutup denizlerinde ve özellikle yemeye içmeye meraklı yerlilerin birbirlerinin şerefine bardaklar dolusu balina yağı içtikleri Eskimo ülkesinin kıyılarında av peşinde koşmalarına bağlıyorum.

Bira miktarı da çok fazlaydı, tam 10.800 fıçı. Kutuplarda balina avcılığı ancak o iklimin kısa yaz aylarında yapılabildiği için Felemenk balinacılarının seferinin tümü Spitzbergen Denizi'ne olan kısa gidişgeliş de dahil olmak üzere üç ayı pek geçmezdi ve 180 geminin her birini 30 adamdan hesap edersek denizde düşük Felemenkçe konuşan 5400 adam eder, böylece adam başına tam olarak iki fıçı bira düşer ki buna 12 haftalık bir dönemdeki her biri 40 litrelik 550 fıçı cin dahil değildir. Buna bakarak bu bira ve cin zıpkıncılarının bu çakırkeyf halleriyle bir sandalın başında durup uçar gibi giden balinalara iyi nişan alabileceği pek de olası gözükmüyor. Fakat yine de bu adamlar balinalara nişan almış ve vurmuşlardır. Ama bu yörenin, biranın insan bünyesine tam uyum sağladığı kuzey bölgelerinin en uç kısmı olduğu

unutulmamalıdır; ekvatorda, yani bizim güney bölgelerindeki balina avcılığında bira, adamın direk başında uykusunu getirir, sandalda da sarhoş eder ve Nantucket ile New Bradford için acıklı kayıplar ortaya çıkardı.

Bu kadarı yeter, iki-üç yüzyıl öncesinin balina avcılarının hayattan zevk alan adamlar olduğundan yeterince söz edildi, İngiliz balina avcıları da bu mükemmel örnekleri göz ardı etmemiştir. İngilizler der ki, avdan eli boş dönen bir gemide seferdeyseniz dünyadan daha iyi bir şey koparamıyorsanız bile, en azından güzel bir akşam yemeği koparın. İyi bir yemek şarap sürahisini de boşaltır.

102. Bölüm
Malaita'da Bir Çardak

Buraya kadar ispermeçet balinasını tanımlarken esas olarak dış görünüşünün ihtişamı veya ayrıca iç yapısının bazı bölümlerinin ayrıntıları üzerinde durdum. Fakat balinayı eni konu tam olarak anlayabilmek için şimdi düğmelerini daha fazla açıp çoraplarının bağını çıkarmam, diz bağlarını çözmem, en derindeki kemiklerindeki eklemlerinin agraflarıyla kopçalarını gevşetmem, ta kalçasına kadar, yani iskeleti olduğu gibi gözlerinizin önüne sermem gerekir.

İyi de İsmael, bunu nasıl becereceksin? Senin gibi sıradan bir balina kürekçisi nasıl olur da balinanın derinliklerinde yer alan gizli bölümlerindeki şeyleri bildiğini iddia eder? Yoksa şu pek bilgili Stubb senin bocurgatına çıkıp balinagillerin anatomisi üzerine konferans mı verdi ya da palangalarla kaldırıp balina kaburgası mı gösterdi?

Anlat bakalım ne demek istiyorsun İsmael? Koskocaman bir balinayı güvertene koyup bir aşçının pişmiş bir domuzu kestiği gibi inceleyebilir misin? Tabii ki hayır. Şimdiye kadar hep şahit olduğun şeyleri anlattın İsmael ama şimdi kendini Yunus Peygamber mi sandın da ancak onun kadir olacağı işlere kalkışıyorsun; bize Leviathan'ın iskeletini oluşturan kalaslarla, direkler, çatı mertekleri, çatı kirişleri, taban traversleri ve duvar temelleri hakkında nutuk çekmeye kalkıyorsun; karnındaki küp küp donyağlarını, sütçü dükkânlarını, kilerleri, süt fabrikalarını anlatmaya yelteniyorsun.

Şunu kabul etmeliyim ki Yunus Peygamber'den beri çok az insan balinanın derisinin altına geçip derinlere gitmiştir ama ben minyatür bir balinayı kesip inceden inceye inceleme fırsatına nail oldum. Bulunduğum bir gemide bir keresinde ufacık bir ispermeçet balinası yavrusu gemiye çekilmişti; zıpkınların kancalarıyla, mızrakların başına kılıf yapılacaktı derisinden. Küçük baltamla usturamı kullanarak mektubun mührünü kırıp bu yavrunun içindeki şeyleri okuma fırsatını kaçırır mıyım hiç?

Leviathan'ın tam erişkin büyüklüğüne eriştiği zamandaki devasa kemikleriyle ilgili mükemmel bilgime gelince, nadir rastlanan bu bilgiyi Malaita Adaları'ndan Tranque'nin kralı rahmetli arkadaşım Tranquo'ya borçluyum.

Yıllar önce *Dey of Algiers*[1] adındaki ticaret gemisinde çalışırken Pupella'daki palmiye ağaçları arasındaki gözden uzak villasında Malaita'lıların bir bayramının bir bölümünü Tranque'nin kralıyla geçirmek üzere davet edilmiştim; burası, bizim denizcilerin Bambu Kasabası

1. (İng.) Cezayir'in Dayısı. Osmanlı döneminde Cezayir, Trablusgarp, Tunus eyaletlerindeki yöneticilerin unvanıdır. (Ç.N.)

dedikleri başkentlerinden pek de uzak olmayan sahilde bir vadiydi.

Diğer birçok özelliğinin yanı sıra, barbarik sanatlara karşı derin bir sevgi besleyen benim asil dostum Tranquo, halkından yaratıcı insanların icat ettiği her türlü nadir şeyi Pupella'da bir araya toplamıştı; bunlar arasında tahta oyması harika süs eşyaları, keskiyle yontulmuş deniz kabukları, kakma mızraklar, değerli kürekler, hoş kokulu kanolar vardı; bütün bunlar, hediyeler sunan harikalarla yüklü dalgaların kıyılarına bıraktığı doğal harikaların arasına serpiştirilmişti.

Bu sonuncular arasında en önemlisi olağanüstü uzun ve kuvvetli bir fırtınanın ardından ölüp karaya vurmuş bir şekilde bulunan büyük bir ispermeçet balinasıydı; balinanın başının dayandığı hindistancevizi ağacının kuştüyüne benzeyen püsküllü, küme küme sarkan yaprakları adeta balinanın yemyeşil püskürtüsü gibi duruyordu. Balinanın devasa vücudu, en sonunda kulaçlarca derinlikteki örtüsünden sıyrılıp kemikler güneşte kupkuru olduğunda, iskelet dikkatle, şimdilerde krallara yaraşır palmiye ağaçlarından oluşan muhteşem bir tapınağın koruduğu Pupella Vadisi'ne taşınmış.

Kaburgaların üzerine zafer ganimetleri asılmıştı; omurların üzerine garip hiyerogliflerle Malaita'nın tarihi olayları kazılmıştı; bu mistik baş buharlı püskürtüsünü salmaya devam etsin diye rahipler kafatasının üzerinde asla sönmeyen mis kokulu bir ateş yakmışlardı; bir ağaç dalına asılı olan o muhteşem altçene, bir kılın ucunda tepesinde asılı durup Demokles'i korkutan kılıç gibi, kendisine tapınan tüm insanların tepesinde titreşiyordu.

Harika bir görüntüydü. Tahtalar Icy Glen Parkı'nın ünlü yosunları kadar yeşildi; ulu ve mağrur ağaçlar özsularının canlılığını hissediyordu; ağaçların altındaki toprak,

asma filizlerinden atkı ve çözgüleri, canlı çiçeklerden desenleriyle muhteşem bir halının dokunduğu bir tezgâha benziyordu. Yüklü dallarıyla tüm ağaçlar, bütün fundalıklar, eğreltiler ve çayırlar; lafları ileten hava, bütün bunlar hiç durmadan hareket halindeydi. Güneş dantel gibi yaprakların arasında, bitmek tükenmek bilmeyen bir yeşilliği dokuyan uçan bir mekik gibiydi. Ah, çalışkan dokumacı! Göze görünmeyen dokumacı! Bir dur! Bir laf söyle! Nereye gider bu dokuduğun kumaş? Hangi sarayı örtebilir? Ne için bütün bu bitmek bilmez uğraşıp didinme? Konuş ey dokumacı! Durdur şu elini! Durdur da iki çift laf edelim seninle – ama hayır, mekik, uçar gibi dokumaya devam ediyor – desenler çıkıyor tezgâhtan, sular seller gibi akan halı sonsuza kadar sessizce akmaya devam ediyor. Dokumacı Tanrı dokumaya devam eder, dokumasının sesinden sağır mı olmuş da hiçbir faninin sesini duymuyor, dokuma tezgâhının uğultusundan ona bakan bizler sağır olduk, yalnızca oradan kaçarsak duyabiliriz içinden çıkan binlerce sesi. Bütün kumaş fabrikaları böyledir. İşleyen çıkrıklar arasında söylenen kelimeler duyulmaz ama aynı sözler açılan pencerelerden patlar gibi çıkar ve duvarların dışında rahatça duyulur. Bu sayede ne kahpelikler fark edilmiştir. Ah, faniler! O zaman dikkatli olun çünkü bu koca dünyanın tezgâhının gürültüsünde en küçük düşünceler bile ta uzaklardan duyulabilir.

Malaita'nın bu yeşil, hayat dolu dokuma tezgâhının ortasında o koca, beyaz, tapınılan iskelet serilmiş yatıyordu – tam bir tembel dev! Dur durak bilmeden dokunulan atkı ve çözgüler iskeletin etrafında uğuldayarak onu sarıp sarmalıyor ve o muazzam tembel, kurnaz bir dokumacıya benziyordu; kendisi de asma dallarıyla dokunmuş bir dokumacı; her ay giderek daha koyu daha taze bir yeşilliğe bürünüyordu ama yine de bir iskelet olarak kalıyordu. Hayat ölümü kaplıyor, ölüm hayatı bir

kafese kapatıyordu; zalim tanrı genç hayatla çiftleşiyor ve ondan kıvırcık saçlı güzellikler peydahlıyordu.

Asil Tranquo'yla beraber bu muhteşem balinayı ziyaret edip kafatasından bozma mihrabı ve balinanın gerçek püskürtüsünün çıktığı yerdeki yapay dumanı gördüğümde kralın bu mabedi bir sanat eseri olarak değerlendirdiğini anlayıp şaştım kaldım. Kral güldü. Rahipler balinadan çıkan o duman şeklinde püskürtünün sahi olduğunu söylediklerinde şaşkınlığım daha da arttı. İskeletin önünde bir aşağı bir yukarı yürüdüm, asma dallarını kenara çektim ve kaburgaları geçip elimdeki bir yumak Malaita sicimiyle, sicimi dolaya dolaya, kıvrıla kıvrıla yerleşmiş sıra sıra sütunlar, gölgelikler arasında gezindim. Ama kısa sürede sicimin sonu geldi ve ben de onu izleyerek geri dönüp girdiğim yerden dışarı çıktım. İçeride tek bir canlı görmedim, kemiklerden başka bir şey yoktu.

Kendime ölçüm için yeşil bir dal kesip tekrar iskeletin içine daldım. Kafatasındaki ok kesisinden bakan rahipler son kaburganın yüksekliğini ölçtüğümü anlayıp bağırdılar: "Nasıl olur, nasıl olur da sen bizim Tanrımızı ölçmeye cesaret edersin! O bizim işimiz." "Peki o zaman rahipler, kaç ölçtünüz boyunu?" Ben bunu söylediğimde aralarında metreler ve santimlerle ilgili korkunç bir tartışma başladı, ellerindeki ölçü çubuklarıyla birbirlerinin kafalarını yarmaya başladılar – balinanın koca kafatası yankılanmaya başladı ve ben de fırsattan istifade kendi ölçümlerimi tamamladım.

Şimdi bu ölçümleri size göstermek istiyorum. Ama ilk önce şunu belirtmeliyim ki bu konuda her ölçümü öyle aklıma estiği gibi size söyleyemem. Çünkü benim ölçümlerimin doğruluğunu onaylatmak için başvurabileceğiniz iskelet uzmanları var. Bana dediklerine göre, İngiltere'nin balina limanlarından biri olan Hull'da bir Leviathan Müzesi ve orada sırtı kanatlı balinalardan ve başka

balinalardan seçkin örnekler varmış. New Hampshire'ın, Manchester kasabasındaki müzede de sahiplerinin "Birleşik Devletler'deki yegâne mükemmel Grönland veya nehir balinası örneği" dedikleri bir iskelet varmış. Dahası, İngiltere'deki Yorkshire'da, Burton Constable denen yerde, Sir Clifford Constable adında birinin bir ispermeçet balinası iskeleti varmış ama orta boy bir iskeletmiş ve büyüklüğü arkadaşım Kral Tranquo'nun iskeletinin eline su dökemezmiş.

Her iki durumda da bu iskeletlerin ait oldukları balinaların ilk başta kıyıya vurdukları yerde sahipleri aynı sebeplerden üzerlerinde hak iddia etmişlerdi. Kral Tranquo onu istediği için, Sir Clifford çevresindeki en yetkili soylu olduğu için. Sir Clifford'un balinasına her tarafından menteşeler takılmış; öyle ki kemikli boşlukları çok çekmeceli bir dolap gibi açıp kapatabilirmişsiniz, kaburgalarını yanlara doğru devasa bir pervane gibi açabilir ve altçenesinde gün boyu salıncak gibi sallanabilirmişsiniz. Kapak gibi bazı kapılarına ve kepenklerine kilit takılabilir ve bir uşak cebinde bir tomar anahtarla ziyaretçilere etrafı gezdirebilirmiş. Sir Clifford omurilikteki fısıltı galerisine şöyle bir göz atmak için iki kuruş, beyincik boşluğundaki yankıyı duymak için üç kuruş ve eşsiz manzaraya alından bakmak için altı kuruş almayı düşünüyormuş.

Birazdan anlatacağım iskelet boyutları kelimesi kelimesine dövme olarak yazdığım sağ kolumdandır, o zamanki vahşi doğa seyahatlerimde böylesine değerli istatistikleri saklamak için daha güvenli bir yol yoktu. Ama kolumda yer kısıtlı olduğundan ve vücudumun diğer bölümlerinin o sıralarda yazdığım bir şiir için boş bir sayfa olarak kalmasını istediğimden – en azından biraz dövmesiz yer kalsın diye– ufak tefek küçük santimli ölçümleri bir kenara bıraktım, hem zaten küçük santimlerin bir balinanın ölçümlerine girmesi pek de uygun olmaz.

103. Bölüm
Balina İskeletinin Ölçülmesi

Az sonra kısaca iskeletinden bahsedeceğim bu Leviathan'ın önce yaşayan kitlesiyle ilgili basit bazı hususları gözlerinizin önüne sermek istiyorum. Bu bilgi burada yararlı olabilir.

Dikkatle yaptığım ve kısmen Kaptan Scoresby'nin tahminlerine dayandırdığım hesaplara göre on sekiz metre boyunda en büyüklerinden bir Grönland balinası yetmiş ton, yirmi beş ila yirmi yedi metre uzunluğunda ve en kalın yeri on iki metre civarında olan en irisinden bir ispermeçet balinası ise en azından doksan ton çeker; on üç adamın bir ton geldiğini varsayarsak bir balina bin yüz kişilik bir köyün toplam nüfusundan daha ağırdır.

Karadaki adamın hayal ettiği gibi hareket edebilmesi için bu Leviathan'a çifte koşulmuş öküzünki gibi bir beyin konulmasının gerektiğini düşünmez misiniz?

Daha önce size çeşitli şekillerde kafatasını, püskürtme deliğini, çenesini, dişlerini, kuyruğunu, alnını, yüzgeçlerini ve çeşitli diğer bölümlerini anlattığım için şimdi yalnızca bir bütün olarak kemiklerinin ilginç yönlerine işaret edeceğim. Fakat devasa kafatası kemiği iskeletin çok büyük bir bölümünü oluşturduğunu, açık ara en karmaşık bölümü olduğunu ve daha önceden söylediğim şeylerin tekrarı olmaması için ben anlattıkça kafatasıyla ilgili bölümleri aklınızda veya koltukaltınızda tutmalısınız, yoksa birazdan gözden geçireceğimiz genel yapıyla ilgili tam bir fikir edinemezsiniz.

Tranque'deki ispermeçet balinası iskeletinin uzunluğu yirmi iki metreydi, buna göre capcanlı ve hayattayken yirmi iki metre olmalı çünkü balina öldüğü zaman

uzunluğunun yaklaşık beşte birini kaybeder. Bu yirmi iki metreden yedisi kafatası ve çeneden oluşur, geriye kalan on beş metre yalnızca omurgadır. Bu omurganın üçte birine yuvarlak bir sepet gibi yapışan devasa kaburgalar yaşamsal organları çevreler.

Bana göre bu balina kemiğinden kaburgaların çevrelediği göğüs kafesi, hiç kesintisiz dümdüz uzanan omurilikle birlikte, yeni kızağa çekilip yirmi pruva kaburgası takılmış ama omurgası henüz uzun ve bağlantısız bir kalas olarak duran bir gemiye benziyordu.

Her bir yanda on kaburga vardı. Boyundan başlayan ilkinin uzunluğu yaklaşık iki metreydi; ikinci, üçüncü ve dördüncü kaburgaların uzunluğu giderek artıyor ve beşinci kaburgada, yani orta kaburgalardan birinde iki buçuk küsur metreyle en üst noktaya ulaşıyordu. O noktadan sonra geri kalan kaburgaların boyu giderek kısalıyordu ve onuncu ve sonuncusunun boyu ancak bir buçuk küsur metreye ulaşıyordu. Genel olarak her bir kaburganın kalınlığı boyuyla orantılıydı. Orta kaburgalar daha kavisliydi. Malaita'da bazı yerlerde küçük derelerin üstünde yaya köprülerinde kalas olarak kullanılıyordu.

Kaburgaları gözden geçirirken bu kitapta birçok kereler tekrar ettiğim gibi, balinanın iskeletinin kesinlikle canlı halinin bir kalıbı olmadığını bir kere daha şaşkınlıkla fark ettim. Tranque'daki kaburgaların en büyüğü, ortadakilerden birisi, balığın hayattayken en derin olan kısmında yer alıyordu. Bu balinanın hayattayken en derin yeri en azından beş metreyken buna denk gelen kaburga iki buçuk metreden biraz fazlaydı. Yani bu kaburga o bölümün hayattayken olan büyüklüğünün yalnızca yarısını yansıtıyordu. Ayrıca, şimdi çıplak belkemiğinden başka bir şey görmediğim yer, bir zamanlar tonlarca et, kas, kan ve bağırsakla kaplıydı. Dahası, iskelette o heybetli yüzgeçlerin yerinde birkaç düzensiz eklem, ağır ve haşmetli kemiksiz kuyrukların yerinde ise koca bir boşluk vardı.

O zaman, diye düşündüm, seyahat etmemiş ürkek bir adamın bir balinanın yalnızca bu huzur dolu ormanda yatan ölmüş ve küçülmüş iskeletini inceleyerek bu muhteşem hayvanı anlamaya çalışması ne kadar nafile ve aptalca. Hayır. Yalnızca en büyük tehlikelerin kalbinde, yalnızca öfkeli kuyruğunun girdabında, yalnızca uçsuz bucaksız denizlerin derinliklerinde capcanlı hayattayken gerçekten anlaşılabilir balina.

Fakat omurga başka. Omurgayı değerlendirmek için düşünülecek en iyi yol bir vinçle bir uçtan kemiklerini kaldırmaktır. Pek öyle çarçabuk halledilecek bir iş değil. Ama yapınca da tam İskenderiye'deki Pompei Sütunu'na benzer.

Belkemiğinde toplam 40 küsur omur vardır ama bunlar birbirine kilitlenmemiştir. Gotik bir kulenin üzerindeki topuzlu bloklar gibi durarak sağlam bir duvarcılık ustalığının örneğini sergilerler. Ortadaki en büyüğünün genişliği bir metreden biraz az, derinliği ise yüz yirmi santimden fazladır. Omurganın daralarak kuyruğa kavuştuğu en dar yeri yalnızca beş santim genişliğindedir ve beyaz bir bilardo topuna benzer. Daha küçükleri de olduğunu ama bunların papaz çocukları denen o afacan yamyamlar tarafından bilye oynamak için çalındığını duymuştum. Gördüğünüz gibi yaşayan en büyük canlının omurgası bile küçülüp küçülüp sonunda çocuklara oyuncak oluyor.

104. Bölüm
Fosilleşmiş Balina

Koca kütlesiyle balina, geliştirilmeye, derinleştirilmeye ve üzerinde uzun uzadıya yazılmaya uygun bir

konu oluşturur. İsteseniz bile bu konuyu birkaç sözcükle anlatamazsınız. Balina ancak büyük boy kitapla ele alınmayı hak eder. Püskürtme deliği ile kuyruğu arasındaki metreleri ve belinin çevresinin kaç metre olduğunu tekrarlamaya gerek yok ama bir de savaş gemisinin alt güvertesindeki koca koca kablolar ve palamarlar gibi yayılmış duran bağırsaklarının o devasa kıvrımlarını düşünün.

Bu Leviathan'ı enikonu incelemeyi üstlendiğime göre şimdi bu işi en ince ayrıntısına kadar yapacağımı kanıtlamalıyım; kanındaki tek bir sperm hücresine kadar incelemeli, bağırsaklarını en son kıvrımına kadar açıp sermeliyim. Mevcut davranış özelliklerini ve anatomik yapısını zaten anlatmış olduğum için geriye onu arkeolojik olarak fosil şekliyle ve büyük tufandan önceki haliyle büyüteç altına almak ve bu bakış açılarıyla anlatmak kalıyor. Leviathan dışındaki herhangi bir yaratığa, bir karınca ya da bir pireye uygulamaya kalktığınızda bu tür heybetli terimler son derece abartılı dururlar. Ama konu Leviathan olunca iş değişir. Benim niyetim, zor da olsa sözlükteki en tumturaklı kelimelerle bu işi gerçekleştirmeye çalışmak. Bu tür bilimsel incelemelerde ne zaman ansiklopediye başvurmak gerekse hep sırf bu iş için satın aldığım Johnson'un devasa kuarto baskılarından birini kullanırım, bu ünlü sözlük bilimcinin kendisi o kadar cüsselidir ki benim gibi bir balina yazarının kullanacağı sözlüğü derlemeye ondan daha uygun birisi bulunmaz.

Yazdıkları konu eften püften bir şey olduğu halde, bazı yazarların bu konuları abartıp şişirmeye pek meraklı olduklarını duyuyoruz. İyi de o zaman ben nasıl yazacağım bu Leviathan'ı? İster istemez benim yazış şeklim ilan yazılarına dönüşür. Bana akbaba kanadından bir tüykalem verin! Hokka olarak da Vezüv'ün kraterini! Dostlarım, tutun kollarımı! Çünkü bu Leviathan hakkındaki düşüncelerimi yazıya dökerken yoruyor beni kollarım ve

kollarımın sanki bütün bilim dallarını, balinaların ve insanoğlunun ve mastodonların geçmiş, şimdiki ve gelecek bütün nesillerini, tüm imparatorlukların banliyöleri de dahil olmak üzere dünyayla birlikte ve bütün kâinatta dönüp duran görüntülerini, bütün her şeyi tarayıp kapsamaya çalışması bana baygınlık veriyor. Ama böylesine büyüterek yazmak bu kadar büyük ve geniş bir konunun şanındandır. Yazımızı konunun hacmi kadar büyütürüz. Büyük bir kitap yazmak için büyük bir konu seçmelisiniz. Bir pire hakkında asla büyük ve kalıcı bir kitap yazamazsınız, hoş bunu da az kişi denememiştir.

Fosilleşmiş balina konusuna girmeden önce sizlere boş zamanlarımda taş işçiliği yaptığımı ve çok iyi hendek, kanal ve kuyu, şarap mahzeni, kiler ve sarnıç kazdığımı söyleyerek jeoloji konusunda yeterliliğimi sunayım. Aynı şekilde işin başında okuyucuya şunu hatırlatmam gerekir ki erken jeolojik döneme ait kaya katmanlarında artık soyu tamamen tükenmiş canavarlara ait fosiller bulunmasına karşın, daha sonra keşfedilen ve üçüncül oluşumlar adı verilen kalıntılar, zamandan önceki yaratıklarla ataları Nuh'un gemisine bindiği söylenen yaratıklar arasındaki dönemi birbirine bağlayan ya da en azından bu ikisinin birbiriyle kesiştiği dönem olarak gözükmektedir; bugüne kadar keşfedilen bütün fosil balinalar yüzeysel katmanların hemen öncesindeki üçüncü döneme aittir. Bunlardan hiçbiri günümüzdeki balina cinslerinin tıpatıp aynısı olmamakla beraber, genel hatları itibarıyla yeterince benzedikleri için bu fosilleri balinagiller sınıfında değerlendirmek doğru olur.

Âdem'den önceki döneme ait kırık kopuk balina fosilleri, kemik ve iskelet parçalarına ait fosiller son otuz yıl içinde zaman zaman Alpler'in tabanında, Lombardy 'de, Fransa'da, İngiltere'de ve İskoçya'da, ayrıca Louisiana, Mississippi ve Alabama eyaletlerinde bulundu. Bun-

lar arasında en ilginçlerinden biri 1779'da Paris'te doğrudan Tuileries Sarayı'na açılan kısa Dauphine Sokağı kazılarından çıkarılan bir kafatası parçası ve Antwerp'te Napoléon zamanının büyük doklarının kazılarından çıkarılan kemiklerdir. Cuvier'e göre bu parçalar hiç bilinmeyen bir Leviathan türüne aittir.

Fakat balinagillerin kalıntılarının açık ara en şahanesi 1842 yılında yargıç Creagh'in Alabama'daki çiftliğinde bulunan soyu tükenmiş bir canavarın bütün olarak kalmış devasa iskeletidir. Korkudan şeytan çarpmışa dönen çevredeki saf köleler bunu gökten düşmüş bir meleğin kemikleri sandılar. Alabama doktorları bunun koca bir sürüngen olduğunu ilan ettiler ve ona *Basilosaurus* adını verdiler. Bazı örnekler denizin öbür tarafına İngiliz Anatomist Owen'a götürüldüğünde sürüngen sanılan şeyin aslında bir balina ama artık soyu tükenmiş bir tür olduğu anlaşıldı. Bu da bu kitapta tekrar tekrar söylendiği gibi, iskeletin balinanın canlı haliyle ilgili çok az ipucu verdiğinin önemli bir göstergesidir. Owen canavarın ismini *Zeuglodon* olarak değiştirdi ve Londra Jeoloji Derneği'ndeki bildirisinde özet olarak onun yerküredeki mutasyonlar nedeniyle varlığı silip atılan olağanüstü bir yaratık olduğunu ilan etti.

Bu devasa Leviathan'ların, bir yandan deniz canavarlarının günümüzde var olan soylarına, diğer yandan da insanoğlundan önceki dönemlerdeki belirsiz atalarına, artık ortadan yok olmuş Leviathan'lara benzeyen iskeletlerinin, kafataslarının, dişlerinin, çenelerinin, kaburgalarının ve omurlarının arasında durduğumda sanki bir sele kapılıp zamanın başlangıcından bile önceye giderim çünkü zaman insanla başlamıştır. Burada, Satürn'ün o gri kaosu çöker üzerime ve kutup sonsuzluklarının belli belirsiz görüntülerini görürüm titreyerek şimdi tropikler olan yerlerin, buz kütleleri altında sıkıştığı ve bu dünya-

nın 40.000 kilometrelik tüm çevresinde insanın yaşayabileceği bir avuç içi kadar toprak olmayan halini. O zamanlar dünyanın tümü balinanındı, bütün âlemin kralı olarak Andlar'dan Himalayalar'a kadar izini bırakırdı. Kimin Leviathan gibi bir soyağacı vardır? Ahab'ın zıpkınının döktüğü kan firavununkinden bile daha eskidir. Onun yanında Methuselah[1] okul çocuğu kalır. Sam'ı[2] ararım etrafıma bakınıp el sıkışmak için. Zamandan bile önce var olan ve insan nesli tükendikten sonra da var olmaya devam edecek olan balinanın etrafa yaydığı korku karşısında, ta Musa'dan önceki zamanlardan kalan ama nereden çıktığı da pek bilinmeyen kelimelerle anlatılması olanaksız bu korku karşısında dehşete düşerim.

Fakat bu Leviathan, Âdem babadan önceki zamanlarda yalnızca doğanın baskı taşlarına, kireçli taşlara ve kireçli topraklara antik büstünü miras bırakmakla kalmaz, eskilikleri neredeyse fosillere taş çıkaran Mısır tabletlerinde de yüzgeçlerinin hiç kuşkuya yer bırakmayacak izlerini görürüz. Mısır'daki Büyük Dendera Tapınağı'nın bir bölmesinde bundan elli yıl kadar önce granit bir tavan üzerine oyulmuş ve boyanmış, üzeri modern zamanlardaki gökyüzü kürelerinde görülen grotesk resimlere benzeyen çift cinsli yaratıklarla, kartal başlı aslan gövdeli yaratıklarla ve yunuslarla dolu bir yıldızlar haritası bulundu. Bunların arasında süzülerek yüzüyordu Leviathan ve Süleyman Peygamber beşiğine konmadan yüzyıllar önce bile yüzüyordu bu gökyüzü haritasında.

Balinanın tufan sonrası kemiklerinin varlığına dayanan ve antik özelliğine ait ihmal edilmemesi gereken bir

1. Nuh Peygamber'in dedesi. Eski Ahit'e göre dokuz yüz altmış dokuz yıl yaşamıştır. (Ç.N.)

2. Nuh'un oğlu. Yeni Ahit'e göre beş yüz yıl yaşamıştır. (Ç.N.)

tuhaf kanıt daha vardır; eski Berberi seyyah saygıdeğer John Leo[1] bunu şöyle ortaya koymuştur:

"Sahilden pek de uzakta olmayan bir yerde, çatı mertekleri ve kirişleri balina kemiğinden yapılmış bir tapınak vardır; arada bir devasa boyutlarda ölü balinalar orada kıyıya vururlar. Sıradan insanlar Tanrı'nın tapınağa bahşettiği gizli bir güç sayesinde hiçbir balinanın o anda ölmeden buradan geçemeyeceğine inanırlar. Ama işin aslı şudur ki tapınağın her iki yanında denizin içine dört kilometre uzanan kayalar vardır ve bunlar üzerlerinden geçen balinaları yaralarlar. İnanılmaz uzunlukta bir balina kaburgasını mucize diye saklarlar ve bu kaburga dışbükey kısmı üstte kalacak şekilde bir kavis oluşturarak yere dik konduğunda deve sırtındaki bir adam bile tepesine erişemez. Bu kaburga (John Leo'nun dediğine göre) ben görmeden yüz yıl önce oraya konmuş. Oralı tarihçiler Muhammed'in geleceğini kehanet eden peygamberin bu tapınaktan çıktığını ileri sürerler ve hatta bazıları balinanın Yunus Peygamber'i de bu tapınağın önünde içinden çıkardığını iddia ederler."

En iyisi, okuyucu, ben sizi Afrika'nın bu balina tapınağında bırakayım; siz bir Nantucket'lı ve bir balina avcısı da olsanız orada oturup sessizce dua edin.

105. Bölüm

Balina Küçülüyor mu? Yok mu Olacak?

Mademki bu Leviathan sonsuzluğun kaynaklarından çıkmış bata çıka bize doğru geliyor, o zaman uzun

1. Joannes Leo Africanus (1488-1554): Papanın bir Afrika rehberi hazırlaması için görevlendirdiği bir Müslüman. (Ç.N.)

nesiller boyunca atalarının büyüklüğünün değişip değişmediğini araştırmak da uygun olur.

Bu konuyu araştırdığımızda günümüz balinalarının, insandan önceki jeolojik dönemlerden biri olan üçüncü dönem fosillerine göre, çok daha iri olmakla kalmayıp bu dönemin sonundaki balinaların da başındakilerden daha büyük olduğunu görürüz.

Âdem öncesi döneme ait kazılarda görülen balinaların en büyüğü bir önceki bölümde anlatılmış olan Alabama'dakidir ki onun iskeleti de yirmi bir metreden kısadır. Öte yandan, daha önce gördüğümüz gibi günümüzde iri bir balinanın iskeletinin boyu yirmi bir buçuk metredir. Ayrıca sağlam balinacılık kaynaklarından duyduğuma göre yakalandıkları zaman boyu neredeyse otuz metreyi bulan ispermeçet balinaları varmış.

Günümüz balinaları önceki jeolojik dönemlerdekilerden boyca daha büyük olsalar da Âdem'den bu yana küçülmüş olamazlar mı?

Eğer Pliny gibi beyefendilerin ve genel olarak eski doğabilimcilerin anlattıklarına itibar edecek olursak kesinlikle bu sonuca varmamız gerekir. Çünkü Pliny canlı gövdeleri dönümler kaplayan balinalardan, Aldrovandi de boyu iki yüz kırk metreyi bulanlardan söz eder – yüzlerce metrelik halat yollar[1] ya da Thames Nehri'nin tünelleri gibi. Kaptan James Cooke'un ilk Avustralya seyahatine katılan Banks ve Solander zamanında, Bilimler Akademisi'nin Danimarkalı bir üyesi bazı İzlanda balinalarının (*reydan-siskur* veya Kırışık Karınlı) yüz on metre olduğunu söylemiştir. Fransız doğabilimcisi Lacépède de balinaları incelediği özenli çalışmasında, ese-

1. Halat malzemesi bükülmeden önce uzun şeritler halinde yere serilerek dar bir yol haline getirilirmiş. Bu yolların uzunluğu nedeniyle işçiler bir uçtan bir uca bisikletle giderlermiş. (Ç.N.)

rinin daha en başında (sayfa üç) doğru balinanın boyunun yüz metre olduğunu yazar. Çalışmasının yayın tarihi MS 1825 gibi yakın bir zamandır.

Hangi balina avcısı inanır bu hikâyelere? Hiçbiri. Günümüzde balinalar Pliny'nin zamanındaki ataları boyundadır. Pliny'nin bulunduğu yere gidersem bir gün, bir balinacı olarak (ki onun olduğundan çok daha fazla balinacıyımdır) bunu böyle söyleyeceğim yüzüne karşı. Çünkü Pliny daha doğmadan binlerce yıl önce gömülen Mısır mumyalarının tabutlarındaki boyları, günümüzde çorabını giymiş kanlı canlı bir Kentucky'linin boyundan daha uzun değildir; Mısır ve Ninova yazıtlarındaki sığır ve diğer hayvanların büyüklüklerine bakınca Smithfield ahırlarında beslenen, soylu, ödüller kazanan sığırların, bu şişman firavun ineklerinin en şişmanına, bırakın eşit olmayı, ondan fersah fersah daha iri olduğunu görürsünüz; bütün bunlardan dolayı, hayvanlar içinde yalnızca balinanın küçülmüş olabileceğini kabul etmiyorum.

Geriye bir soru kalıyor ki bunu çokbilmiş Nantucket'lılar sık sık gündeme getirir. Balina gemilerinin direk başlarındaki gözcülerinin ta Bering Boğazı'nın ötesiyle, dünyanın en uzak köşelerindeki gizli saklı çekmecelerle dolapların içi dahil her şeyi gören dikkatli bakışları ve bütün kıtaların kıyıları boyunca fırlatılan binlerce zıpkın ve kargılar varken, Leviathan böylesine geniş çaplı bir takibe, böylesine amansız bir saldırıya karşı koyabilir mi; sonunda bu sulardan kökü kazınır mı ve son balina, son insan gibi, son kez piposunu tüttürüp piposunun son dumanıyla buharlaşıp yok olur mu?

Bu kambur balina sürülerini, daha kırk yıl öncesine kadar, şimdi kibar emlak komisyoncularının bir santim araziyi bir dolara sattığı kalabalık nehir kentlerinin kurulduğu Illinois ve Missouri çayırlarında demirden yelelerini sallayarak ve şimşek gibi kaşlarını çatarak on bin-

lercesi yayılan kambur bizon sürüleriyle kıyaslayınca; bu şekilde avlanan balinanın da süratle yok olmaktan kurtulamayacağı savına karşı koymak olanaksızdır.

Fakat bu konuya farklı açılardan bakmalısınız. Kısa bir süre önce –uzunca bir hayattan bile daha kısa bir süre önce– Illinois'daki bizon nüfusu Londra'daki insan nüfusundan fazlaydı ve günümüzde bu bölgenin tamamında ne tek bir boynuz ne de tek bir toynak kalmasına ve bu korkunç yok edişin tek sebebi insanoğlunun mızrağı olmasına rağmen, balina avcılığının tamamen farklı doğası Leviathan'ın böylesine utanç verici bir sonla karşılaşmasına kesinlikle olanak tanımayacaktır. Kırk adam bir gemide kırk sekiz ay boyunca ispermeçet balinası avlayıp sonunda kırk balığın yağıyla eve döndüklerinde çok başarılı olduklarını düşünüp Tanrı'ya şükrederler. Oysa batının eski Kanadalı ve Kızılderili avcıları ve tuzakçıları zamanında, uzak batı o vahşi ve bakir halini korurken (günbatımında hâlâ güneşlerin doğduğu), aynı sayıdaki mokasenli adamlar, aynı sayıdaki aylar boyunca gemi yerine at sırtında, kırk değil kırk bin bizon öldürebilirlerdi; gerekirse bu sayılar istatistiklerle kanıtlanabilir.

Etraflıca düşünülürse önceki yıllarda, yani on sekizinci yüzyılın sonlarına doğru, bu Leviathan'ların küçük sürülerine şimdikinden çok daha sık rastlanıyor olması ve bunun sonucunda seferlerin şimdiki kadar uzun olmayıp çok daha iyi para getirmesi de ispermeçet balinasının yavaş yavaş ortadan kaldırıldığı fikrini desteklemez. Çünkü daha önceden söylendiği gibi, bu balinalar bir çeşit güven düşüncesiyle artık denizlerde büyük kafileler halinde yüzerler ve böylece eski günlerin tek başına yüzen balinaları, balina çiftleri, küçük grupları ve okulları artık, birleşip büyük ve birbirlerinden ayrık topluluklar halinde dolaşırlar. Hepsi bu. "Kemikli balina" tabir

edilen balinalara da eskiden olduğu kadar sık rastlanmamasının da bu türün tükendiğini gösterdiği düşüncesi bir o kadar yanıltıcıdır. Aslında yalnızca yüksek tepeli burunlardan daha alçak çıkıntıların çevrelediği kıyılara gitmişlerdir ve artık bir kıyı, balina püskürtüleriyle şenlenmiyorsa o zaman anlayın ki bir başka uzak sahil bu alışılmadık görüntüyle şaşkına uğramıştır.

Ayrıca bu son olarak söz edilen Leviathan'larla ilgili olarak şunu söylemeliyim ki büyük olasılıkla sonsuza kadar zapt edilemeyecek iki kaleleri vardır. Tıpkı vadileri istila edilen soğukkanlı İsviçrelilerin dağlara çekilmesi gibi, iç denizlerin çayırlarında ve kayranlarında avlanan kemikli balinalar, sonunda kutuplardaki sığınaklarına çekilip cam gibi engellerin ve duvarların altına dalar, sonra buzlu tarlaların ve buz kütlelerinin arasından çıkıverirler ve bitmek bilmeyen aralık ayının tılsımlı çemberinde insanoğlunun tüm kovalamasına kafa tutarlar.

Bir kaşalot başına elli kemikli balina zıpkınlanması nedeniyle başkasarasındaki bazı filozoflar bu orantısız tahribatın kemikli balina müfrezelerini ciddi şekilde azalttığı sonucuna vardılar. Ama Amerikalılar bir süredir kuzeybatı kıyılarında bu balinaların her yıl en az 13.000 tanesini öldürdükleri halde, bunun bile bir karşı görüş oluşturacak denli önemli olmadığını ortaya koyan düşünceler vardır.

Bu durumda yerkürenin bu en büyük yaratıklarının bu denli çok olmasına biraz kuşkuyla bakmak doğal gibi gözükür ama o zaman Goa tarihçisi Harto'nun Siyam kralının 4000 fil avladığını söylemesine ne diyeceğiz? O bölgelerde filler ılıman iklimdeki sığır sürüleri kadar çokmuş. Binlerce yıldır Semiramis'in, Porus'un ve Hannibal'in ve bunların ardından gelen Doğulu hükümdarların avladığı bu fillerin oralarda hâlâ kalabalık bir halde yaşadığından kuşku duymak için bir sebep yoksa özgür-

ce dolaşabileceği, bütün Asya'nın, her iki Amerika'nın, Avrupa ve Afrika'nın ve Avustralya ve bütün adalarının toplamından daha da büyük bir çayırı olan balinanın bütün bu avlanmalara dayanamayacağını düşünmek için önemli bir sebep yoktur.

Ayrıca balinanın uzun ömürlü olduğunu ve muhtemelen bir yüz yıldan daha fazla yaşadığını düşünürsek zamanın herhangi bir noktasında birçok nesil birbirinin çağdaşı olur. Bunun ne olduğu hakkında bir fikir sahibi olmak için kâinattaki bütün mezarların, mezarlıkların, aile mezarlarındaki yetmiş beş yıl önce hayatta olan bütün kadınların, erkeklerin ve çocukların mezarlarından çıktığını hayal edip bu sayısız yığını yerkürenin bugünkü insan nüfusuna eklemelisiniz.

Bu nedenlerle balina birey olarak ölümlü olsa da biz balinayı tür olarak ölümsüz sayarız. Kıtalar su yüzüne çıkmadan balinalar denizlerde yüzüyordu; şimdi Tuileries, Windsor ve Kremlin saraylarının olduğu yerde bir zamanlar balina yüzüyordu. Balina büyük tufanda Nuh'un teknesine tenezzül etmedi; dünya yine Hollanda gibi sular altında kalıp fareleri ölse de ölümsüz balina yaşamaya devam edecek, ekvator tufanlarının zirvelerinde yükselecek ve köpüklü isyanını göklere püskürtecektir.

106. Bölüm
Ahab'ın Bacağı

Kaptan Ahab'ın Londra'dan gelen *Samuel Enderby*'den ayrılırken aceleci davranması yüzünden kendi vücudu da hafif bir darbe yemekten kurtulamamıştı. Sandalının oturak tahtalarından birine öylesine bir atlayışla in-

mişti ki balina dişinden bacağı neredeyse parçalanacaktı. Kendi güvertesine çıkıp bacağını oradaki deliğine yerleştirdiğinde dümenciye (her zamanki gibi dümencinin dosdoğru gitmediğine varıncaya kadar) acil bir emir vermek için öyle bir hışımla döndü ki zaten bir darbeyle daha yeni sarsılmış olan balina dişi, ilave bir bükülme ve zorlanmaya maruz kalınca kırılmadı ve dıştan da sağlam görünüyordu ama Ahab'ın ona artık bir daha tam anlamıyla güveni kalmamıştı.

Aslında benliğine hâkim olan o delice pervasızlığa rağmen, Ahab'ın üstünde durduğu bu ölü kemiğin durumuna büyük bir özen göstermesinde pek de şaşılacak bir şey yoktu. *Pequod*'un Nantucket'tan demir almasından pek de uzun olmayan bir süre önce Ahab bilincini kaybetmiş, yüzükoyun yere serilmiş bir halde bulunmuştu; bilinmeyen, görünüşe göre de pek açıklanamayan, akıl almaz bir sebepten balina dişi bacak aniden yerinden çıkıp kazık gibi kasığını yırtmış; bu kıvrandırıcı yaranın tamamen iyileşmesi ise son derece zor olmuştu.

Daha o zamanlar, o anda çektiği acının daha önce başına gelen o elim olayın doğrudan bir sonucu olduğu o saplantılı kafasında yer etmişti, bataklıkların en zehirli sürüngeninin de korularda şakıyan en tatlı kuş gibi neslini devam ettirmesinin kaçınılmaz olduğunun o da farkındaydı yani her mutluluk gibi her uğursuz olay da benzerini doğurur. Benzeri ne kelime, fazlasını doğurur diye düşündü Ahab çünkü keder denen şeyin ecdadı da zürriyeti de mutluluğun ecdadıyla zürriyetinden daha ileridir. Kutsal Kitap'ın bazı öğretilerinden çıkarımlar yaparak şunu söyleyebiliriz: Bu dünyadaki doğal hazlar hiçbir zaman öbür dünyaya göndermek için çocuklar doğurmayı istemez ama gel gör ki arkasından çocuksuz kalmanın cehennem azabı acıları gelir, öte yandan ölümcül ıstıraplar bereketli bir şekilde mezarın ötesinde bile

sonsuza kadar hiç durmadan yeni nesiller peyda etmeye devam ederler. Daha derinden irdelenirse yine de bu işte hâlâ bir eşitsizlik var gibi görünüyor. Çünkü, diye düşündü Ahab, en büyük dünyevi hazların içinde bile onları anlamsız hale getiren bazı önemsiz şeyler pusuya yatmış beklerken yürek acılarının tümünde, derinlerde yatan mistik bir anlam vardır ve bazı insanlarda başmeleklere özgü o soyluluk görülür; istediğiniz kadar didikleyin, bu aşikâr çıkarımları yalanlayacak bir şey bulamazsınız. Bu ölümcül acıların kökenine inmek bizi sonunda soyu sopu belli olmayan tanrılara götürür; böylece ekinleri olgunlaştıran mutlu güneşe, hasat zamanının usulca çalan bir zile benzeyen yuvarlak dolunayına rağmen şunu kabullenmek zorundayız: Tanrıların kendisi de her zaman mutlu değildir. İnsanın alnındaki o silinmez hüzünlü doğum lekesi imza sahibinin keder damgasından başka bir şey değildir.

Farkında olmadan burada belki de önceden söylenmesi daha uygun olan bir sır açığa çıktı. Ahab'la ilgili ilginç bir özelliğin, *Pequod*'un sefere çıkmasından hem bir süre önce hem de bir süre sonra kendini yüce Lama gibi herkesten saklamasının nedeni herkes için bir sır olarak kalmıştı, Ahab o dönemlerde hiç kimseyle konuşmadan sanki ölülerin mermerden meclisi içine sığınmıştı. Kaptan Peleg'in ileri sürdüğü sebep kesinlikle yeterli gözükmüyordu; sanki Ahab'ın derinliklerini ortaya çıkarmaya yönelik her şey, açıklayıcı bir ışıktan çok, ciddi bir karanlık yaratıyordu. Ama sonunda vaziyet anlaşıldı, en azından bu konu. Bu geçici inzivanın temelinde o korkunç felaket yatıyordu. Ayrıca bu aksi huylu Ahab bir şekilde kendisine biraz daha rahat yakınlaşma ayrıcalığı olan ve giderek daralan ürkek insan çemberine de kazadan hiç bahsetmediği için bu olay onların gözünde de neredeyse ruhlar ve ağıtlar dünyasından kaynaklanan korkulu bir

şey haline gelmişti. Ona olan sevgilerinden, bazı dümenler çevirerek bu konuyla ilgili bilgileri ellerinden geldiğince başkalarından saklamaya çalışmışlardı; böylece *Pequod*'un güvertesinde bu işin kokusu çıkana kadar epey zaman geçmişti. Her neyse, göklerde göze görünmeyen ne olduğu belirsiz meleklerin veya alevlerin kindar prensleriyle hükümdarlarının dünyevi Ahab'la işi olsun ya da olmasın Ahab bu bacak işinde gayet pratik bir yaklaşım sergiledi, marangozu çağırdı.

İşin erbabı karşısına geldiğinde gecikmeden yeni bir bacak yapmasını emretti ve zabitlere de marangozun en dayanıklı en pürüzsüz olanını seçebilmesi için o zamana kadar seferde elde ettikleri bütün çenelerdeki dişlerin ve kirişlerin (ispermeçet balinasının) verilmesini sağlamalarını buyurdu. Bu iş hallolduktan sonra marangoza, bacağı ve bacak için gerekli diğer donanımı, eski güvenilmez bacaktan hiçbir şey kullanmadan o gece tamamlanmasını emretti. Ayrıca, bir süredir kullanılmadan ambarda duran demirci ocağının yukarı çıkarılması emredildi ve işleri hızlandırmak için demirciye her nevi demir teçhizat için derhal demir dövmeye başlaması buyruldu.

107. Bölüm

Marangoz

Satürn'ün ayları arasında bir sultan gibi otur ve her şeyden soyutlanmış yalnız bir adam düşün, o adam bir harikadır, bir soyluluktur ve bir ıstıraptır. Ama aynı açıdan bakarak insanlığı bir bütün olarak düşün, hem günümüzdeki hali hem de soyu sopuyla, çoğunlukla gereksiz kopyalardan oluşan bir kalabalıktan ibaret olarak görü-

nür. Ama hem son derece mütevazı olmasına hem de o yalnız, soylu adam örneğiyle uzak yakın ilgisi olmamasına rağmen *Pequod*'un marangozu hiç kimsenin kopyası değildi; işte bizzat kendisi sahneye çıkıyor şimdi.

Denize açılan gemilerdeki, özellikle de balina gemilerindeki bütün marangozlar gibi, bu da kendisininkiyle ilişkili birçok zanaat ve mesleğin pratik işlerinde kendiliğinden deneyimliydi çünkü marangozluk yardımcı malzeme olarak az ya da çok tahtayı kullanan bütün el sanatlarının hepsinin atası ve el sanatlarının dallandığı esas gövdesidir. Fakat bütün marangozlar için geçerli olan bu özelliklerin yanı sıra, *Pequod*'un bu marangozu, kendine özgü bir yetenekle, her türlü uygarlıktan uzak denizlerde üç dört yıllık seferlere çıkan büyük gemilerde tekrar tekrar ortaya çıkan binlerce ıvır zıvır acil makine arızalarında da çok becerikliydi. Olağan görevleri arasındaki sandalların çökmüş tahtalarını ve yerinden çıkmış serenleri onarmak, eğri büğrü yontulmuş kürekleri tekrar şekle şemaile sokmak, güvertede lomboz camları takmak, yanlardaki borda kaplamasına yeni tahta çiviler çakmak ve kendi işiyle ilgili daha birçok işin yanı sıra, değişik beceriler gerektiren hem yararlı hem de çapraşık birçok işte hiç kuşkusuz tam bir uzmandı.

Bu çok yönlü yeteneklerini sergilediği tek büyük sahne kendi tezgâhıydı, değişik büyüklükte hem demirden hem tahtadan birçok mengeneyle donatılmış kaba saba devasa bir masa. Geminin yanına yanaştırılmış balina olmadıkça bu tezgâh yağ eritme ocaklarının arkasında halatlarla çaprazlamasına sımsıkı bağlanmış olarak dururdu.

Bir *armadora çeliği*[1] deliğine büyük mü geldi, marangoz onu her zaman hazırda bekleyen mengenelerinin ara-

1. Etrafına halatların dolanarak sabitlenebileceği, kısa tahta, demir veya pirinç çubuk. (Ç.N.)

sına sıkıştırır ve derhal eğeleyip küçültürdü. Yolunu kaybetmiş tuhaf tüylü başıboş bir kara kuşu mu yakalandı, iyi balinanın iyice tıraşlanıp düzeltilmiş kemikleriyle ispermeçet balinasının dişinden kirişler kullanarak marangoz ona Budist tapınağına benzer bir kafes yapardı. Bir kürekçi bileğini mi burktu, marangoz bir şeyleri birbirine karıştırıp yatıştırıcı bir merhem hazırlardı. Stubb her küreğin palasına parlak kırmızı takımyıldızlar boyanmasını mı istedi, marangoz kürekleri koca tahta mengenelerinin arasına teker teker sıkıştırıp simetrik olarak takımyıldızları konduruverirdi. Bir tayfa köpekbalığı kemiğinden küpe mi hayal etti, marangoz kulaklarını delerdi. Bir diğerinin dişi mi ağrıdı, marangoz kerpetenini çıkarır ve bir elini tezgâhına vurarak tayfaya oraya oturmasını söylerdi ama zavallı adam daha girişim sonlanmadan elinde olmadan yüzünü buruştururşa marangoz derhal tahta mengenesinin kolunu çevirir dişini çektirmek istiyorsa çenesini aletin içine sıkıştırmasını söylerdi.

Yani bu marangoz her işe hazırdı, yaparken de bu işlere karşı hem kayıtsız bir tavır takınır hem de önemsemezdi. Dişler onun için bir kemik parçasıydı, kafalar gabya direğini kaldırmaya yarayan koca kitlelerden başka bir şey değildi, adamların kendilerini bile bocurgat yerine koyardı. Bu kadar değişik konuyu tam bir uzman çabukluğuyla halletmesi bu adamda sıra dışı zekâ pırıltıları olduğunu düşündürür insana. Ama işin aslı pek de öyle değildir. Bu adamın özellikleri arasında en dikkat çekici olanı onun genel yani tek bir şeye değil her şeye yönelik olan aldırmazlığıydı, böyle genel diyorum çünkü bu aldırmazlığı çevresindeki sonsuz sayıdaki nesneye öylesine nüfuz ederdi ki dünyanın kendi aldırmazlığıyla sanki tek bir şey oluverirdi, dünyanın aldırmazlığıysa hiç durmadan çeşit çeşit şekillerde faaliyetine devam ederken bile kendi huzurunu korur ve sen katedraller yapmak için temel kaz-

san bile seni yok sayar. Fakat marangozun içindeki neredeyse korkunç denebilecek aldırmazlığın bir parçası da içinde dallanıp budaklanmış kalpsizliğiydi fakat bu kalpsizliği zaman zaman tuhaf bir şekilde büyük tufandan kalma, Nuh'un gemisinin başkasarasında gece nöbetinde zaman geçirmeye çalışan o eski koltuk değnekli, nefes darlığı çeken tayfaların benzerlerinin şakacılığıyla ağır bir darbe alır, bu kır saçlı adamların nükteleriyle üzeri çizilirdi. Belki de ileri geri vuran dalgalar arasında hayatı boyunca seyyahlık etmekten bu ihtiyar marangozun üstü yosun tutmamıştır, hatta belki de bir zamanlar sahip olduğu ve onu bir yerlere bağlayacak şeyleri de söküp atmıştır üstünden bu dalgalar. Her şeyi üzerinden atmış soyut bir insan olmuştu, parçalarına ayrılamayan bir bütün, yeni doğmuş bir bebek kadar aldırmazdı, ne bu dünya ne de öteki dünyaya ait bir planı olmadan yaşıyordu. Neredeyse insanın onun bu tuhaf aldırmaz hali akılsızlığındandır diye düşünürdünüz, çünkü uğraştığı sayısız işte ne mantığını ne içgüdülerini kullanıyor, ne de sadece bu işler ona öğretildiği için bunları yapıyordu; hatta bu üçünün eşit ya da eşit olmayan katkısından çok, bir çeşit sağır ve dilsiz, kendiliğinden, tekdüze işleyen bir süreç gibiydi çalışması. O yalnızca bir idareciydi, beyni, şayet varsa çok önceden kaslarıyla parmaklarının içine işlemiş olmalıydı. Aklı mantığı olmayan ama yine de son derece yararlı olan, *multum in parvo*[1], dıştan bakınca biraz tombul sıradan bir cep çakısı gibi görünen ama içinde türlü türlü bıçaklar, aynı zamanda tornavidalar, tirbuşonlar, cımbızlar, tığlar, kalemler, cetveller, tırnak törpüleri, havşalar olan Sheffield zamazingolarına benziyordu. Böylece üstleri marangozu bir tornavida olarak kullanmak isterlerse yapmaları

1. (Lat.) Az ve öz. (Ç.N.)

gereken tek şey o kısmını açmaktı ve vida ânında sıkılırdı ya da cımbız mı, bacaklarından yakaladılar mı, işte sana cımbız.

Fakat daha önce de üstü kapalı olarak söylediğim gibi, bu her işe yarayan, aç-kapa marangoz yine de otomatik bir makine değildi. İçinde herkesteki gibi bir ruh olmasa da yine anormal olmakla beraber görevini yapan ne idüğü belirsiz bir şey vardı. Bunun ne olduğu, cıva ruhu mu, birkaç damla amonyak mı, bunu bilmeye olanak yoktu. Ama bu her neyse oradaydı işte, altmış yıldan fazladır da orada duruyordu. İşte buydu, içindeki bu esrarlı, kurnaz hayat ilkesi buydu; buydu zamanın çoğunda kendi kendine konuşmasını sağlayan ama bu gıcırdayan bir tekerleğin mantıksız homurdanmasına benzerdi ya da daha doğrusu sanki vücudu bir nöbetçi kulübesiymiş de içinde de uyanık kalmak için sürekli kendi kendine konuşan bir nöbetçi varmış gibiydi.

108. Bölüm
Ahab ve Marangoz

Güverte – İlk Gece Nöbeti

(*Marangoz, tezgâhının önünde durmuş, mengeneye sımsıkı tutturulmuş bacak için hazırlanmış balina dişinden kirişi durmaksızın törpülüyor. Tezgâhın üzerinde balina dişinden levhalar, plakalar, vidalar ve bir sürü ıvır zıvır alet yayılmış. Biraz ileride demircinin çalıştığı ocağın kızıl alevi görülüyor.*)

Törpüsüne de kemiğine de lanet olsun! Yumuşak olması gereken sert, sert olması gereken yumuşak. Yaşlı

çeneleri ve kaval kemiklerini törpüleyenlerin kaderidir bu. Bir başkasını deneyelim bakalım. Hah, bu daha iyi (*hapşırır*). Hay Allah bu kemik tozu da (*hapşırır*) – bu da (*hapşırır*) – evet bu (*hapşırır*) – vay canına hapşırmaktan konuşamıyorum. Ölü keresteyle uğraşan bir ihtiyarın başına gelecek budur. Yaş ağacı testereyle keserken de asla böyle bir toz çıkmaz, birinin kemiğini keserken de (*hapşırır*). Hey demirci, bir yardım et de uzat şu sopa ile vida halkasını; şimdi lazım olacaklar. Neyse ki (*hapşırır*) diz eklemi yapmayacağım, o iş biraz çetrefilli olurdu, incik kemiği yapmak şerbetçi otuna destek sırığı yapmak kadar kolay, yalnızca şöyle iyi bir şey yapmak isterim. Ama vakit işte, vakit; ah biraz vaktim olsaydı balo salonlarında hanımların önünde eğilip selam verecek kadar güzel bir diz yapardım ona (*hapşırır*). Vitrinlerde gördüğüm güderiden bacaklarla baldırlar eline su dökemezdi benim yaptığımın. Hem onlar gerçekten su çekerler, tabii romatizmaya tutulurlar ve tıpkı canlı bacaklar gibi losyonlarla kremlerle tedavi edilmeleri gerekir. İşte oldu, şimdi bunu testereyle kesmeden önce haşmetmeapları Moğol İmparatoru'nu çağırıp bacağın uzunluğu doğru mu kontrol etmeliyim, garanti kısa olmuştur. Hah! İşte şurası topuk, şansımız varmış, işte geliyor ya da başka biri ama biri geliyor orası kesin.

AHAB (yaklaşır.)

(*Bundan sonraki sahnede marangoz zaman zaman hapşırmaya devam eder.*)

Evet söyle bakalım adam imalatçısı.

Tam zamanında efendim. Kaptanın izniyle şimdi boyunu işaretleyeceğim. İzninizle ölçeyim efendim.

Bacak ölçüsü! Pekâlâ. Bu ilk kez değil. İşte, koy parmağını üstüne. Şu senin mengene pek kullanışlı bir şey-

miş marangoz, nasıl sıkıştırıyormuş bir bakayım şuna. Vay vay, bayağı sıkıştırıyormuş.

Aman dikkat edin, adamın kemiklerini kırar bu!

Hiç korkma; hoşuma gidiyor şöyle sımsıkı tutulmak, bu kaypak dünyada sımsıkı tutan bir şey hissetmek. Ne yapıyor şu bizim Prometheus orada –demirci yani– ne yapıyor?

Vida halkasını dövüyor olmalı efendim, şu anda.

Doğru ya. Bu bir ortaklık, o da kas gücünü sağlıyor. Korkunç kızıl alevler çıkarıyor orada.

Evet efendim böylesine ince bir iş için alevlerin en kızgınını yaratmalı.

Hımm. Evet yaratmalı. İnsanı yaratan o büyük Yunan Prometheus'un bir demirci olması gerektiği ve insanı ateşle canlandırdığı söylencesinin ne denli anlamlı olduğunu şimdi anlıyorum çünkü ateşin içinde yaratılan ateşe ait olmalı yani herhalde cehennem diye bir şey var demek istiyorum. Şu dumana bak nasıl da uçuşuyor! Yunan'ın Afrikalıları yarattığı ateşin artığı bu olmalı. Hey marangoz, söyle şuna uskuruyla işi bitince bir çift kürek kemiği dövsün çelikten, taşıdığı ağır yükten sırtı ezilmiş bir işportacı var.

Efendim?

Dur, hazır Prometheus bu işle uğraşırken tam istediğim gibi bir adam yapsın bari. Her şeyden önce boyu şöyle on beş metre olsun, sonra göğsü Thames Tüneli'ne benzesin, bacaklarının kökleri olsun ki bir yerde kalsın; kollarıyla bileklerinin kalınlığı bir metre olsun, kalbi olmasın, pirinçten alnı ve bir dönüm mükemmel beyni olsun. Düşüneyim bakalım, dışarıya bakan gözler mi ısmarlasam acaba? Hayır ama başının üstünde içini aydınlatan bir tavan penceresi aç. Tamam, al siparişi ve toz ol.

(*Demirci kendi kendine*) Neden bahsediyor, kiminle

konuşuyor, ah bir bilsem! Burada dikilip durmaya devam mı edeyim?

Tavan penceresi olmayan bir kubbe berbat bir mimariden başka bir şey değildir, işte al sana bundan bir tane. Hayır, hayır. Bir fener verin bana hemen.

Ho, ho, öyle mi? İşte iki fener efendim, bana bir tanesi yeter.

Ne demeye tutuyorsun şu hırsız kovalayanı öyle yüzüme yüzüme? Tüfek doğrultmaktan beter yüzüme böyle ışık tutmak.

Ben marangozla konuştuğunuzu düşünmüştüm efendim.

Marangoz mu? Bu –yo hayır– şu senin yaptığın çok düzgün ve tam beyefendilere yakışır bir iş yoksa kille çalışmayı mı tercih ederdin?

Efendim? Kil mi ? Kil mi efendim? Yani bildiğimiz çamur, biz kili hendek kazıcılara bırakırız efendim.

Allahsızın biri bu herif. Sen ne diye hapşırıp duruyorsun?

Bu kemik oldukça tozlu efendim.

O zaman ders olsun bu sana, öldüğün zaman asla canlı insanların burnunun dibine gömülme.

Nasıl efendim? Ha! Evet! Haklısınız, evet – aman Tanrım!

Bana bak marangoz, sen kendinin tam işçi gibi bir işçi olduğunu düşünüyorsun sanırım, ha? Senin yaptığın şu bacağı taktığımda aynı yerde bir başka bacağın yani şu kaybettiğim etten kemikten eski bacağım olduğunu hissedersem sen iyi bir iş mi çıkarmış olursun o zaman? Âdem'den kalma o eski bacağı def edemez misin?

Doğrusu, efendim, ne demek istediğinizi biraz biraz anlamaya başlıyorum. Evet bu konuda tuhaf bir şey duymuştum, direği kırılmış bir adamın eski direğinin hissini nasıl asla kaybetmediğini ve zaman zaman onu dürttü-

günü. Naçizane, bunun gerçek olup olmadığını sorabilir miyim, efendim?

Evet doğru, aslanım. Bak şimdi, sen kendi canlı bacağını bir zamanlar benimkinin olduğu yere koy; böylece göze görünen tek bir bacak olsun ama ruh için iki bacak vardır. Hayatın kıpırdadığını hissettiğin o yer var ya ben de tıpatıp orayı hissediyorum. Tam bir bilmece değil mi?

Naçizane, ben buna şaşırtıcı bir soru derim, efendim.

Peki o zaman. Tam bir bütün olan, yaşayan, düşünen bir şeyin, göze görünmeksizin ve senin vücudunla karışıp iç içe geçmeden, tam da şu anda durduğun yerde durmadığını nereden biliyorsun, evet, ya orada sana rağmen duruyorsa? O zaman tamamen tek başına olduğun saatlerde bile seni dinleyen birisi olmasından korkmaz mısın? Sus, sakın konuşma! Ben çoktan eriyip gitmiş o parçalanmış bacağımın acısını hâlâ hissediyorsam eğer, o zaman ey marangoz sen cehennemin o korkunç sızılarını neden sonsuza kadar hissetmeyesin, hem de vücudun olmasa da? Ha!

Aman Tanrım! Gerçekten de efendim, durum böyleyse her şeyi yeniden hesaplamalıyım; sanırım hesaplarken küçük bir sayıyı aktarmamışım.

Bana bak, aptallar kıymet bilmezlik etmemeli. Bacağı bitirmene daha ne kadar var.

Sanırım bir saat efendim.

Uyduruktan da olsa bitir şunu da getir bana (arkasını dönüp gitmeye hazırlanır). Ah hayat! Bir Yunan tanrısı kadar mağrurum ama ayakta durmamı sağlayacak bir kemik için bu mankafaya muhtacım! Lanet olsun, insanlara hâlâ hesap defterleri tutturan karşılıklı minnet duygularına. Hava kadar özgür olacakken dünyanın hesap defterleri arasında kaldım. Roma İmparatorluğu haraç mezat satılırken (yani dünyanın müzayedesinde) muhafızların en

zenginiyle kafa kafaya yarışa girecek kadar zenginim ama övünüp durduğum dilimi bile etime borçluyum. Hey Tanrım! Bir kap alayım da eriteyim kendimi, küçük ama öz bir omur haline gelene kadar.

MARANGOZ

(*Tekrar işinin başına döner.*)

Şu işe bak! Onu en iyi Stubb tanır ve hep onun acayip birisi olduğunu söyler; bu tek başına yeterli olan küçücük kelimeden başka bir şey söylemez; o acayiptir der başka bir şey demez, acayip, acayip, acayip; Mr. Starbuck'a hep bunu söyleyip durur, acayip efendim, acayip, acayip, çok acayip. İşte bacağı da burada! Düşünüyorum da bu yatağını paylaştığı karısı gibi, karısı yerine balinanın çene kemiğinden bir sopa! Ve bu onun bacağı, onun üstünde duracak. Neydi o bir bacak aynı anda üç ayrı yerde duruyordu da bu yerlerin hepsi tek bir cehennemdeydi – nasıldı o? Bana öyle küçümseyerek bakmasına şaşırmıyorum. Bazen garip düşüncelerim olduğunu söylerler hep ama benimkiler tesadüfi, kırk yılda bir. Benim gibi, kısa boylu, ufak tefek yaşlı birisi balıkçıllar gibi uzun boylu kaptanlarla derin sularda bata çıka ilerlemeye kalkışmamalı; sular çabucak insanın çenesine yükseliverir de cankurtaran sandalları için çığlık çığlığa bağırırsın. İşte balıkçılın bacağı da burada. Herhalde insaflı bir şekilde kullandığından olsa gerek, çoğu insana bir çift bacak hayat boyu yeter, tıpkı iyi yürekli yaşlı bir hanımefendinin arabasına koştuğu besili atlar gibi. Ya Ahab, o sert bir sürücü. Baksanıza, bir ayağı ölüme göndermiş diğerinin de eklemlerini şişirip hayat boyu topallatacak, şimdi de kemik bacakların iliğini kurutuyor. Hey, demirci; bir el at şu vidalara da mahşerin adamı borusunu öttürerek –bira işçilerinin boş bira fıçılarını doldurmak için toplaması gibi– sahici, yapma bütün bacakları toplama-

ya gelmeden bitirelim şu işi. Ne bacakmış bu da! İliğine kadar törpülenmiş canlı bir bacağa benziyor; yarın bu bacağın üstünde duracak Ahab ve güneşin yüksekliğine bakıp yerimizi belirleyecek. Hay Allah! Az kalsın unutuyordum şu enlemleri hesapladığı pürüzsüz diş kemiğinden arduvaz taşını. Hadi bakalım; şimdi devam yontmaya, törpülemeye, zımparalamaya.

109. Bölüm
Ahab ve Starbuck Kamarada

Ertesi sabah her zamanki gibi gemiden dışarı su pompalarken hoppala! Suyla birlikte gelen yağ miktarı öyle pek de azımsanacak kadar değildi, aşağıdaki fıçılardan ciddi bir sızıntı olmalıydı. Herkes çok endişelendi ve Starbuck bu nahoş durumu kaptana rapor etmek için kamaraya indi.[1]

Pequod, Çin denizlerinin Pasifik'e açıldığı tropik boğazın iki yanındaki Formosa ve Bashee Adaları'na güneybatıdan yaklaşıyordu. Bu nedenle Starbuck, Ahab'ı önünde doğu takımadalarının genel bir haritasını incelerken buldu; ayrıca Japon adalarının, yani Niphon, Matsmai ve Sikoke'nin doğu kıyılarını gösteren bir başka harita daha vardı. Balina dişinden kar beyazı yeni bacağını masanın yere vidalı bacağına dayamış, elinde koca

1. Yüklü miktarda yağ taşıyan ispermeçet gemilerinde düzenli olarak haftada iki kere ambara bir hortum indirilir ve fıçıların her tarafı iyice ıslatılır, bu su daha sonra değişik aralıklarla tulumbalarla boşaltılır. Bu sayede hem fıçı tahtaları nemlendirilip şişirilerek sızdırması önlenir hem de dışarı akıtılan suyun özelliğindeki değişimden denizciler değerli kargolarındaki ciddi bir sızıntıyı derhal fark ederler.

bir çakının budama kancasıyla, sırtını girişe dönmüş oturan bu acayip adam, kaşlarını çatarak eski rotalarını yeniden işaretliyordu.

Kapıda ayak seslerini duyan Ahab, "Kim var orada?" dedi ama dönüp bakmadı bile. "Güverteye. Toz ol!"

"Kaptan Ahab, yanlış anladınız; benim gelen. Ambardaki yağ sızıyor. Palangalarla fıçıları çıkarmamız gerek."

"Palangalarla fıçıları çıkarmak mı? Tam Japonya'ya yaklaşmışken bir hafta burada durup fıçıların kasnaklarını mı onaralım yani?"

"Ya öyle yapacaksınız efendim ya da bir yılda elde ettiğimiz yağ bir günde heba olacak. Uğruna yirmi bin mil geldiğimiz şey korumaya değer efendim."

"Evet öyle, evet öyle, şayet elde edersek."

"Ben ambardaki yağdan söz ediyordum, efendim."

"Bense ne ondan söz ediyor ne de onu düşünüyordum. Toz ol! Sızarsa sızsın! Ben kendim sızdırıyorum. Evet! Sızıntı içinde sızıntı! Sızdıran yalnızca fıçılar değil, fıçıların olduğu geminin kendisi de sızdırıyor; bendeki sızıntı *Pequod*'unkinden çok daha berbat bir durum aslanım. Ama ben durup kendi sızıntımı durdurmaya çalışmıyorum, benim gibi dibine kadar dolu bir teknede nereden bulacaksın sızıntıyı, bulsan da nasıl durduracaksın bu hayat fırtınasında? Palangaları çıkarttırmayacağım Starbuck."

"Geminin sahipleri ne der bu işe efendim?"

"İsterse geminin sahipleri sesleri tayfunları bastırana kadar bağırsın Nantucket sahilinden. Sanki Ahab'ın umrunda. Sahipler, sahipler? Bu sefil gemi sahipleriyle ilgili sürekli boş boş konuşuyorsun, Starbuck, sanki onlar benim vicdanımmış gibi. Bana bak, bir şeyin gerçek sahibi onun kumandanıdır; bak iyi dinle, benim vicdanım bu geminin omurgasındadır. Hadi bakalım güverteye!"

Kıpkırmızı olan zabit, kamaranın içine doğru ilerle-

yerek öylesine tuhaf bir saygı ve ihtiyatla "Kaptan Ahab," dedi ki sanki yalnızca kendi içinin en ufak şekilde dışa vurmasına engel olmaya çalışmakla kalmıyor, aynı zamanda kendisinden de kuşku duyuyordu. "Benden daha iyi bir adam olsaydı daha genç ve evet, daha mutlu bir Kaptan Ahab'a itiraz edeceği şeylere şimdi göz yumabilirdi." "Seni şeytan! Nasıl cüret edersin benim için böyle şeyler düşünmeye? Hadi güverteye!"

"Hayır efendim, henüz değil; rica ediyorum. Ve cüret ediyorum efendim – kendimi zor tutuyorum. Artık birbirimizi eskisinden daha iyi anlasak olmaz mı, Kaptan Ahab?"

Ahab (güney denizlerindeki denizcilerden çoğunun kamarasının doğal bir eşyası olan) raftan aldığı dolu misket tüfeğini Starbuck'a çevirip bağırdı: "Dünyanın hâkimi tek bir tanrıdır ve *Pequod*'un hâkimi de tek bir kaptandır. Hadi güverteye!"

Zabitin öfkeyle parlayan gözlerinden ve ateş gibi yanaklarından bir an için kendisine doğrultulan namlunun alevinin üstünde patladığını düşünürdünüz. Ama Starbuck duygularına hâkim oldu, yarı sakin bir halde kalktı ve tam kamaradan çıkarken bir an durup, "Bu yaptığınız hakaret değil efendim gururumu kırmak ama bundan dolayı sakının kendinizi Starbuck'tan demeyeceğim, buna gülüp geçersiniz zaten ama sakınsın Ahab kendini Ahab'dan; sakın kendini kendinden, ihtiyar," dedi.

"Sanki çok cesurmuş gibi yapıyor ama yine de boyun eğiyor, aman ne ihtiyatlı bir cesaret!" diye mırıldandı Ahab, Starbuck gözden kaybolurken. "Ne demişti – Ahab, sakın kendini Ahab'dan– bu lafta var bir şey!" Sonra bilinçsizce tüfeği bir baston gibi kullanarak demir gibi çattığı kaşlarıyla kamarada bir aşağı bir yukarı volta atmaya başladı ama bir anda alnının kalın kırışıklıkları gevşedi ve silahı rafa geri koyup güverteye çıktı.

"Sen çok iyi bir adamsın, Starbuck," dedi usulca kaptana, sonra sesini yükseltip mürettebata bağırdı: "Sarın babafingo yelkenlerini, sarın gabya yelkenlerini de yarıya kadar önden arkadan, mayna edin mayistra serenini de dursun gemi, çıkarın palangaları da boşaltın ambarı!"

Ahab'ın Starbuck'a böylesine saygı göstererek davranmasının sebebini kestirmeye çalışmak boşunadır belki de. Belki bir an için içinde parlayan dürüstlüktendir veya o durumda, içindeki geçici bile olsa geminin bu önemli zabitine duyduğu düşmanlık hislerini açık etmesini amirlik sorumluluğuyla bağdaştıramayan sağduyulu yaklaşımından. Her neyse artık, emirleri uygulandı ve palangalar çıkarıldı.

110. Bölüm
Queequeg Tabutunda

Araştırmalar sonucunda depoya en son konan fıçıların sapasağlam olduğu ve sızıntının daha alttakilerden geldiği anlaşıldı. Hava da durgun olduğu için denizciler giderek daha derinlere inip en altta yan yana dizilmiş fıçıları uykularından uyandırdılar ve bu dev gibi köstebekleri gece yarısının karanlığından yukarıya gün ışığına çıkardılar. O kadar derine indiler ki ve en alttaki taban tahtalarının yüzü o kadar antik, aşınmış ve yosunla kaplıydı ki insan neredeyse bir köşede Nuh Kaptan'ın içi sikkelerle ve çıldırmış eski dünyayı tufana karşı beyhude uyarmaya kalkan ilanların kopyalarıyla dolu küflü fıçılarını aramaya kalkardı. Katman katman ilerledikçe su, ekmek ve et dolu fıçılar, fıçı tahtaları, demet demet fıçı kasnaklarının demirleri çıkarıldı ve sonunda tıka basa dolu güvertede

adım atacak yer kalmadı. Güvertede yürüdükçe geminin içi boşaltılmış karinası sanki boş bir yeraltı mezarı üzerinde yürüyormuşsunuz gibi yankılanıyor, havayla dolu bir damacana gibi denizde fırıl fırıl dönüp yuvarlanıyordu. Gemi yiyecek bir lokma yemeği olmayan ama kafası Aristoteles'le dolu bir öğrenci gibi tepesi dolu altı boştu. Neyse ki o sırada bir tayfuna yakalanmamışlardı.

Benim zavallı putperest arkadaşım, can yoldaşım Queequeg o sırada onu neredeyse ebedi sonuna yaklaştıran ateşli bir hastalığa yakalanmıştı.

Bu arada şunu da söylemeliyim ki bu balinacılık işinde ense yapmak diye bir şey bilinmez; itibar ve tehlike el ele gider; kaptan olana kadar, yükseldikçe daha çok çalışırsınız. Yani bir zıpkıncı olarak zavallı Queequeg'in canlı bir balinanın öfkesine göğüs germekten başka –daha önce de gördüğümüz gibi– dalgalı bir denizde ölü bir balinanın sırtına çıkması, en sonunda ambarın kasvetli karanlığına inip gün boyu o yeraltı hapishanesinde kan ter içinde azimle en ağır fıçıları yerine yerleştirmesi gerekiyordu. Kısacası, balinacılar arasında zıpkıncılar aynı zamanda, deyim yerindeyse, ambarcılardı.

Zavallı Queequeg! Keşke geminin karnı yarı yarıya boşaldığında ambar kapağından sarkıp onu bir görebilseydiniz aşağıda; yünden iç donuna kadar soyunmuş, her yanı dövmeli bu vahşi o nem ve balçığın orta yerinde kuyu dibindeki yeşil benekli bir kertenkele gibi sürünüyordu. Artık bir kuyu mu yoksa zavallı putperest için bir buzhane miydi bilinmez çünkü onca terlemeye rağmen titremelere tutulmuş ve sonunda ateşi yükselmişti, nihayet ateşler içinde acılar çekerek günlerce yatağa serilmiş ve ölümün eşiğine gelmişti. Uzayıp giden birkaç gün içinde iyiden iyiye erimiş ve sonunda dövmeli vücudundan geriye bir deri bir kemik kalmıştı. İçindeki her şey eriyip tükenmiş, elmacıkkemikleri dışarı fırlamıştı ama gözleri

büyüdükçe büyümüş, parlak kadife gibi garip, yumuşacık bir hal almıştı; o gözler hastalığının içinden insana tatlılıkla ama derin derin bakıyor ve adeta içindeki o asla ölmeyecek ya da zayıflamayacak ölümsüz sağlığa tanıklık ediyordu. Ve su yüzeyindeki halkalar gibi zayıfladıkça genişliyordu, böylece gözleri sanki sonsuzluğun halkaları gibi giderek yuvarlaklaşıyordu. Yavaş yavaş tükenen bu vahşinin başucuna oturup yüzünde tıpkı Zerdüşt'ün ölümüne tanıklık edenlerin gördüğüne benzer tuhaf şeyler gördüğünüzde içinizi tarifi olanaksız bir dehşet kaplardı. İnsanın içindeki şaşırtıcı ve korkutucu şeylerin hiçbiri henüz söze dökülmemiş, kitaplara girmemiştir. Ölüme yaklaştıkça herkes eşitlenir, herkesin gözüne son bir kere görünür Tanrı ve ancak kendi ölümünün ardından bir yazar hakkıyla anlatabilir bunu. Böylece –tekrar söyleyeyim– sallanan hamağında sessizce yatmış, okyanusun görünmez gelgiti onu kaderindeki cennete yavaş yavaş yükseltirken ve akıp giden deniz onu tatlı tatlı son uykusuna uğurlarken zavallı Queequeg'in yüzünü yavaş yavaş kaplayan gizemli gölgelerden daha yüce, daha kutsal düşünceler, ne ölüm döşeğindeki bir Kaldelinin ne de bir Yunan'ın yüzünde görülmüştür.

Herkes umudunu kesmişti ondan, Queequeg'in kendisine gelince onun kendi durumu hakkında ne düşündüğü garip bir isteğiyle açıkça ortaya çıktı. Tam gün ağarırken gri renkli bir sabah nöbetinden bir tayfayı yanına çağırmış ve elini tutup Nantucket'tayken kendi adasındaki değerli savaş kanolarına benzeyen koyu renkli tahtadan kanolar gördüğünü ve soruşturduğunda Nantucket'ta ölen balina avcılarının hepsinin bu kanoların içine yatırıldığını öğrendiğini ve ölünce böyle bir kanoya yatırılmasının kendisinin de çok hoşuna gideceğini çünkü bunun ölen bir savaşçıyı mumyalayıp boylu boyunca kanosuna uzattıktan sonra öylece yıldızlı göklerin altındaki adaların

arasında yüzmeye bırakan kendi ırkının âdetlerinden pek de farklı olmadığını, yıldızların sadece birer ada olduklarına inanmakla kalmayıp görebildiğimiz bütün ufukların da kendi uçsuz bucaksız denizlerinin de ötesinde tatlı mavi göklerle kaynaştığını ve Samanyolu'nun beyaz dalgalarını oluşturduğunu söylemiş. Hamağıyla gömülüp deniz geleneklerine göre değersiz bir şey gibi kana susamış köpekbalıklarına fırlatılma düşüncesinin tüylerini ürperttiğini de eklemiş. Hayır, o Nantucket'lılarınki gibi bir kano istiyormuş çünkü bu kano-tabutlar balina sandalları gibi omurgasız oldukları için gidecekleri yer belirsiz olmasına ve karanlık asırlar boyunca rüzgârlarla sürüklenecek olmalarına rağmen, kendisi gibi bir balina avcısı için çok daha uygun olurmuş.

Bu garip durum zabit güvertesinde duyulduğunda marangoza derhal Queequeg'in istediğini yerine getirmesi, bunun için ne gerekiyorsa yapması emredildi. Gemide, bir önceki uzun seferlerden biri esnasında Lackaday Adaları'nın doğal ormanlarından kesilmiş tam vahşilere uygun tabut renkli eski keresteler vardı ve tabutun bu koyu renkli tahtalardan yapılması emredildi. Bu emir verilir verilmez marangoz kişiliğine özgü o umursamaz çabuklukla cetvelini alıp derhal başkasaraya yollandı ve cetvelinin yerini her değiştirdiğinde vücudunu tebeşirle işaretleyerek büyük bir doğrulukla Queequeg'in ölçüsünü aldı.

"Ah, zavallı adam! Artık ölmek zorunda!" diye haykırdı Long Island'lı bir tayfa.

Marangoz, tezgâhına dönüp hem kolaylık olsun diye hem de ölçümlerini daha sonra da her zaman kullanabilmek için yapacağı tabutun ölçülerini aktararak işaretledi ve ardından tahtanın iki ucunda birer çentik açarak işaretleri kalıcı hale getirdi. Bu işi de hallettikten sonra tahtalarıyla takımlarını dizip işe koyuldu.

Son çiviyi çakıp kapağı rendeleyip düzleştirerek yerine oturttuktan sonra tabutu omuzlayıp oradakilerin tabut için hazır olup olmadıklarını öğrenmek amacıyla güverteye ilerledi.

Tayfaların tabutu kendilerinden uzak tutmaya çalışan yarı kızgın yarı şaka bağrışlarını duyan Queequeg, herkesin şaşkın bakışları arasında o şeyin derhal kendisine getirilmesini buyurdu; bunu reddetmeye de olanak yoktu çünkü ölüm döşeğindekilerin bazıları bütün faniler içinde en zorba olanlardır ve kısa süre sonra bizi bir daha rahatsız edemeyecekleri için bu zavallı adamların her türlü arzularına boyun eğmek gerekir.

Queequeg hamağından sarkarak büyük bir dikkatle tabutu uzun uzun inceledi. Sonra zıpkınını isteyip tahta sapını çıkarttırdı ve demir kısmını kendi sandalının küreklerinden biriyle beraber tabutun içine koydurttu. Yine kendi isteğiyle tabutun kenarlarına içeriden peksimetler dizildi, baş tarafına bir şişe içme suyu ayak tarafınaysa ambardan kazınmış talaşla dolu küçük bir torba kondu, yastık olarak bir parça yelken bezi rulo yapıldıktan sonra Queequeg tabutun rahatlığını denemek için kendisinin ebedî yatağına konulmasını istedi. Birkaç dakika kıpırdamadan yattı, sonra tayfalardan birine gidip çantasından küçük tanrısını, Yojo'yu getirmesini söyledi. Sonra Yojo'ya sarılarak kollarını göğsünde kavuşturup tabutun kapağının (o kabuk diyordu) üstüne kapatılmasını istedi. Tabut baş tarafı deri menteşeden kaldırılarak açıldığında uzanmış yatan Queequeg'in, sakin yüzünden başka bir yeri görünmüyordu. "Rarmai," (tamam, kolaymış) diye mırıldandı ve hamağına geri yatırılmasını işaret etti.

Fakat bundan önce, bütün bu olaylar boyunca aptal aptal etrafta dolanan Pip, bir elinde tefiyle Queequeg'in yattığı yere yanaştı ve usul usul iç çekerek diğer eliyle Queequeg'inkini tuttu.

"Zavallı serseri! Bıkmayacak mısın bu bezdirici avarelikten? Şimdi nereye gidiyorsun? Olur da akıntılar seni kıyılarına yalnızca nilüferlerin vurduğu o tatlı Antiller'e sürükleyecek olursa benim için bir şey yapar mısın? Uzun zamandır kayıp olan bir Pip var, onu ara; sanırım o da o ta uzaktaki Antiller'de. Bulursan onu, teselli et çünkü çok üzgün olmalı çünkü baksana tefini burada bırakmış, ben buldum tefi. Düm tek tek düm tek. Şimdi artık öl Queequeg, ben de senin cenaze marşını çalayım."

Starbuck lomboz ağzından bakarak mırıldandı: "Körkütük cahillerin bile çok yüksek ateşleri olduğunda antik dillerde konuştuğunu duymuştum, bu esrarlı olay incelendiğinde bu adamların tamamen unutulmuş çocuklukları sırasında bazı yüce biliminsanlarının bunların yanında bu antik dilleri konuştuğu anlaşılmış. Benim akılsız kafama göre bu zavallı Pip bu tatlı kaçıklığıyla cennetin kanıtlarını getiriyor kutsal evlerimize. Cennetten başka nereden öğrenmiş olacak bunları. Dinle işte yine konuşuyor ama bu sefer daha da çılgınca."

"İkişerli sıra olun! O da general olsun! Zıpkını nerede? Onu da şuraya koyun. Düm tek tek düm tek! Şimdi bir dövüş horozu olacak ki tepesine tüneyip ötsün. Queequeg yiğitçe ölüyor! Unutmayın, Queequeg yiğitçe ölüyor! Yazın bunu bir kenara! Queequeg yiğitçe ölüyor! Yiğitçe diyorum, yiğitçe, yiğitçe! Fakat zavallı küçük Pip bir korkak olarak öldü, korkudan titreyerek yuh olsun Pip'e! Dinleyin beni, Pip'i bulursanız şayet, bütün Antiller'e onun bir kaçak olduğunu söyleyin; bir korkak, bir korkak, bir korkak! Onlara bir balina sandalından atladığını söyleyin! Asla tefimi çalmam bu zavallı Pip için ve bir kere daha burada ölse bile onu general diye selamlamam. Hayır, hayır! Yazıklar olsun bütün korkaklara, yazıklar olsun hepsine! Balina sandalından atlayan Pip gibi boğulsun gitsin hepsi. Yazıklar olsun, yazıklar!"

Bütün bunlar olurken Queequeg rüyada gibi gözleri kapalı yatıyordu. Pip'i oradan uzaklaştırdılar ve hasta adam hamağına geri kondu.

Queequeg artık ölmek için bütün hazırlıklarını tamamlamış ve tabutun tam ona uygun olduğu anlaşılmıştı ki aniden canlandı, artık marangozun sandığına gerek kalmamıştı, bunun üzerine bazıları mutlulukla karışık şaşkınlıklarını ifade ederken Queequeg'in kendisi ani iyileşmesinin nedenini özetle şöyle açıkladı: Tam kritik bir anda kıyıda yarım bıraktığı bir işi olduğunu hatırlamış ve ölmekten vazgeçmiş. Ona ölmek ya da yaşamak senin kendi iradene ve isteğine mi bağlı diye sordular. O da kesinlikle, diye yanıt verdi. Yani Queequeg'in düşüncesine göre eğer bir adam yaşamaya karar verdiyse basit bir hastalık onu öldüremezdi; onu ancak bir balina, bir fırtına veya bu cinsten ortalığı kasıp kavuran şiddetli, kontrol edilemeyen çılgın bir afet öldürebilirdi.

Vahşi ve uygar arasında belirgin bir fark vardır: Hasta ama uygar bir adamın iyileşmesi altı ay sürerken genel anlamda hasta bir vahşi bir günde yarı yarıya iyileşmiş olur. Böylece bizim Queequeg çarçabuk iyileşti; sonunda birkaç gün bocurgatın başında tembel tembel oturduktan sonra (ama müthiş bir iştahla yemek yiyerek) bir anda ayağa fırladı, kollarını bacaklarını açıp iyice gerindi, biraz esnedi ve gemiye çekili olan sandalın başına fırlayıp elinde zıpkınını tartarak savaşa hazır olduğunu belirtti.

Sonra tuhaf bir fikirle tabutunu bir sandık olarak kullanmaya başladı ve torbasındaki giysileri tabuta boşaltıp yerleştirdi. Boş zamanlarında saatlerce tabutun kapağına çeşit çeşit garip resimler ve çizimler kazıdı, anlaşılan kendi kaba yöntemiyle vücudundaki kıvrım kıvrım dövmelerin bazılarını tabutun kapağına kopyalamaya çabalıyordu. Bu dövmeler, kendi adasının artık hayat-

ta olmayan bir peygamberinin, bir kâhinin işiydi ve göklerin ve dünyanın yaradılışı üzerine tam bir teori ve gerçeğe ulaşma konusunda mistik bir anlam içeriyordu yani Queequeg'in kişiliği çözülecek bir bilmece, tek ciltlik muhteşem bir eserdi ama kalbi bu eserin altında çarptığı halde eserin sırlarını kendisi bile okuyup anlayamıyordu; bu nedenle bu sırlar, üzerine kazındığı canlı parşömenle birlikte sonunda çürüyüp yok olmaya ve sonuna kadar çözümsüz kalmaya mahkûmdu. Bir sabah Ahab, zavallı Queequeg'i şöyle bir süzüp yanından uzaklaştıktan sonra herhalde bu düşünceyle o kendine özgü öfke saçan sesiyle şöyle demişti: "Bu tanrıların bizi şeytanca heveslendirmesi!"

111. Bölüm
Pasifik

Bashee Adaları boyunca süzülerek sonunda büyük güney denizine çıktık, artık sevgili Pasifik'imi sonsuz bir şükranla selamlayabilirdim, gençliğimden beri uzun zamandır arzuladığım bir şey gerçekleşmişti, bu huzurlu okyanusun binlerce fersah maviliği önümden doğuya doğru akıyordu.

Tatlı sert çalkantıları sanki altında yatan gizli bir ruhu anlatan bu deniz kim bilir ne hoş sırlarla doludur, tıpkı Evanjelist Aziz Yuhanna'nın mezarının üzerindeki Efes toprağının efsanedeki kıpırdanışı gibi.[1] Bir bakın bu

1. Aziz Yuhanna'nın ölmediğine ama dirilişe kadar Efes'teki mezarında uykuda olduğuna ve mezarın üzerindeki toprağın, azizin her nefesinde kıpırdadığına inanılır. (Ç.N.)

deniz otlaklarının, bu akıp giden uçsuz bucaksız çayırların, bu dört kıtanın kimsesizlerinin mezarının üzerinde dalgalar nasıl da durmadan inip kalkar, sular bir çekilir bir gelir; birbirine karışmış milyonlarca karanlık ve gölge, boğulmuş düşler, uyurgezerlikler, hayaller, yaşam ve ruh dediğimiz her şey burada bir rüyalar âleminde yatar dururlar, rüyalar görürler; uykucular gibi yataklarında dönüp dururlar; bu huzursuz uykuları sayesinde akar dalgalar hiç durmadan.

Düşünen, kafa yormayı seven her seyyah bu huzurlu Pasifik'i bir görüşte benimser. Dünyanın tam ortasındaki sular akar Pasifik'te, Hint Okyanusu ve Atlantik Okyanusu kollarıdır onun. Son insan ırkının daha dün kurduğu California kasabalarının dalgakıranlarını da aynı dalgalar yıkar, İbrahim Peygamber'den bile eski, soluk ama muhteşem Asya ülkelerinin eteklerini de, bu arada Pasifik'in suları içinde Samanyolu'nun mercan adaları da yüzer, sonsuz sayıda, dümdüz, adı sanı bilinmeyen takımadaları da içine girmesi olanaksız Japon adaları da. Yani bu gizemli, kutsal Pasifik, dünyanın tüm kütlesini kuşatır, bütün kıyılar tek bir körfezdir ona, gelgitlerle çarpan yüreğidir yeryüzünün. Kabaran sularla yükselince o karşı konulmaz Tanrı'ya teslim olmalısınız, saygıyla eğilmelisiniz Pan'ın önünde.

Her zamanki yerinde, mizana direğinin başında demirden bir heykel gibi durup tek burnuyla Bashee Adaları'nın (tatlı ormanlarında âşıkların dolaşıyor olmalı) şekerli misk kokusunu farkına varmadan içine çekip diğer burnuyla da bilinçli olarak yeni keşfettiği bu denizin iyotlu havasını solurken Ahab'ın aklından bile geçmiyordu Pan, bu sularda o anda nefret ettiği Beyaz Balina bile yüzüyor olabilirdi. Sonunda, neredeyse hedeflediği son nokta olan bu sulara varıp Japon sularına doğru süzüldüğünde ihtiyar adamın kararlılığı da giderek artıyordu. Dudak-

ları bir mengene gibi birbirine sımsıkı yapışmıştı; alnındaki damarların deltası, yatağından taşan dereler gibi şişmişti; uykusunda haykırıyor ve her yeri çınlatan sesi teknenin kubbeli karinasında yankılanıyordu. "Herkes kıç tarafa! Beyaz Balina koyu kan püskürtüyor!"

112. Bölüm
Demirci

Her tarafı kir pas içinde, elleri su toplamış demirci Perth oralarda hüküm süren tatlı yaz serinliğinin tadını çıkarırken beklenen o son derece heyecanlı takibe hazırlık olarak taşınabilir demirci ocağını, Ahab'ın bacağının yapımına katkıda bulunduktan sonra ambara indirmeyip pruva direğine sımsıkı bağlayarak güvertede bırakmıştı; ekip başları, zıpkıncılar ve sandal başları, tadilat, onarım, silahlarının ve sandal malzemelerinin yeniden biçimlendirilmesi konusunda hiç durmadan yardım istiyorlardı. O uğraşıp didinirken sık sık ellerinde kürekleri, kargı başları, zıpkınları, mızraklarıyla kendisinden bir hizmet bekleyip kurumla kaplı ellerinin hareketini imrenerek izleyen sabırsız bir çemberle kuşatılmış oluyordu. Bu ihtiyar adamın elindeki sabırlı bir kolun kullandığı sabırlı bir çekiç gibiydi. Ne homurdanır ne sabırsızlık ne de aksilik ederdi. Sessiz sedasız, yavaş ve ciddi bir şekilde zaten yıllardır kamburu çıkmış sırtını iyice eğerek sanki işi hayatın ta kendisiymiş, çekicinden çıkan her sert vuruş da sanki kalbinin sert bir atışıymış gibi uğraşıp didinirdi. İşte böyleydi – en kötüsünden sefil bir hayat.

Bu ihtiyar adamın yürüyüşündeki bir tuhaflık, belli belirsiz de olsa sanki yürürken acı çekiyormuş gibi gö-

rünmesi, seferin başında denizcilerin merakını uyandırmıştı. Israrlı sorularıyla onu sıkıştırmaları sonunda nihayet peş etmiş ve böylece herkes kötü kaderinin utanılacak öyküsünü öğrenmişti.

Demirci, kendi akılsızlığından geç kaldığı soğuk bir kış gecesi iki kasaba arasındaki yolda yürürken yarı sersemlemiş vaziyette soğuğun ölümcül uyuşukluğunun üzerine çökmeye başladığını hissetmiş ve yıkık dökük, harap bir ahıra sığınmış. Her iki ayağının uç kısmını donma sonucunda kaybetmiş. Bu ifşaatın içinden bölüm bölüm hayatının dramını oluşturan dört perde mutluluk ve ıstırapla dolu ama henüz sonuçlanmamış uzun bir beşinci perde çıkmıştı.

Yaklaşık altmış yaşlarında, hüznün insanı harap eden tarafıyla ileri yaşlarında yüz yüze gelmiş bir ihtiyardı. Mükemmel işler yapan, çalışkan, ünlü bir zanaatçıymış; bir evi, bir bahçesi varmış, kızı yaşında onu çok seven hayat dolu karısı ve üç neşeli, kanlı canlı çocuğuyla mutlu bir hayat yaşarmış; her pazar koru içindeki sevimli bir kiliseye giderlermiş. Ama bir gece gözü dönmüş bir hırsız hem karanlıktan yararlanıp hem de kurnazca kıyafet değiştirip kendisini gizleyerek eve girmiş ve evdeki her şeyi çalıp gitmiş. Daha da fenası meğer bu hırsızı evin içine demircinin kendisi getirmiş. Bu gelen *Şişe Sihirbazı*'ymış.[1] Öldürücü tıpası açılınca şişenin içindeki canavar dışarı çıkıp mahvetmiş demircinin yuvasını. Demircinin dükkânı akıllı ve bilge bir seçimle, hem de ekonomik sebeplerden binanın bodrum katındaymış ve ayrı bir girişi varmış; genç, sevecen ve sağlıklı karısı, güçlü kuvvetli kocasının dolgun çekiç seslerini onu mutsuz eden bir tedirginlikle

1. Alkole gönderme yapıyor. "Şişe Sihirbazı" ise 1749'da çeyrek galonluk şişenin içine girebileceğini iddia eden gösteri sanatçısı. Seyirciler sahtekârlığı fark edince salonu yerle bir etmişlerdi. (Ç.N.)

değil, coşkun bir mutlulukla dinlermiş; çekicin yankıları evin katlarından ve duvarlardan geçip yumuşayarak çocuk odasına ulaştığında ona melodi gibi gelirmiş; böylece demircinin çocukları güçlü kuvvetli bir işçinin demirden ninnisi eşliğinde uyurlarmış.

Dert üstüne dert! Ey ölüm hiç değilse bir kere olsun zamanında gelemez misin? Hayatı mahvolmadan alsaydın bu ihtiyar demirciyi, genç dulun güzel bir yası, yetimlerin saygıyla andıkları efsanevi bir babaları olur; hepsine de bütün kaygılarını giderecek kadar mal mülk kalırdı. Fakat ölüm her gün ıslık çala çala neşe içinde çalışıp didinerek başka bir ailenin bütün sorumluluklarını sırtlayan erdemli bir ağabeyi aldı da hayatın o iğrenç çürümüşlüğü onu kolayca biçilecek kıvama getirsin diye bu işe yaramaz ihtiyar adamı bıraktı geriye.

Bütün öyküyü anlatmaya ne hacet? Bodrumdan gelen çekiç sesleri giderek seyrekleşmiş; her vuruş bir öncekinden daha zayıf olmaya başlamış; demircinin karısı kaskatı kesilmiş bir halde pencerede oturmuş, kupkuru ama ışıl ışıl gözlerle ağlaşan çocuklarının yüzüne bakıyormuş; körükler susmuş, ocak küllere boğulmuş, ev satılmış; anneleri kilise bahçesinin uzun otlarının altına girmiş, iki çocuğu da onu izlemiş; evsiz barksız, ailesiz kalan ihtiyar yas giysileri içinde bir serseri gibi ayrılmış oralardan; hiç kimse adamın kederli haline saygı duymamış; kıvır kıvır lepiska saçlar hor görüyormuş adamın kır saçlarını.

Ölüm böyle bir iş, hayatının tek arzu edilen sonucu gibi görünür ama ölüm yalnızca denenmemişlerin acayip dünyasına adım atmaktır; insanın önüne serilen sonsuz uzaklıklara, yabanıllığa, denizlere, kıyısızlıklara ilk selamdır ölüm; işte, her şeyi veren ve her şeyi bağrına basan okyanus, ölümü arzulayan ama intihar etmeyi içine sindiremeyen bu adamların korkularını giderir; gözlerinin önüne yeni bir hayatın akla hayale gelmeyen şahane maceralarını serer; sonsuz Pasifik'in kalbinden binler-

ce denizkızı şarkılar söyler onlara: "Buraya gelin, kalbi kırık insanlar; alın size intiharın vicdan azabı olmadığı bir hayat; buradaki harikalar doğaüstüdür, onlar için ölmenize gerek yoktur. Gelin buraya; hem nefret ettiğiniz hem de sizden nefret edilen kara dünyasını bırakıp gömün kendinizi ölümden de daha unutturucu bu hayata. Gelin buraya! Atın *kendi* mezar taşınızı kilisenin avlusuna da gelin buraya, gelin de evlenelim sizinle!"

Doğudan, batıdan, gündoğumunda, günbatımında gelen bu seslere kulak veren demircinin ruhu, tamam geliyorum, diye yanıtlamış. Ve işte böylece çıkmış Perth balina avına.

113. Bölüm
Demirci Ocağı

Bir öğlen vakti Kaptan Ahab elinde eski püskü deri bir çantayla çıkageldiğinde Perth keçeleşmiş sakalı ve boynuna asılı köpekbalığı derisinden pürtüklü önlüğüyle, demirci ocağı ve demir gibi sert bir ağaç gövdesinin üzerindeki örsünün arasında, bir eli kömürdeki kargının ucunda, diğer eli körüğünde duruyordu. Aksi suratlı Ahab ocaktan biraz ötede Perth demiri ateşten alıp örste dövmeye başlayıncaya kadar durdu; kırmızı kütleden etrafa koca koca kıvılcımlar saçılıyor bazıları da Ahab'ın yanına düşüyordu.

"Bunlar Carey Ana'nın[1] tavukları mı, Perth? Devam-

1. Fırtına kuşu veya fırtına kırlangıcı denilen bir çeşit deniz kuşu. Gemilerin peşinden uçup fırtına esnasında geminin rüzgâraltına girip fırtınadan korunurlar. (Ç.N.)

lı senin dümen suyunda uçuşuyorlar, bu kuşlar hayra alamettir ama herkes için değil, şuraya bak, nasıl da yanıyorlar ama sen, sen hiç yanmadan yaşıyorsun aralarında."

"Ben hepten yanmışım, Kaptan Ahab," diye yanıtladı Perth bir an için çekicine dayanıp dinlenerek. "Yanıktan da öte hatta, kabuk bağlamış yara kolay kolay yanmaz bir daha."

"Tamam, tamam; uzatma. Senin o kısık sesindeki keder benim için fazla sakin, fazla kederli. Ben de cennette değilim ama öfke taşmayan keder benim tepemi attırıyor. Öfkeden delirmelisin sen de demirci, neden böyle değilsin? Kızıp delirmeden nasıl dayanabiliyorsun? Göklerdeki tanrılar senden o kadar mı nefret ediyorlar ki kızıp deliremiyorsun? Ne işle uğraşıyorsun orada?"

"Eski bir mızrak başına kaynak yapıyorum efendim, üstünde çatlaklar ve oyuklar var."

"Öylesine ağır işlerde kullanıldıktan sonra tekrar pürüzsüz yapabilir misin onu?

"Sanırım efendim."

"Yani metal ne kadar sert olursa olsun her çatlak ve oyuğu düzleyebilirsin, öyle mi demirci?"

"Evet efendim, sanırım düzleyebilirim; biri dışında bütün çatlak ve oyukları."

"O zaman bak şuna," diye bağırdı Ahab, hırsla ilerleyip her iki elini de Perth'in omzuna koyarak, "bak bakalım şuna –*şuna*– böyle bir çatlağı düzleyebilir misin demirci," dedi, bir elini boydan boya kırışık alnına sürerek. "Bunu düzleyebilirsen demirci, başımı örsünün üzerine koymaya da iki gözümün arasına en ağır çekicini indirmene de razıyım. Cevap ver! Düzeltebilir misin bu çatlağı?"

"Ben de bunu diyordum efendim. Biri hariç bütün çatlakları ve oyukları demedim mi?"

"Evet, demirci, işte o; evet aslanım o düzeltilemez.

Senin gördüğün sadece etimdeki ama o ta kafatasımın kemiklerinin içine kadar işlemiş, kafatasım hepten kırış kırış! Bırak artık şu çocuk oyuncağını elinden; artık kargı, zıpkın yok bugün. Buraya bak!" dedi Ahab ve elindeki torbayı sanki içi altın sikkelerle doluymuş gibi şıngırdattı. "Ben de bir zıpkın istiyorum, boyunduruğa vurulmuş binlerce çift canavarın bile kıramayacağı bir zıpkın Perth, balinaya sanki kendi yüzgeç kemiğiymiş gibi saplanıp kalacak bir şey. İşte al sana malzemesi!" dedi ve torbasını örsün üstüne fırlattı. "Bak işte, demirci, bunlar yarış atlarının çelik nallarından topladığım çiviler."

"Nal çivileri mi efendim? Bunlar efendim, demircilerin kullandığı en iyi ve en çetin malzemelerdir."

"Biliyorum ihtiyar, bu çiviler katillerin erimiş kemiklerinden yapılan tutkal gibi kaynak yapar. Hadi çabuk. Başla şu zıpkını dövmeye. Ama önce sapı için on iki çubuk döv; sonra bu on ikisini de çekme halatının iplikleri gibi eğ, bük, çekiçle, sarmal yapıp birbirine dola. Hadi çabuk! Ben ateşi körüklerim!"

On iki çubuk hazır olduğunda Ahab hepsini tek tek denedi, kendi elleriyle demirden uzun, ağır bir cıvatanın etrafına dolayarak sarmaladı. En sonuncusuna geldiğinde, "Bunda hata var," deyip onu geri verdi. "Tekrar yap şunu, Perth."

Bunu da hallettikten sonra Perth on iki çubuğu tam kaynak yapıp birleştirecekken Ahab elini tutup onu durdurdu ve kaynağı kendisi yapacağını söyledi. Nefes nefese öksürüp tıksırarak çekiciyle örsü döverken Perth de biri diğerinin ardından kor şekline getirdiği çubukları uzatıyordu, körükle iyiden iyiye coşan ocaktan keskin alevler yükselirken yanlarından sessizce geçen Parsi Fedallah başını ateşe doğru eğerek yapılan işe ya hayırlı bir dua ya da bela okuyor gibiydi. Ama Ahab başını kaldırıp bakınca derhal oradan sıvıştı.

"Ne dolanıp duruyor şu şeytanlar orada?" diye homurdandı Stubb başkasarasından bakarak. "Bu Parsi ateşi kokluyor sanki kibrit koklarmış gibi, kendisi de aynı öyle kokuyor, yeni ateş almış misket tüfeğinin falya tavası gibi."

Sonunda zıpkın, sapı tek bir parça halinde ateşte bir araya getirildi ve demirci tav vermek için cazırdatarak yanındaki su fıçısına daldırınca o sıcak buhar doğrudan Ahab'ın öne eğilmiş suratına çarptı.

"Sen beni dağlamaya mı çalışıyorsun Perth?" dedi bir an için acıyla yüzünü buruşturarak. "Kendimi dağlayacak demiri mi dövüyordum ben yani?"

"Tanrı'ya şükür ki öyle değil ama korktuğum bir şey var Kaptan Ahab. Bu zıpkın Beyaz Balina için değil mi?"

"Beyaz canavar için! Ama kancasına gelince, kancaları kendin yapmalısın dostum. Al sana usturalarım – en iyi çelikten, kancaları Antarktika denizlerinin buzları kadar keskin olsun."

Yaşlı demirci bir an için kullanmaya niyeti yokmuş gibi baktı usturalara.

"Alın bunları; bunlara gereksinimim yok; ne tıraş, ne yemek, ne de dua, işi bitirene kadar."

Sonunda ok şekline getirilen çelik, demir sapın ucuna kaynaklanarak eklendi ve demirci tav vermeden önce kancaları son kez ateşe tutarken Ahab'a da su fıçısını yanına getirmesini söyledi.

"Hayır, hayır su olmaz; ona gerçek ölüm tavı vermek istiyorum. Hey oradakiler! Tashtego, Queequeg, Daggoo! Ne dersiniz ey putperestler! Bu kancaya tav verecek kadar kan verecek misiniz bana?" dedi zıpkını havaya kaldırarak. Kara kafalar aşağı yukarı sallanarak, evet, diye yanıtladı. Dinsiz etlerde üç delik açıldı ve Beyaz Balina'nın kancalarına tav verildi.

"*Ego non baptizo te in nomine patris, sed in nomine*

diaboli![1]" diye bağırdı Ahab, uğursuz demir yakıp kavurarak vaftiz kanını yutarken.

Ahab, aşağıda duran sırıkları toplayıp içlerinden kabuğu hâlâ üstünde olan bir ceviz sopayı seçti ve demirin yuvasına taktı. Yeni bir çekme halatı açıldı ve birkaç kulaç uzunluğunda bir kısmı bocurgata takılıp iyice gerildi. Ahab, halat bir arp teli gibi ses çıkarana kadar üstüne basıp tele doğru eğildi ve halat liflerinin ayrılmadığını görüp bağırdı: "Güzel! Şimdi sıra bağlamalarda."

Halat bir ucundan liflerine ayrıldı ve her bir lif zıpkının yuvasına dolanıp örüldü, sonra zıpkının sapı yuvasına sokuldu, halat alt ucundan sapın yarısına kadar çekildi ve sicimlerle sımsıkı bağlandı. Bu da hallolduktan sonra sap, demir ve halat –Üç Kader Tanrıçası gibi– birbirinden ayrılmaz şekilde bağlandılar ve Ahab silahını alıp sinirli bir şekilde uzaklaştı, kemik bacağıyla zıpkının ceviz sapının sesi geminin her bir bordasında tek tek yankılanıyordu. Ama kamarasına girmeden hafif, tuhaf, yarı alaycı ama içler acısı bir ses duyuldu. Ah Pip! Şu senin içler acısı kahkahan, o boş boş bakan fıldır fıldır gözlerin, bütün o maskaraca hallerin, bu melankolik geminin uğursuz trajedisine anlamsızca karışıp alay ediyor onunla!

114. Bölüm
Yaldızcı

Japon seyrüsefer alanının iyice içlerine girdiğinde *Pequod*'u iyiden iyiye balina avının heyecanı sarmıştı.

1. (Lat.) Seni Tanrı adına değil, şeytan adına vaftiz ediyorum. (Ç.N.)

Güzel, tatlı havalarda gemiciler çoğu zaman on iki, on beş, on sekiz, yirmi dört saat gergin bir halde sandallarında kalıyor, kürek çekerek, yelken açarak balina peşine düşüyorlar veya altmış-yetmiş dakika sakin sakin balinaların su yüzeyine çıkmasını bekliyorlardı ama çektikleri onca sıkıntının karşılığında kazançları pek azdı.

Böyle zamanlarda gün boyu yavaş yavaş alçalan güneşin altında usul usul inip çıkan sakin suların üstünde, huş ağacından bir kano kadar hafif sandalların içinde oturup yumuşacık dalgalarla ahbaplık eder gibi kaynaşarak, ocak önünde mırıldanan kediler gibi küpeşteye yaslandığınız olur; işte bu anlar, okyanusun dibinde, bir kaplan kalbinin çarptığını unutup teninin dingin güzelliğini ve parlaklığını seyrettiğiniz rüya gibi huzurlu anlardır; bu kadifeden pençenin acımasız dişler gizlediğini hatırlamak bile istemezsiniz.

İşte bu anlarda balina sandalının içindeki gezgin, denize karşı bir çocuğun anne babasına karşı duyduğu, kendisinin kara için beslediği o güven dolu hisleri duyar; denize bir çiçek tarlası gözüyle bakar ve uzakta yalnızca yelken direklerinin tepesi görülen gemi sanki dalgaların arasından değil de bir çayırın uzun otlarının içinden ilerlemeye çalışıyormuş gibi görünür ona; tıpkı batıya yol alan göçmenlerin o koca vücutları güzelim yeşillikler arasında görünmez olan atlarının havaya dikilmiş kulakları gibi.

El değmemiş uçsuz bucaksız vadiler, yamaçların tatlı mavilikleri, buralarda sessizlik ve tatlı mırıltılar hüküm sürerken mutlu bir mayıs günü ormanda çiçek toplamış oyun yorgunu çocukların bu sessizlikte yatıp uyuduğuna yemin edersiniz neredeyse. Bütün bunlar mistik ruh halinize karışır, gerçekle hayal buluşup iç içe geçer, birbirine kaynaşıp tek bir bütün oluşturur.

İnsana huzur veren bu geçici sahneler Ahab'ın üzerinde de geçici de olsa bir etki bırakmaktan geri kalmıyordu. Ama bu gizli altın anahtarlar, içindeki altın hazinelerinin kilidini açsa bile, Ahab'ın soluğu onları karartmaya yetiyordu.

Ey yemyeşil tarlalar! Ey ruhun, sonsuz baharların hüküm sürdüğü kırları! Dünyanın ölümcül kuraklığıyla yanıp kavrulmuş da olsalar insanlar senin içinde tıpkı sabahın taze yoncalarındaki taylar gibi yuvarlanırlar ve bir an için bile olsa üzerlerinde ölümsüz hayatın o serin çiy damlalarını hissederler. Ah keşke Tanrı izin verse de bu mübarek huzur anları hiç bitmese! Ama hayatın o karışık, çapraşık iplikleri çözgülerle atkılarla örülüdür; huzurun içinden fırtınalar geçer; her huzur ânı için bir fırtına vardır. Hayatta hiç geriye dönmeden hep ileriye gidilmez; aşama aşama ilerleyip son durağa gelmez insanoğlu; bebekliğin bilinçsiz büyüsünden çocukluğun hesapsız kitapsız inancına, ondan ergenliğin güvensizliğine (herkesin yazgısı), ardından kuşkuculuğa, sonra inançsızlığa ve nihayet "eğer" denen insanlığın o düşünceli huzuruna sıra sıra geçmeyiz. Hepsini geçtikten sonra yeniden başa döneriz ve tekrar bebek, çocuk, adam ve sonra sonsuza kadar "eğer"de kalırız. En son limanımız neresidir, nereye son kez demir atarız bir daha demir almamacasına? En bitkinlerin bile asla yorulmadan yelken açıp dünyayı dolaşacağı insanı sarhoş eden havalar hani? Terk edilmiş bebeklerin babaları nerede gizlenir? Ruhumuz, evlenmemiş anneleri onları doğururken ölen yetimlere benzer, babamızın kim olduğu bir sır olarak analarımızın mezarında durur ve ancak oraya gidince öğreniriz bunu.

Aynı gün sandalının kenarından altın denizin derinliklerine bakan Starbuck usulca mırıldandı:

"Akıl almaz bir güzellik, böylesini ancak bir âşık evleneceği sevgilisinin gözünde görür. Bana dizi dizi dişleri

olan köpekbalıklarından, insan kaçıran yamyamlığından söz etme. Bırak inanç gerçeğin yerini alsın, hayaller de anıların; ben derinlere bakıyorum ve inanıyorum."

Üzeri parlak pullarla kaplı bir balığa benzeyen Stubb aynı altın ışığın içine atladı.

"Benim adım Stubb ve Stubb'ın da bir geçmişi var ama Stubb hep mutlu olmuştur, bunun üstüne yemin eder!"

115. Bölüm

Pequod, Bachelor'la[1] Karşılaşır

Ahab'ın zıpkını lehimlendikten birkaç hafta sonra rüzgâr bize şen görüntüler ve sesler getirdi.

Bu, son fıçısını yağla doldurup yerine yerleştirdikten sonra, ağzına kadar dolu ambar kapaklarını yeni kapatmış *Bachelor* adında bir Nantucket gemisiydi; şimdi de burnunu eve çevirmeden önce neşeli tatil giysilerini kuşanmış, biraz da böbürlenerek av alanına seyrek sepelek yayılmış gemilerin arasında dolaşıyordu.

Ana direkteki üç adamın şapkalarında gemi flaması kumaşından ince kırmızı şeritler vardı, kıç tarafta altı aşağı gelecek şekilde bir sandal sallanıyordu, cıvadrasına da öldürdükleri son balinanın uzun altçenesini asmışlardı. Armasından her yana envai renkte işaret bayrağı, flama ve bayrak uçuşuyordu. Yan taraflarda sepetlerin içinde bağlanmış iki fıçı ispermeçet duruyordu, bunların yukarısında babafingo çubuğunun gurcetasında aynı sı-

1. (İng.) Bekâr. (Ç.N.)

vıyla dolu ince küçük fıçılar görülüyordu, grandi direğine çivilenmiş pirinç bir lamba vardı.

Sonradan öğrendiğimize göre, *Bachelor* beklenmedik bir başarı elde etmişti; işin ilginç yanı aynı süre zarfında aynı denizlerde seyreden başka tekneler aylar boyunca tek bir balık yakalayamamıştı. Daha değerli ispermeçete yer açmak için karşılaştıkları gemilere fıçılarca et ve ekmek vermekle kalmamış, ilave olarak onlardan fıçı da satın almışlardı; bu fıçılar güverteye ve kaptanla zabitlerin kamaralarına istiflenmişti. Kamaradaki masa bile parçalanıp çıra niyetine kullanılmıştı; kamaradakiler yemeklerini kamaranın tam ortasına tutturulmuş bir koca yağ fıçısının üstünde yiyorlardı. Başkasarada denizciler sandıklarını kalafatlayıp ziftlemişler, içini de doldurmuşlardı; hatta dalga geçerek aşçıbaşı en büyük kazanına bir kapak uydurup, kamarot yedek cezvesini tapayla kapatıp, zıpkıncılar zıpkınlarının tepesini kesip içini yağla doldurmuş; kaptanın memnuniyetinin bir göstergesi olarak ellerini sokmak için ayırdığı pantolonunun cepleri dışında ne var ne yok her şey ispermeçetle doldurulmuş diyorlardı.

Bu mutlu ve şanslı gemi karamsar *Pequod*'a yaklaştıkça başkasarasından devasa davulların barbar sesleri duyulmaya başlandı; daha da yaklaştığında tayfaların üzerlerine parşömene benzeyen, siyah balık işkembesini gererek kapladıkları kazanları davul niyetine yumrukladıkları ve davulun her yumruklanışında haykırıp böğürdükleri anlaşıldı. Zabit güvertesinde zabitler ve zıpkıncılar Polinezya Adaları'ndan kaçmış zeytin tenli kızlarla dans ediyorlar, Long Island'lı üç zenci pruva direğiyle grandi direği arasına iki yanından sımsıkı asılmış süslü püslü bir sandalda, ellerindeki balina dişinden pırıl pırıl parlayan keman yayı gibi çubuklarla bu şamatayı yönetiyorlardı. Bu esnada diğer tayfalar da büyük bir gürültü patırtıyla kazanların çıkarıldığı yağ eritme ocaklarının tuğlalarına girişmişlerdi.

Artık gerek kalmayan tuğlalarla sıvaları denize fırlatıp atarken öylesine vahşi çığlıklar atıyorlardı ki gören de bunların o lanetli Bastille'i yıktıklarını sanırdı.

Bütün bu sahnenin hâkimi ve efendisi olan kaptan, geminin kaptan güvertesinde dimdik durmuş adeta sırf kendisini eğlendirmek için sahneye konmuş olan bu eğlenceli piyesi yukarıdan izliyordu.

Ahab da kendi kaptan güvertesinde, siyahlar içinde, saçı sakalı birbirine karışmış, aksi ve kasvetli bir yüzle duruyordu; iki gemi birbirinin dümen suyundan geçerken – biri geçmişi kutlayarak diğeri gelecekten endişeli– kaptanları da adeta iki geminin sergilediği zıtlığı simgeliyordu.

"Gemiye buyurun, gemiye buyurun!" diye bağırdı şen *Bachelor*'un kaptanı bir kadehle şişeyi kaldırarak.

"Beyaz Balina'yı gördünüz mü?" dedi Ahab yanıt olarak dişlerini gıcırdata gıcırdata.

"Hayır ama adını duymuştum ama inanmıyorum bu Beyaz Balina lafına," dedi diğeri neşeyle. "Hadi buyurun gemiye."

"Bizim kaldıramayacağımız kadar neşelisiniz. Hadi yoluna. Hiç adam kaybettin mi?"

"Bahsetmeye değecek kadar değil, yalnızca iki adalı; hadi gel gemiye ihtiyar dostum. Gel de o asık suratını güldüreyim biraz. Hadi gel, gel de eğlenelim; dolu bir gemi ve eve dönüyor."

"Nasıl da şaşılacak kadar dost canlısı oluyor bu aptallar!" diye homurdandı Ahab kendi kendine, sonra da yüksek sesle, "Gemim dolu ve eve dönüyorum diyorsun, o zaman benimkine de boş ve seferde de. Sen yoluna ben yoluma. Hey oradakiler, haydi ileri! Açın yelkenleri, çevirin gemiyi rüzgâra," dedi.

Böylece gemilerden biri mutlu bir şekilde rüzgârı arkasına alıp giderken diğeri inatla rüzgâra karşı savaşa girişti, böylece iki gemi birbirinden ayrıldı, *Pequod*'un

mürettebatı hüzünlü bakışlarını uzun süre yavaş yavaş uzaklaşan *Bachelor*'dan alamadı ama *Bachelor*'un tayfaları hiç aldırış etmeyip eğlencelerine devam etti. Ahab'a gelince kıç küpeştesine yaslanmış eve yollanan gemiyi izlerken cebinden içi kum dolu küçük bir şişe çıkardı ve bir gemiye, bir şişeye bakarken sanki birbirinden tamamen uzak düşmüş iki şeyi bir araya getirmeye çalışıyordu çünkü şişe Nantucket denizlerinin kumuyla doluydu.

116. Bölüm
Ölen Balina

Bu hayatta bazen tam tüm yelkenlerimiz sönmüşken talihin yüzüne güldüğü bir yelkenli doğru tarafımızdan geçiverir ve biz de geçen geminin rüzgârının ucundan yakalar, büyük bir mutlulukla sarkan yelkenlerimizin rüzgârla dolduğunu hissederiz. *Pequod* için de tam böyle oldu. Neşe dolu *Bachelor*'la karşılaşmasından bir gün sonra balinalar görüldü ve dördü öldürüldü, biri de Ahab tarafından.

Vakit ikindiye yaklaşıyordu; kanlı savaşın tüm zıpkınlamaları sona ermişti; denizin ve gökyüzünün o güzelim günbatımında yol alırken güneş ve balina birlikte sessizce ölüyordu; sonra öylesine tatlı, öylesine hüzünlü, güllük gülistanlık havayı öylesine sarıp sarmalayan dualar yükseldi ki duyanlar ta Manila Adaları'nın derinliklerinin yeşil vadilerindeki manastırlardan sebepsizce geri çevrilen denizcilerin akşam dualarıyla yüklü gemilerinin karadan esen İspanyol meltemleriyle denize açıldığını düşünürdü.

Yeniden yatışmış ama giderek daha derin bir kasave-

te gömülmüş Ahab balinanın yanından dönmüş ve artık sakin duran sandalında pürdikkat balinanın son çırpınışlarını izliyordu. Ölmekte olan bütün ispermeçet balinalarında rastlanan o tuhaf görüntü –başını güneşe doğru çevirip ölmesi– böylesine sakin bir akşamda bu tuhaf görüntü, Ahab'a yabancısı olduğu olağanüstü şeyler hissettirdi.

"Dönüyor ve dönüp başını güneşe çeviriyor; ne kadar yavaş ama ne kadar kararlılıkla, saygı uyandıran ve yakaran bir çehreyle, ölmeden önceki son hareketleriyle. O da ateşe tapıyor; güneşin en sadık, en engin, en soylu kulu. Ah bu güzel gözler bu güzel görüntüleri görebilse keşke. Bakın! Dört bir yanı sularla çevrili; insanların iyiliğinin de kederinin de uğultusundan uzak; en içten, en adil denizlerin ortasında; geleneklerin yazılacağı kayaların olmadığı; uzun Çin asırları boyunca Nijer Irmağı'nın keşfedilemeyen kaynağının üzerinde ışıldayan yıldızlar gibi dalgaların kimseyle konuşmadan, kimseyi dinlemeden akıp gittiği bu yerlerde; burada da içi inançla dolu hayat güneşe doğru sonlanır ama bakın! Balina ölür ölmez, ölüm cesedin etrafında dolanır ve başka yere çeker gider.

Ey, doğanın karanlık Hindu yarısı, sen ki bu ot bitmeyen denizlerin ortasında bir yerde boğulmuş kemiklerden kendine ayrı bir taht kurdun, sen bir kâfirsin, bir kraliçe ve her şeyi yakıp katleden tayfunda da tayfunun sonrasındaki sessiz cenaze törenlerinde de bana hep gerçeği söyledin. Bu balinanın ölen başını güneşe çevirmesi ve sonra tekrar döndürmesinden de ders almadım değil.

Ey gücün üç misli çemberli ve lehimli kalçası. Ey içinde gökkuşağıyla göklere yükselen püskürtü. Boşuna çabalıyorsun, boşuna en yükseklere çıkıyor püskürtülerin. Boşuna yalvarıyorsun her şeye hayat veren güneşe, o hayatı yaratır ama geri vermez. Ama sen, doğanın karanlık yarısı, daha mağrur ama daha karanlık bir inançla sar-

sıyorsun beni. İçindeki tarifi imkânsız karışıklıklar yüzerek arkamdan geliyor, bir zamanlar hayatta olan şeylerin nefeslerinde yaşıyorum, o nefesler ki hava olarak verilmiş ama suya dönüşmüş.

O zaman selam sana, sonsuza değin selam. Vahşi kuşların ancak sonsuz dalgalarında dinlenebildiği deniz. Ben karadan doğmuşum ama deniz emzirmiş beni; tepeler ve vadiler analık etmiş bana ve siz dalgalar benim sütkardeşlerimsiniz."

117. Bölüm
Balina Nöbeti

O akşam vurulan dört balina birbirinden çok uzaklarda ölmüştü; biri uzakta rüzgârüstünde, biri daha yakında rüzgâraltında; biri geminin ön tarafında, biri de kıç tarafta. Bu son üç tanesi karanlık basmadan geminin yanına çekilmiş, rüzgârüstünde olan dördüncüsüne sabaha kadar ulaşılamamıştı; o balinayı öldüren sandal bütün gece onunla yan yana beklemişti ve bu Ahab'ın sandalıydı. Flamalı işaret sırığı tam ölü balinanın püskürtme deliğine sokulmuştu, işaret sırığının tepesinde asılı duran fenerin titrek ışığı balinanın siyah parlak sırtında ve balinanın geniş böğrünü kumsala vuran yumuşacık köpüklü dalgalar gibi okşayan uzaktan gelen dalgaların üzerinde parlıyordu.

Sandalın baş tarafında büzülmüş, hayaletler gibi balinanın etrafında oynaşıp kuyruklarıyla sandalın sedirden tahtalarına hafif hafif vuran köpekbalıklarını izleyen Parsi dışında tüm sandal mürettebatı ve Ahab uyumuş görünüyordu. Gomora'nın affedilmemiş hayalet tabur-

larının Asfalt[1] üzerinde çıkardığı inlemelere benzer ürpertici bir ses duyuluyordu havada. Sıçrayarak uyanan Ahab, Parsi'yle yüz yüze geldi; karanlığın kasvetinin çepeçevre sarıp sarmaladığı bu iki adam, tufandan sonra dünyada kalmış son iki kişi gibi duruyordu. "Yine aynı rüyayı gördüm," dedi Ahab.

"Yine cenaze arabasını mı? Cenaze arabası da tabut da sana ait olamaz diye söylemedim mi sana ihtiyar?"

"Kim denizde ölmüş de cenaze arabasına konmuş ki?"

"Bak ihtiyar, bu seferde ölmeden önce senin denizde gerçekten en azından iki cenaze arabası görmen gerek; ilki ölümlü ellerden çıkmamış olmalı, ikincisinin de kerestesi Amerika'da yetişmiş ağaçlardan olmalı."

"Evet, evet! Tuhaf bir görüntü bu, Parsi; denizde yüzen tüylerle süslü cenaze arabası, tabutu taşıyanlar da dalgalar. Ha! Böyle bir şey göreceğimizi sanmam bu yakınlarda!"

"İster inan ister inanma, bunlar görünmeden ölmezsin ihtiyar."

"Neydi senin şu lafın, kendin hakkında?"

"Sonumuz gelse bile, ben kılavuzun olarak senin önünde gideceğim."

"Sen benden o kadar önce gidersen –böyle bir şey olursa şayet– seni izleyebilmem için bana görünmen gerekmez mi ki bana kılavuzluk edebilesin? Öyle değil miydi? Tamam, o zaman, tüm dediklerine inanmıştım senin, ey benim kılavuzum. Burada iki şey için, Moby Dick'i öldüreceğime ve hayatta kalacağıma yemin ediyorum."

"Bir yemin daha et, ihtiyar," dedi gözleri karanlıkta ateşböceği gibi parlayan Parsi. "Sen ancak ipte ölürsün."

1. Lut Gölü. Gölün yüzeyine doğal olarak çıkan zift nedeniyle Yunanlar göle Asfalt Göl derlerdi. (Ç.N.)

"Darağacı demek istiyorsun. O zaman karada ve denizde ölümsüzüm demek!" diye bağırdı Ahab alaycı bir kahkahayla. "Karada ve denizde ölümsüz!"

Sonra her ikisi de sustu, sanki ikisi tek bir adammış gibi. Gri renkleriyle şafak söktü ve uyuklayan mürettebat sandalın tabanından kalktı ve öğlen olmadan ölü balina gemiye getirildi.

118. Bölüm
Sekstant

Nihayet ekvatordaki av mevsimi yaklaşmıştı ve Ahab her gün kamarasından çıkıp gözlerini yukarı çevirdiğinde uyanık dümenci poz yapa yapa dümeninin parmaklarını tutar, heyecanlı denizciler prasyalara koşturup gözlerini direkteki altın sikkeye dikip bakarlar ve sabırsızlıkla geminin burnunu ekvatora çevirmesi emrini beklerlerdi. Çok geçmeden bekledikleri emir geldi. Neredeyse tam öğle vaktiydi; Ahab yukarı çekilmiş sandalının başında oturmuş, bulunduğu enlemi saptamak için her zamanki gözlemini yapıyordu.

Bu Japon denizinde yaz günleri pırıl pırıl derelere benzer. Göz kırpmadan parlayan o canlı Japon güneşi parlak okyanusun sonsuz merceğinin alev alev yanan odak noktası gibidir. Gökyüzü verniklenmiş gibi görünür; bulut desen hiç yoktur; ufuk su üzerinde öylesine durur; bu tekdüze ışımanın çıplaklığı Tanrı tahtının dayanılmaz ihtişamı gibidir. Neyse ki Ahab'ın sekstantı güneşin alevine bakabilmesi için renkli camlarla kaplıydı. Böylece geminin sallantısına göre oturuşunu değiştirerek astrologlarınkine benzer aletini gözüne yerleştirip

bir süre hiç kıpırdamadan durup güneşin gökyüzünde en yüksek noktaya çıktığı ânı yakalamaya çalışıyordu. Ahab bütün dikkatini yaptığı iş vermişken Parsi de güvertede Ahab'ın yanı başında çömelmiş, yüzünü Ahab gibi yukarı çevirmiş aynı güneşe bakıyordu; yalnızca gözkapakları yarı kapalıydı ve vahşi yüzüne dünyevi bir ruhsuzluk egemen olmuştu. Sonunda Ahab arzu ettiği ölçümü yapmış, elindeki kurşunkalemle balina dişinden bacağının üzerinde o anki kesin enlemimizin ne olduğunu hesaplamıştı. Ardından bir an için dalıp gitti ama sonra tekrar başını güneşe doğru kaldırıp kendi kendine mırıldandı: "Ey denizlerden görülen yegâne nirengi noktası, ey yüce ve kadir kılavuz! Sen söylersin bana gerçekten nerede olduğumu – ama nerede *olacağım* konusunda en ufak bir ipucu verebilir misin? Ya da benden başka bir şeyin şu anda nerede yaşadığını? Nerede Moby Dick? Bu an bile onu görüyor olmalısın. Benim şu gözlerim şimdi bile onu gören gözün içine bakıyor; evet o göz ki şimdi senin diğer yanındaki, bilinmeyen tarafındaki nesneleri de eşit derecede görüyor, ey güneş!"

Sonra sekstantına baktı ve çok sayıdaki esrarengiz parçaların her birini tek tek elleyip tekrar derin düşüncelere dalıp mırıldandı: "Aptal oyuncak! Mağrur amirallerin, filo komutanlarının ve kaptanların bebek oyuncağı; dünya seninle gurur duyuyor, senin açıkgözlülüğün ve gücünle, ama aslında seni elinde tutana, bu koca gezegende kendisinin bulunduğu zavallı, acınacak yeri ve aleti tutan elin yerini söylemek dışında ne yapabilirsin ki? Bir damla suyun veya bir buğday tanesinin yarın nerede olacağını bile bilemezsin, bütün bu acizliğine rağmen yine de güneşe hakaret etmekten aşağı kalmazsın! Bilim! Lanet olsun sana, seni işe yaramaz oyuncak; insanoğlunun gözünü, o capcanlı parlaklığıyla her şeyi yakıp kavuran göklere çeviren her şeye lanet olsun, tıpkı be-

nim şu ihtiyar gözlerimin senin ışığınla yanıp kavrulduğu gibi, ey güneş! İnsan gözünün bakışları, doğası gereği dünyanın ufkuyla aynı düzeydedir; Tanrı göklere bakmasını isteseydi kafasının tepesinden çıkardı bakışları. Lanet olsun sana ey sekstant!" diye bağırıp aleti yere çarptı. "Artık bu dünyada yolumu sana bakarak bulmayacağım; geminin pusulasından, geminin hızından, yönünden ve zamandan hizalayarak paraketeyle ve kat ettiği yolla bulacağım; *bunlar* yönlendirecek beni, bunlar söyleyecek bana denizdeki yerimi. Evet," dedi ve sandaldan güverteye inerek, "al işte eziyorum seni, hep gökleri gösteren değersiz şey seni, seni parçalayıp yok ediyorum."

Çılgına dönmüş ihtiyar böyle konuşup hem canlı hem de ölü ayağıyla tepindikçe Parsi'nin suskun ve donuk yüzünden Ahab için alaycı bir zafer, kendisi için kaderci bir umutsuzluk ifadesi geçiyor gibiydi. Sezdirmeden kalkıp oradan sıvıştı; kaptanlarının halinden dehşete kapılan denizciler başkasarasına doluşmuşlardı; sinirli bir şekilde güverteyi arşınlayan Ahab, "Prasyalara! Kırın dümeni! Doğrultun!" diye bağırınca bir anda serenler döndürüldü; gemi yan yatıp yarı dönerken sımsıkı çakılı ince direklerinin üçü de uzun, kaburgalı gövdesi üzerinde, tek bir at üzerinde üçü birden tek ayaküstünde dönen Romalı Horas kardeşler gibi, dimdik duruyordu.

Baş bodoslamasındaki iki yelpazenin arasında duran Starbuck hem *Pequod*'un hem de sendeleye sendeleye güvertede yürüyen Ahab'ın perişan hallerini izliyordu.

"Ne zaman yoğun kömür ateşinin önünde oturmuş parlayan alevlerin içindeki acılı hayatı seyrettiysem sonunda hep yavaş yavaş söndüğünü ve küle döndüğünü görmüşümdür. Ey okyanusların ihtiyar adamı! Senin bu ateşli hayatından da sonunda bir öbek külden başka ne kalacak!"

"Evet," diye bağırdı Stubb, "ama deniz kömürü, dik-

katini çekerim Mr. Starbuck, deniz kömürü, senin bildiğin odun kömürü değil. Her neyse, Ahab'ın kendi kendine şöyle söylendiğini duydum 'Birileri kalkıp bu kartları ellerime sıkıştırdı, başka kartları değil, yalnızca onları oynayacaksın diye de yemin ettirdi.' Allah belamı versin ki Ahab senin yaptığın doğru, oyunun içinde yaşa ve oyunun içinde öl."

119. Bölüm
Mumlar

En sıcak iklimler, en acımasız ve en zehirli dişleri besler: Bengal kaplanı baharat kokulu sonsuz yeşillikler içinde avını bekler; ışık saçan gökler en ölümcül fırtınaları barındırır içinde; o canım Küba, uysal kuzey topraklarına uğramamış kasırgalar görür. Tıpkı bunun gibi, bu muhteşem Japon denizlerinde de denizciler fırtınaların en korkuncu olan tayfunla karşılaşır. Bazen tek bir bulut olmayan göklerden patlayıverir fırtına, sersemlemiş, uykulu bir şehrin tepesinde patlayan bomba gibi.

O gün akşama doğru *Pequod*'un yelkenleri yırtılmış ve onu tam karşıdan vuran bir tayfunla, çıplak direkleriyle savaşmak zorunda kalmıştı. Karanlık çökünce gökler ve deniz gök gürültüsüyle gürleyip yarıldı; çakan şimşeklerin ışıltısında fırtınanın ilk hiddetiyle darmadağın olmuş direkler ve paçavraya dönmüş, pırpır eden yelkenler görünüyordu. Starbuck kaptan güvertesinde bir çarmık halatına tutunmuş duruyordu, her şimşek çaktığında başını yukarı çevirip dolaşık halatlarla sepetlerin başına bu sefer nasıl bir felaket geldi diye bakıyordu, Stubb ve Flask adamlara sandalları daha yukarı çekmele-

ri ve daha sıkı bağlamaları için emirler yağdırıyordu. Ama bütün zahmetler boşuna görünüyordu. Maçunaların en tepesine kadar kaldırıldığı halde, rüzgârüstündeki kaptan güvertesi sandalı (Ahab'ın sandalı) kurtulamadı. Koca bir dalga yalpalayıp yana yatmış geminin yukarıda kalan kısmına vurunca sandalın kıç tarafındaki bordası öyle bir parçalandı ki sandalın altından süzgeç gibi sular akmaya başladı.

"Durum fena, durum fena! Mr. Starbuck," dedi Stubb enkaza bakıp, "ama bildiğini okur deniz. Bir kere, Stubb başa çıkamaz bununla. Gördüğünüz gibi Mr. Starbuck, bir dalga, vurmadan önce iyice gerilir, tüm dünyayı dolaşır sonra birden patlayıverir. Ama ben onunla yalnızca şu güvertenin öte tarafında karşılaşıyorum. Neyse boş ver, bunun hepsi eğlence, şu eski şarkıda dediği gibi: (*şarkı söyler*)

Neşelidir kasırga
Şakacıdır balina
Savrulur kuyruğu havaya

Böyle komik, oyuncu, şakacı, matrak, dalgacı bir delikanlıdır okyanus!

Uçuşan bulutlar
Köpüğüdür birasının
Karıştırınca baharatını

Böyle komik, oyuncu, şakacı, matrak, dalgacı bir delikanlıdır okyanus!

Parçalarken yıldırım gemilerini
Şapırdatır dudaklarını
Yudumlarken birasını

Böyle komik, oyuncu, şakacı, matrak, dalgacı bir delikanlıdır okyanus!"

"Yeter artık, Stubb," diye bağırdı Starbuck, "bırak da tayfun çalsın orgunu geminin halatlarında ve söylesin şarkısını, yiğit bir adamsan tutarsın çeneni."

"Kim demiş yiğit bir adam olduğumu, yiğit falan değilim, tam bir korkağım, korkumu yenmek için şarkı söylüyorum. Ancak boğazımı keserek susturabilirsin beni. Öyle de yapsan bire on bahse girerim ki bir şükür ilahisi söylerim son olarak."

"Delirmişsin sen! Kendi gözlerin yoksa al benimkilerle bak!"

"Ne! Sen herkesten daha mı iyi görüyorsun bu karanlık gecede yani, boş ver benim aptallığımı."

"İşte bak!" diye bağırdı Starbuck, Stubb'ı omuzlarından yakalayıp eliyle geminin ön tarafını göstererek. "Görmüyor musun fırtınanın doğudan geldiğini, tam da Ahab'ın Moby Dick'in peşine düştüğü yerden, bugün öğlen rotayı çevirdiği yerden? Şimdi dön bak Ahab'ın sandalına, nereden parçalandı sandalı? Kıç taraftaki açık yerden, Ahab'ın her zaman durduğu yerden, onun durduğu yer parçalandı! Şimdi atla denize de illa söyleyeceksen orada söyle şarkını!"

"Dediklerinin yarısını bile anlamadım, kötü bir şeyler mi olacak yani?"

"Evet, evet, Nantucket'a en kestirme yol Ümit Burnu'nu dolanıp gitmek," diye konuştu kendi kendine Starbuck aniden, Stubb'ın sorusuna aldırış etmeksizin. "Bizi parçalamak için döven fırtınayı bizi eve götürecek tatlı bir rüzgâra dönüştürebiliriz. Şu ilerisi, rüzgârüstü, kıyametin karanlığı ama rüzgâraltı evin yolu; görüyorum nasıl da ışıl ışıl o taraf ama ışıltı şimşeklerinki değil."

O anda iki şimşek arasındaki derin karanlıkta yanın-

da bir ses ve hemen hemen aynı zamanda da bir gök gürültüsü salvosu duyuldu yukarılarda.

"Kim var orada?"

"Bildiğin eski gök gürültüsü!" dedi Ahab, küpeşte boyunca tutuna tutuna güçbela tahta ayağını soktuğu deliğe ulaşmaya çalışırken o esnada yukarıdan gelen ateşten mızraklar yolunu bulmasını kolaylaştırdı.

Karada kulelerin tepesindeki paratonerlerin bu tehlikeli sıvıyı toprağa taşıması gibi bazı gemilerde de direklere bağlı çubuklar bunu suya iletirler. Fakat denizde, yıldırımın teknenin gövdesiyle temas etmesinin engellenmesi için bu iletken çubuğun hatırı sayılır bir derinliğe ulaşması gerekir ama eğer geminin arkasından sürekli olarak çekilecek olursa bir geminin donanımlarına dolanmaktan ve geminin hızını kesmekten başka daha bir sürü sakatlığa da yol açabilir, bütün bu sebeplerden geminin paratonerlerinin alt ucu her zaman suyun içinde olmaz ve genellikle ince uzun teller şeklinde yapılıp duruma göre ya geminin dışındaki zincirlere çekilir ya da denize fırlatılır.

"Paratonerler! Paratonerler!" diye bağırdı mürettebata, alevler saçarak Ahab'ın yolunu aydınlatan şimşeklerle kendine gelen Starbuck. "Suya indirdiniz mi? Atın suya hem önden hem arkadan. Çabuk!"

"Durun!" diye bağırdı Ahab. "Biz zayıf taraf da olsak adil oynayalım oyunu. Himalayalar'a da Andlar'a da paratoner dikmeye varım, dünya kurtulsun diye, ama kendime ayrıcalık istemem bu oyunda! Ne olacaksa olsun."

"Yukarı bakın!" diye bağırdı Starbuck. "Aziz Elmo'nun ışıkları, korposanlar.[1]"

1. Gemilerden görülen ve fırtınalarda elektrik deşarjı sonrasında oluşan ışık küresi. "Elmo'nun ışıkları" ve "Taç boşalımı" olarak da adlandırılır. *Corpusant*, Latince *Corpus Sancti* (Kutsal Vücut) anlamındadır. Batıl inançlı denizciler bunu doğaüstü güçlere yorarlar. (Ç.N.)

Bütün serenlerin ucunda solgun bir ışık belirmişti; üç başlı paratoner ucunun her birinde sivri uçlu beyaz alevlerin oluşmasıyla, bu üç koca direğin her biri kükürt kokulu havada yavaş yavaş yanıyordu, tıpkı bir mihrap önünde sivri uçlu alevlerle yanan devasa mumlar gibi.

Tam halatını bağlarken altında kabaran denizle kendi sandalının küpeştesi olanca şiddetiyle eline çarpınca, "Hay lanet olası sandal. Bırak gitsin!" diye bağırdı Stubb. "Lanet olsun!" Ama arka üstü düşerken gözüne ilişen alevleri görünce derhal sesinin tonu değişti ve, "Korposanlar, acıyın bize!" diye bağırdı.

Denizciler için küfür sıradan laflardandır; sükûnetin dinginliğindeyken de fırtınanın dişleriyle savaşırken de kudurmuş bir denizin üstünde gabya sereninin ucunda sendeleyerek tutunmaya çalışırken de küfrederler ama seferlerimin hiçbirinde Tanrı'nın alevlerle kaplı parmağı gemiye dokunurken küfür duymadım; Tanrı'nın "Mene, Mene, Tekel Upharsin" sözcükleri çarmıklarla halatların üzerine örülerek yazıldığında bile duymadım.

Yukarıda soluk alevler tutuşmuşken büyülenmiş mürettebatın sesi pek çıkmıyordu, fosfor gibi parlayan soluk ışıkta gözleri uzaklardaki takımyıldızlar gibi parlayarak başkasarasında kümelenmiş duruyorlardı. Bu hayalet ışıkta iyice belirginleşen kapkara dev zenci Daggoo gerçek boyunun üç katı büyüklüğünde bir karaltı gibi görünüyor, sanki fırtınanın çıktığı karabulutun ta kendisiymiş gibi duruyordu. Açık kalmış ağzından Tashtego'nun köpekbalığınınkine benzeyen bembeyaz dişleri sanki onlara da korposanlar dokunmuş gibi tuhaf bir şekilde parıldıyordu, Queequeg'in dövmeleri doğaüstü ışığın altında mavi cehennem alevleri gibi yanıyordu.

Sonunda bu tablo yukarıdaki soluk ışıkla birlikte yavaş yavaş silindi, *Pequod* ve güvertedekiler yeniden tabut örtüsü gibi kasvetli bir karanlığa gömüldü. Daha bir-iki

dakika geçmişti ki Starbuck ilerleyip birisini iteledi. Stubb'dı bu itelediği. "Şimdi ne düşünüyorsun aslanım, senin çığlığını duydum, şarkıdakiyle aynı ses değildi."

"Hayır, hayır, değildi; korposanlar acıyın bize dedim; umarım hâlâ acırlar. Ama bunlar yalnızca asık suratlılara mı acırlar, gülenlere aldırmazlar mı? Bir bakın, Mr. Starbuck – ama pek bir şey görülemeyecek kadar karanlık. O zaman dinleyin beni, direk başında gördüğümüz alevin bir şans belirtisi olduğunu düşünüyorum çünkü bu direkler tıka basa ispermeçet yağıyla dolacak bir ambara dikili yani bütün o ispermeçet, tıpkı ağaçların usaresi gibi direklerin içine işleyecek. Üç direğimiz de ispermeçet mumları gibi olacak, işte gördüğümüz uğurlu belirti bu."

O anda Starbuck'ın gözüne Stubb'ın yavaş yavaş parlamaya başlayan yüzü ilişti. Bakışlarını yukarıya çevirdi ve bağırdı: "Bakın! Bakın!" ve bir kere daha yukarıda, solukluğuna bakınca sanki doğaüstü hali katbekat artmış gibi duran, incelerek yükselen alevler görüldü.

"Acıyın bize korposanlar!" diye bağırdı Stubb tekrar.

Grandi direğinin dibinde, altın sikkeyle alevin altında, Parsi, Ahab'ın önünde başını diğer yana çevirmiş, diz çökmüş duruyordu; hemen yanı başında, yukarıdan kemer yapmış halatların arasında bir seren direğini bağlayan birkaç denizci, alevin parıltısıyla donmuş kalmış ve ince dallarından olgun meyvelerin sarktığı bir bahçede ağaçlara kümelenmiş uyuşuk arılar gibi toplaşmış, direklerden sarkaç gibi sallanıyorlardı. Diğerleri tıpkı Herculaneum'un ayakta duran, yürüyen ya da koşan iskeletleri gibi, değişik hallerde güvertede çakılı duruyorlardı ama hepsinin gözleri yukarı çevriliydi.

"Tamam, tamam, çocuklar!" diye bağırdı Ahab. "Bakın yukarı, hem de iyi bakın, bu beyaz alevler Beyaz Balina'ya giden yolu aydınlatıyor! Uzatın bana şu paratonerin grandi direğine bağlı ucunu, bayılırım alevlerin

nabzını hissetmeye ve kendi nabzımla onun yan yana atmasına, ateşe karşı kan! İşte."

Sonra paratonerin son ucunu elinde tutarak döndü ve ayağını Parsi'nin üstüne koydu, gözlerini yukarıya dikip sağ elini yukarı kaldırarak üç başlı alevin kutsal birliği önünde dimdik durdu.

"Bu denizlerde bir Pers olarak bir zamanlar taptığım, izini hâlâ üzerimde taşıdığım, ey parlak ateşlerin parlak ruhu; seni tanıyorum ey parlak ruh ve artık sana tapınmanın en doğru yolunun sana baş kaldırmak olduğunu biliyorum. Çünkü sen ne sevgiden anlarsın ne saygıdan, sen yalnızca nefret edip öldürmeyi bilirsin ve herkesi öldürürsün. Hangi korkusuz aptal yüzleşir seninle. Senin o suskun, sınır tanımayan gücünü kabulleniyorum. Ama bu deprem gibi hayatımın son nefesine kadar içimdeki o mutlak ve her şeyi parçalayan egemenliğine karşı koyacağım. Bunca kişiliksizliğin ortasında, bir kişilik duruyor burada. Tek bir noktadan başka bir şey değilim ama nereden gelirsem geleyim, nereye gidersem gideyim bu dünyada yaşadığım sürece içimde bir kraliçenin yüce kişiliği yaşar ve asil haklarını bilir. Ama savaş dediğin nefret ve nefret dediğinse kederdir. Sevginin en basit şekliyle de gelsen karşıma, diz çökerim önünde ve öperim seni ama en yüce halinle, tanrısal bir güç olarak gelirsen şayet, istersen tam navlunlu donanmalar gönder üstüme, içimdeki şey sana kayıtsız kalmaya devam eder. Ey parlak ruh, ateşinle beni delirtiyorsun ve ateşin gerçek bir çocuğu gibi ben de sana onu geri püskürtüyorum."

(Aniden peş peşe şimşekler çakar, dokuz alev ilk uzunluklarının dokuz katı büyür, diğerleriyle birlikte Ahab da gözlerini kapatır ve sağ eliyle gözlerinin üstüne sımsıkı bastırır.)

"Senin o suskun, sınır tanımayan gücünü kabulleniyorum demiştim, değil mi? Ne zorla söyledim bunu, ne de vazgeçtim söylediğimden. Beni kör edebilirsin ama el yordamıyla bulurum yolumu, beni yakabilirsin ama küllerim kalır geriye. Al zavallı gözlerimin sadakatini ve onları koruyan ellerimi. Gerekmez onlar bana. Kafatasımın içinde çakar şimşek, ağrır da ağrır gözlerim, sanki yerinden çıkarılmış da yuvarlanıyor çakır çukur yerlerde şu bitkin beynim. Ah, ah! Gözüm bağlı ama konuşacağım seninle. Sen kendin bir ışıksın ama karanlıktan çıkıyorsun; bense ışıktan çıkan karanlığım, senin içinden çıkıyorum! Ateşten mızraklar dursun artık, açılsın gözlerim, görüyor musunuz yoksa görmüyor musunuz? İşte orada alevler. Ey gönlü yüce ateş! Senin soyundan geldiğime çok seviniyorum. Sen benim yalnızca ateşten babamsın, tatlı annemi ise hiç tanımadım. Ey zalim! Ne yaptın ona! İşte benim sırrım bu ama senin sırrın daha büyük. Sen nereden geldiğini bilmiyorsun, işte bu yüzden kendine babasız diyorsun; başlangıcını da bilmiyorsun kesinlikle, bu yüzden de kendine hiç başlanmamış şey diyorsun. Ben kendim için biliyorum bunları, sen bilmiyorsun, ey her şeye gücü yeten ateş. Ey parlak ruh, senin ardında duran etrafa yayılmayan bir şey var ve senin sonsuzluğun onun için zamandan başka bir şey değil; senin yaratıcılığın da tamamen mekanik. Şu benim yanıp kavrulan gözlerim senin içinden, alevlerin sardığı benliğinin içinden belli belirsiz görür onu ancak. Ey kimsesiz ateş, ey ezelî keşiş, senin de kimseye anlatılamayacak sırrın, paylaşılmayan bir acın var. İşte şimdi tekrar ıstıraplı bir gururla babamı anlıyorum. Zıpla! Zıpla yukarı ve yala gökleri! Ben de zıplarım seninle ben de yanarım seninle, seninle yekvücut olmayı isterim, sana hem meydan okurum hem taparım sana."

"Sandal! Sandal!" diye bağırdı Starbuck. "Sandalına bak ihtiyar!"

Ahab'ın Perth'in ateşinde dövülen zıpkını, dikkati çekecek kadar büyük bir payandanın üzerinde ucu sandalın pruvasından dışarı çıkacak şekilde, sımsıkı bağlanmış duruyordu ama sandalın altını parçalayan deniz, zıpkının gevşek duran deri kılıfının düşmesine sebep olmuştu; keskin çelik çengelden dümdüz soluk çatallı bir alev çıkıyordu. Suskun mızrak orada bir yılan dili gibi yanarken Starbuck, Ahab'ı kolundan yakaladı "Tanrı, Tanrı sana karşı ihtiyar, vazgeç bu işten! Bu marazlı bir sefer! Maraz başladı, maraz devam ediyor; çok geç olmadan bırak açayım yelkenleri de dönelim eve güzel rüzgârlarla, sonra daha güzel seferlere çıkarız yine."

Starbuck'ı duyan mürettebat paniğe kapılıp prasyalara koşuştular ama yukarıda tek bir yelken kalmamıştı. O anda dehşet içindeki zabitin düşünceleri sanki kendi düşünceleri gibiydi, yarı isyankâr çığlıklar yükseldi tayfalardan. Fakat Ahab tıngırdayan paratoner tellerini güverteye fırlattı ve yanan zıpkını kapıp bir fener gibi tayfalara doğru salladı ve bir halat ucunu gevşeten ilk denizciyi bu zıpkınla zımbalayacağına yemin etti. Ahab'ın bu halini gören adamlar donup kaldılar, adamlar Ahab'ın elindeki alevli zıpkından iyice korkup büzüşerek, dehşet içinde geri çekilirken Ahab tekrar konuştu:

"Beyaz Balina'yı avlamak için ettiğiniz yeminler sizi de benim yeminlerim kadar bağlar; ihtiyar Ahab yüreğiyle, ruhuyla ve bedeniyle; ciğerleri ve hayatıyla bağlı yeminine. Bu kalbin nasıl attığını bilirsiniz hepiniz, bakın şimdi kalbimdeki son korkuyu da söndürüyorum!" dedi ve bir üfleyişle alevi söndürdü.

Ovaları süpüren kasırgalarda, yüksekliği ve kuvvetiyle yıldırımların hedefi haline gelen yalnız ve devasa bir karaağacın çevresinden kaçışan insanlar gibi, son sözlerinden sonra denizcilerin birçoğu dehşet içinde Ahab'ın yanından kaçtı.

120. Bölüm

İlk Gece Nöbetinin Sonuna Doğru Güverte

(*Ahab dümenin yanında durur. Starbuck Ahab'a yaklaşır.*)

"Ana gabya yelkeninin serenini indirmeliyiz, efendim. Seren cundasının etrafındaki kolan gevşemiş ve rüzgâraltındaki halat takımı da neredeyse lime lime olmuş. İndireyim mi aşağı, efendim?"

"Hayır, bir şey indirme; sadece bağla. Kontrata mizana direğim olsaydı çekerdim kontrata yelkenini şimdi."

"Efendim! Tanrı aşkına! Efendim?"

"Ne?"

"Demirler atılı, efendim. İçeri alayım mı?"

"Bir şey indirme, bir şey kımıldatma, her şeyi bağla yalnız. Rüzgâr çıkıyor ama henüz benim yüksek platolarıma çıkmadı. Çabuk, hallet şunları. Direkler ve omurgalar aşkına! Beni kıyı kıyı dolaşan bir teknenin kambur kaptanı sanıyor. Ana gabya yelkenimin serenini indirmiş! Sizi gevşek herifler! En güçlü yelkenler en yaman rüzgârlar içindir ve benim beynimin yelkeni de gidiyor şimdi bulut hızında esen rüzgârların ortasında. İndireyim mi yelkenleri? Böyle şiddetli rüzgârda ancak korkaklar indirir beynindeki yelkenleri. Nedir o yukarıdaki karmaşa? Karın ağrısı denen şeyin gürültülü bir illet olduğunu bilmesem bu kargaşayı soylu bir şey sanırdım. Hey, bir ilaç alın, ilaç!"

121. Bölüm

Gece Yarısı – Başkasara Küpeştesi

(Stubb ve Flask küpeştelerin üstünde, asılı duran çapalara ilave halatlar bağlıyorlar.)

"Hayır, Stubb; o ilmeği istediğin kadar dövebilirsin ama az önce söylediğin şeyi bana zorla kabul ettiremezsin. Hem tam aksini söyleyeli ne kadar oldu şunun şurasında? Sen dememiş miydin Ahab hangi gemide seyrederse sanki kıç tarafı barut fıçıları, ön tarafı da kibritlerle yüklüymüş gibi o gemi sigorta poliçesi için fazladan para ödemeli diye? Hadi, dur; öyle dememiş miydin?"

"Diyelim ki dedim. Ne olmuş yani? O zamandan beri derimi bile kısmen değiştirmişimdir, fikrimi değiştiremez miyim? Ayrıca diyelim ki kıç tarafta barut, önde de kibritler yüklü, nasıl tutuştursun kibritler barutu her taraf zırıl zırıl ıslakken? Bak küçük dostum, güzel kızıl saçların var ama ateş yakamazsın. Silkin şöyle bir; sen Kova burcusun Flask, yani su taşıyıcısı; paltonun yakasından bile doldurursun kovaları. Bilmez misin ki bu ilave riskler için deniz sigorta şirketlerinin ilave garantileri vardır? Al işte sana yangın musluğu Flask. Ama dinle beni, öbür şeye de yanıt vereceğim. Önce çek şu ayağını çapanın dibinden de ipi bağlayayım, şimdi dinle. Güçlü bir fırtınada bir direğin paratonerini tutmakla paratoneri olmayan bir direğin yanında durmak arasında fark olmadığını görmüyor musun? Görmüyor musun, odun kafalı, eğer direğe yıldırım düşmezse paratoneri tutana bir şey olmaz? O zaman neden bahsediyorsun sen? Yüz gemiden birinde bile paratoner yoktur ve Ahab –ve evet hepimiz– benim zavallı görüşüme göre denizlerde yelken

açmış dolaşan on binlerce geminin mürettebatından daha fazla tehlikede değiliz. Yani küçük baba, sanırım sana göre dünyadaki herkes, bir askerin şapkasına iğnelediği tüy gibi şapkasının köşesine bir paratoner takmalı ve şapkanın arkasında kuşak gibi sarkmalı. Biraz mantıklı olsana Flask. Mantıklı olmak pek de zor değil, o zaman neden mantıklı olmuyorsun? Tek gözlü biri bile mantıklı olabilir."

"O kadarını bilmiyorum, Stubb. Bazen biraz zor olabiliyor."

"Evet insan sırılsıklam olduğu zaman mantıklı olmak zordur, bu bir gerçek. Ben de üzerime gelen bu serpintilerden sırılsıklam oldum. Neyse boş ver, yakala şu halatı da uzat bana. Bana öyle geliyor ki bu çapaları sanki bir daha kullanmamak üzere bağlıyoruz. Bu iki çapayı buraya bağlamak bir adamın ellerini arkadan bağlamak gibi geliyor bana Flask. Hem de ne büyük ne cömert eller. Bunlar senin demir yumrukların, ha? Amma da sıkı duruyorlar. Acaba dünya da bir yere demirli midir Stubb, eğer demirliyse epey uzun bir zincirin ucunda salınıyor olmalı. Şu ilmeği de çekiçledim mi tamamdır. Güverteye inmek en azından karaya ayak basmak kadar iyi. Şu ceketimin eteklerini sıkıver, olur mu? Teşekkürler. Böyle uzun ceketlerle alay ederler Flask ama bence denizdeki fırtınalarda her zaman bu uzun etekli ceketler giyilmeli. Aşağı doğru böyle daralarak inince su süzülüveriyor, anlıyor musun? Kalkık kenarlı şapkalarda da aynı şey; kalkık kenarları duvar dibindeki gibi saçaklar oluşturur Flask. Artık ben ne denizci ceketi giyerim ne de muşamba, sırtıma bir kuyruklu ceket çekmeli kafama da kunduz kürkünden bir şapka. Hoppala! Vay canına! Muşambam denize düştü. Tanrım, göklerden gelen rüzgârlar ne kadar da kaba oluyor. Berbat bir gece bu dostum."

122. Bölüm

Direğin Tepesinde Gece Yarısı Gökgürültüsü ve Şimşek

(*Gabya yelkeninin sereni – Tashtego etrafına yeni halatlar doluyor.*)

"Hm, hm, hm. Durdur şu gök gürültüsünü. Gök gürültüsünün bu kadarı da biraz fazla. Ne işe yarar ki gök gürültüsü? Hm, hm, hm! Gök gürültüsü istemiyoruz, biz rom istiyoruz, bize bir kadeh rom ver. Hm, hm, hm!"

123. Bölüm

Misket Tüfeği

Tayfun en şiddetli darbelerini vururken *Pequod*'un balinanın çenesinden yapılmış dümeninde duran adam, dümenin ani sarsıntısıyla birçok kez tökezleye tökezleye güverteye savrulmuştu; destek palangaları dümene bağlı olmasına bağlıydı ama dümenin mutlaka bir miktar hareket etmesi gerekli olduğu için gevşek bağlanmıştı.

Böylesine şiddetli bir fırtınada gemi, patlamanın içine fırlatılmış bir badminton topuna dönmüşken pusula iğnelerinin zaman zaman fırıl fırıl döndüğünün görülmesi pek de nadir değildir. *Pequod*'da da tıpkı böyle olmuştu, fırtınanın her darbesinde iğnelerin kadranın üzerinde baş döndürücü bir hızla döndüğü dümencinin gözünden kaçmamıştı, böyle bir görüntüyü görüp de acayip hislere kapılmamak imkânsızdır.

Gece yarısından birkaç saat sonra tayfun yeterince dinmiş ve Starbuck ile Stubb'ın, birinin önde diğerinin arkadaki hararetli çabaları sonucu flok, pruva babafingo ve ana gabya yelkenlerinin serenlerden kesilen parçaları, kanatlarını açmış uçarken fırtınaya tutulmuş albatros kuşunun kopup rüzgârlara kapılan tüyleri gibi, rüzgâraltına doğru parça parça sularda sürükleniyordu.

Kesilenlerin yerine üç yeni yelken rulo yapılıp bağlandı ve fırtına sırasında geminin burnunu rüzgâra doğru çevirebilmek için arkaya bir yan yelken kuruldu; böylece gemi tekrar doğru dürüst gitmeye başladı; dümenciye fırtınadan önceki doğu-güney-doğu rotası tekrar verildi. Çünkü fırtınanın o şiddetli zamanında gemiyi yalnızca rüzgârın durumuna göre yönetmek zorunda kalmıştı. Şimdi bir yandan pusulayı izleyerek gemiyi mümkün olduğunca rotasına getirmeye çalışıyordu ki hooop! Birden iyi bir belirti! Rüzgâr arkadan esmeye başladı; evet, kötü rüzgâr iyileşiverdi.

Hemen serenler iyice açıldı ve mürettebat bu umut verici olayın önceki kötü alametleri boşa çıkaracağını düşünerek, "Hey! Tatlı rüzgâr! Hey sevinçli tayfalar!" diye şen şakrak şarkı söylemeye başladı.

Starbuck, kaptanın güvertedeki her önemli değişikliği yirmi dört saat derhal bildirilmesi konusundaki emrine uyarak serenleri gönülsüzce ve üzülerek rüzgâra göre ayarlar ayarlamaz kaptanı durumdan haberdar etmek için bir makine gibi aşağı indi.

Kamarasının kapısına vurmadan önce bir an için kapının önünde gönülsüzce durdu. Kabin lambası uzun kavislerle bir o yana bir bu yana sallanıyor, kesik kesik yanarak ihtiyar adamın, üst panelleri yerine sabit perdeler takılmış olan kilitli kapısında karmaşık gölgeler oluşturuyordu. Dört bir yanı her çeşidinden gürültülü nesneyle çevrili olmasına karşın, soyutlanmış bir şekil-

de yeraltında oluşu nedeniyle, kamarada uğultulu bir sessizlik hüküm sürüyordu. Raftaki dolu misket tüfekleri ön taraftaki gemi bölmesine yaslanmış duruyordu. Starbuck dürüst, omurgalı bir adamdı ama misket tüfeklerini gördüğü o anda yüreğinde uğursuz bir fikir peyda oldu ama bu düşüncesi öylesine doğal ve iyi düşüncelerle karışmıştı ki bunun kendisi bile pek farkında değildi.

"Bir keresinde neredeyse beni vuracaktı," diye mırıldandı, "evet tam da şuradaki misketi doğrultmuştu bana – şu kabzası çivilerle süslü olanı, bir dokunayım şuna – elime alayım. Ne tuhaf! Onca ölümcül mızrakları tutan ben, şimdi titriyorum bunu tutarken. Dolu mu acaba? Bir bakayım. Falya tavası dolu, bu iyi değil işte. En iyisi boşaltsam mı? Bekle. Üstümden atmam lazım bu telaşı. Düşünürken misketi cesaretle tutmalıyım. Ona rüzgârın iyi olduğunu bildirmeye geldim. Ama ne kadar iyi? Ölüm ve lanet için iyi – Moby Dick için iyi. Bu iyi rüzgâr, yalnızca o lanetli balık için iyi. İşte tam bana doğrulttuğu namlu. Tam o, *işte tam* o namlu. Şimdi şu elimde tuttuğum, şu anda elimde tuttuğum bu şeyle öldürebilirdi beni. Evet, tüm mürettebatını da öldürürdü gözünü kırpmadan. Hiçbir fırtınada serenleri kapatmayacağını söylemiyor mu? O mübarek sekstantını çarpıp parçalamadı mı? Ve bu tehlikeli sularda sadece paraketeyle kaba pusula hesabı yalan yanlış gitmiyor mu? Tam da bu tayfunun göbeğinde paratoner kullanmayacağına yemin etmedi mi? Bu deli ihtiyarın kendisiyle beraber gemideki herkesi bir lanete sürüklemesine kuzu kuzu seyirci mi kalacağız? Eğer gemi ölümcül bir hasara uğrarsa bu onu otuzdan fazla adamın kasıtlı katili yapar. Eğer Ahab bildiğini okursa geminin başına ölümcül bir hasar geleceğine yemin ederim. Oysa tam şimdi şu anda bir köşeye fırlatılıp atılsa bu suçu işleyemez. Ha! Uyku-

sunda mı konuşuyor; içeride, şurada, uyuyor. Uyuyor mu? Evet ama hâlâ hayatta ve yakında uyanacak. Tahammül edemiyorum sana ihtiyar. Ne mantığa ne bir itiraza ne de bir yakarışa kulak asarsın, tümünü aşağılarsın bunların. Tek bildiğin emirlerine körü körüne itaat. Bütün tayfaların senin yeminine baş koyduğunu, hepimizin birer Ahab olduğunu söylersin. Allah korusun! Ama bunun başka yolu yok mu? Yasal bir yol? Onu tutuklayıp eve götürsek? Ne! Bu adamın bütün yaşam gücünü elinden zorla almayı umut etmek mi? Yalnızca bir aptal böyle bir şeye kalkışır. İster prangaya vur, her yanından halatlarla palamarlarla bağla ister kabininde yerdeki halkalı cıvatalara zincirle; o zaman kafese kapatılmış bir kaplandan bile daha korkunç olur. Bu adamın daha görüntüsüne tahammül edemiyorum, ulumalarına hiç edemem; bu uzun ve dayanılmaz yolculukta ne rahatım kalır ne uykum, o paha biçilmez mantığım da terk eder gider beni. O zaman ne kalır geriye? Kara yüzlerce kilometre uzakta, en yakın yer dışarıya kapılarını kapatmış Japonya. Yasalarla aramda tam iki okyanusla koca bir kıta var, kalakaldım denizlerin ortasında yapayalnız. Evet, evet tam da böyle. Katil olacak birini göklerin yıldırımları çarpsa uykudayken kuru çarşafların ve derisinin içinde, katil mi olur bu durumda gökler? Ve o zaman ben bir katil mi olurum eğer..." Yavaşça ve gizlice, yan gözle etrafı kolaçan ederek dolu misketi tekrar kapıya dayadı.

"Ahab'ın hamağı tam bu hizada içeride sallanıyor, başı bu tarafta. Bir dokunuş ve Starbuck karısını ve çocuğunu tekrar kucaklayabilecek kadar yaşayabilir. Ey Aziz Meryem! Aziz Meryem – Vay! Vay! Vay! Ey ihtiyar, eğer ben seni öldürmezsem uyanmadan Starbuck'ın şu bedeni kim bilir hangi dipsiz derinliklere batacak bütün mürettebatla beraber? Ulu Tanrım! Neredesin? Öldür-

sem mi? Öldürsem mi? Rüzgâr dindi ve yön değiştirdi efendim! Pruva gabya yelkeniyle ana gabya yelkeni mayna edilip çekildi, gemi rotasına koyuldu."

"Hepiniz arkaya! Ey Moby Dick! Nihayet yakaladım seni yüreğinden!"

Sanki Starbuck'ın sesi sessiz rüyaların dile gelmesine yol açmış gibi, işkence çektiği uykusunda, buna benzer sesler yükseliyordu ihtiyardan. Zabitin eline alıp ateşlemek üzere kapıya doğrulttuğu misket bir sarhoşun kolu gibi titriyordu, Starbuck sanki bir melekle güreşiyor gibiydi, kapıdan uzaklaşıp ölüm saçan namluyu yerine koydu ve oradan ayrıldı.

"Derin derin uyuyor kaptan, Mr. Stubb; sen aşağıya git de uyandırıp söyle. Ben güverteyle ilgileneyim. Sen bilirsin ne söyleyeceğini."

124. Bölüm
İbre

Ertesi sabah henüz durulmamış olan deniz uzun ve koca dalgalar halinde yavaşça akıyor, *Pequod*'un çağıldayan dümen sularında, bir devin iyice açılmış koskoca avuçları gibi büyük bir çabayla gemiyi ileriye doğru itekliyordu. Hiç kırılmadan esen güçlü rüzgâr öyle artmıştı ki gökyüzü ve hava rüzgârla dolmuş devasa yelkenlere benziyor, sanki bütün dünya rüzgârın önünde yelken açmış gidiyordu. Sabah ışıklarının sarıp sarmaladığı güneş göze görünmüyor, nerede olduğu ancak süngü gibi etrafa saçılan ışınlarının yoğunluğundan anlaşılıyordu. Babil kral ve kraliçelerinin tacındakilere benzeyen pırıl pırıl, rengârenk süslemeler kaplamıştı her yeri. Deniz, içinde-

ki erimiş altının ışık ve ısı etkisiyle sürekli fokurdadığı bir kaba benziyordu.

Uzun süredir büyülü bir sessizliğe bürünmüş olan Ahab herkesten ayrı duruyordu; yalpalayan gemi cıvadrasının denize doğru her dikilişinde gözlerini ileri-deki parlak güneş ışınlarına çeviriyordu; güneş geminin arkasına yerleştiğinde bu sefer arkasını dönüyor ve güneşin geri kalan tarafını görüyor ve aynı sarı ışınların kendi sapmaz dümen suyuyla nasıl kaynaştığına bakıyordu.

"Ha, ha, gemim benim! Seni gören, güneşin savaş arabası zanneder. Ho ho! Ey pruvamın önündeki memleketler, size güneşi getiriyorum! Koşulun ilerideki büyük dalgalara! Hey! Çift atlı araba, denizi sürüyorum ben!"

Ama aniden aksi bir düşünceyle dizginlendi ve aceleyle dümene giderek boğuk bir sesle geminin seyrini öğrenmek istedi.

"Doğu-güney-doğu, efendim," dedi dümenci korkuyla.

"Yalan söylüyorsun!" dedi bir yumruk atarak. "Sabahın bu saatinde doğuya gidiyoruz ve güneş de arkamızda, öyle mi?"

Bunu duyan herkes şaşıp kalmıştı çünkü Ahab'ın gözlemlediği bu durum herkesin gözünden kaçmıştı, bunun sebebi her şeyin insanın gözüne sokarcasına ayan beyan ortada olmasıydı belki de.

Kafasının yarısını pusula dolabına sokan Ahab pusulalara şöyle bir baktı, yukarıya kaldırdığı kolu yavaşça aşağı indi, bir an için sendeler gibi oldu. Arkasında duran Starbuck baktı ve işte! Her iki pusula da doğuyu gösteriyordu ama *Pequod* kesinlikle batıya gidiyordu.

Fakat mürettebat arasında bir panik olmadan Ahab sert bir kahkahayla bağırdı, "Şimdi anladım. Daha önce

de başıma gelmişti. Mr. Starbuck, dün geceki fırtına pusulaları döndürmüş, hepsi bu. Sanırım hiç böyle bir şey duymadın."

"Evet, daha önce hiç böyle bir şey başıma gelmedi efendim," dedi beti benzi atmış zabit, dertli dertli.

Şiddetli fırtınalar sırasında gemilerin başına birçok defalar bu tür kazaların gelmiş olduğunu söylemem gerekir. Denizcilerin ibresinde ortaya çıkan manyetik enerji, bildiğimiz kadarıyla, elektriğin göklerde görüldüğü şekliyle aynıdır; bu nedenle bu tür şeylerin olmasında şaşılacak bir şey yoktur. Gemiyi gerçekten yıldırım çarpıp serenlerle halatlar yerle bir olduğunda pusulanın ibresi üzerindeki etkisi daha da ölümcül olmuştur, bütün mıknatıs etkisi ortadan kalkınca bu manyetik çeliğin yaşlı bir ev kadınının örgü şişinden farkı kalmaz. Ama her halükârda ibre, bozulan ya da yitirdiği özelliğini asla tekrar kazanamaz ve pusula dolabının pusulası bir kez etkilenmeye görsün aynı akıbet geminin en dibinde de olsa bütün pusulaları etkiler.

Pusula dolabının önünde durup yanlış tarafı gösteren pusula ibrelerine bakan ihtiyar, ileriye uzattığı elinin kenarıyla güneşin duruşunu tam olarak hesapladı ve pusula ibrelerinin tamamen tersine döndüğüne kani olup geminin yönünün buna göre değiştirilmesi için emirler yağdırdı. Serenler tam açıldı, *Pequod* bir kez daha yiğit pruvasını rüzgâra karşı çevirdi, o iyi dedikleri rüzgâr aslında hile yapmıştı gemiye.

Bu esnada, aklından hangi gizli düşünceler geçiyorsa, Starbuck hiçbir şey söylemedi, yalnızca sessizce gereken emirleri verdi, az da olsa bir dereceye kadar onunla aynı hisleri paylaşıyor gibi duran Stubb ve Flask aynı şekilde hiç ses çıkarmadan emirleri uyguladılar. Tayfalara gelince, bazıları hafiften homurdanmakla beraber Ahab'dan korkuları, kaderden korkularından daha fazlaydı. Ama her

zamanki gibi putperest zıpkıncılar hiç etkilenmeden duruyorlardı ya da etkilenmişlerse bile bu ancak Ahab'ın katı yüreğinden onunla aynı telden çalan kendi yüreklerine ulaşan bir elektriklenmedendi.

İhtiyar adam bir süre dalgın dalgın güverteyi arşınladı. Ama tesadüfen kemikten topuğu kayınca bir gün önce güverteye fırlatıp parçaladığı sekstantın bakır borularını gördü.

"Ey göklerin gururlu ve zavallı gözlemcisi, güneşin pilotu! Daha dün seni paramparça ettim ve bugün senin pusulaların beni mahvetmeye niyetliler. Tamam, tamam. Ama Ahab hâlâ dürüst mıknatısların efendisi. Mr. Starbuck, bana sapsız bir kargı, bir balyoz, bir de yelkencilerin en küçük iğnesinden getir. Çabuk!"

Ahab'ın yapmak üzere olduğu şeyi tetikleyen belki de tersyüz olmuş pusula gibi insanı şaşkına çeviren bir konuda, kendi kurnaz yeteneklerini kullanarak müretteb atın ruhunu canlandırmak için bazı sağduyulu yaklaşımlarda bulunmak isteğiydi. Ayrıca ihtiyar adam ters dönmüş ibrelerle gemiyi yönetmek iyi kötü mümkün olsa da bunun batıl inançlı denizcilerin içlerinin titremesine ve kötüye alamet olduğunu hissetmesine yol açmadan es geçecekleri bir şey olmadığını da gayet iyi biliyordu.

"Tayfalar," dedi zabit istediklerini verirken ağır ağır tayfalara dönerek, "tayfalarım, fırtınalar ihtiyar Ahab'ın ibrelerini çevirdi ama bu küçücük çelik parçasından Ahab her pusula kadar doğruyu gösterecek kendi pusulasını yapabilir."

Bunu duyan tayfalar kölelere özgü o mahcup bakışlarla baktılar birbirlerine ve hayran bakışlarla ortaya çıkacak sihri beklemeye koyuldular. Ama Starbuck başını diğer yana çevirmişti.

Bir balyoz darbesiyle Ahab kargının çelik başını koparıp attı ve yanındaki zabite geri kalan uzun demirden sopayı uzatıp güverteye değdirmeden dimdik tutmasını emretti. Balyozla bu demir sopanın üst ucuna tekrar tekrar vurduktan sonra körelmiş iğnenin ucunu sopanın üstüne koydu ve zabit demir çubuğu eskisi gibi tutmaya devam ederken bu kez daha hafif bir şekilde birkaç kez daha çekiçle dövdü. Sonra artık çeliğin mıknatıs özelliği kazanması için gerektiğinden mi yoksa sadece mürettebatın korkuyla karışık saygısını artırmak için mi bilinmez, elindeki iğneyle küçük küçük acayip hareketler yaparak iplik istedi; pusula dolabına giderek ters dönmüş iki ibreyi çıkardı ve yelken iğnesini pusula kadranlarından birinin üstüne yatay olarak ortasından astı. İlk başta çelik iğne her iki ucundan kıpırdayıp titreşerek fırıl fırıl döndü ama nihayet yerine yerleşti; büyük bir dikkatle sonucu gözleyen Ahab, pusula dolabından geriye büyük bir adım attı ve tamamen açtığı koluyla iğneyi göstererek bağırdı: "Bakın, kendi gözlerinizle görün bakalım, Ahab dürüst mıknatısların efendisi değil miymiş? Güneş doğuda ve pusula da doğuda olduğuna yemin ediyor."

Tayfalar birbiri ardından gelip baktılar çünkü bu cahillikleriyle kendi gözleriyle görmeden hiçbir şey onları inandıramazdı, sonra da yine birbiri ardından sessizce uzaklaştılar.

İşte o zaman alev alev parlayan o küçümseyici ve zafer dolu gözlerinde Ahab'ın ölümcül kibri açıkça görülüyordu.

125. Bölüm

Parakete ve Parakete Salvosu[1]

Bahtı kara *Pequod* bu seferde o kadar uzun süre su üstünde kalmıştı ki parakete ve salvosu nadiren kullanılmıştı. Bazı ticaret gemileriyle balina gemileri, özellikle seferdeyken teknenin yerini belirlemek için diğer yöntemlere yürekten güvendikleri için paraketeyi denize hiç salmazlar ama aynı zamanda da daha ziyade âdet yerini bulsun diye, geminin geçtiği rotayı ve saatteki tahmini hızını karatahtaya yazmayı ihmal etmezler. *Pequod*'da da aynı böyle olmuştu. Uzun zamandır el sürülmemiş olan tahta makara, ucundaki köşeli paraketeyle birlikte parampet vardavelasının[2] altında asılı duruyordu. Parakete yağmurlar ve denizden gelen serpintilerden iyice ıslanmış; güneş ve rüzgârdan aşınmıştı; sanki her şey elbirliği etmiş, bu boş boş asılı duran şeyi çürütmeye çalışmıştı. Ama bunların hiç farkında bile olmayan Ahab'ın huysuzluğu üzerindeydi ve mıknatıs olayının üzerinden daha birkaç saat geçmeden bakışları makaraya takılıp artık sekstantının olmadığını hatırladı ve doğru dürüst bir parakete ve salvosuyla ilgili ettiği yemini aklına geldi.

"Hey ötedekiler. Atın paraketeyi!"

İki denizci geldi. Altın sarısı tenli Tahitiliyle boz renkli Man'lı.

"Biriniz makarayı tutsun. Ben atarım."

1. Parakete bir teknenin süratini ölçmek için kullanılan alete verilen addır. Paraketenin teknenin arka kısmından sarkıtılması için kullanılan özel örülmüş halata parakete salvosu denir. (Ç.N.)

2. Parampet, yüklerin ve insanların güverteden denize düşmemesi ve dalgaların güverteye fazla gelmemesi için gemiyi tamamen saran dik levhalar; vardavela ise küpeştedeki yatay çubuklara yatay olarak çekilen demir, ağaç, zincir veya halat korkuluklardır. (Ç.N.)

Geminin rüzgâraltı tarafında, eğik esen rüzgârla neredeyse yan yana akan krem gibi denize gömülen teknenin kıç tarafının en ucuna doğru gittiler.

Man'lı, etrafına salvonun dolandığı makarayı aldı ve ekseninin iki yanından çıkan saplarının ucundan tutarak kaldırıp Ahab gelene kadar köşeli parakete aşağı doğru sarkacak şekilde tuttu.

Ahab gelip Man'lının önünde durdu ve ilk etapta denize fırlatmak üzere yavaş yavaş birkaç sarmal boşaltıp eline dolarken hem onu hem de salvoyu büyük bir dikkatle izlemekte olan Man'lı cesaret edip konuştu.

"Efendim bu salvoya ben pek güvenmiyorum; çoktan işi bitmiş gibi duruyor, sürekli sıcak ve rutubet onu çoktan mahvetmiş."

"Dayanacaktır beyler. O sıcak ve rutubette uzun zaman kalmak sizi yıprattı mı? Görünüşe göre siz dayanıyorsunuz. Ya da daha doğrusu hayat size tutunmuş, siz hayata değil."

"Ben makarayı tutarım efendim. Kaptanımın emri neyse o. Bu ağarmış saçlarımla özellikle asla hatasını kabul etmeyecek bir amirle tartışmaya değmez."

"Ne dedin? Şuna bak, Kraliçe Doğa'nın granitten üniversitesinden yamalı bir profesör ama bana göre bu profesör biraz fazla itaatkâr. Nerede doğdun sen?

"Küçük, kayalık Man Adası'nda efendim."

"Çok güzel. Demek dünyaya bu kayalarla çarpıyorsun."

"Bilmiyorum kaptan ama orada doğdum."

"Man Adası'nda, ha? Bir bakıma bu iyi. İşte karşımda Man'dan bir adam; bir zamanlar özgür, şimdi insansız kalmış Man'da doğmuş; yalanıp yutulmuş – ne tarafından? Kaldır şu makarayı! Sorgulayıcı kafaların hepsi sonunda ölür, kör bir duvara toslar. Kaldır şunu! İşte böyle!"

Parakete atıldı. Gevşek duran sarmallar, arkadan çe-

ken uzun halatla süratle gerildi ve ardından bir anda makara boşanmaya başladı. Akan giden koca dalgaların bir aşağı bir yukarı sıçrattığı paraketenin çekiş direnci makaracının tuhaf bir şekilde sendelemesine neden oldu.

"Sıkı tut!"

Çat! Aşırı gerilen salvo koptu ve ortasından koca bir halkayla bel verip dibe gitti, salvoyu çeken parakete gitmişti.

"Ben paraketeyi parçaladım, fırtına ibreleri döndürdü, şimdi de bu çılgın deniz parakete salvosunu kopardı. Ama Ahab hepsini onarabilir. Hey Tahitili çek şunu içeri, Man'lı, sen de sar makarayı. Bana bak, söyle de marangoz yeni bir parakete yapsın sen de salvoyu onar. Hadi halledin şunu."

"Kalktı gidiyor şimdi, ona göre hiçbir şey olmadı ama bana sorarsan dünyanın ortasındaki sopası gevşedi. Çek bakalım Tahitili, çek. Döne döne tek parça suya giren şu halata bak, nasıl da parçalanmış çıkıyor sulardan ağır ağır. Ha Pip, ne dersin? Yardıma geldin öyle mi?"

"Pip mi? Siz kime Pip diyorsunuz? Pip sandaldan atladı. Pip kayıp. Hey balıkçı bak bakalım yakaladınız mı Pip'i. Sıkı çekiyor olta, sanırım takıldı oltaya Pip. Fırlat gitsin şunu Tahitili. Fırlat gitsin, biz gemiye korkak çekmeyiz! İşte bak kolu sudan çıkıyor. Bir balta, balta! Kesin şunun kolunu – biz gemiye korkak çekmeyiz. Kaptan Ahab! Efendim, efendim! İşte Pip yeniden gemiye çıkmaya çalışıyor."

"Kes sesini, seni zırdeli," diye bağırdı Man'lı Pip'i kolundan çekerek.

"Bas git kaptan güvertesinden."

"Her zaman daha aptal olanlar daha az aptal olanları azarlar," diye homurdandı Ahab ilerleyerek.

"Çekin elinizi bu kutsal adamdan? Pip nerede demiştin oğlum?"

"Orada, arkada efendim, arkada. İşte! İşte!"

"Peki sen kimsin oğlum? Senin o boş boş bakan gözbebeklerinde kendi yansımamı göremiyorum. Hey Tanrım! Bu adam ölümsüz ruhları süzen bir şey olmalı. Kimsin sen oğlum?"

"Çan çalan çocuk efendim, geminin tellalı; ding, dong, ding! Pip! Pip! Pip! Pip'e elli kilo çamur ödül; iki metre boyunda – korkak birine benziyor – bu haliyle onu şıp diye tanırsınız. Ding, dong, ding! Pip korkağını gören oldu mu?"

"Dört mevsim karla kaplı yerde kalp olamaz. Ey dona çekmiş gökler! Bakın buraya, aşağıya. Bu talihsiz çocuğu siz peydahladınız, sonra da bırakıp gittiniz, sizi sahtekâr ahlaksızlar. Gel buraya oğlum, Ahab yaşadıkça Ahab'ın kamarası senin evindir bundan böyle. Sen benim içimin en derinlerini duygulandırıyorsun oğlum, kalbimi saran liflerle örülmüş halatlarla bağlısın bana. Hadi gel, aşağı gidelim."

"Bu da ne? Kadifeden köpekbalığı derisi," dedi Pip, Ahab'ın eline dokunup büyük bir dikkatle bakarak. "Ah eğer zavallı Pip böyle güzel bir şeye dokunabilseydi hiç kaybolmazdı belki de. Bu bana merdiven korkuluğu gibi geliyor efendim, zayıf ruhların tutunabileceği bir şey. Ah efendim, bırakın da ihtiyar Perth gelip bu iki eli birbirine perçinlesin, siyah olanla beyazı çünkü artık bırakmam ben bunu."

"Eğer seni buradakinden daha büyük belalara sürüklemeyeceksem şayet, ben de seninkini bırakmam oğlum. Gel o zaman, kamarama gidelim. Hey tüm inananlar, iyiliklerin tanrılardan, kötülüklerin insandan geldiğine inanırsınız, hey sizler! Bakın o her şeyi bilen tanrılar insanoğlunun acı çektiğinden nasıl da habersizler ve ne yaptığını bilmeyecek kadar aptal olduğu halde yine de nasıl aşk ve şükran denen o tatlı şeylerle doludur insanoğlunun içi.

Gel! Senin şu kara elini tutup götürürken bir imparator elini tutmaktan daha fazla onur duyuyorum."

"İki kaçık gidiyor işte," diye mırıldandı ihtiyar Man'lı. "Bir kaçığın elinde güç var, diğer kaçık zayıflıklarla dolu. Ama işte bak çürümüş halatın ucu burada, üstelik ucundan sular damlıyor. Bunu onaracakmış, ha? Bana sorarsanız en iyisi yeni bir salvo halatı almak. Gidip konuşayım Mr. Stubb'la."

126. Bölüm
Cankurtaran Fıçısı

Ahab'ın düzelttiği ibreyi kullanarak güney-doğu yönünde seyreden, sürati ve yeri de tamamen Ahab'ın onarılmış paraketesi ve salvosuyla belirlenen *Pequod* rotasından sapmadan ekvatora doğru ilerliyordu. Pek kimsenin uğramadığı sularda uzunca bir süredir seyredip hiçbir gemiye rastlamamıştık; çok geçmeden de hiç değişmeden esen alize rüzgârlarının yandan itmesiyle, olanca tekdüzeliğiyle hafif hafif akan dalgalar üzerinde ilerliyorduk; bütün bunlar büyük bir kargaşa ve tehlikeyle dolu sahnelerin habercisi olan acayip dinginliklerdi sanki.

Sonunda, ekvator avlanma sahasının dolayları denebilecek bölgeye yaklaştıkça ve gemi şafaktan önceki koyu karanlıkta, kayalık adacıkların arasında seyrederken Flask'ın başında olduğu nöbet ekibi Herod'un katlettiği masumların hayaletlerinin[1] ne dedikleri tam anlaşılama-

1. Doğduğunda İsa'nın ortadan kaldırılması amacıyla Kral Herod'un Beytüllahim'deki iki yaşından küçük bütün erkek bebekleri öldürmesine gönderme. (Ç.N.)

yan inlemelerine benzeyen öylesine hüzünlü, vahşi ve tüyler ürpertici bir çığlıkla yerlerinden sıçradılar ki hepsi gece nöbetinin dalgınlığını üzerlerinden attı ve çığlık devam ettiği sürece kimi ayakta, kimi oturarak, kimi de bir yere yaslanarak Romalı bir esir kabartması gibi donakalmış bir şekilde dinlemeye devam ettiler. Mürettebatın Hıristiyan ya da uygar kısmı bunların denizkızı olduğunu söyleyip korkudan titrediler, putperest zıpkıncılar ise kılları bile kıpırdamadan öyle durdular. Kır saçlı Man'lı –denizciler içinde en yaşlısı– duyulan ürpertici seslerin denizde yeni boğulmuş adamlardan geldiğini söyledi.

Aşağıdaki hamağında yatan Ahab'ın şafak söküp güverteye çıkıncaya kadar bundan haberi olmadı, güvertede Flask olanları anlatırken üstü kapalı da olsa kötü alametlerden bahsetmeyi de ihmal etmedi. Ahab çınlayan bir kahkaha attı ve bu şaşılacak şeyi açıkladı.

Geminin geçtiği kayalık adalar çok sayıda fokun yaşam alanıydı ve annelerini kaybetmiş bazı yavrularla yavrularını kaybetmiş bazı anneler uyanıp gemiye eşlik etmeye başlamışlardı ve bu esnada insan gibi ağıt yakarak ağlayıp iç çekiyorlardı. Ama bu yalnızca bazılarının daha da fazla etkilenmesine yol açmıştı çünkü denizcilerin çoğunun foklarla ilgili batıl inançları vardır; bu inançları yalnızca ıstırap içindeki fokların çıkardığı tuhaf seslerden değil, aynı zamanda suyun kenarında hep birlikte toplanmış bakan yuvarlak ve zeki denebilecek yüzlerindeki insansı ifadeden kaynaklanır. Birçok kez denizdeyken foklar bazı durumlarda insanlarla karıştırılmıştır.

Fakat mürettebatın içindeki kötüye alamet hislerin o sabah tayfalardan birinin kaderinde karşılık bulacağı belliydi. Gün doğarken bu adam hamağından kalkıp pruvadaki direk başına gitti, daha tam uyanmadığından mı (denizciler bazen böyle tam uykudan uyanıklığa geç-

me halindeyken direğe çıkarlar) yoksa adamın zaten böyle olduğundan mı bilinmez ama her ne hal ise daha direğin tepesindeki yerine henüz çıkmışken bir çığlık duyuldu – bir çığlık ve koşuşturma – ve yukarı baktıklarında aşağı doğru düşen bir siluet gördüler, ardından aşağıya bakınca denizin maviliğinde etrafa saçılmış beyaz bir köpük yığını.

Geminin kıç tarafından, ustaca yapılmış bir oyuğun içinde marifetli bir yaylı çengelde hep asılı duran, uzun fıçı şeklindeki cankurtaran suya atılmıştı ama hiçbir el sudan çıkıp cankurtaranı yakalamadı ve uzun zaman üzerine vuran güneş nedeniyle tahtaları iyice büzülmüş fıçı, yavaş yavaş suyla dolmaya, iyice kurumuş tahtalarının da her gözeneği su çekmeye başladı; çivilerle tutturulmuş demir kasnaklı fıçı gemicinin peşinden sanki ona bir yastık –gerçek ama sert bir yastık– olacakmış gibi denizin dibini boyladı.

Böylece Beyaz Balina'nın kendi özel mülkünde, Beyaz Balina'yı gözlemek için direğe çıkan ilk adam yutulmuştu suların derinliklerinde. Ama o zaman bunu pek azı böyle düşünmüştü. Gerçekten de bir şekilde kimse bu olaydan pek üzüntü duymamış, en azından hiçbiri onu bir kötülük alameti, gelecekteki belaların habercisi olarak düşünmemiş, yalnızca önceden hissettikleri bir belanın gerçekleşmesi olarak kabul etmişlerdi. Bir önceki gece duydukları korkunç çığlıkların nedenini anladıklarını söylediler. Ama ihtiyar Man'lı yine hayır dedi.

Yitirilen cankurtaran fıçısının yerine yenisinin konması gerekiyordu ve bu görev Starbuck'a verildi ama yeterince hafif bir fıçı bulunamadığından ve seferin sonuna yaklaşırken ortaya çıkan hararetli telaşın ortasında, tayfaların hiçbiri son amaçlarıyla ilişkili olmayan bir işle, o şey her ne olursa olsun, ilgilenmeye gönüllü değildi; tam geminin pruvasını bir cankurtaran fıçısından yoksun

bırakacakken Queequeg bazı tuhaf işaretler ve dokundurmalarla kendi tabutuyla ilgili bazı imalarda bulundu.

"Tabuttan cankurtaran fıçısı ha!" dedi Starbuck ürpererek.

"Oldukça acayip, bana göre de," dedi Stubb.

"Gayet de güzel olur," dedi Flask, "marangoz bu işi kolayca halledebilir."

"Çıkarın şunu yukarı, cankurtaran yapılacak başka da bir şey yok," dedi Starbuck hüzünlü bir duraksamadan sonra. "Hadi iyi kötü yap şunu marangoz öyle bakıp duracağına – tabutu diyorum. Duymadın mı? Hadi iyi kötü yap bir şey!"

"Kapağı da çivileyeyim mi efendim?" dedi marangoz elini çekiç gibi sallayarak.

"Evet."

"Tahta aralarını da kalafat edeyim mi efendim?"

"Evet."

"Sonra da ziftle kaplayayım mı aynı yerlerin üstünü efendim?" diye sordu bir elinde zift kutusu tutup ziftlermiş gibi yaparak.

"Çekil başımdan! Bu kadar didikleyecek ne var bunda? Tabuttan bir cankurtaran fıçısı yapacaksın alt tarafı. Mr. Stubb, Mr. Flask gelin benimle."

"Şuna bak, tepesi atıp gitti. Bütününe katlanıyor da iş parçalara gelince tepesi atıyor. Hoşuma gitmedi bu durum. Kaptana bacak yapıyorum, bir beyefendi gibi takıyor; şu Queequeg'e yakalıklarını koysun diye kutu yapıyorum ama sokmuyor kafasını içine. Bu tabut için çektiğim zahmetler boşuna mı? Şimdi de bana bundan cankurtaran fıçısı yapmamı buyuruyorlar. Eski bir ceketi tersyüz etmek gibi bir şey bu, içteki kısmı dışarı çıkaracağım. Hiç hoşlanmam tamircilik gibi bu işlerden – hem de hiç, onursuz bir iş bu, hiç benim işim değil. Böyle uyduruk tamir işlerini tamirci çırakları yapsın, biz bir miyiz

onlarla? Şöyle temiz, el değmemiş, adam gibi matematiksel bir iş almak istiyorum elime, şöyle başı, ortası belli ve bittiğinde bir sonuca varan bir iş, öyle ortasında da başında da sonunda da anlamsız acemi işi değil. Böyle uyduruk tamir işleri vermek tam bir kocakarı numarası. Tanrım! Bu kocakarıların hepsi pek severler tamircileri. Bir zamanlar kel kafalı bir tamirciyle kaçan altmış beş yaşlarında yaşlı bir kadın tanımıştım. Zaten Vineyard'da dükkânım varken karadaki yalnız ve yaşlı dullarla iş yapmamamın sebebi de işte buydu, o yalnız ve ihtiyar kafalarına benimle kaçmayı koymuş olabilirlerdi. Uff! Denizde karlı doruklar dışında beyaz gece takkesi yok ki. Dur bakayım. Kapağı çivile, tahta aralıklarını kalafat et, aynı yerleri ziftle kapla, tiriz çekip sımsıkı yapıştır, sonra geminin kıç tarafına yaylı çengele as. Acaba daha önce bir tabuttan böyle bir şey yapılmış mıdır? Batıl inançlı yaşlı marangozlar böyle bir şey yapmaktansa gemi direğine bağlanmayı yeğlerler. Ama ben boğum boğum Aroostook çamından yapılmışım. Bana sökmez bu işler. Tabuta koşumlarla bağlayacaklar beni! Sırtımda mezar tahtasıyla gezdirecekler! Neyse boş ver. Biz tahta işçileri gelin karyolasından kumar masası yaptığımız gibi tabuttan cenaze arabası da yaparız. Aylıkla da çalışırız, parça başına da ya da kârına göre; işimizi neden yahut ne için yaptığımızı sormak bize düşmez eğer bu Allah'ın belası bir tamir işi değilse, o zaman da eğer yapabilirsek sıyrılırız o işten. Hım! Tamam yapacağım bu işi seve seve. Alacağım – dur bakalım, toplam kaç kişi var bu gemide? Unuttum. Her neyse, alacağım birer metrelik Türk sarığı gibi düğümlü otuz ayrı cankurtaran halatı ve hepsini tek tek bağlayacağım tabutun etrafına. Böylece, batarsa tekne şayet, canlı canlı otuz herif tek bir tabut için savaşacak; kim görmüştür böyle bir şeyi dünya gözüyle! Gelsin bakalım çekiç, kalafat demiri, zift kutusu ve kavela. Hadi bakalım işe koyulalım!"

127. Bölüm

Güverte

(Tabut, mengene tezgâhıyla açık ambar ağzı arasındaki iki halat fıçısı üstüne konmuş; marangoz tahta aralıklarını kalafat ediyor; önlüğünün göğsüne yerleştirdiği koca bir makaraya doladığı üstüpü ipleri yavaş yavaş çözülüyor. Ahab kamarasının merdiveninden ağır ağır çıkar ve arkasında Pip'in ayak seslerini işitir.)

"Kamaraya geri dön delikanlı, hemen geliyorum ben de. İşte gidiyor! Bu el bile benim ruh halimle bu delikanlı kadar candan uyuşmaz. Bu da nesi? Kilisenin orta koridoru[1] gibi! Burada ne işi var?"

"Cankurtaran, efendim. Mr. Starbuck'ın emirleri. Dikkat efendim! Ambar kapağına dikkat!"

"Teşekkürler, dostum. Sizin tabut mezara indirilmeye uygun yerde!"

"Efendim? Ambar ağzı mı! Evet efendim, gerçekten de öyle, gerçekten de öyle."

"Sen bacağı yapan adam değil misin? Bak bakalım bu güdük senin dükkândan çıkmadı mı?"

"Sanırım öyle efendim, demir halka tutuyor mu efendim?"

"Yeterince iyi. Cenaze levazımatçısı da sen misin?"

"Evet efendim. Bunu onarıp Queequeg'e tabut diye yapmıştım ama şimdi de bundan başka bir şey yapmamı söylediler."

"O zaman söyle bakalım; sen her işe atlayan, her

1. Kiliselerde tabutun yerleştirildiği orta koridora gönderme yapılarak "Tabutun güvertenin ortasında ne işi var?" anlamında. (Y.N.)

şeye burnunu sokan, her işi kendi tekeline almak isteyen dinsiz imansız hergelenin teki misin de bir gün bacak yapıyorsun, ertesi gün bacakları hemen içine koyacak tabut, sonra da aynı tabuttan cankurtaran? Tanrılar kadar kural tanımaz ve onlar gibi on parmağında on marifet."

"Hiç öyle şeylere niyetim yok efendim. Ben yalnızca işimi yapıyorum."

"İşte yine tanrılar. Dinle beni, tabut yaparken şarkı söyler misin? Tepelerini kopara kopara yanardağların ağızlarını yaparken Titanların kısa melodiler mırıldandığını söylerler, Shakespeare'in oyunundaki mezar kazıcı da elinde kürek şarkı söyler. Sen hiç söylemez misin?"

"Şarkı söylemek mi efendim? Ben mi? Ben böyle şeylere pek meraklı değilim efendim ama mezar kazıcının şarkı söylemesinin nedeni küreğinde şarkı olmayışından olsa gerek, efendim. Kalafat tokacı ise şarkı doludur. Dinleyin."

"Evet, çünkü tabutun kapağı sesi yansıtıyor da ondan, bir şeyin sesi yansıtmasını sağlayan altındaki boşluktur. Ama içinde bir vücut varsa tabuttan da aşağı yukarı aynı ses çıkar. Sen hiç tabut taşıdın mı sırtında ve tabutun kilise kapısına çarpışını duydun mu içeri girerken?"

"Yeminle efendim."

"Yeminle mi? O da ne?"

"Yeminle efendim yani yalnızca bir çeşit ünlem – hepsi bu efendim."

"Hmm, peki; devam et."

"Tam diyecektim ki efendim."

"İpek böceği misin nesin sen? Kendi kefeninin ipliğini içinde mi eğiriyorsun? Şu göğsüne bak! Çıkar şunu! Ve çek şu tangırtıyı gözümün önünden!"

"Arkaya gidiyor. Bu da pek ani oldu. Ama sıcak enlemlerde fırtınalar aniden patlar. Ekvatorun Galápagos

adalarından birini, Albemarle[1] Adası'nı, tam ortasından ikiye böldüğünü duymuştum. Bana öyle geliyor ki şuradaki ihtiyar adamı da ekvator gibi bir şey tam ortadan ikiye bölüyor. Her zaman ekvatorda – hep böyle ateş gibi, yanıp tutuşuyor, benden söylemesi! Bu tarafa bakıyor – gel benim üstüpüm, çabuk. İşte yine başlıyoruz. Bu tahta kalafat tokmağı bir çalgı tokmağı, ben de bardakları şıngırdatarak müzik yapma profesörüyüm – çın, çın!"

(*Ahab kendi kendine*).

"Bak şu görüntüye! Şu sese bak! Kır saçlı ağaçkakan kof ağaca vuruyor. Gel de kör ve sağırı kıskanma şimdi. Şuna bak! Şu nesne içi halat dolu iki fıçının üstünde duruyor. İğrenç bir şakacı bu adam. Tik tak! İnsanın saniyeleri de işte böyle tik tak eder. Ah her şey ne kadar da anlamsız! Ölçülemez düşüncelerden daha gerçek ne var? İşte şurada, ölümün o korkunç sembolü, tamamen tesadüf eseri etkileyici bir yardım simgesine, tehlikeye düşmüş hayatlar için bir umut simgesine dönüşmüş. Tabuttan cankurtaran! Bundan ötesi ne? Manevi anlamda tabut ölümsüzlüğü koruyan bir şey mi? Bunu düşüneceğim. Ama hayır. Şimdiye kadar dünyanın hep karanlık tarafında oldum, diğer tarafı, kuramsal olarak parlak olan tarafı bana yalnızca belirsiz bir alacakaranlık gibi geliyor. Hey marangoz şu lanet sesi kesmeyecek misin artık? Ben aşağı gidiyorum, geri geldiğimde bir daha görmeyeyim o şeyi. Pip bunu konuşacağız seninle, en muhteşem felsefi yaklaşımları senden ediniyorum! Bilinmeyen dünyalardan bilinmeyen şeyler doluyor senin içine.

1. Isabela Adası. (Ç.N.)

128. Bölüm

Pequod, Rachel'la Karşılaşır

Ertesi gün doğrudan *Pequod*'un üstüne gelen, serenlerinden tıkış tıkış adamların sarktığı *Rachel* adında büyük bir gemi görüldü. O esnada *Pequod* suları yara yara süratle gidiyordu, rüzgârın estiği yöne doğru giden geniş kanatlı yabancı gemi yaklaştıkça *Pequod*'un kibirli yelkenlerinin hepsi patlamış bir balon gibi bir anda sönüverdi ve hayat bir anda uçtu gitti kaderin sillesini yemiş gemiden.

"Kötü haberler, bu gemi kötü haberler getiriyor," diye homurdandı ihtiyar Man'lı. Ama daha teknenin kaptanı ağzına götürdüğü megafonuyla ayağa kalkıp *Pequod*'a seslenmeden Ahab'ın sesi duyuldu.

"Beyaz Balina'yı gördünüz mü?"

"Evet, dün. Siz başıboş sürüklenen bir balina sandalı gördünüz mü?"

Sevincini zorlukla dizginleyen Ahab bu beklenmedik soruya olumsuz yanıt verdi, gemisini durduran yabancı kaptan geminin yan tarafından aşağı inerken Ahab ise bir an önce yola çıkmak istiyordu. Birkaç güçlü kürekle kaptanın sandalının kancası *Pequod*'un ana zincirlerine kenetlendi ve güverteye sıçradı. Ahab görür görmez onu Nantucket'tan anımsadı ama resmî bir selamlaşma olmadı.

"Neredeydi? Öldürülmedi! Öldürülmedi umarım!" diye bağırdı Ahab kaptana iyice yanaşarak. "Nasıldı?"

Anlaşılan, bir gün önce öğleden sonra geç vakit yabancı geminin üç sandalı, onları gemiden dört-beş mil uzaklara sürükleyen bir balina sürüsünü rüzgâr yönünde hızla kovalarken rüzgâraltı tarafta gemiden çok da uzak

olmayan bir yerde Moby Dick'in beyaz kamburu ve başı aniden suların içinden fırlamış; bunun üzerine donanımlı bir şekilde yedek tutulan dördüncü sandal ânında suya indirilip balinanın peşine düşülmüş. Rüzgârın önünde sıkı bir seyirden sonra bu dördüncü sandal –bu en hızlı sandalmış– an azından direk başındaki adamın görebildiği kadarıyla bir zıpkınla balinaya tutunmayı başarmış gibi duruyormuş. Gözcü sandalın uzaklarda bir nokta kadar küçüldüğünü, daha sonra suların hızla beyaz kabarcıklarla kaplandığını görmüş ve ondan sonra her şey gözden kaybolunca gemidekiler sık sık olduğu gibi vurulan balinanın onu kovalayanlarla birlikte süresiz olarak ortadan kaybolduğunu düşünmüşler. Biraz kaygılanmışlar ama o zaman henüz paniğe kapılmamışlar. Direklere, sandallara geri dönmelerini emreden işaret bayrakları asılmış; karanlık çökmüş ve tamamen ters yöne giden dördüncü sandalı aramaya başlamadan önce rüzgâraltında giden üç sandalı gidip almak zorunda kalmışlar, böylece gemi neredeyse gece yarısına kadar bu sandalı kaderine terk etmek zorunda kalmaktan başka aralarındaki mesafe de giderek artmış. Ancak mürettebatın geri kalan kısmı sağ salim gemiye döndüğünde cundalar dahil bütün yelkenleri fora edip kayıp sandalın peşine düşmüşler. İşaret olarak yağ kazanlarında ateş yakmışlar ve her iki tayfadan birini yukarıdaki direklere nöbetçi dikmişler. Bu şekilde yelken açıp muhtemelen kayıp denizcilerin en son görüldükleri yere kadar geldiklerini düşündüklerinde durup yedek sandallarını denize indirip çevreyi araştırmış ama hiçbir şey bulamayınca tekrar yola çıkmış, tekrar durup tekrar sandalları indirip aramışlar; bu şekilde gün ağarana kadar devam ettikleri halde kayıp teknenin izine rastlamamışlar.

Öyküsü bitince yabancı kaptan doğrudan *Pequod*'a geliş amacını anlatmaya koyuldu. *Pequod*'un kayıp sandalı araştırmaya katılmasını istiyordu; iki gemi aralarında

dört-beş mil mesafe bırakarak birbirine paralel olarak seyredecek, böylece ufuk çifte taranmış olacaktı bir bakıma.

"Bahse girerim ki," diye fısıldadı Stubb, Flask'a, "o kayıp sandaldakilerden biri kaptanın en iyi ceketini almıştı; belki de saatini – onu geri almak için böylesine lanet bir telaş içinde. Kim duymuş av mevsiminin tam ortasında dini bütün iki balina gemisinin tek bir kayıp sandalın peşine düştüğünü? Şuna bak Flask, görüyor musun, beti benzi atmış – gözünün bebeğine kadar hem de – ceket değil yani mesele – esasen..."

"Oğlum, kendi öz oğlum o sandaldaydı. Tanrı aşkına, yalvarıyorum!" diye bağırdı yabancı kaptan o zamana kadar bu isteği buz gibi bir ifadeyle durup dinleyen Ahab'a. "İzin verin kırk sekiz saat için kiralayayım geminizi, memnuniyetle bedelini öderim hem de fazla fazla, yalnızca kırk sekiz saat, yalnızca bu kadar, bunu yapmalısınız, yapmalısınız ve *yapacaksınız* bunu."

"Oğlu!" diye bağırdı Stubb. "Kaybettiği oğluymuş! Ceketle saati geri alıyorum – Ahab ne diyor bu işe? Çocuğu kurtarmalıyız."

"Diğerleriyle birlikte dün akşam boğuldu," dedi arkalarında duran Man'lı ihtiyar denizci, "ben duydum, hepiniz duydunuz ruhlarını."

Hemen arkasından anlaşıldı ki *Rachel*'ın bu olayını daha da üzücü hale getiren durum, o kayıkta kaybolanın kaptanın tek çocuğu olmamasıymış; kovalamanın o belirsiz lanet anlarında gemiden uzaklaşıp diğer tarafa giden sandallardan birinde kaptanın bir oğlu daha varmış; böylece perişan baba yaman bir çelişkinin karanlığına gömülmüş bir süre; bu durum, birinci zabitin balina gemilerinde bu tür acil durumlarda her zamanki yaklaşımı kendiliğinden uygulamaya koymasıyla, yani tehlikeye düşmüş birbirinden ayrı iki sandal arasında kalındığında ilk olarak daha fazla tayfanın olduğu sandalı kurtarmaya

koşulmasıyla çözülmüş. Ama kaptan içinden gelen bilinmez bir dürtüyle bütün bunları anlatmaktan sakınmıştı ve Ahab'ın donukluğu onu söylemeye zorlayana kadar hâlâ kayıp olan bu tek çocuğundan da söz etmemişti; bu daha on iki yaşında, babasının Nantucket babalarına özgü o dürüst ama katı cesaretle, kendi soyunun ezelden beri kaderi olan mesleğin tehlikeleri ve harikalarıyla erkenden karşılaştırmak istediği küçük bir çocukmuş. Aslında Nantucket'lı babaların çocuklarını böylesine hassas bir yaşta, balinacılık mesleğiyle ilgili ilk deneyimlerini bir babanın doğal ama zamansız sevgisi veya gereksiz telaş ve merakıyla sekteye uğramadan kazanması için kendisininkinden başka bir gemide üç-dört uzun yıl boyunca uzaklara sefere göndermesi az rastlanan bir durum değildir.

Bu esnada yabancı hâlâ Ahab'dan yardım alabilmek için yalvarıyordu, Ahab ise tıpkı bir demirci örsü gibi kendisi bir nebze dahi titremeden darbeleri karşılıyordu.

"Bana evet diyene kadar buradan ayrılmayacağım," dedi yabancı. Böyle bir durumda benim size nasıl davranmamı isterseniz siz de bana öyle davranın. Çünkü *sizin* de bir oğlunuz var Kaptan Ahab –evinde anasının kucağına sokulmuş küçük bir çocuk– hem de bu ileri yaşta sahip olduğunuz. Evet, merhamet ettiniz; görüyorum bunu – koşun tayfalar koşun hemen şimdi ve serenleri fora etmeye hazırlanın."

"Durun," diye bağırdı Ahab, "tek bir halata bile dokunmayın." Sonra da her kelimeyi uzata uzata şöyle dedi: "Kaptan Gardiner, bunu yapmayacağım. Şimdi bile zaman kaybediyorum. Hoşça kal, hoşça kal. Tanrı seni korusun ve dilerim kendimi affederim ben de ama gitmeliyim. Mr. Starbuck, pusula dolabının saatine bakın ve şu andan itibaren üç dakika içinde bütün yabancıları uzaklaştırın; sonra tekrar hızla ileri, açın yelkenleri eskisi gibi."

Ahab başını çevirip hızla geriye döndü ve içten isteğini tartışmasız ve kesin olarak reddettiği kaptanı donakalmış bir halde bırakarak kamarasına indi. O andan itibaren adeta büyülenmiş gibi duran Gardiner sessizce geminin yan tarafına ilerledi ve sanki düşer gibi sandalına binip gemisine döndü.

Hemen ardından iki gemi farklı yönlere hareket etti, gözden kaybolana kadar yabancı geminin ne kadar küçük olursa olsun su üstündeki her karaltıya yanaştığı görüldü. Serenleri bir o yana bir bu yana, bir sancak bir iskeleye çevirip tiramola yapmaya devam etti; sonra tekrar kimi zaman dalgalara karşı kimi zaman dalgaların önünde yoluna devam etti; direkleri ve serenlerinden üç uzun kiraz ağacının dalları arasında kiraz toplayan oğlan çocukları misali tayfalar sarkıyordu.

Dura dura, kıvrıla kıvrıla devam ettiği hüzünlü rotasında sıçrattığı sularla ağlayan geminin mutsuzluğunu açık olarak görebiliyordunuz. Var olmayan çocukları için ağlayan Rachel'ın[1] ta kendisiydi bu gemi.

129. Bölüm

Kamara

(Ahab güverteye doğru yollanır, Pip onun peşinden gitmek için elinden yakalar.)

"Delikanlı, delikanlı. Söyledim sana, Ahab'ın peşinden gelmemelisin şimdi diye. Ahab'ın seni yanından

1. Yakup Peygamber'in karısı. Rachel'ın uzun yıllar çocuğu olmamış, bu nedenle çok ağlayıp yerinmiştir. (Y.N.)

ayırmayacağı zaman elbet gelecek ama şimdi olmaz. Zavallı delikanlı, öyle bir şey var ki senin içinde, hissediyorum benim illetimi onun iyileştireceğini. Çivi çiviyi sökermiş, benim illetim de benim için en arzulanan sağlık durumu oldu bu avda. Sen aşağıda bekle, sana bir kaptan gibi hizmet edecekler. Evet delikanlı, burada benim yere çivilenmiş sandalyemde oturacaksın, sandalyenin bir çivisi de sen olmalısın."

"Hayır, hayır, hayır efendim! Senin vücudunun da bir eksiği var; şu kayıp bacağının yerine şu zavallı beni kullan; benim üstüme bas; senin bir parçan olayım, başka bir şey istemem."

"Milyonlarca kötü insana rağmen, bunu görünce insanoğlunun sonsuz sadakatine gözü kapalı inanasım geliyor! Hem de bunun gibi bir siyah! Ve hem de bir deli! Benzer şeylerin birbirini iyileştirmesi bu çocuk için de geçerli bence, aklı başına geliyor yeniden."

"Bana söylemişlerdi efendim, derisinin tüm siyahlığına rağmen boğulmuş kemikleri şimdi bembeyaz görülen zavallı küçük Pip'i bir keresinde Stubb'ın terk ettiğini. Ama ben Stubb'ın onu terk ettiği gibi sizi asla terk etmeyeceğim efendim. Sizinle gelmeliyim."

"Benimle böyle konuşmaya devam edersen Ahab'ın amacı tersyüz olacak. Hayır dedim sana, kesinlikle olmaz."

"Ama efendim, efendim, iyi yürekli efendim!"

"Eğer böyle zırlamaya devem edersen öldürürüm seni! Koru kendini çünkü Ahab da deli. Dinle bak, benim balina dişinden ayağımın sesini duyduğunda güvertede olduğumu anlarsın. Şimdi seni bırakıyorum. Elini! Hadi git! Bir dairenin çevresi nasıl merkezinin nerede olduğuna bağlıysa sen de öyle bağlısın bana delikanlı. Allah'a emanet ol, sonsuza kadar ve iş oraya varırsa – ne olursa olsun, Tanrı seni korusun, sonsuza kadar."

(*Ahab gider; Pip ileri bir adım atar.*)

"Daha şimdi buradaydı, onun durduğu boşlukta duruyorum ama ben yalnızım. Şimdi şu zavallı Pip burada olsaydı bari, dayanırdım bu yalnızlığa ama yok burada. Pip! Pip! Pip'i gören oldu mu? Yukarıda bir yerde olmalı, şu kapıya bir bakalım. Ne? Ne bir kilit ne sürgü ne de kol demiri ama yine de açmak olanaksız. Bir büyü olmalı, bana burada durmamı söyledi, evet bu yere çivilenmiş sandalyenin benim olduğunu söyledi. Oturayım o zaman bari şu kirişe yaslanıp geminin tam ortasında, geminin omurgası da üç yelkeni de olduğu gibi önümde. Bizim buralarda eski denizciler der ki büyük amiraller siyah yetmiş dörtlerinin[1] içinde masalarına oturup sıra sıra kaptanlarla yüzbaşıları küçük görüp tepeden bakarlarmış. Ha! Bu da ne? Apoletler! Apoletler! Apolet dolu her taraf! Dolaştırın şu şarap sürahilerini elden ele, sizi gördüğüme sevindim, doldurun mösyöler! Ne tuhaf bir his siyah bir çocuğun sırma şeritli ceketler giymiş beyaz adamları ağırlaması! Mösyöler, Pip diye birini gördünüz mü? Ufak tefek bir zenci çocuk. Bir elli boyunda, zavallı görünüşlü ve korkak! Bir keresinde bir balina sandalından atlamıştı, gördünüz mü onu? Hayır mı! Pekâlâ, doldurun kadehlerinizi yeniden kaptanlar, tüm korkakların rezilliğine içelim! İsim vermiyorum! Yazıklar olsun hepsine! Uzatın bir ayağınızı masanın üstüne! Yazıklar olsun bütün korkaklara! Şişt! Yukarıda, duyuyorum kemik sesini. Ah efendim! Efendim! Moralim bozuluyor sen böyle tepemde yürüdüğün zaman. Ama burada kalacağım, geminin kıçı kayalara bindirse de kayalar gemiyi delip geçse de ve istiridyeler gelip bana katılsa da."

1. Yetmiş dört top taşıyan çift güverteli gemi. (Ç.N.)

130. Bölüm
Şapka

Diğer bütün balina av alanlarının tarandığı böylesine uzun ve geniş bir ön seferden sonra, Ahab uygun zaman ve yeri bulmuş ve düşmanını kolaylıkla öldürebileceği okyanusun bir ağılına hapsetmişe benziyordu; ona durmaksızın işkence eden yarasını aldığı enlem ve boylamın tam ortasındaydı şimdi; üstelik daha bir önceki gün Moby Dick'le gerçekten karşılaşmış olan bir gemiyle konuşulmuştu; art arda karşılaştığı gemilerden duydukları birbirleriyle çelişse de günah ister avcılarda isterse kendisinde olsun, Beyaz Balina'nın, avcılarını şeytansı bir aldırmazlıkla parçaladığı konusunda uyuşuyordu; şimdi ihtiyar adamın gözlerinde zayıf ruhların görmeye katlanamayacağı bir şey pusuya yatmış bekliyordu. Kutupların altı aylık geceleri boyunca, delici sabit bakışlarıyla kıpırdamadan duran kutup yıldızı gibi, Ahab'ın hedefi de kasvetli mürettebatın hiç bitmeyen gecesinin üzerinde durmadan parlıyordu. Bu bakışlar onları öylesine hâkimiyeti altına almış, bütün uğursuz kehanetleri, kuşkuları, kuruntuları, korkuları öylesine ruhlarının altına gizlenmişti ki dışarıya doğru filizlenen ne bir ot ne de bir yaprak vardı.

Geleceğin habercisi olan bu dönemde doğal ya da zorlama her türlü neşe kaçıp gitmişti gemiden. Stubb artık kimseyi gülümsetmeye çalışmıyordu, Starbuck'ın da artık tek bir gülümsemeyi engellemesi gerekmiyordu. Mutluluk ve hüzün, umut ve korku, hepsi Ahab'ın demirden ruhunun havanında dövülüp un ufak edilmişti. Tayfalar, ihtiyar adamın baskıcı gözünün her an üzerlerinde olduğunun ayırdında güvertede hiç konuşmadan makineler gibi dolaşıyorlardı.

Fakat kendi içine kapandığı, kimsenin gözünün onun üzerinde olmadığını düşündüğü o mahrem ve gizli anlarında Ahab'ın derinliklerini görebilseydiniz kendi bakışları tayfaların gözlerinde korkuyla karışık saygı yaratırken bile, esrarengiz Parsi'nin bakışlarının da onda aynı duyguyu yarattığını veya bir şekilde en azından vahşi bir şekilde onu etkilediğini anlardınız. Çelimsiz Fedallah'ı yavaş yavaş daha önce olmayan öylesine bir tuhaflık sarıp sarmalamıştı ve hiç durmadan öylesine sarsılarak titriyordu ki adamlar ona acaba gerçekten ölümlü bir varlık mı yoksa gözle görülmeyen birisinin güverteye düşen ürkek gölgesi mi diye kuşkuyla bakıyorlardı. Ve bu gölge her zaman etrafta geziniyordu. Çünkü geceleri bile Fedallah'ın ne uyuduğu ne de aşağıya indiği görülmüştü. Güvertede saatlerce dikilip duruyor, ne oturuyor ne de sırtını bir yere yaslıyordu; o bitkin ama şaşırtıcı gözleri açıkça şöyle söylüyordu: "Biz, iki nöbetçi, asla dinlenmeyiz."

İster gündüz ister gece, denizciler ne zaman güverteye çıksa Ahab oradaydı; ya takma bacağını deliğe sokmuş duruyor ya da güverte tahtalarının değişmeyen sınırları içinde, grandi direğiyle mizana direği arasında volta atıyordu ya da kamarasının ağzında canlı ayağını sanki yukarı çıkacakmış gibi güverteye uzatmış, şapkası iyice gözlerinin önüne inmiş duruyordu; öyle ki ne kadar kımıldamadan da dursa, hamağında sallanarak yatmadan günler geceler de geçse tayfalar gözlerine indirdiği şapkasının ardında gizlenen gözlerinin kapalı mı olduğu yoksa dikkatle kendilerini mi izlediğini anlayamıyorlardı; bir saat boyunca adeta taştan oyulmuş gibi kaskatı duran ceketiyle şapkasının üzerinde biriken çiy damlacıklarını umursamadan kamarasının ağzında gergin bir halde dururdu. Gecenin ıslattığı giysilerini güneş ertesi gün üzerinde kuruturdu ve böylece günler geceler bo-

yunca bordanın altına inmedi, ne gerekiyorsa kamarasından yukarı getirtti.

Yemeklerini de açık havada yiyordu; o da sadece iki öğün, sabah kahvaltısı ve öğlen yemeği; akşam yemeğine hiç dokunmuyordu bile; devrilip üst dalları çoktan çürümüş ağaçların, çıplak gövdelerinin üzerinde başıboş büyümeyi sürdüren kökleri gibi uzayan boğum boğum kara sakalını da kesmiyordu. Artık hayatının tümü güvertede tuttuğu nöbetten ibaret olsa da Parsi'nin mistik nöbeti de tıpkı kendisininki gibi aralıksız devam etse de kırk yılda bir, o da önemsiz bir iş gerektirmedikçe bu ikisi asla birbirleriyle karşılıklı konuşmuyordu. Güçlü bir büyü bu ikisini birbirine gizlice bağlamış gibi görünse de dışardan bakınca ve dehşete kapılmış mürettebata göre ikisi de birbirine kuzey ve güney kutbu kadar uzaktı. Olur da gündüz vakti birbirlerine bir-iki kelime etseler bile geceleri her ikisi de tek laf etmiyor ve adeta birer dilsiz oluyorlardı. Kimi zaman birbirlerinden uzak, uzun saatler boyunca birbirlerine seslenmeden yıldızların ışığı altında dururlardı; Ahab kamarasının ağzında, Parsi grandi direğinde ama bakışlarını birbirlerinden ayırmazlardı; sanki Ahab Parsi'de kendi gölgesini, Parsi de Ahab' da terk edilen vücudunu görüyormuş gibi.

Ama Ahab bir şekilde her gün, her saat ve her an şahsına özgü o kumandan havasıyla emrindekilere kendisinin bağımsız bir efendi, Parsi'nin de kendisinin bir kölesinden başka bir şey olmadığını açıkça gösteriyordu. Yine de bu ikisi kendilerini güden görünmez bir zorbanın boyunduruğuna vurulmuş gibiydi, ince bir gölge ve sağlam bir vücut yan yana. Parsi'nin ne olduğu pek belli değildi ama Ahab'ın kendisi tepeden tırnağa sapasağlam bir vücut ve omurgaydı.

Sabahın ilk pırıltılarıyla Ahab'ın demirden sesi duyulurdu kıç taraftan – "Tayfalar direk başına!"– gün bo-

yunca, gün battıktan ve alacakaranlıktan sonraya kadar her saat, dümencinin kampanasının her çalışında aynı ses duyulurdu "Ne görüyorsunuz? Gözünüzü dört açın! Gözünüzü dört açın!"

Çocuk arayan *Rachel*'la karşılaşmalarının üzerinden üç-dört gün geçmiş ama tek bir balina püskürtüsü görülmemişti, saplantılı ihtiyar mürettebatın sadakatine güvenmiyor gibi duruyordu, en azından putperest zıpkıncılar dışında hemen hiç kimseye, hatta Stubb ve Flask'ın bile kendi aradığı şeyi kasten görmezden geldiklerinden kuşkulanıyordu. Ama hareketleriyle bu kuşkuları hakkında bazı ipuçları verse de bunları dile getirmekten sağduyulu bir şekilde kaçınıyordu.

"Balinayı ilk gören ben olacağım," dedi. "Evet! Altın sikkeyi kazanan Ahab olmalı!" ve sonra kendi elleriyle ızbarço bağlarından sepet şeklinde bir karga yuvası ördü, ve grandi direğini sağlamlaştırmak için tek halatlı bir makarayla tayfalardan birini yukarı yollayıp aşağı sarkan halatın iki ucunu aldı ve birini sepetine tutturup diğer ucunu küpeşteye bağlamak için bir armadora çeliği hazırladı. Ardından halatın bu ucunu elinde tutup armadora çeliğinin yanında durarak aşağıya mürettebata baktı, gözleriyle hepsini tek tek taradıktan sonra uzun uzun Daggoo, Queequeg ve Tashtego'ya baktı ama Fedallah'ı görmezden gelip sert ve güven duyduğunu gösteren bakışlarını birinci zabite çevirdi ve, "Al bakalım halatı, yalnızca sana emanet edebilirim bunu Starbuck," dedi. Sonra sepetinin içine yerleşip tüneğine yükseltmelerini söyledi, halatı en son Starbuck bağladı ve sonra da yanında durdu. Böylece Ahab bir eliyle kontra babafingo direğini tutmuş, oturduğu yükseklikten geniş bir daireye hâkim olmuş, önünde, arkasında, bu yanda, o yanda denizde kilometrelerce bir alanı görebiliyordu.

Gemi teçhizatının içinde yukarıda bir yerde her şey-

den kopmuş elleriyle iş görürken ayaklarını koyacak bir yer olmadığı için denizciler o noktaya bir halatla yükseltilip orada tutulurlar, bu durumda güvertedeki ucu tek bir tayfaya emanet edilir ve bu tayfanın görevi yalnızca bu halata bakmaktır. Birbirine dolanmış gemi teçhizatının yukarıdaki karışık durumunu her zaman güverteden bakarak anlamak olanaksız olduğundan ve halatların güverteye bağlı uçları birkaç dakikada bir bağlandıkları yerden çözüldüğü için halatların başına sürekli bir gözcü dikilmezse yukarı çekilmiş olan denizcinin bir diğer tayfanın dikkatsizliğiyle aniden savrulup denize düşüp ölmesi işten bile değildir. Yani bu konuda Ahab'ın izlediği yolda şaşılacak bir şey yoktu, işin tek garip tarafı karar aşamasına gelen en önemsiz bir konuda bile ona karşı çıkmaya cesaret etmiş hemen hemen tek adam olan ve balinayı gözleme konusunda sadakatine pek güvenmediği Starbuck'ı bu iş için seçmiş olması ve hayatını hiç güvenmediği bir adamın ellerine teslim etmiş olmasıydı.

Ahab yukarıya ilk kez çekileli henüz on dakika bile geçmemişti ki bu enlemlerde direk başlarındaki adamların etrafında her zaman rahatsız edici bir şekilde uçan kırmızı gagalı vahşi deniz atmacalarından biri gözle takip edilemeyecek kadar büyük bir hızla labirent gibi daireler çize çize, çığlıklar atarak döne döne Ahab'ın başına üşüştü. Sonra ok gibi yüzlerce metre yükseldi, tekrar burgu yaparak daldı ve kaptanın başının etrafında dönmeye başladı.

Gözlerini soluk ve uzak ufka dikmiş Ahab, bu vahşi kuşa dikkat etmemiş gibi duruyordu; aslında bu öyle eşine rastlanmayan bir durum olmadığı için başkası da dikkat etmezdi ama şimdi en dikkatsiz bir göz bile hemen her şeyde şeytanca bir anlam buluyordu.

Ahab'ın biraz aşağısında ve tam arkasında, mizana direğinde Ahab'la aralarında bir hava boşluğundan başka

hiçbir şey olmadan nöbet tutan Sicilyalı denizci aniden "Şapkanız efendim, şapkanız!" diye bağırdı.

Ama o kapkara kanat artık Ahab'ın gözünün önündeydi, uzun kancalı gagası da kafasında, kara atmaca ödülüyle birlikte çığlık atarak uzaklaştı.

Bir kartal üç kere Tarquin'in kafasının üzerinde dönüp şapkasını başından alıp tekrar koymuş ve bunun üzerine karısı Tanaquil, Tarquin'in Roma kralı olacağını söylemiş. Ama şapka yerine konduğu için bu iyiye alamet sayılmış. Ahab'ın şapkasıysa asla yerine konmadı, vahşi atmaca şapkayla geminin burnunun ötelerine uçmaya devam etti ve sonunda gözden kayboldu, tam gözden kaybolduğu noktada küçücük siyah bir lekenin yükseklerden denize düştüğü belli belirsiz görüldü.

131. Bölüm

Pequod, Delight'la[1] Karşılaşır

Huzursuz *Pequod* seyrini sürdürdü; dalgalar ve günler art arda akıp gidiyordu; cankurtaran tabutu hafif hafif sallanıyordu ve bir başka gemiyle, son derece yersiz bir şekilde *Delight* adı verilmiş bir gemiyle karşılaşıldı. Yaklaştıkça herkesin gözü, bazı balina gemilerinde kaptan güvertesini iki buçuk üç metre yukarıdan çaprazlamasına geçen ve yedek, donanımsız ve ıskartaya çıkmış sandalları taşıyan makas denilen geniş kirişlere takıldı.

Dikkatle bakılınca yabancı geminin makaslarının üzerinde bir zamanlar balina sandalı olan kırık dökük

1. (İng.) Sevinç. (Ç.N.)

beyaz omurgalar, paramparça borda tahtaları görülüyordu; öyle ki bu enkaza baktığınızda derisi soyulmuş, yarı parçalanmış bembeyaz bir at iskeletine bakar gibi oluyordu insan.

"Beyaz Balina'yı gördünüz mü?"

"Bakın!" diye yanıtladı, çopur yanaklı kaptan kıç küpeştesinden; elindeki megafonu enkaza doğru tutarak.

"Onu öldürdünüz mü?"

"Onu öldürecek zıpkın henüz dövülmedi," diye yanıtladı öbürü, güvertede bazı denizcilerin ses çıkarmadan uç uca getirip kenarlarını diktiği yuvarlanmış bir hamağa üzgün üzgün bakarak.

"Dövülmedi!" dedi Ahab, Perth'in payandaya dayadığı zıpkını çekip aldı ve kaldırıp, "Bana bak Nantucket'lı, işte elimde tutuyorum onun ölümünü! Bu kancalar kanla tavlandı, şimşekle tavlandı; yemin ederim ki Beyaz Balina'nın o lanet olası canının olduğu o yerde, yüzgecinin tam arkasında üçüncü kez tavlayacağım bu kancayı."

"O zaman Tanrı seni korusun ihtiyar, şunu görüyor musun?" dedi kaptan, hamağı işaret ederek. "Daha dün hayatta olan ama gece olmadan ölen beş yiğit adamımdan yalnızca birini gömüyorum. Yalnızca *birini* gömüyorum, geri kalanlar ölmeden gömüldüler, siz onların mezarı üzerinde gidiyorsunuz," dedi. Sonra mürettebatına dönüp, "Oradakiler hazır mısınız? Dayayın kalası küpeşteye de kaldırın bedeni; işte böyle. Ah! Tanrım!" dedi ellerini havaya kaldırıp hamağa doğru ilerleyerek. "Diriliş ve hayat..."[1]

"Haydi davranın! Kır dümeni!" diye bağırdı Ahab adamlarına şimşek gibi.

1. "İsa dedi ki: 'Ben hem dirilişim hem hayatım. Bana inananlar ölse bile yaşayacak, ölse bile yaşarken bana inanmış olanlar asla ölmeyecek.'" Yeni Ahit, "Yuhanna", 11:25. (Ç.N.)

Ama aniden harekete geçen *Pequod* cesedin denize çarpınca çıkardığı sesten kaçacak kadar süratli değildi, hatta cesedin çıkardığı kabarcıkların sanki bir hayalet tarafından vaftiz ediliyormuş gibi gövdesine sıçramasını engelleyecek kadar bile hızlı değildi.

Ahab keder yüklü *Delight*'tan süzülerek uzaklaşırken *Pequod*'un kıç tarafında asılı duran o acayip cankurtaran iyice belirgin hale geldi.

"Hey şuraya bakın! Şuraya bakın çocuklar!" diye kötü bir şeylerin habercisi bir ses yükseldi *Pequod*'un dümen suyundan. "Nafile, ey yabancılar, bizim hüzünlü cenazemizden kaçıyorsunuz ama baksanıza arkanızı dönünce bize kendi tabutunuzu gösteriyorsunuz!"

132. Bölüm
Senfoni

Pırıl pırıl çelik mavisi bir gündü. Her şeyi sarıp sarmalayan bu mavilikte gökyüzüyle denizi birbirinden ayırmak neredeyse olanaksızdı; gökyüzünün endişeli berraklığı bir kadın kadar saf ve yumuşaktı; erkeksi ve güçlü deniz ise uyuyan Samson'un göğsüne benzer uzun, güçlü çalkantılar halinde yavaş yavaş inip kalkıyordu.

Şurada burada beneksiz küçük kuşların kar beyazı kanatları yükseklerden süzülüyordu; bunlar dişi gökyüzünün tatlı düşünceleriydi; dipsiz maviliklerin derinliklerinde cirit atan güçlü Leviathan'lar, kılıçbalıkları, köpekbalıklarıysa eril denizin güçlü, belalı ve ölüm saçan düşünceleriydi.

İçeriden böylesine birbirine karşıt gözükseler de aslında bu karşıtlık yalnızca gölgeler ve gölgelerin tonla-

rındaydı, yoksa bu ikisi de bir bütün gibiydi, yalnızca cinsiyetleri onları ayırıyordu.

Tepede asil bir çar ve kral gibi duran güneş, bu tatlı havayı akıp giden yürekli denize veriyordu tıpkı güveye gelin verirmiş gibi. Ufkun kuşatan çizgisinde, daha çok ekvatorda görülen yumuşak ve titrek hareketler, zavallı gelinin hoşnut ama ürkek bir güvenle, sevgiyle ama korka korka kendini güveye verdiğini anlatır gibiydi.

Ahab dalgın, huzursuz, kendi kırışıklarıyla boğum boğum olup düğümlenmiş, vahşice katı ve boyun eğmez bir halde; gözleri yıkıntıların küllerinde parlamaya devam eden kor gibi, parçalanmış bir miğfere benzeyen yüzünü tatlı bir kızın alnını andıran gökyüzüne kaldırmış sabahın duruluğunda sendelemeden dimdik duruyordu.

Ah, maviliğin o ölümsüz çocukluğu ve masumiyeti! Etrafımızda gülüp oynayan göze görünmez kanatlı varlıklar! Havanın ve gökyüzünün tatlı çocukluğu! Ahab'ın o düğüm düğüm kederinden ne kadar da habersizsiniz. Güleç yüzlü minik periler Miriam ve Martha'yı da ihtiyar babalarının etrafında böyle kaygısızca gülüşüp oynaşırken görmüştüm, yanıp kül olmuş bir kratere benzeyen beyninin kenarında çepeçevre bitmiş yanık saçlarla oynuyorlardı.

Ahab kamarasının merdivenlerinden çıktı, güverteyi boydan boya geçti, küpeşteden sarkıp suya batan gölgesini izlerken bakışlarıyla derinleri daha da çok delmeye uğraşıyordu. Ama o büyülü havadaki güzelim kokular sonunda ruhundaki o çürümüşlüğü bir an için dağıtmışa benziyordu. O mutlu hava, o tatlı gökyüzü sonunda onu da çarpmış ve kucaklamıştı; uzun zamandır ona bir üvey anne gibi zalim ve ürkütücü davranan dünya şimdi şefkatle inatçı boynuna sarılmış ve hıçkırarak ne kadar inatçı ve hatalı olsa da yüreğinde hâlâ kurtarılıp kutsanacak kırıntılar bulunan birisinin omzunda ağlıyormuş gibi se-

vinç gözyaşları döküyordu. Öne eğdiği şapkasının ardından denize bir damla gözyaşı düştü, Pasifik'in daha önce hiç bu minik damla kadar büyük bir serveti olmamıştı.

Starbuck ihtiyarı gördü, küpeşteye nasıl tüm ağırlığıyla yaslandığını da gördü, etrafı saran dinginliğin tam ortasından kopup gelen sonsuz hıçkırıkları yüreğinde duyar gibiydi. Ona dokunmamaya veya onun dikkatini çekmemeye özen göstererek Ahab'a yanaştı ve yanında durdu.

Ahab döndü: "Starbuck."

"Buyurun efendim."

"Ah Starbuck, ne kadar tatlı bir rüzgâr ve tatlı bir gökyüzü. Böyle bir günde – tam da böyle tatlı bir günde- ilk balinamı vurmuştum, on sekiz yaşında çocuk bir zıpkıncı olarak. Kırk – kırk – kırk yıl önce! Önce! Kırk yıl durmaksızın balina avcılığı! Kırk yıl süreyle mahrumiyet ve tehlike ve fırtına! Acımasız denizlerde kırk yıl! Derinlerin dehşetiyle savaşmak için bıraktı Ahab kırk yıldır huzurlu karaları. Kabul Starbuck ve evet, bu kırk yılda toplasan üç yıl bile geçirmedim kıyıda. Şu yaşadığım hayatı düşünüyorum da perişan bir yalnızlıktan ibaretti; bir kaptanın dışardaki yemyeşil kırların sevgisine ancak küçücük bir aralıktan izin verdiği, duvarlarla çevrili bir yalnızlıktan; ah o bitkinlik, o kasvet! Yapayalnız emretmenin Gine kıyısındakine benzer köleliği! Bütün bunları düşününce daha önce kuşkulanıyordum ama tam bilmiyordum – ruhumun kupkuru beslenmesinin bir sembolü gibi kırk yıl boyunca kuru ekmekle beslendim ben de – kara adamlarının en fakirinin bile her gün eline taze meyve geçerken benim elimde dünyanın taze ekmekleri küflü kabuklara döndü – uzak durun okyanuslar elli yaşımdan sonra evlendiğim ve düğün yastığımda tek bir çöküntü bırakıp ertesi gün Boynuz Burnu'na gittiğim o genç kızdan –karım mı? Karım mı?– yoksa kocası ölmemiş bir dul

mu! Evet, o zavallı kızı daha evlendiğim anda dul bıraktım Starbuck; sonra delirerek, kudurarak kabaran bir öfkeyle ve kafasından dumanlar salarak binlerce kere sandal indirip ağzından köpükler saçarak hiddetten gözü dönmüş bir halde avını kovaladı Ahab; insandan çok şeytan! Evet, evet! Kırk yıl boyunca tam bir budalaydı bu Ahab. Neden bu kovalama, bu mücadele? Neden bu yorgunluk, felç etmek kolunu kürekte ve zıpkında ve mızrakta? Daha mı zengin şimdi Ahab, daha mı iyi? Bak! Ah Starbuck! Ne zor değil mi bu usandırıcı yükü taşırken bir de zavallı bacağımın koparılması? Çek şu ihtiyar saçlarımı bir kenara; neredeyse kör edecek beni, ağlar gibi oluyorum. Böylesine kır saçlar ancak küllerden çıkar. Çok mu yaşlı görünüyorum Starbuck, çok mu? Kendimi ölecek kadar bitkin, iki büklüm, kambur hissediyorum, Cennet'ten kovulalı beri sırtına binmiş yüzyılların yükünün altında sendeleyen Âdem gibiyim. Tanrım! Tanrım! Tanrım! Yar kalbimi! Ez beynimi! Alay! Alay! Kır saçların iğneli alayı, seni yıpratmaya yetecek kadar mutluluk mu yaşadım ki böyle tahammül edilmeyecek kadar yaşlı görünüp yaşlı hissediyorum? Gel yanıma Starbuck, bırak da gözlerim bir insan gözü görsün, denize ya da gökyüzüne bakmaktan daha iyi böylesi, gözlerini Tanrı'ya dikmekten daha iyi. Yemyeşil kırlar adına, aile ocağının o parlak taşı adına, bu tam bir sihirli ayna dostum, karımı ve çocuğumu görüyorum senin gözünde. Hayır, hayır! Sen gemide kal. Ben sandalla denize indiğimde sen inme, lanetle damgalanmış Ahab Moby Dick'i kovalarken. Sen bu tehlikeye bulaşma. Hayır, hayır! O gözlerinde gördüğüm uzaktaki yuvayla bulaşma sen bu tehlikeye!"

"Ah kaptanım! Kaptanım benim! Ey soylu ruh! Ey her şeye rağmen yüce yürekli kaptan! Neden birisi kovalamalı o lanet balığı! Gel gidelim! Kanat takıp uzaklaşalım bu ölümcül sulardan! Evimize gidelim! Starbuck'ın

da var bir karısı ve çocuğu – hem de erkek kardeş, kız kardeş gibi, ikisi de oyun arkadaşı gibi; tıpkı senin bu yaşta bulduğun sevgi dolu, özlem dolu karın ve çocuğun gibi. Gidelim buralardan! Haydi gidelim! Bırak hemen şimdi değiştireyim rotayı. Nasıl da mutlu, nasıl da neşeli usul usul yollanırız Nantucket'ımıza sevgili kaptanım. Sanırım, efendim, Nantucket'ta da buradakiler gibi bir sürü tatlı mavi günler vardır."

"Var, evet var. Ben gördüm onları – Yazın bazı günler, sabahları. Bu sıralarda –evet şimdi oğlanın öğlen uykusu zamanı– neşeyle uyanır şimdi; oturur yatakta; annesi ona benden bahseder, yaşlı yamyamdan; derin denizlerin üzerinde uzaklarda olduğumdan ama yakında geri gelip onunla dans edeceğimden."

"İşte bu benim Mary, Mary'imin ta kendisi! Oğlumu her sabah tepeye çıkaracağına ve böylece babasının yelkenini ilk görenin o olacağına söz vermişti. Evet evet! İşte bu kadar! Halloldu bu iş! Nantucket'a yola çıkıyoruz! Gel kaptanım, çiz şu rotamızı da gidelim buradan! Bak, şuraya bak, görüyor musun oğlanın penceredeki yüzünü ve tepedeki ellerini!"

Ama Ahab bakışlarını çevirmişti bile, çürümüş bir ağaç gibi silkelendi ve dalında kurumuş son elmayı da çöpe fırlattı.

"Bu da ne, nedir bu tarifi olanaksız, anlaşılmaz, gizemli şey; hangi gizli efendi, hangi zalim, merhametsiz imparator emirler verip aklımı çeliyor da içimdeki bütün sevgiler ve arzulara karşın, zorlayıp itekliyorum kendimi böyle sürekli; yüreğimin her zamanki güzel haliyle yapmaya cesaret etmeyeceği şeyler yaptırıyor bana. Ahab bu mu! Bu ben miyim Tanrım yoksa başkası mı şu kolu kaldıran! Ama ulu güneş kendisi hareket etmiyorsa ve yalnızca gökyüzünde ayak işlerine bakan bir çocuksa eğer; görünmez bir güç olmadan tek bir yıldız bile kendi etra-

fında dönemiyorsa şayet; nasıl atsın bu küçük yürek, nasıl düşünsün bu beyin, Tanrı attırmadıkça bu yüreği ve düşündürmedikçe bu beyni ve yaşatmadıkça beni. Tanrı aşkına dostum, dönüp duruyoruz şu dünyada, şu ötedeki bocurgat gibi, bunu döndüren manivela da kader. Ve hiç durmadan! Bak şu gülen gökyüzüne, şu dipsiz denize! Görüyor musun şu ötedeki orkinosu! Kim koydu onu oraya uçan balıkları kovalayıp dişlesin diye? Katiller nereye gider dostum? Yargıcın kendisi hapse girdiğinde hüküm verecek olan kim? Ama şimdi bak, tatlı bir rüzgâr ve tatlı bir gökyüzü; hava mis gibi kokuyor, sanki uzaklardaki bir çayırlıktan esinti geliyormuş gibi; Andlar'ın yamaçlarında bir yerde otları kurutuyorlar Starbuck ve taze biçilmiş otların arasında uyuyor otları biçenler. Uyumak mı? İstediğin kadar uğraşa didine yürü, en sonunda hepimiz toprakta uyuyoruz. Uyku mu? Evet, yeşillikler içinde çürüyerek geçen yıl fırlatıp atılmış ve yarı biçilmiş otların içinde paslanmaya terk edilmiş tırpanlar gibi – Starbuck!"

Fakat umutsuzluktan ölü gibi bembeyaz olan zabit sessizce sıvışmıştı.

Ahab güverteyi boydan boya geçip bakmak için diğer yana gitti ama suda yansıyan iki sabit gözü görünce irkildi. Fedallah da aynı küpeşteye yaslanmış hiç kıpırdamadan duruyordu.

133. Bölüm
Kovalama – Birinci Gün

O gece, ihtiyar adam gece yarısı nöbetinde yaslanıp durduğu kamara ağzındaki merdivenlerden, ara ara âdeti olduğu üzere kalktı, takma ayağını koyduğu deliğe gitti

ve vahşi bir adaya yaklaşırken havayı koklayan akıllı bir gemi köpeği gibi aniden başını hışımla ileri uzattı. Yakınlarda bir balina olduğunu söyledi. Kısa bir süre sonra canlı bir ispermeçet balinasının, bazen çok uzaklardan salıverdiği, o kendine has kokuyu bütün nöbetçiler duyumsadı; Ahab önce pusulayı, sonra direk başındaki rüzgâr fırıldağını inceleyerek kokunun kaynağını mümkün olduğunca saptayıp geminin rotasının hafifçe değiştirilmesini ve yelkenlerin indirilmesini emredince kimse şaşırmadı.

Gün doğarken doğrudan önümüzdeki suların üzerinde, çevresindeki suların kırış kırış katlanması ve hızla akan derin bir nehrin ağzındaki girdabın metalik çeperine benzeyen incecik yağ gibi dümdüz bir tabakanın ortaya çıkmasıyla, Ahab'ın hareketlerindeki bu zekice değişikliğin ne kadar isabetli olduğu anlaşıldı.

"Gözcüler direk başına! Bütün tayfalar toplansın!"

Daggoo manivelanın üç tokmağının dibini güverteye vurarak gök gürültüsü gibi öyle sesler çıkardı ki tayfalar mahşer zilleri çalmış gibi giyinmeye bile fırsat bulmadan ellerinde giysileriyle lombar ağzından fırladılar.

"Ne görüyorsunuz?" diye bağırdı Ahab yüzünü gökyüzüne doğru dümdüz kaldırarak.

"Hiçbir şey, efendim, hiçbir şey!" dedi yanıt olarak yukarıdan gelen ses.

"Babafingo yelkeni, cunda yelkeni! Aşağıdaki ve yukarıdakileri, her iki yandakini!"

Bütün yelkenler fora edilince Ahab kendisini ana kontra babafingo yelkenine çıkarmaya yarayan halatı gevşetti; daha yolun üçte ikisine kadar yükselmeden ana gabya yelkeniyle pruva babafingo yelkeni arasındaki boşluktan ileri bakarken martı gibi bir çığlık kopardı: "İşte orada, püskürtüyor! İşte orada, püskürtüyor! Kar tepesi gibi bir kambur! Bu Moby Dick!"

Üç gözcünün de aynı anda görüp bağırmasıyla ateşle-

nen güvertedeki tayfalar derhal fırlayıp bu kadar uzun zamandır peşinde oldukları ünlü balinayı görmek için gemi armasına üşüştüler. Ahab diğer gözcülerin yarım metre kadar yukarısındaki tüneğine çıkmış, Tashtego ise hemen onun altında, başı Ahab'ın topuğuyla aynı hizada, babafingo direğinin tepesinde duruyordu. Bu yükseklikten bakılınca bir mil kadar uzakta, denizin her akışında balinanın ışıldayan kamburu görünüyor ve düzenli aralıklarla sessizce püskürtüsünü göklere fışkırtıyordu. Saf denizcilerin gözünde bu, Atlantik ve Hint okyanuslarında uzun zaman önce ay ışığında gördükleri püskürtünün aynısıydı.

"Benden önce göreniniz oldu mu bunu?" diye bağırdı Ahab, etrafına tünemiş adamlara seslenerek.

"Ben sizinle aşağı yukarı aynı anda gördüm, ben de bağırdım," dedi Tashtego.

"Aynı anda değil, aynı anda değil – altın sikke benimdir, kader onu bana ayırdı. *Yalnız* bana, hiçbiriniz Beyaz Balina'yı benden önce göremezsiniz. İşte yeniden püskürtüyor! İşte püskürtüyor! İşte püskürtüyor! İşte yeniden! İşte yeniden!" diye bağırdı Ahab, balinanın püskürtülerine göre ayarlanmış uzata uzata, yankılanan, ahenkli bir ses tonuyla. Dalacak! Cunda yelkenlerini açın! Babafingo yelkenini indirin. Üç sandalı hazırlayın. Mr. Starbuck, unutmayın, siz gemide kalacaksınız, gemi size emanet. Hey dümenci! Rüzgâra kır bir derece. İşte böyle; tamam dostum tam böyle kal, dur böyle! Çıktı yine kuyruk kanatları! Hayır, hayır, kuyruk değil; yalnızca kara sular! Oradaki sandallar hazır mı? Hazır olun! Hazır olun! İndirin beni, Mr. Starbuck; daha aşağı, daha aşağı, çabuk, daha çabuk!" dedi ve havadan süzülerek güverteye indi.

"Doğru rüzgâraltına gidiyor efendim," diye bağırdı Stubb, "bizden uzakta, bizi görmüş olamaz daha."

"Sus sen oradan. Prasyaların yanında durun. Kır dümeni rüzgâraltına! Çevirin serenleri geminin ön tarafına!

Bırakın dalgalansın yelkenler! Dalgalansın yelkenler! Hah işte böyle! Sandallar, sandallar!"

Sonunda Starbuck'ınki dışında bütün sandallar indirildi; yelkenleri açıldı, kürekleri suya daldırıldı, suları yara yara hızla rüzgâraltına doğru atıldı sandallar; en başta Ahab gidiyordu. Fedallah'ın çöküк gözlerinde soluk bir ölüm parıltısı vardı; iğrenç bir hareketle ağzını kemiriyordu.

Sandalların hafif pruvaları sessiz sedasız *notilus*[1] kabukları gibi denizde hızla ilerliyordu ama düşmanlarına yine de çok yavaş yaklaşabiliyorlardı. Yaklaştıkça okyanus daha da durgunlaştı, sanki dalgalarının üzerine bir halı örter gibiydi okyanus, öylesine durgun bir şekilde yayılmıştı ki ay ışığının aydınlattığı bir çayıra benziyordu. Sonunda nefes nefese ilerleyen avcı, kendisinin hiç farkında değilmiş gibi duran avına o kadar yaklaştı ki o göz kamaştırıcı kamburu olduğu gibi ortaya çıktı ve kambur balinanın bir parçası değil de başlı başına bir şeymiş gibi suyun üstünde süzülürken sanki en iyisinden yumuşacık, yün gibi, yeşilimsi bir köpük içinde sürekli dönüp duruyordu.

Ahab balinanın hafifçe suyun yüzeyine çıkan kafasında birbirine geçmiş devasa kırışıklıkları görebiliyordu. Hemen arkasında parlayan gölgesi geniş sütbeyaz alnından, yumuşak Türk halıları serilmiş gibi görünen ta uzak sulara kadar yayılıyor, küçük dalgacıklar tatlı melodiler çıkararak gölgeye eşlik ediyordu; arkada balinanın dümen suyunun hareketli vadisinde mavi sular oynaşıyor, çıkardığı parlak kabarcıklar balinanın iki yanında dans ediyordu. Tüyden yumuşacık bir tabakayla denizin üzerini kaplayarak sulara inip çıkan yüzlerce neşeli deniz

1. Kafadanbacaklı yumuşakçalar grubundan sedefli deniz helezonu. (Ç.N.)

kuşunun minik ayakları bu kabarcıkları patlatıyordu; Beyaz Balina'nın sırtından, koca bir ticaret gemisinin boyalı gövdesindeki bayrak gönderi gibi, kısa zaman önce sırtına saplanmış bir mızrağın uzun ve kırık sapı çıkıyordu; ara sıra tepesinde dolanıp duran yumuşak ayaklı deniz kuşu bulutundan bir tanesi, balığın üzerinde bir gölgelik gibi ona sürünürcesine ileri geri uçup sessizce sopanın üstüne tüneyip sopayı sallıyor, uzun kuyruk tüyleri flama gibi dalgalanıyordu.

Tatlı bir sevinç – son derece yumuşak bir huzur sarıp sarmalamıştı hızla sularda süzülen balinayı. Beyaz boğaya dönüşmüş Zeus, kalbini çaldığı Europa zarif boynuzlarına sarılmış yüzerken bile; o güzelim gözleriyle genç kıza hülyalı bakışlarla yan yan bakıp suları yara yara dosdoğru Girit'teki gerdek odasına sarsıntısız ve büyüleyici bir çeviklikle giderken bile; o bile, o her şeye kadir o yüce Tanrı Zeus bile; tanrılar gibi yüzen görkemli Beyaz Balina'nın eline su dökemezdi.

Yumuşak ve ışıl ışıl parlayan sular her iki yanında kabarıp yayıldıkça etrafa insanı baştan çıkaran şeyler saçıyordu balina. Avcılar arasında bu huzurlu havanın büyüsüne kapılıp kendinden geçerek balinaya hemen saldırmaya cesaret edenler de olurdu elbette ama bunlar sonunda ölümün huzurunu bulurlardı fırtınaların örtüsünde. Ey balina, bu halinle insanları kandırıp yok etmiş olmana rağmen; seni ilk defa görenler için nasıl da insanın aklını başından alacak kadar dingin, süzülüp gidiyorsun sularda.

Böylece tropikal denizlerin dingin sessizliğinde Moby Dick, alkışlarına aşırı bir sevincin eşlik ettiği dalgalar arasında yoluna devam ederken sulara gömdüğü gövdesinin dehşetini gözlerden uzak tutmaya devam ediyor, çarpık çenesinin korkunçluğunu tamamen gizliyordu. Ama az sonra ön tarafı ağır ağır sulardan çıktı, mermer gibi vücu-

du bir an için Virginia'nın Doğal Köprüsü'nü andıran bir kemer gibi büküldü ve yüce Tanrı kuyruğunun kanatlarını sallayarak ortaya çıkıp kendini gösterdi ve ardından dalıp gözden kayboldu. Tepede asılı duran ve kanatlarıyla sulara dalıp çıkan beyaz deniz kuşları balinanın geride bıraktığı çalkantılı havuzda neşeyle oynaşıyorlardı.

Uzun sandal küreklerini sudan çıkarıp kano kürekleri suya daldırmış ve yelkenlerin iskotalarını gevşetmiş üç sandal, suların üstünde kımıldamadan Moby Dick'in tekrar görünmesini bekliyordu.

"Bir saat," dedi Ahab sandalının kıç tarafında çakılmış dururken balinanın bulunduğu yerin ötesindeki puslu maviliklere ve rüzgâraltında insanın aklını başından alan boşluklara bakıyordu. Bu yalnızca bir an sürdü, sudan çemberi tarayan gözleri sanki başının etrafında dolanıyordu. Tekrar hafiften bir esinti çıktı ve deniz kabarmaya başladı.

"Kuşlar! Kuşlar!" diye bağırdı Tashtego.

Balıkçılların kanat açması gibi, kuşların hepsi hep bir anda Ahab'ın sandalına doğru uçtu ve sandalın birkaç metre ötesinde suyun üzerinde kanat çırpıp sevinçli çığlıklar atarak sanki bir şey bekliyormuş gibi dönmeye başladılar. Kuşların gözü insanınkinden daha keskindir, Ahab denizde en ufak bir işaret görmedi. Ama iyice derinlere bakınca aniden bir sansardan daha büyük olmayan canlı beyaz bir noktanın müthiş bir süratle yükseldiğini ve giderek büyüdüğünü gördü, sonunda beyaz leke döndü ve keşfedilmez derinliklerden yukarı parıl parıl parlayan iki sıra çarpık diş ortaya çıktı. Bu Moby Dick'in açık ağzı ve çarpık çenesiydi, devasa gölgeli gövdesi hâlâ yarı yarıya denizin maviliğine karışmıştı. Parıldayan ağzıyla sandalın arkasında kapağı açılmış mermer bir lahit gibi esniyordu, Ahab dümen küreğini yandan suya batırıp sandalı aniden beliren bu hayaletten uzaklaştırdı.

Sonra Fedallah'a yer değiştirmesini söyleyip ön tarafa sandalın başına geçti ve Perth'in dövdüğü mızrağı kapıp mürettebata küreklerini geri geri çekmelerini emretti.

Uzun ekseni boyunca tam zamanında döndürülmesi sayesinde sandalın küpeştesi Ahab'ın umduğu gibi daha kafası sudan çıkmadan balinayla yüz yüze gelmişti. Fakat kendisine bahşedilen o hainee zekâsıyla, balina bu tuzağı sezmişçesine yan dönüverdi ve böylece kıvrımlı kafasını uzunlamasına hızla sandalın altına daldırdı.

Baştan aşağı hemen hemen borda tahtalarının ve kaburgaların her biri bir an için titredi ve balina ısırmak üzere olan bir köpekbalığı gibi yanlamasına sırtüstü yattı; uzun, dar ve çarpık altçenesini kıvırıp iyice havaya kaldırarak yavaş yavaş ve tadını çıkara çıkara pruvayı olduğu gibi ağzına alırken dişlerinden biri ıskarmozlardan birine takıldı. Çenesinin mavimsi inci beyazı iç tarafı, Ahab'ın başının on beş santim ötesinde ve daha yukarıdaydı. Bu halde Beyaz Balina beyaz sedir ağacını hafif zalim bir kedinin fareyi silkelediği gibi silkeledi. Fedallah pek de şaşırmamış gözlerle kollarını kavuşturmuş bakıyordu ama beti benzi atmış, kaplan sarısına dönmüş tayfalar sandalın kıçının en ucuna kaçabilmek için birbirlerinin kafası üstüne basıyorlardı.

Şimdi balina, kendine özgü şeytanlığıyla ölüme mahkûm edilmiş sandalla oynarken sandalın iki yanındaki elastik küpeşte bir içeri bir dışarı yaylanıyordu; gövdesi sandalın altında sulara gömülü olduğu için pruvadan zıpkınlanamıyordu çünkü pruva zaten balinanın içindeydi; diğer sandallar ise karşı konulması olanaksız krizlerde olduğu gibi ister istemez durmuşken düşmanının insanı heveslendirip boşuna umutlandıran yakınlığından çılgına dönmüş olan saplantılı Ahab, canlı canlı ve çaresiz bir halde kendisini o nefret ettiği çenenin içinde bulmuştu; bütün bu olup bitenlerle iyice kudurup çıplak

elleriyle balinanın uzun kemiğine yapıştı ve çenenin ön tarafından çılgınca çekmeye çabaladı. Ahab böyle nafile çabalarken çene elinden kurtuldu ve kırılgan pruvalar içe kıvrılıp göçerek kırılırken her iki çene devasa bir makas gibi biraz daha arkaya kayıp sandalı ısırarak ortadan ikiye böldü ve enkazın denizin üzerinde yüzen iki parçasının ortasında sımsıkı kenetlendi. Sandalın iki parçası birbirinden ayrıldı ve kırık uçları sulara gömüldü, sandalın kıç tarafındaki enkazda tayfalar küpeşteye tutunmuş kürekleri bağlamaya çalışıyorlardı.

Sandalın parçalamasından hemen önceki o başlangıç ânında kafasını kurnazca kaldırmasından, Ahab balinanın niyetini herkesten önce anlamış ve balinanın sandalı kavrayışını gevşetmesine yol açan bu hareketi esnasında, sandalı balinanın dişlerinden uzaklaştırmak için son bir çaba sarf etmişti. Ama sandal balinanın ağzının içine daha da çok kaymış ve kayarken de hafif yan yan yattığı için Ahab'ın çeneyi tutan eli kurtulmuş, çeneyi itelemek için eğildiğinde sandal sallanınca dışarı fırlamış ve böylece Ahab yüzüstü denize düşmüştü.

Hafif dalgalar çıkararak avından uzaklaşan Moby Dick şimdi az ötede durmuş, dikdörtgen biçimindeki beyaz başını koca dalgaların arasından dikine dikine çıkarıyor, aynı zamanda gövdesini bir çıkrık gibi döndürüyordu; böylece o kırışık devasa alnı su yüzeyine altı metre kadar veya daha fazla çıktığında birbirine karışan dalgalarla kabaran sular balinaya çarpıp göz kamaştırıcı bir şekilde kırılıyor, titrek su damlacıklarını intikam alırcasına daha da yükseklere sıçratıyordu.[1] Bir fırtına esnasında

1. Bu hareket ispermeçet balinasına özgüdür. Bu tanımlama daha önce anlatıldığı gibi takla manevrasıyla mızrak saplama öncesinde mızrağı aşağı yukarı sallayarak dengelemeye benzemesinden gelir. Balina kendisini çevreleyen nesnelerin hepsini en iyi şekilde bu hareketle görebilir.

Manş Denizi'nin koca dalgaları da Eddystone fenerinin dibine çarpıp yolları kesilerek geri teptiklerinde hız alıp fenerin tepesini tam bir zafer edasıyla tıpkı böyle aşarlar.

Moby Dick az sonra tekrar yatay haline döndü ve süratle kazazedelerin etrafında dönmeye başladı; intikam peşindeki dümen suyunu, sanki daha ölümcül bir saldırıya hazırlanır gibi yanlara doğru köpürtüyordu. Parçalanmış sandalın görüntüsü "Makabeler"in kitabında anlatılan üzümlerle dutların kanını görünce çıldıran Antiokhos'un fillerine döndürmüştü onu. Bu esnada balinanın küstah kuyruğunun köpüklerinde neredeyse boğulan Ahab yüzemeyecek kadar sakatlanmıştı ancak böylesine bir girdabın göbeğinde bile su üstünde kalabiliyordu, çaresiz başı en ufak bir darbede patlayacak bir baloncuk gibi inip çıkıyordu sularda. Fedallah sandalın parçalanmış kıç tarafından ilgisiz bir şekilde gözucuyla izliyordu Ahab'ı; suda sürüklenen diğer ucunda borda tahtalarına yapışmış tayfalar, Ahab'ın yardımına koşmak bir yana kendi başlarının çaresine bile zor bakıyorlardı. Kendi etrafında dönüp duran Beyaz Balina'nın görüntüsü öylesine ürkütücü, gittikçe daralarak çizdiği daireler bir gezegen kadar öylesine hızlıydı ki sanki yatay bir şekilde üstlerine çullanır gibiydi. Öteki sandallar hasarsız bir şekilde etraflarında dolanıp duruyordu ama hâlâ anaforun kenarına yaklaşıp balinayı zıpkınlamaya korkuyorlardı çünkü bunun zaten tehlikede olan Ahab ve diğer kazazedelerin ânında yok edilmelerine yol açacak bir tetikleyici olabileceğinden korkuyorlardı, hem bu durumda kendilerinin de kaçma umudu pek yoktu. Gergin bakışlarla merkezi artık ihtiyar adamın başı olan tehlikeli bölgenin dış kenarında kalmaya devam ettiler.

Bu esnada olan biten her şey ta başından beri geminin direk başlarından görülmüştü, gemi tüm yelkenlerini fora edip olay yerine hareket etmişti, artık o kadar yak-

laşmıştı ki suların içine gömülmüş olan Ahab seslendi: "İlerleyin!" Ama tam o anda Moby Dick'e çarpıp kırılan sular hızla üstüne gelip onu tekrar bir süre sulara boğdu. Ama suların içinden kurtulmaya çabalayıp yükselen bir dalganın tepesine çıkmayı başararak bağırdı: "Balinaya doğru ilerleyin! Uzaklaştırın onu buradan!"

Pequod'un pruvası çevrildi ve büyülü çemberi kırarak Beyaz Balina'yı kurbanından uzaklaştırdı. Balina sessizce ve öfkeli bir şekilde uzaklaşırken sandallar imdada yetişti.

Stubb'ın sandalına çekilen Ahab'ın gözleri kan çanağına dönmüş ve körleşmiş, kırışıklıkları tuzdan bembeyaz olmuştu; Ahab'ın bedensel gücünün uzun zamandır var olan gerilimi sonunda kırılmış ve vücudunun yazgısına umutsuzca boyun eğmişti: bir süre Stubb'ın sandalının dibinde sanki üzerinden fil sürüsü geçmiş gibi perişan bir halde yattı. İçinin derinliklerinden ıssız vadilerden gelen kasvetli seslere benzeyen anlaşılmaz inlemeler çıkıyordu.

Ahab'ın bedensel bitkinliğinin yoğunluğu yapacağını yaptı ama en çok da bu yorgunluğun daha kısa sürmesine yol açtı. Zayıf insanların tüm hayatlarına yayılan sığ acılar, yüce gönüllerde bir anda tek bir derin sancıda yoğunlaşır. Bu yüreklerin hepsi kendi acılarını çeker ama yine de eğer tanrılar buyurursa birer anlık sancılarından oluşan tüm bir çağın kederini ömürleri boyunca toplarlar çünkü bu asil ruhlar aşağılık ruhların içindeki şeylerin tümünü içlerindeki tek bir noktada barındırırlar.

"Zıpkın," dedi Ahab kıvırdığı koluna yaslanıp yarı doğrularak, "zıpkına bir şey oldu mu?"

"Hayır efendim çünkü fırlatılmadı, işte burada," dedi Stubb, göstererek.

"Koy önüme, adamlardan eksik var mı?"

"Bir, iki, üç, dört, beş; beş kürekçi vardı efendim, işte beşi de burada."

"İyi. Yardım edin, kalkmak istiyorum. İşte, işte görüyorum! Orada! Orada; hâlâ rüzgâr yönünde gidiyor; püskürtüsünü saça saça! Çekin ellerinizi üzerimden! Ahab'ın kemiklerine o ölümsüz gücü geri geliyor. Açın yelkenleri, kürekler dışarı, dümen!"

Bir sandal parçalanınca başka bir sandala alınan tayfalar bu ikinci sandalda çalışmaya başlarlar ve kovalama çifte kürek denilen şekilde devam eder. Şimdi de böyle olmuştu. Ama sandalın katlanan gücü balinanın katlanan gücüne eşitlenmemişti çünkü balina her yüzgecinin gücünü üçe katlamış ve bu koşullarda devam edilecek olursa kovalamanın sonsuza dek devam edeceğini, belki de tamamen umutsuz olduğunu açıkça ortaya koyan bir süratle yüzüyordu; hem hiçbir tayfa bu kadar uzun süre hiç durmadan böylesine güçlü kürek çekmeye dayanamazdı; böylesine, kısa bir süre için bile zor dayanılırdı. Bu durumlarda kovalamayı gerçekleştirmek için en iyi seçenek geminin kendisi olurdu. Buna uygun olarak sandallar gemiye yollandı ve vinçlerle yukarı çekilip –parçalanmış sandala ait iki parça daha önce gemiye çekilmişti– geminin yanlarına asıldıktan sonra yelkenlerin tümü açıldı ve çift eklemli albatros kanadı gibi yan yatan *Pequod*, Moby Dick'in dümen suyunda rüzgâraltına doğru ilerledi. Direk başındaki gözcüler herkesin gayet iyi bildiği düzenli aralıklarla, balinanın parlayan püskürtüsünü bildiriyordu; dibe daldığını bildirdiklerinde Ahab güverteyi arşınlayarak elinde pusula dolabının saatiyle zamanı ölçmeye başlıyor ve tahmin ettiği süre dolduğu anda bağırıyordu: "Altın sikke kimin olacak şimdi? Görüyor musunuz?" Eğer yanıt, hayır efendim ise o zaman derhal kendisini tüneğine kaldırmalarını emrediyordu. Bütün bir gün böyle geçti. Şimdi bir yukarıda ve hareketsiz duruyor, bir huzursuz huzursuz bordayı arşınlıyordu.

Yukarıdaki adamlara seslenmek veya bir yelkeni daha yukarı veya daha geniş açmalarını emretmek dışında tek

bir ses çıkarmadan yürüyen Ahab, önüne eğdiği şapkasıyla güverteyi böyle ileri geri arşınlarken her dönüşünde, pruvasından kıç tarafına kadar paramparça olmuş ve tersine dönmüş bir şekilde zabit güvertesine atılmış sandalının yanından geçiyordu. Sonunda sandalının önünde durdu; zaten aşırı bulutlu olan gökyüzünde yeni küçük bulut kümelerinin bir yandan diğerine gitmesi gibi, ihtiyar adamın yüzüne de bazen yeni kederler ekleniyordu.

Stubb, Ahab'ın durduğunu gördü, belki de pek de boşuna olmayarak cesaretinin hiç kırılmadığını göstermek ve böylece kaptanının kafasındaki yiğit yerini korumak için ilerledi ve enkaza bakarak, "Eşek dikeni yemedi, ağzına da bir güzel battı efendim; ha, ha!" dedi.

"Hangi ruhsuz bu, bu enkazın önünde böyle gülen? Senin korkusuz alevler kadar cesur (ve ruhsuz) olduğunu bilmesem bir korkak olduğuna yemin ederdim. Bir enkazın önünde ne bir kahkaha atılmalı ne de bir inleme duyulmalı."

"Evet efendim," dedi Starbuck yaklaşarak, "kutsal bir görüntü bu, bir alamet, hem de kötüye alamet."

"Alamet mi? Alamet ha? Sözlük! Eğer tanrılar insanoğluna doğrudan bir şey söylemek isterlerse onurlu bir şekilde doğrudan söylerler, kafalarını sallayıp koca karılar gibi lafı kıvırtmazlar. Yıkılın karşımdan! Siz tek bir şeyin iki zıt ucusunuz; Starbuck Stubb'ın, Stubb da Starbuck'ın tersi ama ikiniz de insanoğlusunuz ve Ahab dünyadaki milyonlarca insanın ortasında yapayalnız duruyor, ne tanrılar ne de insanlar onun komşusu! Soğuk! Soğuk! Titriyorum. Nasıl oluyor bu? Hey yukarıdakiler! Görüyor musunuz balinayı? Her gördüğünüz püskürtüyü söyleyin, saniyede on kere püskürtse bile!"

Gün neredeyse bitmişti, yalnızca güneşin altın sarısı cüppesinin etekleri hışırdıyordu. Az sonra hava kararda, ama gözcüler yerlerinden inmediler.

"Artık püskürtüyü göremiyoruz efendim, hava çok karardı!" diye seslendi biri yukarıdan.

"Son gördüğünüzde ne tarafa gidiyordu?"

"Önceki gibi efendim, dosdoğru rüzgâraltına."

"İyi! Artık gece oldu, daha yavaş gider. İndirin kontra babafingoyla babafingo cunda yelkenlerini Mr. Starbuck. Sabahtan önce önüne geçmeyelim, şimdi yol alıyordur ama bir süreliğine durabilir. Hey dümenci! Rüzgârın önünde tam yol devam et. Yukarıdakiler! İnin aşağı! Mr. Stubb, yukarı pruva direğinin başına yeni bir tayfa gönder ve sabaha kadar nöbetçisiz bırakma," dedi. Sonra pruva direğindeki altın sikkeye doğru ilerleyerek konuştu: "Bu altın benim çünkü ben hak ettim onu ama Beyaz Balina ölene kadar bırakacağım kalsın burada; sonra öldürüldüğü gün onu ilk kim görmüşse bu altın sikke onundur; eğer o gün tekrar ben görürsem onu, o zaman on katını bölüştüreceğim aranızda! Haydi çekilin! Güverte senindir Starbuck!"

Böyle deyip kamarasının ağzına giden merdivenlerin yarısına kadar indi, şapkasını önüne eğip gün ağarana kadar arada bir kalkıp gecenin nasıl geçtiğini görmek için yerinden kalkmak dışında, orada durdu.

134. Bölüm
Kovalama – İkinci Gün

Gün ağardığında üç direk başına da tam zamanında yeni nöbetçiler dikildi.

"Görüyor musunuz?" diye bağırdı Ahab bir süre ışığın yayılmasını bekledikten sonra.

"Hiçbir şey görmüyoruz, efendim."

"Bütün tayfalar yukarı çıksın ve yelken açın! Düşündüğümden daha hızlı gidiyor balina, babafingo yelkeni! Evet, bütün gece açık gitmeliydik. Neyse fark etmez, hızlı bir kovalama için dinlenmiş olduk."

Burada şunu da söylemeliyim ki tek bir balinanın geceden gündüze, gündüzden geceye ısrarla kovalanması güney denizlerindeki balıkçılıkta kesinlikle öyle eşine az rastlanan bir şey değildir. Bu, Nantucket kaptanları arasındaki bazı büyük doğa dâhilerinin edindiği muhteşem bir yetenek, deneyimlerle kazanılmış bir önsezi ve sarsılmaz bir özgüvendir; balinanın son görüldüğü an gibi basit bir gözlemden hareketle, balinanın gözden kaybolduğu zaman içinde belirli koşullarda bir süre ne yönde yüzeceğini ve bu süredeki ilerleme hızını oldukça hassas bir şekilde kestirebilirler. Bu gibi durumlarda kaptanlar tıpkı genel yapısını bildiği ve kısa zamanda geri dönmeyi arzu ettiği kıyıları gözden yitirmek üzere olan bir kılavuz gibidir; nasıl ki bu kılavuz sonunda gideceği o uzak, görünmeyen burnun rotasını doğru olarak saptamak için pusulasının yanında durup o anda görünen burnun yerini tam olarak belirlerse balıkçılar da pusulasının başında balina için aynı şeyi yapar çünkü gün ışığında saatlerce kovalandıktan ve büyük bir dikkatle incelendikten sonra, gecenin karanlığı balığı gizlediğinde yaratığın izleyeceği yol tamamen avcının aklının sağduyusuna dayanarak saptanır, tıpkı kılavuzun kıyıya bakarak rotasını saptadığı gibi. Böylece avcının bu hayran olunası yeteneği için suya yazılan yazının uçuculuğuyla ilgili atasözünün aksine, balinanın dümen suyu değişmez karalar kadar güvenilirdir. Modern demiryollarının güçlü, demir Leviathan'ının hızı anbean biliniyor çünkü adamlar ellerinde saatler, tıpkı bir doktorun bebeğin nabzını ölçmesi gibi her adımda hesaplıyorlar; yukarı giden tren, aşağı giden tren falanca noktaya şu saatte varacak diye kolaylıkla söylüyorlar; aynı bunun gibi

Nantucket'lılar da derinlerin Leviathan'ının zamanını tutup gözlemledikleri hızına göre kendi kendilerine bu balina şu kadar zamanda üç yüz kilometre gitmiş olur, şu enlem ve şu boylam derecesine varmış olur derler. Fakat bu keskin zekânın sonunda başarılı olabilmesi için rüzgâr ve denizin balina avcısının müttefiki olması gerekir, rüzgârsız kalan ya da ters rüzgârlar nedeniyle yelkeni işlemez hale gelen bir denizciye kendi limanından tamı tamına dört yüz altmış beş buçuk kilometre uzakta olduğunu bilmenin o an için ne yararı olabilir? Bu söylediklerimden balina kovalaması konusunda daha birçok ince ayrıntılar olduğu anlaşılabilir.

Gemi, suları yara yara yoluna devam etti; hedefini şaşırmış bir top güllesinin düştüğü tarlada saban demirinin toprağı altüst etmesine benzer bir iz bırakıyordu ardında.

"Tuz ve haşhaş aşkına!" diye bağırdı Stubb. "Bu ne hız böyle, güverteden bacaklarına geçiyor insanın, içini ürpertiyor. Bu gemiyle ben iki cesur arkadaşız! Ha, ha! Birisi beni kaldırıp çivilemesine atsın denize – yeşil meşeler aşkına! Belkemiğim sanki bir gemi omurgası. Ha ha! Arkamızda toz bırakmadan gidiyoruz!"

"İşte püskürtüyor... Püskürtüyor! Püskürtüyor! Tam önümüzde!" diye bağırdı direk başındaki nöbetçi.

"Evet, evet!" diye bağırdı Stubb. "Biliyordum, kaçamazsın elimizden, püskürtmeye devam et de patlasın o püskürtme deliğin, balina! Deli canavarın ta kendisi peşinde senin! Öttür borazanını, patlat ciğerini! Ahab set çekecek akan kanının önüne, tıpkı kapağı kapatıp nehirden değirmenine gelen suyu kesen değirmenci gibi."

Stubb hemen hemen bütün mürettebat adına konuşuyordu. Tıpkı eski şarabın köpüklü şaraba dönüşmesi gibi, kovalamanın çılgınlığından artık hepsinin içi kıpır kıpırdı. Bazılarının önceden hissettikleri belirsiz korku-

lar, kötüye yordukları emareler, bütün bunlar Ahab'a duydukları ve giderek artan saygıyla karışık korkudan dolayı bir kenara bırakılmaktan çok, yok olmuş ve dağılmıştı, tıpkı ürkek çayır tavşanlarının zıplaya zıplaya koşan bizonların önünden kaçışması gibi. Kader, tayfaları ruhlarından yakalamıştı; bir gün öncenin insanı heyecanlandıran tehlikeleri, bir önceki gecenin endişesinin yarattığı eziyet, çılgın teknelerinin kararlı, korkusuz, körlemecesine ve pervasızca uçan hedeflerinin peşine düşmesi, bütün bunlarla sürükleniyordu yürekleri. Yelkenleri şişiren ve görünmez olduğu kadar karşı konulmaz kollarının üzerinde teknelerini taşıyan rüzgâr, onları bu yarışın kölesi haline getiren görünmez bir temsilcinin sembolü gibiydi.

Onlar otuz değil, tek bir adamdı. Nasıl ki onları taşıyan gemi birbiriyle çelişen ama tek bir gövdede birleşen şeylerden –meşe ve akçaağaç ve çam kerestesi; demir ve zift ve kenevir– yapılıp ortadaki tek bir gövde etrafında dengelenip yönetilerek yoluna devam ediyorsa gemi tayfasının bireysel özellikleri, kiminin yiğitliği, kiminin korkusu, kiminin suçu ve suçluluğu, bunların hepsi tek bir vücutta kaynaşmıştı ve yegâne efendileri ve omurgaları olan Ahab'ın işaret ettiği ölümcül hedeflerine yöneltilmişlerdi.

Geminin arması canlıydı. Direk başları yüksek palmiye ağaçlarının tepeleri gibi etrafa açılmış kollar ve bacaklarla doluydu. Bir elleriyle serenlere tutunmuş tayfalardan bazıları diğer ellerini sabırsızlıkla havada sallıyorlar, bazılarıysa parlak güneşe karşı ellerini siper etmiş serenlerin tepesinde oturuyorlardı; bütün serenler yazgılarına hazır ve razı fanilerle doluydu. Ah, o sonsuz maviliklerin arasında nasıl da hâlâ kendilerini yok edecek şeyi aramaya çalışıyorlardı.

"Görüyorsanız neden bağırmıyorsunuz?" diye hay-

kırdı Ahab ilk bağrışlarının üzerinden birkaç dakika geçip de tekrar bir şey duymayınca. "Çekin beni yukarı, kandırıyor sizi Moby Dick, bir kere sularını püskürtüp kaybolmaz ortadan o."

Gerçekten de öyleydi, o telaşlarıyla tayfaların başka şeyleri balina püskürtüsü sandığı anlaşıldı çünkü Ahab daha yukarıdaki tüneğine varıp da halat güvertedeki armadora çeliğine bağlanır bağlanmaz aynı anda ateşlenen tüfekler gibi havayı titreten bir sesle orkestrasına ses verdi. Moby Dick tayfaların püskürtüyü gördüklerini sandığı yerden daha da yakında, bir milden daha az bir mesafede suları yararak ortaya çıktığında otuz güçlü dağ adamının ciğerinden zafer çığlıkları yükseldi. Çünkü Beyaz Balina yerini yalnızca sessiz sakin bir püskürtüyle, başındaki mistik fıskiyenin huzurlu bir fışkırmasıyla değil, sulardan insanda o hayranlık uyandıran yükselmesi ve olanca heybetiyle sulara gömülmesiyle belli etmişti. Derinliklerden büyük bir hızla gelen ispermeçet balinası bütün gövdesiyle suları patlatarak köpüklerden büyüleyici bir dağ oluşturup havanın duruluğu içinde yükselirken yedi mil uzaklardan yerini belli eder. Bu anlarda, suları yararak üzerinden silkelediği azgın sular adeta onun yelesi gibi gözükür; onun sulardan bu yükselişi ve tekrar gömülüşü bir meydan okumadır.

"İşte yine yardı çıktı suları! İşte orada!" diye bağırdı birisi, Beyaz Balina bir somon balığı gibi sonsuz bir meydan okumayla göklere fırladığında. Denizin mavi düzlüğünde görünüp ve daha da mavi gökyüzüne yükselirken çıkardığı sular, önce bir buzul gibi göz kamaştırıcı bir şekilde parlıyor ve ardından bir vadide ilerleyen yağmurun o soluk sisi gibi yavaş yavaş o ilk baştaki yoğun parlaklığını yitiriyordu.

"Güneşe karşı son kez yar suları Moby Dick!" diye bağırdı Ahab. "Son saatin de son zıpkının da yakındır!

Aşağı! Hepiniz aşağı, yalnızca bir kişi kalsın ön direkte. Sandallar! Hazır olun!"

Tayfalar çarmıkların insanı usandıran halat merdivenlerine aldırış etmeden istralyalarla yelken halatlarına tutunup yıldız kayması gibi indiler güverteye, Ahab onlar kadar ok gibi olmasa da yine de hızlıca tüneğinden indirildi.

"İndirin!" diye bağırdı bir önceki öğleden sonra donatılan yedek sandalına biner binmez. "Mr. Starbuck, gemi sana emanet, sandallara çok yanaşma ama çok da uzaklaşma. İndirin bütün sandalları!"

Sanki onların içine ani bir korku salmak amacıyla, bu kez ilk saldıran kendisi olmak için Moby Dick dönmüş üç sandalın üstüne doğru geliyordu. Ahab'ın sandalı ortadaydı ve bağıra bağıra adamlarını yüreklendirirken balinayla kafa kafaya dövüşeceğini –yani doğrudan alnına doğru kürek çekeceğini– söylüyordu, bu sık sık yapılan bir şeydir çünkü böyle bir yaklaşım belli bir uzaklıktan sonra yalnızca yan taraflarını gören balinanın görüş alanı dışında kalınmasını sağlar. Ama bu uzaklığa gelinmeden ve balina sandallarının üçünü de geminin direkleri kadar apaçık görebiliyorken Beyaz Balina aniden müthiş bir hızla suları köpürte köpürte çenesini açarak sandalların arasına daldı ve kuyruğunu her yana vurarak korkunç bir saldırıya girişti, sandallardan atılan zıpkınlara aldırış etmeden sandalların her bir bordasını tek tek parçalamaya kararlı görünüyordu. Fakat savaş alanında durmaksızın dönen iyi eğitilmiş savaş atları gibi, akıllıca bir manevrayla sandallar bir süreliğine kıl payı da olsa ondan sıyrılmayı başardılar; bu sırada Ahab'ın korkunç savaş çığlıkları diğer sesleri bastırıyordu.

Fakat Beyaz Balina sonunda izlenmesi olanaksız hareketlerle ileri geri gidip gelerek üzerine saplanan üç halatı da öyle bir karıştırdı ki halatlar dolana dolana iyice kısacık kaldılar ve sandallar iyiden iyiye balinaya yaklaş-

tılar, bir an için balina sanki daha şiddetli bir saldırıya geçmek için yana açıldı. Ahab fırsattan istifade biraz daha halat saldı ve ardından dolanmış halatların çözülüp açılmasını sağlamak için aniden çekip silkelemeye başladı – fakat birden köpekbalıklarının güçlü dişlerinden bile daha korkunç bir görüntüyle karşılaştılar.

Yerlerinden kurtulup halatların içinde dolanıp karışarak sipsivri kancaları ve uçlarıyla burgu haline gelmiş parıl parıl zıpkınlar ve mızraklar sular sızdıra sızdıra Ahab'ın sandalının pruvasındaki kurtağızlarına takıldı. Ahab sandalın bıçağını kaptı ve bu çelik yumağının içine daldırıp çıkardı, ilerideki halatı çekip sandalın pruvasındaki tayfaya uzattıktan sonra kurtağzının yanındaki halatı iki noktadan kesip çelik yumağı denize attı ve böylece her şey yeniden duruldu. Tam o sırada Beyaz Balina aniden süratle diğer halat düğümlerinin içinde daldı; böylelikle Stubb ve Flask'ın bu düğümlere bağlı olan sandallarını karşı konulmaz bir güçle kuyruğunun kanatlarına doğru çekti, kıyıya vuran dalgaların içinde yuvarlanan içi boş iki kabuk gibi birbirine çarptı ve ardında sandal enkazının kokulu sedir parçalarının hızla karıştırılan bir punç kâsesindeki hindistancevizi parçaları gibi döne döne dans etmesine benzer köpüren koca bir girdap içinde bırakarak denize daldı.

Bu sırada her iki sandalın tayfaları suyun içinde dönüp duruyor ve suda yuvarlanan halat fıçılarına, küreklere, yüzen diğer parçalara tutunmaya çalışıyordu; ufak tefek Flask ise yan yatmış bir şişe gibi suya batıp çıkıyor, köpekbalıklarının korkunç dişlerinden kaçmak için bacaklarını ani hareketlerle yukarı doğru çekiyordu; Stubb ise birisinin onun sandala çekmesi için çığlık çığlığa bağırıyordu; ihtiyar adamsa ucunu serbestleştirdiği halatını bu köpüre köpüre bembeyaz olmuş sulara atmış, kurtarabildiğini kurtarıyordu – neredeyse aynı anda ortaya

çıkan binlerce tehlikenin kargaşasında Ahab'ın henüz darbe almamış olan sandalı sanki görünmez kablolarla birden gökyüzüne çekildi, denizden bir ok gibi diklemesine fırlayan Beyaz Balina geniş alnıyla Ahab'ın sandalının dibine vurduğu gibi onu döne döne havaya fırlattı; Ahab ve adamları küpeşte üstü suya düşen sandalın altından deniz kenarındaki bir mağaradan çıkan foklar gibi çıkmaya çabalıyorlardı.

Balinanın sulardan ilk yükselişindeki hızı suya tekrar daldığında onu ister istemez yarattığı enkazın merkezinden biraz uzaklaştırdı; enkaza arkası dönük olarak bir an için durdu ve kuyruğunun kanatlarıyla her iki yanını kolaçan etti; başıboş bir kürek ya da sandallardan kopan en ufak bir tahta parçacığı derisine değdiğinde bile kuyruğunu süratle geri çekiyor ve yanlamasına olanca gücüyle denize indiriyordu. Fakat kısa süre sonra balina yaptığı kadarıyla yeterince tatmin olmuş gibi, kırışık alnını dikip birbirine dolaşmış halatları ardında çeke çeke bir seyyahın metodik ilerleyişiyle rüzgâraltına doğru uzaklaştı.

Önceden olduğu gibi dikkatle olup biteni izleyen gemi yine imdada koştu ve bir sandal indirip sudaki denizcileri, fıçıları, sandalları ve bulabildikleri her şeyi toplayıp sağ salim güverteye çıkardılar. Bazı burkulmuş omuzlar, el bilekleri, ayak bilekleri, morarmış ezikler; eğilip bükülmüş zıpkınlar ve mızraklar, çözülmesi olanaksız halat yumakları; parçalanmış kürekler ve borda tahtaları; bütün bunlar güverteye yığılmıştı ama kimsenin başına ölümcül hatta ciddi bir kaza gelmemişti. Tıpkı bir gün önce Fedallah'a olduğu gibi bu sefer de Ahab, sandalının onun kolaylıkla su yüzünde kalmasını sağlayan parçalanmış yarısına umutsuzca yapışmış bir halde bulunmuştu ama bu seferki onu bir önceki günün felaketi kadar yormamıştı.

Güverteye çıkarıldığında bütün gözler Ahab'ın üze-

rindeydi çünkü kendi başına durmak yerine hâlâ ona herkesten çok yardım eden Starbuck'ın omzuna yarı yarıya yaslanmış duruyordu. Balina dişinden takma bacağı kopmuş geriye kısa bir parça kalmıştı.

"Evet Starbuck, yaslanan kim olursa olsun yaslanmak bazen güzeldir; keşke şu ihtiyar Ahab daha sık yaslanmış olsaydı eskiden."

"Demir halka dayanmamış efendim," dedi marangoz gelip. "Bu bacağa çok emek vermiştim."

"Ama kırılan bir kemik yok efendim, umarım," dedi Stubb gerçekten ilgilenerek.

"Evet var! Ve hepsi paramparça oldu Stubb, bak görüyor musun? Ama kırık bir bacakla bile Ahab'a dokunulamaz, hiçbir canlı kemiğim, şu kaybettiğim cansız kemiğimden zerre kadar daha önemli değildir. Ne beyaz balina ne bir insan ne de bir şeytan Ahab'ın o gerçek ve erişilmez varlığının kılına bile dokunamaz. Hangi kurşun dokunabilir şu zemine, hangi gemi direği kazıyabilir şu çatıyı? Hey yukarıdakiler! Ne tarafa gidiyor?"

"Doğru rüzgâraltına, efendim."

"Çevirin dümeni o zaman, açın yelkenleri gemi muhafızları! Yedek sandalların hepsini indirip tam teçhizat donatın. Mr. Starbuck haydi git de topla sandalların mürettebatını."

"Önce sizin küpeşteye gitmenize yardım edeyim efendim."

"Ah! Bu kıymık nasıl da canımı acıtıyor! Lanet olası kader! Ne yazık böylesine ruhu zapt edilemez bir kaptanın böyle ödlek bir zabiti olması."

"Bir şey mi dediniz efendim?"

"Senden değil kendi vücudumdan söz ediyorum. Bana baston gibi bir şey ver, işte şuradaki kırık kargı işimi görür. Topla adamları. Onu göremedim henüz. Tanrı aşkına, olamaz! Kayıp mı? Çabuk! Çağır hepsini."

İhtiyarın aklına gelen düşüncesi doğruydu. Tayfalar toplandığında Parsi'nin olmadığı anlaşıldı.

"Parsi!" diye bağırdı Stubb. "Halatlara dolanıp kapılmış olmalı."

"Sarı hummalar alsın seni! Dağılın bakın yukarıya, aşağıya, kamaraya, başkasarasına – bulun onu – kaybolmadı o – kaybolmadı!"

Herkes etrafa dağıldı ama hemen geri döndüler, Parsi'nin hiçbir yerde bulunamadığı haberiyle.

"Evet efendim sizin halatınızın düğümlerine karıştı – sanırım sulara gömülürken gördüm onu."

"*Benim* halatımın! *Benim* halatımın öyle mi? Gitti ha? Gitti? Ne anlama geliyor bu küçücük kelime. Hangi ölüm çanı çınlıyor bu kelimenin içinde ki ihtiyar Ahab'ı bir çan kulesiymiş gibi sarsıyor. Zıpkın da mı? Şuradaki yığını bir karıştırın bakalım – görüyor musunuz? – şu dövme demir – Beyaz Balina'nınki – hayır, hayır hayır – elleri su toplamış aptal! Bu eller fırlattı onu – balığın içinde – Hey yukarıdakiler – gözden kaçırmayın onu – Çabuk – tayfalar, hepiniz teçhizatların başına – toplayın kürekleri – zıpkıncılar! Zıpkınları! Zıpkınları! Daha yukarı çekin kontra babafingoları, asılın yelkenlere! Dümenci! Canını seviyorsan dümdüz git! On kere dolanırım bu sonsuz yerkürenin etrafını ve yarıp dalarım ta dibine kadar, yeter ki öldüreyim onu!"

"Ulu Tanrım! Bir an için çık ortaya!" diye bağırdı Starbuck. "Asla yakalayamayacaksın onu ihtiyar – İsa aşkına yeter artık, bu, şeytanın çılgınlığından da beter. İki gündür kovalıyoruz, iki kere paramparça olduk, kendi bacağın koparıldı bir kez daha, musibet gölgen gitti – iyilik meleklerinin hepsi toplanmış seni uyarıyorlar. Daha ne istiyorsun? Son adamı da boğana kadar kovalayacak mıyız bu katil balığı? Hepimizi denizin dibine mi batırsın? Cehenneme mi çeksin götürsün bizi?

Onu hâlâ avlamaya devam etmek dinsizliktir, Tanrı'ya sövmektir!"

"Starbuck, son zamanlarda kendimi sana tuhaf bir şekilde yakın hissettim, her ikimiz de şu şeyi gördüğümüzden beri – anlarsın ya hani şu birbirimizin gözünde. Fakat iş bu balina meselesine gelince senin yüzünün şu elimin ayasından en ufak bir farkı yok – ağzı dili olmayan, hiçbir özelliği olmayan bir boşluk. Ahab sonsuza kadar Ahab kalacak dostum. Değişmez bir şekilde karar verilmiş rollerimize. Bu okyanusun suları akıp gitmeye başlamadan milyarlarca yıl önce prova etmişiz rollerimizi sen ve ben. Seni budala. Ben kaderin askeriyim, aldığım emirleri uygularım ben. Bak bana, seni emir kulu. Sen de benim emirlerime uyacaksın. Toplanın etrafıma adamlarım. Köküne kadar budanmış kalmış bir ihtiyar, parçalanmış bir mızrağa dayanmış, tek bir sağlam ayak üstünde duruyor. İşte Ahab bu – Ahab'ın vücudunun bir bölümü gitmiş olabilir ama Ahab'ın ruhu yüz ayak üzerinde yürüyen bir kırkayaktır. Fırtınada direkleri yıkılmış gemileri çeken halatlar misali gergin ve yarı çıkmazda hissediyorum kendimi, belki de böyle görünüyorumdur. Ama kopmadan önce çatırdadığımı duyacaksın ve *bunu* duyana kadar bilesin ki Ahab'ın halatı hâlâ asılmış çekiyordur hedefini. Alamet denen şeye inanır mısın dostum? O zaman yüksek sesle kahkahalar atın ve ağlayın bir kere daha. Boğulan şeyler boğulmadan önce iki kere su yüzüne çıkacak, sonra bir daha çıkıp sonsuza dek gömülecekler sulara. Moby Dick'e de tıpkı böyle olacak – iki gün su yüzünde kaldı ama yarın üçüncü gün. Evet dostlarım, bir kere daha çıkacak ancak son kez sularını püskürtmek için! Cesaretiniz var mı, cesaretiniz?"

"Korkusuz alevler kadar!" diye bağırdı Stubb.

"Ve bir o kadar da makine gibi," diye mırıldandı Ahab. Tayfalar geminin ön tarafına giderken sürdürdü

mırıldanmayı: "Alamet denilen şeyler! Daha dün parçalanmış sandalımla ilgili aynı şeyleri söyledim Starbuck'a. Ah nasıl da yiğitçe çabalıyorum kendi kalbime sımsıkı yerleşmiş olanı başkalarının kalbinden söküp atmaya! Parsi! Parsi! Gitti mi? Daha önceden gidecekti ama yine de ben yok olmadan tekrar görülecekti burada. Buna ne dersin? Yargıçların alayının hayaletleriyle avukatlar baş başa verseler yine de şaşırıp kalırlar bu bilmecenin karşısında, bir atmaca gibi beynimi gagalıyor bu bilmece. Ama *ben* çözeceğim, *ben* çözeceğim bunu!"

Hava kararmaya başladığında balina hâlâ rüzgâraltında görünüyordu.

Bir kere daha yelkenler indirildi ve bir önceki gece gibi geçti her şey; yalnızca neredeyse gün ağarana kadar, ertesi gün için yedek sandalların teçhizatını dikkatle tamamlamaya ve yeni silahlarını bilemeye çabalayan tayfaların çıkardığı çekiç sesleriyle bileğitaşı uğultusu duyuldu. Bu sırada marangoz, Ahab'ın parçalanmış sandalının kırılmış omurgasından ona yeni bir bacak yaptı; bir önceki gece gibi Ahab kamarasının ağzında hiç kımıldamadan kamburu çıkmış dururken günebakan çiçeği gibi hep güneşe dönük gizli bakışları, yüzünün kadranı üzerinde umutla geriye dönmüştü ve doğuya doğru bakarak güneşin ilk ışıklarını bekliyordu.

135. Bölüm
Kovalama – Üçüncü Gün

Üçüncü günün sabahı şafak söktüğünde tatlı, serin bir hava vardı ve pruva direğinin başındaki yalnız gece nöbetçisinin yerini bir kez daha gemideki bütün direk-

leri ve serenleri dolduran kalabalık bir gündüz ekibi aldı.

"Gören var mı balinayı?" diye bağırdı Ahab ama balina görünürde yoktu. "Şaşmaz rotasında gidiyordur, yalnızca dümen suyunu izleyin yeter. Dümenci, yolunu değiştirmeden devam et, şimdiye kadar nasıl gittiysen öyle. Ne kadar tatlı bir gün yine! Yeni bir dünya yapılsa bu dünya meleklerin yazlık evi, bugün de evin onlara açıldığı ilk gün olsaydı bundan daha güzel bir gün doğmazdı o dünya üstüne. İşte tam kafa yorulacak bir şey, Ahab'ın düşünmeye zamanı olsaydı ama Ahab asla düşünmez, yalnızca hisseder, hisseder, hisseder; bir fani için *bu bile* yeterince ürpertici! Düşünmek küstahlıktır. Yalnızca Tanrı'ya mahsus bir hak ve ayrıcalık. Düşünmek soğukkanlılık ve dinginliktir ya da aslında öyle olmalı oysa küt küt atar zavallı kalplerimiz ve zonklar durur zavallı beyinlerimiz düşünürken. Ama yine de beynimin çok dingin, donmuşçasına dingin olduğunu düşünmüşümdür bazen, bu yaşlı kafatasım, içindeki sıvı donmuş bir bardak gibi öyle çatırdar ki çatlar sonunda. Ama yine de üzerinde saç çıkıyor hâlâ, şu anda bile çıkıyorsa sıcak onu çoğaltıyor olmalı ama hayır, bu her yerde büyüyen yaban otu gibidir, Grönland buzullarının yarıklarında da Vezüv'ün lavlarında da büyür. Şu vahşi rüzgâr nasıl da dalgalandırıyor saçlarımı, parçalanmış yelkenlerin yırtık paçavraları fırtınada harap olmuş gemiyi nasıl kırbaçlıyorsa saçlarım da öyle kırbaçlıyor beni. Hapishane koridorlarında, hücrelerinde, hastane koğuşlarında esip dolanmış o uğursuz rüzgâr şimdi gelmiş de yapağı kadar masum masum esiyor burada. Defolsun gitsin! Alnına kara leke sürülmüş. Ben rüzgâr olsaydım şayet, böylesine iğrenç ve sefil bir dünyada bir daha esmezdim. Bir yerlerde bir mağaraya sızar ve orada sinsi sinsi dururdum. Ama yine de soylu ve yiğit bir şey bu rüzgâr. Kim zapt edebilmiş rüzgârı? Her savaşta en

son ve en acı darbeyi indiren o. Ona kafa tutmaya koşsan ancak koşup içinden geçersin. Ha! Rüzgârın korkağı, çıplak adama çarpar da kendisine tek bir darbe vurdurmaz. Ahab bile bundan daha cesur – daha soylu *bundan*. Ah keşke bir vücudu olsaydı rüzgârın oysa şu insanoğlunu kızdırıp delirten şeylerin hiçbirinin vücudu yok ama yalnızca somut olarak vücutları yok kavram olarak değil. Nasıl da ince, aldatıcı, şeytanca bir fark. Yine de tekrar söylüyorum, hatta yemin ediyorum ki rüzgârda bir ihtişam, bir yücelik vardır. En azından berrak göklerde durmaksızın esen, güçlü ve kararlı, canlı alize rüzgârlarında; denizin rezil akıntıları dönüp yön değiştirse de karanın o güçlü Mississippi'si nereye gideceğini bilmeksizin oradan oraya hızla aksa da hedefinden hiç şaşmayan alize rüzgârlarında. Ölümsüz kutuplar aşkına! Benim güzel gemimi esip yürüten de aynı alize; bu alizeler ya da ona benzer bir şey – onun gibi asla değiştirilemeyen ve güçlü bir şey esip süründüyor benim alabora olmuş ruhumu! Hey yukarıdakiler! Ne görüyorsunuz?"

"Hiçbir şey efendim."

"Hiç! Ve öğlen oldu neredeyse. Altın sikke yalvarıp duruyor orada! Güneşe bak! Evet, evet, öyle olmalı! Balinanın önüne geçtim ben. Nasıl oldu bu, önce ben mi çıktım yola? Şimdi o *beni* kovalıyor, ben *onu* değil, işte bu fena, bilmeliydim böyle olacağını! Budala! Halatları, zıpkınları çekiyor. Evet, evet dün gece onu geçmiş olmalıyım! Çevirin! Çevirin! Aşağı, hepiniz aşağı, yalnızca her zamanki nöbetçiler kalsın yukarıda. Adam koyun prasyalara."

Önceki gibi giderken rüzgâr *Pequod*'un arka tarafındaydı ama şimdi aksi yöne dönünce prasya etmiş gemi zorlanarak tekrar kendi dümen suyunu köpürte köpürte rüzgârüstünde gidiyordu.

"Rüzgâra karşı hem de balinanın açık çenesine doğ-

ru gidiyor şimdi," diye homurdandı kendi kendine Starbuck yeni çekilen ana serenin halatını dolarken. "Tanrı bizi korusun ama şimdiden kemiklerimin nemlendiğini, içimden etimi ıslattığını hissediyorum. Korkarım bu adama itaat ederek Tanrıma isyan ediyorum!"

"Beni yukarı çekmeye hazırlanın!" diye bağırdı Ahab kendir sepete ilerleyerek. "Yakında karşılaşırız onunla."

"Emredersiniz efendim," diyerek Ahab'ın emrini yerine getirdi Starbuck ve Ahab bir kere daha yükseldi.

Bir tam saat daha geçti, dövülüp yayılan altın tabakaları gibi yayılıyordu zaman. Zamanın kendisi bile şimdi derin bir endişeyle nefesini tutmuştu. Ama sonunda pruvanın rüzgâra dönük tarafının yaklaşık üç derece ötesinde Ahab yeniden gördü püskürtüyü ve aynı anda direk başlarında sanki ateşin dillerinden[1] çıkıyormuş gibi üç çığlık koptu.

"Seninle kafa kafaya karşılaşacağız Moby Dick, bu üçüncüsü! Hey güvertedekiler! Açın yelkenleri biraz daha, yol verin rüzgârın gözüne gözüne. Henüz sandalları indirmek için erken, Moby Dick çok uzakta Mr. Starbuck. Pırpırlıyor yelkenler! Alın bir tokmak da dikilin şu dümencinin tepesine! İşte böyle, hızlı gidiyor balina, aşağı inmeliyim. İnmeden şöyle iyice bir bakayım etrafa tepeden, buna zamanım var daha. Çok eski, eski bir görüntü ama bir bakıma çok da yeni, evet bir nebze değişmedi, bir çocukken Nantucket'ın kum tepelerinden gördüğümden beri. Aynı! Aynı! Nuh'a neyse bana da o. Rüzgâraltında hafif bir yağmur var. Ne tatlıdır rüzgâraltı! Mutlaka bir yere götürür – sıradan karalar dı-

1. İsa'nın ölüp tekrar dirilerek göğe yükselişinden sonra Kutsal Ruh'un havarilerin üzerine alevlerin dili gibi çöktüğüne inanılır. Hamsin Yortusu olarak kutlanan bugün, Hıristiyanlığın dünyaya karşı görevlerinin başladığı gün kabul edilir. (Ç.N.)

şında bir yere, palmiyelerden daha palmiye bir yere götürür. Rüzgâraltı! Balina da o tarafa gidiyor, o zaman rüzgâraltına bakın, ne kadar sert o kadar iyi. Hoşça kal, hoşça kal yaşlı direk başı. Bu da ne? Yeşil? Evet, bu çarpık çurpuk çatlaklarda minik yosunlar. Hava böyle lekeler oluşturmadı Ahab'ın başında. İnsanın yaşlısıyla maddenin yaşlısı arasındaki fark bu işte. Ama evet, yaşlı direk, ikimiz birlikte yaşlandık ama ikimizin de gövdesi sağlam, öyle değil mi sevgili gemim? Evet yalnızca bir bacak eksik, hepsi bu. Yemin ederim bu ölü ağaç her bakımdan şu canlı etimden daha iyi. Kıyaslayamam kendimi onunla, ölü ağaçlardan yapılmış öyle gemiler biliyorum ki canlı babalarının en canlı kısımlarından yapılmış en canlı adamlardan daha çok yaşamışlardır. Ne demişti Fedallah? Benden önce gidecekti, benim kılavuzum, ama sonra tekrar görünmek üzere değil miydi? Ama nerede? Sonsuz merdivenlerden aşağı insem bile denizin dibinde görecek gözlerim mi var benim? Her nereye daldıysa artık, bütün gece uzaklaştım ondan. Ah Fedallah, herkes gibi sen de kendine dokunan korkunç gerçekleri söyledin ama iş Ahab'a gelince yetersiz kaldı söylediklerin. Hoşça kal direk başı, ben yokken gözünü ayırma balinadan. Yarın konuşuruz, hayır bu akşam, Beyaz Balina başından kuyruğundan bağlı yatarken aşağıda."

Ahab indirilmeyi emretti ve etrafına bakmayı sürdürerek yavaş yavaş iki direk arasındaki yarığın maviliğinden aşağı indirildi.

Zamanı gelince botlar indirildi ama şalopasının kıç tarafında duran Ahab tam denize ineceği noktanın üstünde havada dururken güvertede palanga iplerinden birini tutan birinci zabite el edip durmasını emretti.

"Starbuck!"

"Efendim?"

"Ruhumun gemisi üçüncü kere bu yolculuğa çıkıyor, Starbuck."

"Evet efendim, istediğiniz gibi."

"Limanlarından ayrıldıktan sonra bir daha haber alınmaz bazı gemilerden, Starbuck."

"Doğru efendim, üzücü ama doğru."

"Kimileri sular çekildiğinde ölür, kimi sığ sularda, kimi de sular kabardığında, kendimi köpüklü zirvesi tarak tarak olan büyük bir dalga gibi hissediyorum, Starbuck. Yaşlandım artık. Gel el sıkışalım dostum."

Elleri kavuştu, gözleri birbirlerine kenetlendi; Starbuck'ın gözyaşları bir tutkal gibi kenetlemişti ikisini birbirine.

"Ah, kaptanım, kaptanım! Yüce gönüllü kaptanım – gitme – gitme! Bak cesur bir adam bu ağlayan, ne büyük ıstırap seni caydırmaya çalışmak!"

"İndirin sandalı!" diye bağırdı Ahab, zabitin kolunu üstünden atarak. "Tayfalar hazır olun!"

Bir anda sandal geminin kıç tarafına dolanmıştı bile.

"Köpekbalıkları! Köpekbalıkları!" diye bağırdı bir ses aşağıdaki kamara penceresinden. "Efendim, efendim benim, dön geri!"

Ahab hiç duymadı bile, çünkü o sırada zaten kendi bağırıyordu, sandal ileri atıldı.

Ancak ses doğruyu söylemişti, daha sandal gemiden henüz ayrılmıştı ki geminin gövdesinin altından çıkmışa benzeyen bir sürü köpekbalığı her suya daldırıldıklarında küreklerin palasını ısırmaya çalışıyordu haince, bu şekilde saldırıp ısırarak sandallara eşlik ettiler. Köpekbalıklarının cirit attığı bu denizlerde eşine az rastlanır bir durum değildir bu, doğuda yürüyüşe geçen birliklerin flamalarının tepesinde dönüp duran akbabalar gibi köpekbalıkları da aynı önseziyle sandalların peşinden giderler. Ama bunlar Beyaz Balina görüldükten sonra karşılaşılan ilk köpekba-

lıklarıydı, Ahab'ın mürettebatı kaplan sarısı tenli barbarlar oldukları için mi kokuları köpekbalıklarına misk kokusu gibi hoş geliyordu bilinmez –hoş kokunun köpekbalıklarını etkilediği bilinen bir şeydir– ama diğerlerine hiç dokunmadan bir tek bu sandalı izliyorlardı.

"Dövülmüş çelikten bir yürek," diye mırıldandı Starbuck diğer yana bakıp gözden uzaklaşan sandalı izlerken, "nasıl oluyor da zil çala çala gidiyorsun hâlâ? İndirmiş sandalını av peşindeki köpekbalıklarının arasına, onlar da açmış ağızlarını geliyor peşinden ve bu en tehlikeli üçüncü gün. Hiç durmaksızın ve yoğun bir kovalamayla geçiyorsa üç gün, ilk gün sabah, ikinci gün öğlen, üçüncü gün akşamdır ve akşam, sonu ne olursa olsun bu işin sonudur. Ah! Tanrım! Nedir bu içimi kasıp kavuran ve beni titremelerin doruklarında kaskatı, bir ölü gibi durgun ama beklentiler içinde bırakan. Geleceğe ait şeyler yüzüyor önümde içi boş şekiller ve iskeletler gibi; tüm geçmiş kararmış bir şekilde. Mary, yavrum! Geride bıraktığım soluk mutluluklar içinde hayalin silikleşiyor. Oğlum! Sanki o harika masmavi gözlerinden başka bir şey görmüyor gibiyim. Hayatın o tuhaf sorunları siliniyor ama bulutlar giriyor araya. Yolculuğumun sonu mu geliyor? Bacaklarımın güçsüzleştiğini hissediyorum, sanki bütün gün yürümüşüm gibi. Yüreğini hisset, hâlâ atıyor değil mi? Kımılda Starbuck! Silkele at üzerinden şu kasveti! Kımılda hadi! Kımılda! Yükselt sesini! Hey, direk başı? Oğlumun elini görüyor musun tepelerde? Deliriyorum, hey yukarıdakiler – gözünüzden kaçırmayın sandalları. Balinadan gözünüzü ayırmayın! Hey! Bak yine! Kovalayın şu atmacayı! Gagalayıp yırtıyor rüzgârgülünü." –Ana direkte uçuşan kırmızı bayrağı göstererek– "Ha! Kaptı gidiyor! İhtiyar nerede şimdi? Görüyor musun şunu Ahab! Titre, titre!"

Daha sandallar çok uzaklaşmadan direk başından bir gözcünün kolunu aşağı indirerek işaret etmesiyle Ahab

balinanın daldığını anladı ama tekrar çıktığında yakınında olmak için geminin hafifçe yan tarafından olan seyrine devam etti, dalgalar sandalı pruvadan çekiç gibi döverken adeta büyülenmiş olan mürettebat derin sessizliğini sürdürdü.

"Çakın bakalım çivilerinizi dalgalar! İndirin çivilerin tepesine tepesine! Kapağı olmayan bir şeye vuruyorsunuz benim ne tabutum olabilir ne de cenaze arabam ve beni ancak kenevir ipi öldürebilir! Ha! Ha!"

Aniden etraflarındaki sular geniş daireler halinde kabardı ve hızla yükselen bir buzulun kenarlarından süzülen sular gibi aktı. Boğuk, gümbür gümbür bir ses, yeraltından gelen bir gürültü duyuldu; herkes nefesini tuttu ve halatlar, zıpkınlar, mızrakların her yanının sarıp sarmaladığı devasa bir kütle uzunlamasına ama eğik bir açıyla denizden fırladı. Sular sızan, ince bir sis perdesine sarılı olarak bir an için gökkuşağının parladığı havada asılı kaldı ve ardından tekrar sulara gömüldü. Denizden dokuz metre yukarı fırlayan sular bir an için yayvan fıskiye zirveleri gibi parladı, ardından kırılıp pul pul damlacıklar halinde döküldü ve balinanın mermer gövdesinin ardında bıraktığı girdap gibi dönen yüzey taze süt kreması gibi bembeyaz kesildi.

"Asılın!" diye bağırdı Ahab kürekçilere ve sandallar saldırıya geçmek üzere ileri atıldı ama bir önceki günden beri içini oyan zıpkınlarla çılgına dönen Moby Dick'i cennetten inen meleklerin hepsi birden ele geçirmişti. Saydam derisinin altında birbirine kaynaşarak yayılmış geniş tendonlar alnını bir dokuma gibi kaplamıştı, kuyruğunu çarpa çarpa kayıkların arasına bodoslamasına dalıp onları bir kez daha darmadağın etti, her iki zabitin sandalının pruvalarının üst tarafının bir yanını paramparça etti, zıpkınlarla kargılar etrafa saçıldı ama Ahab'ın sandalında en ufak bir hasar oluşmamıştı.

Daggoo ve Queequeg borda tahtalarından içeri sızan suları durdurmaya çalışıyordu, balina onlardan uzaklaşırken tekrar döndü ve yanlarından hızla geçerken gövdesinin bir yanı olanca heybetiyle ortaya çıkınca sandaldan bir çığlık koptu. Bir önceki gece döne döne etrafına doladığı halatlarla balinanın sırtına bağlanmış olan Parsi'nin yarı parçalanmış vücudu çıktı ortaya, samur kürkünden giysisi lime lime olmuştu, şişmiş gözleri Ahab'ın üzerine çakılıp kaldı.

Zıpkın elinden düştü Ahab'ın.

"Beni aptal yerine koydu, aptal!" diye bağırdı derin bir nefes alarak. "Evet Parsi, seni tekrar görüyorum. Evet benden önce gidiyorsun; demek buydu, demek buydu söz verdiğin cenaze arabası. Ama son kelimesine kadar sözünde durmanı bekliyorum senden. Nerede ikinci cenaze arabası? Zabitler, siz gemiye! Sizin sandallar artık bir işe yaramaz, eğer becerebilirseniz zamanında onarıp geri dönün, yok beceremezseniz Ahab yalnız başına da ölebilir. Oturun! İçinde durduğum bu sandaldan ilk atlamaya kalkanı zıpkınlarım. Siz herhangi birisi değil, benim kollarım ve bacaklarımsınız, itaat edin bana. Nerede balina? Yine mi daldı?"

Ama Ahab sandalın yakınlarına bakmıştı çünkü sırtında taşıdığı cesetle kaçmaya kararlıymış ve Ahab'la karşılaştığı son nokta sanki rüzgâraltına olan seyrinde yalnızca bir aşamadan ibaretmiş gibi, Moby Dick yüzmeye devam ediyordu, neredeyse gemiyi geçmişti oysa gemi tam ters yönde seyrediyordu ama o an için durmuştu. Moby Dick son sürat yüzüyordu ve şimdilik yalnızca dosdoğru kendi yolunda gitmek istiyor gibiydi.

"Ah, Ahab!" diye bağırdı Starbuck. "Henüz çok geç değil, şimdi bile, üçüncü günde bile çok geç değil bırakmak için. Bak! Moby Dick'in senin peşinde değil. Sensin çılgın bir şekilde onun peşinde olan."

Giderek artan rüzgârda, Ahab'ın yalnız sandalı hem yelken hem de küreklerle hızla rüzgâraltına doğru yol alıyordu. Sonunda Ahab, küpeşteye yaslanmış duran suratını net olarak görecek kadar geminin yanından süzülmüş geçerken Starbuck'a seslenip gemiyi çevirmesini ve çok da hızlı olmadan arada makul bir boşluk bırakarak kendini izlemesini söyledi. Yukarı baktığında Tashtego, Queequeg ve Daggoo'nun hevesle direk başlarına çıktığını gördü; bu esnada kürekçiler de parçalanıp geminin yan tarafına çekilmiş sandalları sallaya sallaya yoğun bir şekilde onarmakla meşguldü. Hızla giderken bir ara lombarlardan güvertede harıl harıl zıpkın ve mızrak demetleriyle uğraşan Stubb ve Flask çarptı gözüne birbiri ardına. Bütün bunları görüp parçalanmış sandallardaki çekiç seslerini duyunca kendi yüreğine bambaşka çekiçlerin vurur gibi olduğunu hissetti. Ama hızla yoluna devam etti. Grandi direğinden rüzgârgülünün veya bayrağın gittiğini fark edip oradaki tüneğe henüz ulaşmış olan Tashtego'ya bağırıp aşağı inip başka bir bayrakla, çekiç ve çivi alıp tekrar direğe çakmasını söyledi.

Üç gündür devam eden kovalamadan ve sırtında taşıdığı düğümlerin yüzmesine yarattığı dirençten mi bitap düşmüştü, yoksa içinde gizlediği sahtekârlığından ve kötülüğünden mi bilinmez ama sandalın ona hızla yaklaşmasından Beyaz Balina'nın süratinin azaldığı anlaşılıyordu ve bu son kaçışı bir önceki kadar uzun sürmemişti. Ahab dalgaların üzerinde süzülürken acımasız köpekbalıkları ona eşlik etmeyi sürdürmüştü, sandala inatla yapışmışlar ve kürekleri öyle ısırmışlardı ki küreklerin palaları çentik çentik olup çatlamıştı ve her suya dalışlarında arkalarında küçük kıymıklar bırakıyorlardı.

"Aldırmayın şunlara! O dişler ancak küreklerinize ıskarmoz olur sizin. Asılın küreklere! Köpekbalığının dişleri gevşek sulardan daha iyi dayanaktır küreklerinize."

"Her ısırışta küreklerin palaları küçüldükçe küçülüyor efendim."

"Yeterince dayanırlar! Asılın! Bu köpekbalıkları balinayla mı yoksa Ahab'la mı ziyafet çekecekler kendilerine, kim bilir?" diye mırıldandı. "Asılın küreklere, canlanın, yaklaşıyoruz. Dümen! Alın dümeni! Geçeyim," dedi ve iki kürekçi uçarak gitmeyi sürdüren sandalın pruvasına geçmesi için Ahab'a yardım etti.

Sonunda sandal bir yana yatmış bir halde Beyaz Balina'nın gövdesinin hemen yanı başında giderken –balinaların zaman zaman yaptığı gibi– balina tuhaf bir şekilde sanki onun varlığından habersizdi; Ahab balinanın püskürtüsünün, dümdüz ovada tek başına sivrilen bir dağ zirvesini andıran kamburunun etrafını saran sisinin neredeyse içindeydi; iyice yanaşınca vücudu yay gibi gerilip her iki koluyla havada dengelediği öfkeli zıpkınını, zıpkınından da öfkeli lanetiyle birlikte fırlattı nefret ettiği balinaya. Çelik ve lanet bir arada bataklığa gömülür gibi gömülürken Moby Dick kıvranarak yan döndü, kasılarak gövdesini pruvaya yasladı ve tek bir delik dahi açmadan sandalı yan yatırdı; Ahab eğer pruvanın üst kısmına sımsıkı yapışmış olmasaydı bir kere daha denize fırlayacaktı. Ahab'ın zıpkınını tam olarak ne zaman fırlatacağını tahmin edemedikleri için etkilerine hazırlıksız olan üç kürekçi denize savruldu, düşer düşmez iki tanesi küpeşteye tutundu ve yükselen bir dalganın üzerinde kendilerini yeniden sandala attılar, üçüncü adam umutsuzca kıç tarafa düşmüştü ama hâlâ su üstünde yüzüyordu.

Hemen hemen aynı anda, Beyaz Balina kabaran denizin içinden muazzam bir hırsla aniden ok gibi fırladı. Ahab dümenciye bağırıp halatı dolamasını ve o şekilde tutmasını, mürettebata da ters dönüp sandalı balinaya doğru çekmelerini emretti ama çifte gerilime maruz kalan ve iki ayrı uca çekilen kancık ip ortadan koptu!

"Nedir bu içimde kopan? Kaslarımın kirişleri çatırdıyor. Haydi tekrar kürekler! Kürekler! Atılın üstüne!"

Sulara çarpa çarpa muazzam bir hızla üzerine gelen sandalın gürültüsünü duyan balina dönüp başını o tarafa çevirdi ama bu esnada yaklaşmakta olan geminin kara gövdesini fark etti, gemiyi başına gelen bütün belaların kaynağı olarak görüp belki de onun daha büyük ve daha asil bir düşman olduğunu anımsadı ve aniden, kabaran kızgın köpükler arasında çenesini çarpa çarpa geminin ona doğru gelen pruvasına yöneldi.

Ahab sendeledi, eliyle alnına vurdu sertçe, "Ellerim, kör oldum ben! Uzanın ileri ellerim, el yordamıyla bulayım yolumu. Gece mi oldu?" dedi.

"Balina! Gemi!" diye bağrıştı korkudan ödü kopan kürekçiler.

"Kürekler! Kürekler! Ey deniz, dikleş derinliklerine doğru, dikleş ki Ahab son bir kere atılsın hedefinin üstüne. İşte görüyorum: Gemi! Gemi! Haydi aslanlarım, atılın! Kurtarmayacak mıyız gemimi?"

Kürekçiler balyoz gibi çarpan suları yara yara ilerlemeye çalışırken balinanın önceden hiddetle çarptığı pruvanın iki tahtası patlar gibi yarıldı ve neredeyse bir anda geçici olarak sakatlanan sandal dalgalarla aynı hizada kalakaldı, yarı beline kadar suların içinde debelenip çırpınan mürettebat çatlakları doldurmaya ve suları boşaltmaya çalışıyordu.

O esnada, Tashtego'nun direk başında çekiç sallayan eli havada asılı kaldı; bir İskoç atkısı gibi vücudun yarısını saran kırmızı bayrak, yerinden çıkacakmışçasına çarpan kalbi gibi vücudundan kurtuluverdi; aşağıda cıvadrada duran Starbuck ve Stubb onunla aynı anda üzerlerine gelen canavarı gördüler.

"Balina, balina! Kır dümeni, kır dümeni! Ey göklerin tatlı gücü, sarıl bana! İzin vermeyin Starbuck'ın ölmesi-

ne, eğer mutlaka ölecekse bayılma nöbetiyle ölmesin kadın gibi. Kırın dümeni diyorum, budalalar, dişler! Dişler! Böyle mi olacaktı dualarımın sonu? Hayat boyu sadakatimin? Ah Ahab, Ahab, bunların hepsi senin işin! Doğru git! Dümenci, doğru git! Kır dümeni! Bak döndü bize doğru! Çevirdi o amansız alnını geliyor üstüne üstüne, görevinin emrine uyup yerinde kalan adamın üstüne! Tanrım, yanımda dur!

Yanımda değil, altımda dur; her kimsen sen Stubb'a yardım edeceksin çünkü Stubb da çakıldı kaldı burada. Ben de sana sırıtarak bakıyorum, ey sırıtan balina! Stubb'a kim yardım etti, kim uyanık tuttu Stubb'ı, Stubb'ın kırpmadığı kendi gözünden başka! Şimdi yumuşacık bir döşekte yatacak Stubb, ağaç dallarıyla doldurulmuş olsa bile. Ben de sana sırıtıyorum ey sırıtan balina. Bana bakın güneş, ay ve yıldızlar. Kendi hayaletini püskürten en iyi adamın katillerisiniz siz. Her şeye rağmen sizlerle kadeh tokuştururum, yeter ki bana bir kadeh içki verin. Oh, oh! Oh! oh! Ey sen sırıtan balina, yakında çok yutkunacaksın. Ey Ahab, neden kaçmıyorsun! Bana gelince bırakın da çıkarayım pabuçlarımla ceketimi, bırakın da donuyla ölsün Stubb. Ne kadar küflü ve tuzlu bir ölüm. Kirazlar! Kirazlar! Kirazlar! Ah Flask, neler vermezdim ölmeden önce tek bir kiraz için! Kirazlar mı? Ah keşke şimdi kirazların yetiştiği yerde olsaydık. Ah Stubb, umarım zavallı annem çekmiştir maaşımın bir kısmını; çekmediyse eğer, birkaç metelik geçer eline ancak çünkü yolculuğun sonuna geldik."

Geminin pruvasındaki adamların hemen tümü öyle kalakalmış hiçbir şey yapmadan duruyorlardı; çekiçler, borda parçaları, mızraklar, zıpkınlar, ne varsa ellerinde yaptıkları işten, öylece duruyorlardı; büyülenmiş gözlerle kendi kaderlerini belirleyecek balinaya, kafasını titrete titrete tuhaf bir şekilde bir o yana bir bu yana sallayarak

etrafa yarım daire şeklinde köpükler saça saça ilerleyen balinaya bakıyorlardı. Cezalandırma, intikam, sonsuz kötülük, hepsi vardı çehresinde ve bir faninin elinden gelebilecek şeylere aldırış etmeden alnının o sağlam beyaz kütüğüyle gemiye sancak tarafından öyle bir bindirdi ki adamlar da tahtalar da sallandı. Adamların bazıları yüzükoyun kapaklandılar. Yukarıdaki zıpkıncıların kafaları, boğa gibi boyunlarında, yerinden boşanan ağır kağnıların tekerlekleri gibi sallandı. Açılan gediklerden toprağı yara yara dağlardan inen sel suları gibi suların dolduğunu duydular.

"Gemi! Cenaze arabası! İkinci cenaze arabası!" diye bağırdı Ahab. "Tahtası da Amerikan tahtası!"

İçi suyla dolan geminin altına dalan balina, gemiyi titrete titrete omurgası boyunca yüzdü ama ardından suyun içinde dönüp hızla ta diğer küpeştenin altından, Ahab'ın sandalının birkaç metre ötesinden yukarı fırladı ve bir an için kıpırdamadan durdu.

"Vücudumu güneşten diğer tarafa çeviriyorum. Hey Tashtego! Duyayım çekicinin sesini! Ey benim teslim olmayan üç direğim, sen gemimin çatlamayan omurgası ancak Tanrı'nın gücünün yeteceği teknem; sen sağlam güverte, mağrur dümen, kutba dönük pruva – şanıyla şerefiyle ölen gemim! İlla yok olacaksan eğer, bensiz olur mu hiç? En aşağılık kaptanların bile mahrum kalmadığı gururdan mahrum mu kalacağım ben? Ey yalnız hayatın yalnız ölümü! Şimdi hissediyorum ki benim büyüklüğüm kederimin büyüklüğündenmiş meğer. Ho, ho! En uzak menzillerden gelin akın içeri ey geçmiş hayatımın yiğit dalgaları ve örtün üstünü ölümümün bu koca dalgasının. Akıyorum sana doğru balina, her şeyi yok eden ama her şeyi ele geçiremeyen balina; kanımın son damlasına kadar boğuşacağım seninle; cehennemin kalbinden saplayacağım zıpkınımı; nefretimin hakkı için son

nefesimi üflüyorum suratına. İstersen batır bütün tabutları, bütün cenaze arabalarını aynı yere! Madem hiçbiri benim olmayacak, kovalarken seni, bağlıyken sana, sürükle beni, ayır parçalarıma lanet olası balina. *İşte* bırakıyorum mızrağımı."

Zıpkın fırlatıldı; vurulan balina ok gibi ileri fırladı; halat, ateşlenmiş fitil hızıyla sandalın yivlerinden geçiyordu ki takıldı. Ahab halatı kurtarmak için eğildi, kurtardı kurtarmasına ama akıp giden halatın ilmeği boynundan yakaladı onu, tayfalar farkına bile varmadan kurbanlarını boğarak öldüren sağır ve dilsiz Türk cellatları[1] gibi sesi soluğu çıkmadan fırladı gitti sandaldan. Hemen sonra halatın diğer ucundaki kalın düğüm halat fıçısından uçarak fırladı, bir kürekçiyi yere yıktıktan sonra denizin derinliklerinde kayboldu.

Kayığın mürettebatı bir an için büyülenmiş gibi kalakaldı sonra kendisine geldi. "Gemi? Ulu Tanrım, gemi nerede?" diye bağrıştılar. Kısa süre sonra insanı şaşkına çeviren, puslu havanın içinden geminin bir *Fata Morgana*'ya[2] benzeyen yan yatmış, gözden yitmekte olan hayaletini gördüler; yalnızca direklerin tepesi kalmıştı su yüzünde; bir zamanlar yükseklerde duran tüneklerine düşkünlüklerinden mi, sadakatlerinden mi, yoksa kaderden mi yerlerine çakılı kalmış olan putperest zıpkıncılar, denize gömülürken bile gözcülük etmeye devam ettiler. Ama artık çevresinde dönen halkalar yakalamıştı yalnız sandalın kendisini ve içindeki tayfaları ve su yüzeyindeki

1. Osmanlı döneminde kurbanlarını boğarak öldüren cellatlar sağır ve dilsizlerden seçilirdi. (Ç.N.)

2. Ufkun hemen üzerinde dar bir bant şeklinde görülen serap. Bu adı, Kral Arthur'un büyücülükle suçlanan üvey kardeşi Morgan Le Fay'den almıştır. Sıklıkla Messina Boğazı'nda rastlanan bu görüntülerin denizcileri ölüme çekmek üzere cadı tarafından yaratılan şatolar ya da hayalî kara parçaları olduklarına inanılmıştır. (Y.N)

küreklerin her birini ve mızrak başlarının her birini ve döne döne, canlı cansız, tek bir girdabın içinde topladı hepsini ve geriye tek bir tahta parçası bile kalmadan gözden yitip gitti *Pequod*.

Suların son dalgaları da birbirine karışarak grandi direğinin tepesindeki Kızılderili'nin batan başını kapladığında su üstünde görünen birkaç santim seren ve halen sakin sakin dalgalanan uzun bayrak kendilerini yok eden dalgaların üzerinde, alay edercesine aynı anda birbirlerine değdiler; işte tam o anda kırmızı bir kol suların içinden geriye doğru çıktı ve batmakta olan direğe bayrağı giderek artan bir hızla çakmaya başladı. Yıldızların arasındaki yuvasından sulara gömülene kadar ana direği izleyen bir şahin, bayrağı gagalayıp Tashtego'nun işini zorlaştırıyordu; bu kuş şimdi de çırptığı kanatlarını tahtayla çekiç arasına sokuyordu; bu ilahi titreşimi hisseden Kızılderili, son nefesini vermek üzereyken suların içinde battığı yerden kuşu tahtaya çiviledi ve cennetin kuşu ölüm meleği gibi çığlıklar atarak görkemli gagasını havaya dikti, Ahab'ın bayrağının içinde esir olmuş bir şekilde, tıpkı gökyüzünün canlı kısmını kendisiyle beraber götürmeden cehenneme gitmemek için bir başlık gibi kafasına takan şeytana benzeyen *Pequod*'la birlikte gömüldü sulara.

Küçük deniz kuşları *Pequod*'un ardında bıraktığı derin boşlukta çığlık çığlığa uçuşuyorlardı, aniden beyaz bir dalga çarptı boşluğun dik kenarlarına ve her şey çöktü içeri doğru ve denizin büyük kefeni aktı üzerinden, tıpkı beş bin yıl önce aktığı gibi.

SONSÖZ

"Yalnızca ben kaçıp kurtuldum, sırf size anlatayım diye."

Eyüp Peygamber.

Oyun bitti. O zaman nereden çıktı şimdi ortaya böyle birisi? Çünkü birisi hayatta kaldı bu enkazdan.

Parsi kaybolup da pruva adamı Parsi'den boşalan yeri alınca pruvada duracak kimse kalmamıştı ve Ahab'ın pruva adamı olarak Kaderlerin görevlendirdiği kişi bendim; son gün, üç adam balinanın darbesiyle sandaldan fırlayıp denize düştüğünde arkaya düşen de aynı adamdı, yani bendim. Ortaya çıkan sahnenin kenarında, suyun yüzeyinde durmuş olduğu gibi her şeyi izlerken batan geminin gücünü yarı yarıya yitirmiş girdabı bana kadar geldi ve ortada kapanan merkezine doğru yavaşça çekmeye başladı. Ortasına geldiğimde gücünü kaybetmiş, sütbeyazı bir göl gibi olmuştu. İksion[1] gibi, giderek

1. Yunan mitolojisinde Zeus, Hera'yı baştan çıkarmaya kalkan İksion'a korkunç günahları ve nankörlüğü sebebiyle alevler saçan bir tekerlek üzerinde bağlı olarak sonsuza dek dönme cezası vermiştir. İksion tanrılar sofrasında *ambrosia* içtiği için ölümsüz olmuş, bu yüzden bir kerede yanarak ölmemiş ve tekerlek üzerinde sonsuza dek dönerek yanmıştır. (Y.N.)

daralan çemberlerin çevresinde döne döne ortada düğmeye benzeyen kara baloncuğa doğru çekildim. Tam merkeze geldiğimde bu siyah baloncuk patlar gibi sulardan dışarı fırladı, yayı sayesinde ve suya batmadığı için muazzam bir hızla yükselen tabut cankurtaran, uzunlamasına denizden yukarı fırlamış ve hemen yanı başıma düşmüştü. Bir tam gün ve gece boyunca bu tabuta tutunup tam bir cenaze ayinine dönmüş olan yumuşacık denizde su üstünde kaldım. Köpekbalıkları sanki ağızlarına asma kilit vurulmuş gibi bana dokunmadan yanımdan süzülüp geçtiler, vahşi deniz atmacaları gagalarına kılıf takılmış gibi yüzüyorlardı denizde. İkinci gün uzaktan bir yelkenli yaklaştı, yaklaştı ve sonunda beni aldı. Yelken açmış dolana dolana kaybolan çocuklarının izini süren *Rachel*, ancak bir başka yetim bulmuştu.

SON

HARİTA VE ÇİZİMLER

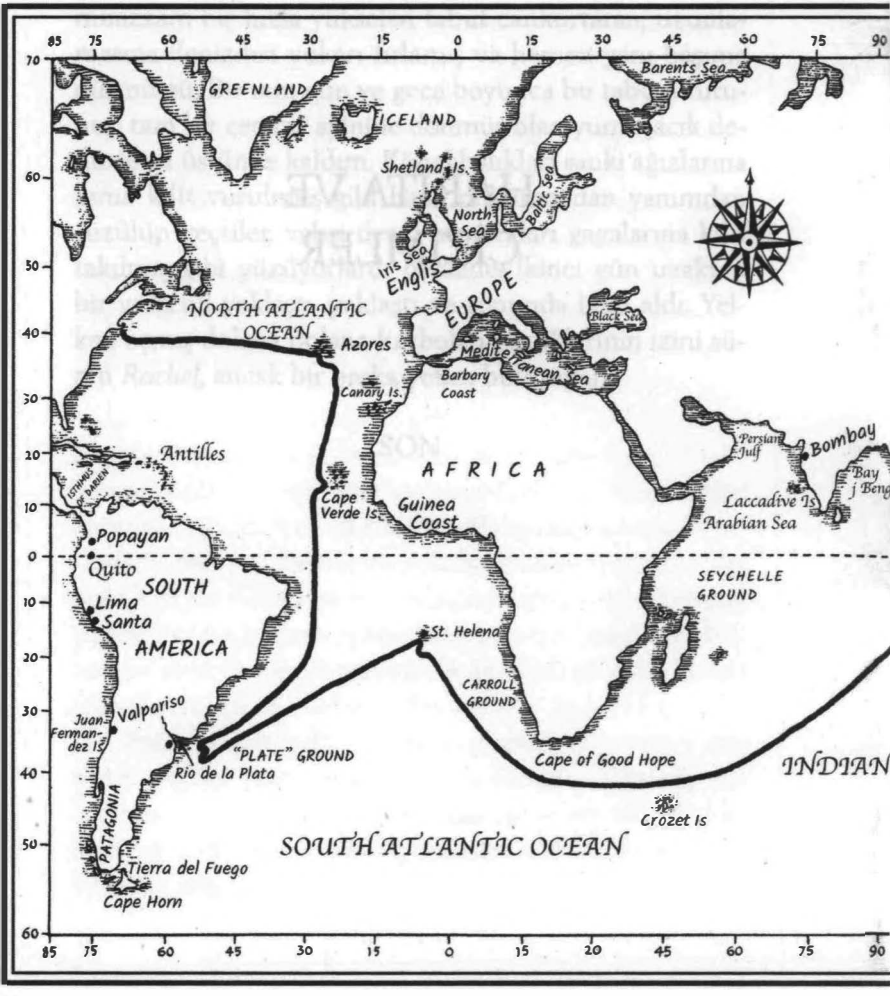
GREENLAND
ICELAND
Barents Sea
Shetland Is.
North Sea
Baltic Sea
Iris Sea
English
EUROPE
NORTH ATLANTIC OCEAN
Azores
Black Sea
Mediterranean Sea
Barbary Coast
Canary Is.
Antilles
ISTHMUS OF DARIEN
AFRICA
Cape Verde Is.
Guinea Coast
Persian Gulf
Bombay
Bay of Beng
Laccadive Is
Arabian Sea
Popayan
Quito
SOUTH
Lima
Santa
AMERICA
SEYCHELLE GROUND
St. Helena
CARROLL GROUND
Valpariso
Juan Fernandez Is
"PLATE" GROUND
Rio de la Plata
Cape of Good Hope
INDIAN
Crozet Is
PATAGONIA
SOUTH ATLANTIC OCEAN
Tierra del Fuego
Cape Horn
85 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90
70 60 50 40 30 20 10 0 10 20 30 40 50 60

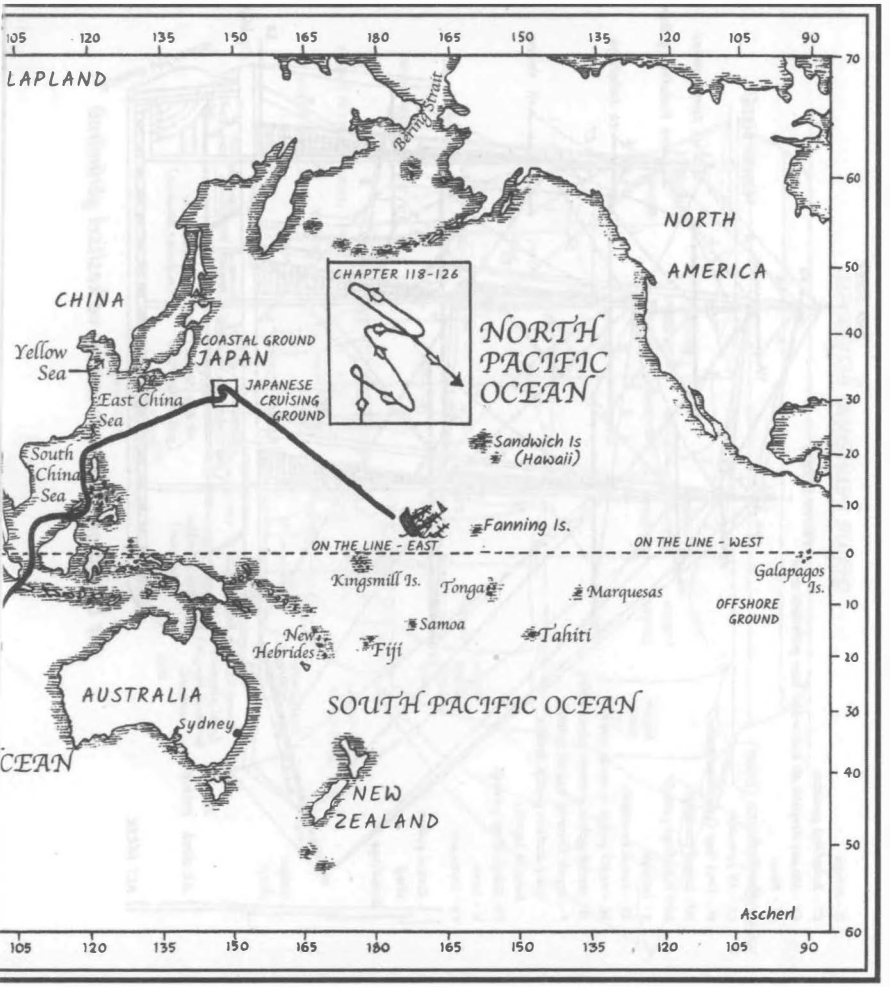
105 120 135 150 165 180 165 150 135 120 105 90
70 60 50 40 30 20 10 0 10 20 30 40 50 60
LAPLAND
Bering Strait
NORTH AMERICA
CHAPTER 118-126
CHINA
NORTH PACIFIC OCEAN
Yellow Sea
COASTAL GROUND
JAPAN
JAPANESE CRUISING GROUND
East China Sea
South China Sea
Sandwich Is (Hawaii)
Fanning Is.
ON THE LINE - EAST
ON THE LINE - WEST
Kingsmill Is.
Tonga
Marquesas
Galapagos Is.
OFFSHORE GROUND
Samoa
New Hebrides
Fiji
Tahiti
AUSTRALIA
Sydney
SOUTH PACIFIC OCEAN
NEW ZEALAND
Ascherl

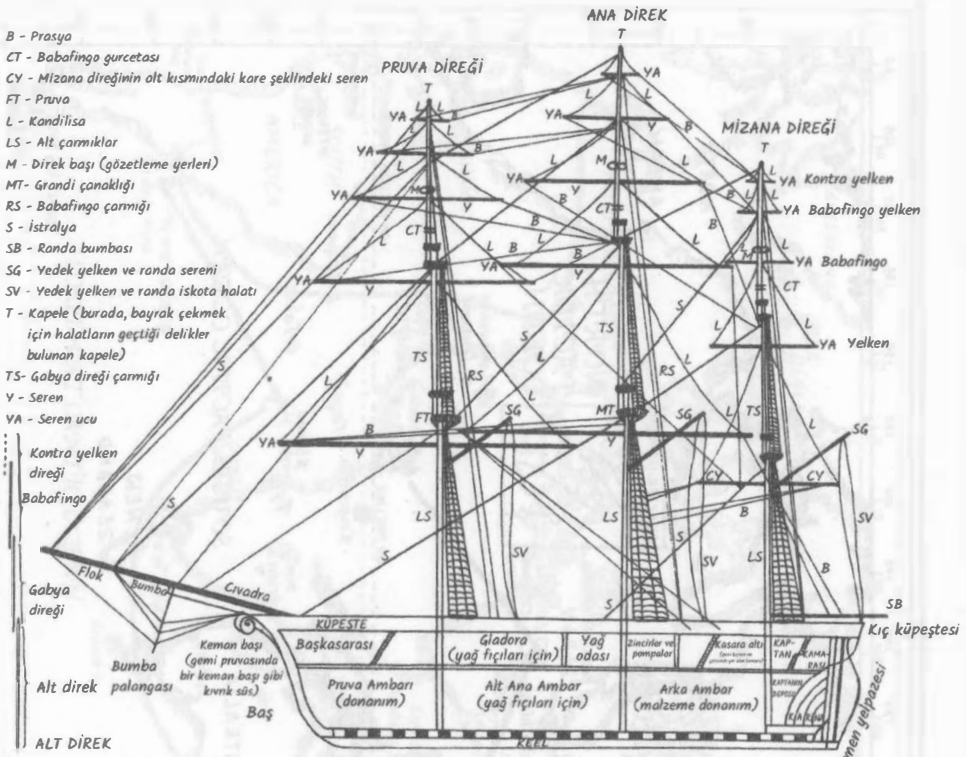

Bir balina gemisinin donanımı ve kesitsel görünümü

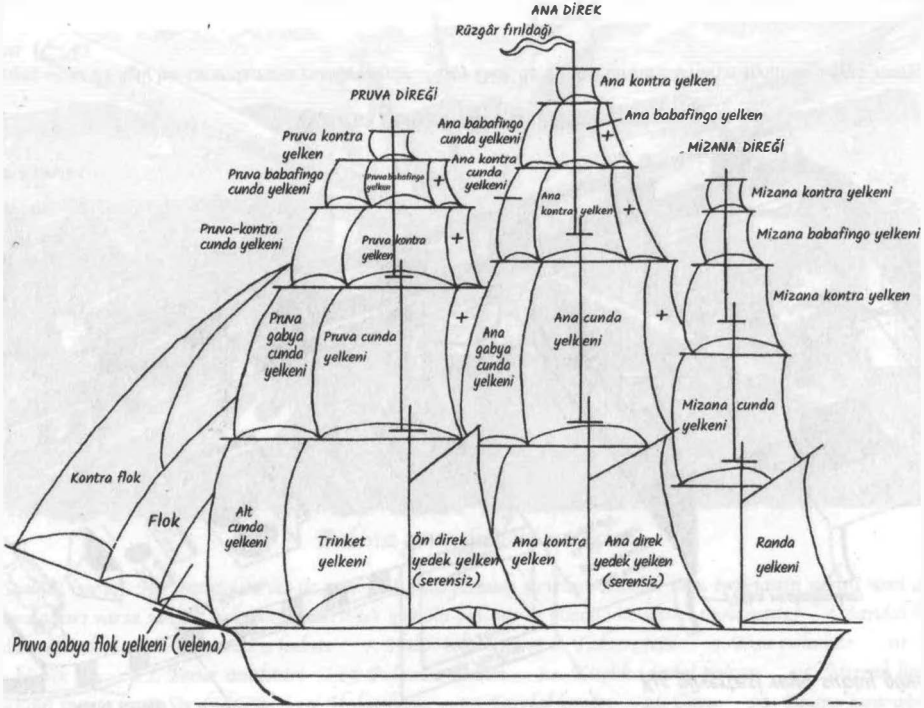

Balina gemisinin yelkenleri

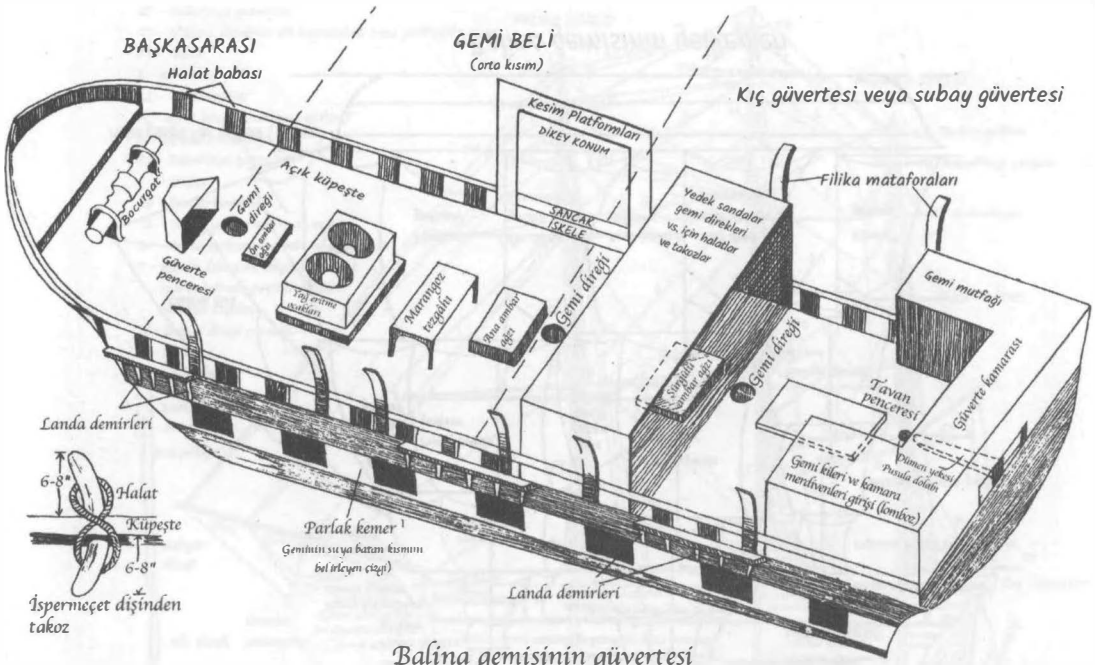

1. Kaynaklarda *bright waist* ile ilgili bir tanımlamaya rastlanmıyor. *Moby Dick*'de 32. bölümde balinanın siyah ve beyaz kısmının ayrıldığı çizgi olarak tanımlanmış. (Ç.N.)

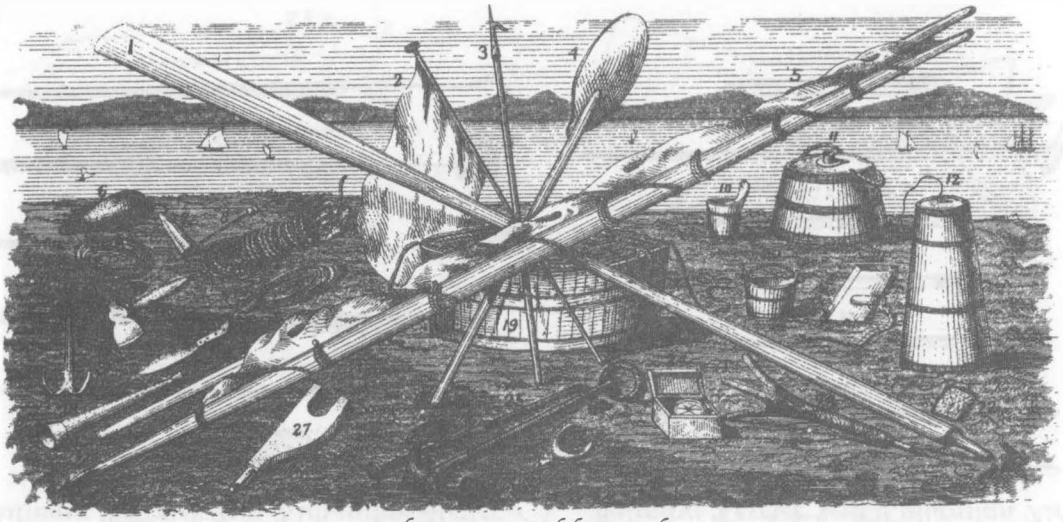

Balina gemisindeki gereçler

1. Kürek 2. Sandal işareti. Her sandalda iki-üç tane bulunan flamalı sırıklar. Bunlar hem balinanın yerini nem de yakınlarda bir başka geminin sandalları varsa sahipli olduğunu belirtmek için ölü balinanın yüzen vücuduna saplanırdı.) 3. Sandal kancası 4. Kısa kürek 5. Sandal yelkenleri 6. Şamandıra halatı 7. Halat kılavuzu 8. Takoz çivisi 9. Kısa palamar 10. Su boşaltma kabı 11. 120 Litreden küçük fıçı 12. Fener anahtarı 13. Palamar halatı 14. Küçük sandal baltası 15. Mızrak halatı 16. Filika kancası 17. Sandal bıçağı 18. Sis düdüğü 19. Halat fıçısı 20. Sandal kovası 21. Çapa 22. Balina kuyruğundan yapılan ve sandalı temizlemeye yarayan bir çeşit paspas 23. Bumba üçayağı 24. Sandal pusulası 25. Sandal demiri 26. İskanmoz 27. Fıçı küreği puntalı (fıçının yanında duran kürekçinin çektiği küreğin payandası)

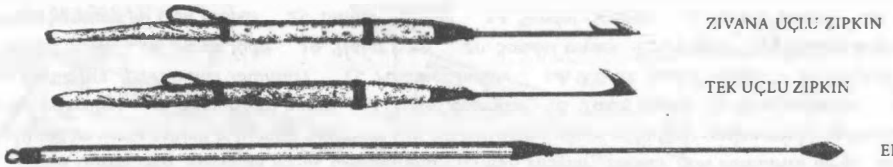

Balinayı Eritmek İçin Kullanılan aletler

Balinayı Kesmek İçin Kullanılan Aletler

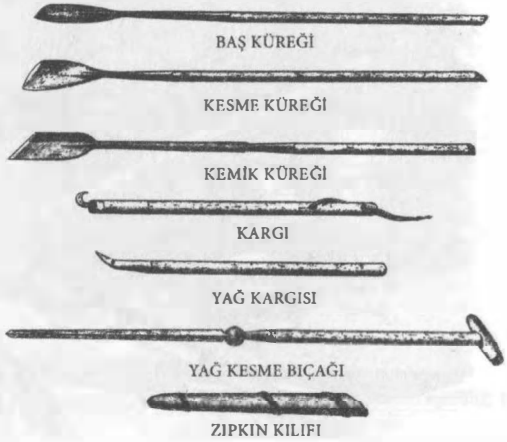

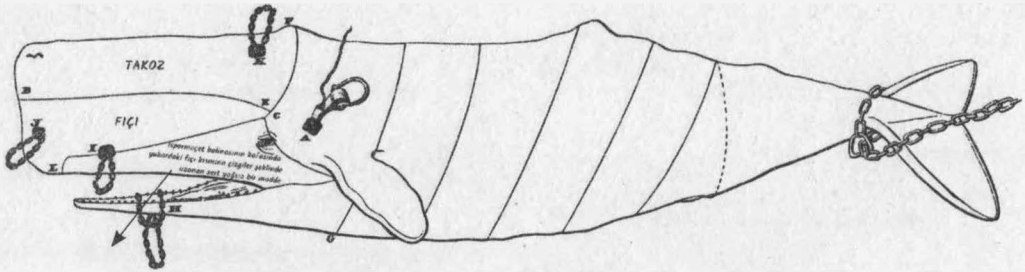

İspermeçet Balinası ve Kesiliş Şeklinin Ana Çizgileri

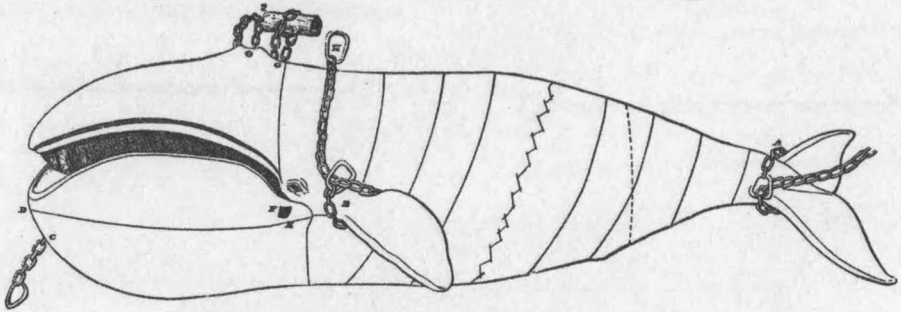

Yaykafa[1] *ve Doğru Balinanın Kesiliş Şeklinin Şeması*

1. Kuzey Amerika'nın soğuk sularında yaşayan, doğru balinayla aynı aileden çok büyük bir balina. Uzunluğu on sekiz metreyi bulabilen bu balinanın ismi devasa başının altında kavis yapan altçenesinden gelir. (Ç.N.)